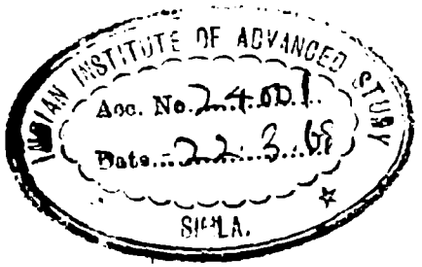
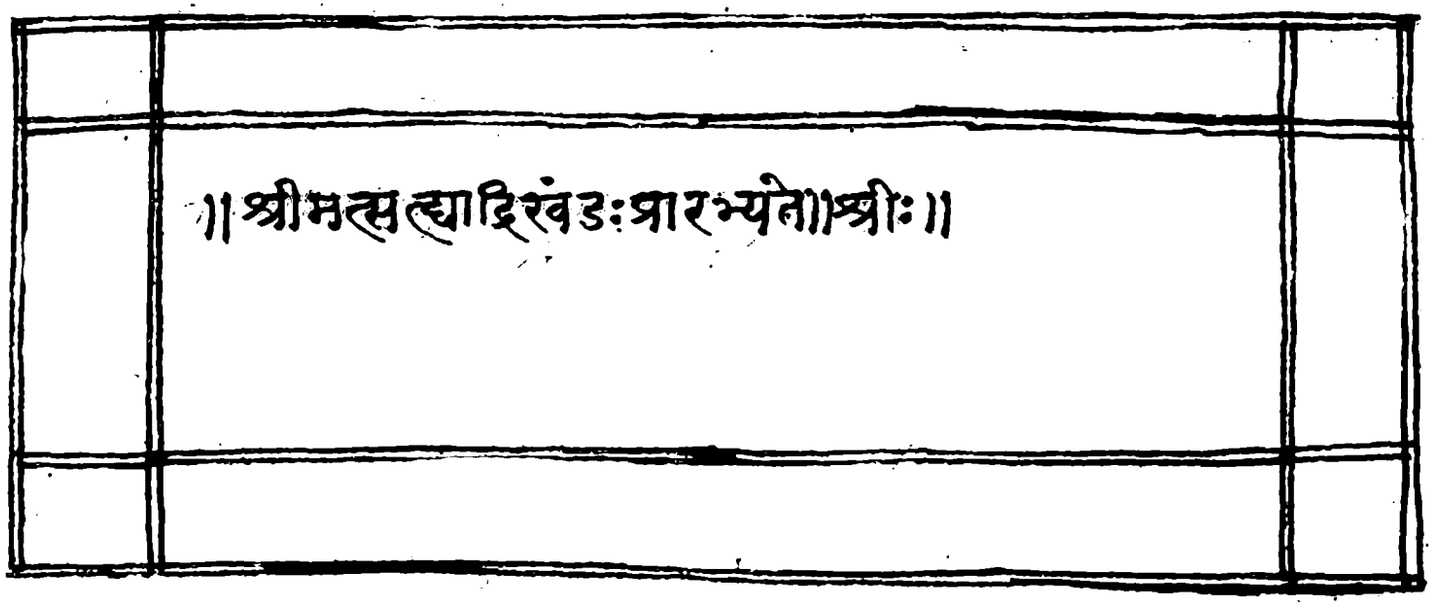
Sayadrikhand Nein

24001

मलपत्रमेतत्तंत्रउत्सम्मोदः

॥श्रीमत्सत्यादिखंडःप्रारभ्यते॥श्रीः॥

स०१०

१

श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्येनमः॥ओंकारनिलयंदेवंपरब्रह्मप्रकाशकं॥गजवक्त्रंमहा
त्मानंवंदेवांछितसिद्धये॥१॥पुराहिमवतःपार्श्वेदेवदारुवनाश्रिताः॥ज्ञानविज्ञानसंपन्नास्तपः
क्षीणाघसंचयाः॥२॥कुशाग्रबुद्धयःसर्वेपरब्रह्मपरायणाः॥शिवध्यानैकनिरताःसदातत्सेवनो
त्सुकाः॥३॥केचिद्बद्धशिखास्तत्रकेचिन्मुंडास्त्रिदंडिनः॥पंचदंडधराःकेचिद्यतयःसंशितव्रताः
॥४॥वैखानसरताःकेचित्सांख्यमार्गरताःपरे॥शिष्यैःप्रशिष्यैस्सहितामुनयोमलाः॥५॥इत्ये शिष्यैस्त
वंवर्तमानानांमुनीनांभावितात्मनां॥पुराणश्रवणेबुद्धिरासीत्तत्रमहात्मनां॥संभूयामंत्रयांच
क्रुःसर्वेसिद्धमहर्षयः॥कोवेत्तिचपुराणानिसेतिहासानिकृत्स्नशः॥७॥मतिर्वेद्याद्यसत्याद्यासर्वा
घध्वंसकारिणी॥पुराणश्रवणेबुद्धिर्यस्यपुंसःप्रजायते॥८॥सएवलोकेमतिमान्ज्ञानवान्नात्रसंश

१

यः पुराणं हि मनुष्याणां स्वर्गनिःश्रेयसास्पदं ९ पापाख्यगजवृंदस्यसरणीभूतंनिवारणे नित्यंपुष्क
लकर्मणिजपज्ञोचविवर्जितः १० श्रुत्वामहापुराणानिमुक्तिंयातिनरोभुवि। ज्ञानिनोज्ञानिनोवापि
मूर्खाअपिचपंडिताः ११ सकृच्छ्रुत्वापुराणानिभविष्यंतिसुबुद्धयः पुराणस्यरसज्ञानांस्वादुस्वादुप
देपदे १२ श्रोतुःकर्णपुटस्यास्तेसुधावर्षतिवैध्रुवं नानाख्यानानिपुण्यानिचरितानिमहात्मनां १३
विद्यंतेहिपुराणेषुसर्वेसंपत्प्रदायिषु। श्रोतव्यानिपुराणानिमहापापानिनोधने: १४ दिनेदिनेकृतंपा
पंश्रवणाल्लयमेष्यति वर्णाश्रमाचारयुताज्ञानलेशायुतावयं १५ श्रुत्वानाकथानित्यंसम्यक्ज्ञा
नंलभेमहि इतिवादिषुचात्यंतैर्मुनिसंघेषुभूरिशः १६ वनदावोमहानासीन्मेघस्तनितनिःस्वनः
केचित्कोलाहलंचक्रुःकेचिध्यानपरायणाः १७ मौनिनोमुनयःकेचिच्छिवोवेतिनविद्महे। अस्माकं
विद्यतेभक्तिःशिवपादांबुजेसदा १८ सएवभक्त्वात्सत्याद्ददातिचमतिंहरः सर्वप्राणिषुचास्मा

कंकृष्णावलंभवेद्यदि १९ अस्माकंमनसः सिद्धिर्भवेदेवनसंशयः एतच्चान्यच्चबहुशः श्रुत्वावैशौ
नकोमुनिः २० उत्थायतानृषीन्सर्वान्निवार्यमुनिसत्तमः उर्ध्वबाहुरुवाचेदंसम्यक्तत्वार्थवित्तमं हि
तं २१ इत्यादिमहापुराणेस्कांदेसनत्कुमारसंहितायांसह्याद्रिखंडेप्रथमोध्यायः १ शौनकउ
वाच शृण्वंतुमनयः सर्वेमद्वाक्यंशिवेनोदितं शिवभक्तिमतांनित्यमस्माकंकिंनुदुर्लभं २ अवज्ञो
नापियन्नामकीर्तनात्सिद्धिदंनृणां कृपासिंधोमहादेवविधास्यामोनिजक्रियाः ३ अस्माकंवैभवे
चिंताकार्यकुत्राकारिणी इत्येवंवादिनंस्तुत्वाशौनकंमुनिसत्तमं ४ तूष्णींभूयस्थिताः सर्वेमुनयः
सिद्धिकांक्षिणः तदानींशौनकोधीमान्मतंज्ञात्वामहर्षिणां ५ उवाचश्लक्ष्णयावाचाल्लादयन्मा
नसंमुनिः पुरात्वपार्वतेकल्पेतमोनाममहासुरः ६ त्रैलोक्यंतापयामासतदावैलोककंटकः निर्घृ
णोनिस्त्रपःक्रूरःसर्वप्राणिविहिंसकः ७ सदानिष्ठुरभाषीचदुराचाररतात्मवान् यज्ञविध्वंसको

रसं सर्वमांसेषुभामिनि १७ आनीतयंचयत्नेनरुधिरेणविनामिषं साचतद्वचनंश्रुत्वाजिह्वा
पल्यकातरा १८ भर्तुर्निकटमागत्यतस्मैसर्वंन्यवेदयत् रुधिरेणविनाशुष्कंदेवमांसंसमानय
१९ भार्यांभर्तृवचोजातुनलंघेतप्रियंकरी। भर्तापियावचोजातुनातिक्रामेतबुद्धिमान् २० तस्मात्वं
सर्वं नीतिज्ञः प्रियोसिममसर्वदा। इत्येवंवादिनींदृष्ट्वा प्रियामाभाष्यसोसुरः २१ ओमित्युक्त्वामं
त्रिसंघानाज्ञापयत्क्षीघ्रतः। तदाज्ञाकारिणः सर्वेमंत्रिसंघास्त्वरान्विताः २२ सोपाध्यायः समा
जग्मुर्मंत्रशास्त्रेषुकोविदाः। तानागतान्समालोक्यसविनांश्चतमोसुरः २३ आज्ञायय कार्यभारंसु
रसंघनिबर्हणं। कथंकार्येसुरान्सर्वान्निरस्यान्कुमघेव २४ उपायंवदतक्षिप्रंमंत्रयित्वातिशीघ्र
तः इतीतिप्रसुराः सर्वेवचः श्रुत्वासुरस्यवै २५ मंत्रयित्वातदान्योन्यंतस्मैसर्वंन्यवेदयन् भोरा
जन्श्रृणुचास्माकंवचनंयुक्तिवर्हितं २६ भवत्यर्थेभूतानांनिर्जराणांदुरात्मनां। गावोद्विजाश्चवेदाश्चस्मृतयो

मूलमप्यथ ॥ २७ ॥ भवद्भाधायुतावापिविप्राः कर्माणिकुर्वते वंचयित्वाभवंतेसंरक्तास्तेनवैसुराः
२८ मंत्रएतंहविर्विप्रामंत्रज्ञिकेषुजुक्ति अमृतादधिकंतस्मादेवानांहिनसंशयः २९ तस्माद्
इंहरस्विप्रमाविलंबितुमर्हसि कांक्षाविधिर्वेदसंघान्भत्वातपतिमानवान् ३० घोरंसुघोर
वद्भर्जप्राप्यतन्निकरंत्वरा ब्रह्मातेधनिकेमोर्ण्येलीनरूपोभविष्यति ॥ ३१ निराधारास्तदावेदा
न्हृत्वायाहित्वरान्वितः सागरंप्रविश्यास्विप्रंवांछितंभवतिप्रभो ३२ इतिमंत्रिवचःश्रुत्वासाधु
साधितिचाब्रवीत् संमानयित्वातान्सर्वांस्तेभ्योनुज्ञांतमोददौ ३३ इत्यादिमहा० द्वितीयः
शौनकउवाच अथप्रभातेविमलेसर्वचैतन्यकारके उदियायोदयगिरिंसूर्यश्चिंतासमाकुलः
१ उत्थायशीघ्रंशयनात्तमःक्रोधाग्निनाज्वलन् आज्ञापयत्तदासर्वान्सेनिकोद्योगकर्मणि २
तच्छ्रुत्वादुर्मुखःशीघ्रंसेनांसंघोष्यसानुजः प्रलयांबुदनिर्घोषःपटहानांरवोभवत् ३ तेश्रुत्वा

निनदंघोरं भेरीपटहसंभवं सन्नद्धाःसैन्यसंघानानायुधधराभटाः ४ केचिद्रजानाकुरुहुः
केचिदश्वान्यरेखरान् उष्ट्रान्खुलायांखुनकान्त्रथान्त्रघोतनत्रभान् ५ तैरन्वितस्तमोदैत्यः प्र
याणेरथमारुहत् तेषांप्रयाणसमयेदुर्निमित्तान्यनेकशः ६ भविकार्यप्रशंसीनिदिविभोभानि
चद्विजाः प्राहुःपरिधियुक्तश्चदिवोल्कापातसंचयः ७ रक्तधारांप्रवर्षंतिमेघाःसेनारथोपरि
अप्रदक्षिणमावर्त्यतिष्ठंतिस्मम्हाकुलाः ८ तमोसुरस्यमुकुटकेयूरांगदकंकणाः अपतं
स्तस्यदेहात्तुभूकंपःसमजायत ९ तानानादृत्यदैत्येंद्रोमन्यानःसुरकृत्रिमं मूर्खाणांकामुका
नांचकार्याकार्यंनचेष्यते ॥१०॥ सोतिक्रम्यबहून्देशान्श्रीशैलादीन्महीधरान् सह्याद्रिंप्राप्यत
त्रस्थान्देशान्खेटान्पुराणिच ११ गोत्राणिविविधान्यासुप्रापकांचींमहापुरीं तत्रस्थदेवसं
घश्चदैत्यान्दृष्ट्वाभयान्वितः १२ देशाद्देशांतरंगत्वासह्यकंदरमाविशत् सोपिदृष्ट्वाचतुर्वक्त्रं

नित्यं शिवाचाररतात्मनां ७ मुनीनामाश्रमंगत्वा नित्यंपीड्यते भृशं भिनत्ति शिक्यभांडानि को
पीनानि छिनत्ति च ८ कृत्वा जिनंकालयति व्याघ्रचर्मदहत्यपि शिवएता सुसक्तानां मुनीनांभा
वितात्मनां ९ जटांगृहीत्वा स्तेननिपात्य धरणीतले पादेनसंताडयति क्रूरः कल्मषचेतनः १० इ
त्येवंचतमोघोरोनित्यंपीडाकरोभवत् प्रयागेवासमकरोत्सर्वदैत्यकुलान्वितः ११ भार्यासीत्त
स्यदुष्टस्यपिशितार्शीचनामतः रूपसौंदर्यभावेनयुवचित्तविमोहनी १२ दीर्घजंघोरुयुगलापी
नोन्नतपयोधरा हंसीवगमनोद्युक्तासर्वावयवसुंदरी १३ रतिर्वैमन्मथस्यैवाद्वितीयामत्तकाशि
नी सान्योटजंसमागत्यजगृह्माक्षयतेमुनीन् १४ वेदशास्त्रविदोविप्रान्बलाद्गृह्णातिचुंबति
इत्येवंसाप्रतिदिनंभर्तुराज्ञानुकारिणी १५ तस्याः सखीदारुणाख्याकदाचित्समयंप्रति उवा
चमधुरांवाणींकालपाशेनयंत्रिता १६ पिशितार्शिमहाभागे सर्वाप्राणिवधोत्सुके सुरक्ष्यं स्वाङ्

भवन्॥एवंविनष्टेभूखंडेमुनयःसत्यवासिनः॥२३॥कुमारगिरिमासाद्यसर्वेसंभूयकातराः॥दृ
ष्ट्वातुवासुकिंतत्रतस्मैसर्वेन्यवेदयन्॥२४॥ध्यात्वामुहूर्तंनागेंद्रोमुनीनाहूयसादरं॥विप्राःशृणु
तमद्याकंमाविलंबितुमर्हथ॥२५॥तमोसुरोमहाघोरोबिभीष्यविधिमव्यथ॥वेदसंघान्समाह
त्यप्राविशत्स्वादुसागरं॥२६॥दैत्येंद्रस्यवधोपायंशृणुध्वंप्रवदामिवः॥अस्तिचामलकंक्षेत्रंसत्य
पादेतिशोभनं॥२७॥अमरास्तत्रतिष्ठंतियागाभावात्कदोदराः॥तेसर्वेखिन्नमनसस्तद्दीत्यागंतुम
क्षमाः॥२८॥तत्रगत्वाभवंतोपिदेवैःसंभूयसत्वरं॥जनार्दनगिरिंप्राप्यअगस्त्येनसमन्विताः॥२९॥मं
त्रयित्वातुतैःसार्कंगच्छध्वमरुणाचलं॥तत्रसाक्षाच्छिवःशांतःसांबःकारुण्यवारिधिः॥३०॥आस्ते
तत्रमहादेवोहरिब्रह्मादिभिःसदा॥उपास्यमानोगणपैर्नंदीवीरमुखैःसदा॥३१॥शिवध्यानपरा
लाशिवभक्तादृढव्रताः॥क्षेत्रवर्यंसमासाद्यस्तुत्वाचविविधैःस्तवैः॥३२॥प्रसाद्यदेवदेवेशंप्रसन्नंपर

मेश्वरं लब्ध्वा तुसमयंकृच्छ्रान्न्यवेदयत्ततस्त्वेवे सोपिनोभुःपरेशानःकरुणामृतसागरः करि
ष्यतिचयुष्माकंकार्यंसर्वेश्वरः प्रभुः ३४ मुनयस्तद्वचःश्रुत्वामुदिताःसर्वएवते संतोष्यवि
विधैःस्तोत्रैर्वासुकिंभुजगेश्वरं ३५ अनुज्ञाप्यगताःसर्वेजनाद्दैनगिरिंद्विजाः सह्याद्रिकंदरस्थं
श्वसन्मुनीन्वासुकीरितान् ३६ चिंतायुतान्निराहारनिद्रादिभयकातरान् दृष्ट्वा वत्तस्तिरेसर्वेत
त्रस्थेरभिपूजिताः ३७ न्यवेदयन्निर्जराणांवचनंसुरकीर्तिनं धिषणप्रमुखादेवाःश्रुत्वातेषां
सुकीरितं ३८ मंत्रयित्वातदान्योन्यंसाधुसाधित्यमन्यत अगस्त्यंचमुनिंनत्वासुनयोदेवताग
णाः ३९ निवेदयित्वातेनापिसहितास्त्वरिताययुः कुंभकोणंसमासाद्यक्षेत्रवर्यंसुरोत्तमाः ४०
स्नात्वातीर्थेषुसर्वेषुपिंडान्दत्वापितॄन्प्रति मध्यार्जुनंगतास्तेवैस्तुत्वावेदाटमीश्वरं ४१ तद
नुज्ञांसमासाद्यअरुणाचलमन्वयुः इत्यादिमहा० तृतीयोध्यायः ॥ श्रीनकउवाच दृष्ट्वादे

वाः समुनयोलिंगरूपंगिरीश्वरं ॥आश्चर्यंपरमंजग्मुरदृष्टाश्रुतपूर्वकं ॥१॥गिरिंप्रदक्षिणीकृत्य
सस्कंस्तीर्थेषुसादरं ॥तत्रलिंगान्यनेकानिसंपूज्यनियमान्विताः ॥२॥स्तुत्वादेवंहरनेकैश्चाशीर्वध्या
नपरायणाः ॥बिल्वाटवींसमासाद्यस्कांद्यलिंगानिभूरिशः ॥३॥निराहाराजितक्रोधाभक्तिनम्रात्मम्
र्तयः ॥ग्रीष्मेपंचाग्निमध्यास्थावर्षास्वाकाशगाश्चते ॥४॥हेमंतेजलमध्यस्थास्तपश्चक्रुःशिवेरताः ॥
शिवोगुरुःशिवोबंधुःशिवोदेवःशिवोगतिः ॥५॥माता स्माकंचगिरिजापितास्माकंसदाशिवः ॥एवं
तपसिनिष्ठानांचित्तशुद्धिरभूत्क्रमात् ॥६॥लिंगात्मकमिदंसर्वंजगदेतच्चराचरं ॥लिंगेनसृज्यतेविश्वं
पाल्यतेलिंगशक्तितः ॥७॥लिंगेनह्रियतेसर्वमंतेलिंगेप्रलीयते ॥एवंतपसिनिष्ठानांपरीक्षार्थंस
दाशिवः ॥८॥विरूपाक्षंसमाहूयआज्ञापयदितिप्रभुः ॥गणेशोवैष्णवोभूत्वात्वत्तुल्यगणवेष्टितः
॥९॥बिल्वाटवींसमासाद्यस्कंहिविघ्नमनेकशः ॥शिवाज्ञांशिरसाधृत्वासगणस्त्वरितोययौ ॥१०॥

ब्रह्माणंतपसिस्थितं १३ प्रलयांबुदनिर्घोषोजगर्जबहुसैनिकः तस्यगर्जितमाकर्ण्यब्रह्मांत
र्धानमाययौ १४ निरालंबास्तदावेदाभयोद्विग्नाभवन्क्षणात् इतस्ततः प्रधावंतिनीलीयंतित
स्ततः १५ ततोसुरः समागत्यगृहीत्वावेदपर्वतं ममदेवाडुरात्मानः सर्वेकपरजीविनः का
र्येविघ्नंकरिष्यंतितस्माच्छीघ्रंव्रजाम्यहं इत्येवंमन्यमानः ससैनिकान्त्राहिणोत्पुरीं १७ सागरं
प्राविशद्दुष्टअदृश्यगमनः सुरैः नश्यत्कवेदसंघेषुविप्राः संमूढबुद्धयः १८ त्यक्तयज्ञादिकर्माणश्चा
रोचाचारविवर्जिताः औपासनंपरित्यक्तास्वद्प्राया भवद्विजाः १९ नपूज्यतेविधिः कोपिना
भ्यागतमतंद्रितः देवार्चनकरोनैवगुरुशुश्रूषकोनच २० भर्तृशुश्रूषकानार्योनाभवन्जगतीतले
पुरुषाजारसक्तास्तुस्वैरिण्यः सर्वयोषितः २१ स्त्रीलंपुस्त्वाद्विजातीयमभवत्स्त्रीणिमं
डले तदापाखंडसंघाश्चवर्धीकृत्यद्विजान्बहून् २२ मूर्खाः खलामुमुदिरेसंतश्चिंतायुता

कारः॥२०॥विस्मृमेवप्रज्ञासंतोऽक्रवंतिस्मपरीक्षया॥किमिदंभोजनाब्रूतचरितंभवतांखिदं॥२१॥प्र
त्येकंभवतामग्रेपाषाणंदृश्यतेखहो॥वन्यंछिष्टमिदंभस्मसर्वदेहेषुदृश्यते॥२२॥पूर्वमेवाशुचि
र्देहःसंस्काराच्छुचितामियात्॥अपवित्रंपवित्रेणपवित्रंक्रियतेखलु॥२३॥मूढाभवंतएवंहिसर्वा
शुद्धंकरिष्यथ॥कोलोकोभवतांभद्रमशुद्धशरीरिणां॥२४॥शिवःस्मशानवासीचपिशाचा
गणसेवितः॥कपालधारकोनित्यमस्थिनेपथ्ययुक्सदा॥२५॥भार्याचतस्यदेवस्ययुद्धोद्युक्ता
चनिर्घृणा॥हंतिदैत्यानकाश्यपेयान्स्वाचारविमुखाचसा॥२६॥भवदाचारयोग्योहिदेवोयुष्म
त्प्रियंकरः॥अहोमूढजनालोकेअकार्यकरणोत्सुकाः॥२७॥दुर्लभंमानुषंप्राप्यपुनर्निरयकां
क्षिणः॥पूर्वजन्मकृतात्पापाद्देहप्राप्तेचयज्ञनैः॥२८॥पाखंडैःसहसंवासोभवत्येवनसंशयः॥इत
ःपरंभवंतोपिवचनंशृणुतादरात्॥२९॥ध्यायध्वंविष्णुमव्ययाःसर्वमंगलकारकं॥अस्मच्छिष्याभव

ध्वंहिउपदेक्ष्यंतिक्षमावयं ३० त्यजध्वंभस्मरुद्राक्षानशुद्धान्प्राणिनिंदितान्। अन्येलिंगानिलिंगानि
उत्खातव्यानिसत्वरं ॥ ३१ अरुणाख्यमिदंस्थानमशुद्धंशिवसेवितं अस्माभिः सहगंतव्यंवैष्ण
वंस्थानमुत्तमं ३२ अनंतपद्मनाभाख्यंक्षेत्राणामुत्तमोत्तमं तत्रास्तेभगवान्विष्णुरनंतशयनोह
रिः ३३ महालक्ष्मीस्तस्यभार्यादयालुः सर्वमंगला भर्तृशुश्रूषणरतानित्यंस्वाचारसंयुता ३४
भवंतस्तुलसीर्नित्यंधारयध्वमतंद्रिताः गोपीचंदनसंयुक्ताभालकंठोदराः शुभाः ३५ तुलसी
मणिमालाभिरलंकृतशरीरिणः विष्णुध्यानपराभूत्वाशालग्रामशिलार्चकाः ३६ आचार्यांश्चैव
मांशुद्धान्पूजयध्वंयतीनपि आचार्योविष्णुरूपाहितेभ्यः सर्वंप्रदापयेत् ३७ एवमाचरतांनित्यं
विष्णुःक्षिप्रंचसिध्यति देवाश्चमुनयश्चापिगणेघेवंक्रवत्सच ३८ निःसारयध्वमेतान्वै शि
वनिंदापरायणान् महापापानिनश्यंतिप्रायश्चित्तवशादहो ३९ शिवनिंदाश्रवणजंपापंन

त्येकदाचन एवंकलकलेजातेअगस्त्योभगवानृषिः ४०॥ निःसार्यसर्वांस्त्वरया प्रोवाचवचनं
ततः एतेशिवगणाएवपरीक्षार्थमिहागताः ४१॥ शिवध्यानेकनिरताभवंतोपिभवंतुवै॥मुनीरित
मितिश्रुत्वासर्वेमीलितलोचनाः ४२॥ समाधिवन्नागाःसर्वआसंछिवपरायणाः एवंभूतेषुसर्वेषु
गणाःप्रोचुःस्वरूपिणः ४३॥ भवतांविमुक्तानांपरीक्षार्थमिहागताः भवतांकार्यसिद्ध्यर्थ
मेवभविष्यति ४४॥ इत्युक्त्वानिर्गताःसर्वेगणाःशिवयदांतिकं॥नत्वास्तुत्वामहेशानंतस्मै स
र्वेन्यवेदयन् ४५॥ तच्छ्रुत्वानंदिनंशंभुर्भृंगेनप्रचोदयत् ज्ञात्वातद्विगतंनंदीनमस्कृत्यपि
नाकिनं ४६॥ गत्वादेवान्मुनीन्सर्वानाकारस्तगणनायकः॥देवाश्चमुनयःसर्वेआगच्छध्वंशिवां
तिकं ४७॥ गणेश्वरस्यवचनमाकर्ण्यमुनयोमराः॥शिवांतिकंसमाजग्मुःपुरस्कृत्यचनंदिनं
४८॥ दृष्ट्वासदाशिवंसांबंभक्तिनम्रात्ममूर्तयः॥देवाःप्रणम्यसाष्टांगमृषयोपिचभक्तितः ४९

सर्वेवैविष्णुभक्ताश्चविष्णुपूजापरायणाः तुलसीदामसंयुक्ताःकंठेशिरसिभूरिशः ११ नाभौतु
कर्णपुटयोस्तुलसीमंजरीयुताः यथाप्रीतिभवेत्तेषुजनानांभक्तिपूर्वकं १२ विडालरूपयःसर्वत
राचक्रुश्चदांभिकाः चर्यंचवैलवांसर्वेजनाअस्मत्समानहि १३ बहिरेवंब्रुवंतश्चलंतःकल्मष
मानसाः अच्युतानंतगोविंदजनार्दनजगत्पते १४ लक्ष्मीपतेहरेत्येवंवदंतोजनसंसदि मृदो
द्वासितफालाश्चनागवैपरवंचकाः १५ गोपीचंदनरेखाभिरुद्भासितभुजोदराः तुलसीका
ष्ठसंभूतमालामणिगलाःखलाः १६ एवंनानाविकाराश्चगणान्नातसहस्रशः विल्वाटवींस
माजग्मुर्नारायणपरायणाः १७ तान्दृष्ट्वामुनयोदेवाश्चिंतासंसक्तमानसाः अदृष्टपूर्वास्तेते
वेकिमर्थमिहचागताः १८ असुरावैलवाभूत्वातपोविघ्नकराअहो एवंक्रुवत्सुदेवेषुमुनिसंघे
षुभूरिशः १९ गणास्तन्निकटंगत्वाकथाश्चक्रुरनेकशः केचिद्बगुरवस्तत्रकेचिछिष्याःप्रशिष्य

यः ६० निःस्वाध्यायवषट्काराः स्वाहास्वधाविवर्जिताः ओपासनपरिभ्रष्टाःपंचयज्ञपराङ्मुखा
ः ६१ अवग्रहयुतामर्त्याःसदाबाधान्विताः एवंभूतेजगत्यस्मिन्निराहारादिवौकसः ६२ एव
मादीन्यनेकानिदुराचाररतस्यवै बाधान्विनिगदितुंनालंवर्षशतैरपि ६३ हत्वातमसुरंघोरं र
क्षचास्मान्निराश्रयान् इत्यगस्त्यवचःश्रुत्वाशिवःकारुण्यवारिधिः ६४ हरिंस्मायुक्तविनयाद
सुरध्वंसकर्मणि संहरस्वतमोदैत्यंदुःशक्तिंसुरसंयुतः ६५ वेदान्ब्राह्मणसात्कृत्वादेवान्सर्वा
न्सुरक्षीकुरु इत्युक्तःशंभुनाविष्णुस्तंप्रणम्यव्यजिज्ञपत् ६६ देवाबोधकरैतिर्यग्जन्मप्राप्यकथंशि
व कदात्वत्संनिधंमेस्याद्विरहंनक्षमेहर ६७ इत्युक्तोहरिणासांबःसस्मयःसमभाषत देवकार्ये
कृतेविष्णोसुराःस्तोष्यंतिभक्तितः ६८ स्तवश्रवणमात्रेणअहंकारेणगर्वितः तान्देवान्समनुष्यां
श्चबाधयिष्यसिनित्यशः ६९ तदाहंकृपयागत्यहत्वाचत्वदयंतव धारयिष्यामित्वत्प्रीत्यामत्समी

पेस्थिरोभव ॥७०॥ इत्यादिश्यहरिंब्रह्मभुर्देवांश्चसमुनीश्वरान् प्रेषयामासदेवेशः स्वावासायकृता
नतीन् ॥७१॥ हरिर्ब्रह्मिलिंगिमोभूत्वापिशीताख्युदपात्रके न्यपतद्घोररूपोसोमहामीनवपुःक्षणा
त् ॥७२॥ गृहीतुकामासावेगात्तज्जालाद्गायगोऽभवत् जालिकान्मासमाहूयपागीनोगृत्यतांत्वरा
त् ॥७३॥ जालिकाःसत्वरंगत्वाजालंक्षिप्त्वाबबंधिरे क्षिप्त्वाजालानिसर्वाणिहत्वातानसुरान्बहून्
॥७४॥ तदाकस्मोभवन्मीनोमित्वागोपुरजालकं सूमंतादैत्यसंघास्तउद्यतायुधपाणयः ॥७५॥ महा
मीनस्तुतान्दृष्ट्वाहत्वापुरेणसर्वेशः ॥उत्क्षिप्यनरंगेशीघ्रंसागरेसन्यमज्जयत् ॥७६॥ स्वयंसाग
रमभ्येत्यकृत्वाकलकलारवं संक्षुभ्यलवणांभोधिमिक्षुसागरमभ्ययात् ॥७७॥ संक्षोभ्याब्धिमथ
त्यक्त्वासुराब्धिंप्रययौसुरः तत्रस्थितान्दैत्यवरान्हत्वाहलाचनित्यशः ॥७८॥ सर्व्यब्धिमथदध्य
ब्धिंक्षीराब्धिंप्रापसत्वरं क्षीरोदमपिसंक्षोभ्यगरुडंदृष्ट्वोत्कसः ॥७९॥ कोभवान्पर्वताकारः

कृतांजलिपुटःस्थित्वा पंथानंदेहिडुंडुहन्मित्वामन्यथालघु ८७ इत्युक्तोगरुडःशीघ्रंप्रेषा
चविनयान्वितः अहंगरुत्मांस्त्वद्भक्तस्थितोनारायणस्यवै ८८ अत्रकार्यंतवनहिस्याद्दूरंगच्छ
वैसुर इत्युक्तःप्रययौवेगान्मरुतुल्यवपुर्धरः ८९ स्वाद्धिंप्राप्यतरसासंक्षोभ्यचमहार्णवं
प्रलयांबुदनिर्घोषःक्रोधेनमहताज्वलन् ९० तच्छ्रुत्वासुरनाथोसौमुष्टिमुद्यम्यवेगवान् कोयंको
यमितिक्रोधात्ताडयामासवैशिरः ९१ संताडितोमूर्ध्निशिरोमूर्छामापक्षणादधिक्रोधेनमहतायु
क्तःपुच्छेनैनमताडयत् ९२ पुच्छप्रहाराभिहतोमूर्छामापत्रसौसुरः तमोदैत्योमहाबाहुर्बाहु
भ्यांसंग्रहीतवान् ९३ तद्बाहुमध्यगोमीनोदंष्ट्राभ्यांतमताडयत् दष्ट्वा रक्तितुंडोसोपादेनैन
मताडयत् ९४ पादंपादेनसंताड्यचक्रंचैवत्तस्थिवात् इत्येवंबहुधातौहिमत्स्ययुद्धविशारदौ
९५ वर्षाणामयुतंविप्रायुयुधातेरुषान्वितौ दिविस्थादेवसंघाश्चदृष्ट्वायुद्धंसुदारुणं आश्च

रुद्रसूक्तैर्महारुद्रैः शतरुद्रादिभिस्तवैः संस्तूयगिरिजाकांतंस्थिताः सर्वेमुदान्विताः ५० सूत्वा
लयेरितोनंदीअगस्त्यंप्राहसत्वरं मुनेनिवेदयक्षिप्रंतेषामागमकारणं ५१ इतिनंदिवचः श्रुत्वा
शिरस्याधायचांजलिं न्यवेदयदृषिः सर्वंसांबायपरमात्मने ५२ अगस्त्यउवाच स्वामिन्सर्वज
गन्नाथकृपासिंधोमहेश्वर अवधारयसर्वात्मन्भक्ताभीष्टप्रदायक ५३ तमोनाममहादैत्यः क्रू
रःप्राणिविहिंसकः ऋषीणामाश्रमान्गत्वाबाधेबहुसैनिकः ५४ स्वाश्रमाचारनिरतान्विप्रान्
हंतित्यनेकशः यज्ञप्रध्वंसकोनित्यंदेवार्चनविनाशकः ५५ तस्यभार्याडुराचारापानोन्मत्तादुराच
या यतींश्चबाउवागत्वाबलाद्गृह्णातिचुंबति ५६ एवमादीन्यनेकानितस्यचेष्टाश्रतान्यहो अस्मा
भिःसततंज्ञातंस्वयमेवप्रणश्यति ५७ इदानीमहितोयत्रब्रह्मादीनामुपागतः विधिंविभीष्यव
दुधावेदसंघानपाहरत ५८ कुत्रस्थितोवानज्ञातस्त्वस्माभिरमरैरपि वेदाभावाद्वयंसर्वेनष्टप्रज्ञा
निराशयाः ५९ ज्ञानविज्ञानशून्याश्चविप्राआसन्सदाशिव डुष्कर्मनिरताःसर्वेभ्रष्टाचारानसंश्र

दिरेकार्यंरभद्दो अस्माभिर्बहुधायत्नः कृतोवेदस्यरक्षणे २ तथापिलुप्तकार्यांश्चवेदेवहीनाव
यंत्वहो यत्नोवैदेवहीनानामन्यथाभवतिध्रुवं ३ तस्मात्सर्वैदेववन्नंमन्महेद्याकृतोद्यमाः एवंचि
तयतांतेषांमध्येगस्त्यउपायवान् ४ सोवाचतांश्चसंबोध्ययुक्तिपूर्वमिदंवचः भोदेवाभवतश्चा
पिऋषयःसंशितव्रताः ५ पूर्ववासुकिनादिष्टाःसर्वज्ञेनमहात्मना इदानीमपितंगत्वातस्मैसर्वं
निवेद्यच ६ कुमारगिरिमासाद्यक्षेत्रवर्यप्रसादतः सोप्युपायंवदत्येववेदसंगतिहेतुकं ७ इति
श्रुत्वाणंविप्रेंद्रंतुतुष्टुवुःसर्वएवहि ओमित्युक्त्वागताःसर्वेसह्याद्रिमचलोत्तमं ८ तत्रस्थंच
कुमाराद्रिंज्वलंतंस्कंदतेजसा दृष्ट्वासुमुदिरेसर्वआश्चर्यंपरमंगताः ९ नानावनानिचि
त्राणिफलपुष्पयुतान्यहो गिरिनिर्झरसंभूतांनदींदृष्ट्वातुपावनीं १० तत्तीरजान्याश्रमा
णिऋषीणांभावितात्मनां

दृष्ट्वादृष्ट्वाचसंतोष्यवासुकिंददृशुश्चते ॥११॥ वासुकिस्तानथालोक्यमुमुदेसंभ्रमादहो । स्वागतं
वोमुनिश्रेष्ठादेवाअपिचवाऽवाः ॥१२॥ किमागमनकृत्यंवोवदध्वमविशंकया ॥ इत्युक्तेवासुकौदृष्ट
ःसर्वंगस्यमचोदयन् ॥१३॥ चोदितोमुनिवर्योसौतस्मैसर्वंन्यवेदयत् ॥ तच्छ्रुत्वावासुकिः प्राहयुक्ति
पूर्वमिदंवचः ॥१४॥ सृष्टौचतुर्मुखोभूत्वापालनेविष्णुरूपवान् । रुद्रोभूत्वासंहारेविरूपः परमेश्व
रः ॥१५॥ नगत्वात्यतिसृजतिब्रह्मविष्णुशिवात्मकः । तस्माद्विष्णुंप्रार्थयध्वंवैरपालनकर्मणि ॥१६॥
सोपरार्द्धांतरेकल्पेजगत्पालनहेतवे ॥ आविर्भूतःसभास्तंभेहिरण्यकशिपोःपुरा ॥१७॥ नरके
सरिरूपेणहत्वातमसुरेश्वरं । दृश्यतेद्यापितत्रैवनेत्रवत्याःशुभेतटे ॥१८॥ तत्रगत्वाप्रार्थयध्वंयु
ष्मत्कार्यंकरिष्यति ॥ इतिवासुकिनादिष्टामुनिदेवगणास्तथा ॥१९॥ नेत्रावतींसमासाद्यस्नात्वापी
त्वाश्रमंजहुः । दृकेसर्यंतिकंगत्वास्तुत्वास्तोत्रैरनेकशः ॥२०॥ प्रणेमुर्दंडवद्भूमौभक्तिनम्रात्म

मृत्तेयः तान्दृष्ट्वा हरिः प्राह प्रीत्या स्फुल्लविलोचनः ॥२१॥ किमर्थं मागतायूयं देवद्विजमुनीश्वराः ॥
शांतान्विज्ञांतमनसः सर्वे संभ्रयकातराः ॥२२॥ करिष्येभवतांकार्यं माविलंबितुमर्हथ ॥ इतिदेवेरितंश्रु
त्वासर्वेचोत्थायसत्वरं ॥२३॥ प्रोचुः प्रांजलयोभूत्वाभक्त्यावानतकंधराः देवकश्चेद्दैत्यवरस्तमोनामा
तिवीर्यवान् ॥२४॥ बबाधेबहुधालोकान्स्वानपिचनित्यशः सोपिकांतारदेवाख्यकांक्ष्यांब्रह्मवरो
ल्बितान् ॥२५॥ हत्वावेदगणान्सोपिप्राविशत्सागरंबलः मत्स्यरूपीभवांस्तंचहत्वासागरमध्य
गं ॥२६॥ हत्वाद्विजेभ्योवेदांश्चपुनः सागरमध्यगः चूर्णीकृतान्वेदगणान्वयंदृष्ट्वातिपापिनः ॥२७॥ अ
त्राक्षाः संधितुंदेवतेनश्रोताभवेमहि इतितेषांवचःश्रुत्वाहरिः कारुण्यवारिधिः ॥२८॥ मेघगंभी
रयावाचाप्रोवाचवचनंद्विजाः सर्वेशृणुतमद्वाक्यंसत्यवत्यांपराशरात् ॥२९॥ व्यासनाम्नावत
रिष्येद्वापरस्ययुगावधौ तदावेदगणान्व्यस्तान्संगृह्यऋषिभिः सह ॥३०॥ कर्मयोग्यान्करिष्या

र्यमतुलंगत्वाकृतांजलिपुटाः सुराः ॥ नारायणजगद्योनेसर्वावासजगन्मय ॥ ९१ ॥ तूर्णंजहिमहादैत्यं
माविलंबितुमर्हसि ॥ इत्युक्तोहरिरव्यग्रोदंष्ट्राभ्यांतमचूर्णयत् ॥ ९२ ॥ असुरस्तमथज्ञात्वा खलोरि
तंरिपुंतदा ॥ ममस्त्वरयंदेवःसुरार्थेकपटोऽभवः ॥ ९३ ॥ हनिष्यैथमांसिघ्रमुपायंकरवाण्यहं हत्वा
पीमंदेवकार्यंयथैकिर्तुमिहोत्सहे ॥ इत्येवंबहुधालोच्यवेदसंघाश्चखादह ॥ चूर्णीकृत्यचतान्वे
दानुद्धृत्यमश्रमात्तुरः ॥ ९४ ॥ प्राणान्त्यजहोमहादैत्योयुद्धंकृत्वाऽशेषणवै ॥ हत्वातमसुरंविष्णुश्चूर्णि
तान्वेदपर्वतान् ॥ ९५ ॥ गृहीत्वाभ्रमिमभ्येत्यब्राह्मणेभ्योदरौक्षणात् ॥ वाऽवामुनिभिःसार्धंवेदा
न्दृष्ट्वातुचूर्णितान् ॥ ९६ ॥ चिंतामवापुर्महतींसंबंधंकर्तुमक्षमाः ॥ हत्वातमोसुरंमीनः पुनःसा
गरमभ्ययात् ॥ ९७ ॥ इत्यादिमहा० तमोसुरवधश्चतुर्थोध्यायः ॥ शौनकउवाच ॥ मुनयोब्रा
ह्मणैःसार्कंदेवैरपिमहात्मभिः ॥ बहुकालंमंत्रयित्वाचूर्णितान्वेदसंचयान् ॥ १ ॥ व्यर्थान्दृष्ट्वारुरु

षिसत्तमः तामाहसुंदरींसोपिमन्मथाविष्टचेतनः ४१ मामंगीकुरुतन्वंगितवश्रेयोदराभ्य
हे ऋषेरंतर्गतंज्ञात्वासाचाहमुनिपुंगवं। ४२ ऋषेरंकन्यकानूढापित्राकेनापिचप्रभो उल्लंघ्य
पितुराज्ञोचसंगमिच्छेकथंत्वया ४३ इतितस्यावचःश्रुत्वासंभ्रांतहृदयोमुनिः स्तनोनिष्पी
ड्यचाश्लिष्यतांचुचुंबबलान्मुनिः ४४ ज्ञात्वातदिंगितंसोवैतद्वाभूदितिप्रिया चिक्रीडचतया
साकंयथेष्टंमुनिपुंगवः ४५ तराविरासीव्यासोपिधृतदंडकमंडलुः उपवीतीमुनिःसाक्षान्ना
रायणपरायणः ४६ ववंदेपितरौसोपिद्वितीयइवभास्करः तंदृष्ट्वापितरौहृष्टौरूपवंततनूभ
वं ४७ अनुज्ञाप्यतपःकर्तुंययोबदरिकाश्रमं तदागमनवेलायांहस्तोसंगृह्यनाविकी पुत्रक
यासिमांत्यक्त्वाअनाथामबलांकृशां इतितस्यावचःश्रुत्वाप्राहव्यासवचोमुनिः ४९ यदास्मरसिहे
मातस्तदायास्येत्वदंतिकं इतितस्यावरंदत्वादक्षिणाशामगान्मुनिः ५० तस्यास्तीर्थंसमासाद्यत

त्रवेदान्न्यदर्शयत् खंडितांश्चूर्णितान्विप्रान्व्यस्तान्संधितुमक्षमान् ५१ संगृह्यबहुभिर्यत्नैः युक्तः
संधायतानपि विभागंकृतवान्व्यासऋग्यजुःसामसंज्ञया ५२ ऋग्वेदंपैलमुनयेयजुर्जैमिनयेदृशे
रथंतरायसामानिअथर्वांगिरसेऽददात् ५३ संचूर्णितेभ्योवेदेभ्यस्त्वर्थानुद्धृत्ययत्नतः ब्राह्मादी
निपुराणानिचकारमुनिपुंगवः ५४ अष्टादशपुराणानांकर्तासत्यवतीसुतः सूतायशिष्यवर्याय
प्रोवाचेतिपुराऋतं ५५ वयंतदंतिकंगत्वायाचयित्वामहामुनीन् यास्यामःसूतमानेतुमाविलंबि
तुमर्हथ ५६ शौनकोतिंसमाकर्ण्यसर्वेसंहृष्टमानसाः साधुसाधितिसंप्रोचुर्बहुमानपुरःसरं
५७ ययुःसर्वेचमुनयः पुरस्कृत्यचशौनकं दृष्ट्वाचक्षेत्रवर्यंतेदेशान्वेदांस्तदाश्रमान् ५८
बहुदूरमतिक्रम्यसह्याद्रिंप्रापुरुत्तमं त्रियंबकंगिरिंदृष्ट्वातत्रस्थान्मुनिपुंगवान् ५९ नत्वाविचा
र्यांचक्रुस्तत्रास्तेमुनिपुंगवः तेब्रुवन्ऋषिभोदेशोत्रिगर्तीमलकाभिधः ६० क्षेत्रेचऋषिभिःसार्कंवे

दार्थंतत्रतत्रहि प्रीत्योपदेशंकुरुतेऋषिभ्योमुनिपुंगवः ६१ इतितेषांवचःश्रुत्वासर्वेसंहृष्टमानसाः दक्षिणाशामुखाभूत्वासत्यमार्गेणनिर्गताः ६२ ततोविचित्रपुष्पाणिपुण्यान्यायतनानिच आश्रमाणिमुनीनांचदृष्ट्वामुमुदिरेद्विजाः ६३ खट्वांगीचतदातीर्त्वाविरजानूकरजांस्तथा। सह्यपादसमुद्भूतानदीस्तीर्त्वातिपावनाः ६४ त्रात्मलीचसमासाद्यक्रमाद्दोकर्णमाययुः तत्रतीर्थान्यनेकानिलिंगानिविविधानिच ६५ स्नात्वासंपूज्यभक्त्यातेकृतकृत्यावबंदिरे महाबलेश्वरंदृष्ट्वाकोटितीर्थमनुत्तमं ६६ स्नात्वापीत्वाचनियमंसंगृह्यविधिनोदितं संपूज्यदेवदेवेशंभैरवंप्रापुरुत्तमं ६७ तत्रभैरवरूपेणसंस्थितंपरमेश्वरं उपास्यभक्त्यातेसर्वेचंडींतीर्त्वामहानदीं ६८ मध्येशरावतींतीर्त्वासह्याद्रिमुत्तमं पश्चिमाभिगतांपुण्यांततः प्रापुःकलावतीं ६९ सुह्मांसुह्मवतींतीर्त्वाक्रमात्कोलापुरींययुः दुर्गांभगवतींतत्रसंपूज्यविधिपूर्वकं ७० कुरजाश्रमगिरिंप्राप्यनिर्गदेतो

मिपुराणानि चचूर्णितान् अर्थानुद्धृत्य यत्नेन ऋषिभ्योदापयाम्यहं ॥३१॥ तदातत्राश्रमंकृत्वानेत्रवा
त्यास्तटेशुभे लिंगानिचप्रतिष्ठाप्यपूजयध्वमतंद्रिताः ॥३२॥ नेत्रावतीमहापुण्यावाराह्नयनोद्भवा
अत्रक्षेत्राण्यनेकानिपुण्यान्यायतनानिच ॥३३॥ सिद्धिकरीत्येषा सर्वाघौघप्रणाशिनी युष्म
त्पूजितलिंगानिसहस्राण्ययुतानिच ॥३४॥ सहस्रलिंगनाम्नेवख्यापयिष्यति तत्स्थलं देवाज्ञांशिरसा
धत्वासर्वेमुदितमानसाः ॥३५॥ ओमित्युक्त्वाचतत्रैव निवासंचक्रुरंजसा नदींदृष्ट्वास्वादुतोयां पुण्यां
पापप्रणाशिनीं ॥३६॥ सर्वेमुमुदिरेतत्रशिवपूजापरायणाः ज्ञानविज्ञानसंपन्नास्तपश्चक्रुर्महौज
सः ॥३७॥ एवंवैवस्वतेकालेगतेबहुतिथेतदा मन्वंतरेयुगावृत्त्याद्वापरांतेनृकेसरी ॥३८॥ अवतर्तु
मनश्चक्रेसर्वलोकोपकारकः वसिष्ठःसुषुवेशक्तिंतस्माज्जज्ञेपराशरः ॥३९॥ नाविकस्यतनूजा
वैसर्वावयवसुंदरी बिंबोष्ठीचारुसुदतीपीनोन्नतपयोधरा ॥४०॥ मंदहासस्फुरंतन्वींचकमेऋ

भिः संयुतंहस्तिवंदैश्च मुनिसंघैरुपासितं ॥ तन्मध्येभगवान्व्यासःकृष्णद्वैपायनोमहान् पुराणा
निचवेदार्थशिष्येभ्योपदिशन्सुधीः ॥ ८२ ॥ सुतंनिकटमाहूयप्रीत्यासर्वार्थसंचयं ॥ सहेरेस्यंचोपदेशं
साक्षान्नारायणात्मकः ॥ ८३ ॥ एवंभूतंमहात्मानंददृशुर्मुनयोमलाः ॥ दृष्ट्वाववंदिरेसर्वेवेदव्यासंमहाम
तिं ॥ ८४ ॥ समागतानृषीन्दृष्ट्वा व्यासःकारणमानुषः उवाचदययाकुर्वन्दर्शनेनकृतार्थतां ॥ ८५ ॥ स्वागतं
वोमुनिश्रेष्ठामहादूरातिकर्शिताः किमागमनकृत्यंवोवदध्वमविशंकया ॥ ८६ ॥ व्यासेरितंसमाकर्ण्य
सर्वेचैमुनिपुंगवाः देवलदर्शनादेवज्ञानहीनावयंप्रभो ॥ ८७ ॥ कृतार्थाएवसंजाताः प्राक्जन्मसुकृ
तादहो स्वामिन्योराणिकंदत्वापुराणार्थविशारदं ॥ ८८ ॥ ज्ञानहीनाःकर्मगंश्चकृतकृत्यान्कुरुष
ह ध्यात्वामुहूर्ततंश्रुत्वाव्यासःकारुण्यवारिधिः ॥ ८९ ॥ प्रीत्यासूतमुखंदृष्ट्वाऽवादयंस्तस्यमानसं
प्रोवाचवचनंधीमांस्तापसानुद्धरन्निव ॥ ९० ॥ सूतेभिः सहगत्वात्वंपुराणार्थेपिदेशतः चित्तशुद्धिं

कुरुक्षेत्रनानाख्यानपुरःसरं ॥१॥ तदाज्ञांशिरसाधत्वासूतःपौराणिकोत्तमः ॥ ववंदेतस्यचरणौ
वेदव्यासस्यधीमतः ॥२॥ उत्थायऋषयः सर्वेव्यासंसाक्षाज्जगद्गुरुं ॥ नमस्कृत्वामहात्मानं निर्ययुस्ते
मुनीश्वराः ॥३॥ कुटजानिसमासेदुःस्वानिस्वानिमुनीश्वराः ॥ पुण्येमुहूर्तेसुदिनेशुभे स्निग्धशुभव्य
सरे ॥४॥ स्नात्वासंपूज्यविघ्नेशंदीर्घसत्रंसमारभन् ॥ संमानयित्वासर्वज्ञंसूतंपौराणिकोत्तमं ॥५॥ उ
च्चासनंददुस्तस्मैव्यासबुध्यावपूजयन् ॥६॥ इत्यादिपु० पंचमोध्यायः ॥ ऋषयऊचुः ॥ भगवन्सू
तसर्वज्ञपुराणार्थविशारद ॥ श्रोतारश्चवयंसर्वेपृच्छकःकोनकोमुनिः ॥१॥ वक्तव्यानिपुराणानिभवताद्वि
जसत्तम ॥ ज्ञानशून्यावयंविप्रावृथाहंकारदूषिताः ॥२॥ अस्माउद्धरसम्यक्त्वंनानाज्ञानोपदेशतः ॥ मु
नीनांवचनंश्रुत्वाव्यासशिष्योमहामुनिः ॥ उवाचवचनंप्रीत्योध्यायंछिनपद्मबुजं ॥३॥ पाराशर्यंपरम
पुरुषंविश्ववेदैकयोनिंविद्याधारंविमलयशसंवेदवेदांतवेद्यं ॥ श्यामशांतंशमितविषयंशुद्धबुद्धिं वि

ज्ञानंवेदव्यासंविमलमतिंसर्ववेदार्थनामिनं॥६॥अजंतुर्वरंनोब्रह्मादिबाहुरपरोहरिः॥अभाललोचनः
शंभुर्भगवान्बादरायणः॥७॥वसिष्ठवाल्मीकशुकादिमुख्यमुनींद्रवेदान्सकलागमज्ञान्॥अस्मद्गुरूंश्चि
द्घनहरंगणेशंप्रणम्यवक्ष्येचपुराणसंहितां॥८॥साधुसाधुमहाप्राज्ञभवंतोबुद्धिमत्तराः॥शृणुध्वंसावध
नेनगदतोमत्कथांशुभां॥९॥पुराणश्रवणंलोकेपुरुषांस्त्रीन्पुनातिहि॥वक्तारंपृच्छकंस्तौतृस्तत्रत्यान्श्रो
तॄनपि॥१०॥पुरापारंबडबहुलेजगत्यज्ञानसंयुते॥सर्वाधिकारेसंदिग्धेकालपर्यययोगतः॥११॥त
दादेवाःसमुनयःशंकरंशरणंययुः॥तानागतान्विबोध्यासत्यपोदस्थितानपि॥१२॥अनुज्ञांहरयेप्रादा
द्वेदव्यासावतारके॥हरिर्व्यासस्वरूपेणवेदान्संगत्ययत्नतः॥१३॥संधिलेभ्यश्चवेदेभ्यअर्थानादृत्ययत्नतः
॥व्यासादृषेपुराणानिकृत्वासत्यवतीसुतः॥१४॥तानिमत्युमदात्सीत्यागुरुःकारुण्यसागरः॥अष्टाद
शप्रभेदानिशोषाण्यपिचकृत्स्नशः॥१५॥तेषांनामानिवक्ष्येहंशृणुध्वंमुनिपुंगवाः॥पाद्मंब्राह्मंवैष्णवंच

क्षिणांदिशं। वराहमूर्तिंसंपूज्यशिवनारायणोचते ७१ प्राप्यमुक्तिमतींपुण्यांस्नात्वापीत्वाश्रमंज
हुः सुपर्णीख्यांनदींपुण्यांखेटकींबहुवर्षिणीं ७२ यांभवींकुटजांजंघांस्नात्वातीर्थंयुस्तदा ने
त्रावतींसमासाद्यस्नात्वासंतर्प्यपूर्वजान् ७३ सहस्रलिंगंसंपूज्यनहरिंचापिभक्तितः निर्युयुःस
हसासर्वेतीर्थापारंकुमारजां ७४ वासुकितत्रसंपूज्यकुमारंराज्ञसमुद्भवं अनुज्ञाताययुःसर्वेका
वेरीमुखमुत्तमं ७५ तत्रतीर्थान्यनेकानिऋषीणामाश्रमाणिच तुतुषुर्दृष्टमात्रेणनिःशेषीकृतकि
ल्बिषाः ७६ स्नात्वापीत्वाचकावेर्यांकृतकृत्याभवन्द्विजाः इलावतींचकांबोजांशोणनीलींगुणाक
रां ७७ तीर्त्वाभगवतींपूज्यस्नात्वानहरिमादरात् हर्षात्प्रापुर्महाक्षेत्रंसर्वक्रतुफलप्रदं ७८ तेदृष्ट्वा
मलकंपुण्यंक्षेत्राणामुत्तमोत्तमं पितृणांतृप्तिकरणंमहापातकनाशनं ७९ नानामृगसमाकीर्णंना
नाद्रुमसमायुतं सर्वत्रकुसुमोपेतंनानापक्षिनिरावृतं ८० सत्यकंदरसंसुप्तव्याघ्रकेसरिखड्गि

हताविष्टोजगामविपिनंमहत्॥२७॥केनाप्यदृष्टगमनोबहुचिंतासमाकुलः॥अरण्यान्यामटन्क्रू
रःकथंहन्मिसुरानिमान्॥२८॥सदाक्रोधपराधीनचित्तोहंकृत्यनिष्ठुरः॥हस्तेनहस्तंसंपीड्यपद्भ्यां
संताड्यभूतलं॥२९॥ध्योस्वमातरंप्रष्टुमुपायेसुरसंस्तवे॥तस्यस्मरणमात्रेणदितिरागान्मृतप्रजा
॥३०॥दुःखेनमहताविष्टामृषीकश्यपस्यवै॥तामागतामभिप्रेत्यगृहीत्वाचरणौतदा॥३१॥सुतो
चबहुधादीनःसुखरंदैत्यनायकः॥संस्तभ्यदुःखंकृच्छ्रेणविश्वस्यबहुधासुरः॥३२॥ज्येष्ठस्यस्मर
णंकृत्वाबभाषेमातरंतदा॥अंबाबरेवःकपेरनिर्लुहत्वानुजंदैत्यवरंबलिष्ठं॥सुरोषिताःस्वर्गपुरेषुविज्वराः
कथंहनिष्येतिगर्वितान्सुरान्॥३३॥हत्वासुरान्विज्वरोहंभवेयंतथोपायंवदमातस्तिदानीं॥श्रुत्वादितिस्तंसु
रेंद्रस्यवाचंप्रोचेसाध्वीयुक्तिपूर्वंचनश्च॥३४॥भोपुत्रशृणुमद्वाक्यंबाधनेचद्विषोक्षयं॥उपायो
तरमस्त्यन्यत्तत्कुरुष्वाविशंकया॥३५॥आधारभूताःस्वर्गस्यभूमिर्गोथवाडवाः॥

तस्मात्क्षितिंसमुद्धृत्यसागरंयाहिपुत्रक ३६ निःस्वाध्यायवषट्कारजपाःस्युस्तेपिसज्वराः इ
तितस्यवचःश्रुत्वाहिरण्याक्षोमहासुरः ३७ मातरंसविँज्याथजगर्जचननर्तच संकोच्यकटवत् स्व
क्ष्मोणींमुष्टिनाबलिनांवरः सागरंप्राविशक्षिप्रंकक्षेनिःसिप्यलीलया एवंबहुतिथेकालेहाहा
कारोमहानभूत् ३९ सेंद्रादेवाभयोद्विग्नायज्ञभागविवर्जिताः क्षुत्क्षामाःशांतहृदयाःस्खल
मानाःपदेपदे ४० कैलासंगिरिमासाद्यतत्रोद्यानवनाश्रिताः लिंगानिचप्रतिष्ठाप्यपुजांचक्रु
श्चभक्तितः ४१ कालांतरेततिगतेकदाचिच्छंकरःस्वयं अंबयागणपैःसार्धंवीरभद्रादिभिर्मुदा
४२ कैलासोद्यानशोभांचद्रष्टुमभ्याययौहरः तदाएवेसमारोप्यनंदीसांबंसदाशिवं लीला
वत्सवव्राजाकिंचिन्नर्तनपूर्वकं तदागणेशाबहवोवाहनानिसहस्रशः ४४ समारुरुहुरत्यु
ग्रंशिवपादांबुजेरताः सिंहव्याघ्रवराहाणांकुलायगंडकीर्युतां ४५ सादृश्यमुरुपादाश्च

ययुरुद्यद्भुजागणाः॥ दंडोद्यतकराःकेचित्केचित्खड्गधारिणः॥४६॥ त्रिशूलधारिणःकेचिच्चा
पोद्यतकराःपरे॥ वादयंतोऽमरुगोशृंगभृंगाणिकाहलान्॥४७॥ कंकलाङ्कुलकंकालान्डिंडिमा
न्मर्दलान्करान्॥ करान्खेलंश्चपटहान्भेरीःशतसहस्रशः॥४८॥ वादयंतोगर्जयंतःप्रपतंतः
समंततः॥ दधिरेछत्रसंघातान्चैजयंतीस्तदापरे॥४९॥ चामराणिविचित्राणिधृत्वाचोभयतो
गणाः॥ एकवक्त्राद्विवक्त्राश्चत्रिवक्त्राःपंचवक्त्रकाः॥५०॥ षट्वदनाःकेचिदेवदृशास्याःशत
वक्त्रकाः॥ सहस्रवदनाःकेचिद्बहुवक्त्रागणेश्वराः॥५१॥ हस्तशीर्षाःपृष्ठशीर्षाःपादशीर्षास्तथा
परे॥ तिर्यग्वक्त्राऊर्ध्ववक्त्राश्चकेचन॥५२॥ महेश्वरंपरीवार्यचक्रुःसेडितगर्जितं शु
ष्कहस्तैःपक्षकैरैर्वैतालेःशाकिनीगणैः॥५३॥ डाकिनीशतभूरुंडैर्वृतोवेईश्वरोययौ॥ भृंगीस्वगण
पैर्युक्तोलगुडोद्यत्करोययौ॥५४॥ इत्येवंसंभ्रमोपेतःपश्यन्नानाविचित्रकान्॥ अग्रेददर्शगिरिशा

शैवंभागवतंतथा॥१६॥भविष्यंनारदीयंचमार्कंडेयंशुभावहं॥आग्नेयंब्रह्मवैवर्तंलैंगंवाराहमेवच॥१७॥
स्कांदंचवामनंचैवमात्स्यंकौर्मंचगारुडं॥ब्रह्मांडंचेतिसंक्षेपमष्टादशमुनीश्वराः॥१८॥नानाख्यानानि
पुण्यानिश्रवणान्मोक्षदानिच॥श्रद्धेयानिद्विजवरैश्चित्तशुद्धिमभीप्सुभिः॥१९॥पुराणान्येषुभवतांकु
स्मिंश्चिद्रुचिरस्तिह॥इतिसूतवचःश्रुत्वाशौनकोवाक्यमब्रवीत्॥२०॥शौनकउवाच॥सूतसूतमहा
भाग पुराणार्थविशारद॥युष्मदागमनेकालेसत्योदृष्टोमहान्गिरिः॥२१॥तदुत्पन्नामहानद्यः पुण्या
न्यायतनानिच॥क्षेत्राणिविविधान्यत्रऋषीणामाश्रमाणिच॥२२॥दृष्टान्यस्माभिरौत्सुक्यादाश्चर्य
श्चर्यकाणिह॥महिमानंवदस्याद्यसत्याद्रेश्चमहागिरेः॥२३॥इतितस्यवचःश्रुत्वाध्यायंछिंधिपदोत्तु
जं॥ह्लादयन्मुनिचित्तानिसत्कथोक्तिमिरंजसा॥२४॥शृणुध्वमृषयःसर्वेकथांसत्यनिमित्तकां॥पु
राजाबालिकेकल्पेहिरण्याक्षोमहासुरः॥२५॥हतेहिरण्यकशिपोहरिणाहरिरूपिणा॥दुःखेनम

रायच॥ ६५॥नमः कल्याणवपुषेकमनीयशरीरिणे॥नमोध्यानस्वरूपायध्यात्पापहरायच॥६६॥
नमस्तेध्यानसंस्थायध्यानगम्यायतेनमः॥त्रियंबकमहादेवत्रिपुरांतकधूर्जटे॥६७॥त्रयी मूर्तेत्रि
लोकेशत्रिलोचननमोनमः॥अंबत्वद्दर्शनादद्यसांबाः सर्वेभवेमहि॥६८॥नित्यकल्याणसुखदे
जगद्रक्षामणेनमः॥मूलविद्येमहाविद्येसर्वविद्यापहारिणि॥६९॥कालायनिष्कलातीतेकामगेकम
लप्रिये॥नमः पार्वतित्रयीमूर्तिदैत्यसंहारहेतुके॥७०॥भक्तार्तिहंत्रिमूर्तेस्त्रिमुक्तिमुक्तिफलप्रदे
॥एवंस्तवाभिसंयुक्तादृष्ट्वासांबः सुरास्तदा॥७१॥मेघगंभीरयावाचाप्रोवाचकरुणाकरः॥किम
र्थंत्रिदशाब्रूतशोकार्ताः क्लिष्टकलेवराः॥७२॥खगस्त्रिमात्राःशोकार्ताः सर्वेचिंताकुलासुहुः॥इतिसांबव
चःश्रुत्वारुरुदुःसुस्वरंयथा॥७३॥वक्तुंकिमपिनोशक्ताः सर्वेप्रांजलयःस्थिताः॥धिषणस्ततोधी
मांउमयित्वादिवौकसां॥७४॥दुःखानिविविधान्याशुप्रांजलिर्वाक्यमब्रवीत्॥७५॥ इतिश्री०षष्ठ

॥बृहस्पतिरुवाच॥ ॥व्यवधारयदेवेशमद्रुचोभक्तिवत्सल॥पुरादितेःकश्यपस्यपुत्रोसुषु
वतुःखलो॥१॥संध्यायांसंगताभर्त्रादुर्जयोदैत्यनायको॥हिरण्यकशिपुर्ज्येष्ठोहिरण्याक्षस्त
तःपरः॥२॥धातारंतपसाप्रीतंवव्रतुर्वरमुत्तमं॥तयोर्ज्येष्ठोवरंवव्रेब्रह्माणंचतुराननं॥३॥प्रीतो
सियदिमेब्रह्मन्वरमेनंदिव्यप्रभो॥देवैश्चमनुजैश्चापिगंधर्वैरगराक्षसैः॥४॥मृगैश्चपक्षिसंघैर्ते
वधोमाभून्ममप्रभो॥ननक्तेनदिवाचापिनगृहांतर्नबाह्यतः॥५॥नचायुधैःसमस्तैश्चवधोमाभून्म
मप्रभो॥नमानुषेजगत्रेजातोनपिलुवीर्यसंभवः॥६॥एवमुक्त्वाचरान्ब्रह्मादेवमायाविमोहितः॥पुन
रेवंवरंवव्रेगर्वेद्रिक्तेनचेतसा॥७॥ब्रह्मविष्णुमहेशानांमनुष्यमृगपक्षिणां॥वधुरास्त्रायथावीरः
समेमृत्युर्भवेदिति॥८॥इतितस्मैवरंदत्वाब्रह्माप्राहकनीयसं॥हिरण्याक्षमहावीर्यप्रीतोहंतपसात
व॥९॥वरंदरागमितेब्रूहीत्यकोवव्रेसदैत्यराट्॥देवमानुषपक्षीद्रैःकिंन्नरोरगसाध्यकैः॥१०॥वि

द्याधरैः किंपुरुषैर्गंधर्वदनुजैरपि॥नांतरिक्षेनभस्यांचपातालेनचनाकके॥१७॥माभून्मतिर्मेदे
विद्यादिमेवरदोभवान्॥वरंदत्वाविधिस्तस्मैसत्यलोकंजगामह॥१८॥तदारभ्यासुरौघोरौमहाबल
पराक्रमौ॥अन्वितौबहुभिर्दैत्यैस्त्रैलोक्यविजयोद्यतौ॥१९॥बहुपीडाकरौनित्यंदेवानांभक्तवत्स
ल॥सत्याद्रोनगरंकृत्वानेत्रावत्यास्तटेशुभे॥२०॥गिरिदुर्गबलोन्मत्तौबाधेतेतदासुरान्॥गतेका
लांतरेदेवहरिस्त्वलक्ष्मीगोपितः॥२१॥तार्क्ष्यस्यचत्रिमूर्तीनांवपुरास्थायशंकर॥स्तंभेवतार्क्ष्यनृहरि
र्हतवान्दैत्यनायकं॥२२॥तस्मिन्हतेमहादैत्यहिरण्याक्षोतिकातरः॥रुरावारण्यकंघोरंबहुकालंभया
तुरः॥२३॥कदाचित्सासुरःक्रूरःक्षितिमुद्धृत्यलीलया॥आविश्यसागरंदेवसंक्षोभ्यकटवत्बलः॥२४
निःस्वाध्यायवषट्कारादेवाआसन्क्षुमातुराः॥क्षुत्क्षामाःशांतवदनाःस्वस्थिमात्रावशेषिताः॥२५॥
स्वामिंस्त्वत्सादयुगलंशरणंप्रापुरंजसा॥दृष्ट्वातेवचःश्रुत्वाशिवोस्माभीर्द्रमापतिं॥२६॥तस्यस्मरण

स्तत्रदेवान्सवान् ५५ लिंगार्चनपरांछातानस्थिमात्रावशेषितान् शिवस्तान्निकटंप्राप्यास्रो
रितलोचनः ५६ देवाःस्थाणुंसमालोक्यपुलकांकितविग्रहाः प्रेणुमुर्दंडवद्भूमावुत्थायोत्थायभ
क्तितः ५७ स्तोत्रंचक्रुस्तदाप्रीत्याशिवपादार्पितेक्षणाः शिरस्यंजलिमादायश्रद्धावनतकंधरा
ः ५८ प्रणाथजगन्नाथप्रणतार्तिप्रणाशन प्रमाणगोचरंदेवमीशानंप्रणवात्मकं ५९ जगद्भूतं
जगद्योनिंस्वर्गस्थितिकारणं ऊर्ध्वरेतंविरूपाक्षंनताःस्मशंकरंसदा ६० आदिमध्यांतरहितमनं
तमजमव्ययं यमामनंतियोगींद्रास्तंवंदामहदीश्वरं ६१ नमोलोकाधिनाथायवंचतेपरिवंचते
नमोस्तुनीलकंठायपशूनांपतयेनमः ६२ भवायभवनाशायभक्तिगम्यायभाविने नमोनागें
द्रहारायभूतेशायनमोनमः ६३ नमोरुद्रायदेवायकद्रुद्रायचतेनमः मीदुष्टमायशर्वाय
नमोस्तुगिरिधन्वने ६४ नमः पिनाकिनेतुभ्यंपाशमुद्गरपाणये वर्षीयसेपरेशायरोपेत्यरत

प्राच्यन्तदुत्तरे कैलासगिरिणायोज्यतथागोलकपर्वते॥ २१॥ जागलेनचसंबद्धेऋष्यमूकाचलेनच
भैरवेणकुंदेनसह्याद्रिगिरिणाहरिः॥ २२॥ एवंसंयुज्यरंतत्रस्थपर्वतैः॥ दृढबध्वातथापादैरेवंस
स्थांतदाकरोत्॥ २३॥ एवमुर्वीदृढीकृत्यपुनः सह्याचलंययौ॥ वेदाद्रौचावसद्विष्णुर्मुनिवृंदैरभिष्टुतः
२४॥ सह्याद्रिचरितंपुण्यंश्रवणात्पापनाशनं॥ पुरासनत्कुमारायश्रीशैलपर्वतोत्तमे॥ २५॥ ऋषि
वृंदसमाकीर्णेसाक्षात्स्कंदेनभाषितं॥ सह्याद्रिचरितंसर्वंमहापातकनाशनं॥ २६॥ नानेतिहासगा
थाभिः पुण्यश्लोकमहीभृतां॥ तदुद्भवानांपुण्यानांक्षेत्राणांमहतामपि॥ २७॥ इतिसूतवचः श्रु
त्वाशौनकोमुनिरब्रवीत्॥ साधुसाधुमुनेसूतसर्वशास्त्रार्थपारग॥ २८॥ कथाप्रोवाचदेवेशः स्कंद
साक्षात्स्वयंप्रभुः॥ सनत्कुमारमुनयेयोगींद्रायमहात्मने॥ २९॥ किमर्थंसंगतौतौहिश्रीशैलपर्व
तोत्तमे॥ कथंकथांचक्रतुर्वैयोगीश्वरमहेश्वरौ॥ ४०॥ एतच्चान्यच्चविस्तार्यअस्मानुद्धर्तुमर्हसि

एतेचमुनयः सूतकर्मेगाज्ञानवर्जिताः॥ सम्यक्कथोपदेष्टारोनतत्त्वज्ञानेलभंत्विमे॥ कोसोसनत्
कुमारोयंकस्यपुत्रोमहाद्युतिः॥ ४२॥तज्जन्मकर्मचाख्याहिस्कंदस्यापिमहात्मनः॥ शौनकस्यवचः
श्रुत्वासूतःपौराणिकोत्तमः॥ ४३॥स्मृत्वाशिवपदांभोजंपुरावृत्तकथांशुभां॥ रथंतराख्यकल्पादौ
ससर्जकमलासनः॥ ४४॥चतुः सनान्महात्मानोरुद्रात्म्याद्योगवित्तमान्॥ मरीच्यत्रिमुखान्सृष्ट्वा
दक्षादींश्चप्रजापतीन्॥ ४५॥ एवंसृष्टिरभूद्विप्राजगत्यस्मिंश्चराचरे॥ कदाचिद्योगिनः शांताब्र
ह्माणंसमुपागमन्॥ ४६॥प्रष्टुंशिवकथाः पुण्याः स्वर्गमोक्षप्रदायकाः॥ तंगत्वाब्रह्मसदनंददृशुः
पितरंविधिं॥ ४७॥ध्यायंतंमनसांभुंसर्वज्ञंपरमेश्वरं॥ ववंदिरेयोगिवर्याः सनकाद्यामहर्षयः॥ ४
८॥ नमस्कृत्यस्थितान्पुत्रान्ब्रह्मात्माहृदयानिधिः॥ सर्वत्रकुशलंविप्रास्तपोवृद्धिरभूत्किमु॥ ४९
किमागमनकृत्यंवोवदंतुममसंनिधौ॥ स्वयंभुवचनंश्रुत्वोवदत्वार्यंहितं॥ ५०॥सनत्कुमारः

श्रोवाचहर्षयंस्तस्यमानसं॥युष्मत्कृपावसिक्तानांसर्वत्रकुशलंहिनः॥५१॥तथापिवक्ष्येकिंचिच्च
त्वमनुज्ञातुमर्हसि॥एतेममानुजाःशांताःसदातपसिनिष्ठिताः॥५२॥तत्रैवरमतेबुद्धिस्त्वयाणांप
रमेश्वर॥सदामन्मनसिब्रह्मन्वर्ततेबहुवत्सरं॥५३॥सुश्रोतव्याःशिवकथाश्चतुर्वर्गफलप्रदाः॥
नानाख्यानयुताःशांताःकर्णामृतरसोर्जिताः॥५४॥तंब्रूहितवतोवेत्सिचरितंपरमेष्ठिनः॥इति त
स्यवचःश्रुत्वाव्याजहारवचःकविः॥५५॥साधुवत्समहाभागमतिर्जातातवेदृशी॥अहंचपुण्य
वान्लोकेयन्मह्यंशंकरःप्रियः॥५६॥तेधन्याःपुरुषालोकेयेषांभागवताःसुताः॥सएवपुत्रवान्च
त्समक्तःशिवपदांबुजे॥५७॥अहन्यहनिश्रोतृणांधर्जटेश्चरितंमहत्॥तदासंपद्यतेदुःसलीयं
तेविपदांगणाः॥५८॥यस्यगेहेशिवकथाचत्तापरमपावनी॥किंकार्यागययातस्यसेतुमूलेनवा
स्यकिं॥५९॥अनन्यमनसोभूत्वाश्रुणुयात्सर्वदैवहि॥दिनेदिनेकृतंपापंनिष्कृतंप्रयास्यति॥६०

२२

मात्रेणहरिरागत्तदंतिकं॥दृष्ट्वासमागतंविष्णुंशिवोनुज्ञापयत्प्रभुः॥२१॥हरेमच्छक्तिसंयुक्तोयज्ञवा
राहरूपवान्॥हत्वादानवमत्यग्रंसागरेमग्नमंजसा॥२२॥क्षोणींप्रोत्तार्ययत्नेनस्थापयस्वाहिमस्त
कं॥इत्याद्दिश्यहरिंशंभुस्तत्रैवांतरधीयत॥२३॥देवाःस्वस्थानमासेदुर्नमस्कृत्यपिनाकिनं॥हरिर्वीरा
हवपुषाशिवज्ञात्युपबृंहितः॥२४॥मग्नंसागरमध्येतंगृहीत्वाबहुवत्सरं॥निर्युद्धकुशलोभूत्वास्म
रंश्छिवपदांबुजं॥२५॥हत्वादैत्यवरंविष्णुर्दंष्ट्रयोद्धृत्यकाश्यपीं॥पूर्ववत्स्थापयामासमहाशेषस्यमस्त
कं॥२६॥विष्णुनास्थापितापीत्थंपुनःसंकुचिताभवत्॥ऋषिभिस्त्रिदशैःसार्धंसंमत्र्यबहुयत्नतः॥२
७॥कुलाचलान्मेरुगतानुशिष्योशिष्यदृष्ट्या॥स्थापयामासवाराहोमहेंद्रादीन्महागिरीन्॥२८॥म
हेंद्रमलयौचापिदर्दुरेस्थापयद्धरिः॥सह्याद्रिंपश्चिमोपांतेतिर्यक्कृत्वामहागिरिं॥२९॥दंतकिंमंत
रान्नाच्यामीशान्यांऋषपर्वतं॥विंध्याचलंमध्यदेशेपारियात्रंतदुत्तरे॥३०॥हिमवंतेनसंबध्यक्षोणीं

मतिरेतादृशीअहो राज्ञाकृतानिपापानिमंत्रिणंप्राप्नुवंतिहि॥७१॥तथाभर्त्रकृतंसर्वंभार्याप्राप्नोति
वेधृवं तस्मादहंभवांश्चापितस्यापसमभागिनौ॥७२॥इतःपरमनुक्तंचेन्महाराज्यंप्रणश्यति॥तस्मा
द्यत्तस्त्वयाकार्यस्तंवशीकर्तुमीदृशं॥७३॥इतितस्यावचःश्रुत्वानीतिज्ञःसचिवायणीः॥कथंकार्यं
महाप्राज्ञेसदास्त्रीकथनोत्सुकः॥७४॥तादृशैःपुरुषैःसाकंज्ञारमार्गविशारदैः॥चाटुवाक्यपरोभू
त्वापरिहासपरायणः॥७५॥मन्मथाविष्टहृदयोरहस्यास्तेनृपस्त्रिया॥मयाप्यागम्यतेनित्यंवक्तुंद्वा
स्तैर्निरासितः॥७६॥शृणूपायंमहाराजितंवशीकर्तुमन्यथा॥तंवैवशंकिंनान्यस्यमदुक्त्यासुभचारि
णि॥७७॥यत्तंकुरुमहाराजिकार्यंकिंप्रभविष्यति॥गंधोदककृतस्नानासुगंधिकुसुमान्विता॥७८
सर्वालंकारभूषाढ्यावसिलासूक्ष्मवासिसी॥किंचिद्दृश्यस्तनीभूत्वाकिंचिच्छुत्वाशुभेक्षणा॥७९
चरत्तस्यनिकरईषत्प्रेक्ष्यतदानंगं॥त्वामीदृशींनृपोदृष्ट्वामदनाग्निप्रपीडितः॥८०॥त्रहीतुकाम

त्वत्यासमागच्छतिवैनृपः॥तदातुरहंसगच्छदृष्ट्वापांगेनभूमिपं॥८१॥तदाकामकलाभिस्त्वंसुचि
रंक्रीडमानिनि॥सम्यक्त्वद्दृग्गमत्वाआश्लिष्यपरिचुंब्यच॥८२॥वचनंवदकल्याणिपुराणश्रवणंशु
भे॥त्वदधीनपरोराजाअनुल्लंघ्यतवेरितं॥८३॥करिष्यतितदासुभ्रुनान्यथादृढवत्तरः॥पुराणश्रवणं
लोकेनराणांस्त्रीक्षणेक्षमं॥८४॥नानाकथापुराणेषुख्यातनाबहुविस्तराः॥लघुत्वामानसेभीतिः पाम
राणांभवेदहो॥८५॥इतिमंत्रिवचःश्रुत्वासाराज्ञीकृतकौतुका॥सर्वंतदीरितंचक्रेतदातद्दृग्गोऽ
भवत्॥८६॥ज्ञात्वातदिंगितंराज्ञीवशीकृत्यपतिंमुदा॥उवाचवचनंश्लक्ष्णंहसंतीचशनैःशनैः॥८७॥
य२ भर्तःसुंदरवर्यत्वंसुरेषुमनुजेष्वपि॥समंक्रीडासुनिष्णातस्त्वत्समोनास्तिभूतले॥८८॥वाक्यंवच्मि
महाराजश्रृणुक्रीडासहायकं॥ममबाल्येपितुर्गेहेवसंत्याबालळीलया॥८९॥कश्चित्पुस्तकधारीच
पुराणस्यातिसुंदरः॥मांदृष्ट्वाविजनेस्थानेश्लाघयित्वाचपुस्तकं॥९०॥दृष्ट्वोवाचमहाप्राज्ञेसम्यक्काम

कलासुहुः॥सम्यग्गृहीतंतत्कालेबाल्याच्छक्तिर्नविद्यते॥९१॥त्वमिदानींपुराणज्ञमाहूयशृणुनित्यशः॥अहंचापितदासुत्वक्रीडाभिज्ञोभवेवहि॥९२॥इतिभार्यावचःश्रुत्वासमाहूयचमंत्रिणं॥प्रोवाचवचनंराजापुराणश्रवणेत्सुकः॥९३॥मन्त्रिन्मंत्रवतांश्रेष्ठपुराणार्थविशारदं॥युवानंसुदरंप्रोढमानयस्वसमंतिकं॥९४॥पौराणिकंकलाभिज्ञंसर्वशास्त्रविशारदं॥मंत्रीनृपवचःश्रुत्वाबहुमानपुरःसरं॥९५॥संतोष्यविविधैःस्तोत्रैर्यदातुष्टंभवेन्मनः॥मंत्रीतंगृहमानीयकांतंपौराणिकोत्तमं॥९६॥उत्थायतंदासर्वराजांतिकमुपानयत्॥दृष्ट्वाराजाद्विजवरंवस्त्रालंकारभूषणैः॥९७॥भूषयित्वापुराणानिसभार्यःश्रोतुमारभत्॥पुराणश्रवणेकाले राजाहास्यपरोबहु॥९८॥भक्त्याशृणोत्यन्यदाचविटगोष्ठीस्ततोन्यदा॥एवंबहुतिथेकाले विपत्संपद्भवत्तयोः॥९९॥राजानुभूयविपदंराज्यभ्रंशादिकंबहु॥दुःखेनमहताविष्टोब्रवीत्पौराणिकंमुदा॥१००॥पौराणिकमहाप्राज्ञविपदेषाकथंमम॥जायतेबहुवारंचब्रूहि

कथायां वर्तमानायामन्यथा संगरक्तनरः॥ महाविपदमाप्नोति सत्यंसत्यंमयोदितं॥६१॥तस्माद्
नन्यमनसाश्रृणुयाद्भक्तिमान्नरः॥अन्यकार्यवतःश्रोतुर्विपत्संपद्भवेत्॥६२॥मत्रेहासंवक्ष्यामिपुरा
वृत्तंमहामते॥आसीत्कृतयुगेराजाबृहद्रथइतिश्रुतः॥६३॥दुर्विनीतःसदामूर्खःस्त्रैणोमन्मथनिर्जितः
॥नित्यंनिष्ठुरभाषीचदुराचाररतःसदा॥६४॥अन्यायेनप्रजाःसर्वाबाधतेत्वर्थकांक्षया॥किंबहुनो
पश्रुत्यचोरैर्नीनाविधैरहो॥६५॥बाधतेब्राह्मणान्नित्यमर्थाकांक्षीनृपःखलः॥देवस्वहरणेद्युक्तोनि
त्यंवैपरवंचकः॥६६॥तेननित्यंकृतंपापंसंख्यातुंनैवशक्यते॥कदाचित्तस्यमहिषीसदाचारपरायणा
६७॥साध्वीसत्कुलसंभूतापुरंध्रीणामनुत्तमा॥भर्तुर्दुश्चरितंदृष्ट्वावेपमानाशरीरिणी॥६८॥चिंतासाग
रमग्नासासुभाचारेतिकीर्तिता॥आहूयमंत्रिणंप्राज्ञंनीतिज्ञंवृद्धसंमतं॥६९॥बभाषेवचनंबालायुक्तं
हसिभामिनी॥सदाचारोवाच॥मंत्रिवर्यमहाप्राज्ञनीतिशास्त्रविशारद॥७०॥त्वयितिष्ठतिराज्ञोवै

स्कत्वास्वयंभूः प्राहसादरं॥वत्सभारतवर्षेचसह्याद्रेः पूर्वभागतः॥३॥द्वितीयइवकैलासः श्रीशैलइ
तिविश्रुतः॥आस्तेमहीध्रवर्योश्वदर्शनान्मोक्षदायकः॥४॥तत्रसाक्षान्महेशानः सांबःकारुण्यवा
रिधिः॥समस्तदेवतायुक्तैर्मुनिसंघैर्निषेवितः॥५॥वीरभद्रैर्महाविरूपाक्षनंदिभृंगिमहागणैः॥चंडप्रचंड
सोमेशभृंगुटंभरणादिभिः॥सेव्यमानश्चहरिणाअहोरात्रनिवासिना॥आस्तेगणेशस्कंदाभ्यांपा
र्श्वस्थाभ्यांनिषेवितः॥७॥तत्रगत्वाभवान्वत्सशैलंदृष्ट्वातिपुण्यदं॥महानदीनांसप्तानांसंगमेविपु
लेशुभे॥८॥तुंगभद्राचवरदाकृष्णावेणाकुमुद्वती॥पुण्याभीमरथीवस्त्रासह्याद्रिप्रभवाइमाः॥९॥
तत्रसंगत्यसर्वास्ताःपूर्वसागरमभ्ययुः॥तत्रस्नात्वापितॄन्देवान्संतर्प्यविधिपूर्वकं॥१०॥शिवंसंपू
ज्यभक्त्यातंस्कंदंपृछमहामते॥सचवक्ष्यतितेप्रीत्यात्वमगस्त्यायतद्वद॥११॥अगस्त्यऋद्धोचि
भ्यांसवक्ष्यत्यग्रणीर्नृणां॥एवंपरंपरांप्राप्यजगत्पूर्णंभविष्यति॥१२॥सनत्कुमारस्तच्छ्रुत्वान

मस्कृत्यपितामहं॥अवतीर्यमहायोगीसत्यादीन्बहुनाबहून्॥१३॥यज्ञसाध्यांतपःसाध्यांयोगसा
ध्यांस्वयंप्रभां॥वियन्मार्गवहांगत्वासोपश्यत्काश्यपींशुभां॥१४॥नानाद्रुमलताजुष्टांनानासत्त्व
फलान्वितां॥बहुदेशग्रामखेटपुरभेदनकोज्वलां॥१५॥आकाशगंगातोयौघैर्विशुद्धकृतसुस्थलां॥१
ऋषिजुष्टश्रमौघौघसुकृतीकृतपांसुलां॥महानदी× पवित्रीकृतमृत्तिकां॥देवतायतनौघौघ×३
व्रातपीतकीकटास्थातिदूषणां॥१७॥बहुगोत्रगणाकीर्णांनानाद्विजेजेमाकुलां॥एवंभूतांवसुमतींद
ष्ट्वाश्चर्ययुतोमुनिः॥१८॥क्रमात्सह्याद्रिमगमद्यथोक्तंचस्वयंभुवा॥तत्रपश्यत्पुरीःपुण्याजयंत्या
दीरनेकशः॥१९॥क्रमाच्छ्रीशैलमगमत्सहृष्टेनांतरात्मना॥नदीनांसंगमेस्नात्वासंतर्प्यपितृदेवता
ः॥२०॥सनत्कुमारःप्रोत्तार्यगिरिंसोपानवर्त्मना॥तत्रसांबंमहेशानंलिंगंदृष्ट्वाननर्तह॥२१॥स्तुत्वास्तोत्र
वरैर्दिव्यैर्मुनिःसंपूज्यभक्तितः॥स्कंदंदृष्ट्वासपार्श्वस्थंप्रणम्यश्रद्धयामुनिः॥२२॥कृतांजलिपुरोभूत

प्रोवाचऋषिसत्तमः॥ पार्वतीनंदनस्कंदकृपालोशंकरात्मज॥२३॥पुराणसंहितामुत्कामामुद्धरकृ
पाकर॥ध्यात्वाशिवंशिवामंबामवोचच्छिखिवाहनः॥२४॥षण्मुखउवाच॥सनत्कुमारयोगींद्रब्रह्म
णोमानसात्मज॥व्याख्यानेमुनीन्दृष्ट्वाशिखरेऋषिसेविते॥२५॥आयाहित्वंमयासार्धंश्रोतुंवेशि
वसंहितां॥इत्युक्त्वाऋषिहस्तंचगृहीत्वानिर्गतोगुरुः॥२६॥तदामुनिगणाःसर्वेश्रोतुंपौराणिकींकथां
॥प्रापुश्चपरयाभक्त्याशिखरंवृषभाद्रयं॥२७॥भास्वन्निर्मुक्तरत्नौघद्योतितांबरभूतले॥सद्यो दि
तसहस्रार्कमयूखोद्यत्प्रभान्विते॥२८॥सिंहासनेसोपविश्यनत्वाशिवपदांबुजं॥अवदत्परयाप्रीत्या
कथंकल्मषहारिणी॥२९॥स्कं[illegible]दउवाच॥सनत्कुमारकेतेषुपुराणेषुमतिःशुभा॥ब्रूहित
त्वार्थतोवत्सवक्ष्येहंशिवसत्कथां॥३०॥विश्वासोकिमुपाकर्ण्ययोगीप्राहकृतांजलिः॥नमःस्कंदमहे
शानमहेज्ञानप्रियार्भक॥३१॥मदागमनवेलायांदृष्टःसत्याद्रिरुत्तमः॥तत्रदृष्ट्वान्येनेकानिनानाश्च

तन्नाशनेयुजं इतितस्यवचःश्रुत्वाद्विजवर्योतिहृष्टधीः इदानीमेवकालोहिराज्ञेभक्तिपरायवै १
राजन्शृणुहिमद्वाक्यंसंपदेवयथाभवेत् तर्हिभक्त्यापुराणानिश्रोतव्यानीहनित्यदाः २ श्रद्धया
सुकृतंसर्वंमहाफलवदेवहि श्रद्धयातवभार्ययंशृणोतिननिवक्तथा ४ अश्रद्धयाभवान्नित्यमतोदुः
खानितेभवन् शिवार्चनपरोनित्यंश्रद्धावान्शृणुतत्कथां ५ सदाशिवप्रसादेननित्यंश्रेयोभवेन्नव
इतितस्यवचोराजा भक्त्याश्रुत्वाचतत्कथाः ६ शिवार्चनपरोभूत्वाराज्यंनिहतकंटकं संप्राप्यधर्मत
ःपाल्यलब्ध्वापुत्रांछिवार्चकान् ७ अंतेशिवपुरंप्राप्यशिवेनसहमोदते तस्माद्वत्समहाबुद्धेश्रद्धया
शृणुसत्कथां ८ शिवध्यानपरोभूत्वातवश्रेयोभविष्यति ९ इत्यादिमहा० सप्तमोध्यायः
सूतउवाच इतिब्रह्मवचःश्रुत्वायोगींद्रोब्रह्मवित्तमः सनत्कुमारः पप्रछपुराणश्रवणोत्सुकः १
ब्रह्मन्कोवेत्तितेनपुराणश्रुतिसत्तमं कंचोपास्यमहाभागशिवलीलांशृणोम्यहं २ इतिपुत्रवचः

यः परः ॥ श्रीशैलाख्यस्ततः प्रोक्तो गोकर्णः षष्ठ ईरितः ॥ ४२ ॥ ततः परमुरा मारख्यः केदाराख्यस्ततः प
रः ॥ नागराख्यस्तनवमस्तीर्थखंडस्ततः परः ॥ ४३ ॥ धर्मखंडस्ततः प्रोक्तः कालिकाख्यस्ततः परः ॥ तथा
हैमवतीखंडस्त्र्यंबकाख्यश्चतुर्दशः ॥ ४४ ॥ वीरभद्राख्यः पश्चात्ततोगौरमुखाख्यः ॥ भैरवाख्यस्ततः प्रो
क्तस्ततः खट्वांगिसंज्ञकः ॥ ४५ ॥ वरदाख्यस्ततः प्रोक्तोमुनिखंडस्तविंशकः ॥ ओंकाराख्यस्ततः प्रोक्त
सर्वोपनिषदर्थकः ॥ ४६ ॥ कैलासखंडोयोगीशाख्यतिमः पुण्यदायकः ॥ द्वाविंशतियुताप्रोक्ता संहिता
ह्याशिवात्मका ॥ ४७ ॥ सह्याद्रिखंडंतेवक्ष्येसावधानमनाः शृणु ॥ आरभ्यत्र्यंबकगिरिंमलयांतंमहा
गिरिं ॥ ४८ ॥ त्रियक्कृतोवराहेणमानदंडइवोच्चलः ॥ गौतमोमुनिशार्दूलोदृष्ट्वात्र्यंबकपर्वतं ॥ उटजंत
त्रनिर्मायसह्यमूलमुपाश्रितः ॥ आस्तेतत्रमहायोगीशिवार्चनपरोमुने ॥ ४९ ॥ गोदावर्योपुण्यनद्यो स्ना
त्वाशिवपरायणः ॥ तपस्तेपेहत्यायाचकुटुंबिन्यागृहाश्रमी ॥ ५१ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ कासौनदीमहापु

ण्याऋषिसंघनिषेविता॥तस्यागोदावरीनामकथमासीच्चषण्मुख॥५२॥तदुत्पत्तिंमहाभागवदमेव
दतावर॥सूतउवाच॥इतीरितंसमाकर्ण्यवचनंशांकरोमुनेः॥५३॥गोदावरीसमुत्पत्तिंचकुंसमुपचक्र
मे॥स्कंदउवाच॥शृणुगोदासमुत्पत्तिंशृणुतामघनाशिनीं॥५४॥गतेबहुतिथेकालेगौतमेसमुपस्थिते
अनावृष्टिरभूल्लोकेद्वादशाब्दामहाद्विजा॥५५॥तदामर्त्याःसंक्षुभिताःक्षुत्क्षामास्तोयवर्जिताः॥घृणि
भिस्तपनस्यासीदुर्वीतप्तावभूवह॥५६॥वापीकूपतडागाश्चजलस्रावविवर्जिताः॥शुष्कास्रोतो
महादीर्घास्तरुगुल्मलतादिकाः॥५७॥एवंक्षामायुतेलोकेजंतुसंघविनाशके॥गौतमस्तसुमारे
भेप्राणिजीवनहेतवे॥५८॥तीव्रेणतपसायुक्तंज्ञात्वाब्रह्माप्रजापतिः॥शिप्रमागादियन्मार्गेभास्य
न्सर्वतोदिशः॥५९॥तपसागौतममुनेतुष्टोहंकमलासनः॥आगतोस्मिवरंब्रूहियत्तेमनसिवर्तते
६०॥इत्याकर्ण्यवचस्तस्यप्रोन्मील्यनयनेशुभे॥समाधिमग्नंस्वांतंचकृत्वाबाह्यपदार्थके॥६१

कृतांजलिपुटोभूत्वाअस्तौषीत्कमलासनं ॥ गौतमउवाच ॥ नमोविरंजेतपूर्वंतद्रक्षाहेतवेनमः
संहृतिसकलेचांतेतुभ्यंत्रेधास्वरूपिणे ॥ गुणमूर्तिर्गुणेज्ञानत्रिगुणात्मरतेनमः ॥ ६३ ॥ स्वयंभु
वेनमस्तुभ्यंसर्वेषांप्रपितामह ॥ नमःकल्याणवपुषेपरात्परतरायते ॥ ६४ ॥ परेज्ञायवरेण्यायवर
दायनमोनमः ॥ इतिस्तुत्वामहात्मानंब्रह्माणममितौजसं ॥ ६५ ॥ गौतमःप्रणामोर्व्यांदंडवद्भूमि
नम्रधीः ॥ संतुष्टोभगवान्वेधागौतमंप्राहहर्षयन् ॥ ६६ ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रंतेवरंवरयसुव्रत ॥ वे
धसोवचनांतेसउत्थायेकृतांजलिः ॥ ६७ ॥ वव्रेवरान्सविविधान्सर्वलोकोपकारकान् ॥ ६८ ॥ इत्या
दिमहापुराणे० अष्टमोध्यायः ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ कीदृशान्विविधान्वव्रेमुनिःकारुणिकस्तदा ॥ सर्व
मेतत्समालोच्यविस्तराद्वदषण्मुख ॥ १ ॥ स्कंदउवाच ॥ आकर्णयमुनेसर्वंविस्तराद्वदतोमम ॥ क
स्योतंसमुनिःश्रुत्वावव्रेलोकोपकारकान् ॥ २ ॥ ब्रह्मन्नवग्रहक्रांताजनाःसंक्षयमापिरे ॥ विधेत्य

येकरणिच ॥ ३२ ॥ तदुद्भवकथादिव्यं शिवश्रद्धाविवर्धिनीं ॥ वक्ष्याद्यमहाभागमत्यंश्रद्धालवेगुह ॥
३३ ॥ सूतउवाच ॥ इतितद्वाक्षितंश्रुत्वाकथांप्राह्मिविध्वजः ॥ योगींद्रशृणुभक्त्यात्वंप्रख्यातंममसं
ज्ञया ॥ ३४ ॥ तत्रसंतिकथादिव्यानानाख्यानयुताःपराः ॥ सत्याचलकथातत्रवर्ततेऋषिसत्तम ॥ ३५
श्रोतुःकर्णामृतकरंस्कांदंवेदार्थसंहितं ॥ षट्संहितायुतंशुद्धंशिवतत्वप्रबोधकं ॥ ३६ ॥ आद्यासं
नत्कुमारीस्याद्द्वितीयासूतसंहिता ॥ तृतीयाज्ञानकरीप्रोक्ताचतुर्थीवैष्णवीमता ॥ ३७ ॥ ब्राह्मीतुपंच
मीचैवषष्ठीसौरीसमाहृता ॥ आद्यातुपंचपंचाशत्सहस्रश्लोकसंयुता ॥ ३८ ॥ द्वितीयोपनिषत्सा
राषट्सहस्रैर्युतोज्वला ॥ त्रिंशद्द्विःशतकरीप्रोक्तापंचभिर्वैष्णवीमता ॥ ३९ ॥ त्रिसहस्रयुताब्राह्मी
सौरीसाहस्रसंयुता ॥ लक्षग्रंथयुतंस्कांदंपंचाशत्खंडमंडितं ॥ ४० ॥ तत्राद्यांसंप्रवक्ष्यामिद्वाविंश
खंडमंडितां ॥ सह्याद्रिखंडःप्रथमःकाशीखंडस्ततःपरः ॥ ४१ ॥ तृतीयःश्वेतखंडाख्यस्तुंगभद्राह्व

गौतमोमुनिपुंगवः॥ निपत्यदंडवद्भूमौ न्यवारयततद्गतिं॥१३॥ अवग्रहे यथासर्वेमय्यैंग्रहभागिनः॥
भवद्भिश्चतथेदानीं वस्तव्यं द्विजपुंगवाः॥१४॥ मुनिशापभयाद्वाचंकश्चाज्जगृहिरे द्विजाः॥ तदाक्रो
धपराःकेचिकेचित्संतोषकारिणः॥१५॥ एवंक्रियत्सुकालेषुगतेषुकृतसत्रयाः॥ एकदातेचसंभूय
मंत्रयांचक्रिरेद्विजाः॥१६॥ [illegible] अवग्रहेवयंसर्वएतस्यान्नमभुंक्ष्महि॥ मरणेचेदि
नींचतदेववरमेवनः॥१७॥ अस्मदन्नप्रदानेनगर्वितोभूदयंमुनिः॥ आदेहपातमेतस्यअन्नंभु
ल्कामृताः किल॥१८॥ अस्माकंविनयाद्देवागमनेनचकारयेत्॥ तस्मादस्मिन्महादोषमारोप्य
समबुद्धयः॥१९॥ यास्यामोनान्यथोपायइतिकेचिज्जगुर्द्विजाः॥ केचिद्विवेल्लकापिद
धुःश्रुतिसंपदं॥२०॥ केचित्स्त्रीसमासेदुरंगीचक्रुश्चकेचन॥ गामेकांकपिलांवृद्धांसवत्सां॥
जीर्णदेहकां॥२१॥ निर्मायसस्यकेदारेस्थापयामासुरुन्मदाः॥ सस्यानिभक्षयंतींचस्खलमा

नांपदेपदे॥२२॥गोमुखस्पर्शमात्रेणसस्यवृंदंनाशिष्यति॥स्नात्वाभयाहौतमोपिकमंडलुकरे
॥२३॥अदंतोंफलसस्यानिनाशयंतींमुहुर्मुहुः॥तस्योपरिघसंतीचपादंनिःक्षिप्यभूतले॥२४
पुनरुत्थायतांशीघ्रंभक्षयंतींमुहुर्मुहुः॥जीर्णागोंमतवृद्धांचसस्यनाशनहेतुकां॥२५॥दृष्ट्वा चि
ताकुलोभूद्विकिंकर्तव्यंमयाधुना॥ततस्तन्निकरंगत्वायाहिमातरितोलघु॥२६॥यथेदंतवदा
स्यामित्युक्त्वान्यान्यानिभूरिशः॥इत्यक्त्वासमुनिर्हस्तेकमंडलुगतंजलं॥२७॥निःक्षिप्योक्षणमात्रे
णपपातचममारच॥दृष्ट्वासंभ्रांतचित्तस्तूर्णंसप्रायाद्विप्रसंसदं॥२८॥द्विजाःशृणुतमद्वाक्यंम
यागोर्निहतालुरा॥निष्कृतिंब्रूततत्क्षीघ्रंमाविलंब्यानुकंपया॥२९॥इतितद्वचनंश्रुत्वाविप्राःसंम
त्र्यउचिरे॥अहोकष्टमहोकष्टंमहापापंकृतंत्वहो॥३०॥अनेनमुनिनानित्यंनिर्घृणेनातिकोपिना
॥प्रायश्चित्तंशिवोक्तंतपसाराधयस्वभो॥३१॥इतिसर्वेद्विजाःपश्चाद्विनिंद्यचविनिंद्यच॥नि

र्ययुःसकुटुंबाश्चस्वदेशागमनोत्सुकाः॥३२॥गतेषुविप्रसंघेषुमुनिर्निश्चित्यभूरिशः तपसातोष्य
देवेशंगंगांतन्मूर्ध्निसंस्थितां॥३३॥आनयिष्येचभक्त्याहंतेनपूतोभवाम्यहं इतिनिश्चित्यमनसा ग
त्वासह्याद्रिकंदरं॥३४॥तेपेबहुकालंचशिवसंसक्तमानसः॥तपसातोषितश्शंभुः प्रत्यक्षमगम
न्मुनेः॥३५॥वरंवृणुहिभोशांतस्तेयंकृत्वामनस्यहो॥अनुग्रहंसमाकर्ण्यशंभोरुन्मील्यलोचने॥३६॥
स्तुत्वास्तोत्रैश्चविविधैःपपातभुविदंडवत्॥उत्थायोत्थायनत्वाचस्थितवान्प्रांजलिर्मुनिः॥३७॥व
वेगद्गद्यावाचागोहत्याविनिवृत्तये॥स्वामिन्सर्वजगन्नाथगौरहंताज्ञानिनामया॥३८॥गंगांदत्वामेपु
नीहिदयांकुरुदयानिधे॥इत्यूचेचसमाकर्ण्यशिवःप्राहदयानिधिः॥३९॥मुनेनिश्चिंतमेवास्त्वेभोकप
टंविप्रचेष्टितं॥तथापिगंगांदास्येहंपवित्रीकुरुभूतलं॥४०॥इत्युक्त्वासलिलंकृत्वाजटामुच्छ्रित्यशं
करः॥प्रादाच्चमुनयेप्रीत्यातत्रैवांतरधीयत॥४१॥जटामादायसमुनिर्यत्रगोःपतिताभुवि॥तत्रस्नाप्य ३०

नुग्रहंकुलाजनात्रस्वबुभुक्षितान्॥३॥देहिबीजत्रयंवेधउप्तमात्रफलप्रदः॥समागतानांसर्वेषा
मन्नदोहंयथाभवं॥४॥मुनिर्लब्धवरोहृष्टोनित्यकर्मसमाप्यच॥इत्थंभूतंमुनिंदृष्ट्वादेशाग्रामस्थि
ताजनाः॥५॥त्वरिताश्चसमाजग्मुर्मुनेरन्नबुभुक्षया॥दिनेदिनेधिकांप्रीतिंव्यधत्तेसुचगोतमः
॥६॥मंत्रसिद्धाःशास्त्रसिद्धाबहुकालंद्विजातयः॥मिष्टान्नभोजिनःसर्वेसकुटुंबासबालकाः॥७
॥मुमुहुस्तत्रसंहृष्टाःसत्कृतामुनिनासदा॥गतेकालेबहुतिथेववर्षभुविवासवः॥८॥तदादेशाःसु
भिक्षाःस्युरग्रहनिरासनात्॥देशोदयंसमाकर्ण्यवाडवागमनोत्सुकाः॥९॥मुनेरवसरंज्ञा
त्वातस्मैकार्यंव्यजिज्ञपन्॥भवतोनुग्रहात्सर्वेनित्यंमिष्टान्नभोजनाः॥१०॥सुखोषितामहा
प्राज्ञइयंतंकालमभ्यगुः॥इदानींवासवःप्रीतोववर्षकिलसर्वतः॥११॥अस्मद्ग्रामाश्रमाःखे
टाःसुभिक्षाःकिलभोमुने॥अस्माकंगमनेनुज्ञामिदानींदातुमर्हसि॥१२॥इतितेषांवचःश्रुत्वा

तः सर्वाः प्रजाः पुत्रानिवौरसान्॥ विंध्यस्यचमहारण्येराज्ञीचकुलपांसला॥ भर्त्रीत्यक्ताचसारा
ज्ञीसचोरेविजनेवने॥५॥ भयाविष्टारुरोदोच्चैर्हाहेतिकरुणंबहु॥ अरण्याधिपतिर्घोषो मृगयास गोदो२
क्तचेतनः॥६॥ व्याधःशबरदेश्यपरितः खड्गपाणिभिः॥ मृगान्हत्वाचबहुलान्मांसभारान्वितः
खलः॥७॥ श्रुत्वारुदितंदीनंगोदोगात्त्वरयालघु॥ तांददर्शसुचावेगीं निःस्वनंतींभुवस्तले
॥८॥ गृहीत्वोत्थायतांबालांमुदाचश्लक्ष्णयागिरा॥ गोद उवाच॥ अयेबालेतिचावेगिकात्वंकस्य
कुटुंबिनी॥९॥ किमर्थंमागतारण्यं सिंहव्याघ्रभयाकुलं॥ सातंविलोक्यबहुधादद्यांव्याधनाय
कः॥१०॥ तेचापिवेष्टयित्वासास्वरक्षांतमशेषतः॥ अरंसोवीरराजस्यगृहिणीचपतिव्रता॥ शुभाच
रतानित्यंदुराचारःपतिर्मम॥ सदाभुजंगवत्यासोवर्ततेकाममोहितः॥१२॥ परस्त्रीसंगनिर
तःपरस्वहरणःखलः॥ निघ्नन्प्रजाश्चदंडेननित्यमेवनिरागसः॥१३॥ इत्येवंवर्तमानंतंनिषेधं

कृतवयहं।तदासमांबलात्कृत्वानेतव्याजनिर्जने।।१४।।इतितस्यावचःश्रुत्वागोदःशबरनाथ
कः।दयार्द्रचित्तस्तामाहमन्मथाविष्टचेतनः।।१५।।अयेचार्वंगिसुश्रोणिमद्वाक्यंश्रूयतांत्वया।म
द्देहनायकीभूत्वामांमंगीकुरुभामिनि।।१६।।सर्वमेवप्रयातंतेनिरूपीशबरोमम।।तांविहायत्वया
साकंरमिष्येनुदिनंप्रिये।।१७।।सामत्वामन्मथाक्रांतंसम्यक्स्ववशगंतदा।विगृह्यस्वमनोभाव
मब्रवीद्युवमोहिनी।।१८।।शबर्युवाच।।अहंसाध्वीव्याधराजकथमित्थंब्रवीषिमां।।यथाकथंचित्स
त्येनांप्रापयस्वदयानिधे।।१९।।इत्येवंवादिनींतांचबलाद्गृह्यनिकुंजके।।समारुह्यबहुश्लो
थेछंव्याधनायकः।।२०।।साचतंदृढकामेनयथेछंसुचिरंतदा।।तयोरन्योन्यसंप्रीतिरभूत्तद्गतम
नसोः।।२१।।एवंशबरनाथेनरेमेचबहुवत्सरं।।पुत्रांश्चसुषुवेसाशोभनेतस्यकुटुंबिनी।।२२।।स
दामद्यमदोन्मत्तःकव्यभक्षणलालसः।।विचचारसयोसाकंकदाचित्पुण्यगोरवात्।।२३।।तोच

गोदावरीं प्राप्य सस्नतुः श्रमक्लिन्नौ । व्याधस्तटं समासाद्य तरुमूलमुपाश्रितः ॥२४॥ तदाग्रा
हगृहीतासाक्षेदमब्रवीत् । ममारबहुदुःखार्तीकालपाशवशंगता ॥२५॥ तदायमभटाः क्रूरा
दंडोद्यतकराश्चतां ॥ पाशैर्नबध्यातकंठेनेतुंसमुपचक्रमुः ॥२६॥ स्वयंछिन्नाः पाशसंघा भयदंडा
स्त्रनेकशः ॥ तस्यासन्मुखेस्थातुंनालंतेदंडधारिणः ॥२७॥ तच्चसंयमनीं प्राप्यप्रोचुर्विस्मितमानसाः
॥ स्वामिन्वयंतवोदग्राद्गृहीतागोदावरींशुभां ॥२८॥ स्नातोतत्रदुराचारःसोवीराधिपतेःप्रियः ॥ तस्याः
कंठेप्रयुक्तानिपाशजालानिभूरिशः ॥२९॥ तद्दृष्ट्वाविस्मयापन्नास्त्वत्सकाशमिहागताः ॥ तच्छ्रुत्वायम
राट्तूर्णंचित्रगुप्तमुपाह्वयत् ॥३०॥ विचार्यगणकंक्रोधाद्दर्शयन्भ्रूहिमाचिरं ॥ पटंदृष्ट्वातिबहुशो
लिखितंपापसंचितं ॥३१॥ प्रोचेवैवस्वतंक्रुद्धंगर्हयंतंपुनःपुनः ॥ अवधारयदेवेशमद्वचःशृणुसां
प्रतं ॥३२॥ सोवीरराज्ञीकुलपांसुलीत्यक्तातदातनी ॥ सासरायातनायोग्यापुण्यलेशोनचास्तिहि

वंदेतांतत्स्तणाद्वोः समुत्थिता ४२ गोलोकमगमछीघ्रंतस्माद्गंगाविनिःसृता दारितागोर्मृताय
स्मात्तस्माद्गोदावरीतिच ४३ प्रख्याताभुविसापुण्यावृद्धगंगाचगौतमी पूर्वसागरमायाताप वि
त्रीकृत्यभूतलं ४४ तत्रतीर्थान्यनेकानिऋषीणामाश्रमानि
च ४५ वसंतिमुनिशार्दूलदृश्यानामुक्तिदानिच ४५ एवंगोदावरीपुण्यात्र्यंबकसमुद्भवा सत्य
पादयुतेदेविप्रख्याता सर्वलोकतः ४६ गोदावरीसमुत्पत्तिरित्थमासीज्जगत्त्रये तन्निमित्तकथांहि
यांभूयःशृणुचपंडित ४७ इत्यादिपु० नवमोध्यायः सूतउवाच गोदावरीसमुत्पत्तिमितिप्रो
क्तात्रिविध्वजः जगादमुनयेपुण्यमितिहासंपुरातनं १ स्कंदउवाच सनत्कुमारतेवक्ष्यइतिहासक
थांशुभां शृण्वतांपठतांचापिमहापातकनाशिनीं २ पुरासोवीरनगरेदुर्जयोनामवैनृपः सर्ववि
द्यासुनिष्णातःश्रेष्ठःसर्वधनुष्मतां ३ आतिथेयोनिशुत्रषुःसर्वप्राणिहितेरतः तस्यपालय

वंचका ४३ पतिंत्यक्त्वाचदुःशीलागोदेनसहसंगता तेनैवसुषुवेपुत्रान्सुरापलभक्षिणी
४४ कामचाररतानित्यंमहापातककारिणी कदापिशिवनामाग्र्यंश्रावदत्साप्रमादतः ४५ गृ
हार्चनकरीचैवपतिशुश्रूषकानच गुरुश्वसुरश्वश्रूणांसेवनादिनचानया ४६ नचातिथेयानो
शांतासदाव्यभिचारसा एवंभूतामसाध्वींतामद्यानयनहेतवे ४७ अप्रेषयंभटान्याशादंडह
स्तानेककशः प्राणोपक्रमणेतस्याःकंठेपाशान्भटामम ४८ स्त्रिस्वबंधनवेलायांपाशाश्छि
न्नाःस्वयंमुने भयदंडानिरुत्साहाभटायातामभीतिकं ४९ चित्रगुप्तमथाश्रौषंपुण्यश्लोकस्तिवा
नवा संमार्जितःपटश्चासीच्चित्रःकेनापिहेतुना ५० अहंहृताधिकारोद्यस्वस्थंपुर्यांनचोत्सहे
ब्रह्माणंसमुपागम्यतस्मैसर्वंनिवेद्यच ५१ स्वस्थचित्तोभवाम्येवंनान्यथारुचतुमुत्सहे प्रेत
राजवचःश्रुत्वानारदःसांत्वयन्प्रभुं ५२ उवाचनीतियुक्तंचवाणींसर्वार्थसूचितां श्रृणु सौम्यमहा

भागश्रृण्वंत्वेतेसभासदः॥५३॥शिवेतिमंगलंनामयस्यजिह्वाग्रमध्यगं॥महापापान्वितःसोपिशि
वलोकेमहीयते॥५४॥बह्वपिस्वल्पदंकर्मस्वल्पंवापिबहुप्रदं॥शिवएवनजानातिगहनाकर्मणोगति
ः॥५५॥शिवार्चनपरोयस्तुशिवमंत्रस्यजापकः॥शुश्रूषुःशिवभक्तानांतस्यशिक्षाकरःशिवः॥५६॥
येश्रोतारःशिवकथांतत्कथापाठकाश्चये॥नचेषांतेविचारोस्तितेनराःशिवमूर्तयः॥५७॥महापा
पानिहत्यापिशिवतीर्थनिषेवकाः॥तेयांतिशिवलोकंहिनविचारोमयास्तिते॥५८॥साक्षाच्छिवजटो
त्पन्नागोदावर्यतिपुण्यदा॥तस्यांस्नाताःमहाभागासारारुद्रीशिवतांगता॥५९॥मयादृष्टाद्यसामार्गे
द्योतयंतीदिशोदश॥विमानवरमारूढादिव्याभरणभूषिता॥६०॥दिव्यचंदनलिप्तांगीकल्पद्रुकु
सुमोज्वला॥रुद्रकन्यापरीतासाताभिःसंलापकारिणी॥६१॥कैलासमगमत्तन्वीसुखीभवयमाद्य
नो॥इत्युक्त्वानारदःश्रीमान्जगामस्वेच्छयामुनिः॥६२॥ध्यायंश्शिवपदांभोजंवदंश्शिवकथाःपराः॥

गतेमुनौमहाभागेनारदेयमराद्स्वयं॥६३॥भटानाहूयसर्वोश्चशिक्षांचक्रेस्वसंसदि॥दूताःशृ
ण्वंतमद्वाक्यंभवंतोबुद्धिमत्तराः॥६४॥सम्यग्विचार्यलोकेषुचरध्वमविशंकया॥शिवपूजापरा
ञ्जंतांश्चशिवक्षेत्रनिषेवकान्॥६५॥गदतःशिवनामानिनानयध्वंममांतिकं॥श्रीरुद्रपाठकायेच्च
मंत्रैरभिषेचकाः॥६६॥येपठंतिशिवार्चांतान्नानयध्वंममांतिकं॥शिवलिंगस्थापकायेयेचतत्पर
ज्जनोत्सुकाः॥६७॥रोपकाबिल्ववृक्षाणांतान्नानयतहेभटाः॥शिवशंकरविश्वेशधूर्जटेपरमेश्व
र॥६८॥स्फटिकस्यलिंगोद्धारकायेयेतदायतनंकराः॥येचुमंतारोमहात्मानस्तान्नानयतमेंतिकं॥६९॥
त्राहिमांभोमहेशान गौरीप्रियहराव्यय॥इत्यादिवादिनःशांताःशिवनामानिभूतले॥७०॥तेषांशि
क्षांशिवस्त्वेतान्नानयध्वंममांतिकं॥मृद्भिःपाषाणकैर्वापिदारुभिर्येशिवार्चनं॥७१॥कुर्वंतिशिवच
भक्तास्तान्नानयध्वंममांतिकं॥रुद्राक्षधारिणोयेचयेतत्पूजनतत्पराः॥पंचभस्मपरायेतान्नान

॥३३ मद्यमांसरतानित्यंन्नबेरेणापिसंयुता॥तस्मादानीययत्नेनप्राप्नोतुनरकान्बहून् ३४॥एवं
सलापबहुलेसंयमिन्यामगान्मुनिः॥यदृच्छयापर्यटंश्चनारदःसत्यसंगरः॥३५॥आयांतंनारदं
दृष्ट्वाप्रेतराट्स्वसभासदैः॥सार्धंविनिर्ययौतूर्णंसार्घ्यपात्रकरःस्वयं॥३६॥संपूज्यविधिवद्भक्त्या
स्वासनेचोपवेश्यह॥नीचासनेस्वयंचापिकृतांजलिरुवाचतं॥३७॥स्वागतंतेमुनिश्रेष्ठतपोधन
धनानिधे॥अद्यमेसफलंजन्मपवित्रंचकुलंमम ३८॥दर्शनात्पुण्यभारस्यत्वादृशानांमहात्म
नां॥इतितद्वचनंश्रुत्वानारदःप्राहतंमुनिः॥३९॥किमेतद्यमराजेंद्रम्लानवक्त्रोसिभूशं॥चिंताकु
लमनाभूत्वाक्रोधेनापिसमन्वितः॥४०॥ब्रूहिसर्वमशेषेणक्षमासाराहिसाधवः॥मुनीरितमथा
कर्ण्ययमःप्राहकृतांजलिः॥४१॥भवान्वेदमुनेसर्वंभूतंभव्यंभवत्सुधीः॥तथापिवक्ष्येस्वांतस्थं
खेदंममनिशामय॥४२॥सौवीरराजमहिषीदुराचाररतासदा॥इत्वरानिर्घृणाक्रूरावंचकापर

नरतानच॥५॥स्वप्नेपिशिवनामानिनवदंतिस्मतेखलाः॥दुर्जेयाःसर्वमनुजैर्महाबलपराक्रमाः॥६॥
कदाचित्कार्तिकेमासिद्वादश्यांरेतिपुण्यदे॥नानादेशागतामर्त्यागोदावर्यास्तटेशुभे॥७॥धौतदंताःकृ
तस्नानाःशिवभक्तादृढव्रताः॥शिवक्षेत्राणिसर्वाणिपर्यटंतःक्षमान्विताः॥८॥अंसन्यस्तांश्चुकापो
डाःकमंडलुकराःशुभाः॥सर्वेसंभूयतद्राज्यांशिवपूजापराभवन्॥९॥भस्मोद्धूलितसर्वांगाधृतलिं
गाक्षमालिकाः॥बिल्वपत्राणिसंभृत्यपुष्पाणिविविधानिच॥१०॥कल्हारकमलादीनिशिवप्रीतिक
राणिच॥शिवंजांतदाचक्रुर्भक्त्यावनतकंधराः॥११॥रुद्रजापकराःकेचित्केचित्तत्सूक्तजापकाः॥मं
त्रंपंचाक्षरंजेपुर्वस्त्रप्रावृतमस्तकाः॥१२॥सहस्रनामपठनंचक्रुरन्येशिवेतराः॥केचित्प्रणुपतास्त्रे
श्वनासाग्रन्यस्तलोचनाः॥१३॥शिवध्यानपराआसन्परेतद्दर्शनोत्सुकाः॥एवंनानाविधांपूजांकृ
त्वासम्विधिनोदिताः॥१४॥संयोवैवर्टकैःफेनैःपूरिकाभिरनेकशः॥लड्डुकैश्चित्रभक्ष्यैश्चसरटैःकर

टैरपि॥१५॥एवंनानाविधैर्भक्ष्यैर्नैवेद्यैःसदाशिवैः॥मोचाफलैर्घृतफलैश्चित्रान्नैःशालितंदु
लैः॥१६॥सांबायपरयाभक्त्यानैवेद्यंचक्रुरंजसा॥भक्त्यानिवेद्यतांबूलंदीपचोरैरनेकशः॥१७॥एवंकृ
त्वामहापूजांनरतुर्मुक्तिभाविकाः॥दंपतीपूजयांचक्रुस्तेसर्वेकृतजंजराः॥१८॥तदाशबरपुत्राश्चको
दंडाग्रुभयाणयः॥रुरुधुःकार्पटान्सर्वान्स्वतुल्यशबरात्मजैः॥१९॥भद्रंकैर्वोगुरामिश्चसर्वमाकृत्य
तत्कटं॥अर्धरात्रोरवलाःक्रूराहर्तुकामाधनादिकं॥२०॥जहिताडयभिंधीतिहस्तैर्बंधयबंधय शि
रांसिछित्वाखातयाशुमेकार्पटिकाइति॥२१॥श्रुत्वाशिवशिवेत्युच्चुरुधत्यकरसंपुटं॥तेषांवस्तूनि
तेहत्वादृष्ट्वालिंगानिभूरिशः॥२२॥भस्मयित्वातुनैवेद्यंधत्वापुष्पाणिभूरिशः॥ननृतुःशिवलिंगाग्रे
हस्तवादान्प्रचक्रिरे॥२३॥संताड्यबहुधातांश्चभर्त्सयित्वामदोद्धताः॥वगत्यगोतमींगोदांजग्मु
स्वशिबिरायते॥२४॥तेषांदुश्चरितंदृष्ट्वागोदःप्राहकदाचन॥वत्साःशृणुतमद्वाक्यंहितवद्भवतां

स्त्रियं २५ क्षत्रियाणीभवन्मातांकेनचित्कारणेनमां अंगीकृत्यसुतान्मेयुष्मान्वैबाहुशालिन
: २६ क्षतत्राणपरश्चांतंबाहुशीलेनगर्वितं पालनंजंतुसंघानांक्षत्रधर्मः प्रकीर्तितः २७ राक्षसाः
क्रूरजातीयाःस्वभावादेवनिर्घृणाः मृगानेवहनिष्यंतिजात्यकाहारहेतवे २८ निरस्यक्षेत्रबीजे
चभवंतोदुहृदःखलाः यूयंतदुभयंत्यक्त्वावर्तध्वंनिर्घृणाःशागः २९ हलाबहून्विप्रसंघान्नोकु
लानिलनेकधा सरीसृपान्मृगान्काकान्कुक्कुटान्मर्कटानपि ३० बुलायान्वृषभांगोधेयान्नादेया
ब्राह्मणीरपि आसूनुरणकान्कुंभान्भेकानजगरान्बहून् ३१ तित्तिरांश्चजलव्यालान्सारसा
न्कोकिलान्बकान् कपोतीस्तित्तिरान्कीरान्खंजरीटान्कपोतकान् ३२ गृध्रान्श्येनान्मयूरांश्च
कुररीःकंकबालकान् कलरावान्खंडमुकान्निर्मुकान्केकिकोकिलान् ३३ बहुनात्रकिमुक्तेनप्रा
णिमात्रविहिंसकाः मार्गरोधकरानित्यंपरस्वहरणोद्यताः ३४ युष्मद्यज्ञनाःसर्वेतीर्थेया

य० ७३ गंगास्नानकरायेचसेतुस्नानकराश्चये तान्नामजापकायेतान्नो० ७४ गोकर्णसेवका
येचयेकुमारप्रपूजकाः धारातीर्थकृतस्नानान्नान० ७५ गौरीपूजारतायेचयेविघ्नेश्वरपूज
काः श्रीशैलशिखरेभक्तान्नो० ७६ संयमिन्यायमोनित्यमुद्घोषयतिभोद्विजाः मर्त्यधर्मोश्रि
तोनित्यंशिवपूजारतोभवेत् ७७ यइदंशृणुयान्नित्यंपठेद्वाशिवसन्निधौ भुक्त्वाभोगान्निहैवात्र
सकुटुंबःशिवंव्रजेत् ७८ इत्यादि०दशमोध्यायः सूतउवाच अथान्यामपिवक्ष्याशिवलीलां
महाद्भुतां पूर्वोक्तांचसमुद्दिश्ययथोक्तंपरमात्मना १ सोवीरराज्ञीपुत्रास्तेपित्रागोदेनसंगताः
विध्यारण्यांविचेरुस्तेमार्गशोधनतत्पराः २ देशग्रामास्थितान्मर्त्यान्हत्वागोधनसंचयान् आहा
रंकल्पयांचक्रुःक्रूराःक्रूरेणकर्मणा ३ ब्राह्मणानवधंतिस्मलीलयाशबरात्मजाः नानाप्राणिव
धंचक्रुःसर्वदाकारणंविना ४ सर्वेषांजंतुसंघानांसंहारेणकुरूपिणः शिवपूजाकरानेवशिवधा

लयंतः पाशान्केचिच्चिक्षिपुः दंडानुद्यम्यवेगेनसमंतात्परिवव्रिरे ४५ तस्मिन्काले शिवगणाः समायातास्त्वरान्विताः विमानानिसमारुह्य रुद्रकन्यायुतानिते ४६ भासयंतोदिशाः सर्वा गणंतः शिवसत्कथां। शिवभक्तानिमांस्त्यक्त्वागणाभोयातमाचिरं ४७ इत्येवंप्रवदंतस्ते छित्वापाशा ननेकशः। दिव्यंरूपंसमावेश्यभूषयित्वाद्यनेकशः ४८ दिव्यांबरधरान्दिव्यान्दिव्यभोगसमन्वि तान् विमानानिसमारोप्यतानागणांस्तुमारभन् ४९ यमदूताः समालोक्यगणाछेवान्वभाषि रे नमश्चपार्षतेभ्योस्तुशिवस्यपरमेशितुः ५० पवित्रकृतलोकांताभवंतोधर्मवित्तमाः किम र्थमेतान्यातिष्ठान्यूयंसंगृह्ययास्यथ ५१ एतैः कृतानिपापानिसहस्रवदनोपिहि संख्यातुंन चशक्नोतिभवद्भिर्नीयतेकथं ५२ व्यभिचारात्समुत्पन्नाजन्मलोगर्हिताइमे स्वप्नेप्यकृतपुण्यासे कथमेतान्निषेधथ ५३ निर्घृणानिस्त्रपाःक्रूराः सर्वप्राणिवधेरताः जन्मांतरेपिनोपुण्यःक

थमेतान्निषेधथ ५५ इतितेषांवचःश्रुत्वाशिवदूतास्तदाब्रुवन् याम्याःशृणुतवाणींनोन्यायसा
रांशिवप्रियां ५५ वयंधर्मपरेनैवविचरंतोनचान्यथा कदाचित्कार्तिकेमासेसोमवारेशुभेदिने
५६ गोदावरीतटेपुण्येशिवपूजामहोत्सवं दृष्ट्वाभुक्ताचनैवेद्यंनर्तित्वाचतदग्रतः ५७ गोदावर्यां
कृतस्नानानिर्धूताखिलकल्मषाः इहान्यजन्मनिकृतंशतंभवंभवच्चयत ५८ तत्सर्वंविलयंया
तंशिवभक्तेषुनुत्तमाः गोदावरीस्नानफलंशेषेणापिनगण्यते ५९ गण्यंतेपांसवोभूमेर्गण्यंते
दिवितारकाः शिवपूजादर्शनोत्थंफलंकेनविगण्यते ६० अगण्यःशिवभक्तानांपुण्यवंतोति
यावनाः मातापुण्यवतीतेषांशृताकैलासमभ्ययात् ६१ अनुज्ञयावयंशंभोरायातानेतुमुत्सु
काः एतांछंबरदायान्कृतपुण्यान्महौजसः ६२ यूयंप्रयातभोयाम्याब्रूतरुद्रंतयमायवे इत्यनु
ज्ञाप्यतेशैवाःप्रगवलेवूमाययुः६३ भासयंतोदिशाःसर्वास्तेःसाकंशिवकिंवेकराः ६४ इत्यादि

पुराणे० एकादशोध्यायः ॥ शौनक उवाच ॥ सूत सूतमहाभाग साधोवोरणिकोत्तम ॥ गोदावरीस्नान विधिंवदनोवदतांवर ॥१॥ तत्तीरजानांक्षेत्राणांमहिमानंवदस्वनः ॥ सूतउवाच ॥ शृणुशौनकवक्ष्यामिश्रण्वंतेतेमहोजसः ॥२॥ गोदावरीस्नानकालंतिथिमासंवदामिवः ॥ गोदावरीमहापुण्यास्नातानामघनाशिनी ॥३॥ सर्वदामुनिशार्दूलनदीनामुत्तमोत्तमा ॥ कपर्दिसुकपर्दीथागोतमस्याघनाशिनी ॥४॥ सेवपूर्वेभुवंयातातयापूतावसुंधरा ॥ तपोज्ञानमयीयोगसिद्धिरात्रीनिषेविनां ॥५॥ तत्तीरेऋषिवर्योणामाश्रमाणिवसंतिहि ॥ तत्तीरजाद्रुमादेवाऋषयःसिकताअपि ॥६॥ सुराश्चवसवःप्रोक्ताद्विगान्युपलजंतुभिः ॥ साक्षुद्राणिनिहंतिस्मदृष्ट्वापापन्नतान्यपि ॥७॥ स्नात्वासर्वाघहंत्रीचव्रतःसेव्यमुमुक्षुभिः ॥ कार्यकारणकर्त्रीसा कमलोत्पलगंधिनी ॥८॥ कल्हारकुसुमोपेताकायकित्विषहारिणी ॥ स्वर्गसोपानकरणीसर्वसंपत्प्रदायिनी ॥ पूर्वसागरगापुण्यापवित्रीकृतपांसुला ॥९०॥ पित्तभवा

१४३:खदारिद्र्यशमनीस्मृतिमात्राघहारिणी ९४१

ज्ञानकुर्वेते एवं विधानांभवतांकथंलोकांतरंभवेत् ३५ एवंवदंतंपितरंबध्वातच्चरणौकरे
संताड्यपद्भ्यांदुष्टाश्चचक्रुःकारानिवासितं ३६ स्वछंदगतयःपश्चाद्देशाद्देशांतरंगताः सोवी
रनगरोपांतेपक्कणंचक्रुरुद्धताः ३७ अत्रनागरिकाःसर्वेधनाढ्याभोगशालिनः एतान्हत्वाध
नान्हत्वागमिष्यामोयदृछया ३८ इत्येवंचिंतयंतस्तेकदाचित्स्नणदागमे प्रविश्यनगरंहत्वा
जनान्नागरिकान्बहून् ३९ तेषांवस्तूनिहत्वातेपुनःपक्कणमाययुः एवंदिनेदिनेरात्रौहत्वाह
त्वाधनानिते ४० स्वघोषंप्राप्नुवंत्यद्यपुरःसर्वाचलयंगता हतशेषानागरिकाराज्ञेसर्वंन्यवेदय
न् ४१ श्रुत्वासोवीरराजासोबहुसैन्यसमन्वितः संरुध्यपक्कणंतेषांयुध्यतेःसहभूरिशः ४२
हत्वातांछबरान्घोरान्चस्तून्यादायभूमिपः पुनश्चनगरंप्राप्यस्वस्थोभूत्सदृपोत्तमः ४३ सम
कालहतांस्तान्वैनेतुंयमभटालघु गत्वानिर्गत्यबहुधाकृत्वाकोलाहलंरवं ४४ गर्जंतःका

ईवाक्रोशंक्रोशाईमेवच ॥२१॥ योगच्छेदक्रतोमर्त्यस्तावतामुक्तिमाप्नुयात् ॥ यःकालेचसमुत्था
यदृदिगोदावरींस्मरेत् ॥२२॥ स्नानकालेरवौनित्यंतत्स्नानफलभाग्भवेत् ॥ गोदावरीकियद्दूरमु
भयात्मतयागता ॥२३॥ तन्मध्यंस्वर्गसदृशंनाकिनामपिदुर्लभं ॥ तत्रब्रह्मासमागछदृषिभिःसन
कादि भिः ॥२४॥ चकारयज्ञान्विविधांस्तुष्टयेपरमेशितुः ॥ वसिष्ठोवामदेवश्चमार्कंडेयोंगिरा
मुनिः ॥२५॥ कण्वजैमिनिमुख्याश्चयागांश्चक्रुश्चतत्रवै ॥ तत्रस्नानंमहापुण्यंध्यानहोमजपा
दिकं ॥२६॥ यत्किंचित्कुरुतेमर्त्यस्तदक्षय्यफलंभवेत् ॥ तत्रस्थितावाऽवाहिब्रह्मतुल्यानसंशयः ॥
२७॥ तत्फलंस्वर्गसदृशंसर्वंसंपत्प्रदायकं ॥ तथोत्तमंपियत्तंतदनंतायतेद्विजाः ॥ दानंवायदि
× तथाचभार्गवक्षेत्रंमार्कंडेयाश्रमंतथा ॥२८॥ अष्टावक्राश्रमंपुण्यंजाबालिक्षेत्रमुत्तमं ॥ एतानि×
× मुनिमुख्यानामाश्रमाण्युत्तमानिच ॥२९॥ एषुप्रसिद्धिकराण्यघसर्वसौभाग्यदानिच ॥ गोदावरीसागरयोःसंग×
मंपुण्यदायकं ॥३१× ३

वा होम इहामुत्रफलप्रदः ॥२१॥ यः स्नातिमनुजोभक्त्या तुलासंस्थेतुभास्करे॥ तस्यपुण्यफलंवक्तुं
नालंवर्षशतैरपि ॥२२॥ माघेमकरगेभानौ स्नानमेकमपिद्विजः॥ करोतिमर्त्योयोवापिकैलासेवस
तेसुखं ॥२३॥ माघमासेमघायुक्तापौर्णिमाधिषणेस्थिते॥ सिंहमेषगतेवापिमहामाघइतिस्मृ
तः॥२४॥ तत्रस्नानंमहापुण्यंशिवसायुज्यकारकं॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमहामाघेमुनीश्वर॥२५॥
स्नानंकुर्वीतगोतम्यांमहापातकशांतये॥ महापातककोटीनामुपपातकसंततेः॥२६॥ निर्मलका
रकोविप्रामहामाघोनसंशयः॥ वैशाखेकार्तिकेमाघेस्नात्वातत्रनदीतटे॥२७॥ संतर्प्यपितृदेवां
श्चकृतकृत्योभवेन्नरः॥ स्नात्वातत्रनदीतोयेमेषप्रागर्यमोदये॥२८॥ संदृश्यशंकरंभक्त्याविप्रा
न्संतर्प्यशक्तितः॥ दत्वापरिकरान्विप्रान्शिवोमेप्रीयतामिति॥२९॥ एवंनरःसकृद्विप्रायः कुर्याच्छि
वंव्रजेत्॥ व्यतीपातेचसंक्रांत्यांमन्वादिषुयुगादिषु॥३०॥ स्नानंशस्तंचगोतम्यांमहापातकशां

तये सर्वपापक्षयकरं सर्वोपद्रवनाशनं ४१ सर्वारोग्यप्रदं पुण्यं माघस्नानेन संशयः सर्वेषु
पिचकोलेषु ब्रह्माद्यादेवतास्तत्र हि ४२ संभूय ऋषिसंघैश्च माघस्नानं प्रकुर्वते ज्ञातयोजनदूरांत
र्वर्तीमर्त्यः शुभेक्षुकः ४३ स्नायाद्गोदावरीतोयेत्यन्यथाचात्महा भवेत् सुखेप्सुरिहचांतेचगो
तमीस्नानकृद्भवेत् ४४ एकदास्नानकृन्मर्त्यः स्ववंशस्तान् पितॄन्नयेत् शिवलोकंमहापुण्यं पुन
रावृत्तिदुर्लभं ४५ अस्नायीयश्चगोदायांपितृघाती भवेन्नरः पितरः सर्वदार्यंतेत्यस्मद्गोत्रेच
वर्धतां ४६ एकोपिगुणवान्पुत्रोगयांवागौतमींव्रजेत् दीनानस्मात्तुद्धरेत्सस्पुत्रः पितृतोषकः
४७ एवंसंप्रार्थ्यमानानांपितॄणांतत्सिदोनचेत् तस्मज्जन्मनिसांकर्यंज्ञातव्यंचविपश्चिता
४८ पितुर्वैबीजजोयस्तुव्रजेद्गोदांनपातकी अन्यरेतजइत्येवविद्वान्जानीततंनरं ४९ गो
दावरीसकृत्स्नानात्सितरःपितरःपितुः पितामहास्तत्सितरःप्रपितामहगोत्रिणः ५० मोक्षगो

ध्युद्भरिणीपुत्रीसह्यगिरेःशुभा॥ भूतभव्यजगन्नाथा जगदानंदहेतुकी॥११॥ क्षिप्रप्रसिद्धिकरीक्षे
माक्षितिपांसुविदारिणी॥क्षोधिनीदुःखसंसारसागरस्यक्षुधाहरी॥१२॥तरंगिणीतरंगोत्थवा
तपूतजगत्त्रयी॥सर्वकामदुघासर्वासर्वाभीष्टप्रदायिनी॥१३॥स्ववेद्यासर्वदातृप्तासर्वसंतापहारि
णी॥महोदरीमहत्सेव्यामहदादिर्महोन्नता॥१४॥महापातकविद्रावीमहामहिमकारिणी॥चचो चं
डीचरुत्रीताचामुंडीपतिधाविता॥१५॥चारुदंतीचलत्तोयाचोद्याचोदीत्रमोक्षदा॥योगिनीयोगनि
लयायोगमार्गप्रदर्शिनी॥१६॥योगिध्येयायुगावर्तीयुगांतेचापियुक्तिका॥कामाक्षीकामदाकांता
कलिकल्मषनाशिनी॥१७॥कौमारीमस्तकावासाकुत्सितोघहराकुहूः॥वदान्यावरदावंद्यावंदनीयच
रित्रिणी॥१८॥वाद्यप्रियावरेण्याचवायूद्यतसदूर्मिका॥एभिर्नामपदैर्नित्यंपूजयिष्यंतिमानवाः॥१९
यत्रकुत्रस्थितोवापिलभतेस्नानजंफलं॥ [redacted] भतेस्नानजंफलं॥योजनेयोजना

स्वर्गस्थानित्यमायांतु नाकंनिरयगामिनः॥इतिसंकल्प्यमनुजःसम्यक्स्नात्वाचतज्जले॥शिवध्या
नपरोमौनीपंचाक्षरमनुंजपन्॥तत्रैवशिवपूजांचभक्तिनम्रेणचेतसा॥६२॥यइदंकुरुतेमर्त्यस्तंतेच
शिवतांव्रजेत्॥नारीनरोवाविप्रोवाक्षत्रियोवैश्यएवच॥शूद्रोवाऽपिद्विजाः॥६३॥स्नाताःकेलासमायांतिप्राणिमात्रा
अपिद्विजाः॥त्र्यंबकाचलसंभूतांव्रजेद्गोदांमहानदीं॥६४॥त्रियंबकःसभवतिनात्रकार्याविचारणा॥
यइदंशृणुयान्नित्यंपठेद्वासुसमाहितः॥६५॥गोदावरीस्नानफलंलभेदन्यच्चवांछितं॥इत्यादिपुरा
णे० द्वादशोध्यायः॥सूतउवाच॥तत्पुरस्तान्महाक्षेत्रंच्यवनस्यमहात्मनः॥सर्वोघोघहरंपुण्यं
सह्यपादस्थितंपरं॥१॥वेतालवरदंतीर्थंतत्रास्तेमुनिपुंगवाः॥मध्येसह्यगिरेःपुण्यंमहापातकना
शनं॥२॥सरप्रपाततोयौघनित्यपूर्णमहाह्रदे॥श्रावणेमासिविप्रेंद्रऋषयोदेवतागणाः॥स्नास्यं
तिभक्त्यातत्तीर्थेस्वपापविनिवृत्तये॥योनाकोवापिमनुजोवेतालवरदेशुभे॥॥स्नानंकरोतिविप्रें

द्रस्तस्यपुण्यफलंशृणुमातरः पितरश्चापिरुद्रविंशतिकुलान्वितः ५ त्रिभिर्लोकैर्वसेत्कल्पंत्रि
वेनसहमोदते नभोमासिसुराः सर्वेदैत्यहत्यानिरन्तये ६ वेतालतीर्थेतेस्नात्वापूतात्मानोभवं
तिहि व्यतीपातेचसंक्रान्त्यामयनेविषुवद्वये ७ चंद्रसूर्योपरागेचमन्वादिषुयुगादिषु तत्रभ
क्त्याकृतस्नानः शिवसायुज्यमाप्नुयात् ८ स्नात्वाकृत्तिकचतुर्दश्यांपितॄनुद्दिश्ययःपुमान् पिं
डंदत्वातत्रतटेस्नानंकृत्वास्वभक्तितः ९ पितरस्तस्यमायांतियावदाभूतसंप्लवं तत्राभिषवमा
त्रेणप्रेतभूताश्चपूर्वजाः १० तन्मुक्तासुगतिंयांतिमुक्तपापोघकंचुकाः च्यवनोभगवांस्तत्रस्ना
तिनित्यमतंद्रितः ११ लिंगंतत्रप्रतिष्ठाप्यचवनेश्वरसंज्ञितं तपस्तापसुमहालिंगसंस्थमा
नसः १२ वर्षास्वाकाशगोमौनीग्रीष्मेपंचाग्निमध्यगः हेमंतेजलमध्यस्थःकपर्दिन्यस्तमान
सः १३ उग्रेणतपसातस्यलोकाश्चुस्मिरेतदा विंशोजादिविशेः सार्धंमंत्रयित्वावनेचराः १४

सुरसामसुरःश्रेष्ठामिदमूचेतिसादरं आगच्छसुरसेभद्रेसुंदरीणामनुत्तमे १५ च्यवनःसऋषिःस
त्यगिरोत्तपतिनिश्चलः तस्योग्रतपसालोकाःसर्वेहृष्टाबभूविरे १६ दीप्तारंतपसातुष्टमत्यंवाव
योतिसःतस्मात्तन्निकरंयाहिमनोनयननंदिनि १७ सर्वोपायैर्वशीकृत्यतपःप्रत्यूहमाचर इत्य
क्तासुरसाहृष्टासंरब्धेनबिडोजसा १८ योजगामसत्यंकुध्रेंद्रंयत्रास्तेच्यवनोऋषिः साचतस्याश्र
माभ्याशेविचरंतीशनैःशनैः १९ हंसीवगत्याचतुरामंदहासशुचिस्मिता आश्रावंयंतीकुशला
सप्ततंत्रींमुहुर्मुहुः २० मूर्छनाग्रामभेदज्ञागौरीपंचमवादिनी गायंतीचहसंतीचनृत्यंती
चशनैःशनैः २१ सुदतीकंबुकंठीसाईषन्मंदाक्षकारिणी मंदवातचलच्चैलवक्षोरुहयुगांत
रः २२ कृशोदरीनिम्ननाभिर्हरिमध्यामदालसा चलन्नितंबावामोरूःसूक्ष्मजंघाकलवती २३
चूडामंजीरसंघट्टपादांबुरुहशालिनी बिंबोष्ठीकुंदरदनाचलद्भ्रुवल्लकेशिनी २४ सुरद्रुमम

त्रसमुत्पन्नास्तन्मातामहपूर्वकाः गुरुश्वशुरबंधूनांगोत्रजाद्दष्टपूर्वतः ५१ परेरुपाकृतोवापि
स्वयमन्योव्रजेच्चहि तेसर्वेभगवल्लोकंगोदास्नानात्व्रयांतिहि ५२ आजन्मदेहमानांतेव्रजेद्गो
दावरींशुभां अनायासेनमहतींगतिमिछेतयोनरः ५३ व्रजेद्गोदावरींसोपिपुनरावृत्तिदुर्लभां
प्रातरुत्थाययोमर्त्यःस्मरेद्गोदावरींशुभां ५४ विभावरीकृतंपापंनश्येद्दुःस्वप्नजंभयं स्मृत्वा
गोदावरींमर्त्योयत्रकुत्रजलाशये ५५ गोदावरीस्नानफलंलभतेनात्रसंशयः कार्तिकेमासि
सरितःपापिनांकल्मषंस्थितं ५६ समायांतंक्षालयितुंत्वासुगोदावरींशुभां कुर्वन्स्नात्वात्वन्य
जलेव्रजेद्घृतेनुश्वतां ५७ संकल्प्यविधिवत्स्नात्वात्रस्नानंसमाचरेत् गोदावरिमहापुण्येगो
तमस्याघनाशिनि ५८ अर्घ्यंगृहाणदेवेशि मांपुनीहिचसर्वदा इहजन्मांतरेवापिकृतंकिल्बि
षसंततिं ५९ नारांकृत्वाचमांत्राहिवैवस्वतभयातुरं गोतमीजलदानेनतत्सिंयांतुचपूर्वजाः ६०

सा प्रसंगानुप्रसंगतः मुनिचित्तेदृढं मत्वा क्रमाद्भ्रांतंकरोम्यहं ३८ किंचित्तस्याननेकिंचिदन्यतो
दर्शनीचसा एवंद्युरसुरेंद्रश्चसुधर्मास्थानमासदत् ३७ निर्जरोघाः समाजग्मुर्ऋषयोनारदादय
यः रंभातिलोत्तमातुंगाभृंगारीकुंदरीकला ३८ सुकेशीसुदतीचित्रामंदरीनर्मकोशला शुभो
दरीशुभांगीचमंदामन्मथदीपिनी ३९ चित्तप्रमाथिनीभद्रासुभ्रूःकामधनुःकथा कुरंगोदरी
नागकरीगीताद्यागानचंचुरा ४० नर्त्तकीनर्तनाभिज्ञागंगावत्यंबुदावरी सर्वेज्ञासर्वरूपाच
सर्वसौख्यवहामही ४१ मनोज्ञामंदगमनाहंसीहंसगतप्रभा इंद्रप्रियाचचर्चीचकामज्ञाका
मचारिणी ४२ सदाकामाकामगमाकामोत्तत्तिकवेद्यका सुश्रोणीसुस्तनीसदासुंदरीमंदहा
सिनी ४३ विभावरीविश्वलुप्तातुहिनांगीसुचारिणी रागज्ञारागिणीरागारागवर्धिरमाश्रया
४४ सुवाणीकमलाकांतिःकमलोत्पलगंधिनी कल्याणीकामिनीकांताकल्हारकुसुमप्रिया ४५

रुद्धिकामावरांगीचपारिजातपरागिणी॥मत्तकाशिन्युन्मांगीसुवृत्तापरिहासिनी॥४६॥मंदहा
सामनोज्ञाचमंजुलामंजुभाषिणी॥कोकिलाकीरवाणीचवल्लकीमदनोज्वला॥४७॥रतीरतिप्रि
यारामारचनीचपलस्तनी॥सुलोचनाचलापांगीसुरसाचारुहासिनी॥४८॥चंद्रहासाचंद्रमुखी
वीरहावीरमोहिनी॥इत्याद्यप्सरसांसंघोननर्तीतीवकोलाहलं॥४९॥हाहाहूहूमुखाःसर्वेगंधर्वाः
किंनराःखगाः॥विश्वावाःसुश्रवाःख्यातमुखाःकिंपुरुषांगनाः॥५०॥समासेदुःसभांदिव्यांमहदैश्व
र्यशालिनीं॥देवर्षिर्नारदस्तत्रकथांचक्रेतिपावनीं॥५१॥क्षेत्राणांपर्वतानांचतीर्थानांचसुविस्तरं
तत्राहंनर्तनंकृत्वाकिंचिद्भांतामहामुने॥५२॥प्राप्तातन्निकरेस्नातुमश्रौषंनारदेरितं॥सत्यार्द्रौम्य
वनंतीर्थंब्रह्महत्याविशोधनं॥५३॥सर्वसंपत्करंसौम्यंमहर्षिकुलसेवितं॥स्त्रीणामतीशुभदंसदामं
गलदायकं॥५४॥कामदंकांतिदंपुण्यंसर्वमंगलनायनं॥सुराणांमनुजानांचसदामंगलदंकिल

५५ तच्छ्रुत्वाहं मुनिश्रेष्ठस्नातुंकौतूहलान्विता श्रमागतावहून्देशान्भ्रांताभ्रांताप्यनेकशः
५६ इदानींतरणिःसायंगतवान्मुनिसत्तम अहंत्वदाश्रमेस्थित्वारात्रिंदोषंनिनीयच ॥५७॥
प्रातःस्नात्वाचतत्तीर्थेअहत्वदृष्टवर्त्मना सूतउवाच ॥सुरसावचनंश्रुत्वामुनिःप्राहदयानिधिः
५८ अयेबालेबहिःप्रांतेमदाश्रमसमीपतः ॥न्यायंकुरुतत्रत्वंयथासुखमिहाज्ञया ॥५९॥दर्शी
यामिचतत्तीर्थंकालेस्नाहियथार्हतः ॥च्यवनोतिमयाकर्ण्यप्रोचेसासुरसातदा ॥६०॥मुनेमहा
रण्यमिदंसिंहव्याघ्रभयाकुलं ॥कथमेकाकिनीबाह्यंयास्येत्वबलामुने ॥६१॥रात्रिर्महातमोपेता घोर
जंतुसुखप्रदा ॥इंद्रस्तत्रक्षुरूपेणघाजगर्जातिभयंकरः ॥६२॥तध्वनिंसमुपाकर्ण्यसुरसाभयकातरा
आश्लिषत्त्वरयागत्वाकंठंतस्यमुनेस्तदा ६३ ॥छुछान्मनश्चसंस्तभ्य च्यवनःक्रोधविकलः ॥अयेबा
लेमदोन्मत्तेमनुजस्त्रीवचापले ६४ ॥तस्मात्त्वंमानुषीभूयाममस्थानान्नसंशयः ॥इतितस्येमुनिःशा

नोगंधसुरभीकृतदिक्तटा सर्वनेपथ्यभारेणभूषापेटीवसाबभौ २५ तत्रागतन्मधुव्रतासुर
साचोदितालघु सर्वर्तुसुमनोगंधगंधीकृतदिगंतरा २६ परागपानसंगीतषडंघ्रिगणसंयुता
गायत्सरभृताहूतप्रवासितजनाकुला २७ रणत्कपोतिकारावहुंकारकृतभर्त्सना शुकसारस
दात्यूहगणाधिष्ठि तत्राश्विनः २८ तस्याश्रमपदोद्भूतद्रुमाइत्थंबभ्रिरे दृष्ट्वामुनिशार्दूलःसं
ध्यायंतपसोन्वितः २९ किंचिद्भ्रांतमनाःसोपिदिशोदृश्यमलोकयत् पुनःसंमील्यनयनेकिंचि
त्पश्चात्तदा ३० अस्तंगतेदिनमणौकोसुभवसनोज्वला ज्ञानेःज्ञाने स्तन्निकटं प्राप्यकिंचिद्व्याकु
ला ३१ चार्वंगीसुरसादृष्ट्वाक्षणंव्याकुलतामगात् पश्चात्संस्तभ्ययत्नेनस्वांतप्रोचेक्रुधान्वितः
अयेकामिनिकाचत्वंसंध्याकालेसमागता तद्दृष्टांतंवदस्वाद्यतवकिंकार्यमत्रहि ३३ श्रुत्व
स्यवचःश्रुत्वागायंतीसामदालसा ईषत्कंबरिकाप्रोचेसागद्गदाक्षरा ३४ सासमालोच्यमन

दुर्गः क्षमयापृथिवीसमः ३ शांतोनिःस्पृहभावः सकथंतानशपन्मुनिः किंकर्मकृतवंतस्तो
सुनौशापेतपस्विनि ४ वेतालवरदाख्याभूत्तीर्थस्यकथंद्विज एतत्सर्वंचविस्तार्यसूतकारु
ष्यतोवद ५ श्रद्दधानावयंसर्वेकथासंसक्तमानसाः शृण्वंतस्तत्कथासारंवारंवारंनतन्मुमः ६
स्कंदउवाच इतितेषांवचःश्रुत्वासूतःपौराणिकोत्तमः कथांप्रोवाचसंप्रीत्याशिवध्यानपराय
णः ७ सूतउवाच शृण्वंतुयूयंमहाभागाःशौनकाद्यामहर्षयः शिवभक्तिमतांश्रेष्ठाभवंतः सा
रविन्मताः ८ सुरसापुरुहूतोचमुनिन्यासोमदान्वितो स्वलोकंपुनरासाद्यदुःखितोसंबभूवतुः
९ सुराचार्यस्तदाश्रुत्वान्यासोक्तोचमहर्षिणा देवसंघसमायुक्तस्तूर्णंमागात्तदंतिकं १० वैश्वानरो
तकोरक्षोनाथोवारुणमारुतौ मनुष्यधर्मेशानःसुरसादेवनायकौ ११ मुनिन्यासोक्तदाश्रुत्वा
दुःखेनमहतायुताः जग्मुस्तन्निकरेसर्वेकिंनरोरगराक्षसाः १२ विद्याधराःसगंधर्वाःकिंनरा

वाजिलापनाः ॥ महर्षयोनारदाद्यास्तदैवात्र समागताः ॥१३॥ तेसमासाद्यदेवेशंदुःखिनः संभ्र
विरे ॥ शक्रस्यानागतान्दृष्ट्वाशुचंसंस्तभ्ययत्नतः ॥१४॥ जगादसर्वान्संबोध्यकार्यभारंसमागतं ॥
सर्वेष्विंवंतुमद्वाक्यंभवंतोसन्निधावहं ॥१५॥ नानेतिहासकथेनेदिंवस्मान्सुखिनोत्यगुः ॥ भवंतो
मय्यतिप्रीतामदावेशितहृदयः ॥१६॥ मत्समर्पितकार्याश्चमदर्थेत्यक्तजीविताः ॥ अहंयुष्मा
ननालोच्यब्रह्मदूषमकारणं ॥१७॥ दुःसहाब्राह्मणावज्ञाकुलनिर्मूलकारिणी ॥ हालाहलमतिक्रूरंब्र
ह्मकोपस्ततोधिकः ॥१८॥ संस्पृष्टमेकंतद्धंतिविप्रकोपः कुलंदहेत् ॥ तस्माद्विज्ञानमंतव्याः शांताश्
तिकदाचन ॥१९॥ स्वभावाद्हिब्रह्मक्रोधाज्ज्वलेनाधिकाः सदा ॥ तस्मात्पूज्याश्चवंद्याश्चनावम
न्याश्चकर्हिचित् ॥२०॥ ब्राह्मणोजंगमंतीर्थंतीर्थादपिविशिष्यते ॥ दर्शनंपापनाशायवंदनंमंगला
यच ॥२१॥ पाद क्षालनमात्रेचपितृणांतृप्तिकारकं ॥ सर्वदेवमयोविप्रः सर्वसत्कर्मकारकः ॥२२

र्वसंपत्प्रदस्तुष्टः सर्वकालेषुतंनमेत्॥तुष्टेविप्रेवयंसर्वेब्रह्मविष्णुमहेश्वराः॥२३॥तुष्टास्युर्ऋषिसंघा
श्चावमन्येतकर्हिचित्॥ऐश्वर्यमदमत्तोहंविप्रंकोपितवान्सुराः॥तत्पापफलभोक्तास्यावसुतुसुखिन
स्तिह इंद्रवाक्यंसमाकर्ण्यसर्वेरुरुदुरुद्रुताः॥२५॥हत्वाद्रुंवचसंस्तभ्यप्रोचुर्गद्गदयागिरा॥देवत्व
द्विरहंजातुसोढुंवैनक्षमावयं॥२६॥त्वयाविरहितःस्वर्गःशोभतेनकदाचन॥सर्वदासर्वबाधाश्चदूरा
नीमुद्धतावयं॥२७॥कथंवत्स्यामहेदेवस्त्वलोकंत्वद्विनाकृताः॥राजावलुद्विवःसाक्षान्नित्यनीतिवि
चारकः॥२८॥तदभावेशकमिदमचिरान्नश्यतेध्रुवं॥सृष्टालोकानिमान्सोवस्त्वद्रक्षाकरणेप्रभुं
२९॥त्वद्विनानाशमायांतिलोकाअपिचलुदेश॥अराजंचदुराजंचस्त्रीराजंबहुराजकं॥३०॥विमत्कं
कुमंत्रंचनीचाधिकंचनश्यति॥भार्याधिकेगृहंनश्येन्नीचाधिकान्नृपस्तथा॥३१॥कामाधिक्या
त्सुमान्नश्येद्दर्पाधिक्याच्चसस्यकं॥इतिदेववचःश्रुत्वाधिषणःप्राहनीतिमान्॥३२॥सभ्याःशृणुत

पेदत्वाध्यानपरोभवत्॥६५॥तदासासुरसामुक्तालेमुनिंभयकातरा॥पपातपादयोस्तस्यत्राहित्राहि
महामुने॥६६॥अहंमदानुज्ञानेत्वामबलामद्दबुद्धयः॥स्वभावादेवयोगींद्रदयांकुरुदयानिधे॥६७॥सू
दउवाच॥इतितस्यावचःश्रुत्वाच्यवनःसोतिकोपनः॥उत्तिष्ठोत्तिष्ठकल्याणिममशापावधिंशृणु॥६८॥
अयंमाघोभवेद्राजात्वंतस्यमहिषीभवा॥सत्यपादोथदेज्ञानंभेवतामधिपोयुवां॥६९॥यदासुषु
षेचाष्टौपुत्रान्क्रूरान्कुमार्गगान्॥तदाभृगुःसमागत्यत्रापेततत्रपीडितः॥७०॥तदाभवंतौत्रिदिवंमु
क्त्वायोगमिथ्यथाइतित्रास्त्वाचसमुनिःपुनर्मौनमुपाश्रितः॥७१॥विवपादंबुजेरध्यौनिर्गतासात
दाश्रमात्॥इत्यादिमहापुण्यत्रयोदशोध्यायः॥ऋषयऊचुःसूतसर्वकथासारसर्वज्ञसुमहा
मते॥वेदव्यासानुग्रहात्त्वंवेत्सिसर्वमशेषतः॥१॥ब्रूयुःस्निग्धस्यशिष्यस्यगुरवोगुह्यमप्युत॥सु
रसापुरुहूतौद्वौमुनित्रस्तौतदावने॥२॥कुत्रजन्मसमासाद्यपुत्रान्सुषुवतुःकथंभृगुर्जिताऋषि

षिप्रोक्तंचतत्सर्वंभविष्यत्कृभयोस्तदा इत्यादिश्रुयतयोजीवोज्ञयंतस्यापतत्पदे ॥४३॥ सर्वेषांदे
वर्षिदानामनुज्ञांचस्वयंददौ कश्चिद्बुसुमान्राजात्रिगर्तेद्विजेश्वरः ॥४४॥ राज्ञासपृथिवींस
र्वांधर्मेणनयकोविदः तस्यभार्यापुण्यशीलापुण्यसंघइवापरा ॥४५॥ भर्तुशुश्रूषणरतातद्वाक्य
परिपालका साभर्तारंसमासाद्यरहस्येचशुचिस्मिता ॥४६॥ ॥पुण्यशीलोवाच॥ देवत्वद्बुरागा
भूत्वासर्वैश्वर्यसमन्विता अनुभूत्वाबहुसुखंसांबानुग्रहणेनतं ॥४७॥ पुत्रहीनाह्यहंकांतचिं
ताव्याकुलमानसा यत्तंकुरुमहाराजतवकार्यंभविष्यति ॥४८॥ विप्रानाहूयपृछत्वंतान्संतो
ष्यधनादिभिः अपुत्रस्यगृहंशून्यमपुत्रस्यकुतंसुखं ॥४९॥ राज्यंवस्तुनिसंपच्चसर्वमर्थंमही
पते नरकात्त्रायतेपुत्रः पुंनाम्नासर्वदापितृन् ॥५०॥ मनोनुकूलाभार्यांचपुत्रांश्चगुणवत्तरान्
योलभेत्सपुमांल्लोकेसर्वेभ्यस्तमोभुवि ॥५१॥ विप्रहीनोयथादेशोवेदहीनोयथाद्विजः॥धर्महो

नंयथाविन्नमपुत्रस्यगृहंतथा॥५२॥रसहीनायथावाणीतपोहीनोयथामुनिः॥भक्तिहीनंयथा
कर्मअपु०॥५३॥मंत्रिहीनोयथाराजापतिहीनायथांगना॥तोयहीनंयथाकूपमपुत्र०॥५४॥क्षेत्र
हीनोयथादेशस्तीर्थहीनायथातनुः॥मातृहीनोयथाबालोअ०॥५५॥तस्माद्यतस्वराजेंद्रमावि
लंबंकुरुष्वह॥सूतउवाच॥इतितस्यावचःश्रुत्वावसुमान्नामभेनृपः॥५६॥सुदेवपरयोपेतस्तोभा
र्यांप्रज्ञांसह॥वेदशास्त्रागमज्ञान्सआहूयद्विजपुंगवान्॥५७॥संतोष्यधनभूषाद्यैः प्रणम्यचनृ
पस्तदा॥वसुमानुवाच॥अपुत्रोहंचविप्रेंद्राः सर्वतत्वार्थवेदिनः॥५८॥पुत्रोपायंवदंतद्यभवंतोबु
द्धिमत्तराः॥जपेनतपसावापिदानेनविविधेर्मखैः॥५९॥केनसाध्यमिदंविप्राब्रूतसंमत्र्यचाशुवै
॥नृपेरितमथाकर्ण्यद्विजध्यानपरायणाः॥६०॥सर्वेसंमत्र्यबहुशःसिद्धांतंचतदाब्रुवन्॥ब्राह्मणा
ऊचुः॥शृणुषनृपशार्दूलद्विजपूजाग्रणीःप्रभो॥६१॥यागंकुरुष्वयत्नेनपुत्रकामास्यमुत्तमं॥तेन

प्रीतोमहादेवः स्कंदविघ्नहरान्वितः ६२ ददात्यभिहितान्कामान्नात्रकार्यो विचारणा इतिविप्र
वचःश्रुत्वावसुमान्ध्वजसारथे ६३ कोटिलिंगाद्दक्षिणतःक्षिप्रंसिद्धिप्रदायके कुंभेसंभृतसं
भारःसहऋत्विक्पुरोहितः ६४ ब्राह्मणैर्बहुभिर्युतःसमभ्येत्यस्वकात्पुरात् चक्रेसांबोविका
सनुयुतोमेप्रीयतामिति ६५ ऋत्विजोमंत्रपूतानिहवींषिसुसमाहिताः मंत्रजिह्वेषुतेभक्ता
श्शिवध्यानपरायणाः ६६ जुहुवुश्चक्रिरेतत्रप्रीयतांकुटकेश्वरः इतिहुत्वापुरोडाशंजक्षुःस्कंद
मनुत्तमं ६७ सुशीलायैददुःप्रीत्यासाज्यजक्षातिहर्षिता इंद्रस्तदुदरंप्राप्यवरधेधिषणाज्ञया
६८ सुशीलासुषुवेपुत्रंसर्वावयवसुंदरं जातकर्मादिकात्कृत्वासंतृप्तेनांतरात्मना ६९ नामच
क्रेचंद्रकांतइतिवैनृपतिस्तदा एवंसमृद्धिमान्बालःपित्रोः प्रीतिविवर्धनः ७० तस्मिन्का
लेवनावासीपुरेद्युतिमतस्तदा दिनेदिनेनवद्योगीवरधेपित्तवेश्मनि ७१ तंदृष्ट्वाजनाःपु

महाकर्मकार्यो कार्ये विचारतः ॥ मंत्रौषधादिभिर्नश्येद्विप्रशापः सुदारुणः ॥ ३३ ॥ अनुभूयैवनष्टः
स्यान्नान्यथातुकदाचन ॥ तावज्जयंतएवात्रराज्यस्यापालको भवेत् ॥ ३४ ॥ सचसोम्यः क्षमीदांतः
प्रजापालनदक्षणः ॥ सर्वेतद्वशगाभूत्वापालयध्वमतंद्रिताः ॥ ३५ ॥ इंद्राण्यपिशुभाचारा भर्तृशुश्रू
षणेरता ॥ तपस्तप्त्वेतनित्यंसाभर्तृपापापनुत्तये ॥ ३६ ॥ सत्पादेमहानद्याः शारावत्यास्तटेशुभे
कृत्वाश्रमपदंपुण्यंशिवसंसक्तमानसा ॥ ३७ ॥ शिवार्चनपरानित्यंशिवध्यानपरायणा ॥ त्रिगर्त
द्राविडदेशेवसुमान्नामवैनृपः ॥ ३८ ॥ अपुत्रःपुत्रकाम्येष्टिमारभेऋषिभिः सह ॥ तस्यपुत्रोभवेदिं
द्रस्तस्यदोषापहारकः ॥ ३९ ॥ वनवासीपुरेरम्येवरदास्तटेशुभे ॥ द्युतिमान्नामराजासेतत्पुत्रीसु
रसाभवेत् ॥ ४० ॥ सर्वलक्षणसंपन्नासर्वावयवसुंदरी ॥ तंप्राप्तादयुतिमान्स्त्रीत्याकरिष्यतिस्वयंवरं ॥
४१ ॥ चेद्रकांतस्तदाभ्येत्यसर्वान्निर्जित्यसंगरे ॥ त्वांप्रापयिष्यतिपुरंसर्वसौभाग्यसंप्रदं ॥ ४२ ॥

पुत्रीभार्यासमन्वितः ८२ श्रद्धाभक्तियुतोविप्राः प्रार्थयामासशंकरं मधुरेश्वरदेवेशसर्वसंपत्प्रदा
यक ८३ स्वयंवरंकरोम्यद्यदेह्यस्याःसदृशंवरं इतिसंप्रार्थ्यदेवेशंशंकरंलोकशंकरं ८४ मंडपं
कारयामासवरदायास्तदेशुभे योजनत्रितयायामंचतुरस्रंमहाद्भुतं ८५ मंत्रिवर्गैःपौरवर्गैर्बंधु
वर्गैःसमन्वितः आज्ञापयत्सोराजापुत्रकांतान्नृपात्मजान् ८६ तेनाहूतानृपसुताःसर्वनेपथ्यभू
षिताः समाजग्मुस्त्वरावंतोवनवासीपुरीतदा ८७ चंद्रकांतोपितत्रागात्त्रिगर्तोधिपतेःसुतः॥ का
लवेर्युद्धकुशलेधीरैःशास्त्रास्त्रकोविदैः ८८ कोंकैःकेरलकैर्वीरैर्मंत्रसिद्धैर्द्विजातिभिः॥ संयुतो
बहुसैन्यश्चद्वितीयइवभास्करः ८९ भासयंश्चदिशाःसर्वास्तेजसादेहजेनसः॥तत्रागताश्चंद्र
कांतंसर्वावयवसुंदरं ९० देवेंद्रसदृशंमत्वाकांतिमत्यानिराशिरे॥अमुमेवरणेत्येषावयंसर्वेत
दानुगाः ९१ इतिसंमत्र्यबहवःसर्वेसंभूयनिश्चयं॥स्वयंवरःश्रोभवितातस्मयत्नंचरामहे ९२

इतिनिश्चित्यतेसर्वेधृतशस्त्रास्त्रपाणयः रुरुधुश्चंद्रकांतस्यद्विजिरंसर्वपार्थिवाः ९३ कलाको
लाहलंरात्रौतेवायुद्धविशारदाः द्विजमंत्रितशस्त्रास्त्राःकेरलाःकोकभूमिपाः ९४ जघ्निरेनृपसै
न्यानिशास्त्रवर्षैरनेकशः तदाभिघ्नंबलंदृष्ट्वासर्वेवेनृपपुंगवाः ९५ रुरुधुःसर्वतोदिक्षुचंद्रकांत
जिघांसया द्विजाःसंमत्र्यबहुशःशस्त्रास्त्राणिधनुःशरान् ९६ कवचंचाददुस्तस्मैशस्त्रघातनिवार
णं धनुष्मान्कवचीतूणीसर्वशास्त्रास्त्रकोविदः ९७ युयुधेसनृपैःसार्धंशत्रुवीरीयुद्धकोविदः हत्वा
नृपसुतान्सर्वान्मंत्रास्त्रैर्द्विजरर्सितैः ९८ दध्मोशंखंमहारावंस्वबलानांप्रहर्षणं शंखस्वनंसमा
कर्ण्यहतशेषानृपात्मजाः ९९ उद्दुवुःसर्वतोभीताःकोदिग्गीकाबभूविरे द्युतिमानपितान्दृष्ट्वा वि
द्रुतांश्चनृपात्मजान् १०० चंद्रकांततदादृष्ट्वा सुमुदेहर्षनिर्भरः ततःप्रभातेविमलेमुहूर्तेशोभने
नृपः विवाहंकारयामासविधिनोदितवर्त्मना क्रियांवैवाहिकींराजानिवर्त्यसपुरोहितः प्रेषयामा

सराज्ञासो कोतिमत्यायुतंवरं॥ चंद्रकांतःपुरंप्राप्यमुमुदेदेववद्भुवि॥१०३॥ इत्यादिमहा० चतुर्दशोध्यायः॥ सूतउवाच॥ सत्यपादे सुवर्णायांशिरे ब्रह्मपुरेशुभे॥ साधंमहिष्याराजेंद्रश्चासव सुधांशुभं॥१॥ आरामसृष्टिं विदधेदेवतायतनोज्वलं॥ लिंगंतत्रप्रतिष्ठाप्यचंद्रकांतेश्वराभिधं॥ पूजयामासनित्यंसआगमज्ञेर्द्विजैर्वृतः॥ उत्सवंकारयामाससमहाबलिपूर्वकं॥२॥ कदाचिच्छिव पूजांतेशिवध्यानपरायणः॥ नासाग्रन्यस्तदृष्टिःसआस्तेनिश्चलविग्रहः॥४॥ तदाशिष्यैःसहायातोदुर्वासाःशंकरांशजः॥ स्नानंकृत्वासुवर्णायांमध्यान्हसमयेद्विजः॥५॥ अजानतान्नृपोमौनीआगतंमुनिपुंगवं॥ शिवपादांबुजद्वंद्वन्यस्तचित्तोबभूवह॥६॥ तस्यापिमहिषीसाध्वीपूजेर्ध्यानतत्परा॥ साप्यज्ञातवतीकिंचिन्निमीलितदृगंबुजा॥७॥ तोदृष्ट्वादंपतीख्यातौदुर्वासामहर्षणोद्विजः॥ चुकोपातिभृशंविप्रादिधक्षन्निवविष्टपं॥८॥ क्षणायुषोव्यहोमर्त्याःक्षणनश्वरसंपदः॥ मुमुहुस्तद्

र्यौवनावस्थांचुचोदिरे कदाचिद्युतिमान्राजापौरजानपदान्स्वकान्॥७२॥मंत्रवृद्धांछास्त्रवृद्धान्समाहूयशुभेदिने पुरोहितमतेराजाप्रोवाचजनसंसदि॥७३॥स्वांकेकुमारींसंवेद्ययभार्ययाबंधुभिः सह येयंकांतिमतीपुत्रीममसौभाग्यशालिनी॥७४॥कस्मैदेयामयाब्रूतसर्वेसंमंत्र्यसत्वरं राजा ज्ञयाजनाःसर्वेतत्सुत्र्यामंत्रिभिःसह॥७५॥सुचिरंचसमालोच्यसिद्धांतमिममूचिरे॥शृणुराजन्नियं बालासर्वावयवसुंदरी॥७६॥एतादृशीमहाराजमनुष्येष्वरगेषुचारेवराजसगंधर्वकिंनरेषमरेषुच॥७७ एतत्सादृश्यरूपाढ्याकुत्रापिचनवर्तते॥मधुरेत्राश्वजानातिनान्येचमनुजाभुवि॥७८॥राजन्महो त्सवंकृत्वामधुरेश्वरतुष्टये॥स्वयंवरंकुरुष्वत्वंराजपुत्रान्समाह्वय॥७९॥तदादेववचःश्रुत्वादेषाकंसंगो कुरुतेशुभावरः सएवभवतुनान्यथारोचतेमनः॥८०॥इत्याकर्ण्यैवचोराजावरंमत्वास्वयंवरं॥चक्र रविधिवत्सज्ञांमधुरेश्वरतुष्टये॥८१॥महोत्सवंतदाकृत्वामहाविभवविस्तरं॥देवसन्निधिमागत्य

येराज्ञिदुराचारेक्रूरचित्तेद्यवैफलं त्वत्कर्मसदृशंभुंक्ष्वनान्यथाहंक्षमीनहि तवोदरेमहाक्रूराःशठा
निर्घृणमानसाः २० भवंतुराक्षसाचाराःपुत्राश्चाष्टोमहाभुजाः इतिशप्त्वामुनिःक्रोधान्निर्जगामस
शिष्यकः २१ अथतस्याःसखीवेगादागत्यभृशदुःखिता राज्ञीबुबोधयत्तेनध्यानासक्तांदृढव्रतां २२
प्रबुद्धांतामथप्रोचेसखीगद्गदयागिरा शृणुराज्ञिमहाभागेशापित्वागान्मुनिर्यथा २३ तवोदरोद्भ
ताःसर्वेपिशाचोवेभवंत्विति सूतउवाच इतितस्यावचःश्रुत्वासाराज्ञीचरुरोदह २४ अहोविधे
तिकृपणंनियंतंशुभचारिणीं वृथाहिंसिकृपानास्तितवप्राणिषुनित्यशः २५ अन्यथाचिंतितंका
र्यंदैवेनकृतमन्यथा इतिगाथापुरोद्गीतामय्येवसततोद्गता २६ इत्येवंतस्याःप्रलापंत्याःश्रुत्वारा
जाबुबोधह ऋषिशापंनृपःश्रुत्वाभार्ययासहनिर्ययौ २७ मध्येमार्गंगमिष्यंतंपारुष्यवचसांग
मुनिं पतित्वापादयोर्भौसभार्यःसनृपात्मजः २८ उत्थायप्रांजलिर्भूत्वाजगादनृपपुंगवः स

म्यतांक्षम्यतांविप्रदुर्वासम्मुनिपुंगव अज्ञानिनामयाप्राप्तमपराधंक्षमस्वभो ज्ञातमागांसिसो
दारःसाधवःखलुभूतले ३० साधूनांसमचित्तानांक्षमासारवतीखलु भवंतोहिमहात्मानोध्यान
निर्धूतकल्मषाः ३१ मन्येहंमंदभाग्योहिभार्याचापिमयासमा इत्युक्त्वामुनिवर्यंस्यपादयोःप्रणना
मह ३२ शांतचित्तोमुनिःपश्चादुत्थाप्योवाचसांत्वयन् शृणुराजन्विप्रशापोनान्यथाभवतिध्रुवं
३३ करिष्येथविधिंराजन्ममशापस्यचानघ कदाचित्तेभवेद्दृष्ट्वाचेशंकुर्युस्तवात्मजाः ३४
तदाक्रोधपरोभूत्वावेतालस्त्वंददातिहि तेनभूयोमहान्क्रूरोवेतालाःकुत्रचित्स्थले ३५ सत्यारण्ये
चलंतस्तेवेतालाःक्षुधिताभवंतोवामदेवंदृष्ट्वाग्रहीष्यंतिबलाद्मुने ३६ तदंगभस्मसंस्पर्शा-
न्नीताशिवयोगिनः शांतचित्ताभविष्यंतितस्यानुग्रहणाच्चते ३७ त्र्यंबकस्यमहातीर्थेसत्यपारे
द्वेशुभे स्नात्वायास्यंतिकैलासंपुत्रंसंस्थाप्यभूतले ३८ शापानुग्रहणंकृत्वायथोकारुणि

कोमुनिः नृपः स भार्ययासार्कं पुनरागात्स्वकंपुरं पालयामास पृथिवीरामस्तेसदाफलो अथ
सातस्यमहिषीपुत्रानष्टौसुषावसा ४० तेक्रूराः क्रूरकर्माणः सदाप्राणिभयंकराः देवब्रह्मस्वहरणे
सततोद्योगकारिणः ४१ गोब्राह्मणवधोद्युक्ताः शिवपूजापराङ्मुखाः पितृताडनशीलाश्चमात
रंताडयंतिच ४२ कृतदाराअपिसदाव्यभिचारपरायणाः कदाचित्तेनृपसुतामृगयासक्तबुद्धयः
४३ सत्यादवींप्रविविशुः स्वगणैर्जालकैःसह तत्रारण्येमहाघोरेमृगाञ्छ्वापनेकशः ४४ सिंहो
स्तरक्षून्महिषान्खड्गान्शूकरूरुनृक्षषान् श्येनान्गृध्रान्मयूरांश्चतित्तिरान्करहाटकान् ४५
कंकान्बकान्खंजरीटान्प्लावतगजादिकान् एवंतेमृगयांचक्रुर्मदोद्रिक्तामहाबलाः ४६ तस्मि
न्काले भृगुःशांतस्तीर्थयात्रापरायणः अटित्वापृथिवींसर्वांमहेंद्रगिरिमाययौ ४७ तत्रतीर्थे
षुचस्नात्वारामंनत्वातदाज्ञया सत्याचलंसमासाद्यस्नात्वातीर्थेषुभूरिशः ४८ स्नात्वाच्यवन

धीकृत्यदृढजीवोपिनित्यशः ९ मृत्युः सदाशिरोवासीदेहिनांनाज्ञानोत्सुकः॥तथापिज्ञाश्वतधि
यावर्तेतेमनुजाभुवि॥१०॥ राजाकुतःशिवःकुत्रकुतःदृजाशिवाह्निका॥अस्माद्दृज्ञानपत्रयंतःपरा
त्परतरंहरं॥११॥ऐश्वर्यमदमत्तानांसर्वदामिष्टभोजिनां॥कथंसंलुप्यतेज्ञंभुर्योगिनामप्यगोचरः
१२॥अहोमौर्ख्यमहोमौर्ख्यमहोमौर्ख्यदुरात्मनां॥तथामौर्ख्यनमन्येहंराज्ञोदुर्मार्गवर्तिनां॥१३॥
समीपेसुंदरीरूप्ययुवचित्तप्रमाथिनीं॥ईज्ञानध्यानलक्षेणलङ्गंध्यायतेत्यसौ॥१४॥एषापि
चपलापंगीसर्वावयवसुंदरी॥अंतर्मलाबहिःशुद्धाकुंडिकेवविराजते॥१५॥स्त्रियःस्वभावतःक्रूरा
श्चपलानिष्ठुराक्षराः॥अस्माद्दृज्ञामुनीदृष्ट्वाबिभ्युरेवनसंशयः॥१६॥रमासरस्वतीगौरीअमर्त्यश्चा
पिबिभ्यति॥अतिथ्यंनचकोरेषामुनीनांरिक्तदेहिनां॥१७॥तस्मादेनांज्ञापित्वादोस्थरूढचित्तोभवा
म्यहं॥इतिक्रोधपराधीनोहुंकृत्यबहुधामुनिः॥१८॥ज्ञाज्ञापतांसदाचारांध्यायंतींचसदाशिवे॥अ

कुटजाचलसंस्थानिनिषेव्यो मुनिसंगवः स्नातुमभ्याययौ तत्र च ऋनद्यां द्विजोत्तमाः ६० भस्मोद्धूलि
तसर्वांगो धृतरुद्राक्षमालिकः जपन्पंचाक्षरीं विद्यां शिवपादांबुजं स्मरन् ६१ सत्यमस्तकनिर्भिन्न
झरस्रोतो विराजितं नदीं दृष्ट्वा समुद्वेगं गंगामाकाशगामिव ६२ तस्मिन्काले च वेतालावल्वृक्षसमा
श्रिताः अवरुह्य मुनिं दृष्ट्वा जग्मुः कामास्त्वरान्विताः ६३ हेलयंतो गर्जयंतस्तदा किलकिलायिता
ः अहंपूर्वमहंपूर्वमित्येवंरूपसंगराः ६४ समाहूतांश्च वेतालान्मुनिर्दृष्ट्वातिकोपनः तूष्णींतत्रै
वस्थितवांछिवध्यानपरायणः ६५ तेतन्निकरमागत्य केचित्पादौ करौ परे गलं केचिच्छिरः केचिज्ज
ग्रहुः क्षुधिता भृशं ६६ स्पृष्टमात्रेदग्धदेहाभयात्त्यक्त्वाथ दुद्रुवुः मुक्तपापा भस्मसंगाद्दृष्ट्वा नात्तस्य
वेमुनेः ६७ किंचिज्ज्ञानरताः शांताआरात्स्थित्वा बभाषिरे वेतालाः शृणुताद्याहंगोकर्णेशंकरालं
यं ६८ स्नात्वातीर्थेषु सर्वेषु सह्याचलनिवासिषु यास्यामि च्यवनंतीर्थं सर्वपापहरंपरं ६९

विप्रशापसमुद्भूतनिर्मूलकरणक्षमं ॥ भवंतोपिसहायांतुगतिंकुर्वोदृशम्यहं ॥ ७० ॥ मुनेर्वचःसमाक
र्ण्यवेतालामुदिताभवन् ॥ ओमित्युक्त्वासमायाताश्चवनंतीर्थमुत्तमं ॥ ७१ ॥ चक्रुस्नानादितीर्थेषुस्ना
त्वास्नात्वायोमुनिः ॥ सद्यमार्गेणसंप्राप्यचचवनंतीर्थमुत्तमं ॥ ७२ ॥ तत्रस्नात्वास्वयंपूर्वंपश्चात्संकल्प्य
वैमुनिः ॥ सस्नोवेतालमुद्दिश्यतत्क्षणान्मुक्तकिल्बिषाः ॥ ७३ ॥ बभूवुःक्षत्रियाग्रण्यःशांताःशिवपरा
यणाः ॥ प्रणम्यमुनिशार्दूलंपूजांचक्रुश्चपादयोः ॥ ७४ ॥ मुनिस्तानभिनंद्याग्र्यान्प्रोवाचशिवमानसः ॥
राजपुत्राभवंतोवैशिवपूजापरायणाः ॥ ७५ ॥ धर्मेणपृथिवींसर्वांपालयित्वाजितेंद्रियाः ॥ स्वदारनिरता
भूत्वाद्विजसेवापरायणाः ॥ ७६ ॥ पुत्रानुत्पाद्यसंस्थाप्यप्रजापालनकर्मणि ॥ वेतालवरदेतीर्थेस्नात्वा
मुक्तिंप्रयास्यथ ॥ ७७ ॥ इत्युक्त्वाप्यतान्विप्रयोगीस्वैरगतिर्ययौ ॥ तदारभ्यचतत्तीर्थंवेतालवरदाभि
धं ॥ ७८ ॥ त्रिषुलोकेषुविख्यातंमहापातकनाशनं ॥ महापापहरंपुण्यंमहासंपत्प्रदायकं ॥ ७९ ॥ स्त्रीणां

सौभाग्यजनकं महादुःस्वप्ननाशनं ॥ राजपुत्रा ब्रह्मपुर्यां शिवपूजारोपेयणाः ॥ ६ ॥ सुधर्णीस्ना
ननिरता धर्मेणा पालयन्प्रजाः ॥ पुत्रानुत्पाद्यकालेन तान्स्थाप्यस्वेपुरेशुभे ॥ ७ ॥ वेतालवरदं गत्वास्व
स्तीर्थेमुदान्विताः ॥ स्वनाम्नास्थाप्यलिंगानिसंपूज्यातीवभक्तितः ॥ ८ ॥ कैलासमगमन्सर्वेसमय
कालमतंद्रिताः ॥ तस्मान्मनुष्योयत्नेनवेतालवरदंव्रजेत् ॥ ९ ॥ यइदंशृणुयाद्भक्त्यापठेद्वासुसमाहि
तः ॥ वेतालवरदस्यास्यस्नानपुण्यमवाप्नुयात् ॥ १० ॥ ॥ इत्यादिम० पंचदशोध्यायः ॥ ॥ सूत उ० ॥ ॥
तत्सुरस्नान्महास्नेत्रंजानालेश्वमहात्मनः ब्रह्महत्यादिपापानांसदानिष्कृतिकारकं ॥ १ ॥ खड्गीतत्र
नाम्नास्तेनदीप्रत्यक्समुद्गा सह्यनिर्झरसंभूतापुण्यतोयामहानदी ॥ २ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाख्य
चतुर्वर्गफलप्रदा तत्रतीर्थान्यनेकानिसेवितानिमहर्षिभिः ॥ ३ ॥ विप्राग्रहाराः सुभुद्वावसंत्यस्या
शुभतटे कालिंदीपुण्यतोयाद्यामुम्यावेणी विराजते ॥ ४ ॥ नित्यंत्रेता ग्निधूमोत्थसुगंधिसुर

केतीर्थेसमायातोमहामुनिः तमागतंमुनिंदृष्ट्वानृपपुत्रामदोद्धताः ५० गृहीत्वातंदृढंबध्वाव्याघ्रे
णसहनिर्दयाः पट्टिःसंताडयामासुर्बहुधातंमहामुनिं ५१ संपीडितोभृगुस्तैश्चकुपितःसंबभूवह
अयेदुष्टानृपसुताडुष्कर्मकरणोद्यताः ५२ वेतालवद्वेष्टितारोवेतालाश्चभविष्यथ इतिशप्त्वामुनि
:कोपात्कोटितीर्थानिसेवितुं ५३ वेतालत्वमनुप्राप्तराजपुत्रास्तथैवहि सत्यादयांचरंतिस्मक्षुधि
तातिभयंकराः ५४ चक्रुर्नेघास्तदेतेवैवटानारुरुःखलाः तत्रागतान्प्राणिसंघान्बहुक्षुत्तृट्प्रदी
पिताः ५५ राजाराज्ञीचदुःखार्तौपुत्रशोकपरायणौ बभूवतुर्ब्रह्मपुत्रेनिवसंतौकदाचन ५६
चित्रसेनंसमागत्यरहस्यूचुःपुरातनं तौनिनायपुनःस्वर्गंसुतशापस्वरूपिणौ ५७ तौत्रिविष
पमारुह्यपूर्ववन्मुदितावुभौ गतेकालेबहुतिथेवामदेवोमहामुनिः ५८ पर्यटन्पृथिवींसर्वां
दाचित्सत्यपर्वते तत्रदृष्ट्वाविचित्राणितीर्थानिविविधानिच ५९ इतिश्रीमुनिः प्रोक्तानितीर्थ

स्तनयित्नुभिः मेघांधकारः संजज्ञे सर्वमावृत्यगर्करं ॥१५॥ विरण्वानोदृशामार्गेतदाचिंताकुलो
भवत्॥ कुत्रापिगंतुंनाशक्तः सुधर्मोयत्नवान्बहु ॥१६॥ इतिचिंताकुलेविप्रेतरस्तुः सुधयार्दितः॥ नि
कुंजादाययोजग्धुमासौद्वैरारिणं ॥१७॥ तंदृष्ट्वाभयसंविग्नमानसोद्विजपुंगवः॥ कांदिशीकोऽ
भवद्वेगाद्भावमानइतस्ततः ॥१८॥ भयादूरंगतेविप्रेतरक्षुस्त्वन्यतोगमत्॥ सुश्रावार्तस्वरंविप्र
स्त्राहित्राहीसुस्वरं ॥१९॥ विप्रोविरावमाकर्ण्यकिमेतदितिचिंतयन्॥ श्रूयतेचध्वनिर्यत्रतत्रागा
द्दृष्टुमुत्सुकः ॥२०॥ गत्वातिदूरंकुतुकात्कूपमेकंददर्शह॥ गाढांधकारसंयुक्तमगाधंतोयवर्जितं ॥२१
धृतदूर्वायकान्दीनाल्लंबमानान्भृशातुरान्॥ दृष्ट्वोवाचस्मयाविष्टःकेयूयंब्रूतमाचिरं ॥२२॥ दूर्वाग्रा
धारमात्राश्चकिमर्थमिहसंगताः॥ सुधर्मवचनंश्रुत्वाप्रोचुस्तेपितरस्तदा ॥२३॥ वयंतेपितरोव
त्सक्षुधार्तोभृशपीडिताः॥ अस्मत्कुलेनैवजाताःपितृतृप्तिपरायणाः ॥२४॥ तीर्थेश्राद्धकरोनैव

प्रत्यब्दश्राद्धकारिणः॥पितॄनुद्दिश्यकेवापिनाचरंतिचपार्वणं॥२७॥पुण्यक्षेत्रेपिंडदानंपुण्यतीर्थे
नतर्पणं॥अमावास्यांपुण्यदिनेमन्वादिषुयुगादिषु॥२८॥सं क्रांतौग्रहणेपुण्येपितॄणांगतितत्पि
रे॥महाव्यतीपातयुतव्वादिकरणेषुच॥२९॥मौंजीविवाहकालेषुइष्टापूर्तादिकर्मसु॥आरा मोद्य
मकालेवागृहप्रारंभणेपिवा॥३०॥विपद्विनाशकालेवासंपदागमनेपिवा॥इत्यादिपुण्यकालेषुअ
स्मानुद्दिश्यभक्तितः॥३१॥श्राद्धंनकुरुतेवत्सकोवापितृभक्तिमान्॥कोवात्यसमकुलेजातोवि
प्रपादावनेजनीः॥३२॥आपोनोद्धरतेमूर्ध्निपितॄंप्रीणनकारिणीः॥एकोप्यस्मत्कुलेवत्सगायायांपि
ंडदोनच॥३३॥गंगास्नानपरोनैवखट्वांग्यांकुरुजांगले॥वरदायांचकनखेगोदायांवंकराचले॥३४
श्रीशैलमंदिरेसह्यमलयेगंधमादने॥धनुष्कोट्यांश्वेतमूलेकुंभकोणेजनार्दने॥३५॥मध्यार्जुने
महापुण्यवेदाद्रौकुटकाचले॥भारकाख्येचकौमारेगंगासागरसंगमे॥३६॥अस्मत्प्रीतिकरात्ये

तेपित्रर्थेधर्मेनिर्मिताः॥एतेषुपुण्यक्षेत्रेषुअस्माकंपिंडदानच॥३५॥अस्मद्वंशसंभवाःसर्वेमीदृशी
पश्यवत्सक॥अस्मत्कुलेभवानेकःसदागेहनिवासकः॥३६॥तीर्थप्रसंगेनोवेदत्यपुत्रगुणवर्जि
तः॥पूर्वेजानोप्रवृत्तिंचनजानीषेकथंचन॥३७॥संसारगह्वरंचेदंगाढांधतमसाकुलं॥अदृष्टपारं
कुत्रापिशिवमायावशंकरं॥३८॥अहोदुरत्ययामायाजंतुपीडनकारिणी॥गृहभार्याचसुभ्रात्याप्र
णिनोमोहयत्यहो॥३९॥इत्येवंप्रलपंतस्तेरुरुदुःपितरस्तदा॥पितरोदनमाकर्ण्यसुधर्मोतीवदुः
खितः॥४०॥रुदध्वंपितरःसर्वेदुःखाद्विरमताधुना॥उद्धरिष्येयुष्मांश्चउपायंवदताधुना॥४१॥
अहोयुष्माननादृत्यनिरर्थंजीवितंमम॥किंकरोमिक्वगछामिकंचाशरणमन्वियं॥४२॥मयिजीवति
पापिष्ठेपितृद्रोहकरेपरं॥इत्याकर्ण्यवचस्तस्यपितरःपुनरब्रुवन्॥४३॥पुण्यसत्याचलोत्तरव
ट्वंगीनामवेनदी॥पश्चिमाब्धिगतापुण्यामहापातकनाशिनी॥४४॥तत्तीरेमुनिवर्येस्यजाबाले

मीकृता॥वेदघोषोत्यनिधानविधृतोघोघसंततिः॥५॥पुरासुधर्मविप्रेंद्रःसंबोध्यपितरोचलाः॥
तत्तीर्थसेवनाद्विप्रास्तस्मिंतोदिवंययुः॥६॥ऋषयऊचुः॥भगवन्सूतसर्वज्ञपुराणार्थविशारद॥
कोसोसुधर्मनामाचपितरःकिंबभाषिरे॥७॥एतदन्यच्चविस्तार्यतन्नोवक्तुमिहार्हसि॥तन्मुखोत्थ
सुधासारंपिबतांनोदिनेदिने॥८॥एषानबाधतेक्षुन्नतृषाचापिपिपासिता॥अतःसारंसमुद्धृत्य
वदनःसूतनंदन॥९॥स्कंदउवाच॥इतितेषांवचःश्रुत्वासूतःसुकृतिनांवरः॥प्रोवाचविनयाविष्टश्चे
तसाहर्षयन्मुनीश्वरा॥शृणुध्वमृषयःसर्वेपुरातनकथांशुभां॥श्रृण्वतांसर्वपापघ्नींमहादुष्कृतहारि-
णी॥११॥यामेसुनंदनेविप्राःसुधर्मेतिमेद्विजः॥वेदवेदार्थतत्वज्ञःशांतोदांतोदयानिधिः॥१२॥आ
तिथेयोशुश्रूषुःस्वदारनिरतःसदा॥तीर्थसेवांकुरुतेत्यपुत्रश्चगृहाश्रमी॥१३॥सभिक्षुष्यकुशा
र्थंचकदाचिद्वनमाविशत्॥अविशोगहनंविप्रश्चचारसुचिरंतदा॥१४॥अतिवृष्टिरभूद्विप्रगजेंद्रैः

धनाः आरुह्य च विमानानि आकाशस्थाश्च भाषिरे वत्साद्य तव सः संजाताः खट्वांगोत्तीर्थसेवनात् गृ
हं गच्छ सभार्यस्त्वं पुत्रानुत्पाद्य सद्गुणान् ५६ तीर्थयात्रां परिचर शिवपूजां कुरुष्व भो अंते शिवपु
रं याया सभार्यस्त्वं नसंशयः ५७ इत्युक्त्वा प्रययुस्तस्य पितरस्तुष्टमानसाः सुधर्मोपि गृहं
गत्वा पुत्रानुत्पाद्य कालतः ५८ शिवपूजापरो नित्यं शिवध्यानपरायणः सर्वतीर्थानि सर्वाणि निषे
व्य द्विजपुंगवः ५९ वानवासीं पुनर्गत्वा संपूज्य मधुकेश्वरं शिवव्रतानि कृत्वा सो मधुकेश्वर तु
ष्टये ६० अंते कैलासमगमत् सुधर्मसहभार्यया यइदं स्मरणुयान्नित्यं पठेद्वा शिवसन्निधौ खट्वां
गीस्नानजं पुण्यं नित्यमाप्नोति मानवः ६२ इत्यादिमहापोडशोध्यायः सूत उवाच तत्पुरस्ता
न्महाक्षेत्रवरं तोमहात्मनः महापापहरं पुण्यंकरजार्णसंगमे १ जललिंगं च तत्रास्ते पातालेश्व व
न्नगार्चितं ब्रह्मशापभयोद्विग्नकाद्रवेयाभयप्रदं २ महादुरितसंघुष्टसंसारार्णवतारकं ब्रात्म

णक्षत्रियविशांशूद्राणांचैवयोषितां ३ तत्रगत्वास्नानवतांकुलाष्टम्यांविशेषतः स्वांतामीष्ट्र
दंनृणांदृष्ट्वाश्चर्यप्रदायकं ४ ऋषयऊचुः भगवन्सूतसर्वज्ञकथासागरपारग दययास्मानुद्धरि
ष्यंछश्चन्नूतनयस्यहो ५ विस्तारयकथामेनामत्याश्चर्यकरांपरां स्वयंभूरशपत्केनकारणेनस
रोसपान् ६ जललिंगमितितस्यनामभूत्किंनिमित्तकं एतन्नःश्रद्दधानानांसंशयाविष्टचेतसां
७ दयांकुरुदयालोत्वमनन्यगतिकावयं इतिसंप्रश्नसंहृष्टस्तान्चेरोमहर्षणिः ८ शृणुध्वमृषय
ःसर्वेतत्कथांपापनोदिनीं तथाचश्रोतमर्त्यानांनागबाधानजायते ९ स्कंदउवाच सनत्कुमारयो
गींद्रसावधानमनाःशृणु एवमुक्तःसूतजोसौऋषिभिःसंन्यायात्मभिः १० कृपयोवाचमतिमान्
कथामतिपुरातनीं रथंतरीयांनागानांनिग्रहानुग्रहात्मिकां ११ सूतउवाच पुरारथंतरेकल्पेप्र
लयेविनिवारिते सृजताब्रह्मणासृष्टिंमरीचिःसुतकारणात् १२ अथमंमनसाध्यातस्तस्यपुत्र

स्तुकाश्यपः॥तस्यदाक्षायणीभार्याकद्रूर्नामासुविस्मिता॥१३॥मारीचोजनयामासतस्यांपुत्रान्महा
बलान्॥अनंतंवासुकिंचैवतक्षकंचमहाबलं॥१४॥कर्कोटकंमुनिश्रेष्ठपद्ममन्यंसरीसृपं॥महापद्मं
तथाशंखंकुलिकंचपराजितं॥१५॥एतेकाश्यपदायादाःप्रधानाःपरिकीर्तिताः॥एतेषांतुप्रसूताजग
दमापूरितंजगत्॥१६॥कुटिलाभीमकर्माणस्तीक्ष्णदंष्ट्राविषोल्बणाः॥दृष्ट्वासंदह्यमानजानयभस्म
सात्क्षणात्॥१७॥तद्दृष्ट्वानात्तथास्यर्षान्मनुष्याणांमुनीश्वराः॥अहन्यहनिजायेतक्षयःपरमदारु
णाः॥१८॥आत्मनस्तक्षयंदृष्ट्वाप्रजाःसर्वाःसमंततः॥जग्मुःशरण्यंशरणंब्रह्माणंपरमेष्ठिनं॥१९
इममेवार्थमुद्दिश्यप्रजाःसर्वामुनीश्वराः॥ऊचुःकर्मबलेविष्णोःप्रमाणंब्रह्मसंज्ञितं॥२०॥देवाऊचुः
देवदेवेशलोकानांप्रसूतिःपरमेश्वर॥त्राहिनस्तीक्ष्णदंष्ट्रानांभुजंगानांमहात्मनां॥२१॥अहन्यहनिदे
वेशदह्ययेयुरगाभृशं॥मनुष्याःपशवश्चैवतत्सर्वंभस्मसाद्भवेत्॥२२॥त्वयासृष्टिःकृतादेवनीय

रतिपुण्यदं आश्रमंसर्वशोभाढ्यंहोमधूमसुगंधितं ४५ वेदविद्भिर्ऋषिगणैरधिष्ठितदृढव्रतं
नानामृगगणाकीर्णंनानापक्षिनिषेवितं ४६ तत्रत्वंवत्सगच्छाद्यजाबालिक्षेत्रवर्यके अस्मानुद्दिश्य
संकल्प्यस्नात्वासंतर्प्यतज्जले ४७ पिंडंदत्वाचतत्तीरेतीर्थश्राद्धंविधेहिभो एजांकुरुमहाबाहो
जाबालीश्वरनामकं ४८ शिवभक्तंद्विजांछांतान्भोजयस्वस्वशक्तितः गृहंगत्वाविधानेनपुनःश्रा
द्धंसमाचर ४९ इत्युक्त्वाचवत्साद्यअस्मानुद्धरपंडिताइत्यृतुस्नान्प्रणम्याद्यसुधर्मःप्रययौमुदा
५० वनवासींचसंप्राप्यस्नात्वावैवस्वतेजले संतर्प्यपितृदेवांश्चसंपूज्यमधुकेश्वरं ५१ शिवध्यान
परोभूत्वासोदंनगरमभ्ययात् क्रमात्सह्यगिरिंप्राप्यतत्रत्यैर्दत्तिताधना ५२ प्राप्यजाबालिकं
क्षेत्रंखट्वांगीसद्गुरुद्विजः संकल्प्यविधिवत्सस्नौविधिनोदितवर्त्मना ५३ संतर्प्यतान्समुद्दिश्यपि
ंडंदत्वाचतत्तटेतीर्थश्राद्धंचकारासौतत्तीरेपितृतृप्तये ५४ संतुष्टाः पितरस्तस्यतत्क्षणान्मुक्तबं

व्याणांतथास्माकंसमयंचरथक२॥३२॥ब्रह्मोवाच॥अहंकरोमिवोनागाःसमयंमनुजैः
सह॥तदेकमनसःसर्वेश्रृणुध्वंममशासनं॥३३॥पातालेवितलेचैवमतलाख्यंततीयकं॥दत्तंव
स्त्रिप्रकारंमेगृहंतत्रगमिष्यथ॥३४॥तत्रभोगान्बहुविधान्भुंजानाममशासनात्॥तिष्ठध्वंसप्तमं
यावदत्यंतंमेपुनःपुनः॥३५॥ततोवैवस्वतैःपादैःकालयपेयाभविष्यथ॥दायादाःसर्वदेवानांसुप
र्णस्यभविष्यथ॥३६॥तदाप्रसृतिर्वःसर्वाभक्ष्यतेचित्रभानुना॥भवतांनैवदोषोयंभविष्यतिनसंश
यः॥३७॥येयेक्रूराभोगिनोदुर्विनीतास्तेषामंतोभवितानान्यथैव॥कालप्राप्तंभक्षयध्वंचसर्वंतथा
पकारेचकृतंमनुष्यं॥३८॥मंत्रौषधैर्गरुडमंडलैश्चबद्धेर्दृष्टेमानवायेचरंति॥तेषांभीतैर्वर्तित
व्यंनचान्यच्चिंतंकार्यंत्वन्यथावोविनाशः॥३९॥सूतउवाच॥तच्छ्रुत्वाब्रह्मणोवाक्यंवासुकिश्चकृतां
जलिः॥नमस्कृत्वाविधातारंप्रोवाचविनयान्वितः॥४०॥ब्रह्मन्सर्वजगन्नाथसर्वात्मन्सर्वभावन

लछासनाद्यंसर्वेसुकाः क्रूराभवेमहि॥४१॥भूतालंसर्वभोगाढ्यंपुण्यक्षेत्रायुतायुतं॥चातुर्वेण्यै
जनोपेतंपुण्यतीर्थशताकुलं॥४२॥शिवलिंगसहस्राढ्यंनानाविभवविस्तरं॥त्यक्त्वैतादृग्लोकं
गंतुंनेवसहामहे॥४३॥दयांकुरुदयासिंधोदयासाराहिसाधवः॥इत्युक्त्वापादयोस्तस्यवासुकिःप्र
णनामह॥४४॥प्रणंतंवासुकिंब्रह्मा॥विज्ञायचतदिंगितं॥वासुकेशृणुमद्वाक्यंयुक्तिमत्क्रमहत्तमं
मदत्तास्वत्रयोलोकायुष्माकंचनसंशयः॥तथापिवस्त्यक्तुमीत्यासर्वेशृण्वंतुभोगिनः॥क्ष्मातले
वामदूरश्चयुष्मद्वासायकल्पितः॥अदृश्यामनुजैर्नित्यंसदानिद्राःशिवंगताः॥४७॥मर्त्ययुष्मा
न्पूजयंतिभवध्वंमनुजेश्वराः॥पितामहेरितंश्रुत्वाकाद्रवेयास्तथास्मते॥४८॥अंगीचक्रुश्चतेस
र्वेवासुकिः पुनरब्रवीत्॥स्वामिन्लोकेशदेवेशपूजार्हंमांसदाकुरु॥४९॥इतितस्यवचःश्रुत्वाभा
वितार्थंविचिंत्यच॥प्रोवाचवचनंस्नेहात्अव्यक्तप्रभवोमुनिः॥५०॥भोपुत्रशृणुमद्वाक्यंभाविका

र्यं ब्रवीम्यहं॥इतःपरं सप्तरात्रेममातीतेयुगावधि॥५३॥उत्पत्स्यंतेमहादैत्याःसुराःपद्मादयस्त्रयः॥
सहस्राद्यधिपत्यंतेलप्स्यंतेऽभ्वलुप्यहात्॥५४॥तथादेवऋषीन्सर्वान्बाधिष्यंतिचतेखलाः॥तद्ध
र्थंशिवःसांबस्कंदमुत्पादयिष्यति॥५५॥क्षेत्रयुग्मंचभवितास्कंदस्यचमहात्मनः॥तदास्नानद्वयेस्थि
त्वागृहस्तंभंग्रहनिष्यति॥५६॥ब्रह्मादयःसुरगणागंधर्वोरगराक्षसाः॥स्कंदंवैपूजयिष्यंतिमहा
विभवविस्तरैः॥५७॥पूजांतेप्रार्थयिष्यंतिसेवार्थंक्षेत्रयुग्मके॥संप्रार्थितःशिवंस्कंदस्त्वंगीकृत्यचत
द्वचः॥५८॥त्वद्दास्यंसमायोज्यइंद्वाज्ञापयिष्यति॥स्वांशेनसहसंयोज्यतदात्वांकोपयिष्यति॥५९॥
सत्याचलसमुद्भूतधारातीर्थंतटेशुभे॥त्रिगर्तेद्राविडेदेशेरामस्थेचपन्नगाः॥६०॥इंद्राद्यादेवसंघा
श्चमनुजाऋषयस्तथा॥नित्यंत्वामर्चयिष्यंतितेषामिष्टार्थदोभव॥६१॥इतितस्यवचःश्रुत्वावासु
कीतुष्टमानसः॥पुरेमेव्याहृतंभूयोभक्त्यावनतकंधरः॥६२॥अस्माकंशिवपूजार्थंशिवलिंगंमहाफलं

तेतुभुजंगमैः एतत्श्रुत्वा यदुचितंतत्कुरुष्वमहामते २३ ब्रह्मोवाच अहंरक्षांविधास्यामि भव
तांचनसंशयः व्रजध्वंस्वानिधिस्थानिनिरुजागतसाध्वसाः २४ एवमुक्ताःप्रजास्तेन ब्रह्मणाव्यक्त
मूर्तिना व्राजग्मुः परमप्रीत्यासुखंचैवस्वयंभवेत् २५ गतासुचप्रजास्वाद्यस्तानाहूयभुजंगमा
न् राजापरमकृद्धोवासुकिःप्रमुखोस्तदा २६ ब्रह्मोवाच यतोमत्प्रभवान्नित्यंक्षयंनयतमानु
षान् भवंतरेयतोत्यस्मिन्मातुःकोपात्सुदारुणः २७ भवंतोहिक्षयोघोरोनूनंस्वायंभुवंतरे एव
मुक्तास्तुवेपंतोब्रह्मणाभुजगोत्तमाः २८ निपत्यपादयोस्तस्यइदमूचुर्वचस्तदा नागाऊचुः भग
वन्कुटिलाजातिरस्माकंभवताकृता २९ विषोल्बणत्वंक्रूरत्वंमीदृक्त्वंचापिनस्त्वया संपादितं
पुरादेवाइदानींकभवेच्युतं ३० ब्रह्मोवाच यदिनाममयासृष्टाभवंतःकुटिलामयाः ततःकिंमनु
जा नित्यंभक्ष्यध्वंगतव्यथाः ३१ नागाऊचुः मर्यादांकुरुदेवेशस्थानेचैवपृथक्पृथक् मनु

जीयेत्॥क्षीरेणस्नापयेन्नागांस्तस्यायास्यंतिमित्रतां॥७१॥इत्यादिपुराणे०सप्तदशोध्यायः॥सूतउवाच
तत्पुरस्तान्महाक्षेत्रंसप्तकोटीश्वराभिधं॥महापातकविध्वंसहेतुकंमंगलायनं॥१॥देवर्षिपितृसंघानांस
द्यस्त्वाप्यायनंपरं॥महाविभवसंयुतंसर्वोपद्रवनाशनं॥२॥पापारण्यदवंदिव्यंसेवकेष्टप्रदायकं॥संसेव्यं
सर्वदामर्त्यैःशिवरात्र्यांविशेषतः॥३॥स्कंदउवाच॥इतिसूतवचःश्रुत्वासंहृष्यायन्नमानसः॥प्रोवाचश्रुत्व
योपेतःशौनकोब्रह्मवित्तथा॥४॥शौनकउवाच॥सूतसर्वंकथामिज्ञोलोकोपकृतिजन्मभाक्॥तवत्वाग
मृतंपीत्वातृप्तिर्नोजायतेनच॥५॥सप्तकोटीश्वराभिख्याकथंतस्यसमागता॥केनार्चितमिदंलिंगंकेन
वास्थापितंतदा॥६॥केवाछितंकरालब्धंविस्तराद्वक्तुमर्हसि॥पुराबाहेद्रथेकल्पेप्रलयेविनिवर्तिते
७॥तरसानिर्गतोब्रह्माशिवस्यपरमात्मनः॥ब्रह्मोडरहितंदृष्ट्वाब्जाद्यंतरहितंमहत्॥८॥सर्वतोध्वां
तसंवीतंनिरालंबंनिराश्रयं॥दृष्ट्वासाध्वसवान्ब्रह्मानिर्मोत्यनयेनशुभे॥९॥ध्योसांबंमहादेवंपरा

त्वरन्तरं हरं ॥ शिवसर्वज्ञसर्वात्मन्सर्वभीष्टप्रदायक ॥ मामुद्धरोद्धरेशानध्वांतमग्नंदयानिधे ॥ इ॒हि॒णे
भयसंविग्नेवागासीदशरीरजा ॥ ११ ॥ सृजमंत्रगणानादौचित्तशुद्धिप्रदायकान् ॥ पश्चात्सृष्टिक्रमज्ञा
नंभवेताधिकचेतसा ॥ १२ ॥ इत्युक्त्वाविररामासौवाणीब्रह्मभयापहा ॥ वाण्येत्थंबोधितोब्रह्मासससर्ज
प्रणवंतदा ॥ १३ ॥ पश्चान्मंत्रगणान्सर्वान्ससर्जकमलासनः ॥ तेनशुद्धमनाभूत्वासर्वंसृष्टिंचकारह
१४ कदाचिल्लोकविरेमंत्राब्रह्माणंकमलासनं ॥ मंत्रगणाऊचुः ॥ भगवन्भारतीकांतसर्वलोकपितामह
॥ शक्तिंदेहिपरांसिद्धिंसर्वाभीष्टप्रदायिनीं ॥ एवमुक्तोदेवगणैःस्वयंभूःप्राहसांत्वयन् ॥ १५ ॥ मंत्राः
शृणुध्वंमद्वाक्यंसर्वलोकेश्वरः शिवः ॥ सर्वज्ञः सर्वकर्तासौसर्वकारणकारणं ॥ १६ ॥ सर्वाधारः सर्वंद
यः सर्वाभीष्टप्रदायकः ॥ सर्वंतस्यवशेचास्तिशक्तिरव्यभिचारिणी ॥ १७ ॥ आराधयध्वंतंदेवंसर्वज्ञ
शक्तिंप्रदास्यति ॥ इत्युक्तास्तेमंत्रगणाभूतलंप्रापिरेतदा ॥ १८ ॥ सत्यपादेमहापुण्येतीरेनर्मदापतेः

सप्तकोटिमहामंत्राः संभूयाराधयन्भवं २० स्वनाम्नास्थाप्यस्थालींचतपश्चक्रुस्तद्धिताः एवंकालेव
हुतिथेस्तांवः कारुण्यवारिधिः २१ आविरासोत्तरालिंगात्सर्वज्ञः परमेश्वरः सप्तकोटिमहामंत्राद
ष्ट्वामुमुदिरेहरः २२ स्तुत्वातुविविधैःस्तोत्रैःप्रणेमुस्तिभक्तितः वरंवृणुतभोमंत्रावरदोहमिहाग
तः २३ इत्याकर्ण्यवचःशंभोर्मंत्राःप्रांजलयोब्रुवन् देवदेवमहादेवआपन्नार्तिप्रभंजन शक्तिनोदे
हिसर्वेशासेवकाभीष्टदायिनीं तच्छ्रुत्वादत्तवांल्लिंगंतन्मंत्रात्मिकांपरां वरदांसाधकानांचम
हाश्चर्यप्रदायिनीं पुनरप्याहदेवेशोमंत्रान्प्रतिसदाशिवः २५ युष्मन्नाम्नाह्यदंलिंगंलोकेख्यातिंग
मिष्यति क्षिप्रसिद्धिकरंचास्तसाधकाभीष्टदायकं २६ एवमुक्तामहादेवोलिंगेतर्धानमाय
यो एवंलब्धवरामंत्रालोकेसर्वेष्टदाभवन् २७ तदारभ्यमहाक्षेत्रंसप्तकोटीश्वराभिधं ख्यातंसर्व
लोकेषुदृष्टमात्रार्तिनाशनं २८ अष्टम्यांचचतुर्दश्यांव्यतीपातेंदुवासरे स्नात्वाब्धौनियमोपे

दत्वास्मानुत्तरस्वामिन्पातालतलवासिनः ६१ वासुकीरितमाकर्ण्यप्रोवाचभगवान्विधिः शृणुध्वंप
न्नगाः सर्वेयुष्महितकरंवचः ६२ कैलासवासीभगवान्हाटकेश्वरसंज्ञया पातालमूलमाश्रित्यतेषामा
धारकोहरः ६३ आस्तेलिंगस्वरूपेणपूजकेष्टप्रदायकः पूजयध्वंसदायूयंकृष्णाष्टम्यांविशेषतः ६४
सर्वेदेवाःसदायांतिऋषिभिर्वाडवादिभिः बिल्वपत्रादिभिःसम्यक्पूजयंतिमहानिशि ६५ सर्वेसंभ
तसंभाराःपन्नगाअतलादिषु सपत्नीकाजनाःसर्वेकृष्णाष्टम्यांमहेश्वरं ६६ पूजयध्वंचतेःसार्धंपत्रै
र्मालूरसंभवैः भवद्भिःपूजितःशंभुर्युष्माकंवरदोभवेत् ६७ इतीरितेब्रह्मणोतेभुजंगाजग्मुःस्वा
नंक्ष्मातलारब्धहिसर्वे तत्रुभोगान्भुंजमानाःसमग्रान्रसातलेलीलयासंस्थितास्ते ६८ एवंज्ञापं
तुतेलब्धाप्रसादंचचतुर्मुखात् तत्रुःपातालनिलयेमुदितेनांतरात्मना ६९ एवंसर्वेतुपंचम्यांतेषां
जातंमहात्मनांअतस्तियंतिथिंधन्यांसर्वपापहरांशुभां ७० एतस्यांसत्यतोयस्तुआमूलंतुपरिव

नोक्षुधार्तानोभयार्तानोनृणामिह ४१ सदाविस्मृतिरेवाहोकष्टात्कष्टतरंखलु व्रतभंगोद्यमेजातः
स्वापपापापनोदनात् ४२ एवंपापशतंकृत्वापश्चाद्रोक्ष्येनचान्यथा पापानामाकरोहंवै भवेयंचनसं
शयः ४३ अहोकष्टमहोकष्टंप्रमादहृदयोस्म्यहं विसज्यभोजनंशूद्रःसत्यमस्तकमभ्यगात् ४४
डुर्मुखश्चमहारण्येतटाकंदृष्टवान्मरत् सुशीतलजलंरम्यंहंसचक्रांगशोभितं ४५ जलकुक्कुटका
रंडसारसाद्युपशोभितं बहुमत्स्यगणाकीर्णंनानाग्रहसमाकुलं ४६ एतद्दृष्ट्वाडुर्मुखोपिपापभीरुरु
दारधीः सार्धयोजनविस्तारंतटाकमतिशोभनं ४७ महाशिलाशतंदोर्भ्यामुत्साद्य बहुयत्नतः सार्ध
योजनविस्तारेतटाकेप्रास्यिपत्तदा ४८ शिलाप्रक्षेपणाद्देवपर्वतायैर्भयोत्सवः तदाजलचराःसर्वे
शिलापाताच्चमम्रिरे ४९ तद्दृष्ट्वाडुर्मुखोमेनेबहुप्राणिवधंकृतं ममपापशतंजातमितिमत्वागृहं
ययौ ५० भुक्त्वायथेष्टंमनुतेव्रतभंगोद्यनास्तिहि एवंबहुविधेकालेमरणंसमपद्यत ५१ कोटिचंद्र

प्रतीकाङ्गविमानंसार्वकामिकंकीनाशदूतास्तत्रैवतदंतरमगंस्तदा ५२ पाशैर्बबंधिरेशूद्रंचंडेनाता
उयन्बहुयमदूतास्तर्जयंतोनिन्युरंतकमंदिरं ५३ तदाशिवगणावेगादधानंरुरुधुःक्षणात् मुंच
तेनंपुण्यवंतंनियमोपेतमानसं ५४ लिंगाभिषेचनकरंबहुभिर्जलसंघकैः इत्येवंगर्जयंतस्ते छि
त्वापाशाननेकशः ५५ भंक्त्वादंडंचसुदृढंततादुर्धोरविक्रमाः विमानेदुर्मुखंस्थाप्यआनीयचशि
वालयं ५६ याम्याःशैवान्बलोपेतानालोक्यातीवताडिताः तान्रुरुंडःरिवतादीनाःकीनाशानुचरा
स्तदा ५७ यमदूताऊचुः नमःशिवानुगावोस्तुधर्मसेतुप्रवर्तिनः शूद्रमेनंदुराचारंनित्यंपापरा
तंकरं ५८ दुर्मुखंशूद्रजातीयंकथमेनंनिनीषथ सदाप्राणिवधेछुब्धंसदाभक्ष्यार्हभक्षकं ५९
परस्वहरणोद्युक्तंकथंनोभालमादृशां योवेशिवनामनेचरितं नदृष्टाशिवपूजावैकथं इत्येवं
वादिनोदूतान्शैवाःप्रतिबभाषिरे ६० शैवाऊचुः अयंकदाचिद्बाल्यस्थोविप्रंकंचनपृष्टवान् वर्ति

ह्येहंकथंविप्रनित्यंवैकेनकर्मणा ६२ वदत्वंममसर्वज्ञगतिःकेनभवेन्मम इतिश्रुत्वचः श्रुत्वा
विप्रस्त्वेनममंसत ६३ दृष्ट्वायंमांदुराचारःपरिहासंकरोतिहि तस्मात्सरूपवचनंवराम्येवन
चान्यथा ६४ दुर्मुखश्रृणुमद्वाक्यंनित्यंपापरतंकुरु पश्चाद्दुःखसहस्रेयेवंतेनसद्गतिमाप्नुया
: ६५ इत्युक्त्वाप्रययौविप्रस्त्वेतेनांगीकृतंवचः तदेवसत्यमन्वानःस्वदेहपतनावधि ६६ महा
व्रतमिदंचेतिश्रद्दधानश्चकारह एकदाक्षुधितोयंवैतदुक्त्वाप्रमादतः ६७ भोजनायकृतो
द्योगस्तदासस्मारतद्व्रतं तदाव्याकुलचित्तोवैत्यक्त्वाभोजनभाजनं ६८ ततश्चैवक्षुधितः प्राहस
त्यस्यंचमहत्सरः अत्रत्यप्राणिसंघानांहननाद्भवपातकी ६९ भवेयमितिमन्वानः प्रास्यिप
न्महतींशिलां तच्छिलापातनिर्भिन्नतटात्सुस्रावतज्जलं ७० सप्तकोटीश्वरंप्राप्य समुद्रम
गमत्तदा शिवाभिषेकपुण्यस्यमहिमाकेनवर्ण्यते ७१ तदानेनद्विजवचःकरा चिन्नावलंघि

तः पितॄन्संतर्प्य भक्तितः ॥ ३० ॥ सप्तकोटीश्वरैः पूज्यः कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ अत्रेतिहासं वक्ष्यामि सर्वकृतमघनाशनं ॥ ३१ ॥ सर्वसंपत्प्रदं नृणां श्रोतॄणां च विशेषतः ॥ पुरासत्याद्रिशिखरे सौरिपुर्यां च पश्चिमे ॥ ३२ ॥ तत्रकश्चिद्वरोदुर्मुखोनामनामतः ॥ सदापापरतः क्रूरः पाखंडव्रतधारकः ॥ परस्वहरणे युक्तः परस्त्रीलंपटः सदा ॥ ३४ ॥ केनापिकर्मणापापंकृत्वा भोक्ष्यइतिव्रतं ॥ पापंकृत्वेचसंभुंक्ते तद्दिनाचोपवासकः ॥ ३५ ॥ एवंपंचत्रिताहोवै व्यतीताःसदृजन्मनः ॥ कदाचिद्दुर्मुखस्यासीद्दिस्मृतिः क्षुधितस्यवै ॥ ३६ ॥ तृषार्तस्यचशांतस्यपापानांकरणेतदा ॥ शाकाद्युपस्करोपेतमन्नपानंसपूरितं ॥ ३७ ॥ भार्यातस्यदरोषिप्रंस्वभर्त्रेक्षुधितायवै ॥ दृष्ट्वान्नपात्रंक्षुधितोदुर्मुखोभोक्तुमेक्षत ॥ ३८ ॥ तदामतिरभूत्तस्यपापाकरणहेतुकी ॥ अद्यपापशतंचैव क्षुधितेनमयाकृतं ॥ ३९ ॥ व्रतभंगकरीपुंसांक्षुधाकर्मविनाशिनी ॥ अज्ञातकार्यकरणीनित्यकर्मविनाशिनी ॥ ४० ॥ सर्वविस्मृतिकर्त्रीसासर्वकोपविनाशिनी ॥ कामार्ता

मुक्तश्चापो भूत्पुनरापस्वकंपदं शौनक उवाच सूतत्वद्वचनाद्यमन्मनः संशयोभसि दृढं मग्न
मुद्धरसर्वज्ञत्वद्वाक्यामृतपानतः कथमिंद्रोहरिंकुत्रदृष्टातद्वाक्यगौरवात् १० कथंश्रीमरथो
त्रैलोक्याधिपतिश्चेंद्रः सर्वेषांनित्यत्रासकः ९ कथंजारत्वमापन्नः कस्यामासक्तमानसः
प्रापस्वर्गंयत्कामहानदीं स्वपदंकथमापन्नः किंकृतंचविडौजसा ११ एतत्सर्वंचविस्तार्यसू
तनोवक्तुमर्हसि स्कंद उवाच शौनकेरितमाकर्ण्यसूतः पौराणिकोत्तमः १२ ध्यात्वासांबंच
मनसाप्रोवाचवदतांवरः शृणुध्वमृषयः सर्वेकथामिंद्रनिमित्तकां १३ पुराकृतानदीतीरेमुद्ग
लस्तपतांवरः आराधयिषुः शंभुंसिद्धिकामोमहामुनिः १४ लिंगंस्थानाम्नासंस्थाप्यकृत्वा
तीरेमनोरमे नित्यार्चनपरोभूत्वातपस्तेपेतिदारुणं १५ निराहारोजितक्रोधः स्थाणुभूतोत्व
कंपनः शिवध्यानपरोमौनीनासाग्रन्यस्तलोचनः १६ तत्तीरस्थामृगगणाः सदातत्तीर्थपायि

नः ॥ मुनिं दृष्ट्वाकाष्टभूतं बुध्वाकंडूयतिस्वकांतनुं ॥ १७ ॥ वल्मीकमाक्रमत्तस्य चाकंठं कालयोग
तः ॥ तथापिनविबुद्धोसौशंकरन्यस्तमानसः ॥ १८ ॥ कदाचिदिंद्रसदनेऋषयोभ्रमिवासिनः ॥
ऊचिरेतत्कथासर्वकाष्टभूतमुनेस्तदा ॥ १९ ॥ श्रुत्वाशंकमनाःशक्रःस्वपदच्युतिभीरुकः ॥ तिलो
त्तमांसमाहूयरहसेदमुवाचह ॥ २० ॥ कृष्णातीरेमुद्गलाख्यस्तपश्चरतिनिश्चलः ॥ वल्मीकाक्रांतदेहो
पिनचचालमहामुनिः ॥ २१ ॥ तत्रगत्वामुनेःपार्श्वेमधुमन्मथसंगता ॥ तपोविघ्नंकुरुष्वाद्यमोहयित्वाम
दालसा ॥ २२ ॥ इतींद्रवचनंश्रुत्वातदाप्रोवाचसुंदरी ॥ कदाचिद्वचनंस्वामिन्नलंघ्यंमहामते ॥ २३ ॥ भ
वतानुगुणंकार्यंविपरीतमथापिवा ॥ इंद्रस्तस्यावचःश्रुत्वातामाहत्वरमानसः ॥ २४ ॥ यद्वातद्वत्यचि
चिंतांमाकुरुभामिनि ॥ इत्याज्ञप्तापुरंध्रीश्रेष्ठायययावाकाशमार्गगा ॥ २५ ॥ प्रापावतीर्यचसुधांकृष्णा
तीरंमनोहरं ॥ नानामृगगणाकीर्णतरुगुल्मलतावृतं ॥ २६ ॥ साचमन्मथमाहूयप्रेषयित्वासमाधवं ॥

ज्ञषकेतो पुरोगत्वा वृद्धब्राह्मणरूपतः २७ देहावृतंवामलूरंभित्तिंक्षाल्यचतज्जलैः मृदुवाक्यैःसां
त्वयस्वागमिष्येत्वहंततः २८ माधवत्वंपुरोयाहिसपुष्पभृंगकोकिलः मधुमारोत्थेत्यत्का स्वा
मिकार्यकृतोद्यमो २९ जग्मतुस्त्वरितौतत्रचलताहृदयेनतौ स्मरद्रुडवरूपेणकामः प्राप्यतदं
तिकं ३० वल्मीकंचशनैर्भित्वादेहंप्रक्षाल्यतज्जलैः उत्तिष्ठोत्तिष्ठभोवत्सवल्मीकाच्छादितंवपुः
३१ पश्यरक्षस्वसततंसर्वधर्मास्यदंवपुः धिक्त्वांपाषाणहृदयंधिक्तपःकायशोषणं ३
२ किंयातास्तपसावत्सतवपूर्वेपितामहाः उन्मीलयदृशौवत्सभुंक्ष्वस्वादुतरंफलं ३३ इत्यक्षे
र्गदितेमारेध्यानाच्चलितहृत्तदा ददतंस्वादुपक्वानिपुत्रवत्सेतिवादिनं ३४ स्खलमानंयष्टिह
स्तंजरत्कायकृशोदरं प्रबुद्धोमुनिराईलःकिंचित्कुद्धोददर्शसः ३५ तस्मिंश्चकाले
चचार्वंगीसमायातातिलोत्तमा

ते तस्मात्कैलासयोग्योयंयाम्यागच्छत्तमाचिरं ७२ सूतउवाच इत्युक्त्वाययुःशैवाःशिव
लोकंतदन्विताः सप्तकोटीश्वरंक्षेत्रंदर्शनात्पुण्यदायकं ७३ सेवनाच्छिवसायुज्यं भवत्येवनसंश
यः इत्यादिम०अष्टादशोध्यायः ऋषयऊचुः सह्यपूर्वेदृषत्सूतनदीःक्षेत्राण्यादिकान् म
हर्षीणांचतीर्थानांमहिमानंवदस्वनः १ इत्याकर्ण्यवचस्तेषांसूतःपौराणिकोत्तमः प्रोवाचवच
नंधीमान्मुनीनाह्लादयन्गिरा २ सह्याद्रिपूर्वदिग्भागेतदुत्पन्नामहानदी भीमरथ्याक्रयापुण्या
स्मृतमात्राघनाशिनी ३ दर्शनात्स्पर्शनात्तस्याः साक्षात्कैलासदायिनी देवर्षिपितृसंघानांसद्य
स्तृप्तिकरीशुभा ४ श्रीशैलाद्रिंचनिर्भिद्यपूर्वसागरगामिनी महर्षीणांचतत्तीरेकुटजानिबहू
निह ५ विश्वामित्रभरद्वाजकण्वयांगिरसादयः तत्रस्नात्वातपस्तप्त्वामहतींसिद्धिमापिरे ६
इंद्रोजारत्वपापेनगुरुवाक्यात्परिच्युतः सोपिभीमरथींगत्वाविष्णुंप्रतितपश्चरन् ७ तद्वाक्या

विकार्यैश्चोदितः ४६ यस्मान्मारवृथामोहमानंदीवहुरास्त्विह शिवनेत्राग्निदग्धोभूःसर्वदाकाय
वर्जितः ४७ सूतउवाच इतिश्रुत्वामुनिस्तोचशमयित्वाक्रुधंतदा पुनश्चित्तंसमाधायशिवध्यानपरो
भवत् ४८ तिलोत्तमाभयाविष्टहृदयात्रीअगामिनी स्वर्लोकंसासमासाद्यइंद्रायेवंन्यवेदयत् ४९
एवंबहुतिथेकालेगतेस्वारोचिषेंतरे लोकान्द्रष्टुंययाविंद्रश्चादयित्वास्वकांतनुं ५० दृष्ट्वाद्वीपान्च
हुविधान्देशान्ग्रामानेकशः क्रमाद्गोदावरींप्राप्यगोतमाश्रममुत्तमं ५१ बहुशिष्यगणोपेतंवे
दघोषसमन्वितं दृष्ट्वागंतुमनाविप्रस्तदाहल्योददर्शह ५२ ऋतुस्नातांकांतिमतींभासयंतींदिशोद
शा दृष्ट्वातांचकमेशक्रोमन्मथाविष्टचेतनः ५३ तदाचिंतापरोभूत्वानचचालपदात्पदं विडोजास्तत्त
टिपुण्येविजनेचनिकुंजके ५४ उषित्वाचिंतयामासऋषिस्त्रीकंसमागमं इत्थंचित्तोभून्मुदितेनांतरा
त्मना ५५ रात्र्यास्तृतीययामेपिकुक्कुटध्वनिमास्मरन् कृत्वास्वरंगो × निश्चित × तमोपितल्पाद्

त्थायवेगतः गोदावर्यांपुण्यनद्यांस्नातुकामोबहिर्ययौ इंद्रस्तदोटजंप्राप्यशचीनेदूरंनिरस्यच ५७ स्व
पंतींशयनेहत्वाजग्राहेंद्रःशरार्दितः चुचुंबास्यंतुवेगेनकिमेतदितिसावदत् ५८ स्नात्वाशुद्धतुनु
र्भूत्वानित्यकर्मसमाप्यच किमेतत्क्रियतेभर्तरित्युक्तस्तमथाब्रवीत् ५९ अधिकारःस्त्रियस्त्वय
अस्नात्वागतोस्म्यहं इत्युक्तेंद्रस्तदारेमेतावधंत्वयथेछतः ६० गौतमोपिनदींगत्वास्वपंतींतांनिरी
क्ष्यच नक्षत्राणितथादृष्ट्वामध्यरात्रममंसत ६१ किमेतदितिसंचिंत्यपुनःस्वनिलयंययौ प्राप्योट
जंरमंतंचइंद्रंदृष्ट्वाचुकोपह ६२ धिक्षन्निवलोकांस्त्रीन्भर्त्सयंस्तर्जयन्द्रुतंदेवप्रांतरे भीताअह
ल्याभयविक्लया ६३ अयेजारपतेशक्रकुमार्गःस्वीकृतस्त्वया तवलोकेस्त्रियःसर्वास्त्वतिसौंदर्य
रूपिणः ६४ रमयित्वापिताःसर्वास्त्वयातास्तथापिन त्वदंगानिचसर्वाणिभगाकाराणिसंत्व
हो ६५ इंद्रंज्ञात्वामुनिश्चेत्यंनिरस्यनिलयाद्बहिः अहल्यांचाशपत्क्रुद्धःशिलाभवदुराचरे ६६

अहिल्याशापसंविग्नादुःखशोकभयाकुला॥ पपातपादयोस्तस्यसमस्वाज्ञानसंभवा॥६७॥किल्बिषंभर्तुरच
रंज्ञात्वानुग्रहभाग्भव॥इतितस्यावचःश्रुत्वाग्रमयित्वामनःस्वकं॥६८॥पुनराहस्वकांभार्यांभाविकार्यम
नुस्मरन्॥अयेजारिणिदुर्बुद्धेमद्वचोजातुनान्यथा॥६९॥तथापितववात्सल्यात्कृपुमद्वाक्यमंजसा॥य
दादाशरथौरामोजनकाध्वरहेतवे॥७०॥विश्वामित्रेणसहितोगमिष्यतितवोपरि॥तदातत्पादरजसामुक्त
शापाभविष्यसि॥७१॥इत्युक्त्वातांमुनिःपत्नींविससर्जोटजाद्बहिः॥तद्दोषपरिहारायशिवध्यानपरोभव
त्॥७२॥इंद्रश्चापिमुनींद्रेणसर्वत्रभगतांतनो॥दृष्ट्वाभयान्वितोभूत्वासद्यमेवान्ववर्तत॥७३॥एवंकालेग
तेविप्रादेवास्त्विंद्रविनाकृताः॥सदाचिंतापराभूत्वाधिषणेनसमन्विताः॥७४॥मंत्रयांचक्रिरेसर्वेशक्रा
न्वेषणकर्मणि॥ इत्यादिम० एकोनविंशोध्यायः॥ शौनकउवाच॥मंत्रयित्वातदादेवाःकिमकुर्वतसूतज
॥सह्याद्रिकंदरावासीशक्रोवैकिंचकारह॥॥एतत्कथ्यतांनोविस्तार्यवतुमर्हस्यशेषतः॥सूतउवाच॥मंत्र

कायजेनसुगंधेनसुरभीकृतदिक्तटा ३६ कल्पद्रुसुमनोभारकबरीकर्णमल्लिका दिव्याभरणभूषा
ढ्याडुकूलवसनोज्वला ३७ दिव्यचंदनलिप्तांगीपीनोन्नतपयोधरा ईषन्नर्तितपादोद्यद्रणन्मंजीरशो
लिनी ३८ ससर्तत्रीन्त्रणंतीसातस्याअपिस्वरोत्तमा इत्थंतिलोत्तमातस्यसन्मुखंप्रापसुंदरी तदा
भृंगाःकोकिलाश्चमंदंमंदंचकूजिरे पुष्पितास्तरुगुल्माद्याःसर्वेर्तुकुसुमोज्वलाः ४० मदनोत्तद्दी
धेतत्रसंज्ञायापन्नमानसः एतत्सर्वंसमालोक्यमुहुरुःक्रोधमूर्छितः ४१ लोकान्सर्वानेककालेदि
धक्षन्वदनाग्निना तस्यकोपाग्नितप्तासावेपमानकलेवरा ४२ पपातपादयोःसुभ्रूःक्षम्यतांक्षम्य
तामिति सर्वमिंद्रकृतंज्ञात्वामुनिःक्रोधाग्निनाज्वलन् ४३ राज्ञायशक्रंमारंचतपोविघ्नकरावुभौ
यस्मात्तपस्विनंज्ञातंनिर्मलंमांजितेंद्रियं ४४ जारमार्गरतंकर्तुप्रेषयामासजारिणौ तस्माज्जारोभ
वत्विंद्रःपश्चात्तत्फलभाग्भवेत् ४५ इत्थंशप्त्वाचदेवेंद्रंमुहुरुःकुपितोभृशं शशापमारंसहसाभा

तस्यांविधानतः १२ तत्तीरेवसतिंकृत्वामूर्तिंसंस्थाप्यभक्तितः नित्यार्चनपरोभूत्वातपस्तेपेहरिंस्म
रन् १३ एवंतपसियुक्तः स्यान्महाकालोत्यगात्तदा कदाचिद्भक्तिसंतुष्टःप्रादुरासीद्धरिःस्वयं १४
शंखचक्रगदापद्मधारीकौस्तुभभूषणः वनमालीपीतवासागरुडोपरिसंस्थितः १५ तंदृष्ट्वादेव
देवेशंपीतवाससमच्युतं अस्तोषीत्कमलाकांतंभक्त्यावनतकंधरः १६ इंद्रउवाच नमामिविष्णुं
त्रिदशारिनाशनंविशालवक्षःस्थलसंस्थितश्रियं शुभाननंनीतिमतांशुभांगतिंत्रिविक्रमंमंद
रधारिणंसदा १७ दामोदरंरंजितभूतलंश्रियायशोंशुशुभ्रंभ्रमरांगसप्रभं हरिंगुरुंदग्धरिपुं
पुरुष्टुतंनमामिविष्णुंजगतामधीशं १८ त्रिधामतंतिग्मरथांगपाणिंनंनयस्थितंतत्समनोपमै
र्गुणैः निःश्रेयसाख्यंक्षपितेतराशयंनमामिविष्णुंपुरुषोत्तमंपरं १९ इतिस्तुतोमहेंद्रेणहरिः
प्राहदयानिधिः वरंवृणीष्वदेवेंद्रवरदोहंसमागतः २० इतिविश्लोर्वचःश्रुत्वाशक्रः प्राहकृतांजलिः

स्वामिन्सर्वजगन्नाथविश्वोभक्तार्तिनाशन २१ मुनिशापार्तिकुलांगमामुद्धरनमोस्तुते इतींद्रवच
नंश्रुत्वाहरिःप्राहदयानिधिः २२ विप्रशापंमहाक्रूरमयापिननिवारकं अन्योपायंकरिष्यामियथा
तवहितंभवेत् २३ तवदृष्टिस्तदेवास्तुअन्येषांलोचनाकृतिः एतदारभ्यदेवेंद्रसहस्राक्षइतिप्रथां
२४ लोकेगमिष्यसिसदासर्वेषांप्रीतिदायकः इतितस्मैवरंदत्वातत्रैवांतरधीयत २५ इंद्रोपिमुदि
तःप्राप्यस्वर्लोकंपुनरेवसः तदाप्रभृतितत्तीर्थंसर्वेषांभीष्टदायकं २६ विष्णुश्चवरदोभूत्वासर्वानु
ग्रहकारकः तत्रास्तेमुनिवृंदैश्चनारदाद्यैरभिष्टुतः २७ ब्राह्मणक्षत्रियविशःशूद्राश्चमुनिसत्तम
तत्रस्नात्वा हरिंपूज्यलेभिरेवांछितंफलं २८ यइदंशृणुयान्नित्यंपठेद्वाविष्णुसन्निधौ तदाभी
मरथीस्नानफलंप्राप्नोत्यसोनरः २९ इत्यादिम० विंशोध्यायः सूतउवाच तत्पुरस्तान्नदीपु
ण्याकुल्यावेणीसमाख्या महापातकविध्वंसहेतुकीसत्यपादजा १ सत्यशरीरसंभूतानदीहरि

हरात्मिका कृष्णाकृष्णतनुःसाक्षादेणीदेवो महेश्वरः २ तयोरैक्यंपरंब्रह्मकैवल्यफलदायकं
शौनक उवाच कथंहरिहरौदेवौनदीभावमुपाश्रितौ ३ परात्परतरौतौहिनदीत्वंकथमागतौ
एतन्नःश्रद्दधानानामृषीणांभावितात्मनां ४ कृपयावदसर्वज्ञकथांशिवपदानुगां सूतउवाच
शृणुध्वमृषयःसर्वेकथांकल्मषहारिणीं ५ जैमिनीयेपुराकल्पेभगवान्कमलासनः यष्टुकामो
महेशानंभगवंतमुमापतिं ६ चिंतयामासबहुधाक्षेत्रंप्रतिमनोगतं क्षिप्रसिद्धिकरंक्षेत्रंकु
त्रवासंभवेन्मम ७ प्रभासंवाकुरुक्षेत्रंनैमिषंपुष्करंतुवा प्रयागंपुंडरीकंवाबादरंवावदंतु
वा ८ सत्यंवासत्यसंधंवागोकर्णंसेतुमूलकं महेंद्रमलयाद्रीवासह्यंवापारियात्रकं ९
कौमारंभार्गवंजांबवंसौपर्णंक्रोधपर्वतं सह्यामलकतीर्थंचासह्यमूर्ध्निकुटाद्रिकं
१० एवमादिमहापुण्यक्षेत्राणिगिरयोमलाः कुत्रवासंभवेद्देवंयागः शंकरतुष्टिदः

यित्वातदान्योन्यंस्थिरीकृत्यमनःसुराः २ अन्वेषुकामादेवेंद्रंलोकाल्लोकांतरंययुः भूतलंसमनु
प्राप्यदेशान्ग्रामांस्तदाविरे ३ गिरीन्चनानितीर्थानिमुनीनामाश्रमाणिच क्षेत्राणिचातिपुण्यानि
नदीनदसरांसिच ४ स्थलीःस्थलानिरम्याणिदेवतायतनानिच देवाःसत्यांचलंदृष्ट्वाधारातीर्थेप्रवे
दिरे ५ तत्रामरगणाःसर्वेपप्रछुर्वासुकिंतदा सर्वंप्रोवाचदेवेभ्योवासुकिःज्ञापकारकं ६ व्रीडया
वन्नदेहंचतन्निवासस्थलंतदा तेभ्यःसर्वंचविज्ञाप्यवासुकिस्तान्विससर्ज्जवान् ७ ततोदेवातिदुःख
र्तःप्रययुःसत्यवर्त्मनादूरादूरतरंगत्वाकुत्रचित्सत्यकंदरे ८ ध्यायंतंपरमेशानंब्रीडंतंस्वेनकर्म
णा तंदृष्ट्वाधिषणःप्राहसोत्वयंस्तस्यमानसं ९ महेंद्रश्रृणुमद्वाक्यंविप्रशापःसुदारुणः तस्यो
पायंहरिर्वेत्तितन्निवारणकारणं १० तच्चभीमरथींप्राप्यस्नात्वातस्यांविधानतः तपःकुरुहरिंध्या
यंस्तत्तीरेसत्यपादजे ११ इतिजीववचःश्रुत्वाविसृज्यसकलामरान् स्वयंभीमरथींप्राप्यस्नात्वा

गविधिनालप्येहवांछितंफलं २१ क्षिप्रसिद्धिकरंक्षेत्रंकुत्रमेसंभवेद्वद इत्याकर्ण्यविधेर्वाक्यं भृ
गुरूचेप्रहर्षयन् २२ अवधारयदेवेशमद्वाक्यंभारतीपते रामस्तृष्टमहाक्षेत्रंगोकर्णंशंकरालयं
क्षिप्रसिद्धिकरंचैवशिवभक्तिविवर्धनं यत्किंचिच्चकृतंकर्मतदनंतायसंभवेत् २४ भृगोर्वचः
समाकर्ण्यब्रह्मा प्राहतथास्त्विति सरस्वत्याचगायत्र्याभृगुणासहितोययौ २५ हंसयुक्तविमा
नस्थोद्योतयद्दिक्तरंतथा सत्यपश्चिमदिग्भागेगोकर्णंदृष्टवान्विधिः २६ समागंतंतदादृष्ट्वा
यद्भुब्रह्माणमंजसा सत्याचलस्थाऋषयोमहेंद्रमलयादिषु २७ नानाक्षेत्रकृतावासानानातीर्थ
तदाश्रयाः समाजग्मुश्चमुनयःसभार्याःसहशिष्यकाः २८ विश्वामित्रोभरद्वाजःपुलस्त्यःपु
लहःक्रतुः अंगिराश्चवसिष्ठोत्रिःकण्वश्च्यवनगोतमौ २९ मार्कंडेयोमहाभागोमुद्गलोगा
लवस्तथा एवमादिमुनिश्रेष्ठा द्रष्टुकामामहोत्सवं ३० गोकर्णंशंकरक्षेत्रंसमासेदुर्भृगूत्तम

काः ब्रह्मासंभृतसंभारोदेवानाकाययत्तदा ३१ इंद्रः शच्यान्वितःप्रायाल्लोकपालाप्सरोगणैः विद्या
धरैःकिंपुरुषैःकिंन्नरोरगराक्षसैः ३२ देवर्षिभिर्नारदाद्यैः सहितस्त्वरितोभ्यगात् विष्णुर्लक्ष्म्या
न्वितःप्रापवैकुंठनिलयैर्गणैः ३३ देवर्षिद्विजसंकीर्णेशुभेब्रह्मणः सभा कृत्वाध्वर्युर्भृगुं
ब्रह्मास्वयंहोताभवत्तदा ३४ यागारंभंचकारासौमुहूर्तेभृगुनोदिते अनाहूयचविघ्नेशमरु
द्गातस्यप्रजनेन ३५ यागारंभणकेकालेवाणीमाकाययत्तदा स्नात्वालंकृत्यसर्वांगंगंतुकालोवि
लंबितः ३६ कालमासन्नकं ज्ञात्वाभृगुःशास्त्रदवोचत भारतीशास्त्रदाहूतानागताकालवेदि
नी ३७ विज्ञायानागतांब्रह्मागायत्रीमाकयत्तदा गायत्र्यासुसमागत्यकालेगछतिवेगतः
इत्युक्तमात्रागायत्रीदक्षिणेसमुपाविशत् पश्चात्समागतावाणीतांदृष्टाकुपिताब्रवीत् ३९ ए
षाज्येष्ठासनारूढाकनिष्ठापिस्वयंसदा युष्मत्प्रेषणयानेवगायत्र्यारोढुमर्हति ४० मदासनं

समारुत्यस्थितेषाममसन्निधौ अयोग्यासर्वदाचेषाशुनीवाध्वरमंडपं ४२ अमान्यायत्रमान्यंते
मान्यानांचव्यतिक्रमः त्रीणितत्रभविष्यंतिदुर्भिक्षंमरणंभयं ४३ पूज्यानेवसदार्चेतनीचान्यार्चे
कदाचन यद्यर्चेतनरोमोहात्तस्यकार्यंविनश्यति ४४ तेवायूयंमहांतोपिसदाचंचलमानसा
: तस्मान्नद्योभवध्वंवैममशापान्नसंशयः ४५ इतिश्रुत्वासुराचाणीगायत्रीमशपत्तदा गाय
त्र्यपिपुनर्वाणींत्वंचाप्यद्यधुनीभव ४६ इतिश्रुत्वांस्तदादेवान्वाप्याद्दष्ट्वामहर्षयः कथंकार्य
मिदंप्रोचुःसर्वेसमत्र्यभूरिशः ४७ इमंशापंनिरसितुंदेवाअपिनचक्षमाः॥तस्मादुपायःकर्त
व्यस्त्वन्यथालोकसंक्षयः॥४८॥ अप्रार्थयन्सुरावाणीमृषिभिः सहसंगताः॥सरस्वत्यपिसंमत्र्य
स्वशापविनिवारणं ४९ स्यांद्वौनद्योभवध्वंचसर्वलोकोपकारकाः॥अन्यांद्वौदेवतारूपाभव
ध्वमविशंकया॥५०॥ एवंब्रुवंतीश्चपुंदेवाअमर्यःपश्चिमाब्धिगाः॥इतिकृत्वाचसंकेतंभेजि

॥११॥ ॥इतिचिंताकुलेतत्रसभायांभारतीपतौ॥ भृगुरभ्याययौद्रष्टुंब्रह्माणंकमलासनं १२ व
वंदेपादयोस्तस्यभृगुरव्यक्तजन्मनः॥ ब्रह्माभृगुंसमालोक्यप्रीत्यफुल्लविलोचनः १३ स्वसमीपा
सनस्थंचउपवेश्यदयानिधिः॥ प्रोवाचदययाविधाःप्रीत्यापश्यन्मुहुर्मुनीन् १४ ब्रह्मोवाच कुतो
वत्ससमायातस्त्वत्रतेकिंप्रयोजनं॥ मत्सृष्टिः कुशलाकिंवात्वयादृष्टाचकिंमुने १५ इतितस्यव
चःश्रुत्वाशिवभक्तगणाग्रणीः॥ भृगुःप्रोवाचविनयात्तस्मैसर्वकृतांजलिः १६ भृगुरुवाच सृष्टिः
सर्वत्रकुशलाचित्राश्चित्रपराभवत् इदानींममपौत्रेणनिर्मितासर्वसुंदरा १७ पुण्यक्षेत्रगणोपेता
रामसृष्टिर्विचित्रदा कालेकालेवृष्टिकरीत्वयारविवर्जिता १८ तत्रसंतिजनाःसर्वेसदासंतुष्टमा
नसाः क्षिप्रसिद्धिकराग्रामाःखेटाःपुर्यस्तथैकधा १९ भृगोर्वचनमाकर्ण्यब्रह्मालोकपितामहः
प्राहसंतुष्टहृदयोध्यायंश्छिवपदांबुजं २० यष्टुकामोमुनेत्वद्यसर्वधातारमीश्वरं संतोष्यया

वाःक्षुद्रनद्यश्चजज्ञिरे।सर्वेदेवास्तरंगिण्यःस्वर्लोकोपकारकाः॥६१॥यस्मिन्देशेपुण्यनदी
पुण्यक्षेत्रंचनास्तिहि।सदेशःकीकटोनामनगसेत्तत्रवैद्विजः॥६२॥कीकटस्थाद्विजाविप्राजन्म
जन्मनिगर्हिताः।तेराचरितकर्माणिनिष्फलानिनसंशयः॥६३॥उरादेशाविशुध्यर्थंतरंगिण्यो
तिपुण्यदाः।निर्मिताःक्षेत्रनद्यश्चऋषीणामाश्रमाणिच॥६४॥नानाविधानितीर्थानिसर्वलो
कोपकारकः।ब्रह्माऋषिभिरामंत्र्यकृत्वाविघ्नेशपूजनं॥६५॥तस्मैवरंददुःसर्वेकर्मादौपूज्य
कोभवयागंसमाप्यवेब्रह्मादेवर्षिगणसंयुतः॥६६॥कोटितीर्थकृतस्नानावरंलेभेचशंका
रात्॥६७॥इत्थंहरिहरोदेवोनरीभावमुपागतो॥कृत्वावेणीनदीपुण्यासाक्षाद्धरिहरात्मिका
६९॥स्नातानामत्र मर्त्यानांमहापापहराशुभा॥सर्वसंपत्करीपुण्यास्वर्गमोक्षप्रदायिनी॥
६९॥मातृहापितृहाचैवभ्रूणहापशुघातकः॥ब्रह्मघ्नोपिसुरापोपिस्तेयीवागुरुतल्पगः॥७०

तत्संयोगकरोवापितत्रस्नानाद्विमुच्यते श्रावण्यांसोमवारेवाकार्तिक्यांचविशेषतः ७१ स्नात्वापितॄंश्चसंतर्प्यकैलासपदमश्नुते वैशाखेचमुनिश्रेष्ठमासमेकंनिरंतरं ७२ संकल्प्य नियमोपेतःप्रातःस्नात्वाभगोदये तन्तीरेविधिवत्पूजांचकृत्वाद्रोणैःसबिल्वकैः ७३ संभोज्य ब्राह्मणांछुद्धान्वेदशास्त्रसमन्वितान्इत्थंसर्वमनुष्यायेकुर्वंतिभक्तिपूर्वकं ७४ महेंद्रभवनंप्राप्यकुलकोटिसमन्विताःभुक्त्वाभोगाननेकांश्चगत्वाशिवपदंततः ७५ कैलासेतेनकरावासेसुखेननिवसंतिते यइदंपुण्यमाख्यानंश्रृणोतिश्रद्धयानरः कृष्णवेण्यास्नानफलंलभतेनात्रसंशयः ७६ इतिश्रीस्कं० एकविंशोध्यायः ऋषयऊचुः भगवन्सूतसर्वज्ञवानवासीतिसंज्ञयापुरीप्रोक्तामहाबुद्धेकुत्रास्तेसापुरीशुभा १ केनादौनिर्मितावेयंकथंपुण्यतराभवत् एतत्सर्वंचविज्ञायवक्तुमर्हस्यशेषतः २ सूतउवाच श्रृणुध्वंतत्कथांपुण्यामृषयःसंशि

तत्रताः॥सर्वौघौघक्षयकरींश्रोतृणांविस्मयप्रदां॥२॥कस्मादोभगवान्ब्रह्मासृष्ट्वालोकाननेक
शः॥तत्रस्थानांजनानांचसरात्कदनकारिणी॥४॥नदीनदतटाकांश्चपुरीर्निर्मायसत्तच॥पश्चा
दुपपरीःसप्तनिर्मेजगतांपतिः॥५॥तासांनामानिवक्ष्यामिशृण्वंतुमुनिपुंगवाः॥वनवासीकुल
लंभाकाश्मरीकुंडिनीपुरी॥६॥हाहलीमंदरीचेतिउपपुर्यःप्रकीर्तिताः॥कृतेतुकोमुदीप्रोक्ता
त्रेतायांवेंदवीमता॥७॥द्वापरेतुजयंतीस्याद्वानवासीकलौयुगे॥वानवास्यांनरोयस्तुवरदास्त
नकारकः॥८॥षष्टिवर्षसहस्राणिगंगास्नानफलंलभेत्॥नर्मदायांमहानद्यांस्वदेहाघापनुत्तये
॥कार्तिकेवरदांगत्वास्नात्वानित्यमतंद्रिताः॥पुनःस्वस्थानसायांतितस्मात्पुण्यतमानदी॥१०॥त
स्यांस्नानविधिंवक्ष्येशृणुध्वंमुनिपुंगवाः॥रात्र्यांत्रिभागसंशेषेमुत्थायशयनाद्द्विजः॥११॥मनसा
शिवपादाब्जंध्यायन्नानतमानसः॥कृत्वाशौचविधानेनधौतदंतोमलात्रयः॥१२॥संकल्पविधिसंस्नात्सवासाउर्ध्वं

रिस्त्रोतसाकृतिं ५१ ब्रह्मभीमरथीचासीद्धरिःकुल्याहरस्तथा वेणीभद्रा पुनर्विप्रस्तुंगभ
द्विजपुंगवाः ५२ धरेशोवरदास्कंदःकुमुद्वत्यभवत्तदा सरस्वतीचस्वर्द्वागीगायत्रीविरजा
भवत् ५३ संज्ञाचकारजाज्ञेकोमारीशाल्मलीनदी ताम्रगौर्यभिधागंगाचंडीचासीत्तुचंडि
का ५४ अघनाशीकौशिकीचलक्ष्मीचासीछरावती नाम्नासोज्ञीतलाजज्ञेसुषुम्नासुरसाभ
वत् ५५ रंभासुम्नावतीपुण्यासोपर्णेप्राचपार्वती तिलोत्तमाचक्रनदीवाराहीचवसुंधरा ५६
कुल्लाभवच्चतुलसीसुपर्णीविनताभवत् कद्रूश्चकेटकीजातादनुर्वैबहुधर्षिणी ५७ दितिश्च
सांवरीजज्ञेअदितिःकुटजानदी जंघासुकेशिनीजातानदीनामुत्तमानदी ५८ नेत्रावतीचित्र
यष्टीस्कंदस्यातिप्रियंकरी देवसेनाभवद्धारास्वाहेलावतिसंज्ञया ५९ कांक्षाजासीत्स्वधादेवी
रतिःसौम्यछिदाभवत् निलीजाताभद्रकालीछायासीच्चगुणाकरा ६० इत्यादिबहुशोदे

कान्यो विगृहीतवान्॥२३॥सापिकालांतरंनीत्वामृतायममवापसा॥कस्यांतंनिरयेपश्चाज्जन्मान्यने
कशः॥२४॥संप्राप्यक्रमशःसाचपेशाचीयोनिमापहा॥सत्यद्रेश्वमहारण्येविजनेघोररूपिणी॥
२५॥तचारबहुवर्षाणिनिराहारातिदुःखिनी॥कदाचिद्विप्रवर्योहिशिवभक्तगणाग्रणीः॥२६॥वीरे
शनामाधर्मात्मापर्यटन्वसुधातलं॥तीर्थयात्रापरोभूत्वावरान्प्राप्यसद्विजः॥२७॥स्नात्वातस्यांपु
ण्यनद्यांसंपूज्यमधुकेश्वरं॥बिल्वपत्राणिसंगृह्यवीरेशःस्वगृहंययौ॥२८॥तदासत्यारवीमार्गेग
छंतंद्विजसत्तमं॥दृष्ट्वायथौपिशाचीसागंगांसुहृदंप्रयीदिता॥२९॥दृष्ट्वातांदुद्रुवेवेगात्कोहमानो
भयातुरः॥सान्वधावत्तवेगेनतद्धस्तंजगृहेत्वरात्॥३०॥प्राक्षिपद्बिल्वपत्राणिभयात्तदुपरिद्विजः
बिल्वस्यत्रीनमात्रेणत्यक्त्वादूरंततोगता॥३१॥प्राहित्रोहीतिवदतीपपातास्यचपादयोः॥तंदृष्ट्वावि
स्मितोविप्रःकिमेतदितिएष्टवान्॥३२॥तांचतद्वीनायोग्यांघोरारावांकुरूपिणीं॥उवाचभयसंवि

ग्नमनाः शिवपरायणः॥३३॥ वीरेंद्र उवाच॥अयेपिशाचप्रतिरूरेदारुणेभयदायिनि॥तवेदृशंकुरूपं
चकिमर्थंप्राप्तितावद॥३४॥वीरेंद्रवाक्यंसाश्रुत्वास्मृतजन्मांतराधिनी॥इतःपूर्वंपंचदशेजन्मन्यासं
द्विजांगना॥३५॥मार्तंडोनाममेभर्ताचंडिकानाम्न्यहंद्विज॥कदाचिदपिनोभर्तुर्हितकर्त्रीविरोधिनी॥
३६॥नित्यंन्यायाभिभर्तारमाक्षिप्याक्षिप्यरोधिनी॥सदारोषणशीलाचभर्तुर्निकटगामिनी॥नानाविधो
षधैर्मंत्रैःपुरुषान्वशकारिणी॥व्यभिचाररतानित्यमनाचारकरीतथा॥३८॥चोरयित्वाभर्तृवित्तंप
रेषांचप्रदायिनी॥भर्तुर्भुक्तेःपुराभोक्त्रीपाकपात्रेभुनज्म्यहं॥३९॥पतिरुच्छिष्टंतंभुंक्तेकुचेलाधवसं
मुखे॥मार्जेत्यक्त्वखलंचापिदेहेचासीन्ममासनं॥४०॥अपत्र्यंक्रूरदृष्टांतंसदाधर्षरवाहिनी॥मद्य
पानरतानित्यंशूद्रसंघाभिलाषिणी॥४१॥मद्दृक्पथगतंयंवारूपवंतंबलान्वितं॥मंत्रौषधैर्वशानी
त्वारमयित्वायथेच्छतः॥४२॥कदाचिन्मद्भुमत्तार्हंपतिगेहमथाविशं॥एवंविधदुराचारंज्ञात्वामम

तिरेवमां ४३ त्यक्त्वान्यामग्रहीत्सोपिविधिदृष्टेनवर्त्मना पश्चात्कालांतरेचाहं मृतासंयमनींगता
४४ मांदृष्ट्वायमराजोपिभर्त्सयामासभूरिशः घातयेनांताडयेनांबंधयेनांचहेभटाः इत्युक्त्वा
घोररूपोसौमज्जयामासनारके आकल्पंनिरयेवासंयातनाबहुधापिच ४५ भुक्त्वापश्चादादि
देशतिर्यग्योनौशुभांतदा तानिजन्मानितेवक्ष्येस्मृत्वास्मृत्वाबिभेम्यहं ४७ भवेच्चतुर्दशेव्याघ्री
सिंहीचैवत्रयादशे भवेद्द्वादशकेगोधानकुल्यकादशेभवे ४८ दशमेसरटाचाहं नवमेऽजग
रीभवे अष्टमेहंशुनीनीचावाराहीसप्तमेद्विज ४९ षष्ठेभवेताम्रचूडीव्यालीपंचमजन्मनि भवेच्च
तुर्येशलभीकाकासंतृतीयके ५० भवेद्द्वितीयेचांडालीजात्यंधाकुष्ठरोगिणी नासाकर्णेपुरो
पस्रुव्रणकीटगणाकुला ५१ मामधस्तत्यजुस्तोचपितरोचापिदुर्भगा रुदंतीचरुदंतीचक्षुत्क्षा
मार्तीव्रणाकुलां ५२ आतपातप्तसर्वांगीविवस्त्रांगंतुमक्षमा एवंविधांमांपथिकः कश्चिद्द्वि

नदीसंप्रार्थयेत्सर्वमवगाहाघनुत्तये ॥१३॥ सत्यपादोद्भवेदेविश्रीशैलोत्तुंगगामिनि त्वयिस्नानंक
रोम्यद्यवरदेपापहारिणि ॥१४॥ गोर्यैत्रभ्रतेवरदेसर्वपापनोदिनि अर्घ्यंगृहाणदेवेशिममसौख्य
प्रदाभव ॥ दत्वार्घ्यंवरदानंद्येपश्चात्स्नानंसमाचरेत् देवानृषींश्चसंतर्प्यधौतवस्त्रोवरः शुचिः ॥१६॥
नित्यकर्मसमावर्त्यमधुकेशंप्रपूजयेत् एवमाचरतःपुंसोजन्मजन्माघसंक्षयः ॥१७॥ भवत्येवनसं
देहोगंगास्नानफलंभवेत् ॥ महादरिद्रश्रमनंसर्वसंपत्प्रदायकं ॥१८॥ महाघोघहरंपुण्यंमधुकेश्व
रपूजनं गंगेववरदापुण्याविश्वेशोमधुकेश्वरः ॥१९॥ वानवासीपुरीकाशीनिःश्रेयसफलप्रदा
अत्रेतिहासंवक्ष्यामिशृणुध्वंमुनिपुंगवाः ॥२०॥ पुरासुबर्बरेदेशेमार्तंडोनामवैद्विजः वेदवेदांग
तत्वज्ञोनित्यकर्मरतःसदा ॥२१॥ अतिथेयोग्निशुश्रूषुर्नित्यंप्राणिहितेरतः तस्यभार्याचंडिका
ख्यापतिद्वेषकरीसदा ॥२२॥ कुचैलाकर्कशाक्रूराभर्तृवाक्यविरोधिनी एवंविधांपतिर्ज्ञात्वात्य

कृत्वाचकरसंपुटं॥६३॥निमग्ननयनाभीतावेपमानशरीरिणी॥पिशाचिश्शृणुमद्वाक्यंवरदापुण्यदानृणां॥६४॥ज्ञानवासीपुरीचास्तिसाक्षात्कैवल्यदायिनी॥इतीनादेवकैवल्यदातासमधुकेश्वरः॥६५॥इत्थंस्थितेपुण्यराशौकाचिंतामरणेनृणां॥इत्युक्तांसमाहूयवरदांपुनरायथौ॥६६॥तत्तीरेतांनिवेश्यासौस्नात्वातत्तीर्थवारिभिः॥तद्देहंशोषयामासरक्षतामधुकेश्वरः॥६७॥तत्तीर्थस्यत्रिभागेणपेशाचीतनुमुज्झहो॥मधुकेश्वरनिर्मात्येस्तस्यागात्राण्यभक्षयत्॥६८॥तस्मिन्कालेविहगणायानमादायसत्वरं॥आसयंतोदिव्याःसर्वेआययुश्चतदंतिकं॥६९॥दिव्यमाल्यांबरधरादिव्यगंधानुलेपनां॥दिव्यस्त्रीतांसमावेश्यविमानेसर्वकामदे॥७०॥सातस्मिन्समयेसाध्वीसर्वाभरणभूषिता॥तेनविप्रेणसहितादृष्टचित्तास्यनेकधा॥७१॥विप्रंप्रदक्षिणीकृत्यसंप्रेक्ष्यमधुकेश्वरं॥विमानवरमारूढाद्योतमानास्वकांतिना॥७२॥पश्यत्सुसर्वलोकेषुवानवासीजनेषुच॥कैलासमगमच्छीघ्रंसर्वलोकोत्तरोत्तरं॥७३

वस्तव्यंवानवास्यांचद्रष्टव्योमधुकेश्वरः स्नातव्यावरदादेवीधर्मार्थश्रेयसोर्थिभिः ७४ अर्चयित्वा
श्चवंद्यश्चसर्वदामधुकेश्वरः सर्वदानेषुयत्पुण्यंसर्वतीर्थेषुयत्फलं ७५ सर्वक्षेत्रेषुयामुक्तिस्त
त्सर्वंमधुकेश्वरे हुंडाख्योलुब्धकः कश्चिच्चोरव्यासमागतः ७६ दृष्ट्वान्मधुकेशंचकैलासमग
द्बुधाः इत्यादिम० द्वाविंशोध्यायः ऋषयऊचुः भगवंछिवयदाजवंदनाहतकिल्बिषः गुरुप्रसा
दात्त्वंवेत्सिभूतभव्यभवादिकं १ मधुकेशाकथांपुण्यांविस्तराद्वक्तुमर्हसि हुंडाख्यः शबरःकोसौ
कस्माच्चौर्यार्थमागतः २ वानवासीकदाप्रापमधुकेश्वरपालितां कदाद्रष्टासदृष्टोकथंमुक्तिमवा
दहो ३ एतत्सर्वंहृदालोच्यविस्तरेणवदस्वनः सूतउवाच श्रद्धानामुनिगणाःशृण्वंतुममभाषि
तं ४ श्रुतमात्रेणयेनासुशिवभक्तिर्विवर्धते तापसस्यमनोःकालेपुरात्रेतायुगेद्विजाः ५ हुंडाख्यः
शबरःकश्चित्पुलिंदानांकुलाग्रणीः क्रूरःप्राणिवधोद्युक्तोमृगयासक्तमानसः ६ धनुर्वि

घातिकुशलोमहाबलपराक्रमः॥तस्यानुजाश्चचत्वारस्तत्समानित्यहिंसकाः॥९॥मार्गरुध्वापुछिंदो
सोयंथान्वभ्रातिनित्यज्ञः॥परस्वहरणेचिंतासदातस्यदुरात्मनः॥१०॥एवंप्रवर्तमानोसौबहुवित्तार्जने
नोत्सुकः॥कुत्रदुर्गंकरिष्यामिविशद्दुर्गंतुमक्षमः॥११॥इत्थंविचिंत्यमानस्यभायातस्यप्रियंकरी॥
भद्रहुंड्यात्मजाक्रूरापुल्कसीनामसाब्रवीत्॥१२॥इदानींममतत्पित्रंसत्वरंघातयाम्यहं॥पुल्कस्य
वंमतिंहत्वाज्ञेभर्तारमाप्यच॥१३॥पुल्कस्युवाच॥भर्तस्तवजनाःसर्वेविपक्षानात्रसंशयः॥अ
तस्त्वयाप्रयुसेनवर्तनीयंप्रयत्नतः॥१४॥मत्पित्रोर्वेश्रगंदुर्गंकुटजाख्यंमहागिरौ॥तदस्मत्सर्वजारभ्य
अस्मदीयंनसंशयः॥१५॥तस्मिन्दुर्गेभूरिधनंपरैर्लोकितुमक्षमं॥सिंह्याघवराहाद्यास्तत्रसंत्येवभू
रिशः॥१६॥तत्सर्वजैःस्थापितंचद्रव्यजातंमहागिरौ॥वैदर्भीपुरवासीचमल्लाख्यनृपतिस्तदा॥१७॥
वृद्धंमत्पितरंज्ञात्वाबहुसैन्यसमन्वितः॥गिरिदुर्गंतदारुध्वाहत्वाचपितरौमम॥१८॥द्रव्यजातंस

प्रवरस्तदा ५३ दृष्ट्वा शिवशिवेत्युक्त्वा योयादृछिको मुनिः एवंसंतप्यबहुशस्तत्रैवमरणंगता
५४ पैशाचंजन्मचासाद्यअत्रापिबहुदुःखिता अतिविस्तारजठरा स्थूलास्यास्थूलनासिका ५५
गताक्षीपिंगकेशाचतालपादकरद्वया सूचीप्रवेशकेशीचकल्पमेघवराद्भुता ५६ छायाद्योत
यतेनित्यंजलंचापिशिलायते तरवः कंटकायंतेयद्भुक्तंतद्विषायते ५७ एवंकष्टान्वितायामे
गताःपंचशताःसमाः इदानींदैवयोगेनत्वांस्पृष्टासुखितांतरा ५८ चंडालीजन्मनिमयात्वि
वनामश्रुतंसकृत् तत्पुण्यगौरवाद्यत्तद्दुर्जनमभूद्द्विज ५९ मामुद्धरोद्धरस्वामिन्दयासारहि
साधवः एवंविलप्यबहुशोनियत्यभुविदंडवत् ६० रुरोदबहुधादीनास्मृत्वास्मृत्वातिसंकटं
तांवीक्ष्यविबुधश्रेष्ठोलुटंतींबहुविक्लवां ६१ ग्रामयन्निवतद्दुःखंप्रोवाचचदयानिधिः उत्तिष्ठोत्तिष्ठ
हेवत्सेधैर्यंकुरुपिशाचके ६२ त्वामुद्धरिष्येचाद्यैवक्षम्यतांक्षम्यतामिति इत्यमुक्त्वातदोत्थाय

नान्संप्रेषयामास नानादुर्गवनादिषु ॥२६॥ स्थितानानेतुकामोसौसर्वशाबरनायकान् ॥ इदंवाक्यंस
माकर्ण्यनानाशाबरजातयः ॥२७॥ स्वस्वपक्षरक्षार्थमेकैकंस्थाप्यनिर्गताः ॥ शार्ङ्गचित्रधनुश्चाप
भिंडिपालसतोमराः ॥२८॥ कुंतमुद्गरपाशेंदुखड्गपाणिभिरुद्धताः ॥ गोंडमुज्जारविभ्राद्जा भीरुंडा
वनसंस्थिताः ॥२९॥ तानागतान्समालोक्यदुंडोवचनमब्रवीत् ॥ स्त्रियाश्चबलोद्रिक्तमद्यमाश्रित्य
गर्विताः ॥३०॥ अस्मद्दुर्गसमाजहुर्हत्वामद्यसुरावुभौ ॥ निरस्यसर्वास्तद्धन्देशांतरमगुश्चते
३१॥ भवद्भिःसहगत्वाद्यरुध्वातंगिरिदुर्गकं ॥ हत्वादुर्गस्थितान्सर्वान्यश्चात्तान्घातयाम्यहं ॥३२॥ दुं
डवाक्यंतदाकर्ण्यसर्वेशाबरनायकाः ॥ अवीवदंस्तदादुंडंसाधुसाध्वितिसर्वशः ॥३३॥ तेरन्वितस्तदा
नीसप्रययौकुटजाचलं ॥ तस्यप्रयाणसमयेनानावाद्यान्ववादिरे ॥३४॥ ढक्काकरटाकांस्यसा
नूपटहानूडिंडिमानूस्वरान् ॥ मंदूर्मर्दलमांडिशान्कनकान्काहलान्बहून् ॥३५॥ इत्यादिवाद्यसं ७९

रावैर्भटानां सिंहगर्जनैः॥ क्ष्वेलानास्फोटनैश्चापि हुंकारैः किल्बिषारवैः॥३९॥ अलयं बुद्धमेघौघस
मकालइवागताः॥ इतिकोलाहलंकृत्वा गिरिमारुरुहुर्बलात्॥३०॥ वनाद्दुनंतरंगत्वापरीत्यमहत्
तीः शिलाः॥ ददृशुस्तत्रतेदुर्गं गिरिमस्तकसंस्थितं॥३१॥ सदानिर्झरतोयौघसंश्रावितशिलात
लं॥ महावातरवध्मातकीचकारवमेदुरं॥३२॥ खर्जूरकेतकीतालतरुखंडोपशोभितं॥ स्वपुरैः
स्वपुराकारंकदलीवनमंडितं॥३३॥ करिभग्नतरुद्भूतमहारवसुगर्जितं॥ शिलादुर्गंचतेदृष्ट्वा जग
र्जुरतिदारुणं॥३४॥ तेषांगर्जितमाकर्ण्यतत्रस्थामल्लसैनिकाः॥ तदास्वान्दुर्बलान्मत्वा द्विषतोपिम
हाबलान्॥३५॥ संभूयमिलातेदूताःदुर्गंत्यक्त्वाययुस्त्वरात्॥ बहुयत्नात्समारुह्यदुर्गंशाबरना
यकाः॥३६॥ अंतर्गत्वात्वदृष्ट्वातान्प्रहसन्बहुधातदा॥ स्त्रियाःदुर्बलायेवायथास्मत्सर्वंजोगतो
३५॥ अज्ञानिनोचजरठोवयमेवबलान्विताः॥ अभिषिच्यतदाहुंडंसंस्थाप्यगिरिमस्तके॥ अनु

ज्ञाताययुः सर्वे स्वस्वपल्लीं यथागतं ॥ गतेत्वज्ञावरानीके सभार्य स्कुलुपेवसन् ॥ ४६ ॥ अवतीर्य गिरिं
रात्रौ कुदिलाग्रामखर्वटान् ॥ तत्रस्यवस्तून्यादाय पुनर्यांति स्वपर्वतं ॥ ४७ ॥ एवंकालेगते विप्राः कदा
चिल्लुब्धको निशि ॥ चिंतयित्वा च बहुधा मल्लयित्वा नृपात्मजं ॥ ४८ ॥ सानुजः सबलोगंतुमुद्युक्तो
ऽतदा खलः ॥ सर्वेकार्पटिका भूत्वा शिवरात्र्यांजनैः सह ॥ ४९ ॥ वेंदर्यां मनुजेशास्यरात्र्यां व्याजेननि
र्ययुः ॥ तत्रनानाजनाः शिवरात्र्यां समाययुः ॥ ५० ॥ गायंतश्चजपंतश्चशिवध्यानपरायणाः
चरदायांकृतस्नानभस्मरुद्राक्षधारिणः ॥ ५१ ॥ पूजोपस्करमादाय तस्कुश्चशिवसंनिधौ ॥ तदाका
र्पटिकोहुंडोनिनीयस्वान्महानिशि ॥ ५२ ॥ स्वयंकार्पटिकोभूत्वातैः साकंमंडपेस्थितः ॥ मल्लपौरैः
सहायातः सभार्यः ससुतस्तदा ॥ ५३ ॥ महापूजांचकारासौबिल्वेद्रोणैरनेकशः ॥ मालतीकुंदमंदा
रकेतकीकुसुमेशुभैः ॥ ५४ ॥ चित्रान्नैर्भक्ष्यभोज्यैश्चनालिकेरैः सदाडिमैः ॥ कदलीपनसैश्चूतैर्दी

मात्सर्य मज्ञातीन्संन्निरस्यच, दुर्गेस्ववशगंचक्रेबलवान्मल्लभूपतिः १७ तन्निरस्तास्तदाहंवो
प्रापदेशांतरंगता, एतावद्दिनपर्यंतंमयाचोक्तंकदाचन १८ यदाकालःसंभवेत्ततदाकार्यंकरो
म्यहं इतिमत्वास्थितंभर्तर्नोक्तंत्वांप्रतिकर्हिचित् १९ सचतिष्ठतिदेवेंद्रगोतस्यामासक्तमानसः
भटाःकतिपयाःसंतितेपिहीनपराक्रमाः २० शक्तिमान्मतिमांस्त्वहिबलवंतस्त्वदानुजाः त्व
द्वेशबराःसंतिमहाबलपराक्रमाः २१ आंध्राःकिरातहूणाश्चपुलिंदाःपुल्कसाःशबराः सल्लाआ
भीरकाश्चापित्वद्वेषासर्वदागाः सदा २२ दृष्ट्वासभार्यंकालज्ञोहुंडःसेनान्यमब्रवीत् हुंडउवा च
मद्वासनाश्चकुंकांडसर्वेटविनिवासिनः २३ मज्ञातीयालुब्धकाश्चपुलिंदाभीरकादयः
सर्वेप्राद्युणिकाश्चापितन्मित्रामित्रमित्रकाः २४ सर्वानाकापयस्मिंस्संन्नद्धायुधपाणयः
अद्यैवगिरिमारुह्यकुटजंदुर्गकातरं २५ इत्यदीरितमाकर्ण्यकुंकांडोहुंडउवाचतं इ

दा गृहान्॥ कदाहनिष्येजनतां नागरोश्वविशेषतः॥६५॥ इत्येवंध्यायमानोसौनिद्रांलेभेनचिंत
या॥ज झिरेदस्युरेवेतिमल्लचाराः प्रमुग्धकाः॥६६॥तच्चेष्टांवधौहेदृष्ट्वाराज्ञेसर्वंन्यवेदयन्॥
तल्लींभूयतदाराजासमाप्येश्वरपूजनं॥६७॥परेद्युः पारणंकृत्वाविप्रान्संतर्प्यभूरिशः॥सर्वा
न्नृपान्समाहूयसामात्यसचिवैर्वृतः॥६८॥हुंडंहंतुंमनश्चक्रेतदुर्गंप्रारुरोधसः॥हत्वातत्र
पुलिंदान्सवशमानीयतद्भिया॥६९॥तत्रसंस्थाप्यबहुशोभटान्संग्रामकोविदान्॥अन्वेषमाणस्तं
हुंडंराजभिर्बहुभिर्वृतः॥७०॥वनमभ्यागतोस्तोश्वरुरुधुर्बहुसैनिकाः॥तदाहुंडःप्रदुद्राव दृष्ट्वाता
न्हंतुमागतान्॥७१॥अनुजग्मुस्तदाभ्रष्टास्त्वरमाणाः सहस्रशः॥सदुर्गंगंतुमुद्युक्तोगिरिमूल
मुपाश्रयत्॥७२॥तदामल्लभटासर्वेजघ्नुस्तत्रारदृष्टिभिः॥तदासंभ्रांतचित्तोसौदुद्रुवेसर्वतोदिशः॥७३
अभिगम्यत्वराभ्रष्टागत्वातंजघ्नुरोजसा॥ससैनिकंसानुगंचहुंडंहत्वानृपोत्तमाः॥७४॥स्वस्थानमगमन्सर्वे

दिशः स्वस्वोद्भवद्वाराद्दंडोद्यतकरायाम्यास्तत्रसमागताः ७५ बध्वासंज्ञेतोदंडेनदुंडेनियु
र्यमालयं मध्येमार्गेशिवगणाविमानंसार्वकामिकं ७६ आरुह्यसत्वरंगत्वायाम्यान्संतासय
रोषतः छित्वापाशांस्तमादाययानमारोपयन्गणाः ७७ निःश्वसंतोयमगणादूरेस्थित्वाबभा
षिरे नमोवोभगवद्भूतान्यायमार्गप्रवर्तकाः ७८ अयंव्याधोदुराचारोनित्यंप्राणिविहिंसकः
भगवल्लोकयोग्योनत्यत्रैनंचगमिष्यथ ७९ सोमवारदिनेपुण्येनकृतंशिवपूजनं शिव
रात्रिव्रतंनेवत्यत्रैकेनंचगमिष्यथ ८० अष्टम्यांचचतुर्दश्यामन्यपुण्यदिनेपिवा अनेननकृ
तापूजात्यत्रैकेनं० ८१ नगतःशंकरस्येत्रेनस्नातंतीर्थवारिषु नकृतात्रिवरात्राचत्यत्रैकं०
८२ अन्यथास्वामिनेब्रूमोवयंसर्वेनसंशयः इतियाम्यवचःश्रुत्वाशंभवःपुनरब्रुवन ८
३ धर्मसारमिदंवाक्यंकेनाशाःशृणुताधुना बहूनांवाक्यजल्पानांब्रूमएकोत्तरंवरं ८४

शिवव्रतानांसर्वेषांशिवरात्रिर्विशिष्यते॥शिवक्षेत्रेचलब्धंचेद्यास्यःकिमुनतत्फलं॥८५॥
अयंपुलिंदःसुकृतीशिवभक्तगणाग्रणीः॥गत्वायंवरदातीरंमधुकेश्वरसन्निधौ॥८६॥जाग
रंकृतवांस्तत्रमहापूजोदहर्दिने॥अस्यपुण्यानिसंख्यातुंशेषेणापिनशक्यते॥८७॥तस्माछिव
पदाहेयंदुःखंत्यजतभोगणाः॥वाराणस्यांचकेलासेमंदरेसत्यमस्तके॥८८॥गोकर्णेमधुके
पुण्येसदावसतिर्नृकरः॥ब्राह्मणःक्षत्रियोवापिवैश्योवाशूद्रएववा॥८९॥वरदायांकृतस्ना
नोदृष्ट्वाचमधुकेश्वरं॥शिवरात्र्यांविशेषेणशिवात्मासोनसंशयः॥९०॥वानवासीकृतावासम
धुकेश्वरधूर्जटे॥त्राहिमांकृपयास्तोभोसंसारभयकातरं॥९१॥सदाब्रुवंतियेमर्त्यास्तेवैकैव
ल्यभागिनः॥इत्युक्ताःप्रययुःशैवाःकीर्तयंतोमुदायुताः॥९२॥शिवक्षेत्रेषुसर्वेषुसिद्धिक्षेत्र
मिदंद्विजाः॥सद्यःकैवल्यदंत्वेतच्छिवसंतोषकारणं॥९३॥इत्यादिमहात्रयोविंशाः॥ऋषयऊचुः

क्षारखर्जूरजं भक्तेः ५५। भक्त्यापरमयोपेतो मधुकेश्वरतुष्टये। चक्रे सांबस्यनैवेद्यं यथाविभव
विस्तरं ५६। पूजांते समहाराजश्चक्रेनृत्यादिसेवनं। आगंतुकाजनाः सर्वेपूजांचक्रुरनेकशः
५७। भस्मोद्धूलितसर्वांगारुद्राक्षैरभिभूषिताः पेठुः पुराणंकेचिच्च श्रोतारस्तत्रकेचन ५८। पेठु
र्वेदान्सेतिहासां काव्यानिशिवतुष्टये जेपुः पंचाक्षरींविद्यांस्तोत्रपाठांश्चचक्रिरे ५९। उत्सि
ष्योत्सिष्यवासांसिननृतुःशिवयोगिनः तस्मिन्महोत्सवेकालेननृतुर्वारयोषितः ६०। नानावा
द्यरवंचक्रुर्नानागीतानिभक्तितः कृत्वेत्थंमहतींपूजांमधुकेश्वरसन्निधौ ६१। महाजनैर्नागरिकै
रर्घ्यंचक्रेमहानिधिः शिवार्घ्यमितिदत्वासोतारकार्घ्यमथाकरोत् ६२। आभगोदयकालाच्चजा
गरंशिवसन्निधौ दंपतीपूजनंचक्रेदानानिविविधानिच ६३। तस्मिन्महोत्सवेकालेदुंडोसौ
समयोत्सुकः कदानिद्रावशंमल्लेहत्वाचादायतद्धनं ६४। देवागारंकदाभेत्स्यअंतस्थांश्चत

जगत्कर्तामत्समोनास्तिकर्हिचित्॥लोकाननेकानस्रजंस्तत्रतत्रजनान्बहून्॥१०॥प्रजापतीन्मरीच्यादीन्मनून्स्वायंभुवादिकान्॥चतुर्विधान्प्राणिसंघांश्चतुर्वर्णान्क्रमादपि॥११॥षडंगांस्तथावेदानितिहासाननेकशः॥अष्टादशपुराणानिसंक्रातीरयनेतथा॥१२॥जातिभेदांतथामर्यादांस्त्रिगुणांस्तत्वसंचयान्॥महिनाकःक्षमेस्तुमित्येनानाविचित्रधा॥१३॥विष्णुःस्मयावेत्तापरंब्रह्माणंकुपितोब्रवीत्॥स्वयमप्यतिगर्विष्टंस्फुरदोष्ठपुटोहरिः॥१४॥अरेमूढमतेब्रह्मन्वृथाहंकारगर्वितः॥वृद्धःस्वभावतोमुग्धःसदाविस्मृतिकारकः॥१५॥सर्वेकार्यक्षमाःकुंजावृद्धागर्वितमानसाः॥उक्तार्थमेववक्ष्यंतिपरिहासोक्तिवादिनः॥१६॥पराधारकृतंकार्यमकारिस्मवयंतिति॥झरठानांस्वभावोयंनित्यंमिथ्याववादिनां॥१७॥अस्मज्जठरजन्मात्वंवृथाहंकारमद्धीः॥अहंसर्वजगत्कर्तामत्पुत्रस्त्वंमदाश्रयः॥१८॥मदाधारेणम

८३

ह्याक्यालोकान्सृजसिकेवलं ॥ अन्यथासृष्टिवैचित्र्यंकथंतवभवेदिदं ॥१९॥ आधारभूतःस
र्वेषामहमेवनचापरः ॥ सृष्टिकर्ताहमेवेषांरक्षकश्चाहमेवहि ॥२०॥ मद्विनासकलालोकाःस
र्वेप्यंतिनसंशयः ॥ अवतारणिकृत्वाहंहत्वा२तिदुर्जनान् ॥२१॥ अपालयमहंलोकान्मद्विना
कःक्षमोभवेत् ॥ विष्णुवाक्यमितिश्रुत्वाधाताक्रोधाकुलेक्षणः ॥२२॥ताडयामासहस्तेनकपो
लेकेशवस्यह ॥ ब्रह्मणाताडितोविष्णुस्तथाकोपाग्निनाज्वलन् ॥२३॥स्वयंतंताडयामासचतु
र्भिःपाणिभिर्हरिः ॥ गाढप्रहारभिहतोमूर्छामापक्षणंविधिः ॥२४॥उत्थायतंचहस्ताभ्यांपा
तयामासवेगतः ॥ पतितस्तत्सदेविष्णुर्गृहीत्वाभ्रामयन्मुहुः ॥२५॥वाराणस्यांपुनर्वेधान्यपतन्न
श्चेतनः ॥ विष्णुस्तमन्वधावच्चगृहीत्वातंपुनर्विधिं ॥२६॥हस्तैःसंताडयामाससोभ्युत्थाया
हनद्धरिं ॥ निर्युद्धकुशलोवीरोब्रह्मविष्णूतदाद्विजाः ॥२७॥युयुधातेतथान्योन्यंमुष्टामुष्टिक

चाकर्षि बाहुभि२र्युध्वादंडादंडि परापदि २५ नियुद्धमितिकृत्वातौशस्त्रपाणी बभूवतुः चा
पाशुगदकावीकाजघ्नतुर्बाणवृष्टिभिः २९ मंत्रास्त्राणि प्रयुंजानौतत्प्रतीकारवेदिनौ ब्रह्मा
ब्रह्मास्त्रमस्त्रदिग्वैवैलवास्त्रकं ३० तेस्त्रैघोरतरेक्रुद्धेयुयुधातेपरस्परं अस्त्रज्वालाभि
संतप्तादेवाःसंक्षुभितास्तदा ३१ कैलासमगमन्सर्वेस्वामिनेतन्निवेदितुं शैलादिनानीयमा
नाः शिवसन्निधिमापिते ३२ तेदृष्ट्वाजगदीशानंमीदुष्टमनामयं प्रणम्यावेदयंश्चक्रुर्ब्रह्मा
विष्णुश्चचेष्टितं ३३ भृंगमात्रात्तदेवानुज्ञाप्यदयानिधिः तयोर्गर्वापनोदायकार्य्यप्रा
डरभद्रयोः ३४ अंतरेशोमहादेवोलिंगरूपीसदाशिवः ज्योतिर्महोदयशिवशिवरात्र्यां
महानिशि ३५ तोदृष्ट्वाविस्मितौभूत्वाप्रणमंचक्रतुस्तदा प्राहगंभीरयावाचातौशि
वस्त्रिभवंकरः ३६ ब्रह्मन्विलोकिंकिमेतद्युवयोर्दुर्विचेष्टितं श्रुत्वातौस्वामिनोवाक्यंभ ८४

भगवन्सूतसर्वज्ञसर्वेसंशयभेदक॥कथंवैकेतकीपुष्पैःप्रीतिःस्यान्मधुकेशितुः॥१॥साक्षा
त्पुराशिवेनेतदभिज्ञापयुतंसदा॥अनादराद्दुरस्तेपोमित्यस्माभिःकृतंपुरा॥२॥कथंमच्छि
वज्ञानीकर्मेदंकृतवान्वद॥अस्मिन्नर्थेभवानेवसंशयोत्तारकोमुने॥३॥एतत्सर्वंच विस्तार्यवद
नोरौमहर्षणे॥स्कंदउवाच॥इत्यूदीरितमाकर्ण्यमुनिभिस्तत्ववादिभिः॥४॥कथांपुरातनींप्राह
श्रावयन्मुनिसंचयान्॥सूतउवाच॥अहोऋषिगणाःशंभोःसत्कथासारवित्तमाः॥५॥श्रुत्वा
श्रुत्वाशंभुलीलांश्रोतुकामामुदुःपुनः॥वेदमूर्तिःपुराकल्पेससर्जविविधाःप्रजाः॥६॥ब्रह्मा
स्त्रीलोकसंघातांस्तेषामाधारकान्बहून्॥शिवाज्ञयाविष्णुरपिपालनार्थंतुवैप्रजाः॥७॥अव
तारानसोकृत्वाजघ्नेदैत्याननेकशः॥पालयित्वाथसाधूनांमर्यादाहिप्रवर्तिताः॥८॥कदाचि
त्तौब्रह्मविष्णूशिवमायाविमोहितौ॥अहंकार्यमनसौगर्वितौसंबभूवतुः॥९॥ब्रह्मास्म्यहं

लिंगमूलके ॥४७॥ लिंगाग्रंचमयादृष्टमितिमिथ्याब्रवीचत ॥ तच्छ्रुत्वाकुपितेशंभौकेतकंचाब्रवीदि
दं ॥४८॥ स्वामिन्नावांसहायातौ नमिथ्याविधिभारती ॥ तद्वाक्यमितिचाकर्ण्यद्वयोः शापमदात्प्र
भुः ॥४९॥ ब्रह्मन्मिथ्याभिवादेन पूजानर्हस्वभूतले ॥ तेदेतद्दिनमारभ्यसदाजडमतिर्भव ॥५०॥ तवाप्य
नृतवादेन शापमेनंददाम्यहं ॥ इतिश्रुत्वाचतंशंभुर्विलुमाहत्यानिधिः ॥५१॥ हरेःसत्यवचःश्रुत्वा
लोकेपूजार्हकोभव ॥ त्वामर्चयंतियेमर्त्यामम प्रियकरोत्तमाः ॥५२॥ इत्युक्त्वांतर्दधेलिंगेशंभुः सांब
सनातनः ॥ विश्वैश्वर्ययाकाश्यांतदारभ्यप्रथांगतः ॥५३॥ इदंस्वकल्मषयुतंतत्केतकंविधिमब्र
वीत् ॥ तवकार्यान्नमब्रह्मन्शापः प्रालोतिदारुणः ॥५४॥ शिवपादांबुजंत्यक्त्वानसेहेदिनमात्रकं
इतिभाषितमाकर्ण्यब्रह्मापिप्राहकेतकं ॥५५॥ वानवासीपुरंगत्वाशिवप्रसिद्धिकरंपरं तपःकुरुस
दाभक्त्यामधुकेश्वरसन्निधौ ॥५६॥ शिवशापःशिवेनैववारणीयोनचापरैः ॥ केतकंवानवास्यांचवि

धिवाक्यप्रचोदितं ॥५७॥ तपस्तेपे शिवंध्यात्वा बहुकालमतंद्रितं । लिंगेप्रादुरभूच्छंभुः केतकस्यवरेण
या ॥५८॥ आविर्भूतंमहादेवंदृष्ट्वाकेतकमब्रवीत् । हरन्नोभोमहादेवकृपालोभक्तवत्सल ॥५९॥ अज्ञा
निनामयाप्रोक्तमसत्यंविधिवाक्यतः । क्षम्यतांस्वदयांकुरुदयानिधे ॥६०॥ अप्राप्यत्वत्पदांभोजे
नसहेहंशिवाव्यय । इत्युक्त्वादंडवद्भूमौपपातबहुशस्तथा ॥६१॥ केतकस्यवचःश्रुत्वावरंप्रादात्स्व
यंप्रभुः । शिवरात्रिंमहापुण्यांत्यक्त्वान्यदिवसेभवान् ॥६२॥ अनर्होभवमद्भक्तादित्याहभगवान्शिव
ः । इत्युक्त्वांतर्दधेतत्रलिंगेस्मिन्मधुकामिधे ॥६३॥ तदारभ्यचतद्भक्त्यांशिवप्रीतिकरंत्वभूत् । तस्मा
न्मद्भक्तपोभक्त्याकेतकैस्तद्दिनेशुभे ॥६४॥ पूजयामासवैभक्त्यामधुकैश्चशुभैश्चते । शिवरात्र्यां विशे
षेणकेतकीकुसुमैः शुभे ॥६५॥ येकुर्वंतिशिवार्चांतेयास्यंतिभगवत्पदं ॥६६॥ इत्यादिम० चतुर्विंशो
ध्यायः ॥२४॥ ऋषयऊचुः । वेदव्यासकृपालोशवर्णीकृतकथांबुधे । भगवन्सूतनोब्रूहिकथांशैवीं

महोदयां ॥२॥ एतन्नः श्रद्दधानानां कृपया वक्तुमर्हसि ॥ सूत उवाच ॥ शृणुध्वं मुनयः सर्वे पुरा स्कंदेनभाषितं ॥३॥ सनत्कुमारमुनयेकैलासेशंकरालये ॥ एनांकथांसमुद्दिश्यस्कंदप्रश्नेयोगिराट् ॥४॥ तत्कथां भवतांवक्ष्येयदुक्तंशंभुजन्मना ॥ रैवतस्यमनोः कालेकल्पेजाबालिकेपुरा ॥५॥ कुशास्त्रास्त्रस्यदायादः सुंदोनाममहासुरः ॥ हतेपितरिकुशास्त्रेभैरवेणमहात्मना ॥६॥ दुद्राव सुंदोतिभया त्प्राणत्राणपरायणः ॥ सह्याद्रिकंदरेवासी द्दुकालंसदानवः ॥७॥ बलवंतंचतंज्ञात्वा विद्युन्मालीसुतंददौ ॥ कृतोद्वाहः सबलवान्वव्रधेसह्यमूर्धनि ॥८॥ विद्युन्माली कांदिशीका भैरवाहवनोपितान् ॥ आक्रांपयामासतदापातालतलवासिनः ॥९॥ विद्युन्माल्याज्ञयासर्वेचागतादैत्यदानवाः ॥ तेमुदांतिकमभ्येत्यददृशुर्दैत्यनायकं ॥१०॥ सुंदोयं बलवांस्त्राता अस्मा

न्देवभयात्सदा ॥ इत्यूचैः प्रवदंतस्ते

यकेपितविग्रहौ ॥३७॥ गदतःस्म स्वचित्तांतंकृतांजलिपुरावुभौ ॥ तौगर्वितौ शिवोज्ञात्वाकृपयेद
मुवाच ह ॥३८॥ एतल्लिंगस्यमहतोमूलाग्रंयस्तुपश्यति ॥ सएवजगतःकर्तान्यथाजडएवसः ॥ श्रुत्वाव
चस्तावन्योन्यंसंकेतंचक्रतुस्तदा ॥ हंसरूपीययौ ब्रह्मातदग्रंद्रष्टुमिच्छया ॥४०॥ क्रोडरूपीहरिः प्राया
ल्लिंगमूलंविलोकितुं ॥ अदृष्ट्वागाच्चतन्मूलंबहुवर्षमटन्हरिः ॥४१॥ पुनःशिवाग्रंकविप्रा ब्रह्मागाद्ध
युयोजने ॥ श्रांतपक्षःखिन्नमनास्तदोर्ध्वंगंतुमक्षमः ॥४२॥ अदृष्ट्वालिंगमूर्ध्वंनंतदाचिंतापरोभवत्
तदागालेतकंवेगान्निर्गतंलिंगमस्तकात् ॥४३॥ दृष्ट्वापृच्छत्तदावेधाःकुतआयासिकेतक एत
ल्लिंगस्यमूर्धानमावहामियुगान्बहून् ॥४४॥ अतीत्यश्रांतदेहोस्मिपुनर्यामिशिवांतिकं ॥ श्रुत्वाके
तकिवाक्यंसपुनःप्रारश्रमातुरः ॥४५॥ आनंसहेवलिंगाग्रादागतावितितंवद ॥ ओमित्युक्तेकतके
नसहेवागाच्छिवांतिकं ॥४६॥ तावपृच्छच्छिवःसांबोदृष्ट्वायातौनचेतिच ॥ प्राहविप्लुर्मयोदत्तदृष्टं

स०१०
८१

स्थानं प्राप्य दुर्गीकरं यतः ॥ पुरं विरचयामास स्वाभिधानेन दैत्यराट् ॥२२॥ सुदेन निर्मितत्वात्तत्सोदाख्यमभवत्पुरं ॥ तस्मिन्पुरवरे रम्ये नानाविधजनान्विते ॥२३॥ वसन्भूमिं स्ववज्ञागांचक्रे सोदैत्यनायकः ॥ कदाचिद्गुरवर्योपि सोदाख्यनगरीं ययौ ॥२४॥ गुरुमभ्यागतं दृष्ट्वा सुदः संतोषनिर्भरः ॥ पूजयित्वा यथार्हं च गुरुमूचे कृतांजलिः ॥२५॥ सुद उवाच ॥ गुरो युष्मत्प्रसादेन भूमिर्लब्धा सागरा ॥ पुरं चातीव सुखदं दैत्यसेना निवासकं ॥२६॥ इदानीं स्वर्गलाभाय उपदेष्टुं त्वमर्हसि ॥ इति सुदवचः श्रुत्वा ध्यात्वाकविरुवाच ह ॥२७॥ दैत्येंद्र शृणु मद्वाक्यं देवास्त्वतिबलान्विताः ॥ सर्वायुधधरा देवी त्वजेया दैत्यदानवैः ॥२८॥ करोम्युपायं तेवत्स पुत्रोत्पादनहेतवे ॥ भुनक्तु पिंडं त्वत्पत्नी मंत्रपूतं महाबलं ॥ तेन दोहदिनी भूत्वा पुत्रमुत्पादयिष्यति ॥२९॥ तेन स्वर्गं स्वयं नेष्यानान्यथास्ति तुमक्षमः ॥ इत्युक्त्वा मंत्रितं पिंडं तस्यै शुक्रः प्रदत्तवान् ॥३०॥ सा प्रीत्याचत्तमादाय भक्त्या पिंडमभक्षय

८१

यत्र शुक्रः स्वरूपानमगमत्काले सा सुषुवे सुतौ ॥३२॥ जातमात्रेण तौ वीरौ लोकान्बिभ्रदतुः स्वनैः ।
चकंपे वसुधा सर्वान्यपतन्गिरिमस्तकाः ॥३३॥ हंदिदेवनिकायानां मनांसि चचकंपिरे ॥ इत्थमत्यद्भुता
कारौ बालौ दृष्ट्वा मुमोदह ॥३४॥ नाम चक्रेतदा सुंदस्तदानीं हृष्टमानसः ॥ एकं मधुकनामानमकरोत्के
टभाव्ययं ॥३५॥ पुषोष मुदितः सुंदो बालौ दृष्ट्वा दिनेदिने ॥ वर्धमानौ महाक्रूरौ बलवंतौ बभूवतुः ॥३६
एकदा कविरागत्य बालौ स्वचरणंगतौ ॥ उत्थाप्य स्वांकमारोप्य पूर्ववृत्तमवोचत ॥३७॥ बालौ शृणुतमे
वाक्यं शिवो लोकगुरुः प्रभुः ॥ यदाकदापि मनसा शिवद्रोहं नकारयेत ॥३८॥ शिवसंसक्तमनसौ
शिवध्यानपरायणौ ॥ शिवपूजारतौ नित्यं लिंगसंस्थाप्ययत्नतः ॥३९॥ भवेतांवचनान्मेद्य बलवं
तौभविष्यथ ॥ इत्युक्त्वाप्रययौ शुक्रस्तदावैवरदातरे ॥४०॥ स्वनाम्नास्थाप्यलिंगेदैत्यानवास्यांशुभेरि
ने ॥ महाविभवसंयुतौपूजांचक्रतुर्मुदा ॥४१॥ एवंबहुविधेकाले बलिनौमधुकैटभौ ॥ स्वर्गंजेतुंप्र

यत्ततुर्दैत्यदानवसंयुतो ४२ नानाविधभटैःशस्त्रैर्विद्युन्माली पुरोगमैः रुरुधुश्चचतुर्द्वारं स्वःपुर्या
मुनिपुंगवाः ४३ चहलकपाटान्निर्भिद्यश्चिछिदुःकल्पपादपान् जघ्नुर्देवनिकायांश्चपेहुर्मरा कि
नीतरं ४४ तदासेंद्राः सुरगणामंत्रयित्वायुनःपुनः मत्वातौदुर्जयौक्रूरौबलवंतौदुरासदौ ४५
स्वर्गंत्यक्त्वायुःसेंद्राः प्रापुस्तेभैरवींगुहां केचित्ता न त्यवर्तंत भयात्केचित्पडुद्रुवुः ४६ विद्युतान्दे
वसंघांस्तान्दृष्ट्वातोमधुकैटभौ स्वर्गाधिपत्यंतावेवकारयामासतुर्द्विजाः ४७ पुनर्भूमिंसमासा
द्यवानवासीनिवासिनौ श्रीवानेवप्रतिष्ठाप्यविष्णुविद्वेषकारकौ ४८ विष्णुपूजाकरान्मर्त्यान्हंतुंदे
त्यवरान्बहून् समादिदेशतुर्वीरौविष्णागारप्रभेदिनौ ४९ आज्ञयापरमेशस्यविष्णुःपूजार्हकोभ
वत् विष्णु भक्तान्हतांदृष्ट्वा शिवोपिकुपितोभवत् ५० देवान्निर्वापितान्दृष्ट्वाहतान्चैवब्रा
ह्मणान्बहून् सर्वेनारदादृष्ट्वा शिवोविष्णुमुवाचह ५१ विष्णोजहिखलौवीरौमधुकैटभापरिवृंहितः

सुंदमासेदुरुद्धवान् दैत्यसेनाभिसंकाशा सुंदाज्ञाकारिणीसदा १२ कदाचिदुशनाः प्राया
प्टुंसुंदंमहाबलं उत्थाप्यसुंदंसप्राहविद्युन्मालीप्रचोदितः १३ उपवेश्यस्वनिकटेसुंददैत्यप
तिंतदा उवाचभार्गवःप्रीत्यातदंगंपाणिनास्पृशन् १४ शुक्रउवाच कुरुत्यपिवत्सभवान्सेना
क्षेमवतीकिमु त्वत्रित्र्यंसकलंराज्यंसुरैरपहृतंतव १५ इतिश्रुत्वाकवेर्वाक्यंसुंदः प्राहकृतांज
लिः १६ सुंदउवाच गुरोभवत्कृपासाराःसर्वत्रकुशलंतव पितुर्घातदिनारभ्यवनवासमकारषं
१७ इतोस्मद्राज्यलाभाययागंकुरुगुरोमयि इत्युक्त्वाप्ररुरोदोच्चैः पतित्वातस्यपादयोः १८ उत्था
यसुंदंहस्ताभ्यामुपवेश्यासनेशुभे जगादसोत्र्यंशुक्रः सुहृत्कृत्यातुरंतदा १९ शुक्रउवाच
दुर्गंकृत्वासत्यपादेदैत्यदानवसंयुतः तत्रावासंकुरुष्वत्वंपुनर्यास्यतवांतिकं २० इत्युक्त्वाप्र
ययौशुक्रोहर्षयंस्तस्यमानसं सदैत्यदानवंसुंदो विद्युन्मालीसहायवान् २१ शुक्रोपदिष्टंस

महोत्सवेकालेप्रादुरासीत्तदाशिवः॥६२॥लिंगमध्यान्महातेजाभासमानोदिशोदश॥शाकरेः
पृष्ठमारुह्यपार्वत्यासहशंकरः॥६३॥सोमाचविष्णुप्रमुखान्देवान्संबोध्यशंकरः॥सर्वेशृण्वंतुमद्वा
क्यंलिंगेस्मिन्मधुकेश्वरे॥६४॥सदावसामिभोदेवाभवंतोत्रवसंतुच॥इत्थंपुण्यजनवासीवरदा
घोघहारिणी॥६५॥अत्रस्नात्वाचमांपूज्यकृतकृत्याभवंतुवै॥इत्युक्त्वांतर्दधेतत्रलिंगेचमधुका
ख्ये॥६६॥सर्वे देवाःसऋषयस्तत्रवासंप्रचक्रिरे॥एवंवःकथितंविप्राश्चरितंमधुकेशितुः॥६७
श्रुत्वैतत्पुण्यमाख्यानंधीरोप्यलभतेगतिं॥इत्यादि॰पंचविंशोध्यायः॥ऋषयऊचुः॥सूतसूतमहा
भागशार्ङ्गधन्वतनयस्यहो॥भवद्भाकंसारतरंवेदव्यासमुनीरितं॥१॥राजाःकथंब्रह्मकरात्मु
वसत्कथां॥केनोकाकुत्रचावासीत्कथंतस्यगतिर्मुने॥२॥सूतउ०॥पुरासनत्कुमारायस्कंदेनोक्तापुरा
तनीं॥कैटभेश्वरमुद्दिश्यशेषींश्लोत्रमनोरमां॥३॥कदाचिद्वरदामूलेवैशाखेमासिभूसुराः॥

प्रातःस्नात्वापुण्यनद्यांगायत्रींजेपुरेवहि ४ नानादेशजनास्तत्र स्नानार्थमगमज्जवात् तेपिसस्नुः
पुण्यमासिमेषेप्रागर्यमोदये ५ भरद्वाजाश्रमंदृष्ट्वा स्वाश्रमस्यसमीपगान् प्रातःस्नानरतान्नित्यं
भस्मरुद्राक्षधारिणः ६ शिवपूजापरान्सर्वान्कोढेवांछितवरायणान् प्रीत्याप्रोवाचसमुनिः पुराणंमु
निसत्तमाः ७ नानेतिहाससंयुक्तं विचित्रकथयान्वितं एवंदिनेदिनेविप्रा भरद्वाजोदयानिधिः ९
पुराणंश्रावयामासवरदातीरवासिनां कश्चिल्लेवर्तकस्तत्रडुर्मदोनामसर्वदा १० मत्स्यान्निघृष्टु
र्बडिशंवरदाजलमध्यतः शाश्वत्प्रक्षिप्यचादायघटिकेस्थापयत्यसौ ११ कदाचित्सोपिशुश्राव
केवभेश्वरसत्कथां एवंदिनत्रयेतीतेश्रवणाद्भुतकिल्बिषः १२ चतुर्थेदिवसेयत्कास्वधर्मेनि
त्यहिंसकं भयकंपितसर्वांगः स्मृत्वास्मृत्वास्वपातकं १३ दृष्ट्वाद्विजसमाजंचकिंचिद्दूरेरुरोद
ह अहंघोरतरःपापीनास्तिकोनिर्घृणःसदा १४ त्रायध्वंमांदुराचारंसर्वधर्मविवर्जितं ईत्युक्त्वा

दंडवद्भूमौपतित्वाचपुनःपुनः॥दूरेस्थित्वाचबद्धिरांकृतांजलिपुरोऽभवत्॥एवंवदंतदाशेंदृष्ट्वाविस्मि
तमानसाः॥१६॥जनाःप्रोचुर्नकिंचिच्चभारद्वाजस्तदाब्रवीत्॥वर्तमानेकटभेशेदयालौमधुकेश्वरे॥स्ना
नमात्रान्मुक्तिदात्रीवरदापिचवर्तते॥संसारोरगदष्टानांदिव्यौषधकरीशुभा॥किमर्थंदुःखितोदा
क्षस्त्वंक्षम्यतांक्षम्यतामिति॥१९॥स्वाधीनएवदेहोस्तिनकस्यापिनदीवशा॥वेश्याखःस्वयमायातिकिम
र्थंदुःखकारणं॥२०॥तेवेश्याखसमोमासोवानवासीसमानरः॥वेश्यारवेवरदास्नानमनायासगति
प्रदं॥२१॥सर्वक्रतुपुण्यपुण्यंसर्वदानेषुयत्फलं॥तत्फलंलभतेमर्त्योवरदास्नानमात्रतः॥२२॥तत्रापि
माघत्रितयेमुक्तिरेवनसंशयः॥क्षिप्रसिद्धिकरीत्वेषावानवासीपुरोत्तमा॥२३॥वरदोमधुकेशोस्ति
वरदामुक्तिदायिनी॥अस्यास्तीरेमहर्षीणामाश्रमाविवसंतिहि॥२४॥तीर्थानिविविधान्यत्रमहा
पापहराणिच॥इतआयाहिभोदात्रमत्समीपमुपाविश॥२५॥त्वामुद्धरिष्येसद्योहंमुक्तापापंनसं

मधुकैटभ नामानौ कैलासंप्रापयाशुवे ५२ पुनस्तौप्रलये घोरेतवकर्णपुटोद्भवौ तदानीमपितौ
वीरौजहित्वमविघ्नकया ५३ पुनः स्वारोचिषेकालेउत्पत्स्येतेतवोदरात् स्वारोचिषंहंतुकामौत
दानीमपितौजहि ५४ एवंत्रिवारंकृत्वातौमत्सकाशंत्वमानय गाणपत्यंचदास्यामियतस्तौमत्स
रायणौ ५५ इत्युक्त्वाविष्णुसंकैलासेशंकरंस्वयं ब्रह्मवीरेशमुख्येभ्योज्ञानमुद्रामुपादिशत्
५६ शिवशक्तियुतोविष्णुर्हंतुंप्राप्यतौरवलौ नियुद्धकुशलौभूत्वाहत्वातौमधुकैटभौ ५७ कैला
सवास्यकोद्यानेवस्तुमन्वेषयद्भृशं लिंगंदृष्ट्वामहाश्चर्यंवरदातीरवासिहि ५८ विष्णुर्देवैः सहा
भ्येत्यऋषिभिः सत्यवासिभिः पूजयामासदेवेशांसांबंबासुतान्वितं ५९ पपातसुमनोवृष्टिर्लिं
गमूर्ध्निसुशोभना प्रणेमुर्भक्तिलोदेवास्तदाजयजयेतिच ६० मुनयोभक्तिनम्रास्तउपशृंत्यतदा
ब्रुवन् जगुर्गंधर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ६१ विद्याधरगणाःसर्वेतुष्टुवुर्भक्तिभाविताः एवं

मारयामासतैर्बालैः सहसंगतः॥ जालंनिःक्षिप्यबहुशः पक्षिसंघान्मारयत्॥ केकान्काकान्ब
कान्गृध्रान्श्येनान्कोकलकोकिलान्॥ कपोतांस्तित्तिरान्वंजान्धृङ्काटान्सारसान्बहून्॥ मत्स्या
न्भेकांस्तिलिप्सांश्चजलमालान्नदीभवान्॥ कपीन्खुलायान्गाश्चापियत्तैर्बहुविधैरहं॥ किमत्रब
मात्र५ हुनोक्तेनप्राणिंममारषं॥ एवंदुश्चरितंमांचदृष्ट्वामज्जनकस्तदा॥४१॥ अक्षराभ्यासनार्थंचगुरवेमां
समर्पयत्॥ तत्रापिबालकान्सर्वान्चञ्चीकृत्यप्रयत्नतः॥ दुर्मार्गवर्तिनश्चैनंज्ञात्वागुरुस्ताडयत्
तमप्यमारयंरात्रौपाषाणेनातियत्नतः॥ कदाचित्कार्तिकेमासिरात्रौदस्युभिरन्वितः॥४४॥ चौर्य
र्थंमगमंविप्रकैटभेश्वरसन्निधौ॥ गाढांधकारेपंथानमदृष्ट्वायत्नवानहं॥ कस्यचिद्दूर्तिनिकटे
दंडहस्तंमहाप्रभं॥ अवतीर्यशनैर्दीपंगृहीत्वागांशिवालयं॥ निर्भिद्ययत्नतोद्वारंसदीपोलिंगसन्नि
धिं॥ शिवायेस्थाप्यतंदीपंकनकाभरणान्यहं॥ गृहीत्वागमकालेमांददृशुःस्खलपालकाः॥ बध्वासं

ताड्यबहुशोराजोतिकमुपाययुः कारयामासराजामोश्रूलाग्रारोपणंतदा तत्रापिबहुदुःखार्तोम
मारद्विजपुंगवाः यामास्तदासमागत्यबध्वासंताड्यभूरिशः ५० मत्वाणान्यातनादेहेसंयोज्यप्रेत
राट्भटाः मद्गोणायामयःशंकुमतितप्तंसुदारुणं ५१ निःक्षिप्यादायमांनिन्युर्मार्गेत्वतिभयंकरे
गर्जयंतोभर्त्सयंतस्ताड्यंतश्चमांपथि ५२ रुदन्क्षुधार्तोबहुशःशुष्ककंठोष्ठतालुकः प्रेतभूतोवि
वस्त्रश्चस्मरन्मत्कृतपातकं ५३ क्वचित्संकंक्वचिद्गृध्रंक्वचित्संतप्तकर्दमः क्वचित्संतप्तसिकता
स्तीक्ष्णधाराःशिलाःक्वचित् ५४ क्वचिन्मरुप्रपतनंपर्वतारोहणंक्वचित् क्वचित्करकरक्षोद्याः
क्वचित्करशिलागुणाः ५५ क्वचिदग्निप्रवेशश्चशिलाग्रारोहणंक्वचित् क्वचित्तप्ताग्निपतनेसोधा
तारःक्वचित्क्वचित् ५६ स्नायुभेदःक्वचिन्मार्गेत्वस्थिभेदःक्वचित्स्थले मस्तकेतप्तपाषाणंहस्तयोरं
सयोस्तदा ५७ सम्यक्संताड्यनिःक्षिप्यवायुगत्याचनिम्निच क्वचित्सर्पाःक्वचिद्व्याघ्राभृंगाणां

संहतिः क्वचित्पल्वलेषु बभ्रुकीटान्क्वचिन्मार्गे क्वचिद्दावससंकुलं॥क्वचिज्जलूकादरनेक्वचित्सिंहाभिदरानं॥६०॥सारमेयाः क्वचिन्मार्गे किंनाम्नानिन्युरुस्वणाः॥शोचन्स्वकृतकार्योणिस्मृत्वातिदुःखितः क्व
मात्संयमनीप्रापकृच्छ्राणिविशोषितः॥यमोतिभीषणाकारोज्वलदग्निसमप्रभः॥भर्त्सयन्पापि
नोदीनान्महामहिषवाहनः॥६३॥दंष्ट्राकरालवदनोभ्रकुटीकुटिलाननः॥दंडपाशोद्यतकरोमेघगंभी
रनिःस्वनः॥६४॥निरयस्थान्महाघोरान्महापातककारिणः॥आनीयशिक्षयत्यग्रेतदामामर्पयन्भ
टाः॥६५॥यमोप्पिक्रूरदृष्ट्यामांनिरीक्ष्यभृशंकोपितः॥तर्जयामासबहुशस्तच्छ्रुत्वाक्षुभितोभवं॥६६॥
यमाज्ञाकारिणोदूताघोररूपाभयंकराः॥ताडयांचक्रिरेमांचपाशदंडकरादिभिः॥६७॥यदृच्छयानार
दोगात्तदायमदिदृक्षया॥मत्पुण्यगौरवादिप्रहर्षयामधुकैटभे॥६८॥यमःसौम्यतनुर्भूत्वाअर्घ्यमादा
यसत्वरं॥अभ्युत्थायाभिगम्याथपूजयामासनारदं॥६९॥संपूजितोमुनिस्तेनस्वासनेचाप्युपावि

शायः॥ इत्येतद्वदकैवर्तदुःखभीतिकरंत्यज॥२७॥इत्युक्तोरितमाकर्ण्यभरद्वाजमहर्षिणा॥दाशस्तन्नि
कटंगत्वाकृतांजलिरभाषत॥२८॥विप्रेंद्रशृणुमद्वृत्तंकृपोलोदीनवत्सल॥श्रवणात्खलुसर्वेषांभव
दुःखंभवेत्तवतु॥२९॥पूर्वजन्मस्मृतिर्जाताखलुकथाश्रवणादहो॥मामहिंसत्संयमिन्न्यायमःपापिभ
यंकरः॥३०॥स्मरन्स्मरंश्चभगवन्निवर्त्यतेहृदयंमम॥अन्नाकोहंचतद्वृत्तंत्राहित्राहिदयानिधे॥३०
इत्युक्त्वान्यपतद्भूमौछिन्नमूलइवद्रुमः॥हस्तपादंलुटन्दाशोमुमूर्छातीवविकलः॥३१॥भरद्वाज
श्चतंदृष्ट्वाविलुठंतंचमूर्छितं॥क्षिप्रंजीवनमादायजत्वाशिवमनुंमुनिः॥३२॥कृपयेक्षत्तदंगानित
स्पृणाद्युत्थितोभवत्॥कैवर्तोधैर्यमालंब्यस्वानुभूतमवोचत॥३३॥अवधारयविप्रेंद्रमद्वृत्तंवदा
म्यहं॥अहंपूर्वंभवेकश्चिद्विप्रस्तुरधर्मधीः॥३४॥दुर्नयोनामपापीयान्मत्सरश्चापिदुर्जनः॥वैरा
न्वितोबलाद्वित्तान्नाशायादायसर्वदा॥३५॥केनाप्यलक्षितोभूत्वामहाकूपेषुनिर्दयः॥निःक्षिप्य

स०पू
९३

ज्ञया॥९७॥भरद्वाजकृपालेशात्केदमेश्वरसंनिधौ॥वरदायांकृतस्नानःपूजांदृष्ट्वामहेश्वरीं॥९८॥ना
पयिष्यतिकैलासमित्यप्रेषत्तदासमं॥तत्सर्वमघनोजातंभरद्वाजमहामुने॥९९॥सामुद्रमहायो
गिन्नित्यत्कारप्रणामच॥सूतउवाच॥इतिदाक्षवचःश्रुत्वामुनिराहृदयानिधिः॥१००॥भोदाक्षस्वा
हिनयोत्तंवरदायांमहामनाः॥केदमेश्वरमासाद्यसोपश्रयंसमहोत्सवं॥१०१॥प्रदक्षिणानमस्कारं
कृत्वात्वंभक्तिसंयुतः॥यानमारुह्यकैलासंगमिष्यसिनसंशयः॥१०२॥इत्युक्तोदाक्षवर्योसोमुनिना
चदयालुना॥वरदायांकृतस्नानोभस्मोद्धूलितविग्रहः॥१०३॥केदमेश्वरमासाद्यसोपश्रयञ्चमहोत्सवं॥
स्वयंप्रदक्षिणीकृत्यप्रणम्यबहुशस्तदा॥१०४॥निवासमकरोत्तत्रनित्यमित्यंचकारह॥कदाचिद्दक्ष
वर्योयंज्वरदाहेनपीडितः॥१०५॥ममारवरदातीरेकैलासमगदुधाः॥तथाकुमुद्वतीपुण्यानदीनासु
त्तमानदी॥१०६॥देवर्षिद्विजसेव्याचसत्यपादोद्भवाचसा॥संक्रांत्यांचव्यतीपातेग्रहणेचंद्रसूर्ययोः

९३

९० अयनद्वितये चैवकृतस्नानानरासुवि। कुलैकविंशमुद्धृत्यकैलासंलोकमाययुः ९१ इत्यादि
म० षट्त्रिंशोध्यायः। ऋषयऊचुः। सदाशिवयदारम्योनैरुद्रोचोपसंततो। भगवन्स्तनोब्रूहिकथां
रौद्रीं मनोरमां १ कुक्षाक्षोभेरवेणाद्रौनिहतःसत्यमस्तके। इतिप्रोक्तंपुरासूततत्कथांविस्तराद्
द्रुत २ सूतउवाच। पुरासनत्कुमारेणकैलासेवटभूमिके। स्कंदंप्रणम्यचापृच्छिअयमर्थोमहर्षिणा
३ तत्कथामेववोवक्ष्यइतस्तानीयखंडके। विस्तरेणभवंतोपिश्रुत्वासंतोषमेष्यथ। प्रसंगादुक्रमे
णाद्यसंक्षेपेणवदामिवः। पुरादितेःसुतोविप्रमहाबलपराक्रमो। हिरण्यपूर्वकशिपुनेत्रनामधरा
नुभो। तावत्यतिबलोन्मत्तोजगत्त्रयवशंकरौ। दिविजान्भूधरांश्चापिबाधातेतिगर्वितौ। इतोवृह
रिणाज्येष्ठोवराहेणकनिष्ठकः ७ हिरण्याक्षसुतःकश्चित्कुसाक्षइतिविश्रुतः। तपस्तताप धा ता
रमुद्दिश्यबहुवत्सरं ८ वीरयागकरोनित्यंनिराहारोनिराश्रयः। एवंतपसिवर्तंतंकदाचिच्चतुरान

नः ९ आजगामवरदातुंकृत्स्नाक्षायतदाविधिः कृत्स्नाक्षोवेधसंदृष्ट्वा विमानंसर्वकामदं १० वव्रेकृ
तांजलिर्हेलामरणंत्रांकरादृते इत्यंतस्मैवरंदत्त्वाशिवमायाविमोहितं ययावाकाशमार्गेणमयमा
हूयसोसुरः विमानंकारयामाससर्वसंपत्समन्वितं १२ विचित्रसोधजालाढ्यंनानामंदिरमंडितं
नवरत्नप्रभोद्भासंमंदराकारराजितं १३ नानाविचित्रशोभाढ्यंनानारामोपशोभितं एवंस्वनि
र्म्यवैचित्र्यचित्रितंशिल्पिरावमयः १४ दर्शयामासदैत्यायसर्वैश्वर्यप्रदंनृणां दृष्ट्वा विमानंकृत्स्ना
क्षोमुमुदेदैत्यसंसदि १५ मयेनमंत्रयामाससहदैत्यैर्महाबलैः मयःप्रोवाचदैत्येंद्रंसत्याचलविलं
प्रति १६ दैत्येंद्रशृणुमद्वाक्यंसह्यभूधरकंदरे बहुयोजनविस्तारमगम्यंसर्वदेवतैः १७ तत्रे
वदुर्गंकृत्वाद्यवस्तव्यंहित्वयासदा मयवाक्यंसमाकर्ण्य सर्वदैत्यसमन्वितः १८ मयेनकविनामा
र्धययौसह्याद्रिकंदरा दृष्ट्वा महाबिलंतत्रतुतुष्टुः सर्वदानवाः १९ तत्रैववसतिंचक्रुर्दैत्यदानवरा

ज्ञात्वा यमस्तन्निकटोभूत्वाकृतांजलिरभाषत ७० स्वागतंतेमुनिश्रेष्ठ स्वासनेचाप्युपाविश त्वा यमस्त
न्निकटोभूत्वाकृतांजलिरभाषत ७१ त्वत्किंकरंमांयोगींद्राधिकिंकरवाणिते यमवाक्यमितिश्रुत्वा
नारदःप्रत्यभाषत ७२ कैलासादागतोत्यस्मिन्वार्तीचैकाश्रुतामया डुर्नयंशिवभक्तंचयमः क्षिप्रंक
रोतिच ७३ त्वंविरूपाक्षगच्छाद्ययमंबध्नागणैर्दृढं समानयशिवद्रोहकरंतद्भक्तत्रासनात् इतिवीरे
शागदितेवाक्यंश्रुत्वात्वरान्वितः त्वत्सकाशमिहायातोयमेतद्दितंतव नारदस्यवचःश्रुत्वायमोति
भयकातरः शीघ्रमेचसमाहूयपाशबंधंविमुच्यच ७७ इत्यनुज्ञांददौदेवोनारदस्यचसन्निधौ डु
र्नयश्रृणुमद्वाक्यादृत्वाभूमितलंसदा ७८ दाशपुत्रत्वमासाद्यवरदायास्तटेशुभे भारद्वाजाश्रमा
भ्याशेतिष्ठत्वंममज्ञासनात् ७९ कदाचिन्माधवेमासिप्रातःस्नानपरान्जनान् पुराणंश्रावयेषभा
रद्वाजोमहामुनिः ८० श्रोष्यसित्वंमहापुण्यं कैटभेश्वरसन्निधौ तवपूर्वस्मृतिस्तत्रभविष्यतिमदा

दृष्टंयथापुरा॥दैत्येंद्र शृणुमद्वाक्यंलोकान्यर्यटतामया॥३०॥दृष्टाकाचित्कचार्वंगीमनोनयननंदि
नी॥नैवदेवीनगंधर्वीनागीनचदानवी॥३१॥दृष्टपूर्वाक्वचिन्नैवश्रुतपूर्वानकर्हिचित्॥अतीवजा
रठस्तस्याःपतिरेकोनिवेद्यतां॥३२॥त्रायतेतांमहारत्नंकेलासेदेत्यपुंगव॥स्मोनिवसितुंतोचत्रां
कमानःक्षणंमृषा॥३३॥तस्यामेवमतिंकृत्वाआस्तेजरठएरुषः॥नस्नातिनैवभुंक्तेसोननिद्रातिन
गच्छति॥३४॥तामेवरक्षतिसदास्त्रीचित्तंचपलंस्मृतं॥सूत उवाच॥इत्यमरस्यवचःश्रुत्वाकृत्साक्षोभ
दनातुरः॥३५॥सेनान्यंप्रेषयामासशंबरंनयकोविदं॥कैलासेगच्छसेनानिरुद्ध्वाहिमदीरितं
३६॥यथांगीकुरुतेवाक्यंजरठस्तवशंबर॥तथावदसमाश्वास्यबहुभिर्नीतिवाक्यकैः
॥३७॥तद्वार्यमानयक्षिप्रमन्यथातांबलान्नय॥कृत्साक्षवचनंश्रुत्वानीतिज्ञःशंबरस्तरा
॥सुसैन्येर्बहुभिर्युक्तःप्रययौरजताचलं॥३९॥संगत्वादृष्टवांश्चैलेपार्वत्यासहितंशिवं॥

दृष्ट्वोवाचतदागर्वीदृढोयमितिशंबरः ४० भोवृद्धविप्रजरठमद्वाक्यंशृणुपंडित कुस्राक्षोनामदै
त्येंद्रोहिरण्याक्षसुतोबली ४१ विजित्यसकलान्देवान्विद्राव्यचपुनः पुनः त्रैलोक्याधिपतिर्भू
त्वाभुंक्तेभोगाननेकशः ४२ तद्गेहेसर्वरत्नानिसदातिष्ठंतिभूसुराः स्त्रीरत्नभूतोवेभार्योयोग्यातस्यै
वनान्यतः ४३ तथापितस्यतद्भार्यामतिरस्यामभूद्दृढा देयात्तवांगनावृद्धतवदासंसहस्रकं ४४
ग्रामाणांविंशतिंचैवगवांपंचशतंतथा दापयाम्यहमेतानिदृश्यमेकाप्रदीयतां ४५ अतीववृ
द्धस्त्वंविप्रदृश्यसेऽद्यावार्षिकी युवयोः संगमेकालेपरिहासायकेवलं ४६ कुस्राक्षोदृढसर्वांगोन
वान्नवयौवनः तस्मात्तस्यैवयोग्येयंनान्यस्येतिमतिर्मम ४७ राष्ट्रस्यविषमन्यायोनिर्धं
नस्यविषंकृषिः अविद्यस्यविषंवादोवृद्धस्यतरुणीविषं ४८ कुमुदस्यविषंभानुः कमलस्य
विषंविधुः बुद्धेर्विषंचदुःसंगोवृद्धस्यतरुणीविषं ४९ राज्ञोविषंकुमित्रंचसौंदर्यस्यविषंजरा॥

तपोविघ्नं च जनता वृद्ध०॥५०॥विघ्नभूतामिमां विप्रदत्वास्माकं सुखीभव॥इंगीतद्वचनेश्रुत्वाहुंकृ
त्यचपुनःपुनः॥५१॥गृहीत्वाचरणौतस्यभ्रामयित्वाविचक्षणः॥क्षिप्तोत्यर्थंसोपतत्सद्म
मूर्धनि॥५२॥दंडेनाहत्यतत्सैन्यमनयद्यममंदिरं॥पतित्वोत्थायवेगेनकृत्साक्षायन्यवेदयत्त
५३॥ईश्वरस्यवचःश्रुत्वादैत्येंद्रःसोत्यमर्षणः॥युद्धोद्योगंततश्चक्रेदैत्यदानवरक्षसां॥५४॥त
दाज्ञयादैत्यसंघाःसंनद्धायुधपाणयः॥अहंपूर्वमहंपूर्वमित्येवंयुद्धलालसाः॥५५॥तर्जयंतोगर्ज
यंतश्चक्रुःकोलाहलंरवं॥तैरक्षितोमहादैत्यःकृत्साक्षःक्रोधमूर्छितः॥५६॥विमानवरमारुह्यगत्वा
चाकाशमार्गतः॥तामेवसंस्मरन्दैत्योमदनाविष्टचेतनः॥५७॥रुरोधदक्षिणंकैलासंमहाबलपराक्र
मः॥छित्वावनानिचित्राणिभित्वाशृंगाणिदैत्यराट्॥५८॥चकारगर्जनंतत्रप्रलयांबुदनिःस्वनः॥
ज्ञात्वाकरिंसहसागत्यशंभवेतन्न्यवेदयत्॥५९॥शंकरोवचनंश्रुत्वारिवःक्रोधाग्निनाज्वलन्

क्षसाः ॥ मयोपि दैत्यवर्यैभ्यस्त्वायुधानि बहून्यदात् ॥ २७ ॥ तस्मिन्गिरिबिलेगोदयेणाख्ये सर्वसुंदरे
पुण्येमुहूर्तेदैत्यायअभिषेकंचभार्गवः ॥ २८ ॥ चकारविधिवत्तत्रसर्वदैत्याधिपत्यतां ॥ अभिषिक्त
स्तदादैत्योभार्गवेणमहामनाः ॥ २९ ॥ मंत्रयित्वाचतैः सार्धंस्वर्जेतायमतिंव्यधात् ॥ विमानवरमारु
ह्यदैत्यसेनासमन्वितः ॥ ३० ॥ गत्वायुधाचदितिजैर्जित्वाविद्रावयत्सुरान् ॥ स्वर्लोकंचवशेमानीयपु
नरायान्महीधरान् ॥ ३१ ॥ हृत्वाक्षभयसंविग्नादेवावैमेरुकंदरं ॥ छन्नरूपानिवविभुस्तत्राप्यस्य
भयातुराः ॥ ३२ ॥ एवंनिर्जित्यदैत्येंद्रोलोकांस्त्रीन्बुभुजेबलः ॥ कदाचिद्वयस्मरोनामदूतस्तस्यम
हात्मनः ॥ ३३ ॥ लोकानटतिवेलायांदृष्ट्वाचात्रजनान्बहून् ॥ ददर्शतत्रदेवेशंपार्वत्यासहशंकरं ॥
सदृष्ट्वापार्वतींतत्रसर्वावयवसुंदरीं ॥ भासयंतींदिशःसर्वादेहभासातदासुरः ॥ ३५ ॥ शिघ्रमभ्याय
योऽतःकक्षाक्षंविनिवेदितुं ॥ गत्वाचैणपुरंवेगादृष्ट्वादैत्यपतिंतदा ॥ ३६ ॥ जगादसर्ववृत्तांतंस्वेन

विप्रैः समन्वितं ॥७०॥ गंतव्यं भैरवक्षेत्रं ज्ञापमोचनलिप्सुभिः अन्यथा दुर्गतिस्तेषां कृतं कर्म वृथा भवेत्
पुरा त्रिपुरसंहारे दग्धं घ्राणाग्निनेशितुः पुरं दृष्ट्वा शुचा विष्टस्तारकाक्षः कुधाश्रसन् ॥७२॥ मनोरमं म
हाक्षेत्रं भैरवं शंकरप्रियं दग्धुकामस्तदादैत्योदत्यमानं पुरं स्वयं ॥७३॥ गृहीत्वा तत्र विक्षेपस्त्याद्रौ भै
रवस्थले पौराजिरेतामरहसुरीवैमानसंज्ञितां ॥७४॥ तदाशिवाज्ञयाजग्मुः समुद्राः सरितस्तथा स
रांसिदेवाऋषयोमनुजाभूतनायकाः ॥७५॥ चंडिकाद्यामातृगणानदीभूताः शिवाज्ञया गत्वाचरामं
यामासुस्तमग्निंजलवृष्टिभिः ॥७६॥ समागतास्तत्रसर्वेसंभूयशिवसंनिधौ चक्रुस्तीर्थानिसर्वाणितत्रस्थे
महागिरौ ॥७७॥ अद्यापिदृश्यतेशंभोर्जटाजूटविनिःसृता गंगाचंडीनदींप्राप्यलवणाब्धिंसमेत्यच ॥७८॥ पश्चिमाभिं
गतापुण्यास्नातानांमुक्तिदायिनी इदंक्षेत्रवरंपुण्यंसर्वौघविनाशनं ॥७९॥ सर्वकामप्रदंनृणांसर्वयागफलप्रदं सि
द्धिक्षेत्रमिदंपुण्यंदेवर्षिगणसेवितं ॥८०॥ मुक्तिमुक्तिप्रदंह्येतदिहामुत्रफलप्रदं इत्यादिमहासप्तविंशोध्यायः ॥२७॥

९७

ऋषय ऊचुः सूतसर्वकथासारसर्वज्ञमहामते॥ व्यासप्रसादात्त्वंवेत्सिभगवन्मुनिपुंगव॥१
वयंत्वद्वाक्यपीयूषपात्रोत्सादितचेतनाः॥ नतृप्तिमधिगच्छामः श्रुत्वाश्रुत्वाकथाःशुभाः॥२
सह्यप्रत्यक्समुद्रस्यतीरक्षेत्रंनिगद्यतां गोकर्णमितियत्प्रोक्तंत्वयावैसूतनंदन॥३तस्यक्षे
त्रस्यवैसूतगोकर्णाख्याकथंवद॥ तत्रत्यलिंगतीर्थानांमहिमानंवदस्वनः॥४॥तत्रकेमु
नयः संतिसिद्धिंकांप्राप्तिपेदिरे॥एतत्सर्वंमहाबुद्धेविस्तराद्वक्तुमर्हसि॥५॥श्रूयतांमुनिशा
र्दूलसहेभिर्मुनिपुंगवैः॥व्यासप्रसादाद्वक्ष्यामिसर्वंप्रत्यक्षदर्शिवान्॥६॥सिद्धिक्षेत्राणि
त्रीण्याहूरहस्यानिसुरैरपि॥अहंतेवर्णयिष्यामितानिसर्वाणिबोधमे॥७॥शालग्रामंपुष्क
रंचगोकर्णंचमुनीश्वर॥सत्त्वंरजस्तमश्चैवगुणाःसंकीर्तितास्त्रयः॥८॥विष्णुर्ब्रह्माचरुद्र
श्चगुणानामधिदेवता॥ऋग्वेदश्चयजुर्वेदः सामवेदस्तथैवच॥९॥त्रिधाभूतंजगत्सर्वमिदं

संपरिवर्तते सिद्धिक्षेत्राणियोगींद्रत्रीणितानिनिबोधमे १० ब्राह्मेचवैष्णवंचैवरौद्रंचैव
द्विजोत्तमाः शौनक० सिद्धिक्षेत्रमिदंप्रोक्तंत्वयेदानींमहामते ११ किमुच्यतेसिद्धिरिति
सिद्धिःकावामहामते सिद्धेतिलक्षणंब्रूहिब्रूहितस्याःप्रयोजनं १२ सिद्धिक्षेत्रेषुसिद्धिं
चप्राप्तास्तान्ब्रूहिसत्तम सूत० संवर्तकोनाममुनिरग्निपुत्रोमहायशाः १३ अवसत्सु
चिरंकालंगोकर्णेतीर्थसत्तमे तपोघोरंसमास्थायत्रेतायांमुनिसत्तमः १४ निर्द्वंद्वोनिर
हंकारःसिद्धिमेछन्परांद्विजः अथाजगामभगवान्नारदोमुनिसत्तमः १५ यदृछयातत्स
कार्यंसर्वत्रसमदर्शनिः तमागतमभिप्रेक्ष्यनारदंमुनिसत्तमं १६ अभ्युछायार्घ्यमादाय
शिरसातमवंदत आसनंचददौतस्मैमुनयेपावकात्मजः १७ कुशलंपरिपप्रछभगवा
न्नारदोमुनिः संवर्तकंमहात्मानंयोगिनामीश्वरंप्रभुं १८ सुखासीनोमुनिवरोनारदस्तु

आविर्बभूवसहसातत्रोपिपुरुषोमहान् ॥६०॥सर्वायुधधरोरक्तोमहाकाल्यासमन्वितः॥हुंकार
गर्जनैस्तीव्रैर्भीषयन्भुवनानितैः॥६१॥भीषणंभैरवंदृष्ट्वादेवीनुज्ञांचकारह॥गच्छभैरववेगेनब
हुभिर्गणैर्वृतः॥६२॥रक्षाक्षंजहिभूतेशासर्व्यबलवाहनं॥देवाज्ञयाभैरवोपिभूतसंघैःसम
न्वितः॥६३॥भैरव्याचंडिकादेव्यायुद्धाहलातदूलेबहुभिःशस्त्रसंघातैरुद्धोभूद्दैत्यदानवः॥६४॥
अथाक्रुद्धोसुरःस्थातुंतदादुद्राववेगतः॥भैरवोप्यनुदुद्रावयत्रयत्रगतोसुरः॥६५॥तद्भयाद्दैत्यरा
जोपिसत्यस्तंस्वपुरंययौ॥सहैवभैरवेणागत्वाप्रविवेशचगिरेर्बिलं॥६६॥हत्वातत्रमहादैत्यंसर्व्यब
लवाहनं॥तत्रैववसतिंचक्रेलिंगरूपीसभैरवः॥६७॥तदारभ्यचतत्क्षेत्रंभैरवेश्वरसंज्ञितं॥तत्रैव
भैरवंतीर्थंब्रह्महत्याविनाशनं॥६८॥भैरवाख्येमहातीर्थेस्नात्वासंकल्पपूर्वकं॥संपूज्यभैरवंभ
क्त्यामुक्तःपापाभवंतिहि॥६९॥गौतमेनाभिधासाक्षाद्द्विजानांपापमोचनं॥वैवस्वतमनोःकालेजाते

थेऽस्मिन्संशयः॥ तथापियन्मेमनसिवर्तते सुचिरंद्विज॥२९॥तत्तेहंसंप्रवक्ष्यामिप्रसन्नोवक्तु
महसि॥अस्मिन्क्षेत्रवरेसिद्धाविप्राः कतिमहामुने॥२९॥सिद्धिरित्यभिधीयेतकिंतद्वदम
मानघ॥गोकर्णमितियन्नामतस्यनिर्वचनंवद॥३०॥अत्रकेमुनयः सिद्धिंकेनोपायेनसत्त
म॥यतः संजायतेविश्वंयत्रसंपरिवर्तते॥३१॥संह्रियेतपुनर्यत्रकिमाधारंप्रचक्ष्वनः॥नार
द उ०॥श्रूयतामभिधास्यामियत्पृष्टोहमिहत्वया॥३२॥रहस्यंसर्वदेवानांमुनीनामपिसत्त
म॥अस्यतंत्रमिदंश्रोतुंशंभुनालोकशंभुना॥३३॥कुमारायपुराविप्रयोगियोग्यायपृच्छते
तत्तेहंसंप्रवक्ष्यामिनमस्कृत्वात्रिवायवे॥३४॥नमस्त्रिशूलहस्तायत्रियक्षायनमोनमः॥त्रि
धाम्नेचत्रिभेदायत्रिदेहायनमोनमः॥३५॥ब्रह्मविष्ण्वात्मस्वरूपायशंकरायनमोनमः॥लोका
ध्यक्षनमस्तेस्तुसर्वज्ञायनमोनमः॥३६॥परश्वग्र्यग्रहस्तायपरमात्मस्वरूपिणे॥भक्तानु

कंपिनेनित्यंदेवदेवायतेनमः ॥ ३७ ॥ नमः शर्वायपुण्यायसर्वज्ञायनमोनमः ॥ नमः सहस्र
शिरसेसहस्रचरणायच ॥ ३८ ॥ सहस्रबाहवेनित्यंसहस्रनयनायच ॥ गंगाधरनमस्तेस्तु
गंभीरायनमोनमः ॥ ३९ ॥ नमस्तेवृषवाहायवृषप्रियनमोस्तुते ॥ विश्वभावनविश्वेश विश्वह
र्त्रेनमोस्तुते ॥ ४० ॥ यः प्रवर्तयतेविश्वंयस्मिंश्चपरिवर्तते ॥ यस्मिन्प्रलीयतेप्रोतेनमस्तेलिंग
रूपिणे ॥ ४१ ॥ सिद्धिंवदंतिमुनयः परमेश्वरा त्सिंसिद्धान्वदंतिशिवतत्वविदोमुनींद्रान् स्ते
त्राणिचाहुरमलानिशिवस्थितानिक्षेत्रेषुसिद्धिमधिकांप्रवदंतिनौवीं ॥ ४२ ॥ इत्यादिमहा०
अष्टाविंशोध्यायः ॥ २८ ॥ नारद० ॥ कैलासशिखरेरम्येसमासीनंवृषध्वजं ॥ पार्वत्याप्रिययासा
र्धंविश्वगर्भंहरंपरं ॥ १ ॥ भक्त्यासम्यक्चपितरंववंदेषण्मुखस्तदा ॥ मातरंचाभिवाद्याथस्
थविष्टस्तदंतिके ॥ २ ॥ नंदीशप्रमुखैः सिद्धैः शिवज्ञानविशारदैः ॥ संसेव्यमानंनिखिलैः पा

र्षदैश्चसहामरैः ॥ ३ ॥ तमुवाचमहादेवः स्मितपूर्वमिदंवचः ॥ संहरामि जगत्सर्वमिदानीमेवसत्व
त ॥ ४ ॥ नात्रस्थेयंत्वयावत्स क्षेत्रेसिद्धिप्रदंव्रज ॥ त्रिरात्राभ्यंतरेसर्वंजगत्स्थावरजंगमं ॥ ५ ॥ विलयंया
तियस्मात्वंगच्छगोकर्णमाशुवै ॥ ममक्षेत्रेमहाभागगोकर्णेतीर्थसत्तमे ॥ ६ ॥ मयाकेनविधानेनस्थित्वा
सिद्धिमवाप्स्यसि ॥ स्कंद० ॥ किमर्थंदेवदेवेशसंहारःक्रियतेत्वया ॥ ७ ॥ सृष्टिंकिमर्थंकुरुषेसृष्टौवाव
र्तसेकथं ॥ सङ्घाभूतानिभूतेशनयुक्तासंहृतिःपुनः ॥ ८ ॥ इदानीमपिसंहारस्त्वयायेनप्रशस्यते ॥
द्वेषोवासर्वभूतेषुप्रीतिर्वावदशंकर ॥ ९ ॥ समोसमोवासर्वत्रकिमत्रत्तेविचेष्टितं ॥ गोकर्णस्यप्रभावं
चसिद्धिक्षेत्रस्यशंसमे ॥ १० ॥ श्रुत्वैवसकलंदेवगमिष्यामियथाहमं ॥ श्रीशिव० ॥ शृणुपुत्रपरंगु
ह्यंसमासात्कथयामिते ॥ ११ ॥ अहमेवजगत्सर्वंनान्योस्तिसुरसत्तम ॥ आदावहंतथामध्येअंतेचाहं
नसंशयः ॥ १२ ॥ समनास्त्यादिरंतश्चतथामध्यश्चसत्तम ॥ आदिमध्यावसानानिमत्कृतानिनिबोधमे

पसांनिधिः आस्यतामितिहोवाचसंवर्तकमुदारधीः १९ संवर्तकमुनिश्रेष्ठः प्राप्यानु
ज्ञामुपाविशत् विश्रांतंमुनिमासीनमिदमाहाथपावकिः २० संवर्तक० अद्यमेस
फलंजन्मकृतार्थोस्मिमहामते तवसंदर्शनादद्यसुप्रीतश्चद्विजोत्तम २१ देवाअपिहि
कांक्षंतेमुनयश्चतपोधनाः तवसंदर्शनंयस्मादपुण्यानामसंभवं २२ तपसासिद्धमात्मा
नंमन्येहंतवदर्शनात् कर्मक्षयोहिभवतिसंभ्रमोह्यभवद्विज २३ सूत० इतिसंपूजितो
राजन्संवर्तेनसनारदः प्रीतिमानब्रवीद्वाक्यंसंवर्तकमिदंपुनः २४ सिद्धोसिवैमुनिश्रेष्ठ
तपसाचदमेनच भक्त्याचदेवदेवस्यरुद्रस्यपरमेष्ठिनः २५ स्तोत्रस्यचप्रभावेनगुरुप्रसा
दणनच किंतेभीष्टंद्विजश्रेष्ठब्रूहितद्वितराम्यहं २६ अमोघंदर्शनंविद्धिमदीयंब्राह्म
णोत्तम नह्यदेयंमयादातुंत्रैलोक्यंसर्वमप्युत २७ संवर्तक० दर्शनादेवतेब्रह्मन्कृता

हं निर्गुणः सगुणात्मकः ॥ कथितं ते सुबहुधा नारदेवेतासि सुव्रत ॥२३॥ आत्माहं सर्वभूतस्थः क्षे
त्रक्षेत्रज्ञसंज्ञितः ॥ त्रैलोक्यं मदधिष्ठानं मच्चेष्टं परिवर्तते ॥२४॥ नमे प्रियोपि नद्वेष्यो न चोदा
सीन वृत्तयः ॥ मय्येव जातं मय्येव वर्तते सचराचरं ॥२५॥ मामुपेष्यति चांते वै मायया मम मोहि
तं ॥ शिव आदौ तथा मध्ये शिवो तेजगतस्तथा ॥२६॥ शिवेन वजगत्सर्वं बहिरंतश्च सर्वतः ॥
शृणु पुत्र यथा तत्वं संक्षेपाद्वदतो मम ॥२७॥ श्रोतव्यं चत्वयैवेदं नवक्तव्यं हि कुत्रचित् ॥ एको
हमादौ भुवनानि पुत्र निक्षिप्य कुक्षौ सचराचराणि ॥ तमोगुणं मानयन्योभवामि संहृत्य भू
तानि जलात्मको हं ॥२९॥ जलस्य रूपं मम दिव्यमाहुः शुद्धं सदा निर्मल निष्कलंकं ॥ नित्यं नि
रुकं निरपेक्षमाहुरात्मानमेकं परमं वदंति ॥३०॥ ततः शनैरहममलोजलात्मकः क्रमेण संय
म्यनिरुद्धचेताः ॥ सत्वात्मकं गुणमहं प्रतिपद्य पुत्र नारायणेति जगति प्रथितो भवामि ॥३१॥

ततोरजोगुणंसात्विकंसंबभूवरजोगुणंब्रह्मसंज्ञंबभूव॥ततोहिरण्यत्वमवाप्यरोदंभावंहित्वा
तमसाहंभवामि॥२२॥स्कंद०॥कीर्तितंसात्विकंतात्ततामसंकिंप्रयोजनं॥राजसंवासुरश्रे
ष्ठश्रोतुमिच्छाप्रवर्तते॥२३॥शंकर०॥सत्वेनाहंवेदगर्भोदेवान्सर्वान्सृजामिवै॥तामसेनासु
रान्मुग्धान्स्थावरांश्चपशूंश्च॥२४॥शेषंराजसभावेनत्रिधात्रैलोक्यसंभवः॥ब्रह्मविष्णु
शिवाख्योहंगुणानांप्रविभागतः॥२५॥बहुरूपोस्मिसर्वत्रसर्वव्याप्यनिरामयः॥चिदात्म
कोहमेकश्चसर्वसाक्षीनिरंजनः॥२६॥लीलयाचास्यजगतः सर्वाःस्थित्यादिकाःक्रियाः
करोमिचैकदासर्वमयिसंहृत्यवर्तते॥२७॥इदंप्रकाशितंतत्वंरहस्यंभवतेस्फुटं॥२८॥
इत्यादि० एकोनत्रिंशोध्यायः॥२९॥स्कंद०॥भगवन्देवदेवेशश्रुतंतेतत्वलक्षणं॥श्रोत

व्यपरमं किंचित्तन्मे ब्रूहिजगद्गुरो॥१॥गच्छगोकर्णमद्येवह्येतदाहभवान्मम॥ ममक्षेत्रमितीदं
चक्षुर्लंतेवदतोमया॥२॥ सर्वक्षेत्राणिभवतः सर्वक्षेत्रमयोह्यसि॥त्वमेवसर्वभूतेषुक्षेत्र
क्षेत्रज्ञसंज्ञकः॥३॥ तत्कथंममवैक्षेत्रमितिगोकर्णमात्थमे॥ तन्ममब्रूहिभगवन्गोकर्ण
स्यप्रधानतः॥४॥शंकर०॥ममांशोब्रह्मणस्तातउत्पन्नः क्रोधसंभवः॥ललाटात्तस्यदेवस्य
सृष्टिंचिंतयतः पुरा॥५॥दृष्ट्वोत्पन्नंरुद्रमथरुद्रमाहप्रजापतिः॥सृष्टिंकुरुमहाभागसमर्थ
स्त्वंहिमेमतः॥६॥ततोममांशः सलिलेनकिंचित्प्रत्यभाषत॥ सृष्टौविघ्नोपमन्यिच्छन्निधिंवैध
नोयथा॥७॥ अनश्वरान्निरातंकान्भूयसिः सर्वदेहिनः॥सत्वैकगुणसंपन्नाः सर्वेनाधम
मध्यमाः॥८॥तपसासाधयाम्येवमिहलोकहितेच्छया॥ निश्चित्यतपसातत्रतपश्चर्तुंप्रचक्रमे
९॥निमग्नः सलिलेरुद्रस्तपसाद्योतितप्रभः॥ संनियम्यमनोदेवंसंस्थाप्यहृदयांबुजे॥१०॥

आदौसृष्टिंकरोम्येवमध्येरक्षामिचप्रभुः॥ करोमिचांतमंतेचदृश्यादृश्यस्यसत्तम॥१४॥सत्व
रजस्तमश्चेतिगुणामद्देहसंभवाः॥सात्विकंराजसंचेतितामसंचत्रिधाजगत्॥१५॥सिद्धिं
चेछंतित्रिविधांस्वभावादेवसत्तम॥स्कंद०॥सृष्टेर्मदेवदेवेशश्रोतुमिछाप्रवर्तते॥१६॥सिद्धिं
चात्रिविधांदेवसिद्धिस्तत्राणिचप्रभो॥ब्रह्मा०॥अहमादिर्हिदेवानांमध्येचासुरसत्तम॥१७॥अं
तश्चसर्वभूतानामात्माचाहंनसंशयः॥नमेप्रीतिर्नमेद्वेषःसर्वत्रसमदर्शनः॥१८॥गुणत्र
यविभागेनसृष्टोवर्तामिसुव्रत॥श्रूयतांपुत्रवक्ष्यामिसृष्टेर्लक्षणमादितः॥१९॥अरूपोहम
देहोहमनादिरहमच्युतः॥अनंतोहंकार्तिकेयमांनजानातिकश्चन॥२०॥मामेकंबहुधापु
त्रयजंतिज्ञानचोदिताः॥तथापिमांनजानंतिमद्विनानास्तिकिंचन॥२१॥अरूपत्वाद्देह
त्वादमनोगोचरोह्यहं॥नत्राह्यगोचरश्चाहंयोगिध्येयोहमच्युतः॥२२॥निष्कलः सकलश्चा

परंज्योतिश्चिदात्मानमद्वयंतमसःपरं।ध्यायंध्यायंसदानंदंसमाधावध्यतिष्ठत॥११॥एवंतप
स्यतस्तस्यकोटिसूर्यसमद्युतेः।युगत्रयावधिःकालःसुमहानत्यगात्किल॥१२॥ततोविलंबि
तंदृष्ट्वाद्रुसर्वप्रजापतिः॥तत्रकारणमन्विच्छंश्चिंतयामासचाकुलः॥१३॥अनभ्यस्तणिभूता
नितानिसर्वाणियत्नतः॥सोग्रतेचतपस्यास्तेपरमेणसमाधिना॥१४॥एवंसकारणंज्ञात्वावि
दित्वातन्मनोगतं॥अहोसाहसमाश्रित्यरुद्रस्तपसिवर्तते॥१५॥देवासुरमनुष्यादौविरोधो
नभवेद्यदि॥भवेच्चसर्वसामान्यंनीचोत्कृष्टविभागिच॥१६॥शुद्धैकसत्वसृष्टिश्चत्रिगुणालं
बनंविना॥सजातीयविजातीयकल्पनाज्ञानजातथा॥१७॥संकराश्चमहादोषाःसंभविष्यं
तिवैचिरं॥तस्मादेतन्नकर्तव्यमितिनिश्चितमानसः॥१८॥ततोरजस्तमोभ्योवैचोदितःप
रमंभवः॥अन्यदाभगवान्पुत्रममन्त्र्याग्रचोदितः॥१९॥चकारसृष्टिंत्रिगुणांततोब्रह्मा

दर्शभुवनत्रयं॥२९॥दृष्ट्वाचुकोपदेवानांदेवःक्रोधसमन्वितः॥तयाप्रेरित्यासंगम्यगोकर्णेभूत
भावनः॥३०॥सृष्टान्नानाविधान्चित्रसृष्टवानादिरूपस्वयं॥नानारूपधरान्देवान्संक्रम्यानुक्र
मंक्रमात्॥३१॥सप्तकोटिमहावीर्यान्पार्षदान्परमेश्वरः॥आत्मनः सदृशानुग्रान्नानावेष
विभूषणान्॥३२॥उग्रायुधानुग्ररूपानुग्रदंष्ट्राभयंकरान्॥त्रिशूलकार्मुकधरान्खड्गशक्तिध
रान्प्रभुः॥३३॥प्रेषयित्वास्वपार्षदांस्तान्वैदेवानांनिर्बलियया॥दक्षस्ययक्ष्यमाणस्ययागविघ्नक
रः प्रभुः॥३४॥तत्रदेवाः सगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः॥नागायक्षाः सुपर्णाश्चसमेताःस्थिर
जंगमाः॥३५॥त्रैलोक्यंतस्यभवनेसमग्रंमाविनापुरा॥ततोहंतस्यभवनंजित्वात्रिभुवनंबला
त्॥३६॥नाशयामिसुरश्रेष्ठकिमन्यद्वोनुमिच्छसि॥स्कंद०॥गोकर्णस्यप्रभावंमेविस्तराद्वद
शंकर॥३७॥क्षेत्राणामुत्तमंनित्यंभवतासमुदाहृतं॥शंकर०॥शृणुपुत्रपरंगुह्यंगोकर्णंसु

रसत्तम॥३॥श्रीकीलालस्यचगोनामगोपतिर्वरुणः स्मृतः॥तस्मिन्मयिपुरापुत्रमाज्ञितेवरुणालये
३९॥चराचरमिदंसर्वंस्रष्टुंसर्वमुनीश्वर॥तत्रत्रैलोक्यमखिलंकृतवान्यत्रसंभवः॥४०॥अहंज
लेचिरंपुत्रस्थितवान्ध्यानमाश्रितः॥श्रुत्वातोप्रकृतेर्वचिमुच्छितश्चमयासह॥४१॥ततोदक्ष
स्यभवनेश्रुतमाक्रानमच्युत॥भूतानामखिलानांहितनोमोमन्युराविशत्॥४२॥क्रोधान्वित
श्चतस्यैवंमत्वाचोर्ध्वमुपागतः॥आगत्यदृष्टवान्पुत्रमेदिनींचक्रसंस्थितां॥४३॥क्रुधोहम
क्रमंतानंदेहीदेहममन्यत॥ततोमामाहवैदेवीधराविश्वंभरासती॥४४॥कृतांजलिपुटाभूत्वा
वेपंतीकदलीयथा॥जिक्ष्याभूतहरणंदृष्ट्वामांकुपितंतदा॥४५॥क्षमस्वशरणंदेवभक्तानाम
भयंकर॥रौद्रमूर्तेसुरश्रेष्ठनित्यानित्यप्रकंपन॥४६॥त्रैलोक्यकांतकामोरधर्मप्रियसुरेश्वर॥
विश्वमूर्तेविश्वकर्मन्विष्णुमूर्तेहरिप्रिय॥४७॥ब्रह्ममूर्तेजगन्नाथशिवमूर्तेतकर्मणे॥अंतः

द्रुतंपुरा॥ ततोरुद्रंप्रपश्यंतंसमाधिस्थमात्मनि॥२०॥ तंतदालुप्तमाभाष्यवागुवाचाशरीरिणी
उत्तिष्ठोत्तिष्ठदेवेशनिर्वृत्तंचिंतितंतव॥२१॥अन्यथाब्रह्मणासर्वंसृष्टंस्थावरजंगमं॥चतुर्विधं
निभृतानिप्राक्सृष्ट्यायानिसत्तम॥२२॥तानिसर्वाणिसृष्टानिनदेवाद्याश्चपूर्ववत्॥तस्मात्
श्रमणाकंदेवकिमर्थंतप्यसेवृथा॥२३॥तच्छ्रुत्वाभगवान्देवस्तामाहागम्यतामिति॥सात्विका
प्रकृतिः सावेस्थितारुद्रस्यसंनिधौ॥२४॥तामाहभगवांश्शंभुः क्रोधपर्याकुलेक्षणः॥ कात्वंकु
तोवाकिंब्रूषेसाब्रवीद्भगवन्प्रभो॥२५॥ध्यानेजानीहिभगवन्मद्दत्तंतपुरोत्तम॥ततोदध्यौचि
रंदेवो ज्ञातुंतस्याश्चसंभवं॥२६॥ततोवगम्यतांदेवः सात्विकींप्रकृतिंस्वकां॥रजस्तमोभ्यांस
ंवेदृष्ट्वाक्रोधसमन्वितः॥२७॥ उत्फुल्लयोर्ध्वयासाकंप्रकृत्यापुरुषोत्तम॥अंगुष्ठमात्रः पुरुषो
द्वादशादित्यसंनिभः॥२८॥उर्ध्वमुत्पत्यवेगेनकर्णच्छिद्रेणनिः सृतः॥निर्गत्यभूतंभगवानद्

स्वस्तथा॥नद्योनदास्तदाश्चैवसर्वेस्थावरजंगमं॥५८॥त्वदंशभूतंदेवेशादत्र्यादत्र्यंनसंशयः
शिरस्तथातेगगनंसुरेशाअष्टौदिशास्तेसतिबाहवस्ते॥ त्वयीदमाहुर्नयनत्रयंतेसत्यंनिलोचंद्र
इतिक्रमेण॥६०॥पादौतवाहुश्चिवदिव्यमूर्तेरुत्पात्तवेमेगिरयःसमस्ताः॥ रोमाणितेभूरुह
देवदेवसर्वेबुधास्तेजगदेवदंति॥६१॥इतिस्तुतोथभगवान्भूम्याभूतपतिस्तथा॥ प्रीत्येदमा
हधरणींकिमिच्छसिशुभेवद॥६२॥ ॥इत्यादि०त्रिंशोध्यायः॥ ३०॥ श्रीकर०॥भूश्चाहविव्ह
लोरविस्वभाराद्भयपीडिता॥तवोच्चगमनाद्वीनामोत्राहिपुरुषोत्तम॥१॥नमस्तेदेवदेवकर्तु
महसिशंकर॥ कर्णछिद्रेणमेदेवहस्वभूतोर्ध्वमुत्तम॥२॥रुद्र०॥तथाभद्रंकरिष्यामियथा
नोवक्ष्यिवेदनं॥ मत्संयोगादिहशुभंभविष्यतिसुतस्तव॥३॥ग्रहाणामधिपश्चंडः सोंगार
कइतिश्रुतः॥ अंगुष्ठमात्रवपुषानिर्गमिष्यामिशोभनं॥४॥भविष्यतिइदंभद्रंक्षेत्रंत्रैलोक्य

विश्रुते॥ गोशब्दः प्रथमेरुद्रत्वयिसंपरिवर्तते॥५॥तस्माद्गोकर्णमितिचख्यातंलोकेभवि
ष्यति॥रुद्रयोनीतिनाम्नाचत्रैलोक्येविश्रुतंभवेत्॥६॥एकार्णवेजगत्यस्मिन्नावर्तेवरुण
स्ययत्॥आपातालात्सत्यलोकादवर्ततेतिसागरे॥७॥विनाशयेचैवहिलयेवरुणावर्तकं
ततः॥यस्मरिष्यंतिगोकर्णंप्रातरुत्थायनित्यशः॥८॥तेषांरात्रिकृतंपापंमत्प्रसादाद्विनश्य
ति॥यद्रक्ष्यंतिममक्षेत्रंगोकर्णंपुरुषोत्तम॥९॥जन्मप्रभृतिपापंचकृतंतेषांप्रणश्यति॥स्ना
नंकुर्वंतियेतस्योरुद्रयोन्यांद्विजोत्तमाः॥१०॥तेषांत्रिजन्मचरितमत्यल्पंयदिवाबहु॥विन
श्यतिशनैः पापंमत्प्रसादान्नसंशयः॥११॥अश्वमेधक्रतुकृतंपुण्यंचभवतिस्फुटं॥विधोन
मयोकेनस्नानेतत्रप्रशस्यते॥१२॥स्कंद०॥तस्मिन्क्षेत्रेममगुरोसिद्धान्भवतुमर्हसि॥सि
द्धिर्लक्ष्मणाख्याहिसिद्धानांचरितंचमे॥१३॥शौक०॥निरीक्ष्यतस्मिन्भद्रंतेतत्क्षेत्रंनाम

नुस्मरन्।इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्यो निगृह्यात्मनिबुद्धिमान्॥१४॥कामक्रोधविनिर्मुक्तोनिष्कामो
नन्यमानसः॥निर्द्वंद्वोनिरहंकारोमद्याजीमत्परायणः॥१५॥मामेवैष्यतिसिद्धः सपुनरावृत्तिव
र्जितं॥मांगलाननिवर्तेतयत्रगत्वानशोचति॥१६॥अहमेवजगत्सर्वंज्ञानेनौवेहिपुत्रक॥एक
एकाद्वितीयोहमितियोमन्येतसदा॥१७॥ससिद्धः पुरुषःसिद्धः सिद्धिंतोपरमांविदुः॥तन्नल
भ्येसुरश्रेष्ठइंद्रियाकर्षिभिर्नरैः॥१८॥तस्मान्निः संगचित्तेननिर्द्वंद्वेननिरामये॥शुद्धंबुद्धंनि
वेशांतेनिर्वाणमधिगच्छति॥१९॥तास्सिद्धिमाहुर्मुनयः सात्विकासिद्धिरीलिता॥राजसींचपरांसि
द्धिंशृणुवस्यामिपुत्रक॥२०॥स्वर्गापवर्गमात्रिऊन्नवलंयेवोथेप्सितं॥अणिमादिमहासिद्धिं
गंधर्वत्वमथापरं॥२१॥यस्तासिद्धस्तथैवान्यः काश्चित्त्वलैकिकासिनां॥यान्निगच्छतिवैकामां
स्तांस्तानाप्नोतिनान्यथा॥२२॥दानैर्होमैर्जपैश्चान्यैः सुक्षेत्रमरणेरपि॥इष्टापूर्तैश्चविविधैःपु

स्थरूपिणेनित्यमात्मानात्मस्वरूपिणे॥ज्ञानाज्ञानविभागायज्ञानग्रायामलायच॥४९॥सूर्यें
दुवन्हिनयनज्ञानशास्त्रविभूषण॥महामायमहादेवमहदादिप्रवर्तक॥५०॥एकमूर्तेद्विमूर्ते
चत्रिमूर्तेचज्ञानानन॥सहस्रमूर्तयेतुभ्यंमूर्तीमूर्तेस्वरूपिणे॥५१॥यज्ञमूर्तेयज्ञभवयज्ञे
ज्ञायाव्ययायच॥कर्त्रेभर्त्रेचहर्त्रेचहरिणेत्रायवेधसे॥५२॥परमात्मन्परंधामपवित्रंपरमभ
वान्॥त्वमादिः सर्वभूतानामनादिस्त्वंसुरोत्तम॥५३॥आदिमध्यावसानस्त्वंभूतानांपर
मेश्वर॥त्वंयज्ञस्त्वंवषेवट्कारस्त्वंहविस्त्वंहुताशनः॥५४॥त्वमोंकारः सुरश्रेष्ठत्वंब्रह्मात्वंपु
राधिप॥त्वंविष्णुस्त्वंरविः सोमोयमस्त्वंवरुणस्तथा॥५५॥आदित्यावसवोरुद्रामरुतःपि
तरस्तथा॥विश्वेदवाश्विनौचैवअहमाकाग्नएवच॥५६॥नागायक्षाः पिशाचाश्चमनुष्य
पशवस्तथा॥दक्षिणाःपर्वताश्चैवराक्षसागुह्यकास्तथा॥५७॥गंधर्वाप्सरसश्चैवसमुद्राण

र्णक्षिप्रसिद्धिकरंनृणां॥रहस्यंसर्वदेवानामृषीणांसर्वसत्तम॥३३॥क्षेत्रमितिप्राहुःक्षि
त्रसिद्धिप्रदंभुवि॥सिद्धिमिच्छन्पुरानत्रआत्मन्येवव्यवस्थितः॥३४॥मयोक्तनविधानेन
सन्सिद्धिमवाप्स्यसि॥गोकर्णस्यप्रभावस्तुप्रोक्तःसंक्षेपतोमया॥३५॥सिद्धित्रयंचकथितंकि
मन्यत्श्रोतुमिच्छसि॥स्कंदउवाच॥तस्मिन्क्षेत्रवरेदेवसिद्धान्मेवक्तुमर्हसि॥३६॥त
वक्षेत्रमहादेवगोकर्णवृषभध्वज॥ईश्वरउवाच॥शृणुपुत्रममक्षेत्रमामिष्टासुनिपुंगव
३७॥स्वायंभुवेंतरेपुत्रचतुर्विंशतिसत्तम॥परासिद्धिंगतास्तान्मेशृण्वेकाग्रतोमम॥३८॥
सनत्कुमारः सुतपाः कनकः सामरीसमः॥नारदोरोमशश्चात्रिः सर्वेतेमुनिपुंगवाः॥
३९॥दुर्वासावैमुनिश्रेष्ठोमार्कंडेयोमहामुनिः॥लज्जाश्रुतिः स्मृतिर्मेधासाक्षिक्षेत्रेसरस्व
ती॥४०॥धर्मश्चभगवानादिर्नववैसिद्धिमागताः॥वदान्यमुत्तमः सामकामःक्रोधश्चसुव्रत॥४१॥

असूयामत्सराचंडीद्वेषश्चावतितथामता॥ एतेचतुर्विंशतिकामुक्तिमाप्ताः कुमारक॥ ४२॥ म
न्वंतरेषुसर्वेषुश्रृणुमुक्तिमुपागतान्॥ स्वोरोचिषेंतरेत्रातेविंशान्मुक्तिमुपागताः॥ ४३॥ मम
क्षेत्रमहापुण्यंगोकर्णंमातवत्सलं॥ वसुरेण्योवरदोनरोनारायणस्तथा॥ ४४॥ ध्रुवोनरः कुर
श्चैवकालः कर्मकरःक्रिया॥ रोभातिलोत्तमाजन्यासुरभिर्मनिकातथा॥ ४५॥ रोमपादः पृथु
ग्रीवः कंडूसत्यतपास्तथा॥ अधश्चोर्ध्वंचतिर्यक्चगतामुक्तिंनरामयाः॥ ४६॥ तामसेचापि
राजेंद्रश्रृणुमुक्तिमुपागतान्॥ देवानंदःसुहोत्रश्चकहोलः कनकः कृशः॥ ४७॥ हिरण्यरो
मादीर्घतपाःसुहोत्रश्चोबरायणः॥ गौरिगणाधिपश्चैवोमेरुः कनकभूषणः॥ ४८॥ सुभ
द्राचसुशर्माचसार्वभौमस्तथाहरिः॥ देवलोवासुकिस्तक्षोअनंतोरणएवच॥ ४९॥ द्वाविंश
तिमहाभागमुक्तामुक्तिमुपागताः॥ रैवतेत्वंतरेविप्रश्रृणुनिर्वाणमागतान्॥ ५०॥ वीरधर्मो

महानेदः शोभुःशोतमयस्तथा॥रम्योरमणिसुश्चैवपर्णादिस्तृणवस्तथा॥५२॥अंशुमान्नादि
जंघश्चअकूपारोंगएवच॥रोचमानःशिवःनीतःसमुद्रोविवरास्तथा॥५३॥उलूखला
हिरिंबाश्चरोदसीनर्मदातथा॥रेवतश्चांतरिक्षेत्रेएतेसंसिद्धिमागताः॥५४॥चाक्षुषश्चांत
रवत्सतिरोधानेसमागतान्॥सुरभिः सुमतिर्मलुबुधः शुक्रः प्रवर्धनः॥५५॥राहुःकाथः
कमः शांतः साध्याः सिद्धाः प्रजापतिः॥अंगिरामधुपर्कश्चसंध्यारात्रिर्मनोहरा॥५६॥एते
पुत्रममक्षेत्रेगोकर्णसिद्धिमागताः॥वैवस्वतेंतरेपुत्रश्चणुनिर्वाणमागतान्॥५७॥इक्ष्वाकु
रंवरिषश्चनाभागोनहुषस्तथा॥विश्वामित्रःसुहोत्रश्चययातिश्चमहायशाः॥५८॥जनकःके
वलाश्चश्चगोविदोगोपतिस्तथा॥५९॥प्रह्लादोविनताचैववाणश्चैवबलेःसुतः॥सु रुचिर्हि
व्यवाहश्चवर्णावरूणायस्तथा॥६०॥वाल्मीकिरथहर्षज्ञोगरुडोविनतासुतः॥सुधर्माणः प्रभु

ण्यतीर्थविगाहनैः॥२३॥तांराजसींसिद्धिमाहुः पुनरावृत्तिलक्षणां॥कालेनपुनरावृत्यदुखमामो
त्यनंतकं॥२४॥तामसींशृणुधैवमज्ञानकृतलक्षणां॥इदंमेनास्तिनास्त्यादिरितिचिंतयतेन
रः॥२५॥नदत्वायुदितेकालेनजुहोतियथोदितं॥दातव्यमितियोदद्यान्नापरेणसमासतः॥२६॥
श्रुतिस्मृत्युदितंकर्मगुरुशुश्रूषणेतथा॥अष्टादशपुराणोक्तंधर्मंसत्यज्यनिर्दयः॥२७॥करोत्यध
र्मंधर्मज्ञस्वेच्छयाकूटयुक्तिभिः॥अशास्त्रिणाप्यनाचोरैर्दत्तंचजुहोतिच॥२८॥एतेनतामा
सींसिद्धिंपश्चत्यज्ञानलक्षणां॥अश्नादयस्तिरव्यांतामृगपक्षिसरीसृपाः॥२९॥स्थावराश्च
भविष्यंतितामस्यामुग्रचेतसः॥नकिंचिदवगछंतिमग्नास्तमसिदारुणे॥३०॥चक्रवत्परिव
र्तंतेतिर्यग्योनिशतेनरः॥भवाभोधौचिरंपुत्रवर्तंतेशास्त्रवर्जिताः॥३१॥आचार्यंमांविजा
नीहिविष्णुश्चाचार्यएवच॥क्षेत्राणामुत्तमंपुण्यंगोकर्णमभिधीयते॥३२॥तत्रंगच्छाद्यगोक

केचित्सुरश्रेष्ठवदंतिवदंतोवरा॥शिवएवप्रभुर्लोकेभूतभव्यभविष्यकृत्॥६॥नान्योस्तिचेव
तल्लोकेशिवआदिःपरेविदुः॥इतित्रिधातुवर्ततेज्ञानिनोज्ञानिनस्तदा॥७॥तेषांविवदतांता
तकृतोमेसंशयोमहान्॥तेषांवाक्यंगुरोसत्यंसमत्वंतेषुवर्तते॥८॥यथोमेसंशयस्तातनि
स्यतिजगत्प्रभो॥९॥तथाप्रब्रूहिभगवन्श्रोतव्यंयदिमेवदा॥रांकर०॥यद्दुःखंपरमंपुत्रनवक
व्यंकदाचन॥१०॥पुत्रस्त्वंमेसुरश्रेष्ठस्त्वंशिष्योनेज्ञाकोविदः॥तस्माद्दास्यामितेपुत्रयज्ज्ञात्वा
सिद्धिमाप्नुयात्॥११॥सत्वंरजस्तमइतिगुणाः संज्ञाधिकारिणः॥देवानामेकभावश्चएकमूर्ति
र्नसंशयः॥१२॥वातपित्तकफश्लेष्मइतिभेदस्त्रिधास्थितः॥संज्ञास्त्रिधाप्रवर्ततेएकसतिशा
रीरके॥१३॥धातवोबहवःपुत्रवर्ततेस्यशरीरके॥संज्ञाःपृथक्प्रवर्ततेतेषुधातुषुपुत्रक॥१४॥पंचे
द्रियाणिवर्ततेपंचभूतानिवैसुत॥एकेशरीरेबहुधासंज्ञावासुप्रवर्तते॥१५॥तथासुतप्रवर्तते

मय्येवंनसंशयः॥ वातपित्तकफाः पुत्रबाधामुपगमिष्यति॥ समत्वेवर्ततेयावत्तावदस्यशरीर
कं॥ वैद्याःपित्तप्रशमनाद्गुणांछंसंतिपैत्तिकान्॥ यथावातप्रशमनाद्गुणांछंसंतिवातजान्॥ तथा
श्लेष्मप्रशमनाद्गुणांछंसंतिश्लेष्मजान्॥ १८॥ एवंत्रिधागुणान्विद्धुस्तेवैद्यानात्रसंशयः॥ सात्विकं
राजसंचैवतामसंचत्रिधाजगत्॥ १९॥ सर्वमेतत्सुश्रेष्ठमत्सत्तांकेप्रवर्तते॥ संज्ञयाभेदमिच्छंतिनमू
र्तिभेदउच्यते॥ २०॥ ब्रह्मविष्णुशिवाख्याहिसंज्ञाममनसंशयः॥ संज्ञायाश्चमदीयास्तास्तथावि
ष्णोरपिप्रभो॥ २१॥ ब्रह्मणश्चतथानाथेसंज्ञांप्रोक्तामनीषिभिः॥ वातपित्तश्लेष्मवैद्याभिषज्यस्ते
यथासुत॥ २२॥ तथाज्ञानिनःपुत्रब्रह्मविष्णुशिवात्मकाः॥ एतद्गुणोपन्यासनात्तेपिवैद्यानसं
शयः॥ २३॥ तथैवैधाभगवानदेवान्यजतिपुत्रक॥ गुणत्रयविभागेनज्ञानभेदेनचप्रभो॥ २४॥
ब्रह्मविष्णुशिवाश्चेतियजंतेज्ञानिनोहिते॥ एवंमूर्तेस्त्रिधासंज्ञालोकेसंपरिवर्तने॥ २५॥ बहु

धात्पुनः संज्ञाशरीरावयवेपिच॥ तेषांयेसंज्ञयापुत्रयजंतेतेल्पबुद्धयः॥२६॥ तेषामपिहिसं
सिद्धिर्भवेन्मज्ञानिनोहिते॥ यथाज्ञानंतपःसिद्धिर्यथाज्ञानंतपश्चसत्॥२७॥ असंसि
ध्यासुरश्रेष्ठधर्मःसंपरिवर्तते॥ तथाविधानरहितंभेषजंव्याधिवर्णनं॥२८॥ यदाकर्मक्षयंप्रा
प्यनिर्मलत्वमुपेष्यति॥ पचनाल्लुपनासोषादोषधादुष्कोपिदं॥२९॥ निर्मलत्वमुपेष्यंतिक
र्तुरुत्साहतः पटाः॥ तथासिद्धाभविष्यंतिक्षेत्रादाचार्यसंगमात्॥३०॥ ज्ञानासुराणादृश्याच्च
सतांसंसर्गमेगनच॥ शुश्रूषयागुरोः पुत्रसिद्धिंप्राप्स्यंतिवैक्रमात्॥३१॥ ब्रह्मविष्णुशिवाश्चेतिए
कएवनसंशयः॥ वातपित्तकफैर्यद्वच्छरीरंग्रहणंसुत॥३२॥ यदाचालनिनश्यंतिएवंमूर्तिविसंज्ञ
कं॥ यथासमुक्तः पुरुषभेदान्मुक्तिरुच्येत॥३३॥ भेदोयावद्भवेत्तत्रतावन्मुक्तिनगच्छति॥ भेद
बुध्याप्रवर्तंतेपुनरावृत्तिलक्षणाः॥३४॥ तावत्कालेप्रवर्तंतेभूतानांनब्रह्मानचकेशवः

श्रेष्ठोव्यासः सत्यवतीसुतः॥ ६१॥यमः कालः कालरात्रिर्मृत्युर्नीलस्तथैवच॥ निमिः सह
निमिश्चैवमनोमधुरस्वनः॥६२॥सेपातिर्गलवश्चैवगंगाचसरितांवरा॥ चंद्रभागानदी
चैवसिद्धिर्गौरीमरीचिजा॥६३॥जमदग्निसुतोरामः साध्यारुद्रामरुद्गणाः॥ अश्विनौमरुत
श्चैवआदित्याश्चसुरोत्तम॥६४॥मन्वंतरेतेचभवान्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि॥ इत्यादि॰ए
कत्रिंशोध्यायः॥ कुमार॰॥इदमेसंशयंनात्रसुचिरंहृदिवर्तते॥ श्रोतव्यंचेन्मयादेवतद्ब्रूहिपर
श्वर॥१॥भवोनेकःसमस्तेषुलोकेषुपरिवर्तते॥ तत्किमर्थंसुरश्रेष्ठज्ञानिनःकुर्वतेपृथक्॥२॥
विष्णुरेकःप्रभुर्लोकेभूतभव्यभविष्यकृत्॥ जगदादिर्हरिश्चसएवसदसत्परः॥३॥इति
वेज्ञानिनःकेचिद्वदंतिपुरुषोत्तम॥ ब्रह्माजगत्पतिःसाक्षान्नान्योस्तीत्यपरेविदुः॥४॥सक
र्तात्रिहर्तात्रिलोकानांप्रभुरव्ययः॥ आदौमध्येतथाब्रह्मांतेब्रह्मात्रयाश्चतः॥५॥इति

द्यदैतंभावयेद्बुधः॥४५॥यदासमत्वबुद्धिः स्यात्तदासिद्धोनसंशयः॥तदाप्राप्यतुपुण्यानांसंज्ञयाव
स्तुभेदिनां॥४६॥ब्रह्मविष्णुशिवाख्याहिममसंज्ञानसंशयः॥अहमेकस्त्रिधालोकेब्रह्मविष्णुशिवा
ख्यया॥४७॥अबुधानांसुरश्रेष्ठमूर्तिभेदोनसंशयं॥कार्यकर्तृक्रियाचेतिसिद्धेःसाधनमुच्यते
४८॥ब्रह्माविष्णुःशिवश्चेतिसिद्धेःपरमसाधनाः॥अहमेवजगत्सर्वंनान्योस्तिमनुतयदा॥४९॥
तदासंसिद्धःपुरुषःपरमात्मासउच्यते॥सएवविष्णुर्ब्रह्माचशिवःसोसाहएवच॥५०॥अत्राप्य
दाहरंतीममितिहासंपुरातनं॥तत्रदंसंप्रवक्ष्यामिशृणुष्वैकमनाःसुत॥५१॥इत्यादिब्रह्मखंडे
ध्यायः॥३२॥शंकर॥भृगोःख्यात्यांसमुत्पन्नोमृकंडोनामवैमुनिः॥सुमित्रानामतस्यासीद्भा
र्यापरमशोभना॥१॥ततोजज्ञेमहातेजाऋषिःपरमधार्मिकः॥मार्कंडेयइतिख्यातःकृतो ११२
तसदृशःप्रभुः॥२॥तंदृष्ट्वासुखिनौजातौमातातस्यपितातथा॥एवंसमुदितौलोकेवायु

वाचाशरीरिणी॥३॥मृकंडुतवपुत्रोयंषोडशाब्देमरिष्यति॥इतिश्रुत्वातदावाक्यंदुरितौनोबभू
वतुः॥४॥दुःखेनचक्रतुस्तस्यक्रियांतौवेदचोदितां॥ततोगुरुगृहंनीतःपित्रातेनमहात्मना॥५॥तस्मि
न्गुरुकुलेतातशुश्रूषापरोभवत्॥गुरोःप्रसादाद्वेदानांपारगःसंबभूवह॥६॥सर्वविद्यासुनि
ष्णातःस्वगृहंपुनरागतः॥अभिवाद्यगुरोःपादौप्रांजलिश्चाग्रतःस्थितः॥७॥दृष्ट्वागतंसु
तंमागतंस्वगृहंपुनः॥दृष्ट्वाननंदतुःपुत्रंसर्वज्ञंगृहमागतं॥८॥दुःखाश्रुसक्तहृदयौतौपरिष्व
ज्यतंसुतं॥ततोब्रूतांतौपितरौदुःखितौद्विजसत्तमौ॥९॥मार्कंडेय०॥हर्षकालेकिमर्थंतेदुःखम
त्युल्बणंपितः॥कृतविद्यंसुतंदृष्ट्वाकिमर्थंदुःखमीदृशं॥१०॥दुःखंयुवांमहात्मानौश्रोतुमिच्छामित
वतः॥श्रोतव्यंयदिमेसर्वंब्रूहिकिंकारणंतव॥११॥मृकंड०॥त्वयिजातेमुदावत्समातातवतपस्वि
नी॥समुखीवंमुखंदोसादृष्टिमुन्मील्यसासुते॥१२॥मामाहपुत्रतेमातासुतोजातस्तवतिवे॥

ततोहंकुटिलंगत्वातववक्त्रंबुजंसुत॥१३॥दृष्वानस्मिभद्रंतेजातकर्मक्रियापरः॥आवयोरधि
कादृष्टिस्त्वयिजातेतथाभवत्॥१४॥ततोंतरिक्षेवागुच्चैर्मामाभाष्येदमब्रवीत्॥मृकंडतवपुत्रोयं
षोडशाब्दंमरिष्यति॥१५॥तच्छ्रुत्वावज्रपातेननिश्चेष्टोहंसुतोत्तम॥इदानींह्यादृशंसमावर्तनेतवसु
व्रत॥१६॥मातेयमापतेपुत्रदुःखशोकवशंगता॥अहंचापितथापुत्रदुखशोकवशंगतः॥१७॥
मार्कंडेय०॥दुखंतेद्यपनेष्यामितथामातुर्नसंशयः॥यथामृत्युभयंनस्येत्तथानद्वितराम्य
हं॥१८॥इत्युक्तासौ समाश्वास्यकृत्वापादाभिवंदनं॥प्रदक्षिणंगृहीत्वासौनतोगच्छद्गृहाद्व
नं॥१९॥गत्वानपोवनंपुत्रभृगोः पुण्यतमंमहत्॥महाद्रुमुनिभिः शिष्यैस्तपस्विभिश्चसे
वितं॥२०॥प्रशांतमृगभूयिष्ठंब्रह्मघोषैरलंकृतं॥दीप्यमानंमहिन्नाहूयमानेश्ववन्हिभिः॥
२१॥तपः स्वाध्यायनिरतयोगिभिश्चनिषेवितं॥मत्तद्विजसमाकृष्टंभद्रद्रुमसंकुलम्॥२२॥

इतियेवैप्रपश्यंतिनतेज्ञानस्यगोचराः ॥३६॥मन्निंदयायजंतेयेविष्णुंत्रिभुवनेश्वरं॥ नतेमुक्तिं
गमिष्यंतिदिव्यदेहाभयंकराः ॥३७॥अवज्ञयावयोःपुत्रब्रह्माणंयेयजंतिच॥नतेज्ञानस्यवि
षयेवर्ततेसुचिरंसुत ॥३८॥ओमित्येकाक्षरंब्रह्मत्रीण्यासन्नक्षराणिते॥अकारश्चतथोकारो
मकारश्चेतिसुत॥३९॥ एकत्वेनुयदाग्रासस्तदानत्प्रणवंविदुः॥ पृथक्त्वेभिन्ननामानानरोका
रोभविष्यति॥४०॥ प्रणवोसारनेपुत्रनालमेकोभविष्यति॥तद्गुणाःस्वयंभूताब्रह्मविष्णुम
हेश्वराः॥४१॥भिन्नानराकादातुंतेमुक्तिंवैकुकुटध्वज॥भिन्नबुध्यायजंतेतानभिन्नभावे
नवैगुह॥४२॥तेषामल्पतरासिद्धिः पुनरावृत्तिलक्षणा॥नतांसिद्धिंवदंत्यासाज्ञानिन
स्तत्वदर्शिनः॥४३॥अज्ञानिनोहियांसिद्धिमवगच्छंतिपुत्रक॥गत्वागत्वानिवर्तंतेभुक्ता
भुक्ताभजंतिते॥४४॥भुक्ताभुक्ताभविष्यंतिदुखानामाकराहिते॥तस्माच्छुद्धस्वभावेन

ततोजगामवैकालः कालेहंतुमृकंडजं ॥ ददर्शतत्रतत्रास्तेमार्कंडेयोमहातपाः ॥ ३३ ॥ गतायुषमपिह्येनमशक्तोहंतुमोजसा ॥ आधारयंतमनिशंभक्त्यामांभक्तवत्सलं ॥ ३४ ॥ एकदासोद्विजश्रेष्ठः शौचार्थंजान्हवींगतः ॥ तदाकालः समभ्यागाद्गृहीतुंपाशभृद्बली ॥ ३५ ॥ दृष्ट्वामृकंडतनयः कालंमांग्रहणंगतः गृहीत्वाकलशेपूर्णमिदृढंमरिदम ॥ ३६ ॥ मत्पादौसतदाध्यात्वामनसानिश्चलःसुत ततोहंतस्यतपसाभक्त्याचानन्यपूर्वया ॥ ३७ ॥ क्षेत्रस्यचक्रमोवेनतस्यप्रत्यक्षतांगतः ॥ गंगांबुपूर्णकलशादहमुत्थायसत्वरः ॥ ३८ ॥ अपश्यमंतिकेकालंतंजिघृक्षंतमोजसा ॥ सपाशंपरशुंयंरवड्गभूलधनुर्धरं ॥ ३९ ॥ मदाज्ञालंघिनंपुत्रदृष्ट्वामांक्रोधआगतः ॥ ममक्रोधाग्निनाकालोभस्मशेषोबभूवह ॥ ४० ॥ हत्वाकालमहंदृष्ट्वामृकंडतनयंमुनिं ॥ समाश्वास्याब्रुवंपुत्रक्षीणायुष्यंद्विजोत्तमं ॥ ४१ ॥ मद्भक्त्याजीवसेपुत्रचरत्वंतपआयुषा ॥ तपसामहतावत्सपरितोषयकेशवं ॥ ४२ ॥ सदास्यतिश्चेतपुत्रपरमायुः सदाच्युतः ॥ इ

युक्तादर्शनेनैवमार्गेणाहंततोगतः॥४३॥गतेतस्मिन्मयिसुततपस्तेपेसुदुश्चरं॥मामेवमनसाध्या
यन्नियतोन्यन्नदेवते॥४४॥ब्रह्माणंलोककर्तारंविष्णुंत्रिभुवनेश्वरं॥अवमत्यधियाभक्त्यामामेवायज
तेसदा॥४५॥तस्याहंविप्ररूपेणपुनःप्रत्यक्षतांगतः॥वृद्धोहिवयसापुत्रयष्टित्राणंस्मरन्निव॥४६॥वा
लुकामुष्टिमादायगंगायांक्षिप्तवानहं॥पुनःपुनश्चमृन्मुष्टिमादायादायसत्वरं॥४७॥क्षिप्यमाणं
मयादृष्ट्वामार्कंडेयोब्रवीद्विभो॥किमिदंतेद्विजश्रेष्ठमृन्मुष्टिःक्षिप्यतेभसि॥४८॥भवताकिमभिप्रेतं
किंतेव्यवसितंवदातद्ब्रूहिकारणंविप्रश्रोतव्यंचेन्मयापुनः॥४९॥ततस्तमब्रुवंपुत्रवचोहास्यसहेतुकं
सेतुबध्नागमिष्यामिपरंपारंद्विजोत्तम॥५०॥लोकोपकारोभवतिसर्वेषांस्यंतितेनतु॥इतितद्वचनंश्रुत्वामा
र्कंडेयोमहातपाः॥५१॥जहासोच्चैरिदंप्राहमामसोद्विजसत्तमः॥नराक्यंतेद्विजश्रेष्ठवृथोत्साहस्त्व
योद्यतः॥५२॥अतिवेगःप्रवाहोयंगंगाहिमवतःसुता॥शक्तियुक्तैरप्यराक्यमरान्केनलयंकृतः॥५३॥

रुद्रस्त्वंवयसाविप्रशिथिलानींद्रियाणिभो॥तस्माद्भ्रमविप्रर्षेत्वमुत्साहान्निराकृतान्॥५४॥तच्छ्रुत्वातमहं
विप्रमिदमित्यब्रुवंवचः॥तथातेविप्रराजर्षेनिरर्थकमिदंतपः॥५५॥अवमत्यहृषीकेशमनाराध्यजगत्पतिं॥केनावंपुंडरीकाक्षमप्राप्यस्वमनोरथं॥५६॥तस्मान्निरर्थकंकर्मविहायान्यत्समाचर॥क्षीणायुस्त्वंद्विजश्रेष्ठरुद्रमत्याचरिष्यसि॥५७॥अवज्ञयाकेशवस्यमृत्योस्त्ववशमेष्यसि॥तस्मादुत्सृज्यवैरुद्रं
विष्णुमाराधयाव्ययं॥५८॥इत्थंमयोदितंश्रुत्वाचुकोपमुनिपुंगवः॥क्रोधाग्निर्मत्सरयामासमामित्थंद्विजरूपिणं॥५९॥धिक्त्वांपापसमाचारंवृथाब्राह्मणरूपिणं॥विनिंद्यदेवंशंकरंभक्तवत्सलं॥६०॥
विष्णुप्रसंससेधीरंततोप्रज्ञासमंनहि॥इतितस्यवचःश्रुत्वामामपिचसुरोत्तम॥उत्पन्नःसहसाक्रोधो
हर्षश्चासीन्निबोधतत्॥६२॥इत्यादि०त्रयस्त्रिंशोध्यायः॥३३॥शंकर०॥सत्यामय्यनपायिन्यांनिर्दयाकेशवस्यच॥हृष्टोनिष्टश्चनितरामहमित्यब्रुवंपुनः॥१॥नजानीषेत्वबुद्धित्वंविष्णुस्त्रिभुवनेश्व

जातीकुरबकाशोककुंदमंदारशोभितं॥ संतानैः कल्पवृक्षैश्चमंदारैर्हरिचंदनैः॥२३॥ अन्यैश्च
विविधैर्वृक्षैः फलभारविनम्रकैः॥ लसत्कुमुदकल्हारपंकजैरमलांबुभिः॥२४॥ सरोजशोभितो
याभिः सरिद्भिरपिशोभितं॥ आश्रमंब्रह्मपुत्रस्यब्रह्मलोकमिवापरं॥२५॥ तत्रासीनंमहात्मानंत
पोराशिमकल्मषं॥ अद्राक्षीदमरप्रख्यंभृगुमात्मपितामहं॥२६॥ तस्यादकमलेभक्त्यासमभ्यर्च्य
शिरोवंद्यच॥ सतेनचाभ्यनुज्ञातस्तपस्तेपेसुदुश्चरं॥२७॥ ब्रह्मचर्यव्रतेयुक्तोनिराहारोगतज्वरः॥
मामेवमनसाध्यात्वामद्वेषोमत्सरायणः॥२८॥ वायुंबुभुक्षतोवर्षमेकं तत्राश्रमेत्यगात्॥ पंचाग्नि
मध्यगोप्येवंवर्षंतत्रात्यगात्पुनः॥२९॥ तृतीयंचाभ्यसन्नास्तमान्नवेज्ञानएवच॥ चतुर्थेवत्सरेत्स
वाराणसींजगामह॥३०॥ तत्राश्रमपदंकृत्वागंगातीरसुरोत्तमा॥ स्थंडिलेर्कंजमावाह्यतत्रपूजांच
कारह॥३१॥ नैवाग्नमोक्तविधिनास्थंडिलेमांसमर्च्यच॥ मामेवमनसाध्यात्वामय्यर्पितमनाभवत्

अज्ञानादथवाज्ञानात्वयिभक्त्याचशंकर।।दुरुक्तंयन्मयादेवक्षम्यतांभक्तवत्सल।।१३।।इत्युक्तोहंमहा
भागशंकरःशरणागतं।।इदमाहसुरश्रेष्ठमार्कंडेयंसुरोत्तमं।।१४।।कालेहिसर्वभूतानांमृत्युर्भवतिसत्त
म।।मयासृष्टानिभूतानिमृत्युश्चापिमयाकृतः।।१५।।त्वन्निमित्तंमयासोयंनिहतःकालएवचाक्षीण
युस्त्वंद्विजश्रेष्ठआयुष्काम्यंसमाचर।।१६।।मदीयेनापदोषेणमयासार्धंद्विजोत्तम।।ममशक्तिमयंवि
ष्णुमाराधयमहामते।।१७।।शक्त्यादातिवैलोक्यइप्सितंभजतांद्विज।।शक्त्याकुर्वंतिकर्माणिसदेवा
सुरमानवाः।।१८।।शक्त्याविहीनःपुरुषोनकिंचित्कुरुतेद्विज।।शक्तिहीनंशरीरंहिनिःसारमपिबुध्यते।।
१९।।ममशक्तिरसौविष्णुःशरीरंतस्यमोविदुः।।अवमत्यशरीरस्थांशक्तिंकिंनामसाधयेत्।।२०।।तस्माद्वि
ष्णुंभजस्वत्वमन्यथाद्रोहकृन्मम।।निर्मथ्यमानेदधिनिनवनीतमुदन्वतः।।२१।।यथातथाहंतगतिसन्मतं
नदसारवतांहृदीयंमदीयंनिर्मथ्यजगदादौद्विजोत्तम।।२२।।आत्मनात्मानमनघसंक्षोभ्योन्मत्तवद्द्विज।।

पुनः समत्वमात्मानं ददर्शचसुरोत्तम॥२३॥विधुर्देधातिविप्रेंद्रद्विधाभूत्रवनीतवत्॥वयंचतत्रऽइत्यत्रदु
ग्धतामृतपात्रवत्॥२४॥बीजंप्रधानंवैपुत्रयावत्तत्रप्ररोहति॥प्ररूढेवैपुनस्तत्रयथाबीजंनविद्यते॥२५॥
सस्यंयदाविकुरुतेबहुधापक्वमेष्यति॥यदानह्रीह्रयःपूज्यानक्षेत्रंननृणंद्विज॥२६॥साध्याहितुक्रियापुत्र
साधनास्तेनसंज्ञयः॥साध्येप्राप्तेसाधनानिनप्रयोजंतिपुत्रक॥२७॥किंतुतस्मिन्फलेपुत्रद्विजाद्याहेतवः
स्मृताः॥तथावयंसुराःसर्वेसात्विकस्यैवहेतवः॥२८॥यदासौसत्वरूपेणविष्णुर्भवतिपुत्रक॥तदारजस्त
मश्चैवमूलंरक्षतिसात्विकं॥२९॥विष्णुर्मूलमहंपुत्रब्रह्माचद्विजसत्तमः॥तस्माद्विष्णुःप्रधानोभून्नाहंब्र
ह्माचपुत्रक॥३०॥तथाहमपिनिर्मथ्यनात्मानुनैर्विमोहितः॥अनाकोहमसारत्वादतुभिन्नधियांफ
लं॥३१॥आवयोर्भेदकृन्मर्त्यैः सदानरकभाग्भवेत्॥अवमत्यहृषीकेशंमायजन्मोविनिंद्यच॥३२॥
विष्णुमाराधयन्भक्त्यादागस्कृदुभयोरपि॥तस्मात्वंमत्सकाशेनविष्णुभक्तोभविष्यसि॥३३॥मेदकीहि

महामायायोगिनामपिमोहिनी॥संसारदुखदानृणांभवतोनिःसरेदिह॥३४॥इत्युक्तमोत्रंदेवेनमया
तस्यमहामुनेः॥मायात्रैलोक्यविततामोहिनीयाभवत्पुरा॥३५॥संत्यज्यवैष्णवीविप्रमाज्ञयाममस
त्तमः॥देहान्तदीयान्निर्गम्यसिद्धोसीतियथोदितं॥३६॥नामाहभार्गवः पुत्रदेवदेवस्यसंनिधौ॥यश्चैदंप
ठतेवृत्तंयश्चनित्यंशृणोतिच॥३७॥तयोर्देहनगंतव्यंयदिमत्सियमिच्छसि॥तथेतिसावरंदत्वायथाका
मंजगामह॥३८॥मार्कंडेयोपितपसासिद्धिंप्रापाव्ययंपुनः॥तुष्टावप्रणतोभूत्वाशर्वंसर्वगतंमुनिः
३९॥मार्कंडेय०॥प्रसीदमेदेवदेवप्रपन्नार्तिविनाशन॥परमात्मन्परंधामपवित्रंपरमंभवान्॥४०॥यन्मा
ययाजगत्सर्वंमोहितंसुरसत्तम॥मोहकोह्यसिदेवानमस्तेमोहदायिने॥४१॥त्वमेकः सर्वभूतानांवि
जंप्राप्यविनाशिवे॥त्वांनजानंतिभगवन्माययातवमोहिताः॥४२॥महामायनमस्तेस्तुनमस्तेरविलो
चन॥द्वैताद्वैतस्वरूपस्त्वमभेदाभेदकृद्विभुः॥४३॥परंज्योतिरचिंत्यात्मादुर्ज्ञेयोज्ञानभासकः॥वेदा

रः॥ देवदेवं श्रियःकांतमाराध्यसुदुर्मतिः॥२॥ सिद्धिमिच्छसिपापिष्ठकिंचिल्लभ्येतेत्वया॥ स्वर्गनिश्चय
मायुष्यंमोक्षश्चापिनसंशयः॥३॥ तस्मादाराधयविभुंविष्णुंविश्वेश्वरंद्विज॥ इत्युदीरितमाकर्ण्यमा
मोहदंमृकंडुजः॥४॥ कर्तापितापहर्ताचत्रिवर्गवनसंश्रयः॥ सआदिः सर्वभूतानांदेवानांचसुरोत्तम॥
५॥ देवेषुगीयतेशंभुः पुराणेषुचसप्रभुः॥ सएवसर्वभूतेषुमाययापरिवर्तते॥ सएकएवनान्योस्तीत्य
वमाहुर्महर्षयः॥ तमाराध्यसुराः सर्वेगंधर्वायक्षराक्षसाः॥७॥ नागाः सुपर्णाप्सरसः सर्वेप्रासामना
रथान्॥ नाहंतमुत्सृज्यविभुमन्यमाराधयामिभो॥८॥ कोभवान्द्विजरूपेणबुद्धिमाकर्षसंमम॥ योवाको
वानमस्तुभ्यंक्षम्यतांक्षम्यतामितः॥९॥ ततोहदर्शयामासस्वरूपंकुक्कुटध्वजः॥ दृष्ट्वामामाहविप्रोसौ
प्रणम्यशिरसातदा॥१०॥ मार्कंडेय॰ देवदेवनमस्तेस्तुविश्वमूर्तेनमोस्तुते॥ विष्णुप्रियनमस्तेस्तुविश्व
वंद्यनमोस्तुते॥११॥ त्वमेवजगतांधातविधातविश्वभावनः॥ संहर्ताजगतामंतेनमस्तुभ्यंत्रिमूर्तये॥

महादेवोमार्कंडेयमिदंतदा॥शिव०॥गच्छगोकर्णमद्यैवमन्नियोगाद्द्विजोत्तम॥रुद्रेयान्याः पूर्वभागेध
र्माश्रममितीरितः॥यत्रधर्मः पुरातनतत्रस्तुत्वासुरेश्वरं॥५॥सिद्धिप्राप्तः सुपूज्योभूत्सिद्धानांस
महानतः॥गत्वातत्रत्वमपिवैविष्णुमाराधयाव्ययं॥५॥तवयावत्सुरश्रेष्ठः साक्षात्त्वत्क्षेमयास्यति
तदाहमागमिष्यामीत्युक्त्वाचांतरधीयत॥५८॥इत्या०चतुस्त्रिंशोध्यायः॥३४॥शंकर०॥ततोमार्कंड
नयस्तदानीमेवसुव्रत॥जगामसिद्धिमार्गेणगोकर्णक्षेत्रमुत्तमं॥१॥तत्राश्रमपदंकृत्वाधर्माश्रमसमी
पतः॥तपस्तप्त्वन्निराहारस्तत्रोवासचतुर्युगं॥२॥अंगुष्ठाद्धितयायेणप्रविष्टोह्यवनीतलं॥संनियम्येंद्रि
यग्रामंमनसाराधयन्हरिं॥३॥नियत्तासुर्निराहारोनासाग्रन्यस्तलोचनः॥गुरूपदिष्टविधिनातपस्त
पिसुदुश्चरं॥४॥घोरेणतपसातस्यतुतोषभगवान्हरिः॥आविर्बभूवदेवेशः शंखचक्रगदाध
रः॥५॥आरुह्यगरुंदेवः प्रीतिमान्ऋषिसंनिधौ॥तंदृष्ट्वादेवदेवेशंशंखचक्रगदाधरं॥६॥श्री

श्रीवत्सांकमहोरस्केत्रगाईधन्वानमच्युते॥तुष्टावप्रणतोभूत्वाविष्णुंविश्वेश्वरंहरिः॥७॥मार्कंडेय
नारायणनमस्तेस्तुनमस्तेबोद्धरूपिणे॥कल्किरूपनमस्तेस्तुनमस्तेमायेनेय॥८॥माधवाय॰न॰
मधुसूदन॥गोविंदाय॰न॰त्रिपरछल॥९॥रामप्रियन॰न॰बटुवामन॥श्रियःकांत॰श्रीधराय॰॥१०॥
हृषिकेशन॰भक्तानांहर्षदायिने॥पद्मनाभ॰न॰पद्मयोन ये॥११॥दामोदरन॰दानादानस्वरूपिणे॥
कामरूप॰न॰बोधरूपिणे॥वेदरूप॰वेदापनिषदेनमः॥१२॥हव्यवाह॰हरिरूप॰॥मंत्ररूप॰महोंकार॰
१३॥मनुरूप॰न॰बोधरूपिणे॥संख्यारूप॰न॰घ्राणरूपिणे॥सिद्धांतरूपिणेतुभ्यंन॰सिद्धरूपिणे॥१
गंधरूपन॰मग्निरूप॰॥चक्षुरूप॰न॰श्रोत्ररूपिणे॥१६॥जिव्हारूप॰न॰लग्विरूपिणे॥आकाश
रूपिणेतुभ्यंन॰वायुरूपिणे॥१७॥तेजःस्वरूपिणेतुभ्यंमेघरूपायतेनमः॥पृथ्वीरूपिणेशायपंच
रूपनमोस्तुते॥१८॥सत्यरूप॰जातिरूप॰॥नमःस्वरूपिणेशायपायूपस्थस्वरूपिणे॥१९॥घाग्रूपि

णेनमस्तुभ्यमप्रमेयस्वरूपिणे॥नमः स्वरूपिणेतुभ्यंविषयाकर्षिणेनमः॥१७॥नमः शुद्धायशांताय
अशांतायनमोनमः॥क्रूरायक्रूरकृत्यायअक्रूरायनमोनमः॥१८॥शुद्धबुद्धिप्रबोधायहेतोर्हेताय
तेनमः॥निर्द्वंद्वायनमस्तुभ्यंनमस्तेद्वैतरूपिणे॥१९॥अजरूपनमस्तुभ्यंजनयित्रेनमोनमः॥सत्य
देवात्मनेनित्यं नमः सर्वसुरात्मने॥२०॥मनुष्यरूपिणेतुभ्यंबहुरूपायतेनमः॥पक्षिरूपनमस्तस्त
गंधर्वाप्सरसेनमः॥२१॥भोगरूप० नानारूप०॥वृक्षरूप० न० तृणरूपिणे॥२२॥सर्वज्ञाय० सर्वरूपा
य०॥शरणंभवमेदेवमृत्योर्भीतस्यवै॥२३॥ सद्वासद्वामयादेवज्ञानतोज्ञानतोपिवा॥ब्रह्मचाप
ल्यतोवापिमयादृष्टमुदीरितं॥२४॥तत्सर्वंक्षम्यतांदेवभक्तप्रियनमोस्तुते॥इतिस्तुतोथभगवान्
विश्वरूपधरो हरिः॥२५॥प्रीतिमानब्रवीद्देवोमार्कंडेयमिदंवचः॥प्रीतोस्मितेमहाभागवरंब्रूहियथे
प्सितं॥२६॥इत्युक्तोदेवदेवेनऋषिःसस्मारसद्विजः॥आजगाममहादेवोमार्कंडेयदिदृक्षया॥२७

रकमहादेवमहादेवनमोस्तुते॥४४॥एकानेकस्वरूपस्त्वंनामादिशिरसंयुतः॥अरूपः सर्वरूपस्त्वं
विश्वरूपनमोस्तुते॥४५॥स्थूलरूपोसिदेवेशसूक्ष्मः सूक्ष्मतरोभवान्॥सद्रूपस्त्वमसद्रूपसदसद्रू
पिणेनमः॥४६॥दिव्यमूर्तेनमस्तुभ्यंमूर्तीमूर्तात्मकोभवान्॥नानामूर्तेनमस्तुभ्यंदिव्यमूर्तेनमोन
मः॥४७॥ब्रह्मात्वंलोककर्तृत्वेविष्णुस्त्वंपालनेभुवः॥संहारेरुद्ररूपोसिनमस्तुभ्यंत्रिमूर्तये॥४८॥
भूरादिनेनमस्तुभ्यंनमस्तेभूर्भुवात्मक॥ऋस्त्वंऋरूपश्चत्वंउश्चेउपरायणः॥४९॥ऋमःक्रांत
शरीरस्त्वंनिष्क्रांतःक्रमणाद्भवः॥हिरण्यगर्भक्रमणक्रांतमूर्तेनमोस्तुते॥५०॥योगशास्त्रविभाग
ज्ञेयोगिध्येयजगन्मय॥मातमानप्रमेयात्मन्नप्रमाणादिगोचर॥५१॥नमनोगोचरस्त्वंहिनवाङ्मय
पिगोचरः॥नान्येषामिंद्रियाणांत्वंगोचरः पुरुषोत्तम॥५२॥भक्तानुकंपयादेवममप्रत्यक्षतांगतः॥
आयुर्मेनास्तिभगवंस्तस्मादायुःप्रयच्छमे॥५३॥इतिस्तुताथभगवान्मार्कंडेयेनधीमता॥प्रोवाचेदं

तियावत्तावन्नसंशयः॥संसारघोरनरकेप्रवर्तेतेयतःसदा॥४१॥विष्णुःश्रेष्ठःशिवश्चेतियेवदंति
राधमाः॥तेषांवृथाश्रमस्नातपापिष्ठास्तेनसंशयः॥४२॥येरुद्रंपूजयिष्यंतितेमद्भक्तानसंशयः
मामर्चंतिसनतंतेरुद्रंनात्रसंशयः॥४३॥आवामभेदतः सम्यग्येयजंतिनरोत्तमाः॥तेपरब्रह्म
व्रयंतिह्यावयोर्दैवंतहिते॥४४॥तस्मादभेदबुध्यैतेकिंदद्मिब्रवीहिमे॥मार्कंडेय॥इदंममाश्र
पुण्यंगोकर्णेपुरुषोत्तम॥त्वत्प्रसादात्सुरश्रेष्ठपुण्यंभवतुसर्वतः॥इतितस्यवचःश्रुत्वाब्रह्मविष्णु
ह्वराः॥४६॥सर्ववरंददुस्तस्मैयथातेनाभिवांछितं॥आश्रमंतेद्विजश्रेष्ठलोकेख्यातिंगमिष्य
॥४७॥पुण्येश्वराभिधानंतत्रिविष्टपसमंभवेत्॥अत्रागत्यद्विजश्रेष्ठस्नात्वास्नानंयथाविधि॥
८॥मार्कंडेयह्रदेपुण्येपवित्रेपापनाशने॥स्तवेनानेनमांभक्त्यापूजयेच्छिवसंनिधौ॥४९॥तस्या
जन्मचरितमल्पंवायदिवाबहु॥पापंप्रक्षयमायातुमत्प्रसादाद्द्विजोत्तम॥५०॥वेश्मवस्यचयज्ञ

स्यफलंप्राप्नोत्यसंशयः सुवर्णवस्त्रस्यूयमन्त्रथोयः प्रयच्छति॥५१॥यथान्नाकिंद्विजातिभ्योवै
शाखेमासिसुव्रत॥सप्रेत्यविविधान्भोगान्भुंक्तेवैशाश्वतीःसमाः॥५२॥अस्मिन्पुण्याश्रमेतातपं
चत्वमुपयोतिये॥तेरुद्रलोकंसंप्राप्यमोदंतेशिवसंनिधौ॥५३॥दानमस्मिन्द्विजश्रेष्ठसहस्रगुणि
तंभवेत्॥तथाहोमजपाद्यास्वभक्तिलोविप्रभोजनं॥५४॥इत्यादि०पंचत्रिंशोध्यायः॥नारद०॥इति
तस्मैवरंदत्वाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः॥तत्रैवांतर्दधुःसर्वेअभिन्नास्तेःसुदर्शनाः॥१॥मार्कंडेयोपिभगवा
न्यथाकामंजगामह॥एतद्वद्विजश्रेष्ठआश्रमंपुरतस्तव॥२॥मार्कंडेयह्रदनामतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतं
देवाअपिहिकांक्षंतेस्नानमत्रद्विजोत्तम॥३॥एतत्तेसर्वमाख्यातंब्रह्मर्षेश्चरितंमहत्॥क्षेत्रस्यचप्रभावंच
किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि॥४॥संकर्षण०॥कार्तिकेयोमहातेजाःश्रुत्वानारदितंवचः॥वैवस्वतंतेभगवान्
किमकार्षीत्तदुच्यतां॥५॥नारद०॥श्रुत्वाह्यभंदस्कंदोपिदेवदेवमुमापतिं॥तंप्रणम्यमहादेवंगोकर्णंप्रय

योनदा॥६॥गत्वातीर्थवरेतस्मिन्कुमारेश्वरमभ्ययात्॥त्रयोदशकुमारावैतस्मिन्सिद्धिमुपागताः॥७॥
स्तूयोन्यांपूर्वभागेकिंचिदीशानसंस्थितं॥स्रोतसामुत्तमानस्यताम्रगौरीतिविश्रुता॥८॥गंगाभगी
रथसुतापपातकानाशनः पुरा॥ताम्रगौरीगिरौतस्मिन्गौरीगंगामहाव्रता॥९॥तंदृष्ट्वाचकमेदेवमुपये
मेचतांशिवः॥तस्यास्तीरेद्विजश्रेष्ठदेवंत्रिभुवनेश्वरं॥१०॥आराध्यसिद्धिमगमत्कुमारोपिद्विजोत्त
म॥तीर्थंगुहोदकंनामत्रिषुलोकेषुविश्रुतं॥११॥रहस्यंतन्नजानंतिमनुष्याद्विजसत्तम॥कार्ति
क्यांपौर्णमास्यांतुनक्षत्रंकृत्तिकाभवत्॥१२॥तस्मिन्दिनेदेवदेवःसाक्षाद्गाधरःशिवः॥त्र्यक्षस्त
स्तुभगवान्पूजामुपहरिष्यति॥१३॥तस्मिन्कालेद्विजवरतीर्थस्नालाशुमोदके॥यःशिवंपूजयेत्तत्रस
र्वमवाप्नुयात्॥१४॥स्नापयित्वाचतल्लिंगंतद्दिनेद्विजसत्तम॥घृतेनदध्नापयसापंचगव्यादिनाद्वि
ज॥१५॥गंधैःपुष्पैस्तथाधूपैर्दीपैरभ्यर्च्यशंकरं॥नैवेद्यंपायसंदद्यात्सघृतंसगुडंद्विज॥१६॥

तमागतमभिप्रेत्यदूराद्ब्रह्मऋषिस्तदा।ववंदेशिरसाभक्त्यादेवदेवमुमापतिं।३४।तस्मिंस्तदावर्त
मानेब्रह्मलोकपितामहः।आजगामविशुद्धात्माज्ञात्वास्वमनोगतं।३५।आगत्यभगवान्ब्रह्मा
प्राहविष्णुमिदंवचः।शृण्वतांभोसुरश्रेष्ठशंखचक्रगदाधर।३६।असौमकोममविभोमार्कंडेयो
महातपाः।गतायुरपिविप्रोसौरुद्रभक्त्याद्यजीवति।३५।जन्मायुतंदेवदेवत्वामाराधितवान्पुरा
तस्मात्वदंतरुद्रेणमनसास्यमहामते।३६।अजरामरत्वंदेवेशत्वामवेक्ष्यजगत्पते।तस्मात्वमपिदेव
माआयुरस्यप्रसाधय।३७।विष्णुरुवाच।अजरामरविप्रेंद्रमत्प्रसादाद्भविष्यसि।दत्तंमयापूर्वमेव
शिवभक्त्याद्विजोत्तम।३८।यःशिवंभजतेनित्यंसमामेकमनसंशयः।योमांभजतिविप्रेंद्रसशिवंनैव
संशयः।३९।शिवोममशरीरंतुशरीरेकेममापिलोककर्तायंब्रह्मलोकपितामहः।ए
वंत्रिधाहिविप्रेंद्रब्रह्मविष्णुमहेश्वराः।पक्षपातान्भजंतेयेनतेमोक्षायगामिनः।४०।भेदबुध्याप्रव

स्तस्यचसत्तम॥२॥किमर्थंताम्रतलतान्मेवदमहामते॥ताम्रगौरितितस्यावैप्रभावंशंसनामच॥
नारद०॥हव्यवाहःपुराविप्रतपस्तेपेसुदुश्चरं॥तस्मिन्गिरौसुरश्रेष्ठः सिद्धिकामःपराशरः॥४॥ज्वाल्
यासहितोदेवोभृगुणाधर्षितःपुरा॥अग्निर्लेसमहातेजाश्चकारमुनिपुंगवः॥५॥दिव्यद्वादशवर्षाणि
भृगुर्हव्यवहोभवत्॥कव्यंचसर्वभूतानामंगिरस्याहतात्मना॥६॥तस्मात्कव्यानुरभवद्विरस्तस्यद्विजो
त्तम॥अधोभागंप्रविश्येवगिरिस्ताम्रतलस्यच॥७॥ऊर्ध्वमुत्क्षिप्यचात्मानंबिलंकृत्वाविधानतः॥नि
र्यवातंवर्षंचपद्मासनगतःशुचिः॥८॥अज्ञातःसर्वभूतानांध्यानमास्तेविभावसुः॥तुतोषतस्यभगवान्ब्र
ह्मालोकपितामहः॥९॥आगत्यतत्रभगवान्यत्रहव्यवहःस्थितः॥सिद्धोसिवरंब्रूहिदातास्मीत्याहतं
विधिः॥१०॥दृष्ट्वातथातुब्रह्माणंननामशिरसाविभुं॥प्रणिपत्याहदेवंतंसोहंभृगुणापुरा॥११॥सर्व
भक्षोभवइतितस्यमोक्षंप्रसाधय॥ब्रह्मोवाच॥द्विजोभवमहातेजामत्प्रसादाद्विभावसो॥१२॥ज्वाल

यादह्यतोसर्वज्वालामालीभविष्यसि॥ज्वालाधक्ष्यतितेवन्हेसर्वभूतानिसर्वदा॥१३॥अदृश्यत्वेदिव्य
मूर्तिर्मत्प्रसादाद्भविष्यति॥मंत्रादावाह्यसत्कृत्यहव्यंजुह्वतियेत्वयि॥१४॥त्वदाहारंभवत्याभुदेवानां
नान्यथाभवेत्॥कव्यंवात्वयिदेवेन्नामंत्रास्तिस्तंविभावसो॥१५॥तृप्तिंतृणांभवेत्सिद्ध्यमाहारममृतो
पमं॥त्वमेवाग्निर्मत्प्रसादात्सिद्धःसर्वगतोभव॥१६॥यावद्धरिष्यसेपुत्रभूतेषुसुरसत्तम॥यावज्जीवतित्व
यिचत्वद्वियोगेमरिष्यति॥१७॥त्वमात्माममैवपुत्रनप्राप्यमिहकिंचन॥स्वर्गंवामोक्षमथवाऐश्वर्यंवाथ
पुत्रक॥१८॥नारद॥इत्थंप्राप्यवरान्सिद्धिंप्राप्यविभावसुः॥तस्माद्धिलाद्विनिष्क्रम्यब्रह्माणमि
दमब्रवीत्॥१९॥अग्नि॥त्वत्प्रसादाद्देवदेवकृतार्थोस्मिसुरेश्वर॥अत्रागत्यसुरश्रेष्ठयजंतेमामक
ल्मषाः॥२०॥तेषांवैमत्प्रसादेनइष्टसिद्धिर्भवेत्सदा॥ब्रह्मोवाच॥त्वयायत्प्रार्थितंवत्ससर्वमुक्तंभवि
ष्यति॥२१॥कार्तिकेमासिवैपुत्रपूर्वानंदामहातिथिः॥नवदत्तामयापुत्रतिथीनामुत्तमाहिसा॥२२॥

तस्मिन्नदिनेतवविभोपूजांयोवाकरिष्यति॥तस्याभि लषितंसर्वंमत्प्रसादाद्भविष्यति॥२३॥तस्मि
न्नदिनत्रयेपुत्रस्नात्वातीर्थेतवप्रभो॥घृतेनहविषाचैवसमिद्भिर्बाह्मणोत्तम॥२४॥मंत्रेणानेनवेपुत्र
आदित्योदयनंप्रति॥अग्नयेहव्यवाहनायस्वाहाव्याहृतिभिश्चह॥२५॥एभिर्मंत्रैःसुपुत्रेहुत्वाग्निं
विधिवत्पुनः॥सुवर्णदक्षिणांदद्याद्यथाशक्तिमहामते॥२६॥ब्राह्मणायदरिद्रायबहुभृत्यायबुद्धि
मान्॥श्रोत्रियायविनीतायगोब्राह्मणहितायच॥२७॥एवंकरोतियःपुत्रतस्यपुण्यफलंशृणु॥अ
श्वमेधक्रतुंयःकरोत्यासदक्षिणं॥२८॥सतत्फलमवाप्नोतिमत्प्रसादान्नसंशयः॥पितरस्तस्य
वैपुत्रनाकपृष्ठप्रयोतिच॥२९॥तस्मिन्नदिनत्रयेस्नानंकृत्वामत्परोभवेत्॥तेषांत्रिजन्मचरितंप
पंनश्यतिपुत्रक॥३०॥दानंहोमोजपश्चैवतस्मिंस्तीर्थेकृतंसुत॥एकंकोटिगवांशुभत्प्रसादान्नसं
शयः॥३१॥इतितस्यवरंदत्वाब्रह्मालोकपितामहः॥तत्रैवांतर्दधेदेवैः सहपुत्रैर्महात्मभिः॥३२॥अ

त्रयोषणहविषा विप्रब्राह्मणान्भोजयेत्ततः॥भोजयित्वा द्विजवरं अदैताश्रयभावनः।१७।त्रीवमुद्दिश्यवे
भक्त्यात्रात्यादद्याच्चदक्षिणां॥तस्मिन्दिने द्विजश्रेष्ठमंत्रोजप्यः षडक्षरः।१८। अष्टदिक्पालकेभ्यश्च
बलिंदद्याद्विधानतः॥पुराणवाक्यंश्रोतव्यं देवस्यपुरतोद्विज॥१९॥एवंकृत्वाद्विजश्रेष्ठनकभोजीभवेन्न
रः एवंयः कुरुतेनत्रतस्यपुण्यफलंशृणु॥२०॥निष्कामस्तुप्रकुर्वाणोमुक्तिंप्राप्नोत्यसंशयः।यंकामंम
नसाध्यात्वाकरोत्येवंद्विजोत्तम॥२१॥तंदेवलभतेविप्रअक्षयंनात्रसंशयः॥त्रिःसप्तकुलमुद्धृत्यरुद्रलो
कंसगच्छति॥२२॥रुद्रप्रसादिप्रेंद्रभुक्त्वाभोगांयथेप्सितान्॥त्रिःसप्तकुलजैः सार्धंयावच्चेंद्रदिवाकरौ
२३॥क्रीडित्वातत्रवैकालंतावत्सपुरुषोत्तमः॥चक्रवर्तीभवेद्भूमौदिव्यज्ञानसमन्वितः॥२४॥इत्या
दि० षट्त्रिंशोध्यायः॥३६॥संवर्तक०॥आकाशगंगागंगावनेकिमर्थंकन्यकासती॥पपातपर्वते
तस्मिन्देवीत्रैलोक्यपावनी॥१॥उपयेमेकथंतांवैभगवान्वृषभध्वजः॥तन्मेविस्तरतोब्रूहिगिरे

नामाहभगवान्रुद्रकोनाभविष्यसि॥तमेवचकमेसातुरुद्रंत्रिभुवनेश्वरं॥श्रुत्वाचोमासिमग्नसाध्यानं
दृष्ट्वामहोमसि॥गोकर्णेचास्यसंकाशेखात्पपातगिरेस्तदा॥दिव्यस्वरूपिणीदेवीसर्वाभरणभूषिता॥९
एकाकिनीतामृतलेगौरीगंगांचकारह॥तांददर्शमहादेवागंगांत्रिपथगांशिवां॥१०॥गोशृंगेपर्वतेपुत्रादि
व्यरूपांमहानदीं॥सातंदृष्ट्वाजगन्नाथंशूलपाणिंत्रिलोचनं॥११॥ननामशिरसागत्वाकंपमानालतेवसा
लज्जयाधोमुखीभूत्वामनसाप्रणतास्थिता॥१२॥तस्यारूपंसमीक्ष्यैवभगवानीश्वरोपिसन्॥तस्याप्रतिष्ठा
भावोसोप्रहसन्तामुवाचह॥१३॥कासिभद्रेकुतश्चासिकस्यासिदुहितामुने॥किमर्थंचेहकल्याणिगिरौचरसि
भामिनि॥१४॥त्वयिभावःप्रतिष्ठोनोनस्मात्पृष्टामिशोभने॥इतितस्यवचःश्रुत्वाकन्याकमललोचना॥
१५॥वेपमानामहाभागागंगात्रिपथगाद्विज॥लज्जयाधोमुखीभूत्वालतांजलिपुटातदा॥१६॥इत्युवाचनकन्या ९२३
गौरुद्रंतद्राविणीतदा॥ममत्वंदेवदेवेशवृत्तांतंज्ञातुमर्हसि॥१७॥जानीहिज्ञानतोमांत्वंसर्वभूतात्मकोह्यसि

इत्युक्त्वा तयोर्देवो दध्यौ चांतर्मनः स्वयं १९ ज्ञात्वा कमंडलौ कस्यचागतां सुरनंदिनीं गंगां सीतां विभुर्द्वी
गीमालार्घ्यपरिकल्पिनां २० दृष्ट्वा तुतोष भगवांस्तामाहेदं पिनाकधृक् विदितं तव कल्याणि सर्वमागमनं
मया महतातपसाभद्रे ब्रह्मणा निर्मितासि मे मदर्थमंदगमने एहि मल्लियमाचर २१ इत्युक्तो देवदेवस्तां
गांभागीरथीं पुनः पस्पर्शपाणिनोदवस्तस्यागात्रेसुशोभने २२ सालज्जमानाभीताचवपुर्नाकदलीयथा
शनैर्नतारमाहेदं कन्याचास्मिसुरोत्तम २३ धर्मस्यचाविरोधेनप्रसीदसुमुखाभव इतितद्वचनंश्रुत्वाभग
वान्वृषभध्वजः २४ सस्मारात्मभुवंदेवोब्रह्माणंकमलोद्भवं तस्यैवमतमाज्ञायब्रह्मालोकपितामहः २५
आजगामाथनंदांगोकर्णेसुरपूजितं समेत्यशंभुब्रह्मेशायुक्तंवचनमब्रवीत् २६ महतातपसादत्वद
र्थेनिर्मितामया तस्माद्गृहाणपाणित्वमेतस्याःकरपल्लवं २७ मदनुज्ञयासुरश्रेष्ठशुश्रूषांतेकरिष्यति
नारद० इत्युक्तो भगवान्ब्रह्मागंगांदत्वापिनाकिने २८ अथेदंचनयारूढ्वाजगामत्रिदिवंपुनः ततः

प्रभृत्यसौ विप्रगिरिर्वैवाहिकोभवत्॥२९॥वैवाहिकाद्विखिराद्दक्षिणाग्नेससारह॥गौरीतिनामतस्या
सीत्ताम्रधातोर्गिरेश्च्युता॥३०॥नाम्नाताम्रतलंतस्मात्ताम्रगौरीतिविद्युधाः॥यद्योसादक्षिणामाशांको
शमात्रंसुपावनी॥३१॥सर्वतीर्थान्वितंतस्मात्तन्मयास्तोववेदिरे॥संगम्यसर्वतीर्थैःसातीर्थंनामुत्त
मंसती॥३२॥निवृत्ताचोत्तरेकिंचिद्गुहयानिर्जगामह॥रुद्रयोन्यभितोगत्वासमुद्रंप्रविवेशह॥३३
पृथिव्यांयानितीर्थानिपुण्यानिद्विजसत्तम॥सर्वाणिसंगतान्येवताम्रगौर्यांनसंशयः॥३४॥
अंतरिक्षगतान्यानिपातालतलयादपि॥एकस्थातास्रगौर्यांहिनात्रकार्याविचारणा॥३५॥तेषां
पितृपितामहास्तथैवप्रपितामहाः॥तृप्ताःस्वर्गंगमिष्यंतिनरकस्थाअपिद्विज॥३६॥पौर्णमास्यां
चयेतत्रस्नात्वाभ्यर्च्यतिलोकपं॥तेषांत्रिजन्मचरितंपापंनश्यत्यसंशयः॥३७॥येकुर्वंतिनरास्तत्रनख्र
क्षालनंद्विज॥तिर्यग्योनिगताःस्नात्वापिक्षिणश्चापिनित्यशः॥तेपिस्वर्गंगमिष्यंतिमृताएवनसंशयः॥

॥ ॥३६॥ अध्यायः॥३८॥

ग्निकुंडमितिप्रोक्तंतीर्थंतस्यविभावसोः॥ गिरेरधस्तात्संजातंसर्वपापप्रणाशनं॥ ३३॥ रहस्यंतन्न
जानंतिमनुष्याःपापकर्मिणः॥ तस्मात्ताम्रतलाख्याहिसर्वतोद्विजसत्तम॥ ३४॥ अधस्तादग्निव
र्णनताम्रवर्णमभूत्तले॥ तस्मात्ताम्रतलंनामगोशृंगंचेतितद्विदुः॥ ३५॥ इत्यादि० सप्तत्रिंशोध्या
यः ३७ संवर्तक०॥ अस्मिन्गिरौद्विजश्रेष्ठकिमर्थंद्विजनंदन॥ पपातकाग्निगाविप्रतन्मेवदमहामु
ने १॥ किमर्थंचकमेनोवैदेवदेवःपिनाकधृक॥ नारद०॥ शृणुतस्यास्तथोत्पत्तिंगंगायाद्विजसत्तम २
ब्रह्माजगत्पतिःपूर्वंसिद्धिकामःप्रजापतिः॥ निर्मलेनैवमनसाध्यानमास्तद्विजोत्तम ३॥ बद्धपद्मा
सनोदेवःसंयतात्माजितेंद्रियः॥ बद्धपद्मासनस्यास्यध्यायतःपरमेष्ठिनः॥ ४॥ उन्नानदक्षिणेपादव
भ्रुवस्वर्णिनी॥ तांदृष्ट्वाभगवान्ब्रह्मप्रीतिमानभवत्तदा ५॥ शुद्धस्फटिकसंकाशांनिर्मलांसुकव
सिनीं॥ कमंडलौनिधायैवसर्वतीर्थमयींशुभां ६॥ तस्मात्तीर्थानिसर्वाणिसंभूतानिद्विजोत्तम दृष्ट्वा

तस्मिन्वनेप्रवर्तंतवानरावहवस्तथा॥ फलपक्वानिखादंतः पादपेषुचरंतिच॥१॥तत्रैकमाश्चर्यम
भूद्दंशृणुनरोत्तम॥ स्थविरोवानरः कश्चिद्वृक्षाग्रपुचतत्रवै॥२॥पर्यटन्यत्कलोमेनप्रमादात्सतितो
द्रुमात्॥३॥निलानलेतुमहतिभग्नपादशिरोरुहः॥ रुधिरासक्तसर्वांगोमूर्छामापसवानरः॥मुहूर्तम
पिसंज्ञांवैलब्ध्वाचोन्मील्यलोचने॥५॥आत्मनात्मानमाश्वास्यसमंतादवलोकयत्॥तस्मादुत्थायशान
कैर्महतःसन्निलातलात्॥तांम्रगोरितटमुंबरानेर्वृक्षमथारुहत्॥शाखांतरेनिविष्टःसन्ततस्त्वंगव्रणा
तुरः॥७॥असहन्वेदनाविप्रतत्रप्राणैर्वियोजितः॥ततःकतिपयाहस्तुगलेषुद्विजसत्तम॥शिरोभागो
पतत्तस्यताम्रगोरिजलमले॥रोषांगसंस्थितेवृक्षशाखायामेवसुव्रत॥प्रक्षालितेतूत्तमांगेतस्यैकबलम
भसि॥तेनपुण्येनमहतावानरस्तुद्विजोत्तम॥कस्मिंश्चिदुत्तरेदेशेचित्ररूपस्यभूपतेः॥क्षेत्रजातःकुमारो १२५
भूच्चित्रबाहुरितिद्विज॥सुखमासूत्तस्यसर्वेकमनीयंनरांकृति॥रोषंसर्वांगमपिचवानराकारमद्भुते॥२२

पुत्रोत्सवोजातइतिपुरोहितमुखाद्द्विज॥श्रुत्वाराजाचित्ररूपः सद्यश्चोत्थायसंभ्रमात्॥२३॥प्रविश्य
यांतःपुरंस्त्रीभिर्गत्वातत्सूतिकागृहं॥आलोकयामासतदाकुमारमुखपंकजं॥२४॥हृष्टोभूच्छिष्टसर्वो
गंदृष्ट्वाकिंचित्सुदुर्मनाः॥अलंघनीयानियतिर्भोक्तव्यंचपुराकृतं॥२५॥अन्यथानभवेद्दैवंचिंतयि
त्वासरूपतिः॥जातक्रियादिकार्याणिकारयामासतत्रवै॥२६॥दिनेषुगच्छत्सुततः कुमारःसद्यवर्धत
चिंतामापसराजर्षिश्चिंतयामासचाकुलः॥२७॥राज्यादिभोगसामग्रीविद्यतेमयिसर्वदा॥नान्येन
न्यूनताकाचिद्विधात्राविहितास्महे॥२८॥तत्श्रुत्वाविधातापिमानसंमेधुनोतिच॥मुखंयथासस
र्जास्यतथात्रोपमसृष्टवान्॥२९॥इदृग्रूपगुणोजातः कोवाभाग्यविपर्ययः॥रूपाकृतिभ्यांहीनेनपु
त्रमात्मसमंगुणैः॥३०॥अलब्धाममराज्येनभोगैर्वाकिंप्रयोजनं॥ममभोगसंभवस्यास्यनिदानंयोन्य
थाकृतं॥३१॥ज्ञात्वासम्यक्नराग्र्यात्तस्यदास्ययथेप्सितं॥सर्वशास्त्रार्थविदुषोविप्रान्पृष्ट्वातदुक्तितः॥३२

करिष्यामि प्रतीकारमिति संचिंत्य भूपतिः॥ ज्योतिः शास्त्रविदो विप्रान्नानाशास्त्रेषु कोविदान्॥ ३२
श्रौतस्मार्तार्थसारज्ञान्स्वाश्रमाचारवर्तिनः॥ तान्सर्वतः समानीय सत्कारैरर्चयसादरं॥ ३३॥ भक्तिनम्रो
ब्रवीद्देवद्विजातितनसंसदि॥ चित्ररूपं भवंतः सर्वएवैते ब्राह्मणा ब्रह्मरूपिणः॥ ३५॥ सर्वशास्त्रपरि
ज्ञानविमलाविन्नदानयाः॥ अर्घधार्यमयेतंवै प्रसादं कर्तुमर्हथ॥ ३६॥ राज्यमैश्वर्यमखिलं भोगाः संति
मनोरमाः॥ तथाप्यहं पुत्रतनार्विकलंवीक्ष्यदुखितः॥ ३७॥ तत्रमे कारणं ब्रूतविधास्येतत्प्रतिक्रियां॥
राज्ञस्तुवचनंश्रुत्वासर्वेतेब्राह्मणोत्तमाः॥ ३८॥ आलोक्यसर्वशास्त्राणितदर्थांश्चमहुर्मुहुः॥ परामृश
तस्तद्धेतुंसम्यङ्निधार्यनृपसंसिदि॥ ३९॥ नेदंकुस्तद्विजश्रेष्ठास्तदाभूद्दुर्मनानृपः॥ वसनाशनपानादिवि
षयेष्वरतिः सदा॥ ४०॥ चिंताकुलमनाराजासभरोदैन्यमास्थितः॥ एतस्मिन्नंतरेकाले कश्चिल्लिङ्गव
रः पुमान्॥ ४१॥ यदृछया चरंभूमौनत्पुरंसमपद्यत॥ अतीतानागतान्वक्तारोज्ञविप्रैर्निवेदितः॥ ४२

नारद० ताम्रगौर्यास्तुगाहात्म्यंशृणुपापहरंपरं। रहस्यमेतद्देवानांवक्ष्यामिद्विजसत्तम॥१॥अत्राप्युदाहरं
तीममितिहासंपुरातनं॥ पूर्वंगंगानदीपुण्यप्रभावद्योतकंमहत्॥२॥गंगाभागीरथीपुण्यात्रिषुलोकेषुविश्रु
ता॥ताम्रगौरितिविख्यातागोकर्णेविश्रुतानदी॥३॥तस्यास्तीरमुपवतिवर्ततेतपसासमाः॥नित्यस्वाध्यायसं
युक्ताःषट्कर्मनिरतास्तथा॥४॥नित्याग्निहोत्रनिरतब्राह्मणैरुपलक्षिता॥नित्याग्निहोत्रधूमेनपवित्रितदिगं
तरा ५ मीमांसान्यायशास्त्रनिरतब्रह्मवेदैरलंकृता॥शिष्येभ्योपनिषद्व्याख्यान्व्याकुर्वद्द्विजोत्तमैः॥६॥यमाद्यष्टां
गयोगज्ञसिद्धसंघसमन्विता॥साक्षात्कृत्यशिवंस्वांतसमाधिनिरताद्विजाः॥७॥ब्रह्मलोकंभावमुदितजीव
न्मुक्तिमभीप्सवः॥तपोवनानिरम्याणितपस्विनिलयानिच॥८॥चंपकैःपुंनागनागैश्चवकुलैः
पनसैर्नारिकेलैश्चवृक्षैर्नानाविधैरपि॥९॥कल्पद्रुमैरिवान्यैश्चशोभितानिद्विजोत्तम॥लसत्कलकद्वारक
मुदासलपुष्पकैः १० मंजुकुंजाद्विहंगैश्चसरोभिर्विशदोदकैः॥भूषितानिद्विजश्रेष्ठकौचसेतवनानिच ११

पुरोहितांश्चैवविप्रागोकर्णंप्रतिभूपते॥ताम्रगौरीतीरभववृक्षस्थंवानरंगकं॥५३॥विक्रीयनिक्षिपं
त्वाशुताम्रगौर्याःशुभेंभसि॥ततस्तमनसोदृष्टंसिध्यत्तत्रनसंशयः॥५४॥इतिसंचोदितस्तेनराजा
मंत्रिपुरोहितान्॥सभृत्यांश्चाग्रकान्दक्षानाप्तांश्चैवव्यसर्जयत्॥५५॥राज्ञासंचोदिताःसर्वेगोक
र्णंप्राप्यसत्तम॥ताम्रगौरीवृक्षगतंकपरंगंसमीक्ष्यच॥५६॥तस्माच्चदक्षुचप्रास्यन्ततस्याएवांभसि
द्विज॥सद्यःसराजपुत्रोभून्नदेहोवरवियथा॥५७॥तेजस्वीचयशस्वीचपितुर्नयननंदनः॥राजल
क्ष्मीनिवासश्चकुमारःसमजायत॥५८॥तस्मिन्क्षणेचित्ररूपोबभूवानंदनिर्भरः॥तन्मातश्च
सर्वास्ताःशुद्धांतवनितास्तथा॥५९॥कुमारंतंपरिष्वज्यपरंहर्षंवोमेमुयुः॥तदाश्चर्यमयंदृष्ट्वाचित्ररू
पोमहामनाः॥६०॥प्रणम्यतंयोगिवरंप्रसाद्यचपुनःपुनः॥गोकर्णक्षेत्रमाहात्म्यात्ताम्रगौरींप्रण
म्यच॥६१॥मनसेवचनक्षेत्रंप्रशंसद्विजोत्तम॥वानरोपिनरेंद्रोभूत्सासवानखिलांश्रियं॥६२

ताम्रगौरीजलेस्नानंकोक्षेनेविबुधादयः सर्वतीर्थमयीगंगाताम्रगौरीनसंशयः ६३ ताम्र
गौर्यास्तुमाहात्म्यंश्रुतमात्राघनाशनं कथितंतेद्विजश्रेष्ठकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ६४ इत्यादि०
एकोनचत्वारिंशोध्यायः ३९ संवर्तक० यानितीर्थानिदेवर्षेताम्रगौर्यांवसंतिच पुण्यानिता
निमेब्रह्मन्यथावद्वक्तुमर्हसि १ नारद० अत्राक्यास्तेमयावक्तुंसर्ववर्षशतैरपि यथाप्रधानंव
क्ष्यामिनिबोधद्विजसत्तम २ संगमेताम्रगौर्यास्तुसमुद्रस्यचसत्तम विधूतपापस्थालोति
स्थानंत्रैलोक्यविश्रुतं ३ तस्याधस्ताद्विजश्रेष्ठगंगामातामहाबला ब्रह्मणोमानसातातजाता
पूर्वमनिंदिता ४ सापातालगतातातस्रवतेमृतमुत्तमं तस्याः क्षीरेणवैविप्रक्षीराब्धिःसमजा
यत ५ तंनिर्मथ्यसुरैर्विप्रअसुरैश्चमहामते अमृतंलब्धवान्विष्णुर्देवानांदेवदेवपुनः ६ तत्
पीत्वाविबुधाविप्रअमराजज्ञिरसुराः अमृतंनामवैपुत्रदेवानांदेवसंमत ७ तस्मात्सर्वा

मृतमयीकामधेनुर्व्यजायत। सानस्मिन्चिप्रणाद्देवअधस्तात्सरिवर्तते॥८॥स्वापिस्वाहास्वधापुत्रसा
सर्वपावकालजा॥यथास्थाणुःशिवःसार्वःपातालेतपसिस्थितः॥९॥सातथासुरभिर्ब्रह्मन्पातालं
समुपस्थिता॥साददर्शमहादेवंपूर्वजातंस्वयंभुवः॥१०॥दृष्ट्वामातागवांविप्रववंदेवृषभध्वजं॥
तांदृष्ट्वानंकरःप्रातःसुरभिंसुरपूजितां॥११॥उवाचदेवदेवस्तांप्रणिपत्यायतःस्थितां॥उत्तिष्ठोत्ति
ष्ठभद्रंतेप्रीतोस्मितवदर्शनात्॥१२॥किमिच्छसिवरंरोहतद्दाम्यविलंबितं॥तंप्रणम्यगवांमाता
इदंवचनमब्रवीत्॥१३॥स्रष्टाहंब्रह्मणादेवनवानुविबुधेश्वर॥मामुवाचसदेवेशोगच्छपातालमा
श्रितः॥१४॥मयापूर्वंसमुत्सन्नंसृष्टोत्रिभुवनेश्वरः॥सपातालगतः पुत्रितपश्चरतिदुश्चरं॥१५॥
तेगच्छभद्रंसुरभेदेवदेवंसनातनं॥गत्वाराधयदेवेशंसतेस्थानंविधास्यति॥१६॥इतितस्यवचःश्रु
त्वानमस्कृत्यप्रजापतिं॥आगताहंसुरगुरोत्वामद्यपुरुषोत्तम॥१७॥किंकरोमिजगन्नाथस्थानं

तंदृष्ट्वासिद्धपुरुषंराजाचार्घ्यंचभक्तितः॥संतोषयित्वासर्वज्ञमासीनंपरमासने॥४३॥आत्मनश्चिं
तितंतस्मैसिद्धायासुन्यवेदयत्॥राज्ञोविज्ञापनंश्रुत्वादीर्मनस्यंचतादृशं॥४४॥वीक्ष्यसिद्धश्चिरंद
ध्यौनिमीलितविलोचनः॥ज्ञात्वातत्कारणंविद्वानब्रवीत्तंद्विजोत्तमं॥४५॥शृणुराजन्मनस्तापंत्यजत
त्कारणंब्रुवे॥अवतीर्णपुण्यनदीसाधंरुद्रेणसंस्थिता॥४६॥तस्यारोधभवेद्वृक्षेमतःकश्चित्कपिर्जरः
शिलाच्युतंतस्यशिरोनिमग्नंतत्रचांभसि॥४७॥शेषांगवृक्षेवास्तिक्षालनाद्धिरसः कपिः॥मह
त्पुण्यफलंप्राप्यजातःक्षेत्रेतवोरसः॥४८॥पुत्रोभून्मुखमेवास्यनरकृतिमहीपते॥वृक्षस्थशेषां
गतयातवपुत्रः कुरुष्वसौ॥४९॥एतत्कारणमेवात्रविद्धिनान्यन्नृपोत्तम॥नारद०॥इत्याकर्ण्यब्रवी
द्राजामहोत्तंसिद्धपूरुषं॥५०॥चित्ररूप०॥सर्वज्ञोसिमहायोगिन्नाश्चर्यंवदसिप्रभो॥अतःपरंमम
भीष्टंकथंसिध्येत्तथाकुरु॥५१॥तदाकर्ण्यनृपंप्राहयोगीचद्विजसत्तमः॥शीघ्रंगच्छतुभवतोरेषितामेणरूपया

पुंडरीकेसंववंदे सुरसिद्धिर्द्विज नमस्कृत्वाहृषीकेशंस्थितास्त्रोजलिरग्रतः २८ तामुवाचहृषीकेशः कि
मिच्छसिसुभेवदाहातास्मितेवरंभद्रेयद्यपिस्यात्सुदुर्लभं २९ सुरसि० वरंदास्यसिचेन्मह्यंवरार्हाय
दिचाप्यहं सिद्धिमिच्छामिभगवन्परमोत्वत्प्रसादतः ३० स्थानमेतद्हृषीकेशात्वत्प्रसादात्सुरोत्तम
पूज्यंभवतुत्रैलोक्येसर्वक्षेत्रोत्तमंत्रजेत् ३१ विस्मु० सिद्धिर्भवतुतेभद्रमत्प्रसादाद्वरानने स्थानमेत
न्महाभागेत्रैलोक्यवितनंभवेत् ३२ पश्चादिदंमहाभागेपितृस्थालीभविष्यति तत्रदत्तंहुतंवापिजप्तं
वासुरनंदिनि ३३ अक्षय्यंतद्भवेद्देभत्प्रसादान्नसंशयः इत्युक्त्वाभगवान्देवस्तत्रैवादर्शनंगतः ३४
सुरभिस्तस्यवैपुत्रसिद्धिरायतपोधन आस्तेतत्रैवभद्रंतेअधस्तात्सुरनंदिनी ३५ गोबिलंनामतत्रैव
समुद्रवरणात्मजं बिलेनतेनवैभद्रप्रविश्यसुरसिद्धिर्द्विज ३६ सुतलंनामपातालंसर्वभोगसमन्वितं त
त्रास्तेद्यापिसुरभीरसान्देवाज्ञयासदा ३७ बिलेनतेनविप्रेंद्रआगच्छतिदिवानिशं आगत्यागत्यतस्ते
त्रैरसैरात्मानंवैद्विज ३८ क्षीराब्धिंचमहाभागप्लावयिष्यतिसर्वतः मध्यंदिनेदिवास्माकमर्धरात्रिषुरात्रिषु

तदहोरात्रमभवन्नृणांसंवत्सरंद्विज मध्यंदिनेचैवविष्णुरर्धरात्रमतःपरं ४० तस्मिन्कालेद्विजश्रेष्ठ
देवस्यल्यमथाप्युत यस्मियंमनसःपुत्रतदेवाक्षयमिष्यता ४१ दातव्यमत्रविधिनाकामंक्रोधंचवर्ज
येत् तत्फलंनहिमेशक्तिर्वक्तुंसंख्यातुमेववा ४२ तद्दानमेरुणातुल्यमुदकंसागरोपमं दातारमुपति
ष्ठंतियथाकामंसुरालये ४३ साधेनुःकामधुग्भूत्वादातारमुपतिष्ठति यावच्चंद्रश्चसूर्यश्चयावत्तिष्ठ
तिपावकः ४४ तावत्स्वर्गेमहाभागैः क्रीडत्यप्सरसांगणैः सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंव्रजंतित
४५ इत्यादि० चत्वारिंशोध्यायः ४० संवर्तक० विधूपापस्थालीतिनामतस्याः सुशोभनं पित ८५
स्थालीतिचततः किमर्थंनदत्तवोहिमे १ नारद० शृणुविप्रयथातस्यानामनिर्वचनंमहत् कामधे
नुःसासुरभिस्तस्याधस्लाद्विलेनहि २ समायातीमहाभागापुण्यकर्मसुखावहा अमृताद्रीगवांमा
नाश्रुतमात्राघनाशिनी ३ घ्राणवातेननंदंतीहावयंतीमनोहरा श्वा सानिलस्पृष्टांविप्रेणा

स्यपहतानिभो॥४॥दीर्घंगच्छतिविप्रर्षेपापंवैभुक्तपर्णवत्॥भूमेः स्थालीतिस्थालित्वान्नामतस्यविधी
यते॥५॥धृतपापाश्चगच्छंतिपापिष्ठास्तत्रगामुने॥तस्माद्धृतपापंवैस्थालीचद्विजसत्तम॥६॥विधू
तपापस्थालीतिनद्वंतिमनीषिणः॥पितृस्थालीतियत्तस्यतच्छृणुष्वद्विजोत्तम॥७॥ब्रह्माजगत्पतिःपू
र्वंसंध्यारूपीबभूवह॥तेनरूपेणसपितॄन्सृष्टवानङ्गसंभवः॥८॥पितृभिःसहितंरूपंब्रह्मातस्मिन्यस
र्जयत्॥सासंध्यासहपुत्रैस्तुतत्रतेपेमहत्तपः॥९॥अर्यमादिभिरूपेणतपसाराधितःशिवः॥दिव्यव
र्षसहस्रंसाप्राणायामपरायणा॥१०॥संगमेपूर्वगंगायाःसमुद्रस्यचसत्तम॥तस्यास्तपःप्रभावेनतु
तोषभगवान्शिवः॥११॥तामाहगत्वाभगवानवरंब्रूहीतिसादरं॥साददर्शमहाभागाभवंभागवतप्रि
यं॥१२॥प्रणम्यशिरसादेवंदेवीवचनमब्रवीत्॥सिद्धिमिच्छामिभगवन्देवदेवनमोस्तुते॥१३॥तवप्र
सादात्कामारेतीर्थमेतद्द्विजोत्तम॥उत्तमोत्तमतामेतुद्वितीयास्तुवरोममा॥१४॥श्लोक२०॥सिद्धिर्मे

मिसंग्रहकल्पय॥नारद०॥इतितस्यावचःश्रुत्वानाभाहव्यभध्वजः॥अत्रस्थेयंत्वयाभद्रेपातालेसुरनंदिनि॥त्वयाजगदिदंदेवित्रैलोक्यंसचराचरं॥२९॥रक्षितव्यंमहाभागस्वरसैर्मात्वयुभे
सुरभि०॥देवदेवनमस्तेस्तुशूलपाणेनमोस्तुते॥२०॥त्वयासहासितुमद्दइच्छामिभुवनेश्वर॥गोक
र०॥अस्यापरिमहाभोगभूतिर्भूतिधारिणि॥गोकर्णमितिविख्यातंक्षेत्रंसर्वसुरार्चितं॥स्थितंत
त्रमहाभोगंआगंतव्यंत्वयानघे॥तत्रत्वंवसभद्रंतेमयासार्धमनिंदिते॥हविस्त्वेसर्वदेवानांतत्र
स्थास्थापयिष्यसि॥स्वधांपितृभ्यःकल्याणिअक्षयांस्थापयिष्यसि॥सातथेतिप्रतिज्ञायगोक
र्णंसमुपागमत्॥गत्वामातागवांदेवंगोकर्णेसुरसत्तमं॥संगमेतास्रगोयश्चिसमुद्रस्यचसुव्रत
२५॥पापभ्यांल्यांमहाभागस्थित्वासमचरत्तपः॥दिव्यवर्षसहस्रंसावायुभक्षावभूवह॥२६॥घो
रेणतपसातस्यास्तुतोषभगवान्हरिः॥आविर्बभूवदेवेशःशंखचक्रगदाधरः॥२७॥नंदक्ष

श्रेष्ठपितरः सपितामहामहाः॥ तृप्तिमायांतिपितरोयावन्मन्वंतरंदिवि॥२५॥पितरः पितृलोकस्थाव
दत्यास्राद्धपरायणाः॥अस्माकमन्वयेकश्चित्कदाखलुगमिष्यति॥२६॥पितस्थालोचयास्माकंगयां
चद्विजसत्तम॥गत्वापिंडोदकंतत्रअस्माकंयः प्रयच्छति॥२७॥तेनस्मेतारिताः सर्वेतृप्तिंयास्या
मश्चाश्वतीं॥इतितेपरस्परंविप्रवदंत्यास्राद्धपरायणाः॥२८॥तेषांपितॄणांविप्रर्षेयआशांपूरयेदिह॥स
यास्यतिपरंस्थानंपुनरावृत्तिवर्जितं॥२९॥सकुलीनः सुपुत्रश्चवंशजः परिकीर्तितः॥सएवधन्यः स
ह्यार्यः सबुधः सचबुद्धिमान्॥ ३०॥सश्रेष्ठः सर्वभूतानांमातेभूदत्रसंशयः॥नारद॥तस्मिन्नेव
द्विजश्रेष्ठशृणुपापापनोदनं॥३१॥तत्रस्थोरुद्रगायत्रीयोजपेद्भक्तिपूर्वकं॥चतुर्विंशतिसाहस्रंतत्क्षो
दीक्षासमन्वितः॥३२॥जन्मप्रभृतियत्पापंज्ञानतोज्ञानतोपिवा॥तन्नश्यतिनसंदेहः शृणुचान्य
द्विजोत्तम॥३३॥यः सकृत्संगतोवश्यांकुमतिः कामतोपिवा॥सतत्ररुद्रगायत्रींजप्त्वासिद्धिमवाप्नु

यान्॥३८॥इति०एकचत्वारिंशोध्यायः॥४१॥नारद०॥तस्माद्दक्षिणतः किंचिदाश्रमंश्रमनाशनं॥सरस्वत्याश्रमंनामपुण्यद्विजनिषेवितं॥१॥देवीसरस्वतीतत्रसिद्धिमापद्विजोत्तम॥घोरेणतपसादेवीब्रह्माणंपर्यतोषयत्॥२॥संवर्तक०॥सरस्वत्याश्चब्रह्मर्षेसंभवंवक्तुमर्हसि॥तस्यादेव्याप्रभावंचसिद्धिंचवदसुव्रत॥३॥नारद०॥शृणुतस्याःप्रभावंचसंभवंचद्विजोत्तम॥सर्वपापहरंविप्रकथांकथयतोमम॥४॥ब्रह्माजगत्पतिःपूर्वंस्वपतःश्रीरधेस्यच॥नाभिपद्मोद्भवस्तत्रचतुराननभूषितः॥५॥वह्नपद्मासनोमौनीध्यानमास्तस्कभूःपुरा॥ध्यायतस्तस्यवैजिह्वासाद्रसमयीनाभवत्॥६॥आदिभूतान्मुखगतजिह्वाग्रादगलद्रसः॥तदोष्ठाभ्यांविरिंचिःसदधाररसमुत्तमं॥७॥गृहीत्वातद्रसंपुत्रपालुकामःप्रजापतिः॥आकृष्यैकांगदेहोतद्रसंरसवतांवरः॥८॥ननर्तकुवन्नुद्धकर्तुकतालोकस्यसत्तम॥ततोविरावयासेमोत्यक्तागारवगर्धजः॥९॥तस्मान्मु

खाद्भूत्वात्रसुद्धवर्णास्वरस्वती॥उर्धकाग्रागतोदेवीदिव्यादिव्यस्वरूपिणी॥१०॥वाणीतंचरदंदेवंप्र
दक्षिणमवर्तत॥तांदृष्ट्वाचकमेदेवःपद्मयोनिःप्रजापतिः॥११॥कामाभिभूतोभगवांस्तामाहेदंद्वि
जोत्तम॥द्विधात्वंविभजात्मानंमन्नियोगादनिंदिते॥१२॥ममार्द्ररसभागात्राज्ज्ञातासिममसानदे॥
रसनात्सरसाद्यस्मात्सतनात्सातनादपि॥१३॥सरस्वतीतितेनामलोकेख्यातिंगमिष्यसि॥दिव्य
स्वरूपिणीभूत्वाभजमामेवभामिनि॥१४॥एकांशेननदीभूत्वासर्वपापहराभव॥व्यक्ताव्यक्तस्व
रूपेणसर्वभूतेष्वनिंदिते॥१५॥वसभद्रेममप्रीत्यामन्नियोगेनसुव्रते॥नारद०॥इतितद्वचनंश्रुत्वावा
णीवाक्यमिमब्रवीत्॥१६॥नथादेवकरिष्यामित्वद्वाक्यादेवसत्तम॥इत्युक्त्वासामरगुरुमेकांशेनाद्वि
जोत्तम॥१७॥दिव्यस्वरूपिणीभूत्वाब्रह्माणंपर्यवर्तत॥अपरेणजगत्सर्वंप्लावयंतीमनोरमा॥१८॥
सर्वभूतेषुसावत्सव्यक्ताव्यक्तानुवर्तते॥व्यक्तादेहपुनर्देवीहरस्यदुहिताभवत्॥१९॥सावित्र्यास

वतुतेभद्रमस्त्वसादात्सुदुर्लभा॥स्थानमेतन्महाभागेसर्वपापहरंभवेत्॥१५॥पितस्थालीतिभद्रं
तेअद्यप्रभृतिशोभने॥पितॄणांपरमंक्षेत्रंमत्प्रसादाद्भविष्यति॥१६॥अत्रदत्तंहुतंवापिपितॄनुद्दि
श्यशोभने॥अमृतेनाप्लुतंदेविपितॄणामक्षयंभवेत्॥१७॥दशावरान्दशापरानात्मनश्चापराजि
तः॥माघमासेसदामायेचचतुर्दश्यामथापिवा॥१८॥पिंडंतिलोदकंवात्रयःप्रणम्यप्रयच्छति॥तस्यत
त्पितरःसर्वेनाकपृष्ठंव्रजंतिते॥१९॥इतिदत्वावरंतस्यैभगवान्वृषकेतनः॥समस्तभूतसहितस्तस्मि
न्नेववटेलोचनः॥२०॥क्रीडित्वाहर्निशंविप्रसहितःपार्श्वगैःप्रभुः॥तत्रस्नात्वाचभक्त्याचअग्निष्टोमफ
लंलभेत्॥२१॥अत्रजप्त्वाजपेविप्रएककोटिर्भविष्यति॥मार्जनंहिद्विजश्रेष्ठहोमकोटिगुणंभवेत्
२२॥संध्याकालेचयःसंध्यांतत्रगत्वाकरोतिच॥तस्यैकवर्षंविप्रेंद्रसंध्यालोपाभवेद्यदि॥२३॥त
त्संपूरयतेविप्रपितस्थालीनसंशयः॥एकंवाभोजयेद्विप्रंतत्रस्थोयःसमंत्रकं॥२४॥तेनान्नेनद्विज

मत्संज्ञयालोकेसर्वसिद्धिकरंभवेत्॥२९॥ब्रह्मोवाच॥सरस्वतीकुंडमितिख्यातंभवतुशोभने॥
तस्मिन्स्नात्वानरोभक्त्याराजसूयफलंलभेत्॥३०॥मुच्यतेसर्वपापेस्त्वत्स्नालनात्सभविष्यति॥
इत्युक्त्वाभगवान्ब्रह्मादेवोलोकपितामहः॥३१॥ययौससिध्दमार्गेणसहासिध्दैः प्रजापतिः॥
सरस्वतीसाविप्रर्षेकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि॥३२॥संवर्तक॥कथंतत्रैवब्रह्मर्षेसावित्रीसुरपूजिता॥
ब्राह्मीश्रीब्रह्मणानीसामातासिद्धाकथंमुने॥३३॥उत्पन्नाचकथंदेवीब्राह्मीश्रीर्ब्रह्मणःपु
रा सावित्रीसातदादेवीवेदगर्भसुरारणिः॥३४॥नारद॥शृणुविप्रकथामेनोसर्वपापहरांशुभां॥
ब्रह्माजगत्पतिःपूर्वंचतुराननभूषितः॥३५॥नाभिपद्मेजगद्योनेः पद्मनाभस्यपद्मभूः॥बभूव
भूत्वाविप्रेंद्रतन्मचाचिंतयत्सकं॥३६॥नाध्यगच्छद्यदाजन्ममातरंपितरंतदा॥अव्यक्तजन्मा
भगवांश्चिंतयोद्विग्नमानसः॥३७॥निगृह्यसर्वद्वाराणिसंयम्यात्मानमात्मनि॥ध्यातुमारेभ

गन्नाथः सुचिरं द्विजसत्तमाः ३५ ध्यायतस्तस्यवै विप्रमुखात्सूर्यदजायत। ऋग्वेदश्चांगसहि
तः सरहस्यः सलक्षणः ॥३६॥ मुखाद्दक्षिणतः सामपश्चिमाद्यजुराबभौ॥ अथर्वोत्तरतस्तस्य
सगुह्यः समजायत ॥३७॥ मुखेभ्यस्तस्यदेवस्यचतुर्भ्योद्विजसत्तमाः॥ अजायतपुरोवेदः पुनरेक
त्वमागतः ॥३८॥ विलोड्यवेदं सब्रह्मावहवः परमेश्वरः॥ विलोड्यमानेवेदेतुब्रह्मणापरमेष्ठिना
॥३९॥ वेदेचादोमथ्यमानेबभूववरवर्णिनी॥ सावित्रीसर्वधर्मज्ञासर्वाभरणभूषिता॥४०॥स
ज्योतिषासप्रणवासरहस्यासहारिणी॥ शाखाभिः सहितादेवीब्रह्माणंपर्यवर्तत॥४१॥ परी
त्यदेवंत्रिःकृत्वाननामशिरसातदा॥ नादृष्टादेवदेवेशः सर्वावयवसुंदरी॥४२॥ प्रीतिमानभव
द्विप्रधनंदृष्ट्वनिर्धनः॥ तामाहदेवींसावित्रींयथातृणुपावके॥४३॥ मयिवेदाः समुत्पन्नाश्च
त्वारः कर्मलक्षणे॥ एकीभूताः पुनस्त्वेपूर्ववत्पुरुषोत्तमे॥४४॥ ततोहंतपसातन्विसाराथंश्च

स्यभामिनि विलोडयाम्यहंताम्चैलब्ध्वाम्चरवर्णिनि ४८ सारभूताहिकल्याणिसर्वज्ञेसर्ववस्तु
षु ब्राह्मीतिनामतेभद्रेलोकेख्यातभविष्यति ४९ सर्ववेदेषुसारत्वात्सावित्रीचेतिसुव्रते मा
तातुमसिकल्याणिब्राह्मणानांवरानने ५० ब्राह्मीश्रीस्त्वंमहाभागमयिवर्तस्वशोभने मन्नि
योगकरानित्यंमामेवानुगतासदा ५१ सावित्र्यु० एवंकथ्यंदेवेशइत्युक्तांतरधीयत तत
श्चुकोपवेब्रह्मासावित्र्याः परमेश्वरः ५२ दिव्यवर्षसहस्रंसापुरास्थायभुवंतरे तपसादग्धवा
मासपरमेष्ठीप्रजापतिः ५३ वरंब्रूहीतितामाहदातास्मियदभीप्सितं ततः प्रणम्यशिरसा
सावित्रीतमुवाचह ५४ एतदेववरंदेवदर्शनंतेसुरेश्वर त्वद्दर्शनंदेवदेवानामपिदुर्लभं ५५
कतोत्वंसर्वभूतानांहतीपातातथैवच त्वमेवसंवेज्ञानासिसर्वज्ञस्त्वंयतोभवान् ५६ त्वयाततमि
दंविश्वंभूतभव्यंभवच्चह ब्रह्मात्वंलोककर्तृत्वंपातात्वंविष्णुसंज्ञया ५७ संहर्त्रेत्वंयदेवंच

हधर्मज्ञयोगैश्वर्यात्मिकांक्षिणी॥ तपः सुघोरंगोकर्णेसाविन्यासहसुव्रत॥२०॥चचाराब्दायुतंवि
प्रसंयम्यात्मानमात्मना॥ तस्यास्तपःप्रभावेनब्रह्मालोकपितामहः॥२१॥तुतोषभगवान्साक्षाद्
वरियामासवैद्विज॥ सापितंदेवदेवेशंदृष्ट्वालोकपितामहं॥२२॥ववंदेभयेत्यसावाणीभक्त्याहृष्टाप्रजा
पतिं॥ तामाहभगवानब्रह्माकिमिच्छसिशुभेवद॥२३॥दातास्मितेवरंभद्रेयद्यपिस्यात्सुदुर्लभं॥
सरस्वत्यु० वरदोयदिमेदेववरार्हायदिचाप्यहं॥२४॥ सिद्धिमिच्छामिदेवत्वत्तःकमलसंभव॥
सिद्धाहंसर्वभूतेषुचरिष्येत्वाशाश्वतीः समाः॥२५॥ब्रह्मोवाच सिद्धासिपूर्वमेवत्वंमदुक्त्याशुभलोच
ने॥ पुनर्दास्यामितेभद्रेसिद्धिर्भवतुशाश्वती॥२६॥ सर्वभूतस्यभद्रंतेनिर्व्हायांवसतामिति॥ व्यक्त
व्यक्तामहाभागेज्ञाताज्ञातातथैवच॥२७॥त्वांयेभजंतिकल्याणिभक्त्याशुद्धेनचेतसा॥तेषाम
भीप्सितंसर्वंभविष्यतिपरंपदं॥२८॥ सरस्वत्यु० त्वत्प्रसादाद्देवदेवतीर्थमेतत्सुरोत्तम॥ख्यातं

सिमहाभागेमत्प्रसादान्नसंशयः सावित्र्यु० सिद्धाहंसर्वदेवेशात्वत्प्रसादात्सुरोत्तम ६९
पूज्याभवंतुत्रैलोक्येयजंतिन्येनयः ब्रह्मोवाच सिद्धिभवतुत्रैलोक्यप्रार्थनीयासुरैरपि ७०
त्वन्नाम्नातीर्थमेतच्चसर्वलोकेषुविश्रुतं उषित्वात्रत्रिरात्रेयस्नानंकृत्वाविधानतः ७१ त्वां
पूजयंतियेदेविमयासार्धमनिंदिते तेषांत्रिजन्मचरितमल्पंवायदिवाबहु ७२ पापंप्रक्षय
मायातुमत्प्रसादान्नसंशयः पुण्यंभवतुतेषांवैसर्वयज्ञोद्भवंशुभं ७३ अत्रस्थोयश्चसावि
त्रिसावित्रीव्रततत्परः एकोनत्रिंशत्साहस्रमृषिच्छंदःसदेवतं ७४ महापातकयुक्तोपिपु
नःसंस्कारमर्हति एकोनत्रिंशल्लक्षंयोब्राह्मणोवरवर्णिनि ७५ आवर्तयतिवैदविमनसा
मामनुस्मरन् तेषामभीप्सितंसर्वंयद्यपिस्यात्सुदुर्लभं ७६ मत्प्रसादाच्छुभेसत्यंभविष्य
तिनसंशयः अनहंयत्रभद्रंतेवर्णसंकरसंभवः ७७ आवर्तयंतियेमंत्रंतेषांसिद्धिर्भवि

प्यति नश्चाकंचभवेत्तेषांमंत्रोऽस्त्रारणमत्रवै ॥ ७३ ॥ पाशोवागीतिकावापितद्भविष्यतिनोऽम्ब
इतितस्यैवरंदत्वाब्रह्माचांतरधीयत ७९ इत्यादि० हिचत्वारिंशोऽध्यायः नारद० शृणुचान्य
न्महाभागतीर्थानामुत्तमोत्तमं ॥ नागतीर्थमितिख्यातंनागानांहिजसत्तम १ मात्रास्राताः काद्र
वियास्तेपिरतपउत्तमं ॥ संवर्तक० ॥ नागाः किमर्थंदेवर्षेस्नातामात्रामहाबलाः २ उत्पन्नाश्चकथं
नेचकथंद्रोहमुपागताः ॥ नारद० ॥ शृणुपुण्यकथामेतांसर्वकिल्बिषनाशिनीं ३ कद्रूर्नाममहा
भागाविनताचद्विजोत्तम दक्षस्यकन्येद्वेविप्रतेदत्तेकाश्यपायच ४ कद्रूर्जज्ञेमहाभागाः शेषा
द्याः पन्नगोत्तमाः द्वौपुत्रौविनताश्चैवयोजज्ञातेपक्षिसत्तमौ ५ महाबलोमहावीर्योजज्ञाते
गरुडारुणौ नागाः सहस्रंविप्रेंद्रकद्रूपुत्रामहाबलाः ६ दशतेषांप्रधानाश्चतांश्चृणुद्विजोत्त
म अनंतोवासुकिस्तक्षः कंबलाश्वतरोतथा ७ सुमुखोधृतराष्ट्रश्चपिंडकोणुलिकस्तथा

सारंजयश्चदृश्यामःप्रधानास्तेप्रकीर्तिताः॥८॥तयोर्भगिन्योर्विप्रेंद्रमिथोभेदोह्यजायत॥द्वेषः
सपत्नकोविप्रवधेवैरायजायते॥९॥द्वेषाभिभूतानागानांमातामत्सरिणीपुरा॥मेरुपृष्ठेवि
नतयाचचारसहसाशुभे॥१०॥दृष्ट्वाकद्रूस्तुवाचेदंविनतांद्विजसत्तमे॥श्वेतवाजिरथंभद्रेरु
क्मवालोतिशोभनः॥११॥मथ्यमानेमतेजातःपूर्वंसुरगणार्चितः॥अथतामाहविनताअश्व
राजंविलोक्यवै॥१२॥शुक्लवालोमहीनेषदृश्यतेचाभिनंदिते॥सर्वश्वेताहिकल्याणिपूर्णंच
दृश्यतेमतः॥१३॥कद्रूरुवाच॥रुक्मवालमिदंभद्रेअश्वरत्नमनिंदिते॥संदेहोयदितेभद्रेपण्य
तांकिंविलंबसे॥१४॥विनतापिद्विजश्रेष्ठतामाहेदंविनिश्चिता॥एहिभद्रेविनिश्चेतुंत
स्तुपणावयोः॥१५॥यद्यश्वराजोभागिनिश्चेतवालोमवेदयं॥तवदासीभविष्यामिनीचकर्मकरी
नुगा॥१६॥यद्ययंरुक्मवालोवाअश्वराजःशुचिस्मिते॥दासीभूत्वाममवरोमलक्मकुरुभामिनि॥

तेरुद्रस्वरूपिणा॥ प्रभुस्त्वंसर्वदेवानांसर्वभूतात्मकोह्यसि॥५९॥त्वंपितासर्वदेवानांमातात्वंसु
रसत्तम॥ पितामहोसिसर्वस्यतथैवत्रपितामहः॥६०॥परंब्रह्मपरंज्योतिःपवित्रंपरमंतपः॥ परा
णांपरमंत्वांवैवदंतिज्ञानबृंहिताः॥ ६१॥येत्वागृणंतिदेवेशंतेसिद्धिंपरमांगताः॥ त्वांयजंतिमहात्मा
नोज्ञानिनःपुरुषोत्तम॥ ६२॥त्वांनजानंतिभगवन्नज्ञावर्षशतैरपि॥ यावत्तोदेवदेवेशंनजानंति
नराधमाः॥ ६३॥तावत्तेनरकेघोरेसंचरंतिहिदुःखिताः॥ क्रमेणेह्यसर्वदेवान्हत्वाकर्मक्षयं
विभो॥ ६४॥ भूत्वायोनिमुरुवदेवचतुरशीतिलक्षके॥ ततोयदात्वयिविभोबुद्धिःसंपरिवर्तते
६५॥तदासमुच्यतेजंतुर्जन्मसंसारबंधनात्॥ वारणंभवदेवेशंक्रोतायानिरयंचिरं॥ ६६॥ सिद्धि
मिच्छामिभगवन्पुनरावृत्तिवर्जितां॥ ब्रह्मोवाच॥ सिद्धिर्भवतुकल्याणिमत्प्रसादादनिंदिते॥ ६७
प्रीतोस्मितवभद्रंतेस्तोत्रेणानेनसुव्रते॥ पुनर्दद्मिंतभद्रंतेहितस्माद्यदिच्छसि॥ ६८॥ कृतार्थो

विष्णुनाप्रभविष्णुना।संगम्यतानाहविसुर्वृतकिंकरवाणिवः।। नागाऊचुः।।मात्राशस्तावयंदेव
~~[illegible]~~तस्यमोक्षेत्रसाक्षय।।मृत्योर्भीततरोदेवत्वांवयंशरणंगताः।।ब्रह्मोवाच।।युष्माकंत
द्वयंनागमात्राशापसमुद्भवं।।२९।।मत्प्रसादान्नभविताकिमन्यद्धितकारणिवः।।नागाऊचुः।।सिद्धिमि
च्छामभगवंस्तपसामहतावयं।।३०।।तन्नोदेहिमहाभागमन्नानोभवसागरे।।तीर्थमेतत्सुरश्रेष्ठ
स्माकंकुरुतारकं।।३१।।तवप्रसादाद्देवेशसर्वसिद्धिकरंभवेत्।।ब्रह्मोवाच।।सिद्धिर्वोभवितानागाः
सिद्धायूयंभविष्यथ।।३२।।तीर्थमेतन्महाभागाः सर्वसिद्धिकरंभवेत्।।नारदऊ।।इतिदत्त्वावरंते
षांनागानांप्रपितामहः।।३३।।जगामलोकंब्रह्मातुसहदेवैर्द्विजोत्तम।।तस्मिंस्तीर्थवरेस्नात्वा
नागानांपुरुषोत्तम।।३४।।नागेश्वरंदेवदेवंपंचम्यांयोर्चयेद्विजः।।पंचवर्षाणिभद्रंतेतस्यमुक्तिं
विष्यति।।३५।।तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थेस्नातोभवतिमानवः।।अग्निष्टोमस्ययज्ञस्यफलं

प्रमोदनिरीक्षणं २६ इत्यादि० त्रिचत्वारिंशोध्यायः ४३ नारद० अगस्त्यतीर्थतत्रैव
त्रिषुलोकेषुविश्रुतं सर्वपापप्रशमनंक्षिप्रसिद्धिकरंनृणां १ रहस्यंतन्मजानेनिज्ञात्वानरोत्त
मापापिनः तस्मिन्स्नात्वाद्विजवरस्तीर्थेगस्त्यतपोमये २ पापकंचुकमुत्सृज्यराजतेनात्र
संशयः यथाजीर्णंत्वचंत्यक्त्वाराजतेमारुतानलः ३ संवर्तक० अगस्त्यस्यचमेरोंसज
न्मकर्मचसत्तम तस्यतीर्थप्रभावंचश्रोतुमिच्छाप्रवर्तते ४ नारद० शृणुतस्यमहापुण्यंच
रितंपुण्यकर्मणः ब्रह्मणोमानसःपुत्रअगस्त्यानामविश्रुतः ५ निधिःसत्तपसांविप्रसत्यव
दोजितेंद्रियः पुराविवादेदेवानांयज्ञक्षेत्रेमहामुनिः ६ वायुभूतः शरीरार्थेचचारोत्कान्त
गः पुरा ततोददर्शमित्रंचवरुणंचमहामतिः ७ तौविप्रस्तपसावत्सपवित्रेणांतरात्मना
तोषयामासविप्रेंद्रघोरेणतपसामुनिः ८ तपोवनमितिख्यातंदेवानांपावकात्मज अत्रदेवा

सुऋषयस्तपसासिद्धिमाप्नुयुः॥९॥तोदृष्ट्वातपसाविप्रतत्रागस्त्योमहामुनिः॥योषांमाया
मयींविप्रस्तपसानिर्ममेप्रभुः॥१०॥सादिव्यरूपिणीविप्रत्रैलोक्यानंददायिका॥कन्यकासा
रतिप्रख्यासर्वाभरणभूषिता॥११॥सूक्ष्मांबरधराकान्तातपोवनमुपागमत्॥प्रभयातद्वनं
तस्यबभासेभासुरप्रभं॥१२॥मत्तेभगमनामत्तांविचिन्वंतीचपादपान्॥गायंतीचहसंतीच
तद्वनंविचचारह॥१३॥तांदृष्ट्वामित्रावरुणौविस्मयोत्फुल्ललोचनौ॥सुप्रसन्नौनिरीक्ष्यैतां
कंदर्पविवशागतौ॥१४॥ततोवायुर्महाभागतस्यावस्त्रंसुशोभनं॥आकृष्यकान्तामार्गेण
नेस्तामपकर्षति॥१५॥ततांविशालजघनंबिभ्रतीरूपमुत्तमं॥वस्त्रार्थंपरिबभ्रामविजयान
मयाद्विज॥१६॥तांदृष्ट्वाविचरंतींवामेघेसौदामिनीमिव॥कामाभिभूतौतौदेवौविचारमुप
जग्मतुः॥१७॥तस्यारूपेणमहतामोहितौसुरसत्तमौ॥अ क्षोभ्यौकनचिद्ब्रह्मंस्तयाक्षोभम्

१३८

तेतथेतिप्रतिज्ञायतंदृक्ष्योवनिजग्मतुः॥आश्रमंपुण्यशीलस्यकाश्यपस्यमहात्मनः॥२६॥तत
श्चिंतापराकद्रूर्जेष्यामिविनतांकथं॥निश्चित्यमनसापुत्रानिदमाहविषोल्बणान्॥२७॥अनंता
दीन्कामबलानाहूयानृतमानसा॥रुष्टाभूत्वाश्वराजस्यवालाग्रेवसतानघाः॥२८॥श्वःप्रभातेद
र्शूकामन्नियोगान्महाबलाः॥तच्छ्रुत्वाविह्वलीभूताअनृतात्सन्नगोत्तमाः॥२९॥तामाहुर्मातरंतेवै
नकुमेविचनंतव॥असत्येनकरिष्यामोयथेष्टंसितथाकुरु॥३०॥ततश्चुकोपनागानांमातापुत्रां
छशापह॥अलंघनीयंपुत्राणांमातृवाक्यमितिश्रुतिः॥३१॥युष्माभिर्लंघितंतद्वतस्माच्छापंददामि
स्य वः॥जनमेजयेराजर्षेःसर्पसत्रंभविष्यति॥३२॥तस्मिन्विभावसौसर्वेपतिताः क्षयमेष्यथ॥इति
तस्यावचःश्रुत्वादर्शूकाविषोल्बणाः॥३३॥दृष्ट्वाप्रभानागोकर्णेतपश्चर्तुसमारभन्॥तपसाग्रेण
महताब्रह्माणंतेभ्यतोषयन्॥३४॥तेषांतपःप्रभावेनब्रह्माप्रत्यक्षतांगतः॥सहस्रेणभगवान्

किंकरवाणिते सोवाच नाममेदेहिभगवन्स्थानंमेसंप्रकल्पय २९ स्तुपोदार्यगुणैर्ब्रह्मन्नास्म
त्तो ह्यधिकोभवेत् अगस्त्य० अलंजातासिकल्याणितपसाममभामिनि ३० तस्मादलं
बुधानाम्नालोकेख्यातिंगमिष्यसि इंद्रलोकगताभद्रमत्तसादादनिंदिते ३१ यथाजोषंय
थाकामंव्यचरःशाश्वतीःसमाः स्तुपोदार्यगुणैस्त्वंहिलोकेख्यातिंगमिष्यसि ३२ नारद०
इतितस्यैवरंदत्वाभगवान्कुंभसंभवः चचारतस्मिन्ब्रह्मर्षिस्तपोघोरंमहामते ३३ त
पोवनेपुण्यतमेसिद्धिकामः पुराद्विजा वायुभक्षोनिराहारोवर्षाणामयुतंमुनिः ३४ संवत्स
तपोवनंनाममुनेश्रुतंत्वयेदृतोनघ किंस्वित्तपोवनंतात्तन्ममाख्यातुमर्हसि ३५ तस्य
प्रभावंचवदत्वमस्यवदतांवर प्रमाणंतस्यभगवन्यथावद्वक्तुमर्हसि ३६ नारद० शृणु
पुत्रमहापुण्यंश्रुतमात्राघनाशनं तपोवनमितिख्यातंशिखरंहिमवद्गिरेः ३७ तयो

र्मध्यगतोविप्रशतशृंगोमहानगिरिः तस्योपरिष्टाद्गरुडः सुपर्णः पततांवरः ३९ आदाय
नागराजंतंदुर्मुखंसुमुखोबली. सकंधविटपालोकीअधोदृष्टिमपातयत् ४० अधोमु
खात्तुगरुडान्नागस्तस्मिन्पपातह दुर्मुखंपतितंदृष्ट्वोवनतेयोमहाबलः ४१ क्रोधान्तर
नुभदंतेनशतशृंगमुपाविशत् ततोबुबोधभगवान्ब्रह्मलोककपितामहः ४२ अंतःक
र्मसुपर्णस्यज्ञात्वाक्रोधवशंगतः त्रैलोक्यभारंभगवान्नासन्यादायसत्वरः ४३ दधा
नंशतशृंगंतंपीड्यामासपक्षिणं तस्मिन्कालेसगरुडोगोकर्णेपरिसंस्थितः ४४ भा
रार्तोविकलः पक्षीररासच्चरुरोदह अधोविचाल्यदृष्टिंसददर्शपततांनिधिः ४५अ
गस्त्यमाश्रमेतस्मिंस्तपस्यंततपोवनं दृष्ट्वातमाहगरुडः कारणंभवमेनच ४६ भारा
र्तस्यमहाभागदयांकुरुतपोधन प्रसीदभगवन्विप्रनमोस्तुद्विजसत्तम ४७ तपसा

धार्यतेसर्वलयेवपुरुषोत्तम॥समुद्रेमज्जमानेमांतपसोध्रुतुमर्हसि॥४८॥ततस्तद्वचनंश्रुत्वाभ
गस्त्योभगवानृषिः॥माभैरित्याहतंविप्रतपसाद्ग्धकिल्बिषः॥४९॥तद्वाक्यंह्लादनंप्राप्य
किंचिदुच्छ्वसितःखगः॥तमाहविप्रंविप्रर्षेश्रूयतामितिसादरं॥५०॥मयाह्यज्ञानाद्बह्मर्षि
तमेतदसांप्रतं॥हिमवच्छिखरंविप्रगतश्रृंगमितिप्रभो॥५१॥अज्ञानादथदर्पाद्वाक्रोधाद्वा
ल्याच्चसुव्रत॥उपाहृतंमयातस्माद्बह्मर्षिज्ञानसंयुतं॥५२॥सतीर्थपादपयुतंसगंधर्वप्सर
सःकुलं॥सब्रह्मकमिदंब्रह्मन्नराक्रोम्यंकर्षितुं॥५३॥अवतारयैतद्भगवन्मोविनोदंकुरुष्वभो
इतिश्रुत्वासभगवानगस्त्योमुनिसत्तम॥५४॥गच्छमानंसशिखरंगरुडंवीक्ष्यसुव्रत॥ध्यात्वा
मुहूर्तंब्रह्मर्षिज्ञात्वोत्तंगस्यमति॥५५॥अवतारयामासमुनिः शिखरंगरुडाहृतं॥अगस्त्य
स्तुमहाभागस्तद्रयोन्यासुदक्षिणे॥५६॥निधायांभोनिधौतस्मिन्मोचयामासकाश्यपिं॥५७॥

पागतौ ॥१८॥ रूपेणतस्याप्सरसोरूपेचैतेवपोबलात् ॥ तयोः शुक्रं प्रचस्कंदप्रघोरंदेवयोस्त
था ॥१९॥ तोदृष्ट्वाशुक्रमन्योन्यंव्रीडयाधोमुखोतदा ॥ गृहीत्वाकलशेवीर्यंनिदधातेद्विजोत्तम ॥२०
जग्मतुस्तोद्विजश्रेष्ठगंगाद्वारंप्रतिप्रभो ॥ कृत्वातत्रमहास्थानंयथान्यायंसुरोत्तमौ ॥२१॥ समा
प्यनित्यकर्माणिआश्रमेपुनरागतौ ॥ तावत्तत्कलशाज्जातअगस्त्योभगवानृषिः ॥२२॥ वसिष्ठ
श्चमहातेजावभूवतदनुद्विज ॥ गर्भाधानादिसंस्कारैश्चौलोपनयनानिच ॥२३॥ तयोर्ज्येष्ठोम
हातेजोमैत्रावरुणिरात्मवान् ॥ अगस्त्यतपसायुक्तोविभावसुसमप्रभः ॥२४॥ सिद्धिकामस्त
पस्तेपेघोरमुद्दिश्यशंकरं ॥ तमागत्याहसानरिपुत्रस्त्वंमेतपोधन ॥२५॥ कामयानस्यमोविप्र
वरुणस्यमहामते ॥ न तोस्मिनस्यविप्रर्षेमातादेवसुव्रत ॥२६॥ देहिमह्यंवरान्विप्रयथाका
मंचरामिभो ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाअगस्त्योभगवानृषिः ॥२७॥ तामब्रवीद्बूहिभद्रेमातः

त्रतुष्टोस्मिधैर्येणतवपक्षिप ॥९॥त्रैलोक्यभारक्षमणस्त्वदृतेनास्तिकश्चन ॥ गरुड ॥ त्रैलोक्यभा
रंमगवन्यदिस्थेतत्सुरोत्तम ॥१०॥तवप्रसादाद्देवेशोवोढुमिच्छाम्ययत्नतः ॥ भूतेषुकश्चिद्भगवन्
स्थावरेषुचरेषुच ॥११॥नमन्नोस्त्यधिकोदेववलवीर्यपराक्रमैः ॥ भवेदेवंवरंदेवममरूपधरोपरः
१२ ब्रह्मोवाच ॥ वाहनार्थंप्रभोस्तस्यविस्मोभवितुमर्हसि ॥ सएकएवभगवान्विश्वरूपधरोहरिः ॥
१३ ॥हितार्थंसर्वदेवानांवरमन्यंददामिते ॥ सुपर्णनाशमेष्यंतिआयुधानितनौतव ॥१४॥ इतित
स्यवरंदत्वाब्रह्माब्रह्मर्षिभिः सह ॥तपोघोरंसमास्थायस्थितश्शृंगेवसत्प्रभुः १५ रुद्रेणसहसंगम्य
भगवान्लोकभावनः ॥ संस्थितः पर्वतेंद्रस्यतस्यलोकगतोयथा ॥१६॥ कमंडलुंनिधायात्रसर्व
तीर्थमयंद्विज ॥ आराधयामासपुनरात्मभूः परमेश्वरं ॥१७॥ माननार्थंसलोकानां त्रार्वसर्व
गतंप्रभुं ॥ ब्रह्मकुंडमितिख्यातंतीर्थं त्रैलोक्यविश्रुतं ॥१८॥ तदेतद्दृश्यतेविप्रगिरेस्तस्यतटेप्रभो

उत्तरेचोत्तरतहैतीर्थानांवन्हिसंभवे ॥१९॥ तपश्चचारसुचिरंब्राह्मण्यंप्राप्तवान्प्रभुः । अयेनचो
त्तरेप्राप्तेतस्मिन्स्नानंकरोतियः ॥२०॥ यथाशास्त्रंद्विजश्रेष्ठसोश्वमेधफलंलभेत् । सरस्वतीजपं
तत्रएकंकोटिंभविष्यति ॥२१॥ तस्मिन्कालेविप्रदानमल्पमथापिवा । मेरुमात्रंभवेत्तद्धिनात्रका
र्यविचारणा ॥२२॥ एकंकोटिंभवेत्तत्रसहस्रमृषयोविदुः । गरुडोपिद्विजश्रेष्ठवरंप्राप्यस्वयंप्रभुः
अगस्त्यमभिवाद्याथययाविष्णुस्तथागतः । तदेतद्भुविविख्यातमाश्रमंगारुडंमुने ॥२४॥ तीर्थंप
क्षिपतस्तत्रगारुडंनामविश्रुतं । क्षिप्रसिद्धिकरंतत्रआयुर्वर्धनमुत्तमं ॥२५॥ तत्रस्थोयोद्विजश्रेष्ठ
गायत्रींगरुडस्यतु । चतुःपदं जपेद्यस्तु तूष्णींतिष्ठतिप्राङ्मुखः ॥२६॥ महासिद्धिर्भवेत्तस्य
अणिमादिर्नसंशयः । अगस्त्यतीर्थादुत्तरतः पदानांपंचविंशतिः ॥२७॥ गारुडंतन्महातीर्थं
सिद्धेः साधनमुत्तमं । तपोवनंद्विजश्रेष्ठदेवानांविश्रुतंमहत् ॥२८॥ ब्रह्मतीर्थंद्विजर्षेतद्गंगाद्वारा

तमुच्यते २६ तपोवनंपुण्यतमंदेव गोवक्षिरसां [illegible] शतशृंगस्यभद्रंतेनटपूर्वो
त्तरद्विज २७ तीर्थानांकोटिरत्रैवएकस्थाभवतिद्विज भयात्सतंगराजस्यएकभूतंपुरातनं
२८ तेदृश्यतेब्रह्मलस्तटशृंगवदुत्तरे कोटितीर्थमितिख्यातंतीर्थानामुत्तमंमुने २९ त
स्मिन्स्नातःसर्वतीर्थस्नातोभवतिमानवः सर्वपापैःप्रमुच्यतत्वचंजीर्णमिवोरगः ३० द
शाश्वमेधावभृथेनतुल्यंवदंत्यासः कोटितीर्थंद्विजाग्र्याः महात्मानःपुण्यकृतोवरिष्ठाःस्ना
तास्तस्मिन्नाकपृष्ठंव्रजंति ३१ गिरेःशृंगवतःपुत्रतटेदक्षिणपश्चिमे अपरंकोटितीर्थस्यती
र्थानांपावकात्मज ३२ भयासतंगराजस्यसमुद्रंप्रविवेशह शतशृंगगिरिवरंनाकपृष्ठंविदु
र्बुधाः ३३ ब्रह्मलोकमितिप्रोक्तंब्रह्मावसंचतद्विदुः ध्यातंरुद्रेणमनसाशतशृंगागमंमु
ने ३४ रुद्राज्ञयाविप्रवरसाभूतानिसर्वशः आगतानिसुरश्रेष्ठबहुनाकथितेनकिं ३५

इत्यादि॰ श्रीस्कांदेचतुश्चत्वारिंशोध्यायः ४४ नारद॰ तद्दृष्ट्वाभगवान्ब्रह्माकर्मचास्य
सुदुष्करं मुक्तंगरुडमालोक्यविस्मयोत्फुल्ललोचनः १ वीक्षांचक्रेदशादिशोभगवान्पद्म
संभवः ततोददर्शचागस्त्यंतपोराशिमयंस्थितं २ अनेनमुक्तोगरुडः शिखरंचावतारितं
नाकोसौतपसाकर्तुंसर्वंसंहर्तुमेववा ३ इतिमत्वाविरिंचिस्तुकिंचिक्रोधसमन्वितः ध्या
नमास्थेचिरंविप्रः किमेतदितिचिंत्यवै ४ ततोज्ञात्वायथावृत्तंभवितव्यंहिसत्तम प्रसन्नम
तिर्ब्रह्मातुगरुडंवाक्यमब्रवीत् ५ तुष्टोस्मितेपक्षिराजसाध्वेतत्कृतवानसि गोकर्णसह
स्रेणवसामोत्रयथासुखं ६ ध्यातंरुद्रेणमनसाशतशृंगागमंखग निमित्तमात्रंत्वंवत्स
तस्मात्तुष्टोस्मिसुव्रत ७ गरुड॰ अपराधंकृतमिदमज्ञानात्पितामह बाल्याद्दर्पाच्चमो
हाच्चयत्तवक्षंतुमर्हसि ८ वरंददासिचेन्मह्यंवृणोमितितंवदे ब्रह्मोवाच वृणीष्वपु

रंब्रूहीतिचाब्रवीत्मां॥३॥अगस्त्योपिमहातेजामहादेवंप्रणम्यच॥एतदेव वरंमह्यंदर्शनंतेस्तु
वाचह॥४॥त्वद्दर्शनमपुण्यानांस्वर्गेष्वपिहिदुर्लभं॥त्वत्सादर्शनाकांक्षीतपश्चरितवानहं॥
दर्शनादेवदेवस्यकृतार्थोस्मिननसंशयः॥इतोहिमेवरंवरं वरमन्यन्नविद्यते॥५॥यद्यच्चान्य
न्ममविभोज्ञानवाननुचिंतय॥शंकर०॥अमोघंदर्शनंविद्धिमदीयाद्द्विजसत्तम॥६॥तस्माद्द
दामितेविप्रवृणीष्वमनसेप्सितं॥अगस्त्य०॥धर्मैरनिर्दमेसत्यदानेतपसिचप्रभो॥७॥त्वत्पा
दयुगलेचैवअचलाभक्तिरस्तुमे॥यावद्दिक्ष्याम्यहंदेवजीवितुंपुरुषोत्तम॥८॥तावन्नभवितार
त्युवरमेनंवृणोम्यहं॥शंकर०॥एतेगुणास्त्ववविभोरूपपन्नाः स्वभावतः॥९॥मत्प्रसादाद्द्विजो
षेणसर्वमुक्तंभविष्यति॥वरान्वरयभद्रंतेयद्यदिक्षसिचेतसा॥१०॥तत्तदाद्दमितेविप्रभ
क्त्यातुष्टोस्मिसुव्रत॥अगस्त्य०॥यद्येवंदेवदेवेशप्रसादसुमुखोभवान्॥११॥भक्तोस्मिकिं

जगन्नाथदयातेभगवन्मयि सर्वज्ञेशृणेदेवप्रकाशंसर्ववस्तुषु १३ तीर्थमेतत्सुरश्रेष्ठश्रेष्ठं
चतुरंकरा रंकर० तीर्थमेतन्मुनिवरसर्वसिद्धिकरंभवेत् १४ अत्रस्नात्वायथान्यायमगस्त्य
मुनिसत्तम आश्वयुज्यांविशेषणमामर्चेत्यवकेचन १५ तेषांमनोरथंविप्रमत्प्रसादाद्भविष्यति
इतिस्तुत्यवरंदत्वाभगवान्लोकभावनः १६ सर्वभूतैःसहविभुःक्रीडार्थेलंजगामह अगस्त्यो
पिमहातेजायोगैश्वर्यमवाप्यच १७ यथाकामंब्रह्मऋषिर्जगामतपसांनिधिः संवर्तक०
वसिष्ठस्यचमेरंसजन्मकर्मचसत्तम ब्रह्मणोमानसःपुत्रइतिपूर्वंमयाश्रुते १९ इदानी
चान्यथाजातेकथंभवतिसाधुता तत्सर्वंविस्तराद्ब्रह्मंछ्रोतुमिच्छामिकथ्यतां २० नारद०
शृणुतस्यमहापुण्यंचरितंब्राह्मणस्यच ब्रह्मणोमानसःपुत्रोवसिष्ठोनात्रसंशयः २१
तेजसातत्समोविप्रतपसाचदमेनच लोकानुग्रहकृच्छांतःक्षमयापृथिवीसमः २२

तेजसाभास्करसमोभोगेचैवयथोपमः॥कोपेकालानलप्रख्योयोगानामीश्वरः प्रभुः॥हिमवं
तंसमागम्यतपोघोरंचचारसः॥इक्ष्वाकुर्मनुजश्रेष्ठः पौत्रः सूर्यस्यवीर्यवान्॥वर्षायुतंतेज
स्वीवसिष्ठंगुरुमात्मनः॥२४॥सुश्रूषयानृपश्रेष्ठनृपस्यप्रददौप्रभुः॥ब्रह्मविद्यांसविप्रर्षिःप्रस
न्नोध्यापयत्तदा॥२५॥अवाप्यविद्यामिक्ष्वाकुर्वरमन्यमयाचत॥मन्वंतरंनिष्पातयेनृपाःपृ
थिवीश्वराः॥२६॥तेषांपुरोधसोविप्रगुरुश्चभवमानद॥नारद०॥तथाकरिष्येत्युक्तोतंविसस
र्जमहामुनिः॥२७॥तदन्वयेशुद्धिमतिप्रसूतः शुद्धिमत्तरः॥निमिर्नामहातेजाराजापरमधा
र्मिकः॥२८॥शापदोसगुरवेतत्यजचकलेवरं॥त्यक्त्वाशरीरंभगवान्वसिष्ठोपिमहातपाः॥२९
ब्रह्मलोकंजगामाथसहराजर्षिसत्तमः॥संवर्तक०॥किंकृतंतस्यराजर्षेर्वसिष्ठेनमहात्मना
३०॥नारद०॥इक्ष्वाकुवंशप्रभवोराजापरमधार्मिकः॥निमिर्नामहातेजामृगयामगमद्वनं॥

तस्माद्भ्रेष्ठतमंलोकेगोकर्णमभिधीयते गोकर्णेचिद्विजवर शृंगवानुत्तमोत्तमः ३९ गिरेरध
स्तात्तत्रैवविशालंनामवैद्विज बिलंविबुधराजस्यविश्वकर्माचकारह ४० क्रीडत्यहर्निशंतत्र
सहसिद्धैः सुरेश्वरः मासमेकंद्विजश्रेष्ठवसत्यात्रखंडलः प्रभुः ४१ अगस्त्यादिषुसंक्रांत्यांसर्व
देवैः सहद्विज स्नात्वातीर्थेषुसर्वेषुरुद्रपूजापरायणः ४२ आश्वयुज्यांमुनिवरसहगंधर्वराक्ष
सैः सहाप्सरोभिर्भगवान्पुनर्गच्छत्यथोत्तरं ४३ यावदास्तेसुरपतिस्तावत्त्रैलोक्यमत्रच य
थास्थानंयथाजोषंगोकर्णेवसतिद्विज ४४ तस्मादाश्वयुजेमासंतीर्थश्रेष्ठंचसेवने ४५ इत्या
दि० पंचचत्वारिंशोध्यायः ४५ संवर्तक० अगस्त्योभगवंस्तत्रकिमकार्षीद्विजोत्तम वसि
ष्ठश्चमहाभागस्तन्मेविस्तरतोवद १ नारद० ब्रह्मचर्यव्रतेयुक्तअगस्त्योद्विजसत्तम तपश्च
चारघोरंसत्तपोवनगतः प्रभुः २ तदास्तुतोषभगवान्रुद्रः सुरगणार्चितः दर्शयामासतंविप्रंव

तमं मा मवज्ञायदुर्बुद्देदनिषसुपागते ४१ निद्रो निषेवसेयस्मादशरीरोभविष्यसि इत्युक्त्वा
प्रययौविप्रोयथागतमकल्मषः ४२ ततः प्रबुद्धोराजर्षिर्निमिः सत्यपराक्रमः अस्यस्थइवराजेंद्रो
गुरुशापप्रपीडितः ४३ तस्यतत्कथयामासशापंकोपंचसत्तम वसिष्ठस्यमहाबुद्देरमा
त्यप्रवरोद्विज ४४ तच्छ्रुत्वाराजशार्दूलोगुरोः शापमकारणं निद्रयापहृतज्ञानंमृतकल्प
मसोगुरुः ४५ अमागत्यमयावाचंशापायकृतनिश्चयः तस्मादनर्हयःशापंदत्तंहि
जवरत्वया ४६ तस्मात्तवापिब्रह्मर्षेक्षेत्रेनाशमुपेष्यति इत्युक्त्वानृपतिः सोथसंत्यक्त
स्यकलेवरं ४७ अशरीरोवायुभूतोब्रह्माणंसमुपागमत वसिष्ठोपिमहातेजास्त्यक्ष्य
त्रेमहामते ४८ ब्रह्माणमुपचक्रामशरीरार्थीद्विजोत्तम चिंतयामासभगवान्कथमेतोक
रिष्यतः ४९ गच्छत्वविप्रशार्दूलस्यातपुण्यतमंमहत् तपोवनमितिख्यातंगोकर्णवरणाश्रमं ५०

मित्रेणसार्धमस्मिन्सघोरेतपसिवर्तते तस्यप्रविश्यजठरंशरीरंसमवाप्नुहि ५१ इत्युक्तंपद्मयोनी
राजानंप्रत्यभाषत मत्तः किमिच्छसेराजन्ब्रूहितद्वितरामिते ५२ निमि० नेछामिभगवन्क्षेत्रमनित्य
मतिचंचलं चक्षुषोः सर्वमर्त्यानांवसेयंशाश्वतीःसमाः ५३ त्वत्प्रसादाद्देवदेववरमेतत्प्रयच्छमे सा
क्षिवत्सर्वलोकेषुविचरामीतिमेमति ५४ ततोब्रह्मावरंतस्मैददेचददौविभुः तदाप्रभृतिविप्रेंद्र
मर्त्याः सनिमिषाभवन् ५५ नारद० वसिष्ठोपिमहातेजाः सहागस्त्येनधीमता तपश्चचारसुचि
रंतपोवनगतः प्रभुः ५६ तस्यतुष्टोमहर्षिः प्रसन्नात्मावरंददौ वरमुत्तमं यद्यदिच्छत्यसौविप्रस्तत्तद्दत्तंमहा
त्मना ५७ तेनतपसातस्यतुष्टेनद्विजसत्तम अगस्त्यस्ययथारूपंतथातस्यापिसुव्रत ५८ अग
स्त्यतीर्थदक्षिणतः स्नानेद्विजोत्तम वसिष्ठस्याश्रमंपुण्यंतस्यभृंगवतस्तटे ५९ तीर्थश्रेष्ठम
हापुण्यंवासिष्ठकुंडमुच्यते रहस्यंतन्नजानंतिनराअनृतवादिनः ६० इत्यादि०षट्चत्वारिंशोध्यायः
४६

संवर्तक० ॥ विश्वामित्रः कथं ब्रह्मन्ब्राह्मण्यंसमुपागतः ॥ कोसौराजऋषिर्ब्रह्मन्विश्वामित्रोमहायशाः
१ राजाभूत्वामहातेजाब्राह्मण्यंप्रासवान्कथं ॥ कस्यवंशेसमुत्पन्नः कथंसिद्धिमुपागतः २ नारद०
श्रूयतामभिधास्यामिकथांपुण्यांद्विजोत्तम ॥ ब्रह्मणोमानसः पुत्रःकुशिकोनामवीर्यवान् ३ पालना
र्थंभुवः सृष्टः सृष्टिकर्त्रास्वयंभुवा ॥ सपालयामासजगत्त्रैलोक्यंसचराचरं ४ तस्यपुत्रोमहानासी
त्कुशीलव इतिप्रभो ॥ सपालयामासतदा पितर्युपरतेसुतः ५ तस्यचाभ्रद्वाधिरितिपुत्रः पुत्रवतांवरः ॥ स
पालयामासपुत्रसप्तद्वीपांवसुंधरां ॥ धर्मेणनरशार्दूलोयथासृष्टंस्वयंभुवा ॥ आधयोव्याधयस्तंद्रा
सीच्चोरभयंकुतः ॥ ७ ॥ अगाधवृद्धर्गाधेस्तुब्रह्मोन्नमवर्धत ॥ अधर्मेपुरतः कश्चिन्नासीद्राजनि
शासति ॥ ८ ॥ रंजनात्सर्वभूतानांराजानाम्नाभिधीयते ॥ साम्राज्यमकरोद्राजासम्राडितितनः
स्मृतः ९ कान्यकुब्जेतिविख्यातानगरीतस्यधीमतः ॥ अनपत्यःसराजेंद्रस्तपोघोरमुपासितुं १० ॥

व्यायामखिन्नोराजर्षिः स्वगृहंपुनरागमत्॥क्षुत्तृष्णाभ्यांमहातेजाः पीडितः पुरुषर्षभः॥३२॥
श्रमार्तःशयनेदिव्येसुखोपनरपुंगवः॥निद्रयापहृतज्ञानोमृतकल्पोबभूवह॥३३॥तावद्वसि
ष्ठोभगवांस्तत्पुरंसमुपागमत्॥द्वारदेशंसमागत्यद्वास्थंवचनमब्रवीत्॥३४॥गच्छद्वास्थममा
देशोराजानंपृथिवीपतिं॥ब्रूहित्वद्दर्शनाकांक्षीवसिष्ठो द्वारितिष्ठति॥३५॥तथेत्युक्त्वाततो
द्वास्थस्तद्गृहंप्रविवेशह॥प्रविश्यदृष्ट्वाशयनेदृढनिद्रामुपागतं॥३६॥तत्रार्घ्यैस्तैःसहतथा
मंत्रयित्वाविनिर्गतः॥कृतांजलिपुटोभूत्वाद्वास्थोमुनिमुवाचह॥३७॥निद्रयापहृतज्ञानोरा
जाशेतेमहामुने॥मुहूर्तंक्षम्यतामत्रप्रतिबुद्धोभवेदसौ॥३८॥ततोगत्वामुनिश्रेष्ठराजानंपृ
थिवीपतिं॥आश्रमंप्रतिगंतासिनमोस्तुद्विजसत्तम॥३९॥ततश्चुकोपभगवान्वसिष्ठस्तप
तांवरः॥पुनः पुनःसभगवानागच्छामीत्यभाषत॥४०॥क्षम्यतामितितैरुक्तः शशापनृपस

द्विजोत्तम॥२०॥ अयज्ञपुत्रब्रह्मण्ये पितृपिंडप्रदायके॥ असत्यदुःखभगवन्नृणमस्यव्यपोहय॥२१॥इत्यु
क्तस्तेनदुर्वासाध्यानमास्तेमहामुनिः॥ध्यात्वाचिरमुवाचेदंराजानंमुनिसत्तमः॥२२॥पुत्रस्तेभवि
तापुत्रध्रुवंराज्यंप्रपालय॥सत्यामदीयाराजेंद्रवाणीतन्ननसंशयः॥२३॥कन्यारत्नंचभद्रंतेकुम
रस्तेभविष्यति॥इत्युक्तंनृपकंदुर्वासामुनिपुंगवः॥२४॥उन्मत्तवेषश्चोन्मत्तस्तत्रैवांतरधीय
त॥गाधिश्चागम्यनगरंपालयामासमेदिनीं॥२५॥कथयामासराजेंद्रोदुर्वासवचनंतथा॥अमा
त्येभ्यश्चदेवैश्चयथावृत्तंतपोवने॥२६॥ततःकालेनमहताकन्याकुब्जाप्सरोपमा॥तांदृष्ट्वादेवगर्भ
भांकन्यांगाधिरनंदना॥२७॥सत्यवाणीतितांश्रुत्वासोत्यर्थंनृपकुंजरः॥नामतस्याश्चकारायराजा
सत्यवतीतिवै॥२८॥तांगत्वाचरमोयोसऋचीकोब्राह्मणोत्तमः॥तमाहगाधिर्ब्रह्मन्मेसुल्कंदेयंद्विजो
त्तम॥२९॥तमपृच्छदृचीकस्तुसुल्कंशुल्कवतांवरः॥ततोगाधिर्विचिंत्यैतदृचीकंवाक्यमब्रवीत्॥३०
एकतःश्यामकर्णानांकुंदेंदुसमवर्चसां॥सहस्रंवाजिमुख्यानांमेमारुतरंहसां॥३१॥ममप्रय

१४७

ष्ठश्रीघ्रंवैकन्याशुल्कार्थमीप्सितं।कुपितस्त्वेवमुक्तः सगत्वावरुणंसन्निधिं।३२।एकतःश्यामक
र्णानांशतंवेदुसमवर्चसां।सहस्रंवाजिमुख्यानांममदेहीत्ययाचत।३३।तथेत्युक्त्वाददौतस्मैप्रचे
तायादसांपतिः।तानश्ववर्यांश्चोत्तार्यऋचीकःपुनरागमत्।३४।धर्मेणोद्वाह्यतांकन्यामृचीक
स्तपसांवरः।आश्रमंप्रतिचक्रामतयासार्धंद्विजोत्तमः।३५।ऋतेविवाहसुप्रीतस्तयासहसु
मध्यया।अवसन्मुनिशार्दूलःपौलोम्यामघवानिव।३६।श्रुत्वाविवाहंपुत्रस्यभृगुः प्रीतोध्यगा
त्सुतं।तमागतमभिप्रेत्यपितरंपुत्रवत्सलं।३७।प्रत्युत्थायतयासार्द्धंशिरसाभ्यवदद्गुरुं।उत्था
पयामासगुरुः स्नुषयासहितंसुतं।३८।स्नुषांदृष्ट्वासभगवान्सुप्रीतेनांतरात्मना।नाम्नाब्रवी
द्गुरुः पुत्रिवरंब्रूहीतिसादरं।३९।प्रसन्नचेतसंज्ञात्वाऽऽत्मजयाधोमुखीस्थिता।मनसाचिंतयामा
सपुत्रंमातुस्तथात्मनः।४०।वरमेतदितिज्ञात्वाश्वशुरंसाशुचिस्मिता।चिंतितंतदभिज्ञाय

भृगुस्तांप्रत्यभाषत ४१ पुत्रस्तेभविताभद्रेतथामातुस्तवानघ ऋतुस्नातातुभवतीमातात
वतपस्विनी ४२ आलिंगेतांपृथग्वृक्षंसाश्वत्थंत्वमुदुंबरं मत्प्रसादादसंदिग्धंहयोः पुत्रोभविष्य
तः ४३ इत्युक्त्वाभगवांस्तांचपुत्रींप्रीत्याभृगुस्तथा यथागतंजगामाथअनुज्ञाप्यसुतंप्रभुः ४४
तयागर्भःसमभवत्कालेनमहताद्विज ततःपुनरमेयात्माभृगुरायात्तदाश्रमं ४५ दृष्ट्वाऋची
कःपितरमायांतंसूर्यवर्चसं प्रत्युत्थायसपत्नीकःशिरसातमवंदत ४६ भृगुःसभार्यंपुत्रंचदृष्ट्वा
प्रीतोभवत्तदा तामाहेदंसभगवान्विपर्यस्तंत्वया ४७ आलिंगनंयथाभद्रेमयोक्तंनकृतं
त्वया तस्मात्तवसुतोभद्रेघोरःक्षत्रियकर्मकृत ४८ इत्युक्त्वाभृगुणासार्द्धंश्वशुरंप्रत्यभाषत
नवेपोत्रोमहाभागत्वत्प्रसादादनिंदितः ४९ ब्रह्मचारीभवेत्तातवरमेतंवृणोम्यहं तच्छ्रुत्वाभग
वान्ब्रह्मन्नुषांकमललोचनां ५० पुत्रस्तेमत्प्रसादेनब्रह्मचारीभविष्यति पौत्रस्तवमहाभागेक्ष्व

अमात्यप्रवरेतस्मिन्राज्यभारंसमर्प्यच ॥ गत्वा तपोवनंघोरंतपस्यंतंनृपोत्तमं ॥११॥ यदृच्छया
गतोब्रह्मन्दुर्वासास्तंददर्शह ॥ ऊर्ध्वबाहूभद्रंतेपादांगुष्ठेनतिष्ठति ॥१२॥ तमुवाचमहामन्युर्दु
र्वासामुनिपुंगवः ॥ क्षुधितोस्मिमहाराजभोजनंमेप्रदीयतां ॥१३॥ उक्तंनवमिदानींमेप्रयच्छाहा
रमुत्तमं ॥ इत्युक्तःसमहाराजःप्रणिपत्यकृतांजलिः ॥१४॥ स्वागतंतेस्तुब्रह्मर्षेह्यपनेष्यामितेक्षुधां
आहारेणातिदिव्येनतमुक्तापुरुषोत्तमः ॥१५॥ मृन्मयंपात्रमादायभिक्षांदेहीत्यभाषत ॥ वृक्षराजं
महास्कंधमश्वत्थंब्राह्मणोत्तम ॥१६॥ ततोश्वत्थान्महाभागसुकन्यादेवरूपिणी ॥ निर्गत्याहार
मादायदिव्यंतस्मैप्रदायच ॥१७॥ दत्वाभक्ष्यंनृपायाथतस्मिन्नेववि वेशसा ॥ तेनान्नेनसराजर्षि
र्भोजियामासतंद्विजं ॥१८॥ भुक्तायथेष्टंभगवान्दुर्वासाब्राह्मणोत्तमः ॥ तुतोषतस्यनृपतेस्त
पसाचनयेनच ॥१९॥ वृध्याचविप्रराईलोवंब्रूहीत्यभाषत ॥ ततोगाधिस्तंप्रणम्यअपुत्रोस्मि

पालयामासपृथिवींद्वितीयइवभास्करः॥६१॥तस्यवर्षसहस्राणिक्षत्राराज्यंमहायशाः॥६२॥विरोधमगम
द्राजावसिष्ठेनमहात्मना॥ततोब्राह्मण्यमभवत्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि॥६३॥इत्यादि०सप्तचत्वारि
ंशोध्यायः॥४७॥संवर्तक०॥किंनिमित्तमभूद्वैरंविश्वामित्रवसिष्ठयोः॥महात्मनोर्देवऋषेश्रोतु
मिच्छामितत्त्वतः॥१॥नारद०॥शृणुपुत्रमहापुण्यंचरितंतस्यधीमतः॥विश्वामित्रस्यभद्रंतेसर्वक
ल्मषनाशनं॥२॥सपालयामासचिरंसप्तद्वीपावसुंधरां॥प्रजारक्षणधर्मेणसाक्षाद्धर्मइवापरः॥३
तेजसादित्यसदृशःक्षमयापृथिवीसमः॥परात्रमेविष्णुसमःक्रोधेनकालसमप्रभः॥४॥अग्निना
विवरूपेणज्ञानेरुद्रइवापरः॥तस्यधर्मेरतस्यासीत्पृथिवीवशवर्तिनी॥५॥तेजसातस्यनृपतेर्वासु
रमहोरगाः॥हिताःस्तिष्ठंतिवशगाःकिंनराइवनित्यशः॥६॥एवंसाम्राज्यमकरोद्विश्वामित्रःप्रता
पवान्॥सकदाचिन्महातेजामृगयामगमद्वनं॥७॥हिमवंतंगिरिंरम्यंबलवाहनः॥नाना

धातुसमाकीर्णनानाद्रुमलताकुलं ८ मृगैर्नानाविधैर्जुष्टंसिद्धचारणसेवितं गंधर्वसिरसैर्जु
ष्टंसुरकिंनरसेवितं ९ ऋषिभिर्ब्रह्मकल्पैश्चसेवितंसेव्यमुत्तमं तस्मिन्सराजाधर्मात्मामृग
याव्यसनाकुलः १० उन्मत्तइवराजेंद्रोगिरौतस्मिन्व्यधावत ततःसराजाधर्मात्माक्षुधया
पीडितोभृशं ११ तृषयाचनृपश्रेष्ठोव्यायामेनचधर्षितः आश्रमंपरिचक्रामवसिष्ठस्यमहा
त्मनः १२ पादपुन्नागशृंगस्यरम्यमुनिनिषेवितं गजाःसिंहैःसहविभोरमंतेतत्रतत्रह १३
तथाव्यालैश्चनकुलामार्जारैःसहमूषकाः प्रशांताःसर्वभूतानिवननस्मिंस्तपोनिधेः १४
फलपुष्पान्वितैर्वृक्षैरुपेतंपुण्यगंधिभिः महाश्रमंनृपवरः प्रविवेशक्षुधान्वितः १५ ततःशि
ष्यैःपरिवृतोवसिष्ठोद्विजसत्तमः त्रिंशद्वर्षाण्यधीयानास्तेविभावसुसमप्रभः १६ तमभ्यग
च्छद्राजेंद्रोविश्वामित्रोमहाबलः ववंदेशिरसाभ्येत्यब्रह्माणंवासवोयथा १७ तमाशीर्भि

द्विजश्रेष्ठअभिनंद्येदमब्रवीत्।स्वागतंतेमहाराजआस्यतांसहमंत्रिभिः॥१८॥आसनंचद
दौतस्मैसपर्यांचार्घ्यपूर्वकं।कुशलंतेमहाराजसर्वत्रेतिहमब्रवीत्॥१९॥ततःसराजासुप्री
तःपूजितोमुनिनाभृशं।सर्वत्रकुशलंब्रह्मन्दृष्टानस्वसुव्रत॥२०॥इतःपरस्परब्रह्मन्संभाष्ये
दंद्विजोत्तमं।कथाभिरनुकूलाभिश्चिरंतुतुषतुश्चते॥२१॥ततःस्नानमभिज्ञायविश्वामित्रंतपो
निधिः।आमंत्रयामासतदासबलोभुज्यतामिति॥२२॥तच्छ्रुत्वाकौशिकोराजाविस्मयोत्फु
ल्लोचनः।क्षुत्तृड्भ्यांचभृशंराजापीडितोवाक्यमब्रवीत्॥२३॥बलेनानाविधैर्ब्रह्मन्युक्तोहब्रा
ह्मणोत्तम।हस्त्यश्वयुक्तावहुनाःसेनाममदुरत्यया॥२४॥तस्मादन्नंभोजयितुमनुज्ञांदातुमर्ह
सि॥तच्छ्रुत्वामुनिनाराद्दलोविश्वामित्रस्यभाषितं॥२५॥स्थीयतामितिहोवाचभोजयिष्याम्यहंक्ष
णात्।इत्युक्त्वाहूयसुरभिंनंदिनीमिदमब्रवीत्॥२६॥प्रियातिथिरसोराजाममाश्रममुपागतः॥स

त्राचारोभवेदितः ५१ इत्युक्त्वाप्रययौविप्रः स्वमाश्रममनिंदितः गाधिस्त्वरक्षतगर्भंपुत्रजन्मसमु
त्सुकः ५२ अजायतसुतस्तस्यविश्वामित्रः प्रतापवान् आदित्यइवतेजस्वीकामदेवइवापरः ५३
गाधिस्तुदृष्ट्वापुत्रस्यमुखंपूर्णशशिप्रभं हर्षेणमहताविष्टःसंब्राह्मणसाकरोत् ५४ सूतंकेवर्तमा
नंतुवागुवाचाऽशरीरिणी अयंतवसुतोराजंश्चक्रवर्तीभविष्यति ५५ प्रभयातवपुत्रस्यत्रैलोक्यं
प्रभविष्यति तेजसातवराजेंद्रदेवासुरमहोरगाः ५६ गंधर्वाप्सरसश्चैवमनुष्याःकिंनराअपि
नेष्यंतितेमहाराजइत्युक्त्वाविरराम ह ५७ तच्छ्रुत्वाराजशार्दूलःप्रीतिमानभवत्तदा पालयामास
चतदापुत्रेणसहमेदिनीं ५८ जातेकुमारेविप्रेंद्रत्रैलोक्यंसचराचरं अनंदतभृशंपुत्रविश्वंको
शिकसूनुना ५९ नामतस्याकरोद्राजाविश्वामित्रेतिसोप्युत गाधिस्तुदृष्ट्वातनयंसमर्थंराज्यपाल
ने ६० अभिषिच्यस्वराज्येतंतपोवनमियात्प्रभुः क्रमागतंराज्यधर्मंविश्वामित्रःप्रतापवान् ६१

व्यान्नंबुभुजुस्तदा एकैकंचतुरः कन्याः कन्यापरिचरास्तथा ३७ भुक्त्वापीत्वाचतैरेवंयथाकामंयथासुखं यथासुकृतिनःसर्वेभोगान्भुंजंत्यनामयाः ३८ कर्मानुरूपंविप्रेंद्रतथातेबुभुजुस्तदा अभिप्रेतान्नसान्पीत्वामर्त्यानित्यन्वितस्ततः ३९ अभूतपूर्ववद्भुक्त्वासुप्रीतनांतरात्मना विस्मयंपरमंजग्मुः किमेतदितिसैनिकाः ४० ऊचुः परस्परंविप्रनयास्यामोगृहान्वयं स्थास्यामोत्रैवसुचिरंस्वर्गयिनतपोवने ४१ सिद्धावयंकृतार्थाश्चेत्याहुःसैनिकामुदा नासीच्चपुत्रदारेषुस्पृहातेषांमहात्मनां ४२ अतस्तत्रैवतैःसर्वैर्भुक्तंपीतंयथासुखं सुखोपविष्टाःशयनेपराध्यास्तरणान्विते ४३ तत्क्षणात्तद्बलंसर्वंतत्रमासीद्द्विजोत्तम ततःसराजाविप्रर्षेभुमुदेमघवानिव ४४ स्नात्वादिव्यांबरधरोदिव्यगंधानुलेपनः दिव्यस्त्रीभिःपरिवृतोदिव्यान्नंबुभुजेनृपः ४५ भुक्त्वायथेष्टंराजेंद्रयथाकामंयथासुखं सुखोपविष्टःशयनेपराध्यास्तरणान्विते ४६

ततः सूतामागधाश्चबंदिनश्चपृथग्विधाः।स्तुवंतोमधुरैर्वाक्यैस्तंत्रीलयसमन्वितैः॥४७॥उपवि
ष्टंतुराजानंशक्रंदेवगणाइव॥ततोनृत्यैश्चगीतैश्चमुमुदेसनृपोत्तमः॥४८॥वनंचैत्ररथंप्राप्यमोद
तेमघवानिव॥ततस्तंराजनींतत्रसभृत्यबलवाहनः॥४९॥अवसद्राजशार्दूलःस्वर्गेसुकृति
नोयथा॥५०॥इत्यादि॰अष्टचत्वारिंशोध्यायः॥४८॥ नारद०॥व्यपनीयानिशांतांतुसुखसुखो
त्थितःप्रभुः॥श्रुत्वाचावश्यकंकार्यंवसिष्ठंपुनरागमत्॥१॥अभिवाद्योपसंगम्यइदंवचनमब्र
वीत्॥कामधेनुरियंब्रह्मन्नलभतामतामम॥२॥अयुतेनगवांब्रह्मन्ममैतद्दातुमर्हसि॥वसिष्ठ॰
नदयागौर्नृपश्रेष्ठोमधेनुरियंमम॥३॥अग्नीनामतिथीनांचहविर्भूताहिनंदिनी॥अनंतरंच
राजेंद्रब्रह्मस्वंयाचितंत्वया॥४॥दातात्वंब्राह्मणानांहिराजात्वंरक्षितापुनः॥विश्वामित्रउवाच
तथेतदेवंभगवन्मोक्ष्येदास्याम्यहंतव॥राज्येनचमदीयेनदेहीमांममंमानद॥५॥भुक्त्वाराज्यम्

निवरयथाकामंयथासुखं॥लोकालोकांतरगतापृथिवीममभानद॥७॥वसिष्ठ०॥राज्येनममकिं
कार्यंहंतरत्नेनसुव्रत॥क्षमाबलेब्राह्मणानांबलंक्षत्रे चतेजसे॥८॥इत्युक्तस्तेनराजेंद्रः कोपमा
हारयत्भृशं॥मन्युनापहृतज्ञानोवसिष्ठमिदमब्रवीत्॥९॥नेष्यामिगांबलाद्विप्ररक्षार्हःक्षत्रि
योस्म्यहं॥राज्येनापिगरिष्ठेयंविप्रधेनुरियंतव॥१०॥तस्मान्नेष्यामिगांविप्रयथेष्टासितथा
कुरु॥इत्युक्तासतदाराजाअभ्यगृह्णात्सयत्नितां॥११॥क्षमासमाकंबलमितितूष्णीमास्तिमत
मुनिः॥ततोगृहीत्वातांक्रूरःकशादंडप्रतोदकैः॥१२॥बध्वाराजाह्रियंनंदींवसिष्ठस्यमहात्मन
विश्वामित्राज्ञयामत्यानिश्चक्रमुरथाबलैः॥१३॥पाषाणैर्लगुडैर्दंडैः पीडितासुरभिर्भृशं॥हुंकारै
र्भर्त्सयित्वातानाश्रमंपुनरागमत्॥१४॥क्रोधरक्तेक्षणोदीवसिष्ठस्यायतःस्थिता॥उवाचचमु
निंधेनुः किमर्थंत्यजसिप्रभो॥१५॥अनागसंमुनिश्रेष्ठतवशुश्रूषणेरतां॥किनदोषेणभगव न्

बलस्यास्यभद्रंतेदेहिभोजनमुत्तमं॥२७॥यथाकामंयथाजोषंयथाश्रद्धंयथासुखं॥षड्भिःसहस्रं
युक्तंतस्यान्नंसंप्रदीयतां॥२८॥तथेत्युक्त्वातुतंदेवीकामधेनुर्दुदोहवै॥प्रासादपंक्तीर्विविधाःस्वर्ण
प्राकारतोरणाः॥२९॥हस्तिशालाश्चशालाश्चतथामंडलिकास्तथा॥गृहाणितेषांसर्वेषामनुरूपा
ण्येनकशः॥३०॥कल्पयामासविविधानिमेषात्सुरभिस्तदा॥तेषुसर्वेषुचपुनः स्त्रीरत्नान्यनुपू
र्वशः॥३१॥गृहेषुपूरयामासरत्नानिविविधानिच॥अपूपानिचचित्राणिघृतकुल्यानिभागशः॥३२
सुवर्णरौप्यपात्रेषुसंभृतानिपुनःपुनः॥सुसंपूर्णानिपात्राणिसौवर्णानिक्वचित्क्वचित्॥३३॥षड्
रसैः समुपेतानिसंपूर्णान्यन्नसंचयैः॥गंधमाल्यैरलंकारैर्भोज्यैर्नानाविधैरपि॥३४॥यथार्हमाजि
रेतानिविश्वामित्रचमूचराः॥हस्त्यश्वोष्ट्राश्वगोविप्रायथाकामंचजक्षिरे॥३५॥मनुष्याश्चयथाका
मंन्यषसंश्चंदनोक्षिताः॥स्नात्वाविलिप्यविधिवद्दत्तंकृत्वयथार्हतः॥३६॥दिव्यवस्त्रानुसहितादि

वानस्थीयतांयदिवाक्येनत्यक्तासिमयाभद्रेयथेप्सितंकुरु॥२७॥आकर्ण्यसुरभिःपुत्रतद्वचः
सुरपूजिता॥विश्वामित्रबलैर्घोरैःपरितःपरिताडिता॥२८॥त्यक्त्वाभूमिंतदासादोविहायसमुपागम
त्॥स्थितांतरिक्षेसुरभिःकामधेनुरनिंदिता॥२९॥प्रजाःससर्जविविधानानाप्रहरणोद्यताः॥ज
गान्कशान्पुलिंदांश्चमूछानाटविकांस्तथा॥३०॥बंधुरान्बादरांश्चैवनानारूपान्द्विजोत्तम॥नाना
शस्त्रधरांश्चापिनर्मदान्मालवानपि॥३१॥पृष्ठतःपार्श्वतश्चैवघ्राणतश्चक्षुषस्तथा॥कर्णतोरो
मतश्चैवनानारूपान्द्विजोत्तम॥३२॥नानारूपधरास्तेवैनानाप्रहरणोद्यताः॥चतुर्गुणाधिकाविप्र
बलैर्गाधिसुतस्यच॥३३॥परिवार्यबलंतेतुसौरभेयामहाबलाः॥क्षणांतेनाशयांचक्रुर्मृगान्सिंह
गणाइव॥३४॥तद्दृष्ट्वापार्थिवंदृष्ट्वाविश्वामित्रस्यसैनिकं॥दुर्वाससस्तुवचनादृषेस्तस्यमहात्मनः
३५॥तस्माद्गाधिसुतमुक्तोविश्वामित्रस्त्वसौनृपः॥हत्वातद्वाहिनींतेवैसौरभेयामहाबलाः ३६

व्यजृंभंस्तेयथाकामंदेशंप्राप्यमुदान्विताः॥सुराभिश्चापिराजेंद्रयथापूर्वमतिष्ठत॥३०॥ततो
गाधिसुतोराजाएकाकीहतसैनिकः॥वनंनिर्वेदमगमत्दृष्ट्वाब्रह्मबलंमहत्॥३१॥ब्राह्मणे
षुबलंमत्वाधिक्कृत्वाक्षत्रियंबलं॥तपसेकृतसंकल्पस्त्यक्त्वाराज्यमकंटकं॥३२॥ततश्चंग
म्यहिमवच्छिखरंमहत्॥तपस्तेपेनिराहारोरुद्रंदृष्ट्वामहेश्वरं॥४०॥सहस्रवर्षपर्यंतंवायुंबुक्तभो
जनः॥ततोरुद्रमभिप्रेत्यवरंब्रूहीत्यभाषत॥४१॥वरंवव्रेसराजर्षिर्यथातच्छृणुपावके॥वसिष्ठंहंतु
मिच्छामितेजसातवशंकरं॥४२॥आयुधानांसहस्रंचवरमेतद्वृणोम्यहं॥तथेत्युक्त्वात्रिनेत्रस्तु
रोद्रंदंडंमहाप्रभुः॥४३॥भूतानानाविधांस्तस्यदर्शंसंहारकर्मणे॥रोद्रंदंडंसमादायगतस्तस्मा
श्चगेनरैः॥४४॥वसिष्ठंपुनरागच्छंतुकामोतिनिर्घृणः॥वसिष्ठस्तुमहातेजाज्ञात्वातस्यचि
कीर्षितं॥४५॥ब्रह्मदंडमुपादायस्थितःपूर्वद्वाचलः॥ततोरुद्रगणैःसार्धंरुद्रदंडधरःप्रभुः॥

युयुधेसुचिरंविप्रबलैर्नानाविधैःसह॥तेषांक्षिप्तान्यायुधानिसर्वेषांग्रसतेनघ॥४७॥
ब्रह्मदंडेनभद्रंतेकिमन्यदधिकंद्विज॥ततश्चुकोपसंमूढोवसिष्ठहंतुमुद्यतः॥४८॥कौ
शेनमहताविष्टोलङ्घयाचन्पोत्तमः॥रौद्रदंडंसमादायवसिष्ठायाक्षिपद्बलात्॥४९॥
वसिष्ठोपिमहातेजाःकृत्वारूपंमहत्तमं॥भस्मयंतरिक्षकुहरंस्वरूपेणमहाद्युतिः॥५०॥
पूरयामासभगवान्वसिष्ठोब्रह्मतेजसा॥ततोविदारयामासदंडाकारंमहामनाः॥५१॥
भक्षयामासतंदंडमोवह्निर्वरुणोयथा॥ब्राह्मेणरौद्रंसंपन्नंशोषयामासरोदसी॥५२॥
ततोदेवाःसगंधर्वाःसयक्षोरगदानवाः॥भीत्यात्यह्कास्त्वधिष्ठ्यानस्वस्तितत्यब्रुवंस्त
दा॥५३॥ततस्तस्यावकतनुदग्धारुद्रस्यतेजसा॥अमोघत्वान्महाबुद्धेरुद्रंपुनरुपागमत्
५४॥ततोब्रह्मापुनस्तस्यशरीरमकरोत्प्रभुः॥अभेदमजरंत्र्यंबमविनाशंप्रजापतिः॥५५

त्यजसेमांद्विजोत्तम॥१६॥इतितस्यास्तुवचनंश्रुत्वोमेरुरिवाचलः।वसिष्ठःप्राहतांधेनुंममन्यु
र्नविद्यते॥१७॥क्षमाबलंब्राह्मणानांदंडंक्षत्रियस्यच।स्वधर्मान्नचलिष्यामिक्षमासाराहिसा
धवः॥१८॥नबुद्धिपूर्वंत्वयाकृतमिदंमयात्वंममनंदिनि।विश्वामित्रबलैःक्रूरैर्बलात्त्वंनीयसेशुभे॥१९
॥इतितस्यवचःश्रुत्वाकामधेनुरुवाचतं॥नाकोसितपसाविप्रत्रैलोक्यंसचराचरं॥२०॥संहर्तुं
मपिचकिमुतेकौशिकोबलः॥शरणंत्वांप्रपन्नास्मिमांत्वंनत्यक्तुमर्हसि॥२१॥वसिष्ठ०॥नकरि
ष्यामिभद्रंतेतपोव्ययमनिंदिते॥संचिंत्यस्यापिमहतस्तपसोयत्नासःशुभे॥२२॥अल्पोपिकोपः
सुभगेतूलराशिंक्षणादिव॥क्षणेनभस्मसात्कुर्यात्तस्मात्कोपंत्यजाम्यहं॥२३॥लप्स्यसेसुरभि
र्वाकिंवसिष्ठस्यमहात्मनः॥आस्तेचेन्मय्यनुक्रोशोनयास्यामीहसुव्रत॥२४॥बलात्त्वंतुनराक्षा
स्मियदित्यजतेभवान्॥अहंवैनाशयिष्यामिविश्वामित्रस्यवाहिनीं॥२५॥अथतामाहभग

स्यकुलनंदनः॥ससर्वभोगानुत्सृज्यसिद्धिमिच्छन्महामनाः॥३॥क्षेत्रंवरमासाद्यगोकर्णंलोक
विश्रुतं॥तपस्तेपेनिहोरोरः स्नातश्रृंगतटेशुभे॥४॥दिव्यवर्षसहस्रंसशिवमाराधयत्प्रभुः॥तपसा
महताविप्रसुमित्रस्यमहात्मनः॥५॥सुरराट्शोषमगमद्विघ्नंचक्रेथवासवः॥धैर्यान्न चलि
तः सोभूत्ततस्तुष्टोभवच्छिवः॥६॥तपसातस्यमहतासुमित्रस्यमहात्मनः॥समस्तभूतसहि
तः साक्षात्तस्याग्रतोभवत्॥७॥तंदृष्ट्वातस्यदेवेशः किंचि[illegible]दृश्येत्यसत्वरः॥ववंदे
शिरसाविप्रभक्त्यानिश्चलयाद्विजः॥८॥तमुत्थाप्यमहादेवोवरंब्रूहीत्यभाषत॥सुमित्रोपिवरंवव्रे
यथातच्छृणुपार्थिव॥९॥इहैवचनपश्चर्तुलयासहसुरोत्तम॥इच्छामि देवदेवेशवरमेतद्वृणोम्यहं
१०॥तमुवाचमहादेवोतथास्त्वितितदाद्विज॥त्वयासार्द्धंद्विजश्रेष्ठस्थास्यामिसुखसुस्थिरं॥११
यद्यदिच्छसिविप्रेंद्रममचालभ्यमप्युत॥तत्तत्सिध्यतितेविप्रमत्प्रसादादसंशयः॥१२॥इतिद

लावरं तस्मै तस्मिन्नेवमहेश्वरः ॥ समस्तभूतसहितस्तपश्चर्तुं प्रचक्रमे ॥२३॥ सुमित्रोपि द्विजश्रेष्ठ प्रत्यक्षीकृत्य शंकरं ॥ पूजयामास विधिवद्भक्त्या चाभ्यर्च्य घोरया ॥२४॥ प्रत्यक्षमगमत्तस्य मनसाय द्यदीप्सितं ॥ तज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे शृंगनिवासिनः ॥२५॥ सुमित्रमाहुरागम्य सदारा मुनिपुंगवाः सिद्धोसि तपसा विप्र रुद्रभक्त्या महामुने ॥२६॥ मनसा वांछितं यत्ते तत्सिध्यति न संशयः ॥ अस्माकमपि विप्रेंद्र वांछां कर्तुमिहेच्छसि ॥२७॥ ततः सुमित्रस्तान्सर्वानभिवाद्येदमब्रवीत् ॥ कर्तास्मि वांछितं तेन षां निः शंकं वदतानघाः ॥२८॥ रुद्रप्रसादाद्दृढ्वः कृतमित्यवधार्यतां ॥ ततमूचुस्तदा विप्राः साहा य्यं शंकरस्य हि ॥२९॥ सर्वतीर्थमयी गंगा सर्वदेवमयी वसा ॥ पितामहस्य मनसः समुत्पन्ना पुरा द्विज ॥३०॥ स्मरणाद्दर्शनाद्वापि कीर्तनाच्छ्रवणादपि ॥ पापानि विप्रमुच्यंते देहिनां नात्र संशयः ॥३१॥ तस्मा न्नामानय विभो पातालतलसंस्थितां ॥ हितार्थं सर्वभूता नामस्माकं च द्विजोत्तम ॥३२॥ आत्मन

श्चैववशोचार्थंगंगामानीयतांविभो॥ततस्तेषांवचःश्रुत्वासुमित्रःप्रियदर्शनः॥२३॥आराध्य
देवदेवेशंशोकरंभकवत्सलं॥पातालसंस्थितांदेवींछंदयत्तपसाद्विजः॥२४॥एहितिदेवनदीं
मनसाचिंतयत्प्रभुः॥ततस्तच्चिंतितंज्ञात्वागंगात्रिपथगामिनी॥२५॥ऊर्ध्वमागत्यसहसायत्र
तेमुनयःस्थिताः॥ज्ञातश्रृंगगिरंर्ध्वित्वादिनोपर्यवर्तत॥२६॥तांदृष्ट्वामुनयःसर्वेगंगांशुद्धजला
वृतां॥तुष्टुवुःशोकरंतेतुभूसुरंभूसुरोत्तमा॥२७॥वसिष्ठःकाश्यपात्रेयाआगस्त्याभार्गवास्तथा
रहस्तपस्विनोविप्राःशौचंचक्रुर्यथाविधि॥२८॥व्यभजंततेविप्रेदृयथाकामंमहाव्रताः॥धारागृह्या
श्रमपदंस्वानुरूपंययुर्द्विज॥२९॥गंगाधरेतितामाहुर्मुनयःपुण्यवर्धनाः॥दृश्यादृश्येणसुरूपे
गोकर्णेचसुरापगा॥३०॥प्लावयामाससर्वत्रसर्वपापहराशुभा॥तत्रस्नातःसर्वतीर्थस्नातोभवति
मानवः॥३१॥तत्रदत्तंहुतंवापिएकंकोटिगुणंभवेत्॥तस्मिन्वनेक्रीडतिदेवदेवोसुदीतयासार्धमनिंद्य

१५६

ब्रह्मलोकेवबलंलोकेख्यापयित्वामहामुनिः निरामयः पुनरसौयथापूर्वमतिष्ठत ५६ ततो
गत्वापुरंश्रीमान्मत्वावेब्रह्मणाश्चर्त तपसामहताविप्रब्राह्मण्येसमुपागतः ५७ तस्याश्र
मपदंपुण्येब्रह्मदंउत्तरदक्षिणे विवस्वतासहमुनिः सावित्र्याचद्विजोत्तम ५८ रुद्रेणचजग
द्धातासिद्धिकामः सनाश्चर्तो विश्वामित्राश्रमंपुण्यंसर्वपापहरंद्विज ५९ तत्रगच्छंतियेकेचि
त्तेषांसिद्धिर्भविष्यति तपोवृद्धिर्भवेत्तत्रतेषांपापंव्यपोहति ६० तत्रपापानगच्छंतिविश्वा
मित्रस्यतेजसा त्रियालोपोभवेत्तेषांप्रमादाद्द्विजसत्तम ६१ तंसूरयतिविप्रेंद्रआश्रमंश्रम
नाशनं ६२ इत्यादि० एकोनपंचाशत्तमोध्यायः ४९ संवर्तक० गंगाधरेतिभगवन्श्रुतं
तेवदतोनघ माहात्म्यंतस्यतीर्थस्यउत्पत्तिंचापिनोसय १ नारद० शृणुपुत्रमयातस्यमह
र्षेर्भावितात्मनः सुमित्रइतिविख्यातः साक्षान्मित्रइवापरः २ सुमित्रश्चमहाभागपौत्र

नेगत्वातपस्तेपेसुदुश्चरं ॥ ९ ॥ उद्धृत्यबाहूभद्रंतेपादांगुष्ठेनतिष्ठतः ॥ दिव्यवर्षसहस्रांतेतुलोपभगवं
छिवः ॥ १० ॥ गत्वाश्रमहरंपुण्यंहरः स्वरमभाषत ॥ ददामितेवरंब्रूहियद्यपिस्यात्सुदुर्लभं ॥ ११ ॥ सप्रण
म्याब्रवीद्देवंदेवदेवंत्रिलोचनं ॥ यस्यमूर्ध्निजगन्नाथहस्तस्तेपंकरोम्यहं ॥ १२ ॥ सभस्मसाद्भवेत्क्षिप्रंवर
मेकंहरणोम्यहं ॥ त थास्त्वितित्रिवेनोक्तः शिवेनाक्लिष्टकर्मणा ॥ १३ ॥ अभ्यधावतवेगेनभगवंत
वृषध्वजं ॥ तस्माद्देशादपाक्रम्यनारायणपुरंप्रति ॥ १४ ॥ तमागतमभिप्रेत्यसहसाभयविह्वलः ॥
किमेतदितिहोवाचगौरीनोवृषभध्वजं ॥ १५ ॥ ततोवाचभवः शैवेयथावृत्तंतपोवने ॥ तच्छ्रुत्वाम
यासार्धंययासर्वविमोहितं ॥ १६ ॥ एकेनोनोनभगवांश्चाल्यन्नपरेणतु ॥ रुद्रेणसार्धंसखि
नादिशोमेद्रीसमाश्रितः ॥ १७ ॥ अपरेणमहाभागअंशेनधरणीधरः ॥ अधारयदसोदेवो

योषिद्रूपंमनोरमं ॥ १८ ॥ अन्वधावन्सदैत्येंद्रोदृष्ट्वैकमलेक्षणां दृष्ट्वामनोहरांसर्वांसुमाद्भुत
गुणाधिकां ॥ १९ ॥ विस्मयोत्फुल्लनयनःकंदर्पवशमागतः ॥ सुकुमारींसुकेशांतांपूर्णचंद्रनिभान
नां ॥ २० ॥ ह्यष्टवर्षांचितांभद्रांगजेंद्रांसुमनोहरां ॥ दोलामारूढ्यसौवर्णींसखीमध्यगतांशुभां ॥ अ
नोपम्यनवपुषाक्रीडंतींयोषितांवरां ॥ दृष्ट्वासुमोहदैत्येंद्रोविस्मृत्यहरपार्वतीं ॥ २२ ॥ तामुवाचन
वयांगींमिथुरांकाममोहितः ॥ कांत्वंकमलपत्राक्षिकिमर्थंचेहतिष्ठसि ॥ २३ ॥ त्वांदृष्ट्वासुभग
मद्यवेपथुर्जायतेभृशं ॥ दर्शनादेवसुश्रोणित्वयामेपहृतंमनः ॥ २४ ॥ मांभजस्ववरारोहेत्रैला
क्यैश्वर्यपूजितं ॥ यथाकामंयथाश्रद्धंभुंक्ष्वभोगान्वरानने ॥ २५ ॥ एभिः सार्धंत्वयासुभ्रुरमयस्व
चिरंहिमां ॥ हिरण्यकशिपोर्वंशेजातोहंलोकपावने ॥ २६ ॥ नाम्नाखरइतिख्यातः सर्वत्रभु
भलोचने ॥ ससुरासुरगंधर्वसयक्षोरगराक्षसाः ॥ २७ ॥ वशेतिष्ठतिमत्तेभगमनेमद्यिकं

राः ॥ अनुरूपामेवत्वंतवचाहमनिंदिते ॥२५॥ तपसाभिहमात्मानंमन्येत्वांप्राप्यसुंदरीं ॥ आराधितोम
यादेवःसाम्यनेताषितः ॥२९॥ तस्मादवाप्तमधुनावरमन्यैःसुदुर्लभं ॥ यस्यमूर्ध्निशुभेहस्तंनिक्षिपा
म्यिशुभानने ॥३०॥ सदेवोदानवोवापिमनुष्योवानसंशयः ॥ भस्मसाच्चभवेद्दृष्टितस्यणाद्विद्धि
षोममं ॥३१॥ इतिश्रावणसर्वज्ञेवरोदत्तोममानघे ॥ दत्वावरंसवैश्रंभुस्तद्वीत्योदर्शनंगतः ॥३२॥
तंहत्वापार्वतीगृह्यरमेभामिनिमेमतिः ॥ तपोवनगतश्चाहंत्वांदृष्ट्वालोकसुंदरि ॥३३॥ त्वय्य
वसर्वभावोमेप्रविष्टोगुणसागरे ॥ तस्माद्देविमयासार्धंभुंक्ष्वभोगाननिंदिते ॥३४॥ इतितद्वाचि
तंश्रुत्वायोषिद्रूपधरोहरिः ॥ प्रहस्यकिंचिद्गवान्त्वद्भायुकाम्येवादितं ॥३५॥ कन्यकास्मिमहाभा
गप्रकृतिर्नामनामतः ॥ ममानुरूपंभर्तारमिच्छामिहासुरोत्तमं ॥३६॥ एकंप्रभंपुरुषवरंप्रेति
तिंत्वांवृणोम्यहं ॥ स्थिताहमस्मिसुचिरंकदाकस्मिन्वृणाधिमां ॥३७॥ सर्वपुरुषगुणैर्युतंभवं

पः॥सेव्यात्त्वमित्रत्वमुपेत्यरोभोः सचाप्यहंपरमापवित्रः॥ ३३॥इत्यादि० पंचाशत्तमोध्यायः
५०॥॥नारद०॥गंगाधरइतिख्यातआश्रमःश्रमनाशनः॥सर्वदेवमयःपुण्यःसर्वतीर्थमयःशुभः
१॥तस्मिंश्चसततंदेवःपार्वत्यासहशंकरः॥तस्मादुत्तरतःकिंचित्स्थानंत्रैलोक्यविश्रुतं॥२॥यो
षिद्रूपधरस्तत्ररमतेगरुडध्वजः॥कामिनासहशर्वेणलोकनाथेनशंभुना॥३॥संवर्तकउ०॥किम
र्थंभगवान्विष्णुःस्त्रीरूपमुपजग्मिवान्॥किमर्थंतंमहादेवश्चकमेपुरुषोत्तमः॥४॥त्रैलोक्यसत्तक
र्तब्रह्मपरंकौतूहलंहिमे॥प्रसादसुमुखोमह्यंविस्तरेणतपोधन॥५॥नारद०॥शृणुपुत्रमहापु
ण्यंसर्वपापहरंशुभं॥पुराकृतयुगेतातदनोर्वंशसमुद्भवः॥दुःखेनामहावीर्योदानवःसम
हाबलः॥क्रीडावनगतोदेवींपार्वतींसददर्शह॥६॥अदृष्टएवतांदृष्ट्वाचकमेपुरुषाधमः॥गृही
तुकामस्तपसाउपायंसोप्यचिंतयत्॥७॥चिंतयित्वाबहुविधंतपसेधृतमानसः॥ततस्तपोव

कंगेदनुसुतंविप्रदंष्ट्रवामकरेणसः ॥ ४८ ॥ पीडयामासकामार्तंदक्षिणेनपुनर्हरिः त्यक्त्वाकरेणतं
मूर्ध्निभवभस्मेत्युदाहरन् ॥ ४९ ॥ ततः क्षणेनसखरोभस्मशेषोह्यजायत ततोंतरिक्षकोदेवाः
पुष्पवृष्टिंववर्षिरे ॥ ५० ॥ तुतुषुश्चसुरानाथंहतंतस्मिन्महासुरं देवदुंदुभयोनेदुर्नृत्तुश्चाप्सरो
गणाः ॥ ५१ ॥ इत्यादि० एकपंचाशत्तमोध्यायः ॥ ५१ ॥ नारद० ॥ तमात्ममायया हत्वादेवदेवो
जनार्दनः देवैर्देवर्षिभिश्चैवस्तूयमानोजगद्गुरुः ॥ १ ॥ उपसंहृतवान्सद्यः स्त्रीरूपंपुरुषोत्तमः
अपरेणमहाभागदेहेनयमगत्कृतः ॥ २ ॥ रुद्रेणसार्धमविशत्सातालेपुरुषोत्तमः ॥ दिनद्वयंद्विजश्रे
ष्ठस्थित्वातस्मिंस्ततोहरिः ॥ ३ ॥ श्रुत्वाहर्षनिनादंतंदेवानांदेवकीसुतः ॥ उवाचरुद्ररंमेहिपश्य
हतंखरं ॥ ४ ॥ माययाममदेवेशहतस्तवरिपुः प्रभो ॥ तस्माद्विनिष्क्रमद्रंते पश्यदेत्यंनिपातितं ॥ ५ ॥ इत्युक्तोभगवान्रुद्रो विष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ वितरण्यासहैवाद्यः पुनश्चोर्द्धंसमागतः ॥

यस्मोद्द्यान्निराक्रामन्दुन्मज्जनमुच्यते सतदोन्मज्जनेतीर्थंयः स्नात्यत्रावगाहते ७ स्थानंना
रायणस्येवप्राक्संस्थंपावनंमहत् गव्यूतिमात्रेतत्तीर्थंरहस्यमृषिपूजितं ८ उन्मज्जनमितिख्या
तंतीर्थानामुत्तमोत्तमं नदीवैतरणीनामपातालतलसंस्थिता ९ सार्द्धंहरिहराभ्यांवैनिर्गतालोक
पावनी उन्मज्जनपुराभागंस्थित्वातस्मिन्निवर्त्तच ॥१०॥ संभूयसर्वतीर्थैस्तुदत्त्वादत्त्वामहान
दी कोटितीर्थंसमासाद्यह्रदिनीसमजायत ११ संभूयतान्त्रगोर्यासासमुद्रंप्रविवेशह उन्मज्ज
नसमीपेतुतीर्थंवैतरणीह्रदं १२ तत्रयःस्नातिभक्त्यावैसर्वपापैःप्रमुच्यते उन्मज्जनेनरःस्नात्वा
विराजतियथाविराट् १३ तस्मिन्सिद्धःपुरानागएलापत्रोमहाबलः एलापत्रमितिख्यातमभि
तोमज्जनंद्विज १४ तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थेस्नातोभवतिमानवः अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलंविंदति
पुण्यभाक् १५ संवर्तक० ततः किमकरोद्देवः शंकरः सहकेशवः सापिनारीकिमकरोन्मायावि

ष्मान्महाबलः ॥१६॥ एतत्पत्रः कथंनागस्तस्मिन्सिद्धिमुपागतः ॥ विस्तरेणसमाचक्ष्वश्रोतुमिच्छाम
वर्तनो ॥१७॥ नारद० ॥ शृणुतामभिधास्यामिकथांपुण्यांद्विजोत्तम ॥ तस्मादुन्मज्जनोदेवोनारायण
णपुंस्पुनः ॥१८॥ आगतोलोमशायुक्तोसर्वलोकमहेश्वरः ॥ ददृशुस्तंहतंपापंखरं हरिहरोद्विज ॥१९
भस्मावशेषंदनुजंदृष्ट्वाविस्मयमागतः ॥ उवाचशंकरः शौरिंकथंपापोनिषूदितः ॥२०॥ त्वयाकम
लपत्राक्षयोवध्योदेवदानवैः ॥ पितामहप्रसादनसोवध्य [illegible] स्थाणुजंगमैः ॥२१॥ कथंत्वयाज
गन्नाथपापः पंचत्वमापितः ॥ तन्मेवदमहाप्राज्ञउत्कंठाजायतेप्रभो ॥२२॥ विष्णुरुवाच ॥ रहस्य
मिदमत्यंतंनवक्तव्यंकदाचन ॥ तथापितवचोत्कंठांविनेष्यामिशृणुष्वतत् ॥२३॥ मायामयमुशे
ष्टत्रैलोक्यवितताप्रभो ॥ तयाजगदिदंदेवमोहितंसुरसत्तम ॥२४॥ अथोनमम्देवेशस्त्रीरूपंकृतवा
नहं ॥ रूपाकारमनिर्देश्यसर्वरूपमनोहरं ॥२५॥ उमानातगुणंदेवरूपसौभाग्यसंपदा ॥ तंदृष्ट्वाचक

रंवरयाम्यहं॥ इतितस्यावचःश्रुत्वाकामार्तःपुरुषाधमः॥३९॥तामुवाचमहाभागभजस्वे
तिपुनःपुनः॥नमत्तःपुरुषःकश्चिद्विद्यतेस्त्र्यधिकःशुभे॥४०॥युध्यमानतिष्ठतिभुंक्ष्वभो
गान्यथेप्सितान्॥ततोनारायणःश्रुत्वाबहुबहुतदीरितं॥४१॥स्त्रीरूपधरिःभगवान्सस्मि
तमिदमब्रवीत्॥त्रिपुरघ्ननयदत्तंवरमद्यवरानन॥४२॥तद्दीयतांममविभोसंगमोस्तुत
तस्त्वयि॥नेच्छामित्वांमहाभागअन्यथापुरुषर्षभ॥४३॥तच्छ्रुत्वादानवपतिःकामातेमित्यु
क्तवान्॥नबुबोधददामीतिसोब्रवीत्कालचोदितः॥४४॥अददान्नहरंतस्मैततस्तांपुनर
ब्रवीत्॥गांधर्वेणविवाहेनमामुपेतुमर्हसि॥४५॥विवाहानांवरोभद्रगांधर्वइतिनिश्च
यः॥मांसंजीवयभद्रंतेसंतप्तंमदनाग्निना॥४६॥नारद॥एवमुक्तासतांकन्यांजग्राहायतलो
चनां॥वरःकामाग्निसंतप्तोमेनेचात्मनोरथः॥४७॥ततस्तंगृह्यभगवान्योषिद्रूपधरोहरिः

उपायः कुरुतेस्माभिः समेत्यसहदेवतैः ॥३७॥ शुक्ररूपेणतंगत्वामयेदंसमुदीरितं। उमारूपेणचवि
भोविलोक्यचपुनः पुनः ३८ स्वकृतंनमितिख्यातंमंत्रमाथर्वणंमहत् अनेनमंत्रेणविभुमाराधयहरंख
र ३९ संतुष्टस्तवयकामंतेनदत्तेनसंशयः मंत्रेणानेनवैदेत्यस्द्रोपिविलयंव्रजेत् ४० तदाकर्ण्यसुरश्रे
ष्ठतपश्चंतुप्रचक्रमे तेनमंत्रेणदेवेशंस्त्वामर्चतिनरोकर ४१ तस्यैवदेवदेवेशमृत्युर्भवतिनिश्चयः
तत्तथाकृतवान्पापोवेमतत्सकलंमम ४२ वधार्थंतस्यपापस्यअवध्यस्यदुरात्मनः कृतंमयेतत्सकलं
ममतद्दृष्टुमर्हसि ४३ तच्छ्रुत्वादेवदेवस्यभाषितंभुवनाश्रयं दर्शयामासतद्रूपंस्वयमेवजनार्दनः ॥४४॥
समस्तलोककर्तापिदृष्ट्वातांविस्मयंगतः॥अहोरूपमहोधैर्यमहोलावण्यमित्युत ४५ विस्मयात्फुल्लन
यनस्तांदृष्ट्वापुरुषोत्तमः॥कामसंतप्तहृदयः केशवंप्रत्यभाषत ४६ रूपेणानेनमेदेववरयस्वजनार्दन
इत्युक्त्वाक्रम्यसहसानरनारिश्वरोभवत् ४७ तस्मात्त्रैलोक्यमभवत्तयोर्गर्भाद्विजोत्तम तदाप्रभृतिवि

पेद्दस्त्रीपुंसोर्जायतेऽनिः ॥४७॥ तस्मिन्नेवपुरेदेवोवेकमूर्तिधरोद्विज॥सुप्रीतोस्वेनछंदेनवसतिं
चकरुः स्थिरां ॥४७॥ कामः संवसतेतस्मिन्गतस्याद्यापिपावके॥गोकर्णतत्परंश्रेष्ठंनाकपृष्ठसमं
परं ॥५०॥ पुरंहरिहरंनामगोकर्णसुरपूजितं॥तस्मिन्दानानिविप्रेंद्रदातव्यानिहितैषिणा॥५१॥ असंख्ये
यंभवेत्तस्यनात्रकार्याविचारणा॥तस्मिन्दानानिशस्तानिदेवोग्यानिसत्तम ॥५२॥ त्रिःसप्तकुलजो
साधंदातास्वर्गमवाप्नुते॥विशेषतःश्रावणेतुमासिपुण्यप्रदंभवेत्॥५३॥ एकादश्यामुपित्वातुनिरा
हारोद्विजोत्तम॥ततःसंपूज्यतोदेवंभक्त्याशक्त्यायथाविधि॥५४॥ तेषामभीष्टदातव्यंतदेवाक्षयमि
च्छता॥ एवंयःकुरुतेतत्रतस्मिन्काले द्विजोत्तम ॥५५॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते॥निवस
युज्यमथवामनसायद्यदिच्छति ॥५६॥ नाकपृष्ठसमंलोकेपुरंहरिहरंद्विज॥तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थस्नातो
भवतिमानवः॥५७॥ तत्रदत्तंहुतंवापिएककोटिभविष्यति॥हरेहरेतस्मिन्प्रसिद्धंमुक्तिमेवच ॥५८॥

तस्मिन्मृताश्चयेकोक्षिपात्मानोपिमानवाः॥तेचविष्णुपुरंप्राप्यमोदंतेसुचिरंद्विज॥५९॥तत्रमासं
वसेद्यस्तुब्रह्मचर्यव्रतस्थितः॥कामक्रोधविनिर्मुक्तःसत्यवादीजितेंद्रियः॥६०॥आसप्तजन्मच
रितंतस्यपापंविनश्यति॥मासोपवासंकुरुतेनरोतस्मिन्नरोपिवा॥६१॥सर्वपापंपरित्यज्यविष्णुलो
कमवाप्नुयात॥यदाविरक्तःपुरुषोनारीवापितपस्विनी॥६२॥प्रायोपवेशनंदीक्षांकृत्वातन्मुक्तिमंडपे
दर्भशय्यानिविष्टस्तुशृण्वन्पुण्यकथांहरेः॥६३॥नामसंकीर्तनंकुर्यात्साधंभागवतैर्जनैः॥ओंकार
गम्यमानंदंसर्वसाक्षिणमव्ययं॥६४॥निरूपंनिर्मलंसाक्षान्नारायणमजंहरिं॥ध्यायन्नेतःपरंज्योति
रास्तेयोमरणावधि॥६५॥कोलेप्रासेतिमतस्यसमीपंपुरुषोत्तमः॥आगत्यदययातस्मिन्करंतन्मूर्धि
निक्षिपेत्॥६६॥ब्रह्मोपदेशंकुरुतेदद्यियन्त्वंनिजंपदं॥संप्राप्तोब्रह्मभूतात्मापरंनिर्वाणमश्नुते॥६७॥य

इदंपठतेनित्यंशृणुयाद्वाद्विजोत्तमः॥तयोर्दिनकृतंपापंनश्यतेनात्रसंशयः॥६८॥कोटितीर्थाभिषे

मेरुश्चउमामदनदर्पितः ॥ २६ ॥ त्वांहत्वापापकर्मासउमांगृह्यसुरोत्तम ॥ यथाकामंयथाजोषंक्रीड़ि
ष्यामित्यमून्मतिः ॥ २७ ॥ तद्विस्मृतंतदातस्यदृष्ट्वातांप्रकृतिंमम ॥ तामपृच्छत्सदुष्टात्माकासिकस्यासि
शोभने ॥ २८ ॥ सातमाहमहाभागकन्यकास्मीतिशंकर ॥ प्रकृतिर्नाममद्रंतेभर्तारंमृगयाम्यहं ॥ २९ ॥
अनुकूलंममविभोयथाकर्तुमनिंदित ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाकामात्मानष्टचेतनः ॥ ३० ॥ एकप्रभुरहंभद्रे
त्रैलोक्यैश्वर्यपूजितः ॥ एहिसार्धंमयासुभ्रुत्रैलोक्यैश्वर्यभाग्भव ॥ ३१ ॥ समानरूपंमद्रंतेत्वयाहंमृगलोचने
भार्यांभवममत्याहसातथेत्यब्रवीत्तदा ॥ ३२ ॥ तवभार्यांभविष्यामिसमयेनेहतच्छृणु ॥ नार्वदंतवंरंयंतंतन्म
ह्यंयदिदास्यसि ॥ ३३ ॥ ततस्त्वांवरयिष्यामिपुनर्नैवंवदिष्यति ॥ इत्युक्तमात्रेतद्दत्तेतदातंदुरात्मना ॥ ३४ ॥
गृहीत्वातद्वरंदेवीसामायाममरेश्वर ॥ तामहंसोमनसाध्यात्वागृहीत्वातत्क्षिरारुहं ॥ भवभस्मतिपस्पर्शि
क्षिणंनकरेणसा ॥ भस्मावशेषमगमत्तदानींमवपापकृत ॥ ३६ ॥ शृणुचान्योमहादेववधेतस्यसुरोत्तमः

मयं। अव्यक्तंसर्वभूतस्थंक्षेत्रज्ञमचलंध्रुवं।१०।भक्तप्रियेभगवतःस्मृतिमात्राघनाशने। कीर्तयंति
चयेलोकेतेषामपिनमोनमः।११।नारद०। तमाहभगवांछंभुरेलापुत्रंमहाबलं। वरंवरयभद्रंतेयथा
लंमनसेच्छसि।१२।एलापुत्र०।सर्वज्ञत्वंरणेदेवअमरत्वंचमेभवान्। तवप्रसादादेवेशासिद्धिमि
च्छामिसाध्यतां।१३।शंकरउवाच। तथाभवतुतत्सर्वंमत्प्रसादादहीश्वर।इत्युक्त्वाभगवान्रुद्र
स्तत्रैवांतरधीयत।१४।एलापुत्रोपिनागेंद्रएलापत्रयोद्विज। तस्मिन्नसिद्धिमुपागछन्प्रसा
दाछंकरस्यहि।१५।संवर्तक०।कथंवैतरणीतत्रनिवृत्तोन्मज्जनेद्विज। तन्ममाख्याहिभगवन्न्यग्
स्तस्यामहीयतां।१६।नारद०।दुहितायमराजस्यनदीनांप्रवराहिसा। सोमाचयमलोकस्यकर्मणो
कस्यचोभयोः।१७।सौम्यरूपधरासौम्यापापिष्ठानामनिंदिता। प्रेतराजपुरंगत्वानामुत्तीर्यव्रजंतिहि

सर्वपापहरादेवीपातालतलमास्थिता॥तांज्ञात्वापपुरादेवींवरुणोयादसांपतिः॥१९॥संवर्तक॰किमर्थंत्वत्सकान्देवोवरुणोभगवान्पुरा॥केनदोषेणसादेवीपातालतलमास्थिता॥२०॥नारद०॥सर्वासांवरुणोऽतिनदीनांचमहामते॥रूपौदार्यगुणैर्युक्तामहानद्यःपृथक्पृथक्॥२१॥भजतिवरुणंदेवंकालेकालेसुरोत्तमाः॥संकेतमाव्रजतिस्मस्वस्वकालेमहामते॥२२॥सखीभिःक्रीडतीबालालज्ज्ञायुक्तामनस्विनी॥सखीदोषेणसादेवीसंकेतंनागमत्पुरा॥२३॥ततश्चुकोपवरुणःज्ञात्वापचमहानदीं॥धिक्त्वांपापसमाचोरमदाज्ञोल्लुंघितां॥२४॥तस्मात्सविश्यपातालंनिश्चलामथिनादका॥चंडेवाहवनीस्थिप्रेक्षोणितादानदीभव॥२५॥ततःप्रसादयामासभर्तारंसाशुचिस्मिता॥अज्ञानादथवाज्ञानात्कृतंतेविप्रियंमया॥२६॥तवभुश्भूषणंकालेगोपेनकृतंप्रभो॥अस्यशापस्यभगवन्कदामोक्षोभविष्यति॥२७॥इत्युक्तःसनयोदेव्यावरुणोयादसांपतिः॥तामाहाभ्यर्दितःप्रीत

स्तयाभूयः कृपान्वितः॥२८॥यदाहरिहरौदेवौयुगपद्द्रक्ष्यसेसुभे॥तदायेनशापमोक्षस्तेभविष्यतिव
रानने॥२९॥इत्युक्तमात्रेपतितापातालेन्यविशच्छुभा॥हादिनीरधिरोघनव्रणभूतावसच्चिरं॥३०॥
निबध्यापान्नारज्याचनिःश्लथामलिनोदका॥सहस्रवर्षंविप्रेंद्रद्यावाराधितौतया॥३१॥तस्यास्तुष्टौ
हरिहरौयुगपद्दर्शनंगतौ॥दृष्ट्वासाचमहाभागान्नारसानेषतास्थिता॥३२॥भर्तुःशापपरीतांगी व
वेपंतीकदलीयथा॥व्रणोपचितसर्वांगीन्नारसानाववंदत॥३३॥तांदृष्ट्वातौसुखरौरूपंचक्रतु
रव्ययौ॥वरंब्रूहीतितौदेवौतामूचतुररिंदमौ॥३४॥सावव्रेशापमोक्षंचभर्तुः स्नेहंचशाश्वतं॥तीं
र्थानांश्रेष्ठतांचैववरमेतद्वृणोम्यहं॥३५॥तच्छ्रुत्वावचनंतस्यास्तावब्रूतांतथास्त्विति॥ततःक्ष
णेनसादेवीनिर्मलाविरजांबरा॥३६॥सुप्रसन्नादिव्यदेहासुकुमारिमनोहरा॥नदीनांप्रवराभूत्वाती
र्थानांप्रवराचसा॥३७॥भर्तुर्भाग्यवतीभद्राप्रसादाद्देवदेवयोः॥हृदात्तस्मान्महाभागउर्ध्वस्रो १६८

कस्यफलंप्राप्नोतिचाद्भुत॥इत्यादि॰द्विपंचाशत्तमोध्यायः॥५२॥नारद०॥एकापत्रेपिनागेंद्रोवने
तस्मिन्महातपाः॥आराधयामासहरंभावगम्यंद्विजोत्तम॥१॥तस्मिन्नुन्मज्जनंस्नात्वासहस्रपरि
वत्सरं॥ततःप्रीतोमहादेवोभवस्त्रिभुवनेश्वरः॥२॥प्रत्यक्षमगमत्तस्यनागस्यामिततेजसः॥समस्त
भूतसहितःपार्वत्यापरमेश्वरः॥३॥तंदृष्ट्वानागराजोसौशिरसाप्रणिपत्यच॥तुष्टावदेवदेवेशंभक्ति
नम्रःकृतांजलिः॥४॥नमोनमस्तेभुवनैककर्त्रेहर्त्रेपिभूयोपिनमोनमस्ते॥भर्त्रेपिलोकत्रयभावना
यभक्तार्तिहानौसततोद्यताय॥५॥सहस्रनेत्रायहरिप्रियायसहस्रनेत्रारिहरायतुभ्यं॥सहस्रपाय
त्रिगुणागुणायसहस्ररूपायनमोनमस्ते॥६॥संमोहसर्वत्रसहस्रनेत्रंत्वांदेवगुह्यप्रवदंतिसूरयः॥
प्रसीदप्रभूणामपिदेवदेवंजगत्त्रयक्षोभकरंसुरेश्वर॥७॥शरण्यमाद्यंशरणंप्रपद्यविश्वेश्वरंभूतिनम
स्यमेयं॥योगिध्येयंयोगिनामप्यगम्ययोगीश्वरानंदितंत्वांप्रजामि॥८॥वेदाअपिहिकांक्षंतेतव
संदर्शनंविभो॥तेषामपिसुदूरस्थंदृष्टवानस्मिशंकरं॥९॥गुह्याद्गुह्यतमंलोकज्ञानगम्यंनिरा

चंद्रतीर्थमितिख्यातंसूर्यतीर्थंतथापरं॥५॥अनंततीर्थंविख्यातंतीर्थंसुरगणार्चितं॥मालि
नीनामभद्रंतेनदीपुण्यजनप्रिया॥६॥तीर्थकोट्यःपरंतत्रतीर्थंवैसारितांपतेः॥अशक्यः
परिसंख्यातुंपृथक्तीर्थवराणिच॥७॥अयोच्यमानंसततंतथान्येननिबोधतत्॥श्रात
शृंगगिरिर्वरंश्रातधातुवर्णाभसि॥८॥तथामग्ननिपतितंक्षेत्रस्योपरिसंस्थितं॥तदावतारि
तमभूद्ब्रह्मणाकुंभयोनिना॥९॥सार्धयोजनाविस्तीर्णःशिवक्षेत्रेमहागिरिः॥आस्तेवैश्रात
शृंगाख्यःसर्वदेवर्षिपूजितः॥१०॥गोकर्णमितितत्क्षेत्रमाहुरासाद्विजोत्तम॥मुख्यत्वात्तस्यती
र्थस्यतन्नामाख्याचदर्शनात्॥११॥दक्षिणोत्तरतस्तस्यक्षेत्रस्यद्विजसत्तम॥ततःशृंगस्यशृंगाणि
गोकर्णमभितोपतन्॥१२॥अस्तव्यस्तोयभूतस्यभागःशृंगस्यतत्रवै॥तेषुसर्वेषुशृंगेषुअसंख्यानि
द्विजोत्तम॥१३॥न मानितस्यात्मकथानिवक्तुंवर्षशतैरपि॥यथाप्रधानतोवक्ष्येसंक्षेपात्तवसुव्रत॥

द्विक्रोशमात्रादुत्तरतश्चक्रतीर्थं प्रशस्यते तत्रैव कपिलातीर्थमारण्यंतीर्थमेवच १५ वैनायकं
नामतीर्थंक्रोशमात्रेतिपावनं त्रैलोक्येयानितीर्थानितानितीर्थानिपावके १६ वसंतिसिद्धि
भागानिदृश्यादृश्यानिभागशः अत्रस्थाऋषयःसर्वेतपस्तप्यंतिदुश्चरं १७ देवताश्चम
हाभागगंधर्वाप्सरसस्तथा असुराःकिंनरायक्षानागाश्चद्विजसत्तम १८ येयेसिद्धिमभी
प्संतितेप्यत्रस्थानसंशयः त्रिवर्त्मेत्रमिदंदिव्यमित्येतत्सद्भिरुच्यते १९ कामक्रोधविनिर्मु
क्ताब्रह्मचर्यव्रतेस्थिताः हंतान्नविनिर्मुक्ताः सर्वदोषविवर्जिताः २० कृच्छ्रव्रतधरायेवनि
यतानियताशनाः जपयज्ञपरायेतुवसंतिपरिवत्सरं २१ अष्टांगसिद्धिमतुलांलभंतेनात्र
संशयः वर्षाणांहिसहस्रेणसिद्धिः कृतयुगेद्विज २२ वर्षैः सप्तशतैःसिद्धिस्त्रेतायामपिषो
डशे द्वापरेत्रिशतैर्वर्षैर्नरोयातिसिद्धिमुत्तमां २३ पश्चिमंयुगमासाद्यसिद्धिःसक्तस्यहि

धर्मश्च भगवांस्तत्र सिद्धिं प्राप्तोत्यसंशयः ॥२४॥ सिद्धिस्थानानि चोत्तेव असंख्यानि द्विजोत्तम ।
अदृश्यानि भविष्यंति सिद्धास्तेचकलौयुगे ॥२५॥ पश्चिमंयुगमासाद्य धर्मः संक्षीयतेयदा ॥ भ
वेत्यदृश्यादृश्यानि सर्वतीर्थानि सत्तम ॥२६॥ लिंगकोटित्रयंतत्र रुद्रयोन्यभितः स्थितं ॥ वालुको
तहितंतत्र नदृश्यंतिकलौयुगे ॥२७॥ ऋषयेपिमहात्मानोह्यव्यक्ताविचरंत्युत ॥ आश्रमेषुमहाभा
गाः पुण्येष्वेषुसत्तम ॥२८॥ संवर्तक० ॥ एकबिंदोश्चभगवंछतबिंदोश्चसत्तम ॥ सहस्रबिंदोर
पिचदृश्याबिंदास्तथैवच ॥२९॥ उत्पत्तिंश्रोतुमिच्छामितेषांवदमहामुने ॥ प्रभावंचमहाभागप्रस
न्नोवक्तुमर्हसि ॥३०॥ नारद० ॥ शृणुष्वैकमनास्तातकथांतेषांमहात्मनां ॥ अत्रिर्वसिष्ठोद्वासितुत्रा
तरोमुनिपुंगवाः ॥३१॥ आत्रिश्छंतः परांसिद्धिंतपिरेपरमंतपः ॥ ततश्शृंगंसमासाद्यब्रह्मादिवसतिं
परां ॥३२॥ मुक्तस्पृहामुक्तकामामहात्मानो द्विजोत्तमाः ॥ तेतत्रस्थाश्रमपदंदृष्ट्वाकेचित्तथाकरुः

तामहानदी॥३८॥विलेनतेननिर्गत्यताभ्यांसहमहानदी॥उन्मज्जनेतिविख्याताताभ्यांसह
महानदी॥३९॥ह्रावयित्वातुतंदेशंकोटितीर्थविवेशवे॥पुराहरिहराद्विप्रउत्तारणमहानदी॥४०
संगत्यसर्वतीर्थैः सातीर्थराजंसमभ्यगात्॥तस्यांस्नातःसर्वतीर्थस्नातोभवतिमानवः॥४१॥
गोसहस्रप्रदानस्यफलंविंदतिचद्विज॥यावत्सत्यंप्रवर्तेततावत्सादृश्यतेनदी॥४२॥यदासत्यं
नदादृश्याभविष्यतिनसंशयः॥४३॥इत्यादि०त्रिपंचाशत्तमोध्यायः॥५३॥संवर्तक०॥तस्य
तीर्थस्यभगवन्परेपार्श्वेस्थितानिच॥तीर्थान्याचक्ष्वसर्वाणिप्रसादसुमुखप्रभो॥१॥नारद०॥शृणु
चापरपार्श्वस्थतीर्थानिद्विजसत्तम॥स्नातशृंगस्यभद्रंतेसर्वपापहराणिच॥२॥एकबिंदुरितिख्या
तंतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतं॥द्वाबिंदुश्चभद्रंतेस्नातबिंदुस्तथापरं॥३॥सहस्रबिंदुरितिचत्रिषुलोकेषु
विश्रुतं॥अंतरिक्षचराण्येवगिरौतस्मिन्पतंतिच॥४॥तेनमार्गेणचपुनःपातालेप्रपतंतिच॥

श्वराः॥ आगच्छत्सहितोदेवैः शातशृंगं महागिरिं॥४४॥ तानब्रवीन्महादेवोवरंब्रूहियथेप्सितं॥
निर्जीविस्तमहाभागाः शुष्ककाष्ठा इवद्विजाः॥४५॥ शरीरमात्रशेषास्तेनकिंचित्प्रतिभाषिरे॥
ततोपिबिंदुभिश्चद्रोधारामात्रैर्द्विजोत्तमं॥४६॥ पूरयामासभगवानंतरिक्षगतः प्रभुः॥ सदेवाना
देवभूतइंदुर्बिंदुभिरव्ययः॥४७॥ जीवयामासभगवान्ब्रह्मात्मस्तथाग्नेः॥ अथामृतस्यधा
राभिर्जीवितास्तेदिव्यदेहिनः॥४८॥ द्विजास्तेभ्रातरः सर्वेदृष्ट्वादेवमुमापतिं॥ समस्तदेवसहितमागतं
तंववंदिरे॥४९॥ सिद्धिमिच्छामदेवेशत्वयिनिर्वृतिरागताः॥ ततस्तानाहदेवेशः सर्वसंमंत्र्यदे
वतैः॥५०॥ सिद्धायूयंमहाभागास्तपसाचदमेनच॥ भूयोपिमत्प्रसादेनसिद्धिर्भवतुमद्वि
जाः॥५१॥ युष्माभिरमृतंपीतंतपसादग्धकिल्बिषैः॥ अभिगम्यपरंब्रह्मयथाकामंचरिष्य
थ॥५२॥ ततोपिचात्रिपुत्रास्तेप्रणिपत्यमहेश्वरं॥ प्रत्यूचुस्तपसासिद्धादेवंदेवमुमापतिं॥५३॥

तीर्थान्येतानिदेवेशनान्यस्माकंसुरोत्तम अब्रवीत्तदिदंवाक्यंहर्षयन्प्रभुरुवत्सलः ५३ युष्माकं
जीवनार्थायचोद्योवैबिंदुधारया हृतान्येतानितीर्थानिपावनानिद्विजोत्तमाः ५४ सहस्रपाप
हारीणिभविष्यंतिनसंशयः आस्थलेकिंद्विजश्रेष्ठसहदेवैरुमापतिः यथागतंजगामाशुभगवा
न्भूतभावनः ५५ इत्यादि॰ चतुःपंचाशत्तमोध्यायः ५४ नारद॰ एकबिंदोर्नरःस्नात्वादश
बिंदोसहस्रके अश्वमेधफलंसर्वतीर्थस्नानफलंलभेत् तेषांप्रभावःकथितः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छ
सि २ संवर्तक॰ अग्नितीर्थस्यचरितमुत्पत्तिंवक्तुमर्हसि प्रभावंतस्यतीर्थस्यश्रोतुमिच्छामिसु
व्रत ३ नारद॰ तीर्थस्यतस्यभद्रंतेप्रभावंशृणुपावके भृगुवंशोद्भवःपूर्वंमौर्वीनाममहामुनिः ४
क्रोधाविष्टस्तपस्तेपेदग्धुकामश्चराचरं गोकर्णंसमुपागम्यवाय्वंबुकृतभोजनः ५ घोरेणतपसा
चैवदमाराधयच्चिरं पंचाग्निमध्यतोभत्वादित्यवर्त्मनांद्विज ६ ततस्तत्तपसासंवंसंदग्धंसच

राचरं सदेवासुरगंधर्वसयक्षोरगराक्षसं ७ सर्वमुद्विग्नमभवत्तपसातस्यमोहितं तस्याग्नेतोम
वोदेवः सहदेवैः पिनाकधृक् ८ वरंब्रूहीतिभगवानाहतंद्विजसत्तमं ततः क्रोधसमाविष्टः प्रणम्य
त्रिपुरांतकं ९ वरंददासिचेद्देववरोहयदिचाप्यहं त्रैलोक्यदाहकोवन्हिस्त्वत्प्रसादाद्भवेन्मम १०
तथास्तितिचतेनोक्तस्तदाभूद्बडवानलः लेलिहानोजगत्सर्वंज्वालामालीविभावसुः ११ अ
वर्धतमहावन्हिर्धूमकाभ्यरांचरं ततोब्रह्माजगत्सर्वंसहरुद्रेणविश्वसृट् १२ तैःसमेत्य
जगन्नाथोज्ञात्वालोच्यसतंप्रभुः सहतैर्विबुधैर्विप्रक्षीराब्धेस्तटमभ्यगात् १३ तत्राराध्यहरिं ते
हिदृष्ट्वाचक्रगदाधरं तेनसंमंत्र्यविबुधोगाकर्णंपुनरागमन् १४ चक्रंसुदर्शनंदेवः क्षिप्तवां
स्तद्विभावसौ वेष्टयामासतद्वन्हिंविष्णुचक्रंसुदर्शनं १५ सचक्रांतर्नियत्नाभूद्दूर्धाग्निः समव
र्तत ततस्तमिंदुर्धाराभिः शमयामासचोपरि १६ अथाभिगम्यतंविप्रंशतरुद्रनिवासिनं १६८

थक ॥३३॥ अदृश्याः सर्वभूतानांदुर्गदेशंसमाश्रिताः॥मौनव्रतधरायेतुतपोघोरंप्रचक्रमुः
३४॥ महाव्रतमितिख्यातंव्रतमन्यैः सुदुश्चरं॥दिव्यवर्षसहस्रांतेकाष्ठभूतावनेवसन्॥३५
निराहारानिर्विचेष्टाऊर्ध्वोद्धृतकराद्विज॥वल्मीकभूताश्चान्यत्रलतागुल्मसमावृताः॥३६॥
तेषांतपः प्रभावेनऋषीणांभावितात्मनां॥सज्वालाकवलोधूमस्त्रैलोक्यंसमुपावृणोत्॥३७
ततोदेवाः सगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः॥ब्रह्माणमूचुर्भगवन्त्रक्षस्वेतिपुनः पुनः॥३८॥ततो
ऽभिगम्यविप्रेंद्रभयंब्रह्मापिनामहः॥सुरानाहततोब्रह्मन्गच्छध्वंत्रिपुरांतकं॥३९॥अत्रिपुत्रा
स्तपस्यंतिमुक्तिकामामहाबलाः॥तस्माद्याचध्वममराःसंत्रिभुवनेश्वरं॥४०॥यदाप्रसन्नस्ते
षांवैमूलधृक्सहकेनवः॥तदामुक्ताभविष्यंतिभात्रेयामुनिपुंगवाः॥४१॥ततस्तेत्रिदशाः सर्वे
रिंचिक्वनात्तदा॥विश्वमाराधयामासुरुद्रंवद्विजसत्तमाः॥४२॥ततःप्रसन्नास्तेदेवाब्रह्मविश्वमहे

तःसुदर्शनेविष्णोश्चंद्रमाःपतितोपरि॥२७॥एतैर्हिरक्षितश्चान्यैरुद्दंडोभवत्पुरा॥अश्वानग्रस्यपुराविप्रमे
त्राह्वानेनचैवहि॥२८॥मंत्रेणतन्मुखेपूर्वंतस्मात्सवडवामुखः॥यदासन्नस्तदावन्हिस्तपसातस्यधीमतः
२९॥तदग्नितीर्थंविख्यातंत्रिषुलोकेषुसत्तम॥तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थस्नातोभवतिमानवः॥३०॥अश्वमेध
स्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोत्यसंशयः॥सूर्यतीर्थंचतत्रैवचंद्रतीर्थंचसत्तम॥३१॥अनंततीर्थंचविप्राकिमन्यद्भो
तुमिच्छसि॥इत्यादि०पंचपंचाशत्तमोध्यायः॥५५॥सवर्तक०॥चंद्रतीर्थस्यचोत्पत्तिंसूर्यतीर्थस्यचोभयो:
प्रभावंचद्विजश्रेष्ठयथावद्वक्तुमर्हसि॥१॥नारद०॥शृणुविप्रकथामेनांसर्वपापप्रणाशिनीं॥मातदास्यप्रमो
क्षार्थंगरुडःपतगेश्वरः॥२॥जित्वासुरासुरांस्तत्रसुधामाहृतवान्पुरा॥आनीयेदंवैनतेयःस्थितवान्यत्रपक्षि
राट्॥३॥तदाव्रजन्कादृवेयाःस्थितास्तत्रमहाबलाः॥रोषाद्यानागराजानःपातुकामाःसुधांद्विज॥४॥
अधस्ताद्विजशार्दूलमुहूर्तंपन्नगाननः॥विधायसोमंगरुडःशचीपतिमुवाचह॥५॥समस्तदेवैःसहि

तमनुयातंमहेश्वरं अद्यप्रभृतिदेवेशमाज्ञाममतपस्विनी दिदासोमाचाद्विप्रमुत्कारत्नंशुल्केनवा
मृतं ७ एतद्वत्तंसुरश्रेष्ठादानीतममृतंमया क्षंतुमर्हसितंदेवब्रूहिकिंकरवाणितं ८ ततस्तदमृतंत
स्यभगवान्पाकशासनः तदनंतायभगवानददौकिंचित्सुरेश्वरः ९ गृहीत्वासोममगराद्दनमरुत्
त्यमहेश्वरं पपौतत्रैवभद्रंतेब्राह्मणैःसहितोविराट् पीत्वाप्रसादोद्देवानाममरत्वमवाप्तवान् १० नि
क्षिप्तंयत्रवैसोमंगरेणमहात्मना तस्मिन्नोषधयोजाताजज्ञिरेत्रीणिसत्तम ११ सोमप्राप्यनुमा
लीचसुमालीचैवसत्तम अमृतोद्भवत्वाद्ब्रह्मन्नमरत्वप्रदानिच १२ महतातपसालक्ष्यान्यलभ्यानिच
पापिना तत्सोमतीर्थंविख्यातंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमं १३ सोमनिष्यंदजानितमृषिदेवार्चितंसदा सर्व
पापहरंनृणांतपोवर्धनमुत्तमं १४ सोमकुंडमितिख्यातंतीर्थानांप्रवरंमहत् यस्मिन्सोमस्तपस्ते
पेसिद्धिकामःपुराद्विज १५ तत्रोत्तोर्यमहादेवंतपसामहतामुना संसिद्धिमाप्यमहतीमन्यांसंप्राप्य

संपदः ॥ १६ ॥ मूर्ध्निस्थानमवाप्याग्र्यंदेवदेवस्यसत्तम ॥ देवानामभवच्छ्रेष्ठस्तत्रस्थश्चेंद्रमाद्विज ॥ १७
सोमतीर्थेनरः स्नात्वाविंदद्धहुसुवर्णकं ॥ सर्वपापैः प्रमुच्येतसत्यजन्मकृतैरपि ॥ १८ ॥ सूर्यतीर्थंचतत्रै
वश्रूणुद्विगदतोमम ॥ त्वष्टुः प्रजापतेःकन्यासार्यसूर्यस्यसत्तम ॥ १९ ॥ सासहत्यथतत्तेजः पितुर्वरमावा
जसुनः ॥ ततस्तदनुसूर्योपित्वष्टुर्गृहमुपागमत ॥ २० ॥ समाजस्तत्रदेवानांसदाह्यासीद्विजोत्तम ॥ त
तस्त्वष्टामहातेजाः संमंत्र्यसहदेवतैः ॥ २१ ॥ तेजोविश्रामयामासयंत्रमारोप्यतेजनैः ॥ सूर्याद्विश्रा
मयामासद्वितीयांशंसुरोत्तमः ॥ २२ ॥ तदंशमगमत्पुत्रसमुद्रेवरुणालये ॥ गिरेः शृंगवतस्तस्मिंस्तटे
नागात्मयोनिधेः ॥ २३ ॥ ततस्तंगृह्यभगवान्त्रिवः सुरगणान्वितः ॥ तपसामहताविश्वचक्रेचक्रंसु
दर्शनं ॥ २४ ॥ सुदर्शनमितिख्यातंपूर्वंतद्विजसत्तम ॥ ततः सुदर्शनंजातंदेवानांतद्विशेषतः ॥ २५ ॥
ततः सूर्यस्यैवतेजः संवृतंसद्तेजसा ॥ सर्वदेवमयस्तातवरुणोयादसांपतिः ॥ २६ ॥ तपसातस्यद

और्वमाहजगन्नाथः शंखचक्रगदाधरः ॥ १७ ॥ कोपः संह्रियतांब्रह्मन्रक्षस्वभुवनत्रयं निरागस
मकालेतुक्रोधंसंहर्तुमर्हसि १८ तमेववह्निंविप्रेंद्र संस्तंभयितुमर्हसि कोऽहिसर्वभूतानिस
क्षानिपरमेष्ठिना १९ संह्रियंतेधुनानानिवह्निनाननसुव्रत इत्युक्तः सहसातेनविष्णुनाप्रभवि
ष्णुना २० हतांजलिपुटोभूत्वाक्षम्यतामितिचाब्रवीत् यथेष्टंसिजगन्नाथतथासंहर्तुमर्हसि २१
कालग्रासेदेववरयदिवह्निश्चराचरं दहन्मदीयोभगवन्यथेष्टंसितथाकुरु २२ मन्नाम्नाग्निरयं
लोकेख्यातोभवितुमर्हति तपोहानि र्नमेदेवलसप्तसादाद्भवन्मम २३ तीर्थमेतत्सुरश्रेष्ठलोक
पूज्यतमंमहत् इत्युक्तः सविष्णुस्तनदीतस्मैवरंतथा २४ अ मेरोर्वस्यभगवन्सर्वदेवैः सहप्र
भुः विधायरक्षांविधिवत्तत्रैवांतरधीयत २५ संवर्तक० केवैरंतिविप्रेंद्रऔर्वाग्निंवरुणालयं
वडवाख्याहिभगवन्कथंतत्कथयस्वमे २६ नारद० अधस्ताद्वरुणोदेवोरक्षितावडवामुखं अग्नि

त्युत्पत्त्येतकरणाःसर्वेषांप्रपितामहाः ३७ पृथङ्नामप्रवाहाश्चशिवश्चवृषभध्वजः ऋग्यजुःसा
विहिताःपद्मोद्भवनोकसः ३८ मुक्तिमुक्त्यपवर्गाणांदातारःपरमेश्वराः नमस्तेब्रह्मणेशाय्यविष्
वेचनमोनमः ३९ नारायणेनमस्तेस्तुकेशवायनमोनमः विरिंचायनमस्तेस्तुसर्वेषांवेदमोनमः ४०
त्रिभिर्व्यसिमिदंविश्वंदृश्यादृश्यंमहेश्वराः त्रिभिर्गुणमयैर्यैर्यैस्त्रैलोक्यंव्याप्यनिष्ठिताः ४१ एकस्य
निनामीत्याःपृथगज्ञानिनोस्थिताः उपसंहृत्यवेदैकमेकमूर्तिमुपागताः ४२ क्षणेनतस्यतुष्ट
वरंब्रूहीतिचोचिरे यथावत्तेवरंनागः शृणुधाद्विजसत्तम ४३ प्रणिपत्याहतांमूर्तिंब्रह्मविष्णुशिवा
कोऽद्वैतभावनामेस्तुयथावैत्वज्जरामरः ४४ परंब्रह्ममयंज्ञानंप्रतीतस्यसदामम मत्समोनभ
लोकेप्राण्यप्राणिबलेनच ४५ स्थानमेतत्सुरश्रेष्ठनाकपृष्ठसमंभवेत् तीर्थमेतन्मदीयंतुनृणामेह
दायकं ४६ भवेदेतत्सुरश्रेष्ठयदिमत्प्रियमिच्छसि तथास्त्वितिचतैरुक्तोनागराजः प्रतापवान् ४

वस्यत्वष्टुःशिक्षाबलेनहिरक्षार्थंसर्वदेवानांनिर्ममेशंकरःस्वयं २७ तद्धतेवैभगवताविष्णुना
प्रभविष्णुना तपसाराध्यरौद्रेणभगवंतंत्रिलोचनं २८ तत्सूर्यतीर्थंविख्यातंयत्रकीर्णंमहोरवैः
तत्रस्नातःसर्वतीर्थस्नातोभवतिमानवः २९ पापकंचुकमुत्सृज्यसूर्यलोकंगमिष्यति अग्निष्टो
मस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोत्यखंडितं ३० अतःपरमनंतस्यशृणुतीर्थंवदामितं पीत्वामृतमनंतस्तुत
त्रेतेपमहत्तपः ३१ दिव्ययुगत्रयंतत्रदेवमुद्दिश्यसनातनं कृतयुगेयुगश्रेष्ठंविष्णुमाराधयत्प्रभुः
३२ ब्रह्माणमथत्रेतायांद्वापरेचमहेश्वरं युगंपश्चिममासाद्यध्यायंन्नास्तसंशयं ३३ तेषुत
भगवाननंतःपन्नगेश्वरः दृष्ट्वादृष्टिपथंतंवैरुद्रंवचनमब्रवीत ३४ सहस्रसंख्यैर्विप्रैर्द्विजैरा
भिःप्रणिपत्यचनमःकर्त्रेचहर्त्रेचभेत्रेचजगतांनमः ३५ कार्यंविष्णुःक्रियाब्रह्माकारणंतुमहेश्व
रः भुक्तिमुक्त्यपवर्गार्थंजनायंविबुधेश्वराः ३६ एकमूर्तेस्त्रयोभागाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः स्थि

चरमिदं शृणुष्वावहितो वरं ॥ त्वदधीनासिद्धिरियं तत्किं सिद्धिमभीप्सासि ॥११॥ शिशुमारउ०॥ क्षेत्रं त्वहं हि देवानां मदुत्पन्ना हि देवताः ॥ तथापि सिद्धिमिच्छामि क्षेत्रेस्मिन्नेवशंकर १२ सप्रभुः सर्वलोकानामस्माकं चसुरोत्तम ॥ त्वयाकृतानि चैतानि स्थितिकृत्यान्यनेकधा १३ त्वयाकृतमिदं विश्वं त्वय्येवाहं त्रिलोचन ॥ त्वदधीनापरासिद्धिर्नात्रकार्याविचारणा १४ शंकरउ० व्यक्तमुक्तं त्वयाब्रह्मन्शिशुमारमहामते तस्मात्सिद्धिर्भवतुतेमत्प्रसादात्सुरारणे १५ येद्रक्ष्यंत्याश्रमंमिदं तेपिसिद्धाभवंतुवै ॥ त्वयाकृतमिदंतीर्थं त्वन्नाम्नाख्यातिमेष्यति १६ इतितस्मैवरंदत्वाभगवानूभूतभावनः ॥ तत्रैवादर्शनंयातः किंन्यच्छ्रोतुमिच्छसि १७ संवर्तकउ० कोसौदेवऋषेब्रूहिशिशुमारः प्रजापतिः प्रभावंतस्यमेशंस जन्मकर्मचवैमुने १८ नारदउ० एकादशेपुराविप्रकल्पादौभगवान जः स्रष्टुकामः प्रजाः सर्वाज्जलादूर्ध्वमुपागतः १९ चित्ररूपंददर्शाथछायारूपमिवांबरे ॥ तंदृष्ट्वाचिंतयन्ब्रह्माकिमेतादृशं सुव्रत २० ततोदध्यौचिरंब्रह्मा ज्ञातुंतद्भूतभावनः ॥ ज्ञात्वाज्ञानेनततद्भूतं ब्रह्मालोकपितामहः २१ ततोददर्शविश्वात्मापीयमानंपयोनिधिं ॥ क्षणान्निस्तोयभूतंतद्विष्ण्यानिदृष्टप्रभुः २२ ततःस्वक्षेत्रमितितं ज्ञात्वाब्रह्मायुयोजच ॥ यद्रूपधरःसोथब्रह्माणमुपचक्रमे ॥ २३ ॥ तस्मादुत्थत्यजीवांश्च देवादीनांपितामहः ॥ देवादितृणपर्यंतमसृजत्सचराचरं २४ सृष्ट्वाहिसर्वभूतानिब्रह्मालोकगुरुःस्वयं ॥ पुनस्तस्मिंछिशुमारे अज्ञान्यादायसुव्रत २५ क्षिप्तेसर्वभूतेश्वराचरकृतेछ या यक्षाहिकषकः पुत्रसिद्धेर्व्रीहिषुबुद्धिमान् २६ बीजान्युत्थत्यमिदधेतदेवाक्षयमिच्छया ॥ तथासोभूतकर्तृत्वं शिशुमारेन्यधापयत् ॥ २७ ॥ । तस्मान्नित्यशरीरोसौदेवानांचप्रजापतिः ॥ सएवपूर्वाहिसृष्टथकृततस्तस्मादजायत २८ तत्राग्निमचलामाकुः परांसिद्धिंद्विजोत्तम ॥ सोप्यत्रागत्यभगवान्शिशुमारःप्रजापतिः २९ ॥ सिद्धिमापमहाक्षेत्रेगो

कर्णेब्राह्मणोत्तम ॥ [illegible] सर्वदेवमयंक्षेत्रंगोकर्णमभिधीयते ३० भुक्तिंमुक्तिंपरांसिद्धिमिच्छंत्यत्रसुरासुराः ॥ गंधर्वाप्सरसश्चैवसुपर्णायक्षराक्षसः ३१ सिद्धविद्याधरगणाः पशुपक्षिसरीसृपाः ॥ नगानागामनुष्याश्चतीर्थानिचसरांसिच ३२ नद्योनदाश्चतरवः सर्वेचाद्विजसत्तम । गोकर्णक्षेत्रमासाद्यसिद्धिंप्राप्ताःपरात्परं ३३ तस्मात्क्षेत्रवरंत्वेतद्गोकर्णंपावकात्मज ॥ नारदउ० ॥ पुराकैलासशिखरेपार्वत्येप्राहशंकरः ॥ गोकर्णक्षेत्रमाहात्म्यं देवीश्रुत्वामुदान्विता ३४ उवाचशंकरंप्रीत्यागोकर्णंदर्शयस्वभो ॥ सतीर्थसेवनंदेवसर्वसिद्धिप्रदंनृणां ॥ ३५ ॥ तच्छ्रुत्वाशंकरःप्रीतोवृषारूढःप्रियान्वितः ॥ प्रययौप्रमथैःसार्धंगोकर्णंभरतर्षभ ३६ दर्शयामासतत्क्षेत्रंदेव्येतेभ्यश्चशंकरः ॥ वनानिसरितश्चैवतीर्थान्यायतनानिच ३७ गोकर्णस्थानिलिंगानि त्रातश्रृंगंमहागिरिं ॥ दृष्ट्वासर्वमशेषेणगोकर्णंविस्मयान्विता ३८ विश्वरूपधरादेवीशंकरंप्रत्यभाषत ॥ पार्वत्युवाच ॥ वत्स्यामिकाम्यहंचात्रतवक्षेत्रेमहेश्वर ॥ रमणीयंशिवंगुह्यंश्रेष्ठंस्थानंविधीयतां ॥ ३९ ॥ तच्छ्रुत्वाहप्रियांशंभुः पार्वत्यासहितस्तदा ॥ त्रातश्रृंगगिरेस्तस्यपार्श्वेदक्षिणपश्चिमे ॥ ४१ ॥ * देवःस्मितपूर्वंकुरूद्वह ॥ रुद्रभानिसर्वेस्थानानिगोकर्णेवरवर्णिनि ४० एवमुक्त्वाप्रियां*) उवासप्रिययासार्धंपार्षदैः सहशंकरः ॥ उमावनमितिख्यातमाश्रमंतदभून्महत् ॥ ४२ ॥ तत्रतौदंपतीराजन्सहभूतैरधिष्ठितौ ॥ तदाश्रमंनपश्यंतिपापिष्ठानास्तिकाःप्रभो ॥ ४३ ॥ मालिन्यादक्षिणेभागेगिरेरुपरिसंस्थितं ॥ तदाश्रमंपालयंतिप्रमथास्तत्रसंस्थिताः ॥ ४४ ॥ नानावर्णशिलास्तत्रदृश्यंतेद्विजपुंगव ॥ तत्रसंतित्यसंख्यानितीर्थानिमुनिसत्तम ॥ शिलातुकुंडिकाकारासमुद्रोपरिवर्तते ॥ क्रीडार्थंतत्समानीतंकैलासाद्भृंगमुत्तमं ॥ ४६ ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानियानिस्वर्गेवसंतिहि ॥ तानिसर्वाणितत्रैववसंतिभरतर्षभ ॥ ४७ ॥ शैलार्थंगिरिजादेव्यास्तद्दूनस्यचदक्षिणे ॥ तेषांद्रवमभूत्तीर्थमुमाद्रव

मितिप्रभो ॥४८॥ तत्रस्नात्वानरोभक्त्यागौरीवाभ्यांस्थापितंशुभं ॥ उमामहेश्वरंनामलिंगंत्रैलोक्यविश्रुतं ॥४९॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेतु
दशम्यांयःपूजयतिभक्तितः ॥ पुत्रार्थीलभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनं ॥५०॥ कन्यार्थीलभतेकन्यां मोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात् ॥
सप्तजन्मकृतात्पापात्स्नात्वातत्रप्रमुच्यते ॥५१॥ तस्मिन्वनेस्फुरत्तरुः सर्वकामफलप्रदः ॥ तत्रछायाकरोह्यास्तेछायापाद
पउच्यते ॥५२॥ सदापुष्पफलोपेतः सप्तहस्तोद्धृतश्वसः ॥ पत्रंपुष्पंफलंचास्य येखादंतिनराध्रुवं ॥ ५३॥ तेषांनमृत्युर्नज
राथावन्मब्रुवंतरंद्विज ॥ तंनपश्यंतिविप्रेंद्रविषयाकृष्टचेतसः ॥ ५४॥ तस्मात्तीर्थाद्दुत्तरतस्तीर्थंतत्कुंडिकास्थं ॥ आस्तेपुण्यत
विप्रदृष्टमात्राघनाशनं ॥ ५५॥ संवर्तउ०॥ मालिनीनामनत्तीर्थंकथमासीच्छुभंभुवितस्यतीर्थस्यचोत्पत्तिंवदमेमुनिपुंगव
॥५६॥ नारदउ०॥ शृणुविप्रप्रवक्ष्यामि मालिनीतीर्थसंभवं ॥ क्रीडागिरेरधोभागे मालिनीनामनिम्नगा ॥५७॥ आस्तेपुण्योदकाराज
नूत्तमांपुण्यविवर्धिनी ॥ स्वायंभुवांतरेविप्रराजासीत्पृथिवीपतिः ॥५८॥ चंद्रदेवइतिख्यातः साक्षात्चंद्रइवापरः ॥ मालिनीना
मतस्यासीद्भार्यापरमशोभना ॥५९॥ तयासार्धंनृपवरःसिद्धिमिछन्पराद्विज ॥ गोकर्णक्षेत्रमासाद्यक्रीडशैलादधस्तले ॥६०
तपस्तेपेनिराहारः सपत्नीकःशिवंयजन् ॥ दिव्यवर्षसहस्रंतुब्रह्मचर्यपरायणः ॥६१॥ ततःप्रसन्नोभगवानुमयासहितःशिवः
प्रत्यक्षमगमत्तस्यवरंब्रूहीत्युवाचत ॥ ६२॥ इतितद्वचनंश्रुत्वानत्वास्कृत्वाऽञ्जलिं ॥ हर्षगद्गदयावाचाशंकरंवाक्यमब्रवीत् ॥६३॥
चंद्रदेवउवाच ॥ त्वयिसायुज्यमिछामि तथास्त्वितिचसोब्रवीत् ॥ त्यक्त्वाकलेवरंतौतुतत्क्षणाद्विजपुंगव ॥ ६४॥ वायुभूतोविधि

शतुर्देवंदेवींद्विजोत्तम ॥ चंद्रदेवाश्रमंनामख्यातंमुक्तिप्रदंनृणां ॥ ६५॥ तयोस्तपःप्रभावेणकामार्तौतौबभूवतुः ॥ संगमंचक्रतु

ततोनंतः प्रविश्याब्धिं जलमार्गेण वह्निज ॥ संस्तूयमानो नागेंद्रैर्गंधर्वाप्सरसांगणैः ४८ स्वस्थानमगमद्विप्र अनंतः पन्नगा
धिपः ॥ तत्रानंतह्रदंनामपाषाणंलोकविश्रुतं ४९ शिलायांदृश्यतेमार्गः समुद्रेचतथाविधः ॥ तन्मार्गंयेप्रपश्यंति शिलायांवरु
णालये ५० आजन्मचरितंपापंदर्शनादेवनश्यति ॥ तच्छिलायाश्चसविधेउत्तरेनागशासितुः ५१ सर्वपापहरंपुण्यंतीर्थम
स्तिमहोदयं ॥ तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थेस्नातोभवतिमानवः ५२ इत्यादि० षट्पंचाशत्तमोध्यायः ५६ नारदउवाच शिशु
मारमितिख्यातंतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतं ॥ एकविंदोर्दक्षिणतस्तीर्थमस्तिमहोदयं १ सर्वदेवमयःसाक्षाच्छिशुमारः
प्रजापतिः ॥ तपस्तेपेनिराहारः सिद्धिमिच्छन्पुराद्विज २ घोरेणतपसातस्यतुतोषभगवान्हरः ॥ प्रत्यक्षमग
मत्तस्य साक्षाद्विश्वेश्वरः शिवः ३ प्रजापतिस्तुतंदृष्ट्वादेवदेवमुमापतिं ॥ दंडवत्पतितोभूमौम्यांननामशिरस
विभुं ४ उत्थापयामासतदाप्रणतंपिनाकधृक् ॥ उवाचचैनंगौरीशोवरंब्रूहीतिसादरं ५ क्षेत्रंभवान्ममाधिभो
देवानांचप्रजापते ॥ मत्तःकिमिच्छसिविभोब्रूहितन्नेददाम्यहं ६ तच्छ्रुत्वाभाषितंशंभोर्नत्वास्तुत्वाप्रजापतिः
कृतांजलिपुटोभूत्वावरंवव्रेप्रजेश्वरः ७ सिद्धिमिच्छामिभगवन्परांसिद्धिंचदेहिमे ॥ येचात्रागत्यभगवन्
स्नांतितीर्थेममप्रभो ८ तेपिसिद्धाभवंत्वत्रप्रसादाद्भक्तवत्सल ॥ मन्नामपार्वतीकांततीर्थं तीर्थख्यातिंचयच्छ
तु ९ श्रीशंकरउ० सिद्धोसियेपूर्वमेवस्वभावात्त्वंसुराग्रणे ॥ त्वदंशभूताहिवयंसर्वेचैवसुरासुराः १० चरा

हमितिद्विज ॥ मयाविनाक्षेत्रमिदं मुहूर्तंनावतिष्ठते ॥१२॥ एवंपरस्परंदेवास्तद्वचुर्वह्निनंदन ॥ तत्रसर्वेदेवगणास्त्यक्त्वास्वंस्वंकलेवरं
॥१३॥ वायुभूताश्चरंतिस्मतत्क्षेत्रंपूर्ववात्स्थितं ॥ चंद्रमाधिष्ठितत्वाच्चनित्यत्वाच्चद्विजोत्तम ॥१४॥ ननाशमगमत्सोपिशिरुमारः
प्रजापतिः ॥ चंद्रमाः सर्वभूतानांश्रेष्ठइत्यवगम्यते ॥ १५॥ शरीरार्थंततः सर्वैस्त्यास्वांयोनिमपागमन् ॥ धर्मोपिभगवान्देवः स्वांयोनिंसमचि
तयत् ॥१६॥ ज्ञात्वासूर्यं विशेषाच्चवायुभूतः सनातनः॥ तस्मिकालेसभगवान्विवस्वान्लोकभावनः ॥ १७॥ तपस्तेपेसगोकर्णे सिद्धि
कामः सुरोत्तमः॥ संज्ञयासहविप्रेंद्र त्वष्टृपुत्र्यासमन्वितः॥१८॥ सोम्यमूर्तिधरोलिंगंज्ञांभवंस्थाप्यपूजयन् ॥ दिव्यवर्षसहस्रांते
भगवानोदृषध्वजः॥ १९॥ प्रत्यक्षमागमत्तस्मिन्लिंगेसूर्यस्यसत्तम ॥ तमाहदेवदेवेशोवरंब्रूहीतिसादरं ॥ २०॥ ततःप्रणम्य
भगवान् आदित्यस्तपतांवरः॥ कृतांजलिपुटोभूत्वास्तोतुंसमुपचक्रमे ॥२१॥ सूर्यउ०॥ विश्वमूर्तेनमस्तुभ्यंमूर्तमूर्तेनमोस्तुते ॥
ज्ञानगम्यनमस्तेस्तुनमस्तेज्ञानदायिने ॥ २२ ॥ अध्यात्ममूर्तयेतुभ्यंलोकांतकनमोस्तुते ॥ नमस्तेकालदहनविष्णुप्रियनमोस्तु
ते॥ २३॥ पूष्णोदंतविनाशायभगनेत्रहरायच ॥ नमःकर्त्रेचभर्त्रेचहर्त्रेचहरयेनमः॥ २४ ॥ नमःशिवायशांताय त्र्यंबकायनमोनमः
॥शूलपाणयेतुभ्यं पूर्णानंदायतेनमः ॥ २५ ॥ सामगम्यनमस्तेस्तुनमस्तेसर्वसाक्षिणे॥ जयदेवजगन्नाथजयसर्वसुरार्चित ॥ २६॥
जयविश्ववादिनमितजयनित्यनिरंजन ॥ शरणंभवभूतेशजन्ममृत्युजरापह ॥ २७॥ परांसिद्धिंप्रदित्वामे नमस्तेसर्वरूपिणे ॥ इति
स्तुतः सभगवान् सूर्येणसुरनायकः ॥२८॥ प्रीतिमानाहसर्वज्ञः शिवः सूर्यमिदंवचः॥ सिद्धोसिवेत्स्वभावेनसिद्धिस्त्वय्येववर्तते ॥
त्वय्येवभगवान्ब्रह्मात्वयिसर्वंचराचरं ॥ येत्वांस्मरंतिद्युमणेतेपश्यंतिपरंपदं ॥ २९॥ तथापिमत्प्रसादेनसिद्धोभवमहाद्युते ॥
त्वय्येवाहंसुरश्रेष्ठ विष्णुस्त्वय्येववर्तते ॥ ३०॥ तेजसासर्वभूतानांश्रेष्ठोभवसुरार्चित ॥ त्वयाकृतमिदंतीर्थं लिंगंस्थानंसु

हाधिप ॥३४॥ श्रेष्ठंभवतुसर्वत्रमत्प्रसादाद्विभावसो ॥ इतितस्मैवरंदत्वालिंगेतस्मिन्व्यलीयत ॥३५॥ अदृश्यमानेदेवेशेसूर्यःसंज्ञामुपाविशत्
धर्मस्तदाससमुत्पन्नः सूर्यात्तस्याद्विजोत्तम ॥३६॥ तदेतद्दृश्यतेविप्रआश्रमंपुरतस्तव ॥ सूर्याश्रममितिख्यातंक्षिप्रंसिद्धिकरंनृणां॥३७
पुण्याश्रममितिख्यातंनृणांपुण्यविवर्धनं ॥ उत्पाद्यधर्मंसूर्यश्चयथास्थानमगात्प्रभुः॥३८॥ धर्मोपितत्रभगवान्सूर्याश्रमसमीपतः ॥ के
त्वाश्रमपदंब्रह्मन्तपस्तेपेसुदुश्चरं ॥ ३९॥ सिद्धिकामःपुराविप्रवर्षाणामयुतंप्रभुः॥तस्यतुष्टास्त्रयोदेवाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः॥४०
प्रत्यक्षमगमन्तस्यधर्मस्यमुनिपुंगव ॥ वरंब्रूहीतितंब्रह्माप्रथमंचाहपावके ॥४१॥ ततःप्रणम्यधर्मोपि पितामहमुवाचह ॥ सिद्धि
मिच्छामिभगवंस्तांमे देहिजगद्गुरो ॥ ४२॥ परंज्ञानंचदेवेशाविततस्वपितामह ॥ तथास्त्वितिचतेनोक्तेविष्णुर्धर्ममुवाचह ॥ ४३॥ यु
ष्माणमन्तोपिवरंमनसायद्यदिच्छसि ॥ततः प्रणम्यधर्मोपिवरंवव्रेद्विजोत्तम ॥ ४४॥ बलेनमत्तोदेवेशानकश्चिदधिकोभवेत् ॥ लोक
पालत्वमपिचवरंदेहिजनार्दन ॥४५॥ तथेतिविष्णुनाप्रोक्तेरुद्रोधर्ममुवाचह ॥ मत्तोपित्वंवरंदेव गृणीष्वयदिमन्यसे ॥ ४६॥ इत्युक्तः
शूलिनाधर्मः प्रणिपत्यमहेश्वरं ॥ममाश्रमेपुण्यतमेमच्छ्वुर्नभवेत्प्रभो ॥ ४७॥ अत्रस्थोयस्त्यजेत्प्राणान्सोक्षयंस्वर्गमाप्नुयात् ॥ अत्रा
गत्यभजंतेवांतेषांपापंविनश्यतु ॥४८॥ सप्तजन्मार्जितंयावद्वरमेतद्वृणोम्यहं ॥ तथास्त्वितिचतंविप्रप्रोवाचभगवान्शिवः॥ ४९॥ एवं
लब्धवरःसोथकृतकृत्योबभूवह ॥ इतिदत्वावरंतस्मैब्रह्मविष्णुमहेश्वराः॥५०॥ तत्रैवांतर्दधुर्लिंगेधर्मस्यमुनिपुंगव ॥ तन्नास्तेमु
निशार्दूलतीर्थंधर्मकृतंमहत् ॥५१॥ पापनाशनसंज्ञंतु पुण्यंदेवर्षिसेवितं ॥ तत्रस्नात्वानरोभक्त्याधर्मेशंपरिपूजयेत् ॥ ५२॥
जपेत्पंचाक्षरंमंत्रंसर्वपापैः प्रमुच्यते॥ सूर्यतीर्थमितिख्यातंतत्रैवाद्विजसत्तम ॥५३॥ सर्वपापहरंपुण्यंसर्वकामफलप्रदं ॥ तत्र
स्नात्वानरोभक्त्याविराजतियथारविः॥ ५४॥ पापकंचुकमुत्सृज्यत्वचंजीर्णमिवोरगः॥ गोसहस्रप्रदानस्य फलंचलभतेनरः॥ ५५॥

एतत्पवित्रंपरमंद्विजोत्तम सिद्धिप्रदंसर्वविपत्प्रमोचनं ॥ सुरासुराद्यत्रमहानुभावाःस्नात्वाऽभवन्नार्थाः सुखिनोबभूवुः ॥ ५६॥ ॥इत्यादि० अष्टपंचाशत्तमोध्यायः ॥ ॥ नारदउ०॥ सनत्कुमारोभगवान्तत्रसिद्धः सनातनः ॥ तपसामहतांविप्र क्षेत्रेवैपार्वतीसुत ॥ १॥ संवर्तऊ उ०॥ कथंसभगवान्सिद्धः क्षेत्रेस्मिन्ब्रह्मनंदनः ॥ सनत्कुमारस्यकथांब्रूहिमेमुनिपुंगव ॥ २॥ नारदउ०॥ सनत्कुमारोभगवान्ब्रह्मणोमानसःसुतः ॥ कृत्वाश्रमंतपस्तेपेगोकर्णेमुनिपुंगवः ॥ ३॥ वत्सपद्मासनोमौनीनिराहारोजितेंद्रियः ॥ ध्यानमास्थेनिरालंबो वर्षाणामयुतंप्रभुः ॥ ४॥ अंतर्निरुध्यसर्वाणिनिरालंबोमहामनाः ॥ प्राणापानौचभगवान्ध्यानोदानौचसत्तम ॥ ९॥ निरुध्यतान्समानेतुवायोर्वियत्तिसंस्थितः ॥ निरुध्यसर्वद्वाराणिविषयेभ्यःपरंतपाः ॥ ६॥ परमार्थंपरंब्रह्मशिवंशांतमकल्मषं ॥ मन्येवेतिमहायोगीध्यात्वाब्रह्माद्वितीयकं ॥ ७॥ योगैश्वर्यबलाद्ब्रह्मन्परंमनसिधिष्ठितं ॥ तपतस्तस्यभगवान् आविरासीत्सदाशिवः ॥ ८॥ पुरतोवृषभारूढोवरयेत्याहतंमुनिं ॥ दृष्ट्वादेवमुमाकांतंशरण्यंभक्तवत्सलं ॥ ९॥ प्रणम्यदंडवद्भूमौयोगीवाक्यमुवाचह ॥ यदितुष्टोसिदेवेशशाश्वतीसिद्धिरस्तुमे ॥ १०॥ तमुवाचाथदेवेशःस्निग्धगंभीरयागिरा ॥ सिद्धोसिवैपूर्वमेवस्वभावादेवसत्तम ॥ ११॥ तथापिमत्प्रसादेनसिद्धिस्तवभविष्यति ॥ ददामितवभूयोपिवरंवरय पुत्रक ॥ १२॥ तपसानियमेनाथतुष्टोस्मिनितरामुने ॥ सनत्कुमारउ०॥ यदितुष्टोसिदेवेशवरमन्यद्ददासिचेत् ॥ इदंमयाकृतंलिंगंत्रैलोक्येतिलकं भवेत् ॥ १३॥ योगेश्वराभिधानेनस्पर्शनात्स्वर्गदंनृणां ॥ पापिनामपिसर्वेषांभवत्विहसुरेश्वर ॥ १४॥ तच्छ्रुत्वावचनंशंभुर्योगींद्रस्यद्विजोत्तम ॥ तथास्तितिवरंदत्वालिंगेतस्मिन्व्यलीयत ॥ १५॥ नारदउ०॥ सनत्कुमारोभगवान्सिद्धिंप्राप्यमहेश्वरात् ॥ ययौब्रह्माश्रियायुक्तोरोदसीदापयन्प्रभुः ॥ ॥ १६॥ सत्यलोकंप्रतितदा योगींद्रोहृष्टमानसः ॥ तद्दिदृक्षयातेविप्रआश्रमंश्रमनाशनं ॥ १७॥ आश्रमात्तवरंक्षेत्रंक्रोशमात्रेस्थितंमहत् ॥ लिंगंयोगेश्वरंनामस्पर्शनात्स्वर्गदंनृणां ॥ १८॥ स्पृश्यतत्सर्वभूतानि स्वर्गंगच्छंत्यहर्निशं ॥ महापातकयुक्ताश्चक्षुपपातकिनस्तथा ॥ १९॥ तिर्यग्योनिगताश्चा

स्तत्रस्थ्वा चिरं मुनिपुंगव ॥६६॥ तयोः संभोगजनिता ऋक्षभूता महानदी ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशा निर्मला पापहारिणी ॥ ६७॥ तयोः
कलेवरंगृह्यबभ्राम द्विजसत्तम ॥ मालाकारेव तच्छृंगं वेष्टयामास पाविनी ॥ ६८ ॥ मालिनी नाम विख्याता नदी सर्वरसाश्रया ॥
तदंभः पीतमात्रेण दिव्यदेहसमन्विताः ॥ ६९ ॥ देवतुल्याश्चरिष्यंति प्राणिनः सर्वएवाहि ॥ द्वादशेद्वादशेवर्षे फाल्गुनेमासिसव्रत ॥
फल्गुनीषु द्विजश्रेष्ठ तदादर्शनमेष्यति ॥ देवानांचऋषीणांच सिद्धानांच द्विजोत्तम ॥ नेतांस्तनघाः पश्यंति ननृशंसाननास्तिकाः ७२
तस्मिन्काले नरोयस्तु तस्मिन्स्नातिद्विजोत्तम ॥ सोमरत्वमवाप्नोति सत्यंसत्यं मयोदितं ॥ ७३॥ ॥इत्यादि० सप्तपंचाशत्तमो
ध्यायः॥ ॥संवर्तक उ०॥ धर्मस्यचरितंब्रूहि तस्यतीर्थस्यचप्रभो ॥ आश्रमस्यास्यपुण्यस्य नित्यस्यपरमेष्ठिनः ॥ १ ॥ नारदउवाच॥
प्रजाःसिसृक्षतापूर्वं ब्रह्मणापरमेष्ठिना ॥ सृष्टश्चभगवान्देवोमनसःपद्मजन्मना ॥ २ ॥ चतुष्पादोगवांधर्मो बभूवद्विजसत्तम ॥ ऋक्षस्थः
स्फटिकसंकाशः शुद्धबुद्धिसमुद्भवः ॥ ३ ॥ तस्मिन्जातेभगवतिब्रह्मालोकपितामहः ॥ भारार्तः पुरुषोयद्वदवरोप्य लघुधर्मवेत् ॥ ४ ॥
तद्वदासीज्जगत्स्रष्टासस्रष्टाधर्मसनातनं ॥ सृष्टानि सर्वभूतानि ब्रह्मणाब्राह्मणोत्तम ॥ ५ ॥ दधारधर्मोभगवान्प्रजाःसर्वास्तदामुने
प्रजयाधार्यतेधर्मः सततंस्रष्टुमिच्छता ॥ ६ ॥ धर्मोधाताप्रिताचैवलोकानांप्रभुरव्ययः ॥ तस्मात्त्रिमाऊर्ध्वधर्मज्ञाः सिद्धिंपावकनंदन ॥ ७
स्वर्गोनिर्वाणमपिच धर्माद्भवतिनान्यथा ॥ सृष्ट्वातंभगवान्ब्रह्माऋणमुक्तोबभूवह ॥ ८ ॥ सत्पुत्रेणापितायद्वदृणमुक्तोभविष्यति ॥ तथाधर्मेणभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः ॥ ९ ॥ प्रीत्यातमाहभगवन्मत्प्रजाःपरिपालय ॥ तथेत्युक्त्वाप्रणम्याथधर्मो
ब्रह्माणमब्रुत ॥ १० ॥ पितुराज्ञांपुरस्कृत्यपालयामासयैप्रजाः ॥ ततोविवादमभवद्देवानांवैपरस्परं ॥ ११ ॥ अहंश्रेष्ठः शरीरेस्मिन्स्तत्रज्ञा

माराधयामासकश्चक्रार्थंत्रिदिवौकसः॥४२॥ तेषांप्रसन्नश्चैवासीद्भगवान्वृषभध्वजः॥ अवतारयामासविभुस्तद्भागंभवभंगकृत् ॥४३॥ततो
वतार्यतद्भागं पातालेसंन्यवेशयत्॥ पूजितंनागकन्याभिर्नागैश्चापिद्विजोत्तम ॥४४॥ ततस्मात्पुनश्चक्रमुत्तारद्विजोत्तम॥ तच्चक्रतीर्थंविख्यातं
सर्वपापप्रणाशनं ॥४५॥ स्नातानांतत्रविप्रेंद्रतीर्थेचक्रस्यपुण्यदे॥ राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंभवतिनिश्चितं॥४६॥ योगैश्वर्यमवाप्याशुब्रह्मज्ञा
नंसविंदति॥ तदारभ्यतुतल्लिंगं पुण्ययोगेश्वरंद्विज ॥४७॥ चक्रेणखंडितत्वाच्चचक्रखंडेश्वरामिधं॥ ख्यातंबभूवलोकेषुसर्वेषुद्विजसत्तम ॥४८॥
इतिश्रीसह्याद्रिखंडे० अध्यायः॥ ॥सूतउवाच इत्युक्त्वानारदोराजन्पुनः संवर्तमब्रवीत्॥ किमिच्छसिमहाभागतद्ब्रूहि वितरामितें॥ १॥ अमो
घंदर्शनंविद्धिमदीयंब्राह्मणोत्तम॥ अशक्यंनाक्षिहिममदातुंदेवत्वमप्युत ॥२॥ संवर्तकउ०॥ सनत्कुमारोभगवान्यथासिद्धः सनातनः॥ त
थासिद्धिर्भवतुमेप्रसादात्तवसव्रत ॥३॥ वापीयंममदेवर्षेतीर्थेषुप्रवराभवेत्॥ आश्रमंचममब्रह्मन्नाम्नालिंगंचेदंद्विजोत्तम॥४॥ नारदउवा०॥
सिद्धिर्भवतुतेविप्रमत्प्रसादान्महामते॥ सनत्कुमारोभगवान्यथासिद्धिमुपागतः॥५॥ संवर्तकमहाबुद्धेतथाभवतुतेध्रुवं॥ पापंचिंतयमाभद्रं
तेत्वन्नाम्नाख्यातिमेतुवै ॥६॥ संवर्तकस्यवापीतुतीर्थेषुप्रवराभवेत्॥ सप्तजन्मकृतंपापंअल्पंवायदिवाबहु॥७॥ तत्सर्वस्नानमात्रेणनाशंया
तुन्नृणांमुने॥ सहस्रकपिलानांचगवांदानेनयत्फलं ॥८॥ तत्फलंकोटिगुणितंभवत्विहनृणांमुने॥ संवर्तकाश्रममितिआश्रमंख्यातिमे
तुच॥ ९॥ पुण्यंभवतुसर्वत्रत्रिषुलोकेषुसव्रत॥ अत्रदत्तंहुतंवापिएककोटीर्भविष्यति॥१०॥ लिंगंचतत्रविप्रेंद्रसंवर्तेश्वरसंज्ञया॥ख्या
तंभवतुत्रैलोक्ये क्षिप्रंसिद्धिप्रदंनृणां॥११॥ फाल्गुनेमासिविप्रेंद्रसिद्धस्त्वंफल्गुनीयुत॥तस्मात्सरएवदिवसस्तवतीर्थस्यसेवने॥१२॥
श्रेष्ठोभवतुविप्रेंद्रस्नानदानादिकर्मणि॥ अत्रागत्यनरोयस्तुतस्मिन्काले द्विजोत्तम॥१३॥ स्नानंवापिजलंवापिदानंवायजनंतुवा॥क १७६
रोतितत्कोटिगुणं मत्प्रसादाद्भवेद्ध्रुवं॥१४॥ सूतउ०॥ इत्युक्त्वानारदोराजन्देवलोकमगात्प्रभुः॥ संवर्तकोपिभगवान्सिद्धस्तस्मिन्द्विजोत्तम

स्वर्गलोकमगात्क्षिप्रं योगैश्वर्यसमन्वितः॥ नारदोपिगवांगत्वा समाजंत्रिदिवौकसां॥१६॥ कथामकथयत्तेषां गोकर्णाधिकृतां नृप॥ आदि
त्यासर्वतीर्थानि पुराहंराजसत्तम॥१७॥ गोकर्णमगमंपश्चात्तस्मिन्मासत्रयंस्थितः॥ तत्रस्थितेषुतीर्थेषुस्नानंकृत्वाविधानतः॥१८॥
संवर्तकंमुनिंदृष्ट्वासर्वश्चमुनिसत्तमान्॥ स्थित्वाक्षेत्रेनृपवरमाघांतेपुनरागतः॥१९॥ मासमेकंनृपश्रेष्ठगोकर्णेयोवसेन्नरः॥ तीर्थसे
वीजितक्रोधोमौनव्रतपरायणः॥२०॥ नियमेनविशेषेणतस्यपुण्यफलंशृणु॥ जन्मायुतेःकृतंपापंनश्यत्येवनसंशयः॥२१॥ परत्रचपरां
सिद्धिंसप्राप्नोतिद्विजोत्तम॥ तच्छ्रुत्वातत्रवसतिंकृतवान्मुनिभिःसह॥२२॥ तेषांकथाविचित्रार्थाःश्रुताःश्रुतिमनोहराः॥ व्यासपुत्रः शु
कस्तत्रतपस्यतिमहामनाः॥२३॥ बहवस्तत्रमुनयःकृत्वाश्रमपदंशुभं॥ तपोवनेपुण्यतमेतपःकुर्वंतिनित्यशः॥२४॥ आश्रमेषुचस
र्वेषुमुनीनांभावितात्मनां॥ एकैकरात्रंराजेंद्रतत्रतत्रास्थितंमया॥२५॥ तत्रासन्यानिलिंगानितेषांपूजाकृतामया॥ समाप्यनियमंतस्मिन्
त्रैमासिकमरिंदम॥२६॥ अभिनंद्यमुनीन्सर्वाननुज्ञाप्यचशंकरं॥ तस्मात्क्षेत्रेवसंद्राजन्नागतोहंतवांतिकं॥२७॥ भवंतंकृतसन्यासं
द्रष्टुकामःस्मरन्प्रभो॥ शौनकादीन्नृपश्रेष्ठकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि॥२८॥ शौनकउ०॥ केनदृष्टस्तुदेवर्षेर्कथामकथयद्दिवि॥ गोकर्णा
धिकृतांसूतकिंतद्वदममानघ॥२९॥ भूयोपिमेमहाप्राज्ञ तत्क्षेत्रस्यमहामते॥ माहात्म्यंकथ्यतांसूतश्रोतुमिच्छाप्रवर्तते॥३०॥ तत्रास्थि
तानांतीर्थानामाश्रमाणांचकृत्स्नशः॥ देवतायतनानांचविस्तरेणवदस्वनः॥३१॥ महिमानंऋषीणांच संस्थानंभुवनस्यच॥ पूर्वमुक्त्वया
सूतअस्माकंक्षेत्रविस्तरात्॥३२॥ सृष्टराद्यमिमंक्षेत्रंतत्कथंसूतनंदन॥ यथानिःसंशयंसूतभवेन्ममतथावद॥३३॥ शौनकेनैवमुक्त
स्तुसूतःपौराणिकोत्तमः॥ कथामकथयद्दिव्यांगोकर्णाधिकृतांद्विज॥३४॥ सूतउ०॥ शृणुशौनकवक्ष्यामिनृपेणऋषिभिःसह॥ पुराब्रु
वोनिनासृष्टं गोकर्णाद्विजसत्तम॥३५॥ यत्रमाप्रकृतीराजन्रमतेपुरुषेणहि॥ क्षेत्रंतत्परमंप्रोक्तंनात्रकार्याविचारणा॥३६॥तत्रास्थि

नेशः क्षेत्रज्ञइतिवेदविदोविदुः॥ यइदंपठतेनित्यंश्रृणोतिश्रद्धयानरः॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोकेमहीयते॥३७॥ ॥इत्यादि० अध्यायः॥
सूतउ०॥ गोकर्णान्नारदोराजन्ययौकैलासपर्वतं॥ दृष्ट्वातत्रमहेशानंनत्वास्तुत्वाजगद्गुरुं॥१॥ स्थित्वातत्रमुहूर्तंतु शंभोराज्ञांप्रगृह्यच॥ त्रि
विष्टपंततोगंतुंप्रास्थितोभरतर्षभ॥ २॥ एतस्मिन्नंतरेसामगानंश्रुत्वातंतोमुनिः॥ दिशोविलोकयामासपरितःकुरुसत्तम॥ ३॥ नृत्यंतंदृष्ट
वान्तत्रदशास्यंनारदोऽस्फरं॥ एवलंकाधिपोराजन्दृष्ट्वाकरतलेमुदा॥४॥ वादयन्स्वकरायेस्तुगानैः सामसमुद्भवैः॥ एतादृशंकुरुश्रेष्ठ
रावणंराक्षसाधिपं॥ ५॥ शिवस्यानिकटेदृष्ट्वाज्ञात्वातस्यमनोगतं॥ विस्मयंपरमंगत्वानारदोभरतर्षभ॥ ६॥ ततःकैलासशिखराज्जगा
मत्रिदशालयं॥ सकाशंदेवराजस्यत्रैलोक्याटनतत्परः॥ ७॥ दूरादायांतमालोक्यनारदंदेवराट्तदा॥ अभ्युत्थायासनंदत्वानारदायमहात्म
ने॥ ८॥ पूजयामासदेवेंद्रो अर्घ्यपाद्यादिभिर्नृप॥ देवैः समंमुनिश्रेष्ठं मुदापरमयायुतः॥ ९॥ नारदोपिकुरुश्रेष्ठ आत्मीभिरभिनंदितं॥
उपविष्टस्ततस्तस्यांसभायांमुनिसत्तमः॥ १०॥ वासवोथमुनिंदृष्ट्वाविश्रांतंभरतर्षभ॥ तमुवाचततः शक्रः कुत आगम्यते द्विज॥ ११॥ अ
वारितागतिस्त्वंहि सर्वलोकेषुसत्तम॥ किमाश्चर्यंत्वयादृष्टं तत्सर्वंवदमेमुने॥ १२॥ सूतउ०॥ इत्युक्तोदेवराजेननारदः प्रत्युवाचह॥ गोकर्णादा
गतंविद्धिइदानींसुरसत्तम॥१३॥ अटित्वासर्वलोकांश्चभवंतंद्रष्टुमागतः॥ आगच्छतामयादृष्टःपथिरक्षोगणाधिपः॥ १४॥ कैलासशि
खरेरम्येतपश्चरतिरावणः॥ मृगशृंगंनेतुकामः शृंगंयुष्माभिरर्चितं॥ १५॥ तपसामहतादेवसामगानेननर्तनैः॥ वीणास्वनेनगिरिशं सं
तोष्यत्रिदिवेश्वर॥ १६॥ लब्ध्वाशंभोः सकाशात्तुलिंगंनेष्यतिरावणः॥ लिंगेनीतेरावणेनलंकांप्रतिसुरेश्वर॥ १७॥ नष्टैश्वर्योभविष्यं
तिविबुधाऋषिभिःसह॥ तस्माच्चलंकुरुष्वाद्यविघ्नार्थंरावणस्यहि॥ १८॥ यथानदीयतेशंभुर्लिंगंयत्नेतथाकुरु॥ इत्युक्तानारदस्तस्मा
द्ब्रह्मलोकंमगान्मुनिः॥ १९॥ गतेतुनारदेशक्रोबृहस्पतिमुवाचह॥ मृगशृंगमितिख्यातंकिंतद्बृहस्पते॥ २०॥ कथंनुलिंगमभव

पिसर्वेचद्विजसत्तम ॥ पूर्णआसीद्दिवलोकः प्राणिभिर्लोकवासिभिः ॥ २० ॥ नावकाशमभूद्विप्रदेवानांभवनेतदा ॥ ततोदेवाः समागम्यसर्वएवद्विजोत्तम ॥ २१ ॥ ऊचुर्ब्रह्माणमागत्यऋषिभिः सहदेवताः ॥ भगवन्प्राणिनः सर्वेदिवमायांत्यवारिताः ॥ २२ ॥ अधर्मज्ञाश्चपापिष्ठादिवंगत्वानिरामयाः ॥ अस्मानुच्चाटयंत्यस्माद्वह्मन्कुत्वात्मरसत्तम ॥ २३ ॥ अधर्मस्तैर्बलोद्विप्रैः संपूर्णंभवनंहिनः ॥ नविघ्नकारणंदेवविपरीतंप्रवर्तते ॥ २४ ॥ इत्युक्तस्तैर्हिरण्यगर्भस्तानाहद्विजसत्तम ॥ लिंगंयोगेश्वरंनाम गोकर्णेस्थापितंसुरैः ॥ २५ ॥ मत्पुत्रेणमहाभागास्तपसामहता बलात् ॥ तस्मिन्लिंगेशिवः साक्षात्प्रतिष्ठाप्रिययासदा ॥ २६ ॥ स्पर्शसिद्धिकरंनृणांतल्लिंगंसुरसत्तमाः ॥ स्पृष्ट्वायांतीहभूतानि सर्वाणिविबुधेश्वराः ॥ २७ ॥ तस्माद्व्रजतदेवेशंविष्णुंत्रिभुवनेश्वरं ॥ प्रसादयध्वंविबुधाः सवः कार्यंकरिष्यति ॥ २८ ॥ तच्छ्रुत्वासहितास्तेनविष्णुंजग्मुर्दिवौकसः ॥ क्षीराब्धेरुत्तरंतीरं ऋषिसंघैः समावृतं ॥ २९ ॥ तत्राराध्यजगन्नाथंतपसामहतासुराः ॥ प्रत्यक्षीकृत्यविष्णुंतेदृदंवचनमब्रुवन् ॥ ३० ॥ त्राह्यस्मान्देवदेवेशशंखचक्रगदाधर ॥ येभूताभूतलगताजंगमाधरणीधर ॥ ३१ ॥ स्थावराश्चजगन्नाथ दिवमायांत्यवारिताः ॥ अहन्यहन्देवदेवस्पृष्ट्वायोगेश्वरंशिवं ॥ ३२ ॥ सर्वस्वमयंलिंगं गोकर्णेतीर्थसत्तमे ॥ सनत्कुमारेणविभोस्थापितंकमलापते ॥ ३३ ॥ संस्पृष्ट्वाप्राणिनः सर्वेसशरीरादिवंगताः ॥ तैर्वयंभगवन्त्सर्वेबाधिताःस्मजगत्पते ॥ ३४ ॥ अमार्गगैर्दुराचारैर्हतानस्मान्समुद्धर ॥ ततस्तानाहभगवान्चक्रपाणिः सुरोत्तमः ॥ ३५ ॥ गच्छध्वंसहितादेवायथास्थानंयथासुखं ॥ छेदयिष्येयोगेश्वरंलिंगंचक्रेणसुरसत्तमाः ॥ ३६ ॥ इत्युक्तास्तान्जगन्नाथश्चक्रंसंतोद्यपाणिना ॥ मुमोचलिंगमुद्दिश्यदेवदेवःसुदर्शनं ॥ ३७ ॥ सर्वायुधमहामात्रं विष्णोश्चक्रंसुदर्शनं ॥ द्वादशादित्यसदृशंजज्वलंस्वेनतेजसा ॥ ३८ ॥ गोकर्णप्रतिगर्छंतं दृष्ट्वाजर्हर्षिरेसुराः ॥ समागत्यद्विधाचक्रे विष्णुचक्रंसुदर्शनं ॥ ३९ ॥ अधोभागस्थितंभूमौचक्रोपरि तथापरं ॥ मग्नमासीद्विजश्रेष्ठभारेणमहतातदा ॥ ४० ॥ तद्भारपीडितंचक्रं ममज्जतुरसातले ॥ ततोदेवाःसगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः ॥ ४१ ॥ विष्णुनासहिताः सर्वेगोकर्णंसमुपागमन् ॥ रुद्र

तपसाऽनंकरं तोष्यमविष्यध्वं निरामयाः॥ ददातिरुद्रः संतुष्टो युष्मत्सत्वंच नान्यथा॥ ४२॥ इतितद्वचनंश्रुत्वा देवाविष्णुसमन्विताः॥ कैलासमगमन्सर्वे द्रष्टुं देवं महेश्वरं॥ गत्वातेतपसारुद्रंभक्त्याचाराधयन्क्षराः॥ ह्येतेषांतुष्टोमहादेवो भक्त्याचनियमेनच॥ ४४॥ प्रत्यक्षत्वमगात्क्षंभुर्देवान्प्राहशचीपते॥ तुष्टोस्मितपसात्यंतंयुष्माकंदेवतागणाः॥ ४५॥ यथाचित्तेभिलषितंवरंब्रूतंतथापरं॥ देवाऊचुः॥ सत्वहीनावयंशंभोत्यक्तास्मत्सत्वंचदेहिनः॥ ४६॥ तल्लुत्वावचनंशंभुस्तेषांसत्वंमहात्तदा॥ ४६॥ यत्रुतंसत्वरूपंतुतंमृगंचददौशिवः॥ गृहीत्वाचात्मनोभागंसर्वेतेभ्यःप्रदत्तवान्॥ ४७॥ हिमाद्रौनिर्मितःपूर्वं सर्वसत्वमयोमृगः॥ अत्यद्भुतोमहेशेन कुपितेनक्षरेश्वर॥ ४९॥ मृगःसकांचनोदिव्यो वज्रस्फटिकमौक्तिकैः॥ समन्वितोदेवराज सर्वलक्षणलक्षितः॥ ४९॥ चतुष्पादस्त्रिनेत्रश्चत्रिशृंगश्चारुदर्शनः॥ तस्यैकशृंगेभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः॥ ५०॥ वामंचवैष्णवंप्राहुर्मध्यमंशैवमुच्यते॥ एतादृशंसत्वभूतंमृगंप्राप्यमहेश्वरात्॥ ५१॥ देवाक्षरनराः सर्वे मुदिताश्चाभवन्तदा॥ खंडयित्वामृगंसर्वैर्गृहीतंसत्वमात्मनां॥ ५२॥ स्वशृंगंब्रह्मणातातगृहीतंविष्णुनास्वकं॥ रुद्रेणचस्वशृंगंतु पूजांचक्रुःक्षरेश्वराः॥ ५३॥ तस्यमांसंहुतमभूद्यदाविद्याधरैःप्रभो॥ मेदस्तस्यगृहीतश्च अप्सरोभिःक्षरेश्वर॥ ५५॥ कैलासेपूजयन्नास्ते स्वशृंगंपरमेश्वरः॥ यस्ययस्ययदृष्टंस्यात्तत्तत्प्राप्नोतिपूजकः॥ ५५॥ चर्मनागैर्गृहीतंच रक्षोभिश्चास्थिसंचयं॥ राक्षसैश्चतथारक्तंभूम्याश्चुक्रुसमाहृतं॥ ५६॥ यक्षैःपित्तंकफंदेवैर्वातंयैर्यातुधानकैः॥ पित्ताच्चैश्चहृतंमूत्रंपुरीषंपक्षभिर्हृतं॥ ५७॥ रोमाणिऋषयोगृह्यन्मज्जामर्त्यैर्हृतात्यभूत्॥ एवंसर्वाणिचांगानि गृहीतानि क्षरादिभिः॥ ५८॥ उत्तमाधममध्यानि उत्तमाधममध्यमैः॥ एवंचांगानिचादायसत्ववंतोबभूविरे॥ ५९॥ सूतउ०॥ पुराविवादोत्यभवत्त्रैलोक्यार्थेक्षरासुरैः॥ देवान्दैत्याःपराजित्ययुद्धेतिबलिनःप्रभो॥ ६०॥ अपहृत्यक्षरैश्वर्यं बुभुजुर्विषयान्प्रियान्॥ तदादेवैःशिवंप्रार्थ्यलब्ध्वालिंगंमहेश्वरात्॥ ६१॥ आराध्यचाक्षरान्निता त्यैश्वर्यंचपुनःक्षराः॥ अवापुःपूजनात्तस्यलिंगंतस्मैपुनर्ददुः॥ तस्मात्तदेवलिंगंतु देवैःसंपूजितंपुरा॥ य

स्मिन्वसति तल्लिंगं तस्मिन्वैविजयो ध्रुवं ॥ एवंभूतंतु तल्लिंगं यत्प्रष्टं कथितंतुवां ॥ ६३॥ ॥ इत्यादि० गोकर्णमाहात्म्ये० अध्यायः॥ ॥ सूत
वाच ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वादेवराजसहस्यती ॥ शिरसाकश्यपंनत्वा जग्मतुस्तौ मुदान्वितौ ॥ १॥ मेरुपृष्ठेसुरश्रेष्ठैः सुरानासापयत्तदा ॥ इंद्रउ
देवाःशृणुतमद्वाक्यं कैलासंगच्छताधुना ॥ मृगभृंगंनेतुकामोलंकेशस्तत्रतप्स्यति ॥ २॥ तद्विघ्नंकुरुतक्षिप्रंतच्छ्रुत्वात्रिदिवौकसः॥ सगणाः
सबलाराजन्जग्मुःकैलासमंजसा ॥ ३॥ इंद्रेणसहराजेंद्रनापश्यन्तत्रराघवं॥ एतस्मिन्नंतरेपूर्वंरावणोराक्षसाधिपः॥ ४॥ महतासामगानेन
तेनविविधेनच ॥ तपसानियमेनैव घोरेणभरतर्षभ ॥ ५॥ तोषयित्वामहेशानंस्तुत्वातंविविधैःस्तवैः ॥ इदमाहदशग्रीवोभक्तिनम्रात्मकंध
॥६॥ देहिप्राणसमंलिंगंमृगभृंगमयंशिव ॥ तच्छ्रुत्वासमहादेवश्चिंतयित्वानृपोत्तम॥ ७॥ मृगभृंगमयंलिंगंसमादायमहेश्वरः॥ सद्योजातादि
मंत्रेणपूजयामासभक्तितः॥ ८॥ ददौदशाननंकरेभविष्यत्कार्यगौरवात् ॥ दशाननमुवाचेदंप्रीत्यापरमयाशिवः॥ ९॥ दशाननमिबो
दृंगंतव्यंपादचारतः॥ लिंगंधृत्वापुरींलंकांनमिधेयंचविश्वजित् ॥ १०॥ यत्रैतत्क्षिपसेलिंगंतत्रैवासंनसंशयः॥ इत्युक्त्वांतर्दधेभूभु
वःस्योप्यायययौततः॥ कैलासादतिवेगेनपादचारेणरावणः॥ दक्षिणांदिशमुद्दिश्यसप्तकोटीश्वरंययौ ॥ १२॥ तत्रदृष्ट्वामहालिंगंर
भकोटीश्वरंनृप॥ माध्याह्निकंकर्मकुर्वन्तत्रैवासतदानृप ॥ १३॥ सूतउ०॥ ततोदेवगणाः सर्वेकैलासेरावणंनृप ॥ मृगयित्वानदृ
तेत्रांभोरंतिकमागमन्॥ अपृच्छन्देवताःशंभुं प्रहसन्तीरावणस्यतु ॥ तानुवाचमहादेवोरावणोराक्षसाधिपः॥ १५॥ लिंगंगृहीत्वात्रिदश
दक्षिणाशिमुखोययौ ॥ पादचारेणवैयाति गृहीत्वालिंगमुत्तमं॥ १६॥ तद्यतध्वंसुरश्रेष्ठायथास्यास्यातिभूतले ॥ तल्लिंगरत्नंदुष्टात्म
मावित्रंबतदेवताः॥ १७॥ इतिश्रुत्वाततोदेवानमस्कृत्वामहेश्वरं ॥ कैलासान्निर्ययुर्वेगान्मार्गयंतोदशाननं ॥ १८॥ नदृष्ट्वारावणंका
म्लानमुखपंकजाः॥ दुःखेनमहतायुक्ताः सागरंप्रतिपेदिरे ॥ १९॥ पश्चिमस्योदधेस्तीरेविविष्णुस्तत्रदेवताः॥ तदुपायंविचिन्वंत

दर्शनेरावणस्यहि ॥२०॥ एतस्मिन्नंतरेकालेनारदस्तत्रचागतः॥ दृष्वामुनिर्देवगणान्यप्रच्छेदंतदानृप ॥ २१ ॥ पुरुहूत किमर्थंत्वंस्थित
वानत्रदुःखितः॥सर्वैर्देवगणैः सार्धंतवचिंतांवदाधुना॥ २२ ॥ इंद्रउ०॥ श्रूयतांमुनिशार्दूलममचिंतांवदामिते ॥ दशाननोलिंगरत्नंतपसातो
ष्यशंकरं॥२३॥ लब्ध्वाशंभोः सकाशात्तुलंकांप्रतिगतोऽधुना ॥ तंमार्गयंतः कैलासाद्वयं सर्वेसमागताः॥ २४॥ सर्वान्देवानतिक्रम्यनदृष्वाका
पिरावणं॥ दुःखेनमहतायुक्तावयंचात्रसमागताः॥ २५ ॥ तस्यप्रवृत्तिंजानासिकथ्यतांयदिनोद्विज ॥ सूतउ०॥ तच्छ्रुत्वानारदोवाक्यं इंद्रस्य
भरतर्षभ॥ पुरंदरंपुनः प्राहवाक्यंविनयपूर्वकं॥ २६॥ नारदउ०॥ रावणस्यवदाम्यद्यप्रवृत्तिंशृणुवासव॥ त्यजचिंतांमहाबाहोदृष्टोलंका
धिपोमया॥ २७॥ सप्तकोटीश्वरंनामलिंगंवैदक्षिणापथे॥ आस्तेतमर्चयन्भक्त्यातत्रायंदशकंधरः॥ २८ ॥ मध्याह्नसमयेदृष्टोमयातत्र
रुरेश्वर॥ उपायंतस्यवक्ष्यामिशृणुविघ्नार्थमप्युत॥ २९॥ लिंगप्रदानसमयेरावणंचेदमुक्तवान्॥ ननिधेयंत्वयालिंगंभूमौपथिकसंचन
॥३०॥ यत्रेमंक्षिपसेलिंगंतत्रैवास्तेनसंशयः॥ इतिश्रुतंमयापूर्वंतद्यतस्वसुरेश्वर ॥ ३१॥ यथाविनिक्षिपेद्भूमौ मृगशृंगंदशाननः॥ तथा
कुरुष्वदेवेंद्र ततोदुःखाद्विमोक्ष्यसे ॥३२॥ नारदस्यवचःश्रुत्वासर्वेदेवाःसवासवाः॥ हर्षेणमहतायुक्ताःसंभाष्यचपरस्परं॥ ३३॥ ब्रह्म
विष्ण्वादयःसर्वेसप्तकोटीश्वरंययुः॥ तत्रदृष्ट्वादशग्रीवं हृष्टात्मासन्दिवौकसः॥ ३४॥ रावणोपिसुरान्दृष्ट्वाजगर्जजलदोयथा ॥ ता
न्तृणीकृत्यलंकेशोगोकर्णाभिमुखोययौ॥ ३५॥ तमन्वयुर्देवगणाब्रह्मविष्णुशिवादिवौकसः॥ चिंतयंतोत्युपायंतेलिंगस्यस्थापने
भुवि ॥ ३६॥ गोकर्णेराजशार्दूलगोकर्णेपर्वतेविशन्॥ ततोविष्णुःस्वमनसिध्यात्वातत्स्थापनेभुवि॥ उपायंभरतश्रेष्ठज्ञातवान १७९
चिराद्धरिः॥३७॥तस्यव्रतमिदंचास्तित्रैलोक्येविश्रुतंमहत्॥ संध्यामुपास्तेतत्काले नातिक्रमतिशत्रुहा॥ ३९॥ इत्येवंचिंतयित्वासो

देवैः संपूजितंकुतः॥ तमाहांगिरसोराजन्नजानेतस्यसंभवं॥ २१॥ काश्यपोवेत्तितत्सर्वंपितातवसुरेश्वर॥ तत्रगत्वावभद्रंतेसचसर्वंवदिष्यति
॥२२॥ इत्युक्तोगुरुणाशक्रोजगामपितरंतदा॥ काश्यपंमुनिशार्दूलंगुरुणासहभारत॥ २३॥ पितरंसर्वलोकानांननामेदमुवाचतं॥ मृगश्रं
गस्यमेतातसंभवंवक्तुमर्हसि॥ माहात्म्यंतस्यकथयलिंगस्यमुनिसत्तम॥ २४॥ कश्यपउवाच॥ शृणुपुत्रपरंगुह्यंमृगशृंगस्यसंभवं
॥पातालस्थःपुरारुद्रस्तपस्तीव्रमतप्यत॥ २५॥ स्रष्टुकामःप्रजाःशक्रसात्विकेनपिनाकधृक्॥ तस्मिन्तप्यावर्तमानेसृष्टलोकाःस्वयंभु
वा॥ २६॥ त्रिभिर्गुणैःसुरश्रेष्ठप्रजाःसर्वाश्चतुर्विधाः॥ ततश्चुकोपभगवान्तेषांदृष्वासमुद्भवं॥ २७॥ सत्वमादायसर्वेषांभूतानांभुवनाधिपः॥
पिंडीकृत्वातुतत्सत्वंदेवदेवोमहेश्वरः॥ २८॥ अणुमात्रेषुभूतेषुयत्सत्वंपरिवर्तते॥ तदादायसुरश्रेष्ठोनिर्ममेमृगमुत्तमं॥ २९॥ तंन्नजानं
तिदेवेंद्रब्रह्माद्यादेवतागणाः॥ ऋतेनारायणाद्देवात्सर्वभूताज्जनार्दनात्॥ ३०॥ तन्मृगेणजगत्स्वामीसहकैलासमास्थितः॥ ततःप्रजाःप्र
जापालोसर्वेसत्वविवर्जिताः॥ ३१॥समाद्यासन्सुरश्रेष्ठनोत्तमाधममध्यमाः॥ तत्कारणमविज्ञाय ऋषयोदेवतागणाः॥ ३२॥ गत्वासर्वे
ब्रह्मलोकंतत्रदृष्वाप्रजापतिं॥ नत्वास्तुत्वाजगन्नाथंसवृत्तांतमथाब्रुवन्॥ ३३॥ तच्छ्रुत्वावचनंतेषांब्रह्मालोकपितामहः॥ सर्वेशृणुत
मद्वाक्यंसत्वहीनोस्म्यहंसुराः॥ ३४॥नारायणोजगद्योनिःपरात्परतरोव्ययः॥ सवेत्तिसर्ववृत्तांतंतस्माद्यास्यामतंसुराः॥ ३५॥ इत्यु
क्त्वाजगतांनाथःसर्वैर्देवर्षिभिःसह॥ क्षीरोदशय्याशयनंशंखचक्रगदाधरं॥ ३६॥ गत्वाप्रणेमुःसहिताब्रह्माद्याश्चसुरासुराः॥
प्रणम्यश्रीधरंभक्त्याइदमूचुस्तदाहरिं॥ ३७॥ हरेवयंसत्वहीनाःसर्वेस्थावरजंगमाः॥ नविघ्नकारणंचात्रयथापूर्वंकुरुष्वनः॥ ३८॥
लोकेपूज्याभविष्यामःसत्वाद्यास्तद्दनुग्रहात्॥ सतेषांवचनंश्रुत्वाजातकारुण्यमब्रवीत्॥ ३९॥ विष्णुरु०॥ सत्वंहृतंवोरुद्रेणकुपितेना
दृश्यकसः॥ सत्वेनभगवान्रुद्रोमृगादित्यंविनिर्ममे॥ ४०॥ समृगेणमहादेवःकैलासेवर्ततेधुना॥ तंगत्वाविबुधश्रेष्ठागृह्णीध्वंसत्वमात्म

इत्युक्तोगणनाथेन तथेतिदशकंधरः॥ ५८॥ दत्वातस्यकरे लिंगं संध्योपासनमारभत्॥ कृत्वाजजापगायत्रींपापस्थाल्यांकुरूद्वह॥ ५९॥ अपध्या
नविधानेन विष्ण्वाद्यादेवतागणाः॥ स्थितेतस्मिन्नि शाचरे॥ ततस्मिन्नंतरे कालेविष्ण्वाद्यादेवतागणाः॥ ६०॥ परस्परमथामंत्र्यविलंबंन भवेदिति
॥भारंसमस्तलोकस्यनिक्षिपुर्लिंगमूर्धनि॥६१॥ धृत्वाराजनगणाध्यक्षोहस्तेलिंगं समाददत्॥ दशाननंत्रिवारंतु शीघ्रमागम्यतामिति॥ ६२॥
महद्भारमभूल्लिंगंनवोढास्मिकथंचन॥ इत्युक्त्वाभूतलेलिंगंस्थापयामास विघ्नराट्॥ ६३॥ सूतउ०॥ वैवस्वतेंतरेराजन्त्रयोविंशतिमेशुभे॥ त्रेता
युगेत्वीश्वरादैशरत्कालेनृपोत्तम॥ ६४॥ ऊर्जेशुक्लप्रतिपदि व्यतीपातेरवेर्दिने॥ तुलामासेमीनलग्नेविशाखायां प्रतिष्ठितं॥ ६५॥ ततोहरिःस्वकंच
क्रमुपसंहृतवान्रवेः॥ ततोदेवगणाः सर्वे हर्षेणमहतायुताः॥ ६६॥ लिंगस्योपरिराजेंद्र पुष्पवृष्टिंववर्षिरे॥ वीणावेणुमृदंगांश्चवादयंतः सुरोत्तमाः
॥६७॥ गिरोतास्रतलेतस्मिन्ननृतुर्गीतनिःस्वनैः॥ शंभोर्लिंगस्थापनंयेपठंतिश्रृण्वंतिचानन्यधियोमनुष्याः॥ चिंतेहभोगाननुभूयचेप्सितान्
प्रयांतिचांतेपदमीश्वरस्य॥६९॥ ॥इत्यादि० शोकर्णमाहा० अध्यायः॥ ॥ ज्ञातानीकउ०॥ ततःकिमकरोद्ब्रह्मन्रावणोराक्षसेश्वरः
॥लिंगेप्रतिष्ठितेभूम्यांगजास्येनशिवात्मके॥ १॥ तन्मेविस्तरतोब्रूहिसूतपौराणिकोत्तम॥ सूतउ०॥ यदाहरिःस्वयंचक्रमुपसंहृतवान्रवेः॥
तदादद्दर्शचाकाशेभास्करंदीप्ततेजसं॥ २॥ भूम्यांप्रतिष्ठितंलिंगंगजास्येनददर्शच॥ कोपेनमहताविष्णोर्लज्जयाचद्दशाननः॥ ३॥ ज्ञा
त्वात्मवंचनं राजन्मन्वानोदैवतैःकृतं॥ प्रतिकर्तास्मितेषांवैइतिमत्वापराक्रमी॥ ४॥ दत्वार्घ्यंजपकर्मादिसमाप्यनियमंनृप॥ पितस्थाल्यां
दशग्रीवस्ततोलिंगांतिकंययौ॥ ५॥ गत्वाप्रतिष्ठितंलिंगंदृष्ट्वाराजन्निशाचराः॥ लिंगंबलाद्विशिष्येइतिमत्वातदासुरः॥ ६॥ दोर्भ्यांलिं
गंप्रगृह्याशुजानुभ्यामवनिंगतः॥ चकर्षसर्वबलतोरावणोराक्षसाधिपः॥ ७॥ तदाचचालपृथिवी सशैलवनकानना॥ यदाप्रतिष्ठितंभू

दृज्ञास्येनभुविनृप ॥८॥ तद्देवतलिंगरत्नंसप्तपातालमाक्रमत् ॥ कूर्मपृष्ठावधिगतंततोराक्षसपुंगवः ॥९॥ नशशाकोद्धर्तुमेनंजानुभ्यामपि
तत्भुवि ॥ वमन्रुधिरमत्यंतंत्रिदशादृश्यतं ॥ १०॥ पतितं मूर्ध्नितंदृष्ट्वाजहसूक्रषिभिःसह ॥ ततःशब्दः कलकलस्तत्रात्यंतमभून्नृप ११
ततोववर्षपर्जन्यः पुष्पवृष्टिं गिरोतदा ॥ तत्र देवैश्चऋषिभिः स्थापितंलिंगमुत्तमं ॥ १२॥ कलंकलेश्वरं नामसर्वलोकेषुविश्रुतं ॥ देवर्षिभिःपू
जितंतत्पुण्यंसाक्षाच्छिवात्मकं ॥ १३॥ तस्यदर्शनमात्रेणनृणांभरतसत्तम ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिनाशमायांतितत्क्षणात् ॥१४॥ तस्यलिं
गस्यसविधेउदीच्यांदिशिसंस्थितः ॥ वैवाहिकोनामगिरिः सर्वसिध्दनिषेवितः ॥ १५॥ तस्यदर्शनमात्रेणात्रिवर्गलभतेनरः ॥ तत्रगत्वानरो
राजन्दक्षिणाशांविलोकयन् ॥ १६॥ प्रदक्षिणीकृत्यचतंत्रिवारंयत्नभारत ॥ स्थित्वातस्यतलेलिंगंप्रणम्यप्रयतेंद्रियः ॥ १७॥ अष्टा
क्षरंजपन्मंत्रं ऋषिछंदंसदेवतं ॥ उच्चैःशब्दंप्रकुर्वीतहरिरित्यथवाहरः ॥ १८॥ तच्छ्रुत्वाकाशगंगावैदेवीत्रिपथगामिनी ॥ अभिषिंचति
राजेंद्रसाद्यापिकुरुनंदन ॥ १९॥ कृतत्रेताद्वापरेषुविपरीतंकलौयुगे ॥ एवंकरोतिचेद्राजन्नमृतत्वंसगछति ॥ २०॥ सूतउ०॥ लब्धसंज्ञो
मुहूर्ताद्वैरावणोलोककंटकः ॥ दृष्ट्वानंदीवोकसोदृष्ट्वालज्जयोत्थायवेगवान् ॥ २१॥ गणेशानिकटंगत्वाकोपेनमहतायुतः ॥ मुष्टिंबध्वा
दृढंसोथताडयामासमस्तके ॥ २२॥ एवंसंताडितोमूर्ध्निरावणेनगजाननः ॥ अग्नेय्यांदिशिलिंगस्यदृष्ठतस्थितवान्नृप ॥ २३॥ पश्चिमा
भिमुखोभूत्वाचत्वारिंशत्यदेनृप ॥ बटुरूपीगणाध्यक्षः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ २४॥ रावणोपिकुरुश्रेष्ठताडयित्वागजाननं ॥ कोपेनमहता
विष्टोलज्जयाचासुरेश्वरः ॥ २५॥ किंचिन्नम्राननोभूत्वागोकर्णान्निर्ययौनृप ॥ लंकामुद्दिश्यतद्दृष्टोशतशृंगस्यमूर्धनि ॥ २६॥ गुहांप्र
विश्यसतदाप्रविश्यलवणांबुधिं ॥ विवेशस्वपुरींलंकांवंचितोदेवतागणैः ॥ २७॥ गत्वास्वभवनंराजन्यथापूर्वमतिष्ठत ॥ शतानीकउ०

रावणेतुगतेब्रह्मन्लंकांभग्नमनोरथे ॥ किमकुर्वंस्तदादेवास्तन्मेविस्तरतोवद ॥२८॥ सूतउ०॥ शृणुवक्ष्यामिवृत्तांतंरावणेतुगतेसति ॥
लिंगस्यसंनिधिंजग्मुः सर्वेदेवाःसवासवाः॥२९॥उपविश्यश्चपरितोलिंगंसर्वेदिदृक्षवः॥ विश्वकर्माणमाहूयदेवेंद्रोथादिवस्पतिः॥३०
गंडकींप्रेषयामासपीठमानेतुमुत्तमं॥सगत्वातत्रमुदितःश्लक्ष्णंपीठमनुत्तमं॥३१॥समानीयतदालिंगेयाजयामासतत्त्ववित्॥देवदुंदुभयो
नेदुर्गंधर्वाललितंजगुः॥३२॥उर्वश्याद्यप्सरःसंघाननृतुस्तत्रभारत॥ततोब्रह्मादयोदेवाभविष्यत्कार्यगौरवं॥३३॥अन्योन्यालोक्यमनसि
हर्षेणमहतायुताः॥नभस्तंसमाहूयलिंगवृत्तांतमादितः॥३४॥वक्तुंसंप्रेषयामासुःकैलासंप्रतिचेश्वरं॥ततोवायुर्देववाक्यादुत्वाचेश्व
रसंनिधिं॥३५॥कथयामासतत्सर्वंलिंगवृत्तांतमादितः॥ ततःशिवेनचाज्ञातोगोकर्णंप्रययौक्षणात्॥३६॥ततोमहेश्वरःप्रीतःपार्वत्या
प्रमथैर्युतः॥वृषारूढोययौक्षिप्रंगोकर्णंपार्थिवोत्तम॥३७॥शाल्मलिनींसमासाद्यपार्वतीमिदमब्रवीत्॥इयंशाल्मलिनीदेवीसर्वपाप
हराशुभा॥३८॥आद्यगंगापुण्यनदीस्नातानांभुक्तिमुक्तिदा॥नदानांसरितांचैवत्र्याद्यासेयंप्रकीर्तिता॥३९॥सीम्नःसोवर्ततेयम
स्मात्प्रथमांसरितंविदुः॥आश्वयुज्यसितेपक्षेत्वष्टम्यामरुणोदये॥४०॥आविर्भवतिशाल्मल्यांगंगापूर्णकलान्विता॥तस्मिन्काले ऽ
त्रयःस्नातितस्यपुण्यफलंप्रिये॥४१॥अशक्यंहिमयावक्तुंब्रह्मणापिनशक्यते॥गोकर्णक्षेत्रसीमेयंकौबेर्यादिशिपार्वति॥४२
इत्युक्त्वागिरिजादेवीतीर्त्वाशाल्मलिनींतदा॥लिंगस्यसंनिधिंगत्वादृष्ट्वातत्रसुरान्विभुः॥४३॥वृषभादवरुह्याशुतदागिरिजया
समं॥प्रमुखैःसहराजेंद्रलिंगरत्नंददर्शह॥४४॥भूम्योंप्रतिष्ठितंतत्ररुद्रयोन्यांबिदूरतः॥ननामंदंडवद्भूमौपार्वत्यासहपार्षदैः॥
४५ स्तुत्वालिंगंमहासत्वंशंकरोभरतर्षभ॥नमस्तेराजलिंगायलिंगरत्नायतेनमः॥४६॥नमस्तेराजभुजगगर्वसर्वस्वहारिणे॥

भास्करंदीप्ततेजसं ॥ प्राच्छादयदमेयात्माचक्रेणगरुडध्वजः ॥ ३९ ॥ ततोगजास्यमाहूयवचनंचेदमब्रवीत् ॥ गजानन महाबाहोवचनान्ममसंप्रति ॥४०॥ बटुरूपधरस्त्वंहियाहिरावणसंनिधिं ॥ रावणोराक्षसवरोमृगशृंगमयंशिवं ॥ ४१ ॥ गत्वासंध्याक्रियांकर्तुंपितृस्थालींसमेष्यति ॥ यदियास्यसिचेत्त्वंवैअधुनारावणांतिकं ॥ ४२ ॥ सदास्यतिमहालिंगंत्वत्करेगणनायक ॥ लिंगंतस्माद्गृहीत्वात्वंतंब्रूहिवचनंत्विदं ॥४३॥ दत्तानन महाबाहोत्वल्लिंगंचवदाम्यहं ॥ मय्यास्तिशक्तिर्यावच्चतावत्कालंनसंशयः ॥४४॥ नोचेल्लिंगंक्षिपाम्येवत्रिः समाहूयवैभुवि ॥ कर्तुंनार्हसिकोपंत्वंमय्येवंब्रूहिविघ्नराट् ॥ ४५ ॥ तथेतिदत्वालिंगंतुत्वत्करेगणनायक ॥ संध्यार्घ्यंनियमंकर्तुंततोयास्यतिरावणः ॥ ४६ ॥ तदात्वंत्रिः समाहूयरावणंगणनायक ॥ मृगशृंगंस्थापयस्वतत्रश्लेष्मातकेवने ॥ ४७ ॥ ततस्त्वंकीर्तिमतुलांभवाप्स्यसिनसंशयः ॥ इत्युक्त्वागणनाथंतुसांत्वयित्वाजनार्दनः ॥ ४८ ॥ प्रेषयामासराजेंद्रविघ्नार्थंरावणस्यहि ॥ गजास्योपिबटोरूपंधृत्वा प्रायाद्धरेर्गिरा ॥ रावणस्यांतिकेराजन्नरूपेणतत्रचचारह ॥ रावणोपि पितृस्थालींगत्वातत्रददर्शह ॥ ५० ॥ भास्करंकुरुशार्दूलपुष्करेहृतरश्मिकं ॥ अस्तंगतोर्कइत्येवंमन्यमानोनिशाचरः ॥ ५१ ॥ कथंसंध्यामुपासिष्येधृत्वालिंगंकरेधुना ॥ इत्येवंचिंतयानस्तदिशोदशविलोकयन् ॥ ५२ ॥ ततोपश्यद्गणाध्यक्षंबटुरूपधरंनृप ॥ तंदृष्ट्वारावणोमोहाद्गजाननमुवाचह ॥ ५३ ॥ रावणउ० ॥ मुनिपुत्रनमस्तेस्तुश्रृणुष्ववचनंमम ॥ लिंगमेतद्धिकैलासादानीतंरावणोस्म्यहं ॥ ५४ ॥ गृहाणत्वंमत्प्रसादाद्गोक्षितंतलभसेफलं ॥ यावत्संध्यार्घ्यंनियमंकृत्वायास्यामितंतिकं ॥ ५५ ॥ तावद्गृहाणमल्लिंगमादास्येहंपुनर्बटो ॥ इत्युक्तोगणनाथस्तु रावणेनतमब्रवीत् ॥ ५६ ॥ विनायकउवाच ॥ ॥ वोढुंममास्तिचेच्छक्तिः करिष्येवचनंतव ॥ अशक्तंचेत्क्षिपाम्येनं भूमौ माक्रुधरावण ॥ ५७ ॥ त्रिः समाहूयवचसा लिंगमेतन्नसंशयः ॥

आत्तयाममवैसुराः॥ ६६॥ तस्मिन्काले नरोयस्तु अत्रागत्यसमाहितः॥ प्रातःस्नात्वाकोटितीर्थेलिंगरत्नंसपूजयेत्॥ ६७॥ ददातिकिं
चित्सनरःकर्मबंधाद्विमुच्यते॥ यद्दत्तंयद्धुतंजप्तंकृतंकर्मसुरोत्तमाः॥ ६८॥ तदनंतफलंचास्तु नराणांमत्प्रसादतः॥ तस्माद्गोकर्णयात्रा
यांविषुयुक्कार्तिकोवरः॥ ६९॥ माघेवाप्यासितेपक्षेयाभवेच्चचतुर्दशी॥ तस्यांनिशीथसमये लिंगरत्नंमहाबलं॥ ७०॥ एकेनाबिल्व
पत्रेण अणुमात्रजलेनवा॥ द्रोणपुष्पेणगंधेनयःपूजतिनरोत्तमः॥ ७१॥ तस्यपुण्यफलंवक्तुं ब्रह्मणापिनशक्यते॥ गोकर्णबिल्व
पत्रंच लिंगरत्नंमहाबलं॥ ७२॥ शिवरात्रिस्तथादेवादुर्लभंहिचतुष्टयं॥ तस्मिन्काले चयद्दत्तमेककोटिर्भविष्यति॥ ७३॥ इदंममप्रि
यंक्षेत्रंसर्वेषांहृद्यमेवहि॥ अत्रागत्यनरोयस्तु लिंगस्थापनमाचरेत्॥ ७४॥ वापीकूपतटाकंच प्रपांवाप्यक्षि भावतः॥ तेषांमध्ये
ववासःस्यान्नात्रकार्याविचारणा॥ ७५॥ यथाकैलासशिखरेयथामंदरमूर्धनि॥ तथात्रनिश्चितंवासंकरोम्येवनसंशयः॥ ७६
सूत उ॰॥ इत्युक्त्वाभगवान्देवःपार्वत्याप्रमथैःसह॥ ययौकैलासशिखरंसर्वदेवसमन्वितः॥ ७७॥ ततोदेवासुरगणागंधर्वाःसिद्ध
चारणाः॥ महाबलमितिप्राहुर्लिंगंत्रिभुवनेश्वरं॥ ७८॥ तदाप्रभृतिगोकर्णेवासंचक्रुर्दिवौकसः॥ रुद्रेणमनसाध्यातः शतशृं
गागमोनृप॥ स्वक्षेत्रंतद्दृढीकर्तुतत्तथैवत्यभूत्प्रभो॥ ८०॥ ॥इत्यादि॰ गोकर्णमाहा॰ अध्यायः॥ ॥ सूत उ॰॥ विष्णु
नास्वस्यशृंगंतुसालग्रामेप्रतिष्ठितं॥ ब्रह्मणास्वस्यशृंगंतु पुष्करेस्थापितंत्यभूत्॥ १॥ स्वेस्वेस्थमेवमात्मानंदृढीकृत्यम
हेश्वराः॥ विज्वरावीतरागाश्चसुखेनासन्नृपोत्तम॥ २॥ क्षिप्रंसिद्धिकरंराजन्गोकर्णंनात्रसंशयः॥ सालग्रामेपुष्करेचचिरात्
सिद्धिर्भविष्यति॥ ३॥ तस्मात्तेपुत्रश्रेष्ठमभूद्गोकर्णकुरुपुंगव॥ देवंमहाबलंराजन्पूजयंतिसुरासुराः॥ ४॥ धर्मार्थकाममोक्षार्थं

१८२

भक्त्यापूतेनचेतसा ॥ पंचामृतेनगंधेनश्रुत्वतोयेनचैवहि ॥ ५ ॥ श्रीगंधैश्चंदनैर्दिव्यैः स्तथावस्त्रैर्मनोहरैः ॥ रत्नैर्माणिक्यमुख्यैश्चसुवर्णाभरणैरपि ॥ ६ ॥ गुग्गुलादिमहाधूपैर्माल्यैर्दिव्यैर्मनोहरैः ॥ प्रत्यक्षैरपिनैवेद्यैर्ब्राह्मणानांचतर्पणैः ॥ ७ ॥ पुराणादिभिरन्यैश्चस्तवाद्यादिभिस्तथा ॥ संपूज्यवांछितार्थांस्तेलभंतेनिश्चमप्युत ॥ ८ ॥ तस्मात्पूज्यतमंलिंगमन्यन्नास्तिजगत्त्रये ॥ अवापुःपूजनात्सिद्धिंदेवासुरमहोरगाः ॥ ९ ॥ मनुष्याश्च महाभागानात्रकार्याविचारणा ॥ गोकर्णसदृशंक्षेत्रंनास्तिनास्तिजगत्त्रये ॥ १० ॥ महाबलसमंलिंगंनभूतंनभविष्यति ॥ कृतेमहाबलःश्वेतस्त्रेतायामतिलोहितः ॥ द्वापरेपीतवर्णश्चकलौश्यामोभविष्यति ॥ ११ ॥ आक्रांतसप्तपातालकुहरोयंमहाबलः ॥ घोरेकलियुगेप्राप्तेमृदुनामुपयास्यति ॥ १२ दृष्ट्वावादिव्यलिंगंचश्रुत्वावासागरध्वनिं ॥ कोतितीर्थेनरः स्नात्वापुनर्जन्मनविंदति ॥ १३ ॥ पंचक्रोशपरीमाणगोकर्णेक्षेत्रमंडले ॥ सर्वाण्यभ्यागतानितीर्थान्यंभासिसर्वशः ॥ १४ ॥ सार्धयोजनविस्तीर्णमर्धयोजनमायतं ॥ क्षेत्रंस्वरूपेणतिष्ठंतंत्रिवेपश्यंतिसूरयः ॥ १५ ॥ नाग्निनानशनाकेनननाराग्रहनामकैः ॥ तमोविशीर्यतेसम्यक्यथासवितृदर्शनात् ॥ तथैवनेनतीर्थेनानाक्षेत्रेमनोरमैः ॥ सद्यःपापविशुद्धिःस्याद्यथागोकर्णदर्शनात् ॥ १७ ॥ अविषायशतंकृत्वाब्रह्महत्यादिमानवः ॥ सकृत्स्नात्वाभगोकर्णेनरोमुच्येतपातकैः ॥ १८ ॥ अत्रैकेनदिनेनापियत्कृतं कर्मचोत्तमं ॥ तदत्रत्राब्दलक्षेणतपोभवतिसंभृतं ॥ १९ ॥ यत्रेंद्रब्रह्मविष्ण्वादिदेवानांप्रीतिकाम्यया ॥ महाबलाभिधानेनशिवःसन्निहितःस्वयं ॥ २० ॥ इंद्रोब्रह्मामुकुंदश्चविश्वेदेवामरुद्गणाः ॥ आदित्यावसवोरुद्राःशशांकश्चसतारकः ॥ २१ ॥ एतेविमानगतयःसोहिताःपार्षदैःस्वकैः ॥ पूर्वद्वारानुषेवंतेदेवदेवंमहाबलं ॥ २२ ॥ कालोमृत्युर्यमःसाक्षाच्चित्रगुप्तश्चपावकः ॥ पितृभिःसहरुद्रैश्चदक्षिणद्वारमाश्रिताः ॥ २३ सेवंतेनृपशार्दूलनित्यंदेवंमहाबलं ॥ २४ ॥ विभावसुश्चित्ररथश्चित्रसेनोमहाबलः ॥ सहगंधर्ववर्गेणगायंतिपरमेश्वरं ॥ २५ ॥ रंभाकृतस्थलीमेनापूर्वचित्तिस्तिलोत्तमा ॥ नृत्यंतिपुरतःशंभोरुर्वशयाद्याःसुरस्त्रियः ॥ २६ ॥ वसिष्ठःकश्यपःकण्वोविश्वामित्रोमहातपाः ॥ जमदग्नि

श्यष्यरद्वाजोजाबालिःऋतुरंगिराः॥ २७॥ गौतमोजमदग्निश्च भार्गवोऽत्रिःपराशरः॥ व्यासःसत्यवतीपुत्रः शुकेनसहकोरव
॥२८॥ एतेचान्येचराजेंद्रसर्वेब्रह्मर्षयोमलाः॥ देवंमहाबलंभक्त्याउत्तरद्वारमाश्रिताः॥२९॥ सेवंतेत्यनिशंराजन्मात्रकार्याविचक्ष
णा॥ नारदोवालखिल्याश्चमरीच्याद्याःप्रजेश्वराः॥ ३०॥ सनकाद्यामहात्मानउपरिष्टादुपासते॥ तथान्येमुनयोऽसंख्याजटि
लावल्कलांबराः॥ ३१॥ दंडिनोव्रतिनोमुंडाःस्नातकाब्रह्मचारिणः॥ सेवंतेपरयाभक्त्यादेवदेवंमहाबलं॥३२॥ एवंदेवाःसगंध
र्वाःपितरःसिद्धचारणाः॥ विद्याधराःकिंपुरुषाःकिंनरायुद्यकाःखगाः॥ ३३॥ नागाःपिशाचावेतालादैतेयाश्चमहाबलाः॥ नानाविधवसं
ज्ञानानावाहनभूषणाः॥३४॥ विमानैःसूर्यसंकाशैरग्निवर्णैःशशिप्रभैः॥ आगत्यमृगशृंगस्यनिकटंभरतर्षभ॥ ३५॥ प्रस्तुवंतिप्रगायं
तिपठंतिप्रणमंतिच॥ प्रनृत्यंतिप्रहृष्यंतिगोकर्णेपृथिवीपते॥ ३६॥ लभंतेभीप्सितान्कामान्रमंतेचयथासुखं॥ तत्रस्थानानिदेवानांसर्वे
षांसंतिपार्थिव॥ ३७॥ विष्णोश्चदेवदेवस्यब्रह्मणःपरमेष्ठिनः॥ कार्तिकेयस्यदुर्गायागजवक्त्रस्यचानघ॥ ३८॥ धर्मस्यक्षेत्रपालस्यऋषीणां
चमहामते॥ अन्यानिशिवलिंगानिविद्यंतेकोटिशःप्रभो॥ ३९॥ असंख्येयानितीर्थानिविद्यंतेतत्रभारत॥ गोकर्णंकोटितीर्थंचतीर्थानांमुख्य
तांगतं॥ ४०॥ सर्वेषांशिवलिंगानांसार्वभौमोमहाबलः॥ येमातृपितृहंतारोयेवाभूतद्रुहःशठाः॥ ४१॥ गोघ्नाश्चैवकृतघ्नाश्चपरदाररताश्च
ये॥ येदुर्वृत्तादुराचारादुःशीलास्तेषिनश्चये॥ ४२॥ तेसर्वेप्राप्यगोकर्णंस्नात्वाचैवजलेशुचौ॥ देवंमहाबलंपूज्यप्रयांतिशिवमंदिरं॥ ४३॥
तत्रपुण्यासुतिथिषुपुण्यर्क्षेपुण्यवासरे॥ येर्चयंतिमहालिंगंतेरुद्राःस्युर्नसंशयः॥ ४४॥ रवींदुसौम्यवारेषुयदादर्शोभविष्यति॥ तदाज
लनिधौस्नानंदानंचपितृतर्पणं॥ ४५॥ शिवपूजाजपोहोमोव्रतचर्यादिजार्चनं॥ यत्किंचिद्दासुनंकर्मतदनंतफलप्रदं॥ ४६॥ अतीपाता

नमोस्मद्भागधेयायनमस्तेत्रिगुणात्मने ॥ ४७ ॥ दंतावलाननकृतप्रतिष्ठायमहात्मने ॥ नमोवेदशिरोवेद्यज्योतिरानंदमूर्तये ॥ ४८ ॥
नमस्त्रिशिरसेतुभ्यंभवरोगभयच्छिदे ॥ गोकर्णक्षेत्रवासायमहाबलनमोनमः ॥ ४९ ॥ इतिस्तुत्वामुदाशंभुर्लिंगस्यांतिकमागयत्यौ ॥ रावणस्यांगुलिहतिं दृष्ट्वाशंभुः रुशोचह ॥ ५० ॥ लिंगरत्नमहेशानक्षमस्वकरुणानिधे ॥ मयापराधोहिकृतोरावणस्यकरेऽर्पणात् ॥ ५१ ॥ इति
स्तुत्वासभगवान्लिंगरत्नंकुरूद्वह ॥ दृष्ट्वाविष्णुमुखान्देवान्जगादवचनंतदा ॥ ५२ ॥ दिष्ट्यादेवोगजास्येनगोकर्णेस्थापितंभुवि ॥ तस्मात्करगतंमेद्यलिंगरत्नंनसंशयः ॥ ५३ ॥ गोकर्णेजन्मभूमिर्मेतत्रस्थंमत्करेस्थितं ॥ इत्युदीर्यसलिंगस्यत्यभिधानमथाकरोत् ॥ ५४ ॥ त्रिद
शारावणोनामराक्षसोबलवत्तरः ॥ सर्वलोकंस्वयंजिग्येस्वबलेनपराक्रमी ॥ ५५ ॥ तंजित्वास्वबलेनादौलिंगरत्नमतिष्ठत ॥ आक्रांतसप्त
पातालकुहरोयंवचनः सुराः ॥ ५६ ॥ अपकृष्टमशक्योभूद्दक्षसारावणेनहि ॥ तस्मान्महाबलइतित्रैलोक्येविश्रुतंभवेत् ॥ ५७ ॥ इत्युक्त्वाशंकरः
प्रीत्या गणनाथांतिकंययौ ॥ मूर्धानंतस्यचप्रापदृष्ट्वातन्नसकेव्रणं ॥ ५८ ॥ उक्त्वाचवचनंपुत्रं गजास्यंबटुरूपिणं ॥ रावणस्यकराघातात्
पुत्रखिन्नोसिसांप्रतं ॥ ५९ ॥ माकुरुष्वपुनःखेदंशृणुमेपरमंवचः ॥ लिंगरत्नंप्रतिष्ठाप्यमहत्कार्यंकृतंत्वया ॥ ६० ॥ पूजांकृत्वाप्रथम
तश्चवपुत्रगजानन ॥ ततोमहाबलस्यैवपूजनंयःसमाचरेत् ॥ ६१ ॥ वांछितार्थंसलभतांमत्प्रसादान्नसंशयः ॥ यःपूजयतिमल्लिंगं
मकृत्वातवपूजनं ॥ ६२ ॥ वांछितार्थफलंतस्यनकदाचिद्भविष्यति ॥ इत्युक्त्वास्वात्मजंशंभुः सर्वदेवगणैः सह ॥ ६३ ॥ पूजयित्वास्व
तनयंविघ्नेशंविधिपूर्वकं ॥ ततोमहाबलंराजन्पूजयामासशंकरः ॥ ६४ ॥ पुनर्देवानुवाचेदंशंकरोभक्तवत्सलः ॥ कार्तिके पुण्यमा
सेतुलिंगरत्नंप्रतिष्ठितं ॥ तस्मादहंकार्तिकेतुपार्वत्यासहपार्षदैः ॥ चराचरेणजगतावित्रोषेणवसामिवै ॥ भवंतोत्रैवातिष्ठंतु

तस्यदुर्मतेः ॥१३॥ प्रजाक्षोभकरोनित्यंसदादुर्मन्त्रिसंगतः॥ क्रूरमंत्रिणः परित्यक्ता क्रुद्धाश्चैवपुराविदः॥ १४॥ तेनचाकृतपापानि
संतिधरणीतले॥एवंपातकिनस्तस्यबभूवर्षोत्यगान्नृप ॥१५॥ अतीवपापसंदोहाद्राजयक्ष्माभवत्ततः॥ अतीतेदशमेमासिव्याधिरुत्कृ
ष्टतांगतः॥ १६॥ नभिषङ्मन्त्रवाबंधुर्नमातजनकोपिवा ॥नदैवंनन्यवाराज्यं राक्षास्तेतंनिवारितुं ॥१७॥ तस्मिन्नेवंविधेराज्ञि राजयक्ष्मो
व्यथातुरे॥ दैवयोगात्तदाप्राप्तः सनकोब्रह्मनंदनः॥१९॥ तत्पुरंप्रविवेशासौ ब्रह्मज्ञानपरायणः॥ दांतोजितेंद्रियः शांतो ह्यक्षमाला
धरोमुनिः॥ १९॥ तत्पुरंसंप्रविष्टेतु सनकेयोगवित्तमे॥ नृपभार्यापुण्यशीलातद्वृत्तांतंनिशाम्यच॥ २०॥ सयोगीयत्रचास्तेवैतत्रागत्य
पतिव्रता॥ पादयोः पतितातस्यइदमूचेपतिव्रता॥ २१॥ स्वामिन्ननाथांमांपाहि पतिदानप्रदानतः॥ इत्युक्त्वासातदादेवी निन्ये
तंराजमंदिरं॥ २२॥ तमागतमभिप्रेक्ष्यविष्णुवर्मामहीपतिः॥अभ्युत्थायासनंदत्वा मधुपर्कादिभिर्नृपः॥ २३॥ पूजयामासविधि
वत्सुखासीनंमहामुनिं॥ तमूचेयोगिनंराजासनकंविनयान्वितः॥२४॥ कृतार्थोस्मिमहाभाग भवद्दर्शनमात्रतः॥ अद्यमेसफलं
जन्मजीवितंचसुजीवितं॥ २५॥ अद्यमेपितरस्तुष्टाभवदागमनेनवै॥ अनाथंपापकर्माणंविमुखंपुण्यकर्मणि ॥२६॥दुराचा
ररतंकामलोलुपंत्राहिमांमुने॥जन्मांतरार्जितात्पुण्यलेशात्त्वांमहात्मनः॥ २७॥ भवतोदर्शनंजातंनलभ्यंपापकर्मिणां॥ इत्यु
क्तस्तेनयोगींद्रश्चिरंदध्यौसमाहितः॥ २८॥ मुहूर्तध्यानमास्थायज्ञात्वातत्कर्मपापिनः॥ उवाचमधुरंवाक्यं राजानंव्यथितंतदा॥
॥२९॥ राजन्वक्ष्यामितेकर्मकृतंश्रृणुपुरातनं॥ यत्रवृंदावनंनास्तिशालिग्रामशिलार्चनं॥ ३०॥ यत्रवेदध्वनिर्नास्तिपुराणपठनं
तथा॥ यत्रशास्त्रविवादोवानास्तिसज्जनसंगतिः॥३१॥ तत्रस्युः सकलारोगादुर्भिक्षंभयमेवच॥ यत्रानिष्टरवचनंसदाक्रोधो

वसेन्नृप ॥३२॥ यत्रारूक्षतरावाणी मलिनांबरधारणं॥ स्वाचारस्यपरित्यागः परधर्मपरिग्रहः॥ ३३॥ स्नानसंध्यादिकंनास्तितथादानक्रियानृप॥ औ
पासनंवैश्वदेवंनास्तिगोभूजनंतथा॥ ३४॥ देवब्राह्मणपूजावानास्तिचाश्वत्थसेवनं॥ परोपकरणंनास्तितत्रस्थुः सकलारुजः॥ ३५॥ गोषुविप्रेषुनारी
षुदेवेषुपरवस्तुषु॥ द्वेहंनकारयेद्विद्वान्छलाचेन्नारकीभवेत्॥ ३६॥ विश्वासघातिनश्चापिकृतघ्नस्यापिमायिनः॥ परस्त्रीसंगिनश्चापिनिष्कृतिर्नास्तिकुत्रचित्॥३७॥पूर्वजन्मकृतंपापंमिहजन्मनिवातथा॥तत्सर्वंव्याधिरूपेणपीड्यतेतंनराधमं॥ ३८॥ त्वंतुपूर्वभवेजातोवेश्यायांशूद्रभूरुहात्॥ धर्म
ध्वजइतिख्यातोलुब्धकःप्राणिहिंसकः॥ ३९॥ पापकर्मरतोनित्यंदेवब्रह्मस्वहारकः॥ दृष्ट्वाद्देशमनुप्राप्तः कामपीडारतःसदा॥ ४०॥ धैर्यबुद्धिरतःक्रूरःसरस्ती
रमुपास्थितः॥ स्थितेत्वयिनृपश्रेष्ठकस्यचिद्विजवल्लभा॥४१॥ भर्त्रासहैवस्नानकैर्गंगास्नानार्थमागता॥ विलोकयंतीभर्तारंनपश्यंतीदृशाश्वसा॥ ४२॥
साक्षात्कंदर्पदर्पघ्यमथवाजडुनंदना॥ तांविलोक्यतदात्वंतु स्नातेगंगाजलेशुभे॥ ४३॥ स्नानदानादिकंकर्मचक्रेविप्रस्तयासह॥तत्सर्वंदृष्टवान्त्वंतु
मदाविह्वलितोभृशं॥४४॥ततःस्वभवनंयातःसविप्रोभार्ययासह॥ गतेतस्मिन्द्विजाग्र्येतुत्वयातत्पदमीक्षितं॥ ४५॥ अनुसृत्यततः पश्चाद्रात्रौवेलांचदृ
ष्टवान्॥ अर्धरात्रव्यतीतायांकुड्येमलविकारिच॥ ४६॥ तद्बिलद्वारमार्गेणगतस्त्वंविप्रभामिनीं॥ निद्रालुः स्वामिनासार्धं दृष्टवान्करमूलतः॥ ४७॥
त्वत्करस्पर्शमात्रेणबुबोधद्विजवल्लभा॥ कुड्येद्वारंतदालोक्यचोरोयमितिचाब्रवीत्॥ ४८॥ बिलद्वारंपुनर्गत्वानिर्गतस्त्वंपुनर्बहिः॥ पुरचारास्त
दागत्यबध्वात्वांराजसंनिधिं॥ ४९॥ निन्युर्विज्ञापिताःसर्वेराज्ञेचोरंव्याजित्तपत्॥ राजासोधर्मशास्त्रज्ञश्छित्वाहस्तपदंनृप॥५०॥निर्वासयामा
सपुरात्बहिर्गिरौन्यपातयत्॥ तेनदुःखेनमहतामृतस्त्वंपर्वतोपरि॥५१॥ पूर्वजन्मार्जितेनैवदोषेणमहतानृप॥ जातेयंचेदृशीबुद्धिर्बुद्धुपापरता
सदा॥ ५२॥ प्रातःस्नानान्माघमासेपार्थिवत्वमवाप्तवान्॥ द्विजस्यस्नानसंध्यादिदर्शनान्नृपसत्तम॥ ५३॥ ममेहदर्शनंजातमलभ्यंपापकर्मि
णां॥ तस्मात्पूर्वार्जितंपापमिहजन्मार्जितंतथा॥ ५४॥ रोगपीडाकरंनित्यंभवत्येवनसंशयः॥ पापंनिरयभोगाय पुण्यंस्वर्गायपार्थिव॥ ५५॥

पापेन क्लिश्यतेजंतुर्यमलोकेभयंकरे:॥ कुंभीपाकादिषुनृपनरकेषुबहुष्वपि॥५६॥ ताड्यमानोयमभटैर्यातनाभनुभूयच॥ मृगादियोनि
मासाद्यअंतेगोयोनिमाश्रित:॥ पश्चान्मनुष्ययोनौतुजायतेपापकृन्नर:॥ ५७॥ एतत्तेकथितंसर्वं पूर्वजन्मार्जितंतथा॥ इतःपरंत्वंभूपा
ल किमन्यत्श्रोतुमिछसि॥५८॥ ॥इत्यादि० गोकर्ण० अध्याय:॥ ॥ सूतउवाच॥ सनकेनेरितंश्रुत्वाविष्णुवर्मातिहृ
ष्टवान्॥ पुनःप्रोवाचतमृषिंकृतांजलिपुटस्तदा॥१॥ विष्णुवर्मोवाच॥ स्वामिन्ननुगृहीतोस्मिभवताकरुणानिधे॥ त्वन्मुखान्निःस्रु
तांवाक्यसुधांपीत्वाविहृष्टवान्॥२॥ मयाकृतानिपापानिनाविद्यंतेहिकुत्रचित्॥ तेषांमत्कृतपापानांनिष्कृतिश्चकथंभवेत्॥ ३॥ म
च्छरीरस्थितोरोगःकथंनश्येततद्वद॥ भवत्प्रसादाद्योगींद्रनिरोगश्चभवाम्यहं॥४॥ दानंहोमोथवायात्रापूजावातद्वदस्वमे॥ इति त
द्वचनंश्रुत्वायोगीवचनमब्रवीत्॥ ५॥ सनक उ०॥ श्रूयतांभोनृपश्रेष्ठयेनत्वंनिरुजोभवेः॥ भवताकृतपापानामसंख्यानांनृपोत्त
म॥६॥ एतत्पापविशुध्यर्थंतवरोगनिवारणे॥ नहिदानंनहोमश्चनपूजाविद्यतेक्वचित्॥७॥ पश्चिमांबुधितीरस्थेगोकर्णेक्षेत्रसत्त
मे॥ कोटितीर्थमितिख्यातंविद्यतेविमलंसरः॥ ८॥ कोटिद्वयुतंपुण्यंमुनिदेवनिषेवितं॥ स्नानमात्रेणतत्तीर्थेमहापातककोट्यः
॥९॥ नष्टमेवनसंदेहोनात्रकार्याविचारणा॥ दिनमेकंकोटितीर्थेस्नात्वाभक्तियुतोनरः॥ १०॥ प्रभातसमयेराजन्पूजयेच्चमहाबलं
॥ब्रह्महत्यादियुक्तोवासंयुक्तोप्युपपातकैः॥ ११॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोनरकान्नैवपश्यति॥ पश्चिमेबुधितीरस्थंगोकर्णक्षेत्रमुत्तमं॥१२
ब्रह्महत्यादिपापानिदहत्येवनसंशयः॥ महाबलाभिधानेनआस्तेतत्रवृषध्वजः॥१३॥ पुरातुविद्यतेमामब्राह्मणोमध्यदेशजः॥
ब्रह्महत्यादिपापानिकृतवान्चबहूनृप॥१४॥ तेनचाकृतपापानिसंतिधरणीतले॥ भ्रांतोबभ्रामजगतींभृगुवाक्यात्ततोद्विजः॥ १५॥

दियोगेषु रविसंक्रमणेषुच ॥ महाप्रदोषवेलासु शिवपूजाविमुक्तिदा ॥ ४७ ॥ सदाकृतयुगश्चात्र सदाचैवोत्तरायणं ॥ महाबलालयेपुण्येपुण्यंपुण्यसमृद्धिकृत् ॥ ४८ ॥ गोकर्णरामसेतुश्च काशीतित्रिस्थलीस्मृता ॥ त्रिस्थलीषु कृतं कर्मशेषेणाप्निगण्यते ॥ ४९ ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिसागरंप्रविशंतिहि ॥ गंगादिसरितोयस्माद्गोकर्णंतद्विशिष्यते ॥ ५० ॥ गोकर्णसामहाकाशी विश्वनाथोमहाबलः ॥ कोटितीर्थमथोगंगा समुद्रोऽयंविशिष्यते ॥ ५१ ॥ गुंजामात्राधिकंकाश्यागोकर्णमभिधीयते ॥ अत्रदत्तं कृतं जप्तं तदनंत्याय कल्पते ॥ ५२ ॥ ॥ इत्यादि० गो० अध्यायः ॥ शौनक उ० ॥ ॥ सर्वेषामपितीर्थानांकोटितीर्थंविशिष्यते ॥ ब्रह्महत्यादिपापानि नश्यंतिस्नानमात्रतः ॥ १ ॥ इतिप्रोक्तंत्वयासूत तन्मेविस्तरतोवद ॥ सूत उ० ॥ शृणुविप्रप्रवक्ष्यामि सम्यग्दृष्टंत्वयानघ ॥ कोटितीर्थस्यमाहात्म्यं श्रुतमाराधनात्तव ॥ २ ॥ आपपापहरंकृत्वा ब्रह्महत्यादिमानवः ॥ कोटितीर्थेस्नानमात्रान्नरोमुच्येतपातकैः ॥ ३ ॥ कोटितीर्थंनाममुनेकोटिद्वयसमन्वितं ॥ तस्मिन्स्नातोमहापापैर्मुच्यते नात्रसंशयः ॥ ४ ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥ तच्छ्रुत्वासर्वपापानि विलयंयांति तत्क्षणात् ॥ ५ ॥ अवंतिविषयेराजा विष्णुधर्मेतिविश्रुतः ॥ बभूवत् ॥ पुराकृतयुगेसोपिस्वराज्यंपर्यपालयत् ॥ ६ ॥ सदामद्यपशीलोवैगीतवाद्यानुमोदकः ॥ प्रत्यहंसुंदरीश्यामां सुकेशीसुस्तनीमुदा ॥ ७ ॥ रमयेच्चदिवारात्रं परेद्युस्तांत्यजेत्सदा ॥ सुकेशीसुंदरीस्निग्धा नारीयत्रवसेत्क्वचित् ॥ ८ ॥ मानयित्वामौल्येनबलात्कारेणवानृप ॥ रमयेच्चयथासौख्यंप्रातस्तांप्रत्यहंत्यजेत् ॥ ९ ॥ गुरुपत्नींभ्रातृपत्नींसखिपत्नींतथैवच ॥ शरणागतपत्नींच शूद्रपत्नींतथैवच ॥ १० ॥ वेश्यांवारमयेन्नित्यंविधवासंगमाचरेत् ॥ दासीवारमयेन्नित्यंरजकींयापिदोषकृत् ॥ ११ ॥ रजस्वलांवादुष्टांसोरमयेच्चानिशंतरं ॥ ब्रह्मद्वेषीकृतघ्नश्च देवब्राह्मणनिंदकः ॥ १२ ॥ देवब्राह्मणद्रव्याणिबलादपहरंसदा ॥ ब्रह्मद्वेष्यैःकृतघ्नैश्चसखित्वं

आदौ प्राप्ते स्कगोकर्णे यात्रार्थं सूतनंदन ॥ किंकार्यं पुरुषैः स्त्रीभिरेतन्नो वक्तुमर्हसि ॥ ३६ ॥ सूत उ० ॥ गोकर्णयात्राभिरतो नारी वा पुरुषोपि वा ॥
ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वापि नरोत्तम ॥ ३७ ॥ उपोषितो मुंडितश्च स्नात्वाश्राद्धं समाचरेत् ॥ यदा प्राप्नोति गोकर्णं यो वाको वापि मानवः
॥ ३८ ॥ मुंडनं चोपवासं च स्नात्वा कुर्वीत भक्तितः ॥ गंगायां भास्करे क्षेत्रे चौले चैवोपनायने ॥ ३९ ॥ श्रीशैले यज्ञदीक्षायां प्रायश्चित्तव्रतेषु च ॥
महागुरुमृते चैव महास्वामिमृतौ तथा ॥ जीवत्पितापि कुर्वीत वपनं श्राद्धमेव च ॥ संवत्सरे हि मासोने पुनः क्षेत्रं विशेद्यदि ॥ ४१ ॥ क्षौरोपो
षणकादीनि कुर्यादेवन संशयः ॥ पश्चिमां बुधिनीरस्थं गोकर्णक्षेत्रमुत्तमं ॥ ४२ ॥ रुद्रैर्याधिष्ठितं पुण्यं भास्करक्षेत्रमुच्यते ॥ पर्वताग्रे नदी
तीरे ब्रह्मविष्णुशिवैः श्रिते ॥ ४३ ॥ दुर्गादिबाहुलेचोद्योत द्भास्करमितीर्यते ॥ काञ्चीपुष्पगिरिः कांची निरुत्तारव्या भलंपुरी ॥ ४४ ॥ श्रीशै
लः श्रीविरूपाक्षः सेतुः केदारएवच ॥ गोकर्णं च दशैतानि भास्कराण्या हुरुत्तमाः ॥ ४५ ॥ आदौ स्नात्वा कोटितीर्थे स्थापयेद्ब्रह्मदंडकं ॥
क्षौरं कृत्वा विधानेन स्नानदानविधिं चरेत् ॥ ४६ ॥ भस्मगोमयमृद्धारिपंचगव्यं तथैवच ॥ मलापकर्षणं चैव स्नानदानविधिं स्मृतं ॥ ४७ ॥
एवं स्नात्वा विधानेन श्राद्धं कृत्वा विधानतः ॥ ततः समुद्रे विधिवत् स्नानं कुर्याद्यथा विधि ॥ ४८ ॥ पृथिव्यां यानि तीर्थानि समुद्रं प्रविशंति
हि ॥ तस्मात्समुद्रोत्यधिकः स्नानमात्राद्विमुक्तिदः ॥ ४९ ॥ सेतोसिंधोः सरस्त्वत्यां गोकर्णे पुरुषोत्तमे ॥ उदन्वदंभसि स्नानं सार्वकालं विधीयते
॥ ५० ॥ अन्येषु सर्वतीर्थेषु पर्वणि स्नानमाचरेत् ॥ प्रातःकालेत्यन्यदिने सागरं संस्मरेत्सकृत् ॥ ५१ ॥ गोकर्णेन्तु पत्राद्यैर्लसिंधुस्नानंस
माचरेत् ॥ पिप्पलादं कविं कण्वं कृतांतं जीवितेश्वरं ॥ ५२ ॥ मन्युं च कालरात्रिं च विद्यादुर्गां गणाधिपं ॥ देवान्ऋषीन्पितॄंश्चैव तर्पयित्वा
विधानतः ॥ ५३ ॥ पुनः स्नानं च कृत्वैव ब्राह्मणेभ्यो यथाविधि ॥ गोभूतिलहिरण्यादि दानं दद्यात्सदक्षिणं ॥ ५४ ॥ पितृस्थालीं समासाद्य

पितॄणांपिंडदोभवेत् ॥ तत्रपिंडप्रदानेनापतरःसर्वएवहि ॥५५॥ सद्यः प्रयांतिवैस्वर्गकुलकोटिसमन्विताः॥ स्नात्वारुद्रपदेसम्यगर्चयित्वा महाबलं ॥ ५६॥ श्रृणुयात्तीर्थमाहात्म्यं कुर्याच्चनिशिजागरं ॥ ब्राह्मणानूभोजयेत्पश्चात्स्वयंभुंजीतवाग्यतः ॥ ५७॥ ततः सर्वेषुतीर्थेषु स्नात्वातल्लिंगमर्चयेत् ॥ त्रयस्त्रिंशात्कृतीर्थेषुत्रयस्त्रिंशाह्निनेषुच ॥५८॥ एकैकंदिवसंस्थित्वाकुर्यादेवंविधिः स्मृतः॥तीर्थानांचत्रयस्त्रिंशत्तेषांनामानिमेश्रृणु॥ ५९॥गोकर्णंगुहतीर्थंचचक्रंकापिलमेवच ॥ अरण्यमुन्नितीर्थंच वैतापकमतःपरं ॥ ६१ ॥ कोबेरंनागतीर्थंच पश्चात्सांवर्तकंशुभं॥ आदित्यतीर्थंचशुभंमार्कंडेयमघापहं ॥ ६२॥ दुर्गाकुंडंनागतीर्थंकोटितीर्थंमतःपरं॥ उन्मज्जनंमहातीर्थंनदी वैतरणीतथा ॥६३॥अशोकपंचकं पश्चाद्गंगाधारमतःपरं ॥ भीमकुंडंतथागस्त्यंवसिष्ठंगारुडंतथा॥ ६४॥ मालेन्द्रारव्यानदीश्रुक्लाशिं शुमारमिहोच्यते॥ एकबिंद्वादिबिंदूनांचतुष्कंत्वेकमुच्यते ॥ ६५॥ एतान्येकैककोटीनांतीर्थानांनायकानितु ॥ ब्रह्मांडोदरतीर्थानिक रेःसृष्टानितेरवे॥ तेनसत्येनगोकर्णे तीर्थेप्रायहितोभव ॥ इमंमंत्रंसमुच्चार्यकुटितीर्थादिषुक्रमात्॥ ६७॥ स्नानंकुर्याद्यथान्यायंस र्वतीर्थाचनिम्नगा॥ गायत्रीकोटितीर्थंच ब्रह्मकुंडमतःपरं ॥ ६९॥ रामतीर्थंसंगमंच अशेतीर्थान्यनुक्रमात्॥ एवंसर्वेषुतीर्थेषुगो कर्णस्थेषुपार्थिव॥ स्नात्वायथाक्रमंमर्त्यो तत्तल्लिंगंसमर्चयेत्॥ एवंगोकर्णमासाद्यक्षेत्रक्षेत्रविध्यादिकंनृप॥७०॥ यःकरोतिन रोभक्त्यास्मपुण्यमनंतकं॥ इहभुक्त्वामहाभोगान्शिवलोकेव्रजेदसौ॥७१॥ ॥ इत्यादि० गोकर्णमाहा० अध्यायः॥ स्नानानीफ३०॥ शंसमेकापिलंतीर्थमुत्पत्तिंचैवशंसमे॥ अरण्यतीर्थंचविभोशंसनादेश्वरंतथा॥ २॥ अशोकस्याश्रमंब्रूहिलिंगं

तीर्थंतथैवच ॥ अन्येषांचैवसर्वेषांतीर्थानांसूतनंदन ॥ २ ॥ उत्पत्तिंचैवमाहात्म्यंविस्तराद्वक्तुमर्हसि ॥ सूतउ० ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामि यत्पृष्टोहमिहत्वया ॥ तीर्थानांचैवसर्वेषांस्वभावंजन्मभारत ॥ ३ ॥ कपिलायास्तुतीर्थस्यशृणुपूर्वमरिंदम ॥ पूर्वंकृतयुगेराजन्ग्रहणे भास्करस्यच ॥ ४ ॥ राहुणाराजशार्दूलनक्षत्रेश्रवणाह्वये ॥ पुष्यमासस्यभद्रंतेत्यमायांचाभवन्नृप ॥ ५ ॥ यत्रागुः सर्वलोकास्तुगोकर्णं प्रतिसव्रत ॥ इतस्ततोनुधावंतिप्रजाराजन्चतुर्विधाः ॥ ६ ॥ देवासुरमनुष्याश्चगंधर्वाप्सरसस्तथा ॥ नागाःसिद्धाश्चयक्षाश्चपशुपक्षिसरीसृपाः ॥ ७ ॥ अगमन्सत्रभूतानिसर्वाणिभरतर्षभ ॥ ग्रहणंद्रष्टुकामानिगोकर्णेतीर्थसत्तमे ॥ ८ ॥ तस्मिन्काले हरोदेव्यासहितःखमुपेयिवान् ॥ तांदृष्ट्वासमितिंराजन्गौरीशंकरमब्रवीत् ॥ ९ ॥ किमिदंदेवदेवेशभूतानांसमितिःकृता ॥ किमर्थंवैमहादेवअत्रागच्छंतिवैप्रजाः ॥ १० ॥ तामुवाचमहादेवोवियतिस्थःप्रियांशिवां ॥ अद्यापराण्हेग्रहणंभविष्यतिवरानने ॥ ११ ॥ सूर्यंदेवितंद्रष्टुंआगच्छंतिचवैप्रजाः ॥ स्नात्वात्र पूज्यमांभक्त्यायेपश्यंतिविभावसुं ॥ १२ ॥ प्रसन्नस्वर्भानुनादेविनतेषामस्तिदुर्गतिः ॥ मत्प्रसादेनगच्छंतिमृताःस्वर्गंनसंशयः ॥ १३ ॥ तस्मादितस्ततोभद्रेप्रजादेवि चतुर्विधाः ॥ आगच्छंत्यत्रशांतेषांसमूहमिममत्रवै ॥ १४ ॥ ततोदेवीशिवंनत्वावि स्मितावाक्यमब्रवीत् ॥ एतेस्वर्गंगमिष्यंतिसर्वेयदिमहेश्वर ॥ १५ ॥ नावकाशस्ततःस्वर्गेभवतीतिमतिर्मम ॥ ततःप्रहस्यभगवान्शंकरोभरतर्षभ ॥ १६ ॥ अब्रवीत् गिरिजांदेवोमधुरंवचनंहरः ॥ सर्वेस्वर्गंगमिष्यंतिनात्रकार्याविचारणा ॥ १७ ॥ पर्यायेणयथाकर्मतथाप्राप्स्यंतिसद्गतिं ॥ निरयंवामहाभागेपुण्यपापप्रकर्षणात् ॥ १८ ॥ मध्येतेषांगमिष्यंतित्रयोनिर्याणमद्यहि ॥ नान्येगच्छंतिवैस्वर्गंतामसाभक्तिवर्जिताः ॥ १९ ॥ तेषां मल्पतरासिद्धिः कायक्लेशाद्भविष्यति ॥ तीर्थानिदेवताश्चापिभक्त्यातुष्यंतिनान्यथा ॥ २० ॥ तस्मात्तिद्धिकरांभक्तिंभक्तिहीनस्तुपार्थिव ॥

गोकर्णक्षेत्रमासाद्य माघमासे नृपोत्तम ॥ प्रातःस्नात्वा कोटितीर्थे पूजयित्वा महाबलं ॥ १६॥ ब्राह्मणान्भोजयामास निराहारोद्विजोत्तमः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो अंतेस्वर्गमवाप्तवान् ॥ १७॥ राजन्भोतवदेहस्य यदित्वंसुखमिछसि ॥ गोकर्णक्षेत्रमासाद्य माघमेकंनरोत्तम ॥ १८॥ प्रातःस्नात्वाकोटितीर्थेपूजयस्वमहाबलं ॥ तवरोगोविनश्येत सर्वपापंविनश्यति ॥ १९॥ स्वस्थःस्वराज्यमासाद्यरंजयस्वस्वकाः प्रजाः ॥ धर्मेणमेदिनीरक्ष वेदशास्त्ररतोभव ॥ २०॥ देवान्द्विजान्समभ्यर्च्यस्वस्थोभवनृपोत्तम ॥ पुत्रैःपौत्रैश्चसहितोभुक्त्वाभोगाननेकशः॥ २१॥ देहांतेसुरलोकंत्वं प्राप्य सेनात्रसंशयः॥ संदेहोनात्रकर्तव्यः सत्यंसत्यंवदाम्यहं ॥ २२॥ सूतउ०॥ इत्युक्त्वासनकोयोगी पूजितस्तेनभूभुजा ॥ यथाकामंजगामासौयोगीत्रैलोक्यपूजितः॥ २३॥ ततःसराजामुदितोगतेयोगिनिभारत ॥ गोकर्णंचतदागंतुंसामात्यःसपुरोहितः॥ २४॥ हस्त्यश्वरथयानादिचतुरंगबलान्वितः॥ गोकर्णाभिमुखोराजाप्रतस्थेत्यतिलालसः॥ २५॥ क्षिप्रंसंप्राप्यगोकर्णंमाघादौक्षेत्रमुत्तमम् ॥ प्रातःस्नात्वाकोटितीर्थेपूजयित्वामहाबलं॥ २६॥ यथोक्तंयोगिनातेनतथैवकृतवान्नृपः॥ आनिशंमाघमासंसगोकर्णेराजकुंजरः॥ २७॥ सर्वतीर्थेषुचस्नात्वासर्वलिंगानिपूज्यच॥ निष्कल्मषश्चनिरुजःस्वपुरंप्राप्यहृष्टधीः॥ २८॥ यथाजीर्णत्वचंत्यक्त्वाराजतेवायुभोजनः॥ शुक्लपक्षेयथाचंद्रोमेघमुक्तोयथारविः॥ २९॥ तथाबभौनृपश्रेष्ठःसर्वरोगविवर्जितः॥ प्रजाःस्वाःस्वाःसधर्मेण धर्मराजइवापरः॥ ३०॥ देवब्राह्मणपूजांचसदासोकृतवान्नृपः॥ सत्पात्रेदानमुख्यैश्चयजेसर्वान्महाक्रतून्॥ ३१॥ पौरावभूवुःसंहृष्टाःपुत्रपौत्रसमन्विताः॥ भोगान्भुक्त्वाबहुविधान्भार्यासहपार्थिवः॥ ३२॥ पुत्रपौत्रैःपरिवृतोदेवब्राह्मणसेवकः॥ अंतेविमानमारुह्यदिव्यस्त्रीगणसेवितः॥ ३३॥ गंधर्वैर्गीयमानस्तुदेवलोकंययौनृपः॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंभूपतेपर्यपृछते॥ ३४॥ कोटितीर्थस्यमाहात्म्यंश्रुतमात्राघनाशनं॥ सर्वरोगहरंपुण्यंभूयःकिंश्रोतुमिछसि ॥ ३५॥ शौनकउ०॥

संमृज्यतस्तेचांगानि सांत्वयंतश्चतेद्विजाः॥ हेमातदृतितेविप्राऊचुःपुनरितिद्विजाः॥ ४१॥ तैःसांत्वमानोभगवान्नीलकंठ
उमापतिः॥ प्रत्यक्षमगमत्तेषांदेव्यासार्धंमहामते ॥४२॥ उत्थाप्यतान्द्विजवरान्स्पृष्टवांस्तनोशिवः॥ तेप्रविश्यमहादेवमु
क्तिस्थानमनुत्तमं॥४३॥तस्मिन्निर्वाणमगमन्नीश्वरास्तेबभूविरे॥ यत्रगोमिथुनंलग्नंतीर्थंतत्कापिलंविदुः॥ ४४॥तत्रस्ना
त्वानरोभक्त्याअश्वमेधफलंलभेत्॥ त्रिजन्मचरितंपापमल्पंवायदिवाबहु॥४५॥श्रवणेपुष्यमासस्यस्नातानांतत्रनश्य
ति॥ माघेभाद्रपदेकृष्णेषष्ठीभौमार्कसंयुता॥रोहिणीपातयुक्ताचेत्साषष्ठीकपिलास्मृता॥४६॥तस्मिन्कालेनृपश्रेष्ठतीर्थे
कपिलसंज्ञके॥स्नानंकुर्वंतियेभक्त्यातेभवाब्धेंतरंतिवै॥ ४७॥ ॥इत्यादि० गोकर्णमाहात्म्ये० अध्यायः॥ ॥
सूतउ०॥ ॥अरण्यतीर्थस्यविभोप्रभावंशृणुपार्थिव॥अरण्योनामराजासीत्पुराकृतयुगेमहान्॥ १॥चिरंराज्यश्रियंभु
क्त्वाविषयाननुभूयसः॥ ततोविरक्तोभोगेषुतपसेकृतमानसः॥ २॥ पुत्रेराज्यधुरन्यस्यययौगोकर्णनामकं॥ क्षेत्रंभरतशा
र्दूलअरण्योनृपसत्तमः॥ ३॥ तत्राश्रमपदंकृत्वातपस्तेपेसुदुश्चरं॥तपसामहतातस्यतुतोषभगवान्हरः॥ ४॥ प्रत्यक्षमगम
न्नस्यवचनंचेदमब्रवीत्॥ प्रसन्नंविद्धिमांराजन्ददाम्यभिमतंतव॥ ५॥यत्त्वंनृपवरंब्रूहिवरंमत्तोभिकांक्षसि॥ ततःप्रणम्य
राजर्षिर्देवदेवमुमापतिं॥ ६॥ प्राहेदंतमदीनात्माप्रीतंदृष्ट्वामहेश्वरं॥ सिद्धिमिच्छामिदेवेशादेहितन्मत्यमप्युत॥७॥ तीर्थंचे
दंनृपश्रेष्ठसर्वपापहरंभवेत्॥ इत्युक्तस्तेनतंदेवस्तथास्त्वित्यब्रवीद्वचः॥ ८॥ इतिदत्वावरंतस्मैशंकरोंतरधीयत॥अरण्योरा
जशार्दूलस्तत्रसिद्धः सनातनः॥ ९॥ तन्नाम्नाचाभवत्ख्यातंतीर्थंत्रैलोक्यपावनं॥अरण्यतीर्थंमारण्यमाश्रमंचमहोदयं १०

१८८

कापिलस्यतुतीर्थस्यदक्षिणेनकुरूद्वह ॥ अभवच्छुरपातात्तुपवित्रंपापनाशनं ॥११॥ तत्रस्नात्वानरोराजन्नग्निष्टोमफलंलभेत् ॥
आजन्मचरितंपापंतत्रस्नानाद्विनश्यति ॥१२॥ पितॄनुद्दिश्ययस्तत्रददातिचजुहोतिच ॥ तदक्षयंपितॄणांहिभविष्यतिनसंशयः
॥१३॥ ततःपरंकुरुश्रेष्ठश्रृणुनादेश्वरंपरं ॥ स्कनादोनामविप्रेंद्रःपूर्वस्यारोचिषांतरे ॥१४॥ आसीत्पातालमगमत्स्कतलंनामभारत ॥
समहात्मामहाबुद्धिः कामचारीद्विजोत्तमः ॥१५॥ स्कनलेविचरंस्तोथ ददर्शपरमेश्वरं ॥ लिंगमूर्तिधरंसाक्षाज्ज्वलंतंस्वेनतेजसा ॥१६
सूर्यानलसमंराजन्नमृतस्यंदनंसदा ॥ अंगुष्टमात्रंतल्लिंगंदृष्ट्वाविस्मयमागतः ॥१७॥ माणिनागस्यभद्रंतेतस्यवेश्मनिभारत ॥ सु
नादस्तंनागराजमभ्यगच्छन्महातपाः ॥१८॥ माणिनागोपितंदृष्ट्वाअभ्युत्थायासनंददौ ॥ पूजयामासतंसम्यगर्घ्यपाद्यादिभिर्नृप
१९ उवाचतंद्विजश्रेष्ठंस्वागतंतेद्विजोत्तम ॥ किमागमनकृत्यंतेब्रूहितद्वितराम्यहं ॥२०॥ स्कनादस्तंनागराजमब्रवीत्प्रीतिसंयुतः
किमिदंतेनागराजतेजसाज्वलतेमहान् ॥२१॥ लिंगमूर्तिधरःसाक्षान्नीलकंठइवापरः ॥ तच्छ्रुत्वानागराजस्कवचनंब्राह्मणेहि ॥२२ स्य
तंप्रणम्यमहाभागमिदंवचनमब्रवीत् ॥ श्रूयतांद्विजशार्दूलसर्वदेवमयंह्यिदं ॥२३॥ अमृतेमथ्यमानेतुसंभूतलिंगमुत्तमं ॥ सा
र्धंवस्कभिरन्यैस्कबटुभिर्द्विजसत्तम ॥ २४॥ एकैकंजगृहुस्तस्मात्करासिद्वादयस्तदा ॥ अश्वमप्सरसश्चैवनागराजमतःपरं २५
अगृण्हद्विद्रोभगवान्ब्रह्मोंकारमगृण्हत ॥ लक्ष्मीश्चकौस्कभंदिव्यंरत्नंगृहीतंविष्णुनाप्रभो ॥२६॥ बालेंदुश्चविषंचोग्रंगृहीतं
चात्रशंभुना ॥ एवंसमस्तरत्नानिस्वंस्वंभागमगृण्हत ॥२७॥ ततःपितामेभगवान्कश्यपस्तपसांनिधिः ॥ जग्राहेदंतरादित्यंतं

गंमणिमयंशृंगं ॥२८॥ आराधयामासचिरंपितामहमहातपाः॥ अनन्यदुर्लभांविप्रसिद्धिमापचकश्यपः॥ २९॥ तस्मिन्प्रत्यक्षमग
च्छिवःसाक्षात्सनातनः॥ प्रीतःकश्यपमाहेदंभगवान्वृषभध्वजः॥३०॥ सिद्धिंप्राप्तोसिपरमांकिंभूयस्तेददाम्यहं॥ ततस्तुकश्यपोरा
जन्प्रणिपत्यकृतांजलिः॥३१॥ उवाचवचनंश्लक्ष्णंप्रसन्नंगोवृषध्वजं ॥तस्मिन्लिंगेभवान्देवनित्यंभवितुमर्हसि ॥३२॥ सांनिध्यमेवते
देववरमेतद्वृणोम्यहं ॥ यदिप्रसन्नोभगवानूतन्मत्यंदातुमर्हसि ॥३३॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्यदेवदेवउमापतिः॥तथास्त्वितिवरंदत्वासा
न्निध्यमकरोत्प्रभुः॥ ३४॥ तस्मिन्मणिमयेलिंगेरमतेचमहेश्वरः॥ तन्मत्यमददाद्विप्रपिताप्रीतेनचेतसा ॥३५॥ उक्तंचददता
तेन इदंक्षत्रामहात्मना ॥स्कनादोनामवैविप्रोयदायातिगृहंतव ॥ ३६॥ तदासंमान्यदातव्यमिदंमणिमयंशिवं ॥ यावन्नयाचतेलिं
गंतावन्नुभ्यंमहामते ॥३७॥ससिद्धिंदास्यतिविभोगृहीत्वालिंगमुत्तमं ॥ एवमुक्तंकश्यपेनपित्राममहात्मना ॥ ३८॥ तस्माद्गृहाण
विप्रेंद्रप्रसादस्कमुखोभव ॥ सूतउवा०॥ ततःस्कनादोभगवान्कश्यपस्यात्मसंभवात् ॥ ३९॥ तद्गृहीत्वामहालिंगंदिव्यंमणिमयंशृंगं॥
प्रीतःप्रसन्नमनसाअहीश्वरमभाषत ॥ ४०॥ वरंब्रूहिमहाभाग मनसायद्यदिच्छसि॥ दातास्मतेनागराजयद्यपिस्यात्सुदुर्लभं
॥४१॥ ततःप्रणम्यतंनागइदंवचनमब्रवीत्॥ वरंज्ञानंपरांसिद्धिंपरमार्थंचसत्तम ॥ ४२॥ इच्छामित्वत्प्रसादेनतन्मत्यंदातुम
र्हसि ॥ तच्छ्रुत्वास्कनादोवैनागराजमभाषत ॥ ४३॥ याचितंयत्त्वयानागतत्सर्वंतेभविष्यति॥ इत्युक्त्वातंस्कनादोपियथो
स्थेरगतिर्हृजुः॥ ४४॥ स्कतलान्निर्गतःसोथगोकर्णंसमुपागमत्॥ आगत्यतत्रविप्रेंद्रः कृत्वाश्रमपदंशुभं॥ ४५॥ आराधया
मासयिमोलिंगंतदमृतोद्भवं॥ आराध्यसुचिरंकालं तपसामहतानृप॥ ४६॥ प्रत्यक्षीकृत्यलोकानांमीशानंप्रत्यभाषत ॥

फलंनलभतेदेविनात्रकार्याविचारणा ॥२१॥ स्वर्गापवर्गफलदाभक्तिरेवशुभानने ॥ देवीकुतूहलेनाथत्वयैतच्छंकरंमुदा ॥ २२॥ तन्मे
शंसजगन्नाथमोक्षंगच्छंतियेप्रभो ॥ ततस्तामब्रवीद्देवोदृश्यतामितिसादरं ॥ २३॥ वृषोभूत्वामहादेवोगौरीमिदमुवाचह ॥ भवत्वंकपि
लादेवीएहिभूमिंशुभानने ॥२४॥ इत्युक्त्वातौनृपश्रेष्ठमिथुनंकर्दमांभसि ॥ अर्धमग्नमभूद्राजन्मार्गेतेषांनृपोत्तम ॥ २५॥ तंदेश
मगमत्कश्चित्पुरुकुत्सइतिद्विजः॥ सार्धंजनैर्बहुविधैर्मिथुनंतद्ददर्शह ॥२६॥ दृष्वातत्साहतान्विप्रः कृपयातिपरिप्लुतः ॥ इदंगोमि
थुनंमग्नंपंकेमहतिपश्यत ॥ २७॥ उत्सृज्येदंवयंसर्वेपश्चाद्यास्यामहेजनाः ॥ गतायथेच्छंराजेंद्र कालातिक्रमशंकया॥ २८॥ गता
स्तेराजशार्दूल पुरुकुत्संविनाचवै ॥ पुरुकुत्सोपिमतिमान्कर्दमंतंवियेशह ॥ प्रविष्योद्धर्तुकामस्तन्महद्यत्नंसमारभत् ॥ शक्तेनतस्मा
द्राजेंद्र यत्नेवानपिसद्विजः॥ ३०॥ उद्धर्तुंचलितुंवापितातोदुःखमुपागमत् ॥ तस्मिन्तथावर्तमानेआत्रेयोनामवैद्विजः॥ ३१॥ सार्थे
नमहतासार्धंततस्तंदेशमागमत् ॥ तंदृष्वापुरुकुत्सस्तु आहूयेदमभाषत ॥ ३२॥ इदंगोमिथुनंलग्नंपंकेमहतिपश्यत ॥ इदमु
त्सृज्यवेगेन यास्यामः सहितावयं ॥ ३३॥ आत्रेयस्तुतथेत्युक्त्वात्यन्येनेच्छंतितद्वचः॥ यथेच्छंवैगतास्तेहि आत्रेयः प्रविवेशह ॥
ततस्तौद्विजशार्दूलौयत्नवंतौबभूवतुः॥ अशक्नुवंतौराजेंद्र ततोदुःखमुपागतौ ॥३५॥ ततःपुनरमेयात्मा सुहोत्रोनामवैद्विजः॥ ध
र्मज्ञशीलवान्राजन्स्तंदेशमुपागमत् ॥ ३६॥ महत्यात्वरयायुक्तोद्रष्टुंत्रस्तंविभावसुं ॥ सैहिकेयेनभद्रंते राक्षसेनराजसत्तम ॥३७
रंदैः परिवृतःसोथ ददर्शमहदद्भुतं ॥ पंकलग्नंगोमिथुनं तदुद्धारोद्विजोत्तमो ॥ ३८॥ कृपयापरयाविष्टस्तस्मिन्नेवपपातह ॥ सुहो
त्रः पुरुकुत्सश्चआत्रेयश्चमहायशाः॥ ३९॥ तेवैगोमिथुनंतस्मादुत्सृज्यनृपपुंगव ॥ अपंकेदेशमानीयविससर्जुर्द्विजोत्तमाः॥४०॥

दंभरतर्षभ ॥ ९ ॥ अग्नेः प्रसादाल्लब्धंतुरम्यंकामगमंपुरा ॥ वायुवेगंमहासत्वंवायोस्तुल्यबलंमहत् ॥ १० ॥ तेनाश्वेनागतोराजाजं
बूद्वीपंप्रतिप्रभो ॥ वर्षाण्यस्मिन्नवविभोजंबुद्वीपेकुरूद्वह ॥ ११ ॥ विहायतानिवर्षाणिभारतंखंडमागमत् ॥ कर्मभूमिरियंराजन्तदन्या
भोगभूःस्मृता ॥ १२ ॥ श्रेष्ठंतत्रापिगोकर्णइतिमत्वातदागमत् ॥ ज्ञातश्रृंगगिरिंप्राप्यदेवगंधर्वसेवितं ॥ १३ ॥ पितामहानांराजेंद्रतत्रदृ
ष्ट्वाश्रमंशुभं ॥ चतुर्णामात्मनश्चैवतत्रदृष्ट्वापितामहान् ॥ १४ ॥ अग्नियुतिंचाग्निबाहुंमेधाश्वंचतथापुरुं ॥ अवरुह्यहयात्तूर्णंववंदे
स्वपितामहान् ॥ प्रियव्रतस्यपुत्रास्तेअशोकस्यापितामहाः ॥ मुक्तिकामास्तपस्यंतोभ्रातरस्तेनृपोत्तम ॥ १६ ॥ दृष्ट्वातेभ्रातरःपौत्र
मात्मीभिरभिनंदितं ॥ तैःपूजितःसराजर्षिःसवृत्तांतंन्यवेदयत् ॥ १७ ॥ तच्छ्रुत्वातेकृपाविष्टाः पौत्रस्यवचनंतदा ॥ तमूचुस्तपसापुत्र
आराधयमहेश्वरं ॥ १८ ॥ अत्रस्थत्वंनृपश्रेष्ठसतेशोकंप्रहास्यति ॥ व्रतैर्बहुविधैराजन्रुद्रोक्तैःसर्वकामदैः ॥ १९ ॥ सतेमनोरथंराजन्
प्रदास्यतिनसंशयः ॥ अस्माकंतपसापुत्रक्षिप्रंद्रक्ष्यसिशंकरं ॥ २० ॥ सूतउ० ॥ अशोकस्तुकृतथेत्युक्त्वा कृत्वाश्रमपदंशुभं ॥ व्रतोप
वासनियतोयथोक्तंचपितामहैः ॥ २१ ॥ तथाचकारसतपःशिवध्यानपरायणः ॥ ततोदशवर्षाणितैःसार्धंपृथिवीपतिः ॥ २२ ॥ त
पोग्निनादह्यमानःशिवमाराधयत्परं ॥ तुतोषतपसातस्यतेषांचापेक्षयाहरः ॥ २३ ॥ प्रत्यक्षमगमत्तेषांसान्निध्येतस्यपार्थिव ॥
तेदृष्ट्वादेवदेवेशंशूलपाणिमुमापतिं ॥ २४ ॥ द्वादशादित्यसंकाशंज्वलंततेजसाविभुं ॥ शिरोभिरवनिंगत्वा प्रणेमुस्तेमहर्षयः ॥ २५
शरणंभवदेवेशेत्वाअशोकस्यतिसत्तम ॥ ततस्तेषांवचःश्रुत्वाताना ह्भगवान्शिवः ॥ २६ ॥ वरंब्रूतमहाभागास्तद्दाम्यविलंबि
तं ॥ इत्युक्तेशूलिनाराजाप्रणम्येनंवचोब्रवीत् ॥ २७ ॥ अशोकइतिमेनामप्रथितंवृषभध्वज ॥ पुत्रैःपौत्रैःपरिवृतोदौहित्रैरपिशंकर

॥२८॥ मोदमानः स्थितोराज्येदुःखानामविशारदः॥ मृतास्तेद्यमहादेवहृतंराज्यंपरैर्मम ॥२९॥ स्फीतंसर्वधनंदेवविहायैकास्त्रिलोचन॥
शोकेनमहतादेवआविष्टःपार्वतीपते ॥ ३०॥ इहागतोस्मिदेवेशत्वामहंशरणंगतः॥ पितामहैर्ममविभो संगत्यसुरसत्तम॥ ३१॥ तेषामे
वप्रभावेणत्वामहंदृष्टवानज॥ अतःपरंममविभोयत्कृत्यंतत्प्रयच्छनः॥ ३२॥ ततस्तमाहराजानंशंकरःप्रणयादिदं॥जीवंतुसुहृदस्तेवैये
मृतानृपतेयुधि॥३३॥ मत्प्रसादादरीन्सर्वान्त्वंजेष्यसिनसंशयः॥ शोकोनभवितातात अद्यप्रभृतिसुव्रत॥ ३४॥ प्रसादान्ममग
जेंद्रसिद्धिर्भवतुशाश्वती॥ आश्रमंतवराजेंद्रलोकेख्यातंगमिष्यति ॥३५॥ तीर्थंचतवनाम्नेदंख्यातंभवतुपार्थिव॥ पूर्वेषांतवराजें
द्रआश्रमाणिमहांतिच॥३६॥ तीर्थानितेषांराजेंद्रनन्तसंज्ञाभिरप्युत॥ भवंतुमत्प्रसादेनसर्वपापहराणिवै॥ ३७॥ वैशाखेवैशाखवा
यामेषुस्नात्वानरोत्तमाः॥ अशोकेशंपूजयंतिगंधपुष्पाक्षतादिभिः॥ ३८॥मत्प्रसादेनतेशोकंसप्तजन्मनिनाप्नुयुः॥ सप्तजन्मकृ
तात्पापात्स्नात्वाशुध्यंतितेनराः॥ ३९॥ गच्छत्वंपालयावन्मोराज्यंनिहतकंटकं॥ पुत्रैःपौत्रैःपरिवृतोदौहित्रैर्ज्ञातिबांधवैः॥४०॥ सहि
तःसर्वभूतेस्त्वंचिरंपालयमेदिनीं॥ इतिदत्वावरंशंभुरशोकायनृपोत्तम॥ ४१॥ अनुमान्यचराजर्षीन्तत्रैवांतरधीयत॥ अग्नि
र्युतेस्तथातीर्थमग्निवाहोस्तथैवच॥ अशोकतीर्थमन्यच्च सर्वशोकविनाशनं॥ अशोकपंचकमिति सर्वलोकेषुविश्रुतं॥ ४२॥
अशोकपंचकेस्नात्वा अशोकेशंसमर्चयेत्॥ सर्वेषामेवदुःखानांध्वंसोभवतिनिश्चयात्॥ ४४॥ अशोकेशस्यमाहात्म्ययेशृण्व
तिनराभुवि॥ तेषांनृपसुखध्वंसोजायतेनकदाचन॥ ४५॥ ॥ इत्यादि० गोकर्ण० अध्यायः॥ ॥ सूतउवाच॥ तस्मा
दाग्नेयदिग्भागेक्रोशमध्येतिनिम्नगा॥ कामाघनाशिनीनामा सर्वपापहराशुभा॥१॥ तस्यांस्नात्वापुराकामोगोकर्णक्षेत्रमागमत्

हरेकृतमहद्रोहाद्विमुक्तोमन्मथोनृप ॥ २ ॥ शौनकउवाच ॥ ईश्वरेतुकथंद्रोहोमन्मथेनकृतोविभो ॥ कामाघनाशिनीनाम्नीकथंख्यातानदी
रुग्मा ॥ ३ ॥ कथंस्नानंसमकरोत्कथंक्षेत्रंगतःप्रभो ॥ सूतउ० ॥ शृणुशौनकवक्ष्यामियत्पृष्टोहंत्वयानघ ॥ हरकोपाग्निनादग्धः पूर्वकामः
रुचान्वितः ॥ ४ ॥ शिवेनस्तुत्वाघशांत्यैत्रिःपरीत्यधरामिमां ॥ क्षेत्रस्थास्यप्रवेशेतुत्यक्तूर्होपिमनोभवः ॥ ५ ॥ तस्मात्क्षेत्राद्बहिःस्थित्वातप
स्तीव्रमतप्यत ॥ दिव्यवर्षसहस्रंतु लिंगंकृत्वाविधानतः ॥ ६ ॥ पूजयामासमदनोशिवध्यानपरायणः ॥ ततस्तुष्टोमहादेवः प्रत्यक्षमगमत्तदा
॥ ७ ॥ दृक्षानेत्रपथेशंभुंहर्षोत्कर्षसमन्वितः ॥ तुष्टावबाष्पनिरुद्धाभिः कृतांजलिपुटःस्थितः ॥ ८ ॥ नमःशिवायशुद्धाय शांताय हरयेनमः
शंकरायशरण्यायत्रिनेत्रायनमोनमः ॥ ९ ॥ सृष्टिस्थितिविनाशानांहेतवेपरमात्मने ॥ देवदेवनमस्तेस्तुपशूनांपतयेनमः ॥ १० ॥ देवा
नांविघ्ननात्पूर्वंत्वयिद्रोहमकारिषं ॥ तद्दोषशांतिर्मभूयाद्धरीरंचवृणेप्रभो ॥ ११ ॥ क्षेत्रस्यांतःप्रवेशंचस्थितिंपूज्यांचतत्रमे ॥ त्वत्पादांबु
जभक्तिंचत्वद्भक्तानांचसंगमं ॥ १२ ॥ तच्छ्रुत्वावचनंशंभुःप्रीत्याहमकरध्वजं ॥ वसुदेवगृहेसाक्षाद्भगवान्कमलापतिः ॥ १३ ॥ यदावत
रणंकुर्यात्तस्यपुत्रत्वमाप्नुहि ॥ गोकर्णांतःप्रवेशार्हं प्रायश्चित्तंकरोम्यहं ॥ १४ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्छंभुः स्वकरस्थरुजातदा ॥ खानिते
भूतलेगंगापातालादूर्ध्वमागता ॥ १५ ॥ उवाचचपुनःकामंशंकरोवृषवाहनः ॥ नमःरुद्रायशांताय हरयेपरमात्मने ॥ सृष्टि-
स्थितिविनाशानांकारणायनमोनमः ॥ इममंत्रंसमुच्चार्यस्नात्वाकामाघनाशिनीं ॥ अस्मद्द्रोहाद्भवात्पापान्तत्क्षणान्मुच्यतेनरः ॥ १९१
॥ तस्मात्स्नानंकुरुष्वात्रसर्वपापाद्विमुच्यसे ॥ १९ ॥ श्रुत्वेत्थंवचनंशंभोः स्नानंकृत्वायथाविधि ॥ निर्मलः शांतहृदयः शिव
भक्तिसमन्वितः ॥ १९ ॥ तत्क्षणाद्भवत्कामः शिवस्तुतिपरायणः ॥ हरशंभोमहादेवविश्वेशामरवल्लभ ॥ शिवशंकरसर्वेशभक्त

सनारद उ० ॥ त्वयमिछामिरे वेशात्वय्येवेत्यब्रवीद्वचः ॥ ततोमहेश्वरस्तस्मेददौसायुज्यमात्मनि ॥ ४७ ॥ ततः सनादो भगवान्स्वयमेवशिवोभवत् ॥ नादेश्वरामितिख्यातंताक्ष्यंपार्थिवोत्तम ॥ ४८ ॥ अधस्तादवनेराजन्निदानीतत्र वर्तते ॥ ताक्ष्यमानेपदातत्र नादयत्यवनीतलं ॥ ४९ ॥ असिद्धास्तंनपश्यंति सिद्धाःपश्यंतितंनृप ॥ तीर्थंचतत्रतस्यैव नादतीर्थमितिश्रुतं ॥ ५० ॥ अस्ति पुण्यप्रदंराजन्सर्वकामप्रदंनृणां ॥ कार्तिकेरुद्रकूपक्षेतु एकादश्यांनृपोत्तम ॥ ५१ ॥ तत्रस्नात्वाश्वमेधस्यफलंविंदतिमानवः ॥ आजन्मचरितंपापंतत्रस्नानाद्विनश्यति ॥ ५२ ॥ दृष्टमात्रेणताक्ष्यंस्वर्गंगछंतिदेहिनः ॥ विधूयसर्वपापानि ब्रह्महत्यादिकान्यपि ॥ नावकाशमभूत्तस्मिंदेवानामवनीपते ॥ ५४ ॥ सिंचंत्यदेवैर्मुनिभिर्गोपितंतदभूद्भुवि ॥ तदेतत्कोटितीर्थात्तु उदीच्यांदिशिविद्यते ॥ ५५ ॥ ॥ इत्यादि० गोकर्णमाहात्म्ये० अध्यायः ॥ ॥ सूतउवाच ॥ अतःपरमशोकस्यतीर्थंशृणुकुरूद्वह ॥ अशोकोनामराजर्षिः लक्षद्वीपाधिपःपुरा ॥ १ ॥ पौत्रोमेधातिथेश्चैव पुत्रःपारावतस्यच ॥ तस्यचासीत्पुत्रशतमशोकस्यमहात्मनः ॥ २ ॥ तेषामपिमहावीर्या पुत्रपौत्रादिसंततिः ॥ कन्याशतंचतस्यासीदशोकस्यमहात्मनः ॥ ३ ॥ तेषांपुत्रैश्चपौत्रैश्चदेशाः सर्वेपिपूर्यत ॥ सतैः सर्वैःपरिवृतोबुभुजेविषयान्प्रियान् ॥ ४ ॥ रंजनात्सर्वलोकानांराजासीत्पृथिवीपतिः ॥ अक्षोहिण्योनृपस्यासन्बह्वश्वरथयोधिनः ॥ ५ ॥ ततस्तस्मादशगुणः क्रमतिर्नामपार्थिवः ॥ अशोकस्यपुरींरुध्वा तेनराज्ञामहत्तरं ॥ ६ ॥ युद्धंचकारसुचिरमशोकेनमहात्मना ॥ अहिंसयित्वान्नृपतिमशोकंपार्थिवोत्तमं ॥ ७ ॥ सेनांविदारयामासपुत्रपौत्रादिभिःसह ॥ ततःसंत्यज्यसर्वाणिवस्तूनिसन्नृपोत्तमः ॥ ८ ॥ मशोकः स्वपुरींराज्यंविहायैकोमहामनाः ॥ अश्वरत्नंसमारुह्य विवृ

उपयेमेभरद्वाजतनयांवरवर्णिनीं ॥तस्यांवैश्रवणोनामपुत्रोविश्रवसोत्वभूत्॥३८॥सचिरायतपस्तेपेब्रह्माणंप्रतिभारत ॥तस्मा
त्तमानमैश्वर्यं विमानंपुष्पकाभिधं॥३९॥लब्ध्वालंकामधिमध्येनिवासायपुरीमपि ॥लोकपालत्वमदादात्तस्यतुष्टःपितामहः॥४०
धूनानामीश्वरत्वंचअमरत्वंचदत्तवान्॥सुमालीराक्षसेंद्रोथदृष्ट्वावैश्रवणंनृप॥४१॥तत्संपदर्थीमतिमान्स्वसृतामिदमब्रवीत्॥
पुत्रिकेकेशिभद्रंतेकुबेरोविश्रवःसुतः॥४२॥अस्मल्लंकापुरींलब्ध्वा महदैश्वर्यवान्नूरवलु॥त्वंहिविश्रवसंपुत्रिपतित्वेवरयाधुना
॥४३॥तवापितादृशःपुत्रोभविष्यतिनसंशयः॥सातथेतिप्रतिज्ञायगतावैश्रवसोंतिकं॥४४॥तांदृष्ट्वाविश्रवाराजन्समपृ
च्छन्महातपाः॥कासिभद्रेकुतश्चासिकिमर्थंचागतावनं॥४५॥सातमाहानवद्यांगीराक्षसेंद्रसुतास्म्यहं॥पित्रासुमालिनाविप्र
प्रेषितात्वामिहागता॥४६॥कन्याहंकेकसीनामनोषंत्वंतातुमर्हसि॥ततोमुनिर्ज्ञानदृष्ट्याज्ञात्वातस्यामनोगतं॥४७॥विश्रवा
स्तामुवाचेदंपुत्रकामासिभामिनी॥अतीवदारुणेकाले यस्मान्मांप्रत्युपागता॥४८॥तस्मात्क्रूराभविष्यंतिपुत्रास्तवसुभानने॥
ततःकनीयान्धर्मज्ञःपुत्रोवंशाकरोभवेत्॥४९॥ततस्तेनैवमुक्ताचास्थिताभर्तृसमीपतः॥तस्यांसभूत्क्रूरकर्माराक्षसोतीवदारुणः
॥५०॥दशास्योविंशतिभुजोनीलांजनचयोपमः॥ततश्चकुंभकर्णोभून्महाकायोमहाबलः॥५१॥ततःशूर्पणखाजज्ञेदारुणा
तीवभीषणा॥ततोविभीषणोजज्ञेसाक्षाद्धर्मइवापरः॥५२॥एवंतेराक्षसाराजन्बभूवुरावणादयः॥गोकर्णंक्षेत्रमासाद्यतपस्ते
पुर्महाबलाः॥५३॥शिरांसिस्वानिविछिद्यजुहावदशकंधरः॥कुंभकर्णोपिराजेंद्रधर्मबुद्धिर्विभीषणः॥५४॥तेषांतपः प्रभा १९२
वेणब्रह्माप्रत्यक्षतांगतः॥ ददौतेषावरंब्रह्मायथाभिलषितंनृप ॥५५॥ अणिमादिमहासिद्धिमायुर्योगंचरावणः॥ अ
वध्यत्वंसर्वभूतेभ्यःतेमानुषजातितः॥५६॥कुंभकर्णोमहानिद्रांवव्रेपापमतिस्तथा॥विभीषणोपिधर्मात्मावव्रेधर्ममतिंनृप ५७

अमरत्वंविष्णुभक्तिंलब्धवान्साविभीषणः॥ इतिदत्वावरंब्रह्मातत्रैवांतरधीयत ॥ ५८॥ सूतउ०॥ रावणेशादिलिंगानि सर्व
सिद्धिकराणिभो॥ येपूजयंतिमनुजादीर्घायुष्याभवंतिते ॥ ५९॥ गोकर्णेतदूनंश्लेष्मसर्वसिद्धिनिषेवितं॥ अत्रश्लेष्मातकेसि
द्धान्निबोधकुरुनंदन ॥ ६०॥ हेतिर्नाममहारक्षःप्रहेतिश्चमहारथः॥ विद्युत्केशांबरीषश्चपुलस्त्योविश्रवामुनिः॥ ६१॥ राजराजश्च
यक्षेंद्रोविश्वश्चिनिर्ऋडूरतः॥ एतेचान्येचबहवस्तत्रसिद्धिमुपागताः॥६२॥ सूतउ०॥ एवंलब्धावरंरक्षोऐश्वर्यबलदर्पितः॥ रा
वणोमातृवाक्येनबंधुदैत्यसमन्वितः॥ ६३॥ ससंगरेवैश्रवणंविजित्यसहसैनिकं॥ अपहृत्यपुरींलंकांविमानमपिपुष्पकं॥ ६४॥
लंकायांवसतिंकृत्वाबुभुजेविषयान्प्रियान्॥ निर्यासितोवैश्रवणोरावणेनदुरात्मना ॥६५॥ गोकर्णेतुतपस्यंतंपितरंचागमत्ततः
प्रणम्यपितरंसर्वंकृतंयत्तेनरक्षसा॥ ६६॥ न्यवेदयदमेयात्मातततंप्राहविश्रवाः॥ गोकर्णेव्रततपस्तप्त्वा प्रत्यक्षीकुरुशंकरं॥ ६७
सदृढातितवाभीष्टंनात्रकार्याविचारणा॥ इतिश्रुत्वापितुर्वाक्यंलिंगंस्थाप्याविधानतः॥ ६८॥ तपस्तप्त्वातुरुचिरंप्रत्यक्षीकृतशंकरं॥
अष्टौनिधीन्महापद्मप्रमुखांमहतीश्रियं॥ ६९॥ आसाद्यचाधिकैलासंविभांतीमलकांपुरीं॥ उदक्कुबेरईशित्वंशिवकांचमनोहरां ७०
प्राप्यवैश्रवणोराजन्नलकाख्यांमहापुरीं॥ संप्राप्यमोदमानस्तुतत्रोवासयथासुखं॥७१॥ सूतउ०॥ तीर्थंवैश्रवणंनामसर्व
पापविनाशनं॥ राजाधिराजमंत्रेणस्नात्वातीर्थेचतस्यवै॥७२॥ कुबेरेशांपूजयित्वासर्वैश्वर्यैसविंदति ॥ ॥ इत्यादि०गो
कर्ण० अध्यायः॥ ॥ ज्ञातानीकउवाच॥ वैनायकस्यतीर्थस्यसंभवंवक्तुमर्हसि॥ विनायकः किमकरोदेतन्मेविस्तराद्व
द॥१॥ सूतउ०॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामितीर्थंवैनायकंमहत्॥ गिरेःकलकलाख्यस्यआग्नेय्यांदिशिविद्यते॥ वैनायकाश्रमंनाम
सर्वसिद्धनिषेवितं॥ तत्केतकीवनमितिप्रवदंतिविपश्चितः॥ ३॥ पुरातुकेतकीयत्रपरांसिद्धिमुपागता॥ तत्रतप्त्वागजास्यस्तु

परांसिद्धिमुपागमत् ॥ ४ ॥ सूत उ० ॥ कदाचित्पार्वतीं वीक्ष्य माणस्य परमेशितुः ॥ उद्गच्छन्महातेजो ललाटे नृपसत्तम ॥ ५ ॥ सद्यः शिवाकृतिः सोथ कुमारः समजायत ॥ दीपाद्दीपांतरमिव सर्वलोकमनोहरः ॥ ६ ॥ तमादायात्मनेत्रोत्थं कुमारं परमेश्वरः ॥ गाढमालिंग्यतं शंभुर्गौर्याहस्ते ददौ तदा ॥ ७ ॥ तं दृष्ट्वा देवताः सर्वा हृष्टा आसन् शिवात्मजं ॥ विनायकाख्यांगमितो विजहार यथा सुखं ॥ ८ ॥ एकदा पार्वती दृष्ट्वा गजास्यं तनयं स्वकं ॥ स्वभर्तारं शंकरं इति त्यमन्यत गिरेः सुता ॥ ९ ॥ ततस्तमात्मजं ज्ञात्वा कुपिता पार्वती तदा ॥ अशापीत्तनयं देवी विकारांगो भवेति ॥ १० ॥ गजाननो दशभुजः खर्वपाणिपदांबुजः ॥ लंबोदरः शूर्पकर्णः सो भून्मानुष्यशापतः ॥ ११ ॥ ततो दृष्टः शिवेनासौ दृष्टः कइति पार्वतीं ॥ विनायकस्तवमकृत इति शर्वजगाद सा ॥ १२ ॥ तच्छ्रुत्वाह प्रियां शंभुर्नोचितं कृतवत्यसि ॥ ततो विनायकं शंभुर्मूर्ध्न्युपाघ्राय चाब्रवीत् ॥ १३ ॥ गजास्यशृणुभद्रं ते मातरं प्रति मा कुधः ॥ मातृशापात्तुवैरूप्यं तव प्राप्तं गजानन ॥ १४ ॥ इदमेवयथाभूयात्पुनः सौरूप्यमात्मनः ॥ गोकर्णमामकं क्षेत्रं याहि सिद्धर्षिसेवितं ॥ १५ ॥ रुद्रयोनेरुत्तरस्यां क्रोशार्धे संस्थितं शुभं ॥ केतक्याः सिद्धिदं रम्यं केतक्याश्रममुत्तमं ॥ १६ ॥ तत्रास्थितस्त्वंतनयतपो घोरं समाचर ॥ इतिपित्रोदितंश्रुत्वातथास्तिति गजाननः ॥ १७ ॥ ततोगोकर्णमगमत्क्षेत्रं सिद्धर्षिसेवितं ॥ तत्राश्रमपदंकृत्वाभुभुजे केतकीवने १८ निश्चलेनैवमनसातपस्तेपेसुदुश्चरं ॥ ततः कालेषुगच्छत्सु कदाचित्परमेश्वरः ॥ १९ ॥ ब्रह्मविष्ण्वादिकैर्देवैः पार्वत्याप्रमथैः सह ॥ आविर्बभूवपुरतोगजास्यस्य नृपोत्तम ॥ २० ॥ प्रसन्नंपितरंज्ञात्वा आगतंत्रिदशैः सह ॥ कृतांजलिस्तदाराजन्प्रणाना

वत्सलपाहिमां॥ इतिस्तुत्वाहरंभक्त्यावरमन्यमयाचत ॥ २१॥ लिंगमेतत्पूजकानांकामदंभवतुप्रभो ॥ कामेश्वराभिधानेन
सर्वासिद्धिप्रदोस्तुवे ॥ २२॥ अघनाशाननाम्नीयंनदीनांप्रवराभवेत्॥ चैत्रमासि सितेपक्षेत्रयोदश्यांतुयोनरः॥ २३॥स्नात्वात्र
पूज्यकामेशं सर्वान्कामानवाप्नुयात्॥ इतिकामेरितंश्रुत्वाशंकरःप्रत्यभाषत॥ २४॥यदुक्तंभवतासर्वंतद्भवेन्नभ्रमथाधुना॥ब्रह्म
हायुरुतल्पीचस्वर्णस्तेयीचमानवः॥ २५॥ सुरापानरतोवापिसंयुक्तोप्युपपातकैः॥ स्नात्वात्रपूज्यकामेशं सर्वान्कामानवाप्नुयात्॥
२६॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोयात्राहेः सभवेद्ध्रुवं॥ गोकर्णस्यद्विजश्रेष्ठकिमुसन्मार्गवर्तिनः॥ २७॥इतिदत्वावरान्छंभुर्मन्मथं पुनरब्रवीत्॥ मयासार्कंप्रविशाभोगोकर्णमामकंस्मर॥ २८॥श्रुत्वेत्थंदेवदेवेनसाकमायात्तुमन्मथः॥ क्षेत्रंप्रविश्यगोकर्णंदृष्ट्वासर्वांशिवात्मकं॥ २९॥ कोटितीर्थस्यसविधेकिंचिद्दूरिहरालयात्॥ उदीच्यांदिशिकामस्तुस्थलाश्रमपदंशुभं॥ ३०॥ लिंगंतत्रप्रतिष्ठाप्य
पूजयित्वामहेश्वरं॥ सिद्धिंप्राप्यहरात्तत्रकृतकृत्योभवत्तदा॥ ३१॥ कामेश्वराभिधंलिंगं दर्शनात्पूजनादपि॥ सर्वकामप्रदंराजन्
सर्वापद्विनिमोचनं॥ ३२॥ सूतउ०॥ श्लेष्मातकमितिस्थेख्यातं वनंसिद्धनिषेवितं॥ दक्षिणस्यांतुराजेंद्ररुद्रयोन्यास्थितंशुभं॥ ३३॥ पौलस्त्यास्तत्रतस्थावै बहवःसिद्धिमागताः॥ तत्रस्थोरावणोराजन्परांसिद्धिमुपागतः॥ ३४॥ तन्माहात्म्यंवदाम्यद्यशृणुष्वनृपसत्तम॥ पुरापुलस्त्यनामाभूद्ब्रह्मणोमानसःसुतः॥ ३५॥ तृणबिंदूभिधानस्यराजर्षेःकस्यचित्सुतां॥ उपयेमेविधानेनमुनिस्तांवरवर्णिनीं॥ ३६॥ तस्यांविश्रवसंनामतनयंसोभ्यजीजनत्॥ सविश्रवास्तपोनिष्ठोगुणैःसर्वैःपितुःसमः॥ ३७

एतस्मिन्नंतरेकाले मध्येत्याविरभूत्तयोः॥ सहस्रादित्यसदृशंलिंगंत्याद्यंतवर्जितं॥ ४०॥ ततःशंभुरगात्तत्रविविष्णुंविलोक्य
च॥ शिवोत्यूवाचवचनंमाभूद्वांकलहोमिथः॥ ४१॥ अस्यलिंगस्यमूर्धानंपादंवायोभिपश्यति॥ सश्रेष्ठइतिमन्येहंगच्छतंशीघ्र
मेवहि॥ ४२॥ तथास्त्वितिशिवेनोक्तमंगीकृत्यस्मरारिभो॥ हंसोभूत्वाविधिरगाच्छिरोद्रष्टुंविहायसं॥४३॥विष्णुर्वराहरूपोधः
पादंद्रष्टुमगान्नृप॥ गच्छन्नूर्ध्वमुखोब्रह्माद्रष्टुंलिंगस्यवैशिरः॥ ४४॥ अत्यगात्क्रमहान्कालस्ततोदृष्वातुकेतकीं॥ लिंगोत्तमां
गेविधृतांस्रगंधांस्रमनोहरां॥ ४५॥ दिदृक्षोःप्रकाशायंतींतांदृष्वाप्रोवाचपद्मभूः॥ ब्रूहिमेलंयथार्थेनकुतआयासिकेतकि॥ ४६॥
विष्णुनाहंपणंकृत्वालिंगांतंद्रष्टुमागतः॥ बकुकालोगतोमेद्यगच्छतश्चोर्ध्ववर्त्मनि॥ ४७॥ उत्तमांगंनपश्यामिलिंगस्यास्यस्रुभा
नने॥ यदिजानासिमेब्रूहिशिरोलिंगस्यकेतकि॥ ४८॥ केतकीनमुवाचेदंमांमहेश्वरमस्तकात्॥ आगतांविद्धिदेवेशबकु
कालोत्यगान्मम॥ ४९॥ इदानींतस्यपादंतुनपश्येयंचतुर्मुख॥ केतक्यावचनंश्रुत्वातांप्रत्याहविधिःपुनः॥ ५०॥ दृष्टोमूर्धाब्र
ह्मणोतित्वयावाच्यंस्रुतेकि॥ साहाय्यंकुरुमेत्वंहिदास्येहंतववांछितं॥ ५१॥ तथास्वितितयाप्रोक्तेसार्धंब्रह्मात्यधोविश
तू॥ विष्णुःकूर्मावधिगतोत्यदृष्वामूलमागमत्॥ ५२॥ तावागतोसमालोक्यविधिविष्णूमहेश्वरः॥ तावपृच्छत्तदाभूलीभ
वद्भ्यांकिमुचास्यवै॥ ५३॥ लिंगस्यादिस्तथाचांतंदृष्टंब्रूतममाग्रतः॥ ततोब्रह्माप्युवाचेदंशिरोदृष्टंमयेतिवै॥ ५४॥ साक्षिणी
केतकीतत्रकेतक्यपितथाब्रवीत्॥ तदाविष्णुरुवाचेदंनान्यतंवक्तुमुत्सहे॥ ५५॥ मयानदृष्टोपादोतु लिंगस्यास्यमहेश्वर॥

शिवोब्रह्मवचःश्रुत्वात्मनंतंकोपमीयिवान् ॥ ५६॥ अशपत्केतकींशंभुरयोग्याभवमेवने ॥ यतोवादीःकूटसाक्ष्यमद्यप्रभृतिकेतकि
॥५७॥ततोशपद्विधिंराजन्नपूज्योभवविष्टपे॥ ततस्तुत्पादयामासकोपेनोत्कटभैरवं॥५८॥ तमुवाचमहादेवःस्रष्टुरूर्ध्वशिरोहन ॥त
च्छ्रुत्वाभैरवःशीघ्रंरवङ्गेनकशिरोहरत् ॥ ५९॥ सब्रह्महत्यायस्तःसन्बभ्रामजगतीतलं ॥ततःशंभुःप्रसन्नात्माविष्णुंप्राह हरेत्वया॥६०
सत्यमुक्तंहरेयस्माल्लोकेपूज्यःसदाभव ॥ततस्त्वदर्शनंयातौशिवविष्णूनृपोनम ॥६१॥ केतकीचविधश्चापिविषण्णवदनोततः॥
गोकर्णक्षेत्रमासाद्यशतश्रृंगोत्तरेतटे ॥६२॥ तीर्थंकृत्वातुविमलंस्थाप्यतुपर्वते ॥ तपस्तप्त्वातुसुचिरंप्रत्यक्षीकृत्यशंकर ॥ ६३॥
होमकर्मणिसप्रापपूजांब्रह्मापिनाकिनः॥ दिव्यमूर्तिधरस्तत्रउवासचतुराननः॥६४॥ तन्मूर्तिंयेपूजयंतितेषांस्युः सर्वसिद्धयः ॥
गोश्रृंगपर्वताद्राजन्नवाच्यांशरपाततः॥ ६५॥ केतक्यापितपस्तप्त्वाशिवध्यानपरायणा ॥ प्रत्यक्षीकृत्यदेवेशंवव्रेसानृपदोषतः
॥६६॥ परिहारंचशापस्यपूजायास्तस्ययोग्यतां॥ शिवरात्रौपुण्यदिनेस्वयमास्तेयथासुखं ॥ ६७॥ भैरवोपितथाराजन्ब्रह्म
हत्याप्रपीडितः॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनबभ्रामजगतीतलं॥ ६८॥शंकरानुज्ञयापश्याद्गोकर्णंप्राप्यसत्वरं॥ तत्राश्रमपदंकृत्वाघं
टाकर्णसमन्वितः॥ ६९॥ तपश्चचारसुचिरंततस्तुष्टोमहेश्वरः॥ उवाचभैरवंप्रीत्यातुष्टोस्मितपसासुत ॥७०॥ वरंवरयभद्रं
तेयद्यपिस्यात्सुदुर्लभं॥ भैरवउ०॥ ब्रह्महत्यात्वियंघोराबाधतेमांदिवानिशं॥ सामांयथानबाधेत तथाकुरुमहेश्वर ॥७१॥
शिवउ०॥ ब्रह्महत्यातवसुत निःशेषंनाशिताभवत्॥ अत्रस्थित्वाभैरवत्वंपातासुकृतिनांभव ॥७२॥ पापिनांशिक्षकश्चैव

लिंगं

इदानीं गच्छ शीघ्रतः ॥ कुरुक्षेत्रंतत्रविष्णुः कपालंतेविमोक्ष्यति ॥ ७३ ॥ घंटाकर्णमहाबाहो मत्तस्तेवांछितंकिमु ॥ घंटाकर्णउ० ॥ अस्मिन्क्षेत्रेमहादेवास्थित्वात्वामेवसेविवुं ॥ ७४ ॥ इच्छामितद्वरस्त्वंवरदोयदिमेप्रभो ॥ ईश्वरउ० ॥ स्थित्वात्रैवमहाबाहो मत्क्षेत्रंप्रतिपालय ॥ ततस्त्वंक्षेत्रपालाख्योलोकेख्यातोभविष्यसि ॥ कुरुक्षेत्रंजगामाशु इतिदत्वावरंतस्मै तत्रैवांतर्दधेहरः ॥ सूतउ० ॥ ततः सभैरवो राजन्कपालेनसमन्वितः ॥ कुरुक्षेत्रंजगामाशु विषण्णवदनोनृप ॥ ७६ ॥ ततः सभैरवंदृष्ट्वासकपालंहरिस्तदा ॥ कपालंतवकिंकार्यंभैरवेणेति चाब्रवीत् ॥ ७७ ॥ तवाज्ञांपूरयाम्यद्यमद्धस्तंयाहिसांप्रतं ॥ इत्युक्त्वाभगवान्विष्णुर्हस्तंप्रोत्सार्यतास्थिवान् ॥ ७८ ॥ यावत्कपालोराजेंद्रसंत्यक्त्वाकालभैरवं ॥ विष्णुहस्तंनयातस्तुतावद्दूरमतोहरिः ॥ ७९ ॥ पपातभूम्यांतत्रैवविष्णुंप्रोवाचदुःखितः ॥ कागतिर्ममदेवेशततस्तंविष्णुरब्रवीत् ॥ ८० ॥ अत्रैवतिष्ठस्थिरंतवाज्ञांपूरयाम्यहं ॥ कुरुपांडवयोर्युद्धे इत्युक्त्वांतर्दधेहरिः ॥ सभैरवोपियत्रोपश्चाद्गोकर्णक्षेत्रमाप्नुवे ॥ घंटाकर्णेनसहितस्तत्रोवासयथासुखं ॥ ८२ ॥ शिक्षकःपापिनांनित्यंरक्षन्सुकृतशीलिनः ॥ सूतउ० ॥ तदाश्रमंपुण्यतमंब्रह्महत्यादिनाशनं ॥ तत्पूजकानांमर्त्यानांसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ ८३ ॥ ॥ इत्यादि० गोकर्ण० अध्यायः ॥ ॥ ऋषयऊ० ॥ किंकारणमगस्त्येनपीतोजलनिधिःपुरा ॥ अत्यद्भुतमहंमन्येऋषेस्तस्यतपोबलं ॥ १ ॥ कथंपुनःसमुद्रोवैपूरितोमकरालयः ॥ कथंससगरोराजाअश्वमेधमकारयत् ॥ २ ॥ याजनीयपशुंसोयंकथमापमहामते ॥ शंसैतत्सकलंत्वत्तः श्रोतुमिच्छामहेवयं ॥ ३ ॥ सूतउ० ॥ श्रूयतांद्विजशार्दूलकथापौराणिकीत्वया ॥ कालेयाइतिविख्याता

मगजाननः ॥ २१॥ प्रणमंतंसमुत्थाय शंकरोगणनायकं ॥ उवाचतनयंवाक्यंप्रसन्नोहंस्मरैः सह ॥२२॥ तपसातवसंतुष्टआगतस्त
वसन्निधिं ॥ वरंवृणीष्वभद्रंतेयत्तेमनसिवर्तते ॥ २३॥ विनायकउ०॥ आज्ञयाभवतस्तातं तपस्तप्तंमयाधुना ॥ यत्प्राप्तव्यंभवान्वेदतत्
मह्यंदातुमर्हसि ॥ २४॥ मातृशापविमोक्षंचदेहिमेपरमेश्वर ॥ शिवउ०॥ मातृशापोन्यथानस्यात्तथापि शृणुपुत्रक ॥ २५॥ इदंरूपं
तवस्फुतरमणीयंभविष्यति ॥ लोकेपूज्यतमंभूयान्मत्प्रसादाद्गजानन ॥ २६॥ अत्रागत्यनरोयस्तुपूजयेत्त्वांगजानन ॥ निष्प्रत्यूहानि
कार्याणितस्यसिध्यंतिसर्वदा ॥ २७॥ पूजामकृत्वायःकश्चिद्यात्किंचित्कुरुतेयदि ॥ तस्यतन्नफलेत्कर्मविघ्नानामधिपोभव ॥ २८॥
गणानामधिपश्चैवसंपदामधिपस्तथा ॥ इत्युक्त्वास्मैकरगतं शूलंप्रादान्निजायुधं ॥ २९॥ बीजापूरंकमलभूर्विष्णुश्चक्रंसदर्श
नं ॥ ऐक्षवंकार्मुकंकामोगदांस्वामादिकेशवः ॥ ३०॥ गौर्युत्पलंरमापद्मंरविः पात्रंधरायवान् ॥ धनदोरत्नसंपूर्णंकलशंहेमनिर्मि
तं ॥ ३१॥ वाहनंगजमंकाशं हिमवान्मूषकंशुभं ॥ अन्येचदेवायोग्यानि स्वानिस्वान्यायुधान्यदुः ॥ ३२॥ ततोविष्णुःप्रसन्नात्मा
शक्तिंनामस्वकन्यकां ॥ देवेब्रह्मादिभिः सार्धंददौतस्मैत्रिवाज्ञया ॥ ३३॥ सूतउ०॥ इतिदत्वावरंतस्मैत्रिविधैर्देवैः समन्वितः ॥ गजा
स्येनतुसंयुक्तस्तत्रैवादर्शनंगतः ॥ ३४॥ श्रावणेशुक्लपक्षेतु चतुर्थ्यांकुजवासरे ॥ तीर्थंवैनायकेस्नात्वागणानांत्वेतिमंत्रतः ॥ ३५॥
पूजयतिगणाध्यक्षंरक्तैर्भिस्तिलैर्घृतैः ॥ नारिकेलैरिक्षुदंडैर्लाजैरंभाफलैरपि ॥ ३६॥ अपूपैर्मोदकैःसक्तुफलपक्वादिभिर्नृप ॥
पूजयित्वागणाध्यक्षंफलमंतेमनसेप्सितं ॥ ३७॥ शातानीकउ०॥ ॥ किंकारणार्थंकेतक्यातपस्तप्तंद्विजोत्तम ॥ सूतउ०॥ अहंश्रे
यानहंश्रेयानित्यभूत्कलहोमिथः ॥ ३८॥ दंडचक्रधरौदेवौपरस्परमयुध्यतां ॥ देवाः शमयितुंतत्र नशेकुःकलहंतयोः ॥ ३९॥

कालेयाःकालचोदिताः ॥२०॥ भक्षयंतिप्रजाःसर्वारात्रौरात्रौविनिर्गताः॥ दिवासमुद्रमाश्रित्यनिर्भयानिवसंतिते ॥ २१॥ तै
र्भक्ष्यमाणाविप्रेंद्रक्षयंजग्मुःप्रजाःप्रभो ॥ कालेयभयभीतानामस्माकंशरणंभव ॥२२॥ समुद्रसलिलान्याशुशोषयस्वहिता
यनः॥ त्वयैवशक्यंनान्येनकर्मैतद्द्विजसत्तम ॥ २३॥ तस्मान्नोनुग्रहार्थायसमुद्रंपातुमर्हसि ॥ पीतेसमुद्रेभवतावधिष्यामोव
यंरिपून् ॥ २४ नान्यथास्माभिरसुराहंतुंशक्याद्विजोत्तम॥ तस्मान्नोद्विजशार्दूलप्रसादंकुरुसव्रत ॥२५॥ विश्वोपकारि
णोविप्रभविष्यंतिभवादृशाः ॥ इतितेषांवचःश्रुत्वाअगस्त्योभगवान्मुनिः ॥२६॥ तथाकरिष्यइत्युक्त्वालोकानांहितकाम्य
या ॥ तैःसार्धमगमद्विप्रस्तपसाद्योतितप्रभः॥ २७ ॥ ऋषिभिःसहितोविप्रःससारसरितांपतिं॥ त्रैलोक्यसहितःश्रीमानगस्त्यो
वरुणालयं॥२८॥ पातुकामस्तदाराजन्निदंवचनमब्रवीत् ॥ पिबाम्यहंक्षणात्सर्वंसमुद्रसलिलंसुराः॥ २९ ॥ युष्माभिर्य
दनुष्ठेयंतत्सर्वंसंप्रधार्यतां॥ इत्युक्त्वाकुरुशार्दूलयुगांताग्निसमप्रभः॥ ३०॥ विदार्यवक्त्रकुहरंस्वजिह्वांसलिलेक्षिपत्॥
शुष्ककाष्ठाग्निवद्राजन्चारुणिर्वरुणालये ॥ ३१॥ तद्वक्त्रार्पितात्यापःक्षणेनभरतर्षभ ॥ क्षयंजग्मुस्तदाराजन्नगस्त्य
तेजआश्रिताः॥३२॥ यथावायुसहायोग्निःक्षिप्तंक्षिप्तंदहेत्क्षणात् ॥ तथैवसर्वाण्यंभांसिभक्षयामासवारुणिः॥ ३३॥
तंदृष्ट्वासर्वभूतानिविस्मयाज्जुष्टुवुर्मुनिं ॥ स्तूयमानःसतैःसर्वैरगस्त्योभगवानृषिः॥ ३४॥ निस्तोयमर्णवंचक्रेऽगस्त्यः
सर्वस्यपश्यतः॥ ॥ ततःसुरासुरप्रणिपत्यराजन्नगस्त्यमुत्सृज्यवरायुधानि॥ विश्वस्थतन्नोयनिधिंसुरास्तदाजघ्नुस्ततो

दैत्यमहाबलौघं॥ ३६॥ तेहन्यमानाविबुधैः सुरारयोनिर्विण्णगात्रा व्यपतन्पयोनिधौ॥ निशुंभशुंभौसुरसः सुलोचनः प्रको
पनाद्याः सुरशत्रवोनृप॥ ३७॥ अशीतिसाहस्रमथोसुरारयोमृताः सुरेंद्रप्रमुखैः सुरैर्हताः॥ हतेषुतेषु प्रमदासहायाः पाताल
मेवंविविशुश्चाश्वशिष्टाः॥ ३८॥ ततोहत्वाकालकेयान्सुराः शक्रादयोनृप॥ हृष्टाः संपूजयामासुरगस्त्यमृषिसत्तमं॥ ३९॥ ऋ
षिभिः सहराजेंद्रसकिंनरमहोरगाः॥ यक्षगंधर्वमनुजास्तुष्टुवुस्तंमुहामुनिं॥ ४०॥ ततोब्रुवन्मुनस्तैर्वैऋैदेवगणाः प्रभो॥ त्वत्प्रसा
दाद्द्विजश्रेष्ठभविष्यामोनिरामयाः॥ इमंसमुद्रंनिस्तोयंसर्वसत्त्वालयंमुने॥ पूरयस्वमुनिश्रेष्ठअंभोभिर्वरुणालयं॥ ४२॥ इति
तेषांवचःश्रुत्वाअगस्त्योभगवान्ऋषिः॥ प्रहस्यदेवानाजेंद्रइदंवचनमब्रवीत्॥ ४३॥ यन्मयापीतमधुनातोयंत्रिदशसत्तमाः॥ काष्ठ
स्यसंघवद्दृग्धंचित्रभानोर्विसर्जितं॥ भस्मावशेषमभवन्नद्यिजीर्णमयासुराः॥ ततोंबुनासावब्धिस्तुनशक्यः पूरितुंमया॥ ४५॥
यूयंसमेत्यसंचिंत्यसमुद्रस्यास्यपूरणे॥ उपायमन्यंपश्यध्वंनमयाशक्यतेसुराः॥ ४६॥ ततस्तद्वचनंश्रुत्वादेवासुरमहोरगाः
ऋषिभिः सहराजेंद्रब्रह्माणंसमुपागमन्॥ ४७॥ ततः समेत्यब्रह्माणंमिदमूचुःसुरानृप॥ कथंसमुद्रोभगवन्पुनः पूर्णोभविष्यति॥ ४८॥ तत्पूरणार्थंदेवेशउपायंनोब्रवीहिभो॥ ततोब्रह्माजगत्धाता ज्ञात्वातत्पूरणंनृप॥ ४९॥ तानाहगच्छध्वमितिकालेनपरिपूर्यते॥ भगीरथप्रसादार्थंगंगासुरनदीदिवः॥ ५०॥ भूमिंप्राप्स्यतितत्तोयैः पूर्णोभवतिसागरः॥ इतितद्वचनंश्रुत्वादेवासुरमहोरगाः॥ ५१॥ प्रीताःस्वस्थानमगमन्प्रणिपत्यपितामहं॥ कालेनसागरास्तद्वद्भारतंखंडमप्युत॥ ५२॥

नवधाव्यभजन्राजन्खनाद्रेः पृथिवीमिमां ॥ वर्धितस्तैरुदन्वान्वैसागरः प्रोच्यतेबुधैः ॥ तदाप्रभृतिराजेंद्र सागराख्यांगतोबुधिः ॥
खन्यमानेतदातैस्तुभूतले कुरुसत्तम ॥ ५४ ॥ गोकर्णेसहदेवेन सतीर्थसतपोवने ॥ पपातपातालमुखे अभेद्यंचन्नृपोत्तम ॥ पुनश्च
सृष्टंरामेणभार्गवेणमहात्मना ॥ विष्णोरंशःसविज्ञेयोरामःप्रहरतांवरः ॥ ५६ ॥ तेनसृष्टमभूद्राजन्पूर्ववत्सप्तकोकणं ॥ सत्यस्य
पादेराजेंद्रसप्तकोकणमुच्यते ॥ ५७ ॥ अतःश्रृणुत्वंपश्चिमपुराणंसागरस्यहि ॥ ॥ इत्यादि० कर्ण० अध्यायः ॥ ॥
सूतउ० ॥ ॥ तदृष्ट्वासगराणांचनिधनंकुरुसत्तम ॥ नारदोभगवान्क्षिप्रं सगरालयमागमत् ॥ १ ॥ दीक्षितःसतुराजेंद्रो दृष्ट्वा
देवर्षिमागतं ॥ प्रत्युद्गम्याभिवाद्याथ आसनंचोपपादयत् ॥ २ ॥ पाद्यार्घ्यादिभिरासीनंपूजयित्वातपोनिधिं ॥ अनामयंसपप्रच्छ
लोककुशलमेवच ॥ ३ ॥ ततस्तुनारदःसर्वंकथयामासकोरव ॥ निधनंसगराणांचपुत्रोरप्राप्तिमेवच ॥ ४ ॥ कापिलंतेजआसा हरे
द्यविनष्टाःसगरान्प ॥ साग्निधूमाभस्मशेषाबभूवुःक्षणकालतः ॥ ५ ॥ अज्ञानिनस्तुपापिष्ठालोकोपद्रवकारिणः ॥ क्षयंगता
स्तेराजेंद्रनचिंतांकर्तुमर्हसि ॥ ६ ॥ नष्टास्तेपिदुराचारायद्राविनतदन्यथा ॥ उक्तंरुद्रेणददतावरंतवतदानघ ॥ ७ ॥ उत्पत्ति
श्चैवनाशश्चतेषांहिसमकालतः ॥ तस्मात्तेषांविनाशेननचिंतांकर्तुमर्हसि ॥ ८ ॥ इत्युक्त्वाप्रययौराजन्नारदोभगवान्
षिः ॥ ततःसराजाधर्मात्माश्रुत्वामुनिमुखोद्गतं ॥ ९ ॥ संस्मृत्यरुद्रवचनमल्पशोकोबभूवह ॥ अंशुमंतमथाहूयपौत्रमि १९७
क्ष्वाकुनंदनः ॥ १० ॥ इदमाहार्थिसहितःसभामध्येतिलालयन् ॥ पितामहवचःसत्यमयात्यक्तुःपुरानघ ॥ ११ ॥ अन्येचब

असुरादेवशत्रवः॥ ४॥ समुद्रंतेसमाश्रित्य हतेवृत्रेमहासुराः॥ त्रैलोक्यस्यविनाशायदीक्षिताः कुरुसत्तम॥ ५॥ रात्रौनिर्गत्यसं
हिताः कालेयाःकालचोदिताः॥ आश्रमाणिसमासाद्यमुनीनांभावितात्मनां॥ ६॥ भक्षयामासुरव्ययाः सपत्नीकान्तपोधनान्॥
ब्राह्मणान्क्षत्रियान्वैश्यान्शूद्रांश्चकुरुसत्तम॥ ७॥ रात्रौरात्रौविनिर्गत्यभक्षयामासुरोजसा॥ दिवासमुद्रेसंलीनानदृश्यंतेक
श्चन॥ ८॥ एवंवर्षसहस्रांतेनिर्घृणाः पापकर्मिणः॥ क्षयंजग्मुःप्रजाःसर्वास्त्रैलोक्यपरिवर्तिनः॥ ९॥ आस्थिसंघातसंकीर्णा
निर्मनुष्याकुरूद्वह॥ भूतैश्चभूमिः संकीर्णा तत्रतत्राभवन्मही॥ १०॥ ततोदेवाः सगंधर्वाः सयक्षाःपांडुनंदन॥ उद्वेगमगमन्सर्वे
भयविह्वलचेतसः॥ ११॥ कृतउत्पद्यतइतिनिर्विण्णसुरसत्तमाः॥ ततोमहेंद्रसहिताब्रह्माणंशरणंययुः॥ १२॥ आर्तनादंप्रकु
र्वाणारक्षस्वेतिपुनःपुनः॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्ब्रह्मादेवानिदमथाब्रवीत्॥ १३॥ ब्रह्मोवाच॥ हतेवृत्रेकालिकेयाः समुद्रंनिधिमंभ
सां॥ समासाद्यदुराधर्षालोकस्योत्सादनेरताः॥ १४॥ तस्माद्गच्छध्वममराः कुंभयोनिंतपोनिधिं॥ सहिशक्तोहिनान्योस्तिसमुद्र
परिशोषणे॥ १५॥ पीतेगस्त्येनसलिलेवधिष्यध्वंसुरासुरान्॥ कालिकेयान्दुराचारान्नान्यथाभविताध्रुवं॥ १६॥ इतिहृच्वनं
श्रुत्वासार्धंतेनमहात्मना॥ अगस्त्यनिकटंगत्वासमासाद्यमहामुनिं॥ १७॥ अगस्त्यमब्रुवन्देवाःस्वेषांकार्यस्यसिद्धये॥ सुरदेवाऊचुः
ब्रह्म०॥ त्वंनोधाताविधाताच त्वंगतिर्द्विजसत्तम॥ वडवत्वामुनिश्रेष्ठरक्षिताःस्मोवयंभयात्॥ १८॥ दयांकुरुष्वदेवेषुलोके
षुद्विजसत्तम॥ कालेयभयविध्वस्तंत्रैलोक्यंसचराचरं॥ १९॥ तपसाधार्यतेविप्रत्वयासर्वमिदंजगत्॥ समुद्रंदुर्गमाश्रित्य

शीघ्रं समुद्रं वरुणालयं ॥ येनमार्गेणतेगत्वाखन्दिदार्यचवसुंधरां ॥३०॥ तेनगत्वासमंतस्यपुत्रःपुत्रवतांवरः॥ ददर्शकपिलं विप्रंप्रज्व
लंतंरुशानुवत् ॥ ३१॥ तमश्वंचनरव्याघ्रतस्यपार्श्वेस्थितंशुभं ॥ भस्मीभूतान्पितॄंश्चैवयथावत्कुरुनंदन॥ ३२॥ (अंशुमा
न्दीनवदनः कपिलंशरणंगतः) ततःप्रीतःसभगवान्वरंब्रूहीत्यभाषत ॥ दातास्मितेवरंप्राज्ञयद्यत्प्रार्थयसेनघ॥ ३३॥ततोंशु
र्वरयामासस्वपितॄणांगतिंशुभां॥ तच्छ्रुत्वाकपिलोयोगी अंशुमंतमभाषत ॥३४॥ गंगामानीयत्रिदिवाद्यःकश्चित्पुरुषःकिल॥
प्लावयिष्यतितत्तोयैस्तदापिंडोदकक्रियाः॥ ३५॥ संप्राप्स्यंतिदिवंसर्वेनान्यथेतितमब्रवीत् ॥तस्माद्रक्षाहंपुत्र अश्वं गृह्यन
रोत्तम॥ ३६॥ समापयमखंतस्यसगरस्यमहात्मनः॥ अचिरेणमहाभागपौत्रस्तवभविष्यति॥ ३७॥ तेनैवतारितास्येनेस्वर्गगछं
तिसागराः॥ इतितद्वचनंश्रुत्वा अंशुमानपिभारत ॥३८॥ प्रणम्यतंतथेत्युक्त्वाजगामस्वनिवेशनं॥ अश्वद्वितीयोराजेंद्र सगरंसमुपा
गमत्॥ ३९॥पितामहंमहातेजायवंदेशिरसांशुमान्॥ अश्वंनिवेदयामासतेषांवृत्तांतमप्युत ॥ ४०॥ दृष्ट्वातमश्वंसगरः प्रीतिमान
भवन्नृप ॥मूर्ध्निचैवमुपाघ्रायप्रीतोस्मीत्याहतंगुरुः॥ ४१॥ ततोयज्ञंमहातेजायथान्यायंसमापयत्॥ स्नात्वाचावभृथस्नानं सऋ
त्विक्सपुरोहितः॥ ४२॥ राज्येभिषिच्यांशुमंतं तपसेधृतमानसः॥ वनंजगामराजासोसगरःसाधुसत्तमः॥ ४३॥ अंशुमानपि
तेजस्वीपालयामासमेदिनीं॥ ससमुद्रवनद्वीपांसाम्राज्यमकरोद्वशी॥ ४४॥ तस्यपुत्रोभवद्राजन्दिलीपोनामविश्रुतः॥ गुणैः
संदीपयामासलोकसीभास्करोयथा॥ ४५॥ अभिषिच्यांशुमान्राज्ये पुत्रंसर्वगुणान्वितं॥ तस्याप्यभून्महातेजाः पुत्रः पुत्रवतां
वरः॥ ४६॥ भगीरथइतिख्यातः सर्वत्रकुरुनंदन॥ सत्यवान्शीलसंपन्नोगुणवान्ब्राह्मणप्रियः॥ ४७॥ तेजसादित्यसंकाशःक्ष

मयापृथिवीसमः॥ पराक्रमेविष्णुसमः कोपेंतकसमप्रभः॥ ४८॥ श्रियावैश्रवणः साक्षात्कंदर्पइवमूर्तिमान्॥ सर्वैर्गुणै
रुपेतंतुदृष्ट्वापुत्रंमहोदयं॥ ४९॥ आहूयपुत्रंराजेंद्र इदंवचनमब्रवीत्॥ शृणुमद्वचनंपुत्र अलंघ्यंगुरुभाषितं॥ ५०॥ अ
भिषेक्ष्यामित्वांराज्येरमेहमिहपुत्रक॥ तपश्चर्तुमिहेच्छामिनविघ्नंकर्तुमर्हसि॥५१॥ पितॄणांतारणायैव आत्मनःश्रेयसे
तथा॥ इत्युक्त्वासन्नृपःपुत्रमभिषिच्यवनंययौ॥ ५२॥ गंगावतरणेयत्नंकृतवान्सम्महीपतिः॥ ॥ इत्यादि० गोकर्ण० अ
ध्यायः॥ ॥ सूतउवाच॥ भगीरथस्तदाराजन्पालयामासमेदिनीं॥ पालयन्नपिभूलोकंनिर्वेदमगमद्भृशं॥ १॥ श्रुत्वापितृ
णांपतनंकपिलाग्नेर्नृपोत्तम॥ स्वर्गप्राप्तिंचभद्रंतेश्रुत्वादुःखमुपेयिवान्॥ २॥ अमात्यप्रवरेराज्यंनिधायेक्ष्वाकुनंदनः॥
तपसेकृतसंकल्पोहिमवच्छिखरंययौ॥ ३॥ तत्रगत्वातपस्तेपेनिराहारोनृपोत्तम॥ सहस्रवर्षपर्यंतंपितामहमपूजयत्॥ ४॥
ततस्तुष्टोजगत्स्रष्टावरंब्रूहीत्यभाषत॥ सतच्छ्रुत्वावरंवव्रेयथातच्छृणुपार्थिव॥ ५॥ गंगामानीयदेवेशतर्पयित्वापितॄन्मम॥
दत्तावर्षसहस्राणिराज्यंकृत्वापितामह॥ ६॥ ततोमारिष्येभगवन्नेहिमत्यंवरंमम॥ तथास्त्वितिसमुक्त्वातुआयुर्दत्वापितामहः
साधयस्वमहत्कार्यमित्युक्त्वांतरधीयत॥ ततोवर्षसहस्राणिगंगामाराधयत्प्रभुः॥ ८॥ पंचाग्निमध्यगोभूत्वाबाह्यंबुस
तभोजनः॥ ततस्तुष्टातदागंगाप्रत्यक्षीभूयचाब्रवीत्॥ ९॥ तदाभिवांछितंराजन्ब्रूहितत्तेददाम्यहं॥ ततोवव्रेनतरणंसत
स्याराजसत्तमः॥ १०॥ तथास्त्वितिसमुक्त्वासापुनर्वचनमब्रवीत्॥ पतंत्याममराजेंद्र नवोढावेगमास्तिवै॥ ११॥ ऋतेरुद्रान्म

हादेवान्मांवोढुंकोपिनास्तिहि ॥ यदाप्रसन्नोभवतिरुद्रस्त्वन्नृपोत्तम ॥१२॥ तदास्मर्तव्यमित्युक्त्वातत्रैवांतरधीयत ॥
ततोभगीरथोराजाकैलासंगिरिमाश्रितः॥१३॥ पूजयामासचपुनारुद्रंत्रिभुवनेश्वरं ॥ सहस्रवर्षंराजेंद्रशतमन्यच्चकोर
व ॥१४॥ ततस्तुष्टोजगन्नाथःप्रत्यक्षीभूयतंनृपं॥ वरंब्रूहिमहाराजदातास्मितवसांप्रति ॥१५॥ ततःप्रणम्यशिरसा
सर्वलोकेश्वरंहरं ॥ भगीरथोमहाराजकृतांजलिरभाषत ॥१६॥ गंगात्रिपथगादेवीत्रिदिवात्संपतिष्यति ॥ तांधारयम
हादेवशिरसाभूतभावन ॥१७॥ त्वत्तेनहिसोढास्तित्रिषुलोकेषुकश्चन ॥ तथास्त्वितिसराजानमुक्त्वादेवोमहेश्वरः॥
॥१८॥ मेरुंगिरिवरंगत्वास्थितःशैलइवापरः॥ स्थितंदृष्ट्वाशूलपाणिंससंभ्राकाशगांनृपः॥१९॥ तस्यसाचिंतितंज्ञात्वा
स्थितंदृष्ट्वात्रुमापतिं॥ दिवःपपातराजेंद्र मूर्ध्निशंभोर्महात्मनः॥२०॥ महावेगापुण्यजलादेवगंधर्वसेविता ॥ मीनग्राह
वतीदेवीस्मृतमात्राघनाशिनी ॥२१॥ मूर्ध्निदेवपतेर्गंगामालामुक्तामयीवहि ॥ संभ्रमकाःसर्वेविस्मयादृदृशुर्नृप ॥२२॥
ललाटदेशंसंप्राप्यदेवदेवस्यभामिनी ॥ बभ्रामतत्रतत्रैवजटामुकुटमंडले ॥२३॥ पुनःप्रसादयामासनीलग्रीवंभ
गीरथः॥ ततःपुनर्हैमवतीमेरुपृष्ठेपतन्नृप ॥२४॥ ततोविभज्यचात्मानंचतुर्धात्योघहारिणी॥ पूर्वेणगत्वाभद्राख्यंद
क्षिणेनचभारतं॥२५॥ पश्चिमेकेतुमालंच उत्तरेचोत्तरान्कुरून्॥ गत्वाजगामजलधिंपूरयामासतत्क्षणात्॥२६॥ मेरुष्ट

हर्यश्वाः शूराश्चपुत्राश्चमहाबलाः॥ नष्टास्तेयुगपत्सर्वेकपिलाग्नेरुपतंगवत्॥१२॥ त्वयादायादवानस्मि नान्योस्तिममसंततेः॥ तत्सो
प्रतंभवान्पुत्रगत्वाश्वंसमुपानय॥१३॥ समाप्येतत्क्रतुवरंराज्यंदास्यामितेनघ॥ तपश्चर्तुमिहेच्छामि तच्छीघ्रंसंप्रधार्यतां॥१४॥
शातानीकउ०॥ ॥ किमर्थमात्मनःपुत्रंत्यक्तवान्सगरोनृपः॥ दुरत्ययंकेनदोषेणएतन्मेवक्तुमर्हसि॥१५॥ सूतउ०॥ असमंजइ
तिख्यातःपुत्रःशैव्यामजायत॥ तंविवेशासुरःकश्चित्पूर्ववैरमनुस्मरन्॥१६॥ जन्मांतरेसवेरेयोभूद्धकुव्यापारकारकः॥ स्व
धर्मनिरतःसोथशांतोदाक्षण्यवान्शुचिः॥१७॥ सकदाचित्तवनन्भूमिंशोचार्थंजाह्नवीतटे॥ तत्रापश्यान्निधिंस्फीतंयक्षरक्षास
मन्वितं॥१८॥ तंदृष्ट्वाविस्मयपरोगृहीतुंचोपचक्रमे॥ ततस्तत्पालकोयक्षोलुब्धकोनामपापकृत्॥१९॥ भक्षार्थंत्वंपशून्देहि
क्षुधार्तस्यममानघ॥ ततोगृह्णामद्दत्तंनिधानमितिसोब्रवीत्॥२०॥ दास्यामीतितमुक्त्वातुतद्गृहीतंकुरूत्तम॥ नदत्तस्तेनविस्मृ
त्यपशूंस्तेनदुरात्मना॥२१॥ ततोसौक्षुधयाविष्टःपंचत्वमगमद्वने॥ वैश्यःसपापीराजेंद्र मृतःकालेनसत्तम॥ २२॥ व्यजायत
पुनःसोथशैव्यांसगरभूपतेः॥ असमंजइतिख्यातइक्ष्वाकुकुलवर्धनः॥२३॥ तमाविवेशाभूतःसन्बाल्येक्रीडंतमप्युत॥ तेनाविष्टो
महातेजानिर्घृणःसमपद्यत॥२४॥ ततोगृहीत्वाशिशुकान्नागराणांबलाद्बली॥ नद्यांचिक्षेपबुद्धात्मात्रतत्रचप्रारत॥२५॥ राज्ञोनि
वेदयामासुःसर्वेनगरवासिनः॥ तत्याजपुनंतच्छ्रुत्वाविषयांतेमहीपतिः॥२६॥ त्यक्तःसचापिपापेन अभिभूतोर्दितस्तदा॥ स्वा
निमांसानिचोत्कृत्यभक्षयामासकौरव॥२७॥ वनेतस्मिन्महाभीमेमृतःसोप्यसमंजसः॥ तस्यपुत्रोमहातेजा अंशुमानितिं
विश्रुतः॥२८॥ सोशुमानेवमुक्तस्तुपितुःपितरमब्रवीत्॥ अश्वंहिचानयिष्यामि विज्वरोभवपार्थिव॥२९॥ इत्युक्त्वाप्रययो

तावच्छुश्रूषणपरस्तत्रैवास्तेभगीरथः॥३८॥ अतीतेशतवर्षेतुजह्नूराजानमब्रवीत्॥ गच्छराजन्यथाकामंगंगयाचानयासह॥ ३९॥ दास्यामीतितमुक्त्वाथमोचयामासजाह्नवीं॥ मुखतस्तस्यविप्रस्यनिष्क्रम्यसुरनंदिनी॥४०॥ जह्नुकन्याजगन्नाथपुनस्तमनुपार्थिवं॥ यत्रतेसागरादग्धाकपिलाग्नेःपुरानृप॥४१॥ तत्रगत्वामहाभागाप्लावयित्वातुसागरान्॥ सम्यक्सापूरयामाससमुद्रंभरतर्षभ॥४२॥ पूर्यमाणेसमुद्रेतुतत्तोयांतर्हितंह्यभूत्॥ गोकर्णंकुरुशार्दूलसहस्रपरिवत्सरं॥४३॥ उदकस्थमभूद्राजन्रामेणपुनरुद्धृतं॥ भार्गवेणमहाभागविष्णोरंशेनसत्तम॥४४॥ पुनःसृष्टमभूत्तेनपूर्ववत्कुरुनंदन॥ ऋषिदेवमनुष्याणांहितकामेनसत्तम॥४५॥ भगीरथोपिनृपतिस्तर्पयित्वापितॄन्स्वकान्॥ कल्पयामासवैगंगांदुहितृत्वेनृपोत्तमः॥४६॥ तदाप्रभृतिराजेंद्रगंगाभागीरथीत्यभूत्॥ पुनर्दशसहस्राणिवर्षाणिसभगीरथः॥४७॥ राज्यंजुगोपधर्मेणदिविदेवपतिर्यथा॥ सूतउवाच॥ ॥यइदंपठतेनित्यंशृणोतिस्कसमाहितः सर्वपापविनिर्मुक्तःस्वर्गलोकंसगच्छति॥४९॥ ॥इत्यादि० गोकर्ण० अध्यायः॥ ॥सूतउवाच॥ ॥ अतःपरंशृणुविप्रोगोकर्णस्यपुनर्भवं॥ समुद्रमध्येराजेंद्रमध्यतोयोजनद्वयं॥१॥ सत्याच्चतुर्योजनतःपश्चिमेनकुरूद्वह॥ ततःसंमंत्र्यऋषयोगोकर्णक्षेत्रवासिनः॥२॥ ब्रह्माणंशरणंगत्वाइदमूचुस्तपस्विनः॥ ॥ऋषयऊचुः

ब्रत्यन्निरामयाः सर्वे गोकर्णेनिवसामहे ॥ ३॥ इदानींतन्महाक्षेत्रं मग्नमासीन्महार्णवे ॥ शतशृंगस्यशिखरं दृश्यतेलव
णार्णवे ॥ ४॥ तदुद्धारेणभगवन् प्रसादंकर्तुमर्हसि ॥ ततस्तेषांवचःश्रुत्वाब्रह्मालोकपितामहः॥ ५॥ ध्यानेनालोक्यतत्स
र्वं ज्ञात्वोनिदमब्रवीत्॥ सत्यंशिखरिणांश्रेष्ठंगच्छध्वमविलंबितं ॥ ६॥ तत्रकृत्वानिवासानिनिवसध्वंतपोधनाः॥जाम
दग्न्यस्यरामस्यदीक्षामुपगतस्यच ॥ ७॥ क्रतुःसमाप्यतेयावत्तावत्तत्रप्रतीक्षत ॥ विश्वजिन्नामभद्रंवः क्रतुरुत्त
प्रवर्तते ॥ तदंतेदास्यतिविभुः सशैलवनकाननां ॥ ८॥ महींसर्वस्यमपिचक्रतेतंशैलसत्तमं ॥ आत्मनःसंनिवासार्थं
महेंद्रंनामविश्रुतं॥ ९॥ यल्किंचिद्दूयतेऽन्यत्रकश्यपायसदास्यति ॥ तदायूयंकश्यपेनसहसंमंत्र्यसत्तमाः॥ १०॥
वरंयाचध्वममरागोकर्णोद्धारणायवै ॥ युष्माभिरर्थितःसोथकरिष्यतिहितंवचः॥११॥ नशक्यमन्येनततस्त्रष्टुंचि
नितुमेववा ॥ प्रचेतसःपुनःप्राप्तुंशक्यंनान्येनकेनचित् ॥ १२॥ सहिशक्तोजगद्धातुर्विष्णोरंशः प्रतापवान् ॥ ब्रह्मे रितं
तदाश्रुत्वादेवगंधर्वदानवाः॥ १३॥ ऋषयश्चमहाभागाः सकिंनरमहोरगाः॥ मनुष्याःपक्षिणःसर्वेसत्त्वाद्रिंप्रतिपे
रे ॥१४॥ कालप्रतीक्षयाराजन्गोकर्णनिलयाः प्रभो॥ ततःसमापयामासजामदग्न्योमहाक्रतुं ॥ १५॥ सर्वस्वंराज्ञ
मपिच ब्राह्मणेभ्योमहामतिः॥ भूमिमाहूयराजेंद्र कन्यारूपधरांप्रभुः॥ १६॥ अलंकृत्ययथान्यायंकश्यपाय

न्यवेदयत् ॥ ततोगृहीत्वातांविप्रोदुहित्रत्वेनकल्पयत् ॥१७॥ ततः प्रभृतिराजेंद्रकाश्यपीभूमिरुच्यते ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुत्त
णाग्निप्रमुखाद्विजाः ॥१८॥ गोकर्णनिलयाराजन्नाममभ्याययुस्तदा ॥ कृताभिषेकंप्रवरंकृतकौतुकमंगलं ॥१९॥ ऋत्विग्भिः
सहितंराजन्त्सदस्यैरभिसंवृतं ॥ आशीर्भिर्वर्धयामासुर्मुनयोभृगुनंदनं ॥२०॥ ततस्तान्पूजयामासभार्गवोर्घ्यादिभिर्नृप ॥
पूजितास्तेनतेविप्राऊचुर्वाक्यंसुखावहं ॥ २१॥ रामशस्त्रभृतांश्रेष्ठकश्यपस्यमतेतदा ॥ आर्थिनस्तांवयंविप्रानिबोधभृगु
नंदन ॥ २२॥ दत्वामिलंमहाभाग योयदिच्छतितत्तथा ॥ अस्मन्मनोगतंतस्मात्प्रयच्छभृगुनंदन ॥ २३॥ तच्छ्रुत्वाभार्गवोराम
स्तान्प्रणम्येदमब्रवीत् ॥ किमिच्छथमहाभागाब्रूहिकिंकरवाणिवः॥ २४॥ सर्वस्वंचद्विजश्रेष्ठाःशरीरमथवार्थितं ॥ इतिराम
वचःश्रुत्वाप्रहृष्टामुनयोब्रुवन् ॥ २५॥ प्रतिपूज्यमहाभागंस्वस्तितेस्त्वितिकौरव ॥श्रूयतांमुनिशार्दूल सर्वेषामर्थमप्युत ॥२६
गोकर्णमितिविख्यातंसिद्धःक्षेत्रंद्विजोत्तम ॥ तत्सागरैःक्रूरतरैः खनद्भिर्भूतलंनृप ॥ समुद्रेपश्चिमेक्षिप्तं अधस्ताद्योजनद्वयं ॥
तदुद्धारमिहेच्छामस्त्वत्तोवयमरिंदम ॥ २७॥ नत्राक्यमन्येनविभोप्राप्तुंतद्यादसांपतेः॥ तस्मादुत्थाप्यगोकर्णंतपसाचदमे
नच ॥ २८॥ देहिरामभृगुश्रेष्ठमुनीनांभावितात्मनां ॥ तच्छ्रुत्वामुनिशार्दूलःकश्यपस्यप्रभाषितं ॥ ३०॥ प्रणम्यतान्मुनीन्
रामःप्रतिज्ञामकरोत्प्रभुः॥ दास्याम्युत्थाप्यगोकर्णंयुष्माकंमुनिसत्तमाः॥ ३१॥ प्रतिज्ञायययोरामःसमुद्रंसरितांपतिं ॥
सहविप्रैःसदस्यैश्चकश्यपेनचकौरव ॥ ३२॥ आसाद्यांभोनिधिंवीरइदंवचनमब्रवीत् ॥ प्रणम्यवरुणंरामोदर्शयस्वेत्यभाषत ॥ ३३॥ त्वद्दर्शनमिहेच्छामिसहैभिर्मुनिपुंगवैः॥ इत्युक्तस्तेनवरुणोनकिंचित्प्रत्यभाषत ॥ ३४॥ ततश्चुकोप

ष्टंसमासाद्यगंगाराजानमब्रवीत् ॥ मार्गंदर्शयराजेंद्र यत्कृतेनीयसेदिवः॥ २७ ॥ ततस्तथेतितामुक्त्वा दक्षि
णांप्रास्थितोनृप ॥ वर्षान्सीमाचलांश्चैव अतिक्रम्यसरापगा ॥२८॥ हिमवंतमनुप्राप्य तेनसार्धंमहानदी॥
जह्नोराश्रममासाद्यराजानमृषिमब्रवीत् ॥ २९ ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठविप्रर्षेअपगच्छइतः प्रभो ॥ गंगाचायातिवेगेन
मार्गेणानेनसव्रत ॥ ३० ॥ वेगेनाकर्षतेदेवीमार्गेशैलशिलातलान् ॥ सवृक्षगुल्मांस्तस्मात्त्वंदूरंगछमहामते
॥३१॥ततोतिवयसावृद्धोजह्नुराहनृपंतदा ॥ वृद्धोहंराजशार्दूलनशक्नोम्यपसर्पितुं ॥ ३२ ॥ यद्धावितद्भवेद्राज
न्नित्युक्त्वाचासतत्रवै ॥ ततःससारतंदेशंगंगात्रिपथगाप्रभो ॥ ३३ ॥ तांदृष्वासमुनिश्रेष्ठोगंडूषमकरोत्तदा ॥ तथा
प्रभावंतत्तोयंतस्यगंडूषतांगतं ॥३४॥ अदृश्यंतत्क्षणेनैवतदद्भुतमिवाभवत् ॥ पीत्वातदंभःसमुनीराजानंप्रत्यभाष
त ॥ ३५ ॥ कृतेगंगामहाभाग महावेगप्रवाहिनी ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाराजाराजीवलोचनः॥ ३६ ॥ विस्मयोत्फुल्ल
नयनः क्षमस्वेतिपपातह ॥ पादयोस्तस्यराजेंद्र महर्षेर्भावितात्मनः॥ ३७॥ मौनव्रतधरःसोथ वर्षाणामयुतंगतः

शतानीकउ०॥ पूजयित्वायथान्यायंस्वस्थानमगमत्प्रभुः॥ नागश्रृंगंकथंतातअपतद्गरुणालये॥ कोवानागपतिस्तत्रस्थितोवै
सूतनंदन॥ १॥ सूतउ०॥ शृणुराजन्कथांदिव्यांदुर्मुखस्यमहात्मनः॥ शेषवंशोद्भवःश्रीमान्कनंदोनामनागराट्॥ २॥ तस्यपुत्रो
महातेजादुर्मुखोनामनामतः॥ सतपस्वीतपस्तेपेशातश्रृंगगतोवशी॥ ३॥ तंदृष्ट्वादायगरुडउत्पपातविहायसा॥ तपसातस्य
नागस्यरुद्रभक्तस्यवाचकौरव॥ ४॥ पुनःपपाततत्रैवयत्रपूर्वमवस्थितः॥ बिलंकृत्वाविवेशाथपुनःपक्षिपतेर्भयात्॥ ५॥ ततः
समुत्पाट्यगिरिंशातश्रृंगैःसहप्रभुः॥ गोकर्णमभ्यगाद्राजन्भाविकर्मप्रचोदितः॥ ६॥ भारार्तात्पतगेंद्राच्चुपपातवरुणालये
॥ दक्षिणस्यांदिशिविभोगोकर्णस्याद्धियोजने॥ ७॥ त्रियोजनोत्तरेतस्माद्धोरीश्रृंगंपपातह॥ दक्षिणोत्तरतस्तौहिगरुडात्पततां
वर(भो)॥ ८॥ तत्रस्थोदुर्मुखोराजन्सस्मारवृषभध्वजं॥ शरणंभवमेदेवमृत्योर्भीतस्यवै॥ ९॥ भक्तोयमितिमत्वामांरक्षस्वेति
पुनःपुनः॥ तच्छ्रुत्वानागराजस्यभाषितंभवभंगकृत्॥ १०॥ दर्शयामासतंदेवोवचनंचेदमब्रवीत्॥ नागमाभैर्नतेमृत्युर्मत्प्रसा
द्भविष्यति॥ ११॥ इत्युक्त्वानागराजस्यत्रिशूलेनोल्लिखत्प्रभुः॥ तंदृष्ट्वागरुडोराजन्त्रिशूलांकंशिरस्यच॥ १२॥ रुद्रदत्तवरोरा
जन्वर्जयामासपक्षिराट्॥ ततःप्रभृतितन्नाम्नाख्यातोभवदरिंदमः॥ १३॥ त्रिशूलांकइतिप्रादुस्तंनागंदेवदानवाः॥ सोऽ
द्यापिवर्ततेतत्रत्रिशूलांकोवृषायुधः॥ १४॥ तस्मिन्नागबिलंनामविविक्तंसेव्यमुत्तमं॥ अर्धयोजनविस्तारंसार्धयो
जनमायतं॥ १५॥ नानारत्नमयंराजन्सुरकिंन्नरसेवितं॥ नागराजस्यभवनेत्रिशूलांकस्यसत्तम॥ १६॥ अर्धयोजनवि
स्तारेसार्धयोजनमायते॥ नागस्त्रियोवसंत्यद्धादिव्यरूपामनोहराः॥ १७॥ चतुःषष्टिमहाभागनागकन्यावसंतिहि॥

वसंतिपतयस्तासांसिद्धभोग्यासुरांगनाः॥१८॥ नमृत्युर्नजरातासांनव्याधिर्नेंद्रियक्षयः॥ पातालात्सिद्धिमिच्छंतः प्रविश्यंत्यत्र केचन॥१९॥ तपसामहतारौजन्मंत्रौषधिसमन्विताः॥ ताभिःसहप्रमोदंतेबिलमाद्विर्हिमास्मृता॥२०॥ रुद्रेणशक्रमुत्सृष्टं निहितंतद्बिलेपुरा॥ तद्रक्षायांनियुक्तस्ताभ्रिरशूलंकात्रिशूलिना॥२१॥ तत्राभ्यरुद्रोभवतिनात्रकार्याविचारणा॥ ओषध्यो ह्यवस्तत्रजरामृत्युप्रबाधकाः॥२२॥ रुद्रप्रसादाल्लभ्यंतेनान्यथाकुरुसत्तम॥ वसंतिपंचतीर्थानितस्मिन्गिरिवरेनघ॥२३ रुद्रकुंडंनागतीर्थंवसोर्धारमितिप्रभो॥ अपरंविद्यतेतत्रसर्वतीर्थमयंशुभं॥२४॥ शांखतीर्थमितिख्यातंसर्वकिल्बिषनाशनं॥ सिद्धकुंडंचतत्रैवतीर्थान्येतानिपंचतु॥२५॥ तीर्थेषुतेषुयःस्नातिसोनंतफलमश्नुते॥ तस्माद्बिलाद्विनिष्क्रम्यात्रशूलंकोविषायुधः॥ २६॥ आगच्छतिसगोकर्णमासेपूर्णेनराधिप॥ पूर्वपक्षस्यपंचम्यांसभृत्यसुतबांधवः॥२७॥ इदानीमपिकौरव्यमार्गस्तस्यमहात्मनः॥ दृश्यतेभरतश्रेष्ठआगोकर्णात्तुसागरे॥ २८॥ शिलायांदृश्यतेमार्गस्तस्यनागस्यसत्तम॥ गोकर्णक्षेत्रमागत्यसंपूज्यवृषभध्वजं॥ २९॥ स्नात्वासर्वेषुतीर्थेषु सर्वलिंगान्यनुक्रमात्॥ संपूज्यनागराजोसौ पुनर्गच्छतिकौरव॥ ३०॥ तस्मिन्क्षेत्रेकुरुश्रेष्ठ षण्मासात्सिद्धिमाप्नुते॥ सर्वेंद्रियाणिसंयम्यरागद्वेषविवर्जितः॥ ३१॥ मौनव्रतधरस्त्वेषां कंदमूलफलाशनः॥ संपूजयेज्जगन्नाथमीश्वरंपरमेश्वरं॥३२॥ नागराजंचराजेंद्रसावित्रीव्रततत्परः॥ समवाप्नोतिसिद्धिमाप्नोतिअणिमादीन्नसंशयः॥ ३३॥ कर्णधारइतिख्यातःक्षेत्रपालःप्रतापवान्॥ तच्छृंगपालनार्थंहिनियुक्तःशूलपाणिना॥ ३४॥ सोद्यापिवर्ततेतस्मिन्नागशृंगेनृपोत्तम॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांबलिंदद्यान्महात्मने॥ ३५॥ नम

स्तेकर्णधारायकामपालायनेनमः॥ सर्वभूतपतेतुभ्यंनमस्तेक्षेत्रपालक ॥ ३६ ॥ इतिसंप्रार्थ्यतंपश्चाद्बलिंदद्याद्विशो
दश ॥ तस्याऋषिसिद्धिर्भवतिसोपिप्रत्यक्षतांव्रजेत् ॥ ३७॥ स्वप्नंवादर्शयेदस्यतदेवज्ञापनंनृप ॥ सिद्धोऋंथद्वचःस्वप्नेन
लुर्यात्सिद्धिमाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ पिंगलोनामराजासीत्पुराकृतयुगेनघ ॥ सतस्मात्सिद्धिमापन्नः प्रसादात्परमेष्ठिनः॥ ३९ ॥
अणिमादिंमहाराज ऐश्वर्यंराजसत्तमः॥ सर्वेषांप्रददोराजातत्सिद्धिमविशंकितः॥ ४० ॥ ततःक्रुद्धःकर्णधारस्तंगृहीत्वाम
हाबलः॥ पाषाणोभवपापेतिप्रक्षिपद्वरुणालये ॥ ४१ ॥ क्षिप्तस्तेनमहाराजानिश्चेष्टःसमपद्यत ॥ शिलामयतनूराजास्थि
तोसोमकरालये ॥ ४२ ॥ येनगच्छतिनागोसौ त्रिशूलांको महाबलः॥ निक्षिप्यनंक्षेत्रपालइदंवचनमब्रवीत् ॥ ४३ ॥ अने
नैवप्रसादेनगोकर्णगळपार्थिव ॥ यदागंतासितत्क्षेत्रंतदामुक्तोभविष्यसि ॥ ४४ ॥ मासेनगच्छतिविभुःसराजाचतुरंगुलं॥
आगच्छन्सचगोकर्णाद्येनमार्गेणनागराट् ॥ ४५ ॥ तन्मार्गस्थोनृपश्रेष्ठऊत्थतेचतुरंगुलं ॥ सोयापिदृश्यतेमार्गश्चाब्धि
मध्येशिलामयः॥ ४६ ॥ अछेदमात्मनः सिद्धिंसमयोस्कसमाचरेत् ॥ नागशृंगस्यमाहात्म्यमुक्तंसंक्षेपतोमया ॥ ४७ ॥
इत्यादि० गोकर्ण० अध्यायः॥ ॥ ज्ञानीकउवाच ॥ ॥ कथंगौरीसमुत्पन्नादुर्गाकात्यायनीशुभा ॥
किमर्थंतेपेसोस्तेपेज्ञातश्रृंगगतानघ ॥ १ ॥ सूतउ० ॥ प्रकृतिःपुरुषश्चैव नित्यौतौदंपती नृप ॥ ताभ्यांजज्ञेचाखि
लंतु त्रैलोक्यं सचराचरं ॥ २ ॥ नविना पुरुषेणासौ प्रकृतिः स्थीयतेनघ ॥ तयाविना नपुरुषः क
दाचिदपितिष्ठति ॥ ३ ॥ अपिनाभाविनौतौहि परस्पर मरिंदम ॥ तयाप्रकृत्यात्रैलोक्यंव्याप्तमासीत्

पभगवान्रामः शस्त्रभृतांवरः॥ क्रोधाग्निनाप्रजज्वालदिधक्षुर्वरुणालयं॥ ३६॥ रक्षस्वमांमहाभागनिरागसमरिंदम॥ किमर्थमांभ
तिविभो क्रुद्धस्त्वंभृगुनंदन॥ ३७॥ सतस्यवचनंश्रुत्वारामोवचनमब्रवीत्॥ गोकर्णंनामभद्रंतेसिद्धानांक्षेत्रमुत्तमं॥ ३८॥ क्षिप्तंतत्त्वमि
देवेशापापिष्ठःसगरात्मजैः॥ पुनस्तत्प्राप्तुमिच्छंतित्वत्तोस्मिन्निलयाद्विजाः॥ ३९॥ तद्देतेषांपूर्ववद्देव देहिकोर्यंत्यजाम्यहं॥ तंतथेत्यब्रवीद्रा
जन्वरुणोयादसांपतिः॥ ४०॥ यावद्दिक्षसिवैप्राप्तुंतावद्देशंददाम्यहं॥ संहरास्त्रंमहाभाग आग्नेयंभृगुनंदन॥ ४१॥ ततःसंहारमक
रोद्रामःशस्त्रभृतांवरः॥ संहृतास्त्रंतदारामंवरुणोवाक्यमब्रवीत्॥ ४२॥ यावद्दिक्षसिवैप्राप्तुंभूमिमंतोभृगूद्वह॥ सीमेतदेवभवतुम
मरामाज्ञयातव॥ ४३॥ सीमांकुरुमहाभागमर्यादामनुचिंतय॥ इत्युक्तोभृगुशार्दूलोवरुणेनमहात्मना॥ ४४॥ स्रुवंगृहीत्वाचिक्षेप
सीमार्थंवरुणालये॥ ततस्तद्दूरातंगत्वायोजनानांपपातह॥ ४५॥ दक्षिणादुत्तरंगत्वासकृद्रूपाकृतीवतु॥ तत्त्याजतावद्वरुणोस्क
वक्षेपान्महाबलः॥ ४६॥ भीत्यारामस्यभगवान् भुवंत्यक्त्वांभसांनिधिः॥ उद्धृत्यतन्महाक्षेत्रंसह्यश्रृंगेमहत्तरे॥ ४७॥ गोकर्णपूर्व
वद्राजन्ब्राह्मणेभ्यःप्रदत्तवान्॥ स्वयंगोकर्णमागत्यदृष्ट्वातत्क्षेत्रवैभवं॥ ४८॥ लिंगंतत्रप्रतिष्ठाप्यरुद्रयोन्याकुरूद्वह॥ पूजयि
त्वायथान्यायंस्वस्थानमगमत्प्रभुः॥ ४९॥ सूतउ०॥ शातशृंगस्यदौभागोसमुद्रंपतितोन्नप॥ दुर्गाश्रृंगमितिख्यातंगोकर्णस्यो
त्तरेपतत्॥ ५०॥ नागश्रृंगमितिख्यातमपतद्दक्षिणेपुरा॥ तत्रमायोद्भवादुर्गाहत्वामहिषमोजसा॥ ५१॥ सिद्धिकामातपस्तेपे
साद्यापिकुरुनंदन॥ आगत्यनागश्रृंगात्तुनागराजोमहाबलः॥ ५२॥ संपूज्यशंकरंभक्त्यापुनर्गच्छेद्यथागतं॥ नागतीर्थमि
तिख्यातं सर्वपापप्रणाशनं॥ ५३॥ तीर्थमस्तिमहत्पुण्यं सर्वकामफलप्रदं॥ ५४॥ ॥इत्यादि० गोकर्ण० अध्यायः॥ ॥

त्रसंपूज्यदेवेशंपद्मनाभंसपद्मभूः॥शंखचक्रगदापाणिंश्रीवत्सांकितवक्षसं॥जिवेदयामासत
तोवेत्रासुरविचेष्टितं॥१५॥तच्छ्रुत्वाभगवान्देवः पुंडरीकनिभेक्षणः॥क्रोधमाहारयत्तीव्रंवधा
यास्यदुरात्मनः॥१६॥क्रुधस्यतस्यदेवस्यभ्रुकुटीकुटिलाननात्॥ब्रह्मणश्चमहत्तेजोनिर्ययौव
दनाद्दहि॥१७॥इंद्रादीनांचदेवानांललाटात्तेजआबभौ॥तच्चैक्यंसमपद्यतक्षणेनद्विजपुंगव॥१८॥
तत्तेजोववृधेब्रह्मन्नोरसीप्रत्यदीपयत्॥तत्क्षणादभवन्नारीदेवीदिव्यस्वरूपिणी॥१९॥यदभूच्छां
भवंतेजस्तेनाजायततन्मुखं॥याम्येनचाभवन्केशावाहवोविष्णुतेजसा॥२०॥सौम्येननेत्रेयार्युग्मंम
ध्यंचैंद्रेणचाभवत्॥वसूनांचकरांगुल्यःकौबेरेणचनासिका॥२१॥भ्रुवौचसंध्ययोस्तेजःश्रवणावनि
लस्यच॥अन्येषांचैवदेवानामभवत्तेजसाशिवा॥२२॥ततः समस्तदेवानांतेजोराशिसमुद्भवां॥तांवि
लोक्यमुदंप्रापुर्दैत्यासुरभयार्दिताः॥२३॥शूलंशूलीददौतस्यैचक्रंचक्रीतथाददौ॥ब्रह्मदंडंददौब्रह्मा

यमदंडंततोयमः ॥ २६ ॥ वरुणः पाशमददाद्वायुः शंखंप्रतापवान् ॥ इंद्रोवज्रंददौतस्यै शक्तिमग्निस्त
थापरे ॥ २५ ॥ पयःक्षीराब्धिरददाद्धंश्चूडामणिंतथा ॥ हिमवान्सिंहमददाद्रत्नानिविविधानिच ॥ २६ ॥
घंटांमैरावतोनागोददौतस्यैमहाबलः ॥ हारंकेयूरमुकुटान्विश्वेदेवाददुः पृथक् ॥ २७ ॥ एवंदेवाददुस्तु
स्यैमंडनान्यायुधानिच ॥ ततोननादसोदेवीरोदसीकंपयन्निव ॥ २८ ॥ ततश्चचालपृथिवीसशैलवन
काननाद्यौश्चापिचिक्षिपेवासस्तस्यानादेनभीषिता ॥ २९ ॥ सर्वमाविद्धमभवद्दौर्यःसद्भजनेन
च तांदृष्ट्वाजगदुर्देवाःस्तोत्रंतस्यैपृथक्पृथक् ॥ ३० ॥ जयत्वंदेविलोकानांमातात्वमसिभामिनि
प्रकृतिर्विकृतिःसूक्ष्मायोगनिद्राजभामिनी ॥ ३१ ॥ तयाग्रस्तमिदंसर्वंमायायासचराचरं त्वंस्वाहा
त्वंस्वधादेवीत्वंवौषट्कारोसिभाविनि ॥ ३२ ॥ क्रियाकालीकरालीचलक्ष्मीःपुष्टिःसरस्वती ॥ लज्जा
कीर्तिस्त्वंदेवीप्रभामायाश्रुतिःस्मृतिः ॥ ३३ ॥ बुद्धिःसिद्धिरलंकाराश्रीर्मेधामधुरासमा श्रीर्दे व

गर्भात्वंदेवीदेवभक्ताचभारती॥३४॥दित्यगर्भादितिस्त्वंहिभूतगर्भास्थिवापरा॥सुरसानागमा
तात्वंप्रकृतिस्त्वंतथापरा॥३५॥त्वयाततमिदंविश्वंमहामायेनमोस्तुते॥ब्रह्मचब्रह्मविष्णूचभ
वेतांतवसर्वदा॥३६॥धर्मार्थकाममोक्षाश्चनकिंदेहलभ्यते॥सुप्रसन्नासियस्यत्वंसदेवानात्रसं
श्रयः॥३७॥हेतुस्त्वंसर्वदेवानामृषीणामपिभाविनी॥विश्वंव्यवसितंदेविवेत्रासुरभयार्दितं॥३८॥
विश्वोपरेकणीयस्माच्छरणंभवनानघे॥शक्तिरित्यभिधीयतसर्वेषांप्राणिनांभुवि॥३९॥सात्वं
कमलपत्राक्षीब्रह्मादीनांवरानने॥त्वदपेक्षंजगत्सर्वंगीयतेससुरासुरैः॥४०॥त्वदुपेक्षयानवधेति
देवोदेवोत्तमोपिसन्॥स्थितिसंहारकारीत्वंभूतानांभूतभाविनी॥४१॥त्वमेवजानासिजगत
त्वांनजानातिकश्चन॥पुरुषाधिष्ठितत्वाच्चयोगनिद्रेतिगीयसे॥४२॥इदानींसर्वदेवानांदेहान
निष्क्रम्यनोभने॥स्वरूपेतेधृतंदेविदृष्टिगोचरतांगता॥४३॥दुर्जेयत्वादगम्यत्वाद्दुर्गादेवीति

न्निद्रामयं ॥ ४ ॥ सायोगनिद्रादेवेशविष्णोरमिततेजसः ॥ तदुद्भवंप्रवक्ष्यामिशृणुस्वस्त्ययनंमहत्
५ ॥ नाम्नावेत्रासुरोनामवेत्रावत्यामभून्नृप ॥ सिंधुद्वीपेमहावीर्यविंध्यनामाअजायत ॥ ६ ॥ प्राग्
ज्योतिषाधिपः सोपिबलवानरिमर्दनः ॥ भूर्लोकमजयत्सर्वंसनौलवनकाननं ॥ ७ ॥ जित्वाभू
र्लोकमगमन्मेरुपृष्ठंमहासुरः ॥ तत्रेंद्रंप्रथमंजित्वाअग्निमभ्यागमद्बली ॥ ८ ॥ अग्निनासहदे
वेंद्रः पलायनपरोभवत् ॥ प्राद्रवंतिभयात्तस्यदेवादेवर्षयस्तदा ॥ ९ ॥ तानिस्थानानिसंत्यज्य
ब्रह्मलोकंगताः किल ॥ कारयामासचेंद्रत्वमग्नित्वंचमहासुरः ॥ १० ॥ यमत्वंनिर्ऋतित्वंचवरु
णत्वंतदाप्रभुः निराकृताः सुरास्तेनब्रह्माणंसमुपागताः ॥ ११ ॥ शरणंभवभूतेत्याहुःस
र्वेसुरासुराः वेत्रासुरभयात्तेनामस्माकंसुरसत्तम ॥ १२ ॥ त्वयानाथेनदेवेशअनाथाइवसंप्रति
स्वानिस्थानानिसंत्यज्यगृहानपिधनानिच ॥ १३ ॥ केवलंत्वांवयंदेवजीवनार्थमुपागताः ॥ त

लनिर्हंत्रीजायाष्टन्नदिगंतरा छंदःस्वरूपिणीदेवीछागवक्त्रनिषूदिनी॥५४॥ जगन्माताजग
द्धात्रीजयाजयकरार्चना जटिलाजडलाहंत्रीजननीजावलप्रिया॥५५॥ सलदारवासंकाशं
कारितजगत्त्रया सर्झरीकृतदैत्येशरीकृतरूपारसा॥५६॥ ज्ञानव्रताज्ञेयरूपाज्ञेयाज्ञप्ति
स्वरूपिणी ज्ञानदत्सज्ञनिलया ज्ञानैश्वर्यप्रदायिनी॥५७॥ टंकमुख्यायुधधराटंकिताखुज्व
लागमा टंकारितधनुर्वल्लीटमंडलविभूषणा॥५८॥ डीवनीकृतपीयूषावसंग्रहविरोधिनी ड
दशष्टैकजननीडमूनाप्राकृतवारिधिः॥५९॥ डामरीडंभरहिताडमरध्वानहर्षिता डोभिकाकर
संहर्त्रीडाकिनीरूपधारिणी॥६०॥ ढक्कामंडितहस्ताढाढमट्टमरकप्रिया ढुंढीराजननीदेवी
ढणत्कारितभेरिका॥६१॥ नानादेवासुरसुता नानामंउणमंडिता॥ नानाविभवविस्तारानायका
नयशालिनी॥६२॥ ताटंकिनीतडद्रूपातारातत्वस्वरूपिणी तमालश्यायचिकुरातत्सदार्थविहा

पिणी ६३ स्थानत्रयविनिर्मुक्तास्थानदास्थानरूपिणी स्थूलादिमशरीरस्थास्थूलसूक्ष्मकारणरूपिणी ६४ दरहासमुखांभोजादाक्षिण्यामृतवारिधिः दयापरादानकर्त्रीदलत्कुवलयेक्षणा ६५ धनदाधनदेड्यांघ्रिधनधान्यविवर्धिनी धारावाहिरूपापूर्णधाराधरविहारिणी ६६ नंदिनीनादरसिकानवकांतिकनासिका नानावरवधूपूज्यानंदनादैकसाक्षिणी ६७ परास्मरणरूपस्यापापसंघविमर्दिनी पल्लवोल्लासिचरणापंचपूजापरायणा ६८ फणींद्रशायिनीदेवीफाणितालापमोहिनी फट्कारहतदुर्दैत्याफलितार्थमनोरथा ६९ बालाबालप्रियाबल्याबगलाबालिकेनरा भैरवीरंभिषग्रूपाभवाधंगिनरीरिणी ७० बलवीर्यगुणोपेतावडवामुखरूपिणी ७० भक्तवश्याभक्तमदाभावज्ञाभवतारिणी मायामधुमतीमान्यामदालसविलोचना महामहेशमहिषीमत्तभ्रमरकुंतला ७२ यज्ञः प्रदायज्ञभोक्त्रीयज्ञपूजितपादुका य

थार्थवादनिरतायावत्फलविधायिनी॥७३॥रसिकारमणीरामाराज्यादिफलदायिनी॥रक्षितेषभुवनारामानंदविधायिनी॥७४॥अलिताललक्षणपरालाकिनीलसुदीपिका॥लीलाविभूतिजननीलालितानेकसज्जना॥७५॥वरदावेद्यवेदाघ्रिवेदमूलनिवासिनी॥विश्वभर्त्रीविश्वगोत्रीविद्रुमाधरसुभ्रुवा॥७६॥नोखिनीनाकराधंगीशृंखलारंकभूषिता॥शर्मदाशांतहृदयाशयामाशातोदरीशुभा॥७७॥षोडशीषोडशकलाषोडशाणर्षडक्षरी॥षडिंद्रियाषडवरीषण्मुखप्रसवक्षितिः॥७८॥सहस्रशीर्षसावित्रीसरोजाक्षीसरस्वती॥संगीतसाहित्यपरासोजन्यकनिवासिनी॥७९॥हंसिनीहास्यरसिकाहालामदविघूर्णिता॥हारप्रियाहरिप्रीतिहर्षसंपत्प्रदायिनी॥८०॥लाक्षारुणपदद्वंद्वालीलासृष्टजगत्त्रयी॥लक्ष्मीकृतब्रह्मविद्यालक्ष्मार्तक्षणपूजिता॥८१॥क्षणदाक्षांतिदाक्षोणीक्षोभिणीक्षुभ्यदुर्जना॥क्षेत्रिणीक्षेत्रकरणीक्षितिःक्षितिधर

गीयसे ॥ त्वंसिसक्षात्सिद्धस्यमहादेवस्यशूलिनः ॥ ४४ ॥ रिरक्षयिषुरन्यांत्वंलोकस्यभुवनेश्व
री ॥ संहारकर्त्रीभवसिसंप्राप्तेयुगपर्यये ॥ ४५ ॥ तिरोधानकरीदेवीब्रह्मणः सत्यरूपिणः ॥ अनु
ग्रहविधात्रीचसर्व्वदानंसदाशिवे ॥ ४६ ॥ कामेश्वरीकामदात्रीकामेश्वरमनोहरा ॥ कलाकांता
कामदात्रीकालहंत्रीकिविप्रिया ॥ ४७ ॥ कलामालिन्यनुपमाकंदर्पोद्दारणप्रदा ॥ कंजातपत्रनयना
कलिसंहारकारिणी ॥ ४८ ॥ खगमारखगपृष्ठस्थाखमध्याखाटनप्रिया ॥ खंडेंदुमौलिमहिषीखंजरी
टदृगुज्वला ॥ ४९ ॥ गजराजगतिर्गात्रीगह्वरीगरुडासना ॥ गायत्रीगंधिलकचागानविद्याविशार
दा ॥ ५० ॥ घनकेशीघषाकारघंटारवविमोहिनी ॥ घस्मरीघनवक्षोजाघनारावकिरांविणी ॥ ५१ ॥
ज्ञानप्रियाज्ञानगम्याज्ञानाज्ञानविधायिनी ॥ ज्ञानरूपाज्ञेयरूपाज्ञात्रीज्ञाज्ञानवल्लभा ॥ ५२ ॥ चं
डिकाचंडनिनदाचंडांशुसदृशप्रभा ॥ चंद्रिकाहासवदनाचंद्रार्धकृतशेखरा ॥ ५३ ॥ छत्रिणीछ

युध्यंचकारधनुषान्नास्त्रैरस्त्रैश्चसायुधैः अस्त्राणिचकरांश्चापंप्रतिहत्यमहेश्वरी ९३ विव्याधवा
क्त्याहृदयेसगतासुभुविंगतः तस्मिन्हतेमहारौद्रेतस्सेनासोद्यतायुधा ९५ दुद्रावदेवीतरसाप्राक्षि
पच्चेद्रजालकं तत्सर्वंभस्मचिरसाद्दाहतरसाचिवा ९६ सैन्यंमोहेश्वरेणैवनिर्दग्धंमहेश्वरी घं
टांनिनादयामासरारवंदध्मौमहेश्वरी ९७ तच्छ्रुत्वापदृरीभार्यासुंदरीरूपधारिणी पपातपादयो
र्देव्याःपाहिपाहीतिवादिनी ९८ तामाहभूतांकौमारीनदीभूत्वामनोहरा विंध्यपर्वतमासाद्यप
श्चिमाब्धिमुपेयुषी ९९ गोकर्णमगमत्क्षिप्रंसर्वदेवैरभिष्टुता ततोदेवाः सगंधर्वाःसिद्धयक्षा
श्चपन्नगाः १०० तुष्टुवुश्चशुभैःस्तोत्रैर्निगमागमसंभवैः जयजयमहादेव्यसुरविमर्दिनिजय
जयवेत्रहेसुकपर्दिनि जयजयविश्वसुरवरदरूपिणिजयजयत्राश्वदनुग्रहकारिणि १०१

६अनेनैवचनेनान्नाविख्यातालोकपावनी इत्युदीर्यवरंदत्वातस्मैतच्चमहेश्वरी ×६

जयजयहरिहरदृष्टिविहारिणिजय२सुरुचिरसायकधारिणि जयजयघंटानादनिनादिनि
जयजयनारबधाननिवेदिनि २दुर्जनराक्षसभर्जनकारिणितर्जितमायावर्जितहारिणि
निरवधिगुणमणिनिरूपनहारिणिपरिचितनामदमभलविहारिणि ३पाहिसदानोभवसं
हारिणिदेहिभवत्पदधियमुपकारिणि ४ एतैः स्तोत्रैःशुभैर्देवीमुदितासिंहवाहिनी सर्वलो
कोपकारार्थंगीकर्णक्षेत्रसत्तमं ५ ततभृंगस्यनिरवेरयक्षिणीन्यवसत्सुखं सृत०नदाम्न
भृतितच्छृंगदुर्गाश्रृंगमितिस्मृतं ६ तत्रनित्यंहिदुर्गायाःसांनिध्यंपरिवर्तते एतत्सर्वत्रपरमंती
र्थानामुत्तमोत्तमं ७ कथंयंतुतथासर्वेदुर्गातीर्थंभृगूत्तमाः इतितस्यतुमाहात्म्ययेशृण्वंतिमु
दायुताः ८ तेषांचतीर्थसेवायाःफलंपुष्कलमिष्यते येशृण्वंतीममध्यायंदेव्यामाहात्म्यसत्व

सूत॰

के ९ तेसमस्तापदस्त्यक्त्वासंपदंप्राप्नुयुर्ध्रुवं ॥ १० ॥ इत्यादि॰ दुर्गतीर्थवर्णनंनामाध्यायः ॥
शृणुध्वमृषयः सर्वेपुराप्रोक्तंमयाखिलं ॥ महापापहरंपुण्यंरामायणमथाश्वरौनक ॥ १ ॥ पुराद्दाशरथी
रामस्त्ववतारश्चतुर्दशः ॥ सीतालक्ष्मणसंयुक्तःपितृवाक्यप्रचोदितः ॥ २ ॥ प्रविश्यदंडकारण्यंत्यक्त्वा
पंचवटीस्थलं ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वासह्यमार्गेणनिर्ययौ ॥ ३ ॥ तत्रतत्रविचित्राणिक्षेत्राणिविविधा
निच ॥ नद्यःसरांसिपुण्यानिदेवतायतनानिच ॥ ४ ॥ दृष्ट्वास्थित्वातत्रमार्गेदृष्ट्वातत्रमहानदीं ॥ तत्रैव
वसतिंचक्रेमनआह्लादकेशुभे ॥ ५ ॥ सीतालक्ष्मणसंयुक्तमागतंमुनिपुंगवाः ॥ द्रष्टुकामाः समा
जग्मूरामंराजीवलोचनं ॥ ६ ॥ वसिष्ठोत्रिर्भरद्वाजोमृकंडुः कण्वगोतमो ॥ जमदग्निरगस्त्यश्चकश्यप
पोंगिरसासह ॥ ७ ॥ विश्वामित्रोगृत्समदः प्रजापालोरथंतरः ॥ एतेचान्येचबहवोरामंद्रष्टुंसमागताः
८ ॥ समागतान्ऋषिवरान्दृष्ट्वारामोदयानिधिः ॥ ववंदेचरणौतेषांससीतालक्ष्मणस्तदा ॥ ९ ॥ पप्र

प्रिया इत्यादिनामभिर्बुद्धिरीडितासासुरर्षिभिः दयारसार्द्रनयनोदेवीवाक्यमुवाच ह ८३ जानेहंभूसुरगणाभवद्भिरत्रयज्जभयं अपनेष्यामिनामाद्यसुरेवनस्थीयतांसुराः ८४ इत्युदीर्यमहादेवीनतदावेत्रवतींपुरीं समारुह्यमहासिंहंगत्वासर्वायुधोद्यता ८५ सिंहनादंननादोच्चैः सिंहेनसहशंकरी शंखंदध्मौमहादेवीप्रलयांबुदसन्निभं ८६ तच्छ्रुत्वावेत्रनामासौसहसैन्योविनिर्गतः दृष्ट्वातदामहामायांसर्वावयवसुंदरीं ८७ अद्भुताक्रान्तहृदयः प्राघूर्णितदृगंचलः महामहिषमारुह्यकालांजनगिरिप्रभं ८८ योद्धुकामस्तदादेव्याभ्रूभंगेनपाणिना व्याक्षिप्यप्राक्षिपद्दैत्यंसदृष्टदन्तानखदः ८९ अभवन्मंदीभूततन्निर्जितंप्रापलद्भुवि भ्रूभंगालोक्यनिर्भग्नं राक्षसःक्रोधमूर्छितः ९० विसृज्यसुमहानादमगादेवीनभागतः तमागतमभिप्रेत्यतदाहम हिषंहरिः ९१ विदारनखैस्तीर्णदंष्ट्राभिरुदरंतरे हतंतंमहिषंत्यक्त्वापद्मामेवमहासुरः ९२

इत्यगस्त्यवचःश्रुत्वासर्वेमुमुदिरेतदा॥२३॥रात्रौसुश्वनदीपुण्यारामपादपवित्रिता॥२४॥यस्यास्तीरेतपो
होमस्त्वेकःकोटिगुणोभवेत्॥सह्यपादसमुद्भूतासुरम्यालकलावती॥२५॥सर्वदाऽध्यरामनीनदीपु
ण्यजनाश्रया॥माघमासेविशेषेणप्रातःस्नानवतांनृणां॥२६॥सर्वाभीष्टप्रदानित्यंचातुर्वर्ण्यनिषे
विता॥किरातीचतपोमासिकलावत्यांचकर्हिचित्॥२७॥सूर्योदयेमुखंस्नात्वचंद्रमुख्यन्यजन्मनि॥
वरमोहकरीभूत्वाशिवयोगिप्रसादतः॥२८॥स्नानानिरंतरंतत्रशिवलोकंजगामसा॥ऋषय०॥त
त्कथंवदनःसूतश्रोतुःकर्णामृतप्रदं॥२९॥किरातीकुत्रचस्थायीकथंजाताकदाचसा॥मुखप्रक्षा
लनंकृत्वासुमुखीत्वन्यजन्मनि॥३०॥शिवयोनिंकदाप्राप्यअवदत्किंमहामुने॥एतच्चान्यच्चवि
स्तार्यवदनःसूतनंदन॥३१॥सूत०॥शृण्वंतुऋषयःसर्वेभवंतोभगवत्तराः॥वक्ष्येपुरातनींपुण्यांक
थांपापापनोदिनीं॥३२॥सह्यवर्ल्यांपुराकश्चित्किरातोभंगुराह्वयः॥तस्यपत्नीचंडकेशीस्वधर्मो

चरणेरता ॥ २७ ॥ कलावत्यास्तटेरम्येप्रगाथोनामवेमुनिः ॥ आश्रमंकल्पयित्वात्रनित्यकर्मचकारह
२१ ॥ तस्यशिष्यामहात्मानः प्रातःस्नानपरायणाः ॥ कर्माणिकृत्वापूर्वाण्हेजजपुर्वेदसंहितां ॥ २२ ॥ भं
गुरोप्यकरोत्पल्लीतस्याश्रमसमीपतः ॥ नित्यंमृगयुवृत्यासौवर्ततेसह्यकंदरे ॥ २३ ॥ कदाचिन्माघमा
सेतुऋषिकन्याभगोदये ॥ प्रातःस्नानंकलावत्यांचक्रुर्नियतमानसाः ॥ २४ ॥ एवंदिनेदिनेकन्याः प्रा
तः स्नानमकुर्वत ॥ करोद्गुरुःस्यात्सारात्रौमुक्त्वाचहृष्टधीः ॥ २५ ॥ चंडकेशींसमाहूयइत्थमाज्ञापय
त्तदा ॥ शृणुत्वंमद्वचोभार्येवनेस्मिन्पर्यटन्नहं ॥ २६ ॥ नपश्यामिमृगानद्यहताःसर्वेदिनेदिने ॥ अहं
श्वः प्रातरुत्थायवनमन्यद्व्रजामिभो ॥ ३७ ॥ अरुणोदयवेलायामुत्थायत्वयनाल्लघु ॥ पाकंकुरुत्वंय
तेनपाथेयार्थंचभामिनि ॥ २८ ॥ इत्युक्तासोपिसुप्तापतयासाकंचपुत्रकः ॥ निद्रांकृत्वाचंडकेशी
स्मरंतीभर्तृचोदनां ॥ २९ ॥ रात्र्यांचोत्थायवेगेनजलांतंप्रययौचसा ॥ तस्मिन्कालेकलावत्यांचंद्रमा

गर्यमोदये॥४०॥स्नानंकुर्वंतिताःकन्याःसाचदृष्ट्वानिविस्मिता॥द्रोनेरभ्याशमागत्यचंडकेशीवचोब्रवी
त्॥४१॥स्त्रियोवैप्रातरेवाशुमहाशीतप्रकंपिताः॥स्नानंकुरुतयूयंवैकिमेतेनभवेच्चवः॥४२॥चंडकेश्या
वचःश्रुत्वाऋषिकन्यास्तदोचिरे॥पुल्कसिश्रृणुनोवाक्यंमासैमासोतिपुण्यदः॥४३॥कालेस्मिन्नव
स्नानंयंमनुजैःपुण्यकांक्षिभिः॥स्त्रियोवापुरुषोवापिनानावर्णजनाअपि॥४४॥स्नातव्यंसर्वथामर्त्यै
र्जन्मांतरशुभेप्सुभिः॥अस्मिन्नजनाः स्नानंवैतोभवेन्यस्मिन्महाधनाः॥४५॥राजानोराजपत्न्यश्चरूप
सौंदर्यशालिनः॥भविष्यंतिकलावत्योनात्रकार्यविचारणा॥४६॥इतितासांवचःश्रुत्वाहसंतीपुनर
ब्रवीत्॥शीतानोहंवराशाहाः स्नानंवैकर्तुमक्षमा॥४७॥किंत्वास्यक्षालनंनित्यंकलावत्याकरोम्यहं॥
इत्युक्त्वाजलमादायपद्मपर्णंसायंयोतदा॥४८॥भित्त्वैपाथेयकंकृत्वाप्रेषयामासभामिनी॥श्रद्दधानाचं
डकेशीकालेचोत्थायभामिनी॥४९॥कलावतींचसंप्राप्यमुखंप्रक्षालयत्यसौ॥इत्थंचकारसानित्यं

कुशलंतेषामुपेवेश्यवरासने॥ रामस्यवचनंश्रुत्वासर्वेमुनिपुंगवाः॥१०॥ ऊचुःप्रांजलयःसर्वे
विनयानम्रकंधराः॥ ऋषय ऊचुः॥रामराममहाबाहोसर्वज्ञापन्नवत्सल॥११॥त्वत्कृपालेशसामर्थ्या
त्सर्वेकुशलिनोवयं॥इत्युक्त्वाकथयांचक्रुः कथानानाविधास्तदा॥१२॥वेदार्थांश्चपुराणार्थांश्छा
स्त्रार्थांश्चेतिहासकान्॥तच्छ्रुत्वामुदितोरामइदमाहर्षिसंसदि॥१३॥सर्वेशृण्वंतुऋषयःकिम
र्थंमन्मनोत्रवै॥अतिसंतोषजनकंकारणंब्रूतमाचिरं॥१४॥श्रुत्वातुऋषयःसर्वेमौनमास्थायत
स्थिरे॥ध्यात्वागस्त्यस्तदाप्राहरामंदाशरथिंमुनिः॥१५॥रामराममहाबाहोचरितंतवचाद्भुतं॥इ
तःप्राक्कृतयुगेकल्पेअवतारत्रयोदशे॥१६॥सीताकल्याणमत्रासीत्पुण्यनद्यास्तटेशुभे॥स्थित्वा
बहुदिनंचात्रसीतयासहसंगतः॥१७॥अस्यांमहाशिलायांतुबाणघर्षमकारषीः॥तदत्रदृश्यतेरामशि
लेघर्षितबाहुभिः॥१८॥नदीलिंगंतदारभ्यशरावत्यभिधीयते॥तस्मादद्यापिसंतोषस्तवजातानसंशयः॥

अनुज्ञाताचसाविप्रयमेनापिप्रपूजिता॥साचमंत्रीसमंप्रापभूतलंशुभचारिणी॥६०॥प्रा
प्यक्षत्रकुलेजन्मजयंतीवासुताभवत्॥त्रिगर्ताधिपतेःपुत्रोबभूवासौचतत्पतिः॥६१॥चंद्रव
र्मचंद्रमुखीनाम्नातौसंबभूवतुः॥कालेनोद्वाह्यतांकन्यांचंद्रवर्मनृपोत्तमः॥६२॥भासमान
मुखींदृष्ट्वाजायांविस्मयमापिरे॥राजापितादृशींदृष्ट्वाद्योतमानमुखींमुदा॥६३॥सर्वदाविस्मयाप
न्नःकिमेतदितिचिंतयन्॥कदाचिदाययौकश्चिच्छिवयोगीनृपांतिकं॥६४॥तमागतमभि
प्रेक्ष्यचंद्रवर्मानृपोत्तमः॥अभ्युत्थायासनंदत्वापूजयामासभक्तितः॥६५॥तमपृच्छन्महारा
जशिवयोगिनमादरात्॥शिवयोगिन्महाभागमार्ययैषमेवरांगना॥६६॥प्रकाशमाननेत
स्यामुखमात्रंवदस्वमे॥इतिराज्ञोवचःश्रुत्वाध्यात्वायोगिवरस्तदा॥६७॥सर्वमाचष्टतस्यैस
तस्याःपूर्वकथांशुभां॥तच्छ्रुत्वानृपतिःपूर्वंप्रीत्यासंपूज्ययोगिनं॥६८॥सभार्योमकरोमासि

कलावत्यांनृपोत्तमः॥ चकारविधिवद्भक्त्यामृदंलिंगाकृतिंतदा॥६९॥ पूजयामासराजासौ
मासमेकमतंद्रितः॥ एवंवर्षत्रयंकृत्वाचंद्रवर्मानृपोत्तमः॥७०॥ पुत्रंस्थाप्यस्वकेराज्येसभा
र्यः पुण्येगोरवात्॥ केरूरासमगमद्विप्रामोदमानोविमानगः॥७१॥ कलावतीमहापुण्या
घमासिविशेषतः॥ स्यांतस्नानवतांनृणांभगवल्लोकदायिनी॥७२॥ इत्यादि॰ एकोनस
प्ततितमोध्यायः॥६९॥ सूतः॥ ततः सुम्नानदीपुण्यासह्यपादसमुद्भवा॥ पश्चिमाभिगता
विप्रसर्वकामफलप्रदा॥१॥ धनुर्मासिचसुम्नायांस्नानंभास्करोदये॥ सुम्नानद्यांधनुर्मा
सेमासमेकंनिरंतरं॥२॥ स्नात्वासंपूज्यविधिवत्सूर्यायार्घ्यप्रकल्पयेत्॥ तस्मैनिवेद्यदध्यन्न
मरुणोदयकालतः॥३॥ सूर्यलोकमवाप्नोतिसर्वसंपत्समन्वितः॥ तत्पुरस्तान्महापुण्यासुम्
नावत्यभिधानदी॥४॥ सह्याद्रिनिरवंभूयसंपृक्ताव्यागस्त्यमाश्रमं॥ पश्चिमाभिगतासाहि

ओ तांदृष्ट्वातोषितोविप्रस्तस्याश्चक्रेससत्क्रियां दिनेदिनेवर्धमानापितुर्गेहेमुनिस्मिता ×ओ

तृणबिंदुकुटीतिके ५ तृणबिंदूश्रमंपुण्यं नदीसागरसंगमे लिंगतत्रप्रतिष्ठाप्य तृणबिंदुर्महात
पाः ६ त्रिकालमर्चयन्नित्यं शिवसंसक्तमानसः सोमवारविशेषेणमुनिः पूजयतेशिवं ७
अत्रैवोदाहृतंपूर्वमितिहासंपुरातनं शिवभक्तिप्रदंनृणांश्रोतृणांविस्मयप्रदं ८ पुराकेवर्तकेदे
शेकश्चिद्ब्राह्मणपुंगवः धर्मगुप्तइतिख्यातः सर्ववेदांगपारगः ९ आतिथेयोग्निशुश्रूषुः सदाचि
नाकुलोभवत् नरकोत्तारणःपुत्रः कथंमेसंभवेदिति १० इतिचिंतयतस्तस्यमतिरासीच्छिवा
र्चने भक्त्यासदाशिवेविप्रोनित्यपूजापरोभवत् ११ तस्यकालांतरेपत्नीलेनवल्लीतदाभवत्
दृष्ट्वातांसुमुदंविप्रः शिवः प्रीतोभवन्मम १२ साचापिसुषुवेकन्यांसर्वलक्षणसंयुतां मतंगोमुनि
र्गार्हूलःकदाचित्तस्यमंदिरे १३ आययौचमध्यान्हेतंदृष्ट्वापूजयद्द्विजं संपूज्यविधिवद्धृत्याचा
मनेचोपवेश्यते १४ श्रमापनोदंकृत्वाभोजयित्वाचतेमुनिं कन्यांतन्निकटेस्थाप्यमतंगपर्यपृच्छत्

२१२

मासमेकंनिरंतरं॥५०॥एवंबहुतिथेकालेतस्याभर्तमिमारच॥भर्त्रासार्धंमिलासाचपथासंय
मिनींययौ॥५१॥यमोदृष्ट्वाभासयंतींमुखंकांत्यादिशोदश॥आश्चर्यंपरमंकृत्वाचित्रगुप्तमपृ
छत॥५२॥चित्रगुप्तेदमाश्चर्यंकिमेतद्यन्मुखंशुभं॥प्रकाशतेतिबहुशस्त्वनयाकिंकृतंवद॥५३॥
यमभाषितमाकर्ण्यचित्रगुप्तोवचोब्रवीत॥इयंवैपुल्कसीसाध्वीनित्यंस्वाचारतत्परा॥५४॥द
षिकन्योपदेशेनमाघमासेत्वियंशुभा॥मुखंक्षालयतेनित्यंकलावत्योकुतूहलात॥५५॥का
लेचोत्थायताःकन्याःसस्नुस्तद्वाक्यचारिणी॥तस्मात्कांतिमेतस्यामुखमासीच्चेवयम
५६॥इयंभर्त्रापुल्कसेनसार्धंभूतलवासिनी॥महाराजकुलोत्पन्नाद्योतमानमुखांबुजा॥५७॥
शिवयोगिप्रसादेनकृत्वामाघेचमज्जनं॥भर्त्रासार्धंबहून्भोगान्भुक्त्वेतेशिवमाप्स्यति॥५८॥
इतिश्रुत्वाचित्रवचोयमःसंपूज्यतांमुदा॥संप्रेषयामासतदाभर्त्रासाकंवरांगनां॥५९॥

विदुद्राववेगतः मांसबुध्याचकरटासमंताद्दुद्रुवुर्भयात् २७ त्रिःप्रदक्षिणमावृत्य श्येनतुंडहताचसा
उड्डीयोड्डीयतस्सासुम्नावत्यांपपातह २८ गाढप्रहाराभिहतातस्योमेवममारह शिवदूताश्चतांवेगात्
निन्युःकैलासपर्वतं २९ सातत्रभोगान्भुक्त्वाचतवपुत्रीत्वमागता पुत्र्येषाप्राग्भवेविप्रपूजादर्शनहेतु
ना ३० सुम्नावतीस्नानपुण्यादिहाप्यस्यामतिःशिवे सह्य पश्चिमदिग्भागेपुण्येसुम्नावतीतटे ३१
उटजेतृणबिंदोश्चअनयासहयाहिच कस्मैचिद्द्विजपुत्रायतत्तीरेऋषिसंनिधौ ३२ विवादंकुरुविप्रे
द्रशिवलोकंगमिष्यसि इत्युक्त्वाप्रययौविप्रामतंगोदक्षिणांदिशं ३३ दुर्गांभगवतींपूज्यस्वाभीष्टप्राप्तु
मुत्सुकः अथविप्रः सभार्यासापुत्र्यासाकंमहामनाः ३४ मुनिःप्रविष्टोमार्गेणिप्रापसह्याचलंशुभं
शृंगंनिर्झरनिर्यातंदृष्ट्वासुम्नावतींनदीं ३५ स्नात्वासंतर्प्यदेवर्षिपूर्वजांश्चस्वराकृतः अगस्त्यशि
ष्यंदृष्ट्वात्रनमस्कृत्यययौद्विजः ३६ तृणबिंदाश्रमंप्राप्यदृष्ट्वासागरमद्भुतं तृणबिंदुंनमस्कृत्य

तस्मैसर्वज्ञवेदयत् ३७ श्रुत्वामुनिस्तदाप्रीत्याश्रमंतंनिवेश्यच कस्मैचिद्द्विजपुत्राय
तांचकन्यामदापयत् ३८ शिवपूजापरानित्यंसर्वेतेद्विजपुंगवाः सुस्नातास्तानपराः शि
वभक्ताः शिवव्रताः ३९ प्राप्तिरेपरमांमुक्तिंतृणबिंदुप्रसादतः तत्तीरेतृणबिंदुश्चबहुकालम
नंदितः ४० सोमवारविशेषेणतल्लिंगेपूजयाञ्चवै संपूजितोमहादेवः कश्चिद्दीनतृणबिंदुना
प्रत्यक्षमगमच्छंभुर्भक्तानांभीष्टदायकः आविर्भूतंशिवंदृष्ट्वातृणबिंदुःस्वलिंगके ४२ स्तु
त्वास्तवैरनेकैश्चप्रणनामपुनःपुनः दृष्ट्वासदाशिवोभक्तंतृणबिंदोस्तदास्वयं ४३ वरंवृणी
ष्वचमुनेवरदोहंसमागतः महादेववचः श्रुत्वातृणबिंदुर्न्यवेदयत् ४४ शिवशंकरविश्वात्म
न्महादेवदयानिधे त्वद्दर्शनमपुण्यानांदुर्लभंखलुसाम्प्रतं ४५ तथापिवेदवेद्येशकृपयादा
तुमर्हसि मयार्चितेस्मिन्वैलिंगेसांनिध्यंकुरुशंकर ४६ इतितस्यवचःश्रुत्वाहरःकारुण्य

वारिधिः॥ प्राहगंभीरयावाचाहर्षयंस्तस्यमानसं॥४७॥यस्मात्वयासोमवोरपूजितंलिंगमुत्तमं
तस्मात्सोमेश्वरानाम्नेवलोकेख्यातिंगमिष्यति॥४८॥सर्वदासोमवोरहंलिंगेस्मिन्मुनिपुंगव॥तत्रैवस
न्निधौभूयवरदोत्रभवाम्यहं॥४९॥योवापिमनुजोभक्त्यासोमवोरविशेषतः॥सुस्नावत्यांकृतस्ना
नः सोमेशंपूजयेद्भुवि॥५०॥तस्याहंवरदोनित्यमित्युक्त्वात्रैवलीनवान्॥सूत०॥तस्माद्भुविसदामर्त्य
श्चतुर्वर्गफलेप्सुकः॥५१॥सुस्नावत्यांकृतस्नानः सोमेशंपूजयेत्तवै॥५२॥इत्यादि० मत्संतितम्
७०॥ऋषय०॥भगवन्सूतसर्वज्ञमतंगोमुनिपुंगवः॥दुर्गांपूजयितुंप्रागादित्युक्तंचत्वयापुरा॥१॥
देवीभगवतीदुर्गाकुत्रास्तितद्वदस्वनः॥सूत०॥पुरासनत्कुमारायस्कंदेनोक्तंवदामिवः॥२॥श्रो
तृणांसर्वपापघ्नमतिविस्मापनप्रदं॥अस्तिकश्चिद्गिरिवरः कुटजोनामविश्रुतः॥३॥सह्यमस्त
कनिर्भिन्ननिरवेभूमिमंडले॥दिव्यौषधिसमाकीर्णोमृतसंजीवनप्रदः॥४॥सर्वतःकुसुमो

ब्राह्मण० इयंकांतिमतीबालाशिवपूजापरायणा बाल्यचापल्यकेत्यक्त्वाशिवसेसक्तमानसा १७ कि
मर्थंमुनिश्रार्दूलबालिकापीदृशीसुता अस्याःपूर्वभवंब्रूहिसुतायाममवैमुने १८ इतितस्यवचःश्रु
त्वामतंगोमुनिसत्तमः ध्यात्वामुहूर्तंविप्रेंद्रोज्ञात्वातंमुनिमब्रवीत् १९ इयंपूर्वभवेकाचित्क्षुधार्क्षीतव
सुताभवत् तृणबिंदाश्रमेपुण्यसुम्नावत्यधिसंगमे २० सचनित्यंशिवंध्यायन्सदाचीतत्परोभवत्
विल्वपत्रैश्चकल्हारधतूरैर्दोणिपुष्पकैः २१ तिलाक्षतैश्चसंपूज्यनिर्मल्यंविसृजत्यधः क्षुधार्क्षीतत्रा
क्षताकांक्षीयावत्पूजासमापनं २२ परयंतीशिवपूजासातावत्तत्रैवतिष्ठति पश्चात्तदक्षताभुक्त्वास्वनि
कायंप्रयातिसा २३ एवंदिनेदिनेतस्यावृत्तिरासीद्द्विजोत्तम सकदाचित्तृणबिंदुःसोमवारेतिभक्तितः
नैवेद्यंविविधंकृत्वाभक्ष्यभोज्यैरनेकशः पूजावसानेनिर्मल्यंव्यसृजन्मुनिपुंगवः २५ क्षुधार्क्षीतत्रसमा
गत्यभक्ष्यंनिर्मल्यमध्यगं चंडेश्वरार्चितंदृष्ट्वास्वनिकायंगमत्तदा २६ इयेनःकाश्चिदभिप्रेत्यतां

मृदुलोदेहस्तवबालाद्यदृश्यते॥इंद्रवज्रप्रहारोहिपाषाणादपिनिष्ठुरः॥यमदंडोमहाघोरोअग्नि
रग्निःसुदारुणः॥१५॥निर्ऋतेःखड्गधाराहिखंडेखंडेकरोतिहि॥पाशःसलिलराजस्यकेनापिस्प्र
ष्टुमक्षमः॥१६॥वायोर्बाणामहाक्रूरास्तलाणाकारवर्जिताः॥यक्षराजगदाभीमाशिलावटविदा
रणा॥१७॥ईशानस्त्रिशिखाबालसर्वावयवकृंतनी॥नासत्योवसवश्चोग्रायुद्धेनिर्जेतुमक्षमाः॥
१८॥अन्येषांदेवसंघानामायुधान्यसहस्रशः॥निकृंतंतिचममाणिसर्वांगेषुचबालिश॥१९
तवज्येष्ठानुजोनैवबलमेकाकीचदुर्बलः॥कथंकार्यंभवेदस्यममबालस्यहेविधे॥२०॥दृष्ट्वेमोह
गतंनाथंदृष्ट्वामकलथास्थितः॥निरीक्ष्यहस्तोहुरुत्यजगामतपसेगुहो॥२१॥पित्रानिवार्यमा
णोपिमोनमास्थायबालकः॥महाविलंबंविदधासावकरोदुश्चरंतपः॥२२॥बालोपिचनिराहा
रोधातारंमनसास्मरन्॥सुतृप्तोतेपिबहुशोनचचालक्षणादपि॥२३॥मूकस्योग्रेणतपसा

क्षुभितोभून्महागिरिः ॥अशुष्यन्सागराः सर्वे दिव्योषधिगिरावपि॥२४॥लोकाश्चुक्षुभिरेस
वेदेवालिल्मुस्तदास्वयं॥चकंपेवसुधासर्वसशैलवनकानना॥२५॥चुक्षुभुः सागराः सर्वस
रांसिसरितोपिचाक्षुभ्यंजगत्त्रयंदृष्ट्वा ऋषयोब्रह्मवादिनः॥२६॥ब्रह्माणंप्रोचुरभ्येत्यमूकदान
वचेष्टितं॥ब्रह्मासमाजगामाशुदृष्ट्वासमारुह्यसत्वं॥२७॥कुटजाद्रिंसमासाद्यतदक्षिणबिलेस्थि
तं॥मूकंदृष्ट्वाचरुषयाक्षुत्तृषार्तिप्रपीडितं॥२८॥प्राक्षिपज्जलधारांचतन्मुखंकुडलुस्थितं॥पी
त्वामूकोतिलक्षितःप्रहसेनांतरात्मना॥२९॥जलधारांबलंमित्वाप्रद्रवद्भूतलंत्वथ॥अद्यापि
दृश्यतेधारासर्वाघौघहराभवत्॥३०॥मूकोपिनत्वाधाराभिर्दृष्ट्वाब्रह्माणंमादायतुष्टावकमला
सनं॥३१॥मूक॰॥नमोविसृजतेविश्वंपालयित्रेजरायच॥नमस्तेब्रह्मणेशास्त्रमूलप्रलतिहतव
॥३२॥सत्यायसत्यरूपायत्रिसत्यायनमोनमः॥सत्यव्रतायकवयेवयंसेपरमर्षिने॥३३॥सत्य

मागते॥शिरस्यंजलि

लोकनिवासायसत्यमूलायसत्त्विणे॥देवायदेववंद्यायदेवेशायादिहेतवे॥२५॥
त्रिसंध्यायत्रिरूपायगायत्रीपतयेनमः॥सर्वेश्वरायसर्वयिसर्वभूतदयावते॥२६॥सर्ववेद्यायस
ध्यायनमोस्तुपरमात्मने॥इतिस्तुत्वामूकदैत्योदंडवत्प्रणनामसः॥२६॥उत्थायबालहस्ताभ्याम
स्थिमात्रावशेषितं॥दृष्ट्वोवाचजगतांपतिः॥२७॥वृणीष्वमूकमत्तस्त्वंवरंतम
नसेप्सितं॥दास्यामिबालिनाहंतेमूकनैवात्रसंशयः॥२८॥सूत०॥इत्थंविधिवचःश्रुत्वामू
कोदानवसत्तमः॥कृतांजलिर्वरंवव्रेत्रिवमायाविमोहितः॥२९॥देवदानवगंधर्वविद्याधरमहो
रगैः॥यक्षकिंनरसंघैश्चब्रह्मविष्णुमहेश्वरैः॥४०॥सर्वैश्चमानवैर्मुन्मातिर्दहिकंत्विमंमूक
वाक्यमितिश्रुत्वाब्रह्माचिंतासमाकुलः॥४१॥कृच्छ्रान्नदोमितिप्रोच्यसत्यलोकंजगामहगते
ब्रह्मणिदैत्योसोमूकःसंतोषनिर्भरः॥४२॥प्रणम्यपितरंतस्मैन्यवेदयदरिंदमः॥दुंदुभिस्तद्वचः

पेतद्रुमसंघावृतोगिरिः देवकिंनरगंधर्वविद्याधरमहोरगैः ॥५॥ उपास्यमानोमनुजैर्मंत्रसिध्य
भिकांक्षिभिः ॥ महाबलस्त्रिकुटजलतामंडपमंडितः ६ योगिनीयोगनिलयोगौरीमंदिरको
ज्वलः ॥ अस्मिन्गिरौसदागौरिनिवासोब्रह्मणाकृतः ॥ ७ ॥ वसिष्ठवामदेवाद्यैर्ऋषिसंघैरुपा
सितः ॥ अस्मिन्गिरौपुराविप्रादुंदुभिर्नामदैत्यराट् ॥ ८ ॥ निवासमकरोन्नित्यंसर्वदेवगणान्वि
तः ॥ ब्रह्माणंतपसाराध्यपुत्रंलेभेसदैत्यराट् ॥ ९ ॥ मूकाभिधानंचक्रेसदुंदुभिः स्वसुतंतदा म्
कनामासदैत्येंद्रोवर्धेपितृवरात्मनि १० वर्धमानंसुतंदृष्ट्वादुंदुभिस्तोषनिर्भरः कदाचि
दुंदुभिः पुत्रमंकेसंस्थाप्यलालयन् ११ अयेबालातिरूपेणदुर्बलातिबलोन्मदान् दुर्जया
न्सर्वसंपन्नान्कथंजेष्यसिनिर्जरान् १२ ब्रह्मविष्णुमहेशानादेवार्थेत्यक्तजीविताः बृहदुसा
हानिंद्रादीन्युद्धेजित्वातिबालिश १३ पितृपैतामहंराज्यंकथंवापालयिष्यसि अतीव

स०पू०
२१८

यज्ञान्विध्वंसयामासब्राह्मणान्मनुजानपि। बबाधेबहुशोमूकः सर्वेषामंतकोपमः॥कदाचिद्धि
बुधाःसर्वमेरुकंदरवासिनः॥२४॥मंत्रयांचक्रिरेहंतुंमूकदानवमुद्धतं॥ब्रह्मविष्णुमहेशानैः
सर्वैर्देवैःसवासवैः॥२५॥अवध्योमूकदैत्योसौपुमान्नरैरपिसर्वदा॥अतोदुर्गमिवेगेतीप्रार्थयित्वा
ह्येनकान्नराः॥५६॥तयेवबध्योदैत्योसौनान्यथाहंतुमक्षमः॥सादेवीकुत्रचाप्यास्तेकैलासेमंदरेपि
वा॥५७॥द्रोचेणेलेवाकाश्यांवाकोच्यांसह्याचलेपिवा॥इतिवादिषुदेवेषुमुनिरूद्दालकोब्रवी
त्॥५८॥देवाःशृणुतमद्वाक्यंदेवीस्थानंवदाम्यहं॥पुराश्रमथकेकल्पेत्रेतायाश्चयुगावधौ॥५९॥
अवतारेषाऽशकेरामोराजीवलोचनः॥सीतालक्ष्मणसंयुक्तोदंडकारण्यमाप्तवान्॥६०॥रक्षसाप
हृतासीतारावणेनदुरात्मना॥तदारघुपतिर्वीरःसुग्रीवादिभिरन्वितः॥६१॥अगाधेसलिलेध्वो
ढ्वधनुषास्तीर्यसायकान्॥सर्वैरूबलैःसार्धंतस्यापरियथाक्षयं॥६२॥एवंतीत्वासागरसत्वं

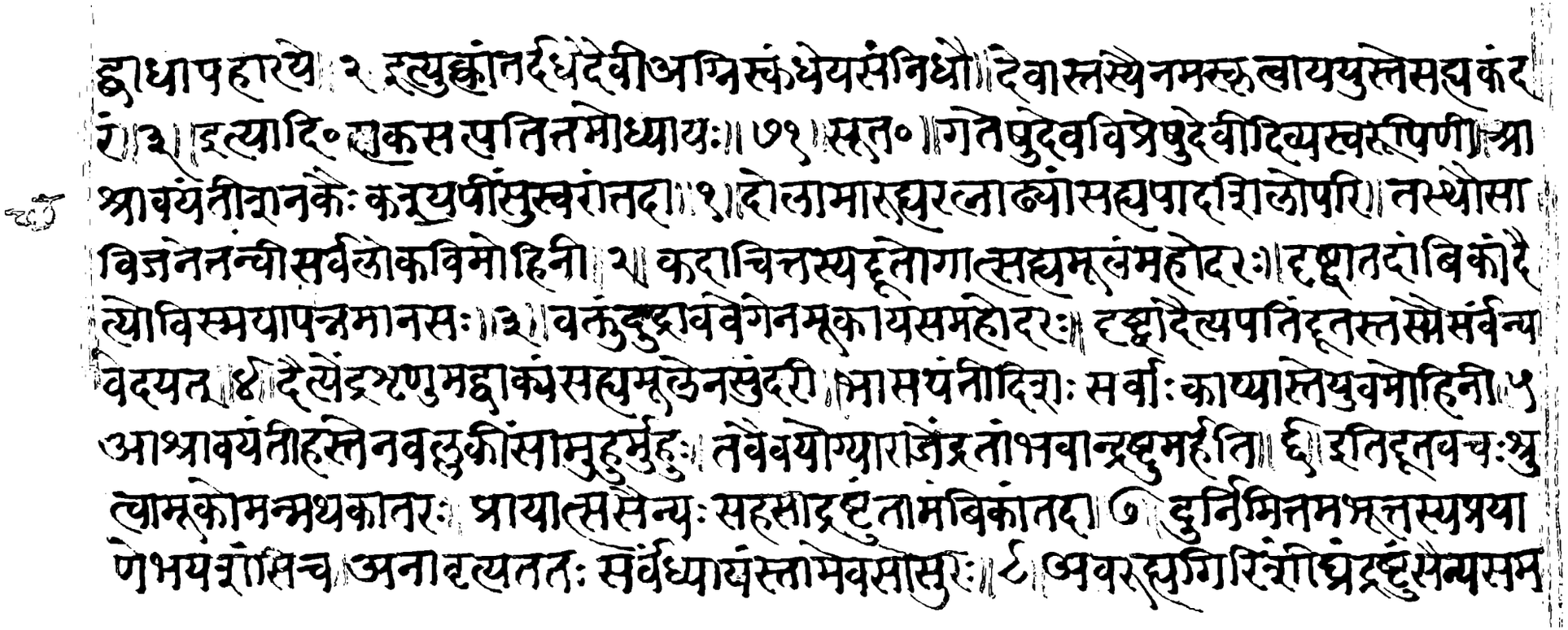
२१८

कायंराक्षसान्बहून् हत्वातत्सचिवान्त्रामः कपिभिर्बलशालिभिः ६३ चकारकोदंडरवंरक्षो
यूथभयप्रदं तच्छ्रुत्वामेघनादोसौदिव्यायुधविदुत्तमः ६३ क्रोधेनागत्यवेगेनयुद्धंकृत्वामहाबलः
नागास्त्रेणकपीन्सर्वान्निरामंचापिसलक्ष्मणं ६४ जांबवंतंतथाऋक्षंबबंधरणमूर्द्धनि तदाबध्वा
मेघनादोजगामशिबिरायवै ६५ बद्धास्तेनागपाशेनमूर्छामापुः सुदुःसहां जांबवांस्तदभिप्रेत्यह
नूमंतमब्रवीत् ६६ उत्थाप्यमंत्रयित्वातान्चेष्टवंगसत्तमः हनूमन्मेघनादास्त्रमूर्छितान्रक्षमा
शुचः ६७ मेरास्तरदिभागेद्रोणाख्यपर्वतोत्तमे दिव्योषधान्यनेकानिमृतसंजीवकानिच ६८
संतितत्रमहाशैलेयोजनायतविस्तृते त्वंगच्छशीघ्रंहनुमन्मृतसंजीवमानय ६९ सरामाः कपय
स्त्वतद्बाणान्मग्निरवने श्रुत्वाऋक्षपतेर्वाक्यंहनूमान्मारुतात्मजः ७० कृत्वाप्रणाममृक्षेशंययौ
वाकाशमार्गतः तत्रगत्वौजनीसूनुर्वायुवेगनवेगतः ७१ द्रोणाचलंतत्रदृष्ट्वानापश्यद्दिव्यमोषधं

कालेनाक्रम्यहनुमान्भुजाभ्यांतरसागिरिं॥७२॥धृत्वाशिरसिवेगेनपुनरायान्महाजवः॥जांबवान्निक
टेस्थाप्यतस्थौकपिवरस्तथा॥७३॥आनीतंपर्वतंदृष्ट्वाजांबवानतिविस्मितः॥अहोसाहसमाकार्षी
न्मोमेरुतात्मज॥७४॥दैत्यैर्हतानांदेवानांपुनरुज्जीवनप्रदः॥व्रणघ्नांतिकरंचापिवाणासाटनकं
तथा॥७५॥मृद्धोपोत्कराद्रिनिवसंत्यत्रमहाचले॥अस्याभावेसुराः सर्वेमृताएवनसंशयः॥७६॥
गौरिशृंगंवेदशृंगमप्सरःशृंगकंतथा॥गंधर्वकिंनराणांचपुरंपोरगरक्षसां॥७७॥प्रत्येकंशिखरा
ण्यत्रदेवस्त्रीणांपृथक्पृथक्॥वसंतेहनूमंस्त्वंहिपुनः स्थापयतत्रहि॥७८॥इत्युक्तोषधिमादायहनू
मंतमचोदयत्॥हनूमांस्तुचिक्षेपवालाग्रेणातिवेगिना॥७९॥पर्वतागमनेकालेसद्योपरिसुरात्म
नः॥गौर्याख्यंकूटमपतद्दिव्यौषधिसमन्वितं॥८०॥लिंगरूपेणसोदेवीमूलप्रकृतिरव्यया॥अस्तिस
ह्याचलेदिव्येतल्लिंगंशृंगमावृणोत्॥८१॥भवंतोत्रगछंतुखाल्वाचगिरिकंदरं॥लिंगंचमत्का

श्रुत्वाहर्षनिर्भरमानसः ॥४३॥मूकंप्रोवाचमुनयः स्वर्गोविजेष्यतामिति॥मूकंसमागतंश्रुत्वास
र्वेदैत्यदानवाः॥४४॥आजग्मुःसहसाविप्रादानवाद्रष्टुमुत्सुकाः॥पातालनिलयाःकेचि
च्चिद्भूतलवासिनः॥४५॥महाबिलस्थाःकेचित्तुकेचित्पर्वतवासिनः॥तेसर्वेकुट्टंप्राप्यप्रोचुःप्रोज
लयासुरं॥४६॥स्वर्गाधिपत्यमस्माकंपूर्वमासीन्महामते॥देवैर्विष्णुसमाश्रित्यराज्यंनोहृतमादि
तः॥४७॥तद्राज्यमानयबलादस्माकंमूकदानव॥अतुल्यबलवीर्यस्त्वंब्रह्मदत्तवरोद्धतः॥४८॥इं
द्रंजहिमहावीर्ययुद्धेदेवगणैःसह॥इत्युक्तोदानवैर्मूकःप्रययावमरावतीं॥४९॥सर्वदैत्यगणोपेतः
सर्वायुधधरोसुरः॥पुरंनिर्भिद्यतरसाभित्वागोपुरसंकुलं॥५०॥हत्वादेवगणान्सर्वान्द्रावयामा
ससोसुरः॥हतशिष्टदेवगणाःप्राणत्राणपरायणाः॥५१॥संमन्त्र्यदुद्रुवुर्देवपुरींत्यक्त्वामरावतीं॥इ
त्थंविद्राव्यमूकोसौस्वर्गंस्ववशमाप्यच॥५२॥बुभुजेसकलान्भोगान्कुटजाचलसंस्थितः॥

येगुणेभ्योयेगुणातीतेनमोनमः ॥९२॥ गुणात्मिकेगुणमयिगुणेभ्योयेनमोनमः॥ परात्परायेवीरायेप
रेशायेनमोस्तुते ॥९३॥ स्तुत्यायेस्तुतिरूपायेदुर्गायैसततंनमः॥ इतिस्तुत्वातदादेवाः प्रणम्यच
पुनःपुनः ॥९४॥ कृतांजलिपुटाभूत्वाजगदुर्दैवसत्तमाः॥ अबांबमूकदैत्योयंबाधतेस्माहोनि
शं ॥९५॥ स्वर्गान्निरासितास्तेनमेरुकंदरवासिनः॥ केचित्तमनुवृत्ताश्चकाष्ठाहरणकारिणः॥९६॥
केचित्तस्यांगनानांचवस्त्रक्षालनकारिणः॥ बंदीकृतास्तस्यगेहेमरानार्यस्त्वहर्निशं॥९७॥जला
हरणकोषुनियुक्तास्तेनपापिना॥ यज्ञकर्मकृतंनैवकृतंचित्तेनयुज्यते ॥९८॥ ऐरावतंसमारुह्यतथा
खेऽतिदैत्यराट् इत्यादिबहुशस्तेनमूकेनातिबालीयसा॥९९॥ एवंनिरंतरंतंचहत्वास्मान्नक्षसंव
दा॥ धातारंतपसाराध्यब्रह्मविष्णुमहेश्वरैः ॥१००॥ पुंमात्रैरपिदेवेशिमरणंनास्तुमेसदा इतिल
ब्ध्वावरंमूकस्त्वध्यास्माभिरुद्धतः॥१॥ इतिदेवैरितिश्रुत्वादेवीप्राहद्यापरा॥ हत्वाहमत्रदैत्येंद्रंयुष्म

ह्याधापहारये २ इत्युक्त्वांतर्दधेदेवीअग्निस्कंधेयसंनिधौ॥ देवास्तस्यैनमस्कृत्वाययुस्तत्सद्यकंद
र॥ ३॥ इत्यादि० सुकसप्ततितमोध्यायः॥ ७१॥ सूत०॥ गतेषुदेवविप्रेषुदेवीदिव्यस्वरूपिणी॥ श्रा
श्रावयंतीनानकैः कन्यपींसुस्वरांतदा॥ १॥ दोलामारह्यरत्नाढ्यांसद्यपादशिलोपरि॥ तस्थौसा
विज्ञेननन्दीसर्वलोकविमोहिनी॥ २॥ कदाचित्तस्यदूतागात्सद्यमूलंमहोदरः॥ दृष्ट्वातदांबिकोदै
त्योविस्मयापन्नमानसः॥ ३॥ वकुंदुद्रावंवेगेनमूकायंसमहोदरः॥ दृष्ट्वोदैत्यपतिंदूतस्तस्मैसर्वन्य
वेदयत॥ ४॥ दैत्येंद्रशृणुमद्वाक्यंसद्यमूलेनसुंदरी॥ मासयंनीदिव्याः सर्वाः काव्यास्तयुवमोहिनी॥ ५
आश्रावयंतीहस्तेनवल्गुकीसामुहुर्मुहुः॥ तेवेवयोग्यारांजेंद्रतोभवान्द्रष्टुमर्हति॥ ६॥ इतिदूतवचःश्रु
त्वामूकोमन्मथकातरः॥ प्रायात्ससैन्यः सहसाद्रष्टुतांबिकांतदा॥ ७॥ दुर्निमित्तमभूत्तस्यप्रया
णेभयशोसिच॥ अनादृत्यततः सर्वंध्यायंस्तामेवसासुरः॥ ८॥ अवरुह्यगिरिंशीघ्रंदृष्टुसैन्यसम

न्वितं चकारभ्रुकुटीदेवीक्रोधादसंभवा ९ कालीकरालवदनाभ्रूभंगान्निःसृतातदा पाशखड्गधरादेवीवामनेत्राद्विनिःसृता १० निःश्वासाद्भूतसंघाश्चवेतालाभैरवादयः निष्क्रांताः सायुधाः सर्वेगर्जयंतः परस्परं ११ हूंतेसंप्रेषयामासतदादैत्यांबिकाप्रति दूत त्वंगच्छवेगेनतामानयमामतिकं १२ आनुहावतदाभ्येत्यमूकदैत्यांबिकांततः अथेसुरारिदैत्येंद्रमूकदूतोहमागतः १३ त्वांनेतुकामश्चातिबलयाहरीघ्रमयासह अन्यथात्वांबलान्नेष्येकेशाकर्षणकादिना १४ इत्युक्तासोभ्यधावत्तांहुंकारेणाहनच्चतं ततोदेवीगणान्क्रुद्धान्भूतवेतालकादिकान् १५ यूयंभक्षयतक्षिप्रंदूतंसबलमित्यधात् तदाज्ञयाभूतगणावादयंतःक्षरान्बहून् १६ भक्षयंतोमर्दयंतस्ताडयंतस्तथागणाः व्यचरन्दैत्यसन्यंषुवनानीवहुताशनः १७ भक्षितंचबलंभूतैर्दृष्ट्वादैत्योमहाबलः चुकोपबहुधातत्रजलंक्रोधान्धितातथा १८ हेनादिरक्षोभनोच्चंडमहाभक्षमहोदर हेमहोत्कटपंचास्यपादचूडकरालक १९

संपूज्यकृतकृत्याभवंतुवै ८२ इतितस्यवचःश्रुत्वासर्वेदेवाःसवासवाः सह्याचलंसमासाद्य
खालातेपिचयलतः ८३ लिंगंददृशिरेदेवाज्योतिर्मयमनामयं आधारभूतंसर्वेषांजगतां
दिकारणं ८४ अग्निनामासिनेदृष्ट्वापूजांचक्रुःसुरास्तदा सुगंधिकुसुमैः पत्रैरभिषेकैःसुगंध
कैः ८५ गंधैःकर्पूरदीपैश्चसुरामांसोपहारकैः भक्ष्यभोज्यैरनेकैश्चनारिकेलैः सदाडिमैः ८६
जंबूफलैः सनंबीरैः फलैः स्वादूत्तरैः शुभैः तांबूलैर्गीतवादित्रैरपूजयन्ततेसुराः ८७ एवंप्रतिदि
नंकृत्वातपश्चक्रुरनाकुलाः एवंवर्षत्रयेतीतेप्रादुरासांबिकातदा ८८ वरंवृणीध्वंभोदेवावर
दाहंसमाकृता इतिदेव्यावचःश्रुत्वासर्वेदेवाः सवासवाः ८९ दुर्गांभगवतींदृष्ट्वातुष्टुवुर्भक्तिभा
विताः देवाऊचुः नमोदेव्यैमहादेव्यैकरात्र्यैसततंनमः ९० मूलप्रकृत्यैज्येष्ठायैनित्यायैसततंन
मः कामायैकामरूपायैवरदायैनमोनमः ९१ सृष्टिकर्त्र्यैसृष्टिहर्त्र्यैपालयित्र्यैनमोनमः सगुणा

श्वोहतसारथिः २९ मूकदैत्यस्ततोदेवीं खड्गचर्मधरोऽभ्ययात् । असिनासिंहमास्ताड्यभुजेदेव्या
महासुरः ३० सोपिदेव्याभुजंप्राप्यव्यसर्जार्यतसहस्रधा ततः शक्तिंचचिक्षेपमहाघंटाद्याकुलां
३१ व्यवारयत्तहस्तनदेवीवेगनलीलया चिक्षेपभिंदिपालंचदैत्यक्रोधाकुलेक्षणः ३२ शूलेन
दैत्यश्चिच्छेदभिंदिपालंततोसुरः व्यसृजच्चक्रजालानिमहाक्रूराणिदैत्यराट् ३३ विस्तार्यवदनं
कालीचखादान्यान्पुरःस्थितान् दृष्ट्वाकालींचनृत्यंतींभक्षयंतींतुदानवान् ३४ पिबंतींरक्त
सरितः खादंतींगजवाजिनः अंत्रमालापरीतांगींकपालाभरणोज्वलां ३५ चंडाट्टहासंकुर्वंतीं
वसंतींवस्त्रसंघकान् कालींदृष्ट्वातदादैत्यः शूलेनाभ्यहनच्चतां ३६ हस्तेनाक्षिप्यसाशूलंछि
त्वाचिक्षेपभूतले मुष्टिमुद्यम्यतंकालीकुद्धावक्षस्यताडयत् ३७ पपातभूमौदैत्योसोवमन्
रुधिरमुल्बणं संज्ञामवाप्यदैत्येंद्रः पुनरुत्थायवेगतः ३८ पादेनताडयामासकालींकुद्धाम २२२

हासुरः गृहीत्वातत्खंकालीग्रीवेंद्रेपरिचिक्षिपे ३९ पश्चात्कालीदैत्यबलंखड्गांगेनविनाश
यत् दैत्येंद्रःपुनरागत्यदेव्यासंमुखमास्थितः ४० जगर्जबहुधाक्रोधाद्देवींहंतुमनायुधि
गर्जंतंपुनरायांतंदृष्ट्वादेवीक्रुधान्विता ४१ हस्ताभ्यांतंगृहीत्वासानिपात्यचमहीतले पादे
नाक्रम्यतद्वक्षोमुष्ट्याचाभ्यहनत्त्वसा ४२ मुष्टिप्रहारनिर्भिन्नमस्तकोमृकदानवः ममारस
हसाविप्राः शांतमासीज्जगत्त्रयं ४३ देवींतोदेवताः सर्वाःप्रोचुर्जयजयेतिच दिग्राः प्रसेदुर्
गनंनिर्मलोदुगणोदयं ४४ सोमंगल्यवतीभूमिर्हतेतस्मिन्महात्मनि ववुर्वाताःसुखस्पर्शाः
वन्ह्योजज्वलुस्तदा ४५ निर्मलानिमनांस्यासन्सतांमृकेहतेतदा ववर्षुःपुष्पवर्षाणिदि
विस्थोमेघनायकाः ४६ आजग्मुर्ऋषयस्तत्रनानावननिवासिनः दृष्ट्वाविकांमुदोपेतास्तु
ष्टुवुःपरमर्षयः ४७ ऋषयऊ० अंबत्वद्दर्शनादद्यवयंसोबाभ्वामहि सर्वेषांश्रुतिवाक्या

नानगम्यात्वंपरापुरा ४८ त्वमप्यपारापूर्वेषामतिपूर्वत्वमादिजा मूलप्रतिष्ठेरानंदानित्यशुद्धा
जगन्मया ४९ ज्ञानगम्याजितक्रोधासर्वाधाराजितेंद्रिया त्वद्दर्शनमपुण्यानांनभवेद्वत्सवेसदा ५०
तस्माद्दृश्यंतथासिद्धायतोस्मद्दृष्टिगोचरा नमस्तेदेविकल्याणिनमस्तेभक्तवत्सले ५१ यस्मा
द्दैत्यवरोन्मत्तमूकंबलवतांवरं हत्वालोकान्रक्षिता त्वंतस्मान्मूकांबिकेतिच ५२ जनाःस्तोष्यं
तिबहुधातेषामिष्टप्रदाभव एवमुक्तासादेवीऋषिभिर्ब्रह्मवादिभिः ५३ तुष्टातेषांवरंप्रा
दान्मुनिदेवगणैंस्तुता अद्यप्रभृतियेदेविऋषयोब्रह्मवादिनः ५४ सह्योद्भवानदीपुण्यावर्त
तेत्रातिपावनी अस्यास्तीरजपोहोमस्त्वेकः कोटिगुणोभवेत् ५५ वीरभद्राभद्रकालीगणाः
सर्वेमदीयकाः वसंतुकुटजेपुण्येद्रोणशृंगेतिपावने ५६ इदंक्षेत्रंमहापुण्यंतपसांसिद्धि २१३
देभवेत् भवंतोपिचतेदेवामूकबाधाविवर्जिताः ५७ चरध्वंत्रिषुलोकेषुसर्वदाद्यकुतोभ

गत्वास्वसैन्यमहसाशस्त्रास्त्रैर्बहुभिस्तथा हत्वाभूतांस्ततोदृष्ट्वाअंगनोचधमिष्यथ २० इत्याज्ञ
प्तास्तदोदैत्यानिजघ्नुस्त्रास्त्रवर्षिणः योद्धुकामास्तदादैत्याः पुरतश्चजगर्जिरे २१ आरुह्यसिं
हवेगेनदैत्यान्दृष्ट्वामहाबलान् त्रलयांबुदनिर्घोषंचापमादायसांबिका २२ विस्फार्यमुमुचेब
णान्चक्रनिस्तुरकान्बहून् तदादेवीशरौघैर्निहतादैत्यदानवाः २३ महाबलमहोत्साहकरा
लंकुमुदादिकान् हत्वाबिकाक्षणेनाजौनिन्येकीनाशमंदिरं २४ अन्यानपिचदैत्येंद्रान्यान्
मात्रांतरणसा हत्वातद्रुधिरंचण्डकारयामासवैनदीः २५ स्वसैन्यंनिहतंदृष्ट्वामूकोसौदानवे
श्वरः अवाकिरद्बाणवर्षैर्देवींसंग्राममूर्धनि २६ देवीस्वबाण जालेनशरसंघांश्चतस्यसा
चकर्तलीलयाविप्रतद्भुतमिवाभवत् २७ पश्चाच्चुकर्तसाप्यस्यवाजिनोधनुरुत्तमं मर्दयित्वारथंदे
वीहृदिविव्याधसायकैः २८ गाढंविद्धतनुर्दैत्यःक्षणंमूर्छामिवापसः उत्थायसहसादैत्योहता

श्रुत्वाचक्रंप्रोवाचतंपुनः ८ सिद्धिक्षेत्रंवदस्वाद्यविष्णोमेभक्तवत्सल चक्रवाकोत्तरंप्राहऋ
षीणांसन्निधौहरिः ९ अस्तिक्षेत्रंमहापुण्यंसह्यमूर्ध्निचानघ गोरीशृंगेदेवमयेतपः कुरुशिवं
स्मरन् १० क्षिप्रमेतत्तवाभीष्टंभविष्यतिनसंशयः विष्णुनाप्रेरितंचक्रंगत्वासह्याचलंनदा
लिंगंतत्रप्रतिष्ठाप्यपुरस्तात्सोमनंदनः जजापपरयाभक्त्यानवोंपंचाक्षरींशुभां १२ लिंगा
भिषेचनार्थंचगतंकृत्वाचतद्गिरौ सर्वर्तुकुसुमैर्दिव्यैर्नानापत्रैः सविल्वकैः १३ अर्चयामा
सदेवेशंत्रिकालंभक्तिपूर्वकं शिवध्यानपरोभूत्वाचचारतपउत्तमं १४ गतेदिव्यसहस्रेद्वेशि
वोनादिरभूत्प्रभुः शुश्रुवेदयजावाणीविष्णुपद्मांकदाचन १५ सहस्रकमलैःशंभुंपूजयस्व
महामते एकेनापियथान्यूनंभवेत्तत्तथाकुरु १६ सहस्रकमलाचैवक्षिप्रसिद्धिकरीमता
अस्त्रराजस्तदाश्रुत्वाशिवसंन्यस्तमानसः १७ सद्यः संभृतसंभारःसह्याचलनिवासिभिः

ऋषिभिः सहितोभक्त्याप्रत्येकंशिवनामभिः १८ पूजयामासकमलैः सांबमंबासुतान्वितं
एवंसंपूज्यविधिवद्धोमंकृत्वाविधानतः १९ लिंगस्यपुरतःस्थित्वाद्ध्यौसपरमेश्वरं आवि
र्भूतस्तथाशंभुर्भक्त्यातुष्टःसदाशिवः २० वरंवरयभोचक्रवरदोहंसमागतः दृष्ट्वासांबमहा
देवमेकंशंभुंजगद्गुरुं कृतांजलिपुटोभूत्वाप्रणनामपुनःपुनः वरंवव्रेतथाचक्रः शास्त्रराजत्वंच
देहिमे २१ विष्णोंसमंबलंदेवनमोघंसर्वतोमम सूत० इतिचक्रवचःश्रुत्वाशंभुरहघृणानि
धिः २२ ममभूलादृतेचक्रशास्त्रराड्भवसर्वदा भाविकल्पेवराहाख्येयुवांसंभूयभूतले
२४ त्वमजुनोहरिरसोमवंतोचमविष्यथः समंबलंसदादत्तंमयातेवैदयालुना २५ सर्वत्रा
मोघवृत्तिश्चममत्प्रसादान्नसंशयः शृणुचमद्वाक्यमिदंचक्राभिधमिदंसरः २६ चक्रतीर्थ
मितिख्यातंतस्मादुत्पत्स्यतेनदी सापिचक्रनदीपुण्यानिभिन्नासह्यमस्तकात् २७

पश्चिमाब्धिगतासाहिसर्वौघविनाशिनी अस्यास्तीरेजपोहोमः स्वाध्यायःपितृतर्पणं २८
एकंवैकोटिगुणितंभवत्येवनसंशयः शिवरात्र्यांयतोहंचलिंगेस्मिन्वरदोभवं २९ तस्मादस्मिन्
गिरौमर्त्याः स्नात्वावैचक्रतीर्थके जागरंकुर्वतेयेचतेषामिष्टप्रदोभव ३० अयंसह्याचल
श्रेष्ठोगिरिणामुत्तमोगिरिः गौरीप्रीतिकरोयोहिममाप्याह्लादकारकः ३१ इत्युक्तोतर्धे
शंभुर्लिंगेचक्रेश्वरेतदा तदाप्रभृतितत्तीर्थंचक्रकुंडमभूद्द्विजाः ३२ तत्तीरेऋषयःसिद्धाः
कृताश्रमपदास्तदा कृत्वातपांसितेसर्वेकैलासमगमन्द्विजाः ३३ चक्रनद्यांद्विजश्रेष्ठाः का
र्तिकेमासियेनराः कुर्वंतेप्रातरुत्थायस्नानंप्रागर्यमोदये ३४ कुलैकविंशमुद्धृत्यशिवलो
कंप्रयांतिहि योगिनश्चक्रनदीदुर्लभाचकृतेयुगे ३५ तत्रापिदुर्लभंमन्येव्यतीपातदिनद्वि
जाः संक्रांत्योर्वैधृतौचैवग्रहणेचंद्रसूर्ययोः ३६ महालयदिनेपुण्येमातापित्रोर्दिनेतथा

याः इतिताभ्योवरंदत्वादेवीमूकांबिकानदा ५८ अंतर्धानंगतालिंगेपरासरतरांशिवा इ
त्यादि॰ मूकासुरवधोनामद्विससप्ततितमोध्यायः ऋषय॰ भगवन्सूतनोब्रूहिचक्रनद्या
श्चसंभवं सह्यपादोद्भवासाहिकथंचक्राधिकाभवत् १ द्वैपायनविनेतालंसर्ववेत्थनःपुरा
सूत॰ पुरासनत्कुमारेणपृष्टःस्कंदोब्रवीदिदं २ अमुमेवार्थमुद्दिश्यगुहंपप्रच्छयोगिराट्
इदानींतत्कथांवक्ष्येयथाज्ञानंयथाश्रुतं ३ पुरासुदर्शनोधीमांश्चक्रराजत्वमाप्तवान् न्य
वेदयत्तंगोविंदंकदाचिद्दर्षिसंसदि ४ सुदर्शन॰ स्वामिन्सर्वजगन्नाथएकराट्त्वंचदेहिम
ममोघत्वंचसर्वत्रत्वंकल्पावरदोभव ५ इतिचक्रवचःश्रुत्वाविष्णुःप्रोवाचनिर्मितः य
स्मादुत्पन्निरभवत्तवतेप्रार्थयत्यच ६ सएववरदोनान्योमदन्यास्तमुपास्महे सएवपा
लकःसन्नाकर्तावेधास्वरूपवान् ७ तयजस्वपुरज्ञानंसच्चिदानंदमीश्वरं नारायणवच

राःपितरावपि एवंकतिपयाहस्सुगतेषुद्विजपुंगवाः ४७ कण्वोनाममहायोगीकदाचित्तद्गृहंय
यौ भस्मोद्धूलितसर्वांगोध्यायंश्छिवपदांबुजं ४८ धर्मांगदस्तदाप्रेक्ष्यमुनिमायांतमुत्तमं सार्घ्य
पात्रस्तदोत्थायपूजयामासतंमुनिं ४९ व्यजनैर्वीजियामासश्रांतंसमुनिपुंगवं राजातस्यमतंम
त्वास्वपुत्रस्यविचेष्टितं ५० न्यवेदयतकण्वायभक्त्यावनतकंधरः राजोवाच भगवन्मुनिशार्दू
लबालोयंपंचहायनः ५१ क्रीडनेकेवापित्रिवपूजांकरोतिवै अनिच्छुःक्षीरपानंचध्यायं
श्छिवपदांबुजं ५२ भस्मलेपितसर्वांगिःसदालंकारवर्जितः निर्विण्णोनिःश्वसन्नित्यंवृथारोदिति
हर्षति ५३ तर्हिपूर्वभवंमह्यंवदमौनिन्महेश्वर सूत० धर्मांगदवचः श्रुत्वाकण्वोध्यात्वामहात
पाः ५४ उवाचक्रूपयाविष्टस्तत्पूर्वभवमादितः पुराचक्रनदीतीरेमदाश्रमसमीपतः ५५ कश्चि
द्बृहाश्रमीविप्रस्त्वाहिताग्निरभून्नृप धर्मज्ञानमनाश्चासोजितक्रोधोजितेंद्रियः ५६ त्रिका

लमर्चयन्नग्निं बहुकालमवर्तत रुद्राक्षार्चनरुन्नित्यंभस्मादिग्धकलेवरः ५७ कदाचिद्बहुभ
स्मानिकार्तिकेमासिवैनृप कार्तिकेमासिनिक्षिप्यबहिर्द्वारिगृहांगणे ५८ स्नानार्थमगमद्विप्रश्च
ऋनद्यांभगोदये कौलेयकस्तदाकश्चिद्दृष्ट्वाभस्मांतरास्थितः ५९ क्षीतार्तस्त्वरितोभ्येत्यतत्रसुषुप
भूमिप स्नात्वाविप्रस्तदाभूम्योरुतपूर्वाह्णिकक्रियः ६० तीर्थंसंगृह्यकलशेवदन्मंगलसूक्तकं गृ
हांगणेविरचितेमंडपेस्थापयद्घटं ६१ मंडपंरचयामासस्वस्यचित्तानुसारतः उमामहेश्वरंस्थाप्य
शिवपूजांसमर्पयत् ६२ रुद्रसूक्तैर्महारुद्रैरभिषेकंचकारसः सनिर्मल्यजलंपंकिंचिक्षेपभ
षकोपरि ६३ उत्थायसोभिसंद्रावैसमंतान्मंडपस्यसः दंडताडनसंवेगादभिदुद्राववेगतः ६५
शिरस्ताडनसंत्रासादनास्थानात्पदद्वये नत्रा कोयानभषणकरणेकातरस्तदा ६६ मृतोविमा
नमारुह्ययथौकीनाश्रमंदिरं यमोप्युवाचतंदृष्ट्वात्रासयंतंदिनोदय ६७ भोजंतोभृणुमद्वाक्यं

चक्रनद्यास्तटेशुभे कुंडभस्मानुलिप्तांगोनिर्मल्यजलसेवकः ६८ चक्रनद्याह्रदेपूज्येकृत
स्नानोमहामुनिः तस्माद्धिमानमास्थ्यमंदंतिकमुपागतः ६९ इतःपरंभूमितलंप्राप्यतंभष
कोत्तमः धर्मांगदसुतोभूत्वालप्स्यसेपूर्वसंस्थितं ७० पंचमेह्नेमहाभागशिवपूजापरायणः ग
त्वाचक्रवतींपुण्यांकार्तिकेस्नानमाचर ७१ भुंक्ष्वभोगाननेकांस्त्वमंतेकैलासमाप्स्यसि इत्यु
क्त्वाप्रेषयामासयमोधर्मपरायणः ७२ इदानींत्वत्सुतोभूत्वायमोकंतत्करोत्ययं इत्युक्त्वाप्रययौ
कण्वःस्वाश्रमंप्रतिभूसुराः ७३ सभार्यपुत्रोनृपतिः संतप्तबलवाहनः पौरजानपदैःसार्धंययौच
क्रनदींप्रति ७४ बहुदेशानतिक्रम्यदृष्टवान्सह्यपर्वतं अवतीर्यगिरिंप्राप्यत्रिगर्तसुरसत्त
मः ७५ नानाक्षेत्रवरोपेतंदेवालयशतोज्ज्वलं विप्राग्रहारभूयिष्ठंबहुकूपतटांकितं ७६
नानाद्रुमलताकीर्णंसर्वत्रजलसंकुलम् दृष्ट्वामुमोदनृपतिः प्रापचक्रानदींतदा ७७

चक्रनद्योरुतस्नानः पितॄनुद्धरतेनरः ३७ अग्निसत्रंचतत्तीरेकुरुतेमनुजोत्तमः दिनेदिनेश्वमेध
स्यफलमाप्नोत्यसंशयः ३८ पितॄनुद्दिश्ययःश्राद्धंकुरुतेतत्तटेशुभे पूजोर्वसर्गमोयांतितुष्टोवन्ना
तवार्षिकं ३९ अत्रेतिहासंवक्ष्यामिपुराविद्भिरुदाहृतं पुराकेरातकेदेशेराजाधर्मांगदाभिधः ४०
नीतिमान्धर्मवांछूरः संग्रामेष्वनिवर्तकः तस्यापिमहिषीपुण्यासुधर्मानामनामतः ४१
धर्मेणपालयामासप्रजाः पुत्रानिवौरसान् तस्याः कालेनमहतापुत्रोभूद्धेमनामकः ४२ चकार
सौख्यसंस्कारान्राजापुत्रस्यशोभनान् दिनेदिनेवर्धमानः शुक्लपक्षइवोडुराट् ४३ पंचम
हायनेतस्यस्मृतिरासीसुरातनी नदाप्रभृतिनिर्विण्णः शिवध्यानपरायणः ४४ भस्मोद्धूलित
सर्वांगोरुद्राक्षकृतभूषणः बालक्रीडनकेचापिशिवपूजारतःसदा ४५ स्वयंसंस्थाप्यपार्था
र्णपत्रैःपुष्पैः फलैस्तदा हस्तलब्धैस्वयंबालोलिंगार्चनपरोभवत् ४६ दृष्ट्वासुमुदिरबालंनाग

वर्णैर्योभिरन्विता २ पश्चिमाधिंगताविप्राः स्नातानामघहारिणी शिवपापभयोद्ग्राहरंबाभय
दायिनी ३ सर्वसौभाग्यकरणीचैद्यस्यसुगतिप्रदा ऋषय० भगवन्सूतसर्वज्ञकथेशासोगणेश्व
रः ४ सदाशिवनगुरणागेरिपुत्रोविनायकः तत्कथांवदनः सूतशापान्मुक्तः कदागणेट् ५
सूत० पूर्वदेवगणाः सर्वेऋषयश्चतपोधनाः कार्यारंभाद्यथाचक्रुःसिध्यतेचाप्यसंशयः ६ स
न्मार्गवर्तकाःसर्वाभाविताविघ्नतःक्रियाः असत्कार्येषुसर्वेषुतद्वदेवमविघ्नतः ७ ततोदेवाःस
ऋषयश्चिंतयामासुरोजसा असत्कार्येषुविघ्नार्थंसर्वएवन्यमंत्रयन् ८ तेषांतदामंत्रवतांसर्वेषां
चदिवौकसां बभूवबुद्धिर्गमनेरुद्रंप्रतिमहामतिं ९ ततस्तेरुद्रमागम्यकैलासनिलयंगिरिं ऊचुः
सविनयंसर्वेप्रणिपातपुरःसरं १० देवाऊचुः देवदेवमहादेवसर्वेशास्त्वंत्रिलोचन विघ्नार्थमपि
विघ्नेशमुत्सादयितुमर्हसि ११ एवमुक्तस्तदादेवैर्भवःपरमयामुदा उमांनिरीक्षयामासचक्षुषा

निमिषेणह १२ देवानांपुरस्तस्यपश्यतोमांमहात्मनः चिंतायोग्निसमुन्निन्येनोदृश्यत्केनहे
तुना १३ पृथिव्यादृश्यतेमूर्तिरपांमूर्तिस्तथैवच तेजसः स्पर्शनस्यापिमूर्तिरिषासनातनी १४
आकाशस्यकथंनेतिमत्वादेवोजहासह ज्ञानशक्तिमुमोदृष्ट्वाव्यदृष्टंव्योमशंभुना १५ यच्चोक्तं
ब्रह्मणापूर्वंशरीरंतुशरीरता यच्चापिशासितंतेनशिवेनपरमेष्ठिना १६ तत्तत्कार्यंचतुष्कंतु
थिव्यादिचतुष्पतिः मूर्तिमानतितेजस्वीहसतः परमेष्ठिनः १७ पपातास्यान्महादीप्तः कुमा
रोभासयन्नदृशः सर्वावयवसंयुक्तः साक्षाद्रुद्रइवापरः १८ उत्पन्नमात्रंदेवानांयोषितःसंप्रह
र्षयन् कोट्यादीप्तयातथामूर्त्यारूपेणचमहात्मवान् १९ तंदृष्ट्वापरमरूपंकुमारस्यमहात्मनः
उमानिर्मितनेत्राभ्यांतंसापश्यतिभामिनी २० तंदृष्ट्वाकुपितोदेवः स्त्रीभावेचापलेनथा मत्वा
कुमाररूपंसुशोभनालंतधीदृशा २१ ततः शशापतंदेवः स्त्रीशोकीपरमेश्वरः कुमारंतव

ऋस्त्वंप्रलंबजठरः सदा २२ भविष्यसितथासर्वैरखगीतगतिर्ध्रुवं एवंश्रुत्वाथतंदेवस्तीव्रकोपस
मन्वितः २३ व्यर्थकोपोद्यतोमानीआत्मनांगत्रिलोचनः कोपकोसहजांलीलांपूर्णमूलाधर
सदा २४ ननर्तस्वयमुत्थायतदादेवोरुषान्वितः यथायथासोस्वशरीरमाद्यंधुनोतिदेवस्त्रिशिखा
यपाणिः २५ तथातथास्योगरहोवृकासींज्जलंक्षितोसंन्यपतत्ततश्च विनायकानेकविधागजास्या
समानलीलांजनसंनिकाशाः उत्तस्थुरुच्चैर्विविधास्त्रहस्तास्तंस्तुदेवामनसाकुलेन किमेत
दित्यद्भुतकर्मकर्तात्रिवः करोत्यप्रतिमंमहच्च कार्यसुराणांकृतमेतदिष्टंभवेदथोविपरीतंकरोति
दिवौकसोचिंतयतांतथातुविनायकोहाक्षुभितोबभूवह २९ चतुर्मुखश्चारुभुजोविमानआरु
ह्यखंवाचमिमांजगाद इत्येवमुक्तस्तुपितामहस्तमुवाचदेवंत्रिशिखास्त्रपाणिं ३० यस्तेविभो
श्चित्तसमुद्भवःप्रभोविनायकानांभविनासचाग्रणीः ३१ भवत्वदास्यासैरवेणचोद्यंस्वद्भावि
वृद्धंतुशरीरधारी आकाशमेतद्बुधाध्यवस्थितस्त्वयातवैकोवदनात्सपात प्रभुर्भवत्वप्रतिम

निवासमकरोत्तत्रनदीतीरेनृपोत्तमः प्रातःस्नानपरोभूत्वास्मृत्वाकण्वेरितंवचः ७८ कार्तिके
चविशेषेणस्नात्वादेवंचशंकरं पूजयामासविधिवत्सोमवारेमहामनाः ७९ तत्पुत्रोपिमहातेजाः
स्नात्वाप्रागर्यमोदये चक्रनद्यांमहाभागःशिवभक्तैः समन्वितः ८० चकारविधिवत्पूजांमहावि
भवविस्तरं एवंप्रतिदिनेचक्रे शिवपूजांमहामनाः ८१ भुक्त्वाभोगाननेकांश्चपित्तमातृसमन्वितः
अंतेशिवपरंप्राप्यगाणपत्यमवापसः ८२ सूत० एवंचक्रनदीपुण्यांकैलासगमनेच्छुभिः संसेव्या
सर्वदामर्त्यैःशिवपूजापरायणैः ८३ सिद्धाःसिद्धिंगतास्तत्रबहवस्तीर्थवैभवात् चित्तशुद्धिप्र
दात्येषासर्वकिल्बिषहारिणी ८४ स्नात्वास्यांवैभवंसर्वमुनयोलेभिरेगतिं इत्यादि० त्रिसप्तति
तमोध्यायः ७३ सूतउवाच तत्पुरस्तान्महापुण्यावाराहीसिद्धविश्रुता पंचब्रह्ममयीसाक्षात्
सांबतोषकरीशुभा १ ऋष्याश्रमगणोपेतासाक्षात्कैवल्यदायिनी कुब्जाचक्रनदीजंघासो

अभिषिक्तश्वरुद्रैश्चसोमैःसोप्युच्चतांगतः ततंस्नात्वागणेशस्तंशिवज्ञापंभयानकं ४३ चिंतयानःस
देवोमाचरणोप्रणामच ज्ञापमोक्षःकथंमातस्तन्मेवदसुशोभने ४४ इत्युक्तागिरिजाप्राहगणेशं
प्रियबालकं वत्सगत्वाचवाराहींस्नात्वानियमतेंद्रितः ४५ ततःकुरुष्वतेज्ञापःसुंदरोथभविष्यति इत्यु
क्तागणनाथोगाद्वाराहींसत्यनिःसृतां ४६ निवासमकरोत्तत्रसत्यपादमनोरमे स्नात्वादिने दिनेभक्त्या
चचारतपउत्तमं ४७ तेनापिसुंदरीतत्सयदवादीद्विवःपुरा एतच्चतुर्थ्यांसंपन्नंगणनाथस्यपार्थिव ४८
यतस्तथेयंमहतीतिथीनांपरमातिथिः एतस्यांयस्तिलान्तुभुक्त्वागणपतिंद्विजः ४९ आराधयति
तस्याशुतुष्यतेनात्रसंशयः उच्चैस्तत्पठतेस्तोत्रंयश्चैतच्छृणुयान्नरः तस्यविघ्नाजायंतेनपापंसर्व
थाद्विज ५० इत्यादिपु०चतुःसप्ततितमोध्यायः सूतउवाच तत्तीरेपावनंक्षेत्रंशिवनारायणात्मकं
सर्वाभीष्टप्रदंनृणांसदासंपद्विवर्धनं १ त्रपाणांजयविघ्नानांयुद्धेविजयकारकं जपतांतपतांनृ
णांसद्यःप्रत्ययकारकं २ स्वरूपंधृत्वाशंकरेष्टप्रदायच अंतर्धानेगतेतस्मिंलिंगेशिवकेशंवो ३ देवो

२३०

ऋषय ऊचुः महात्मन्सूतनोब्रूहिकथामेनांशिवात्मिकां शृण्वतामघसंहर्त्रीविस्तृताद्भुतवर्धिनीं ४
खररद्दोकस्यपुत्रोदैत्योकोदृग्बलोऽचतो शिवनारायणाभ्यांतोकथंवधमवापतुं ५ सूतउवाच शृणु
ध्वमृषयःसर्वेयदुक्तंहरसूनुना पुरासनत्कुमारायतदिदानींवदामिवः ६ पुराजंभसुतोवीरोखर
द्दाभिधोद्विजाः हतेपितरिशक्रेणकिशोरोतोसुदुःखितौ ७ शास्त्रादिष्टोयतोदृष्ट्वाकरालोमंत्रि
नायकः सांत्वयित्वाचतोबालोनिनायसगृहंतदा ८ तीरयामासतोमंत्रीसत्यांचलगुहांतरे पुरो
पानुदिनंप्रीत्याजंभपुत्रोकरालकः ९ एवंकतिपयाहःसुगतेषुमुनिपुंगवाः मत्वाकरालस्तोवीरा
वयस्कांद्वितयंगतो १० रहस्येतोसमाहूयदैत्योवचनमब्रवीत् हेदैत्यपुत्रोशृणुतांवचनंचमदी
रितं ११ भवतोर्जनकोजंभोमहाबलपराक्रमः त्रैलोक्याधिपतिर्वीरइंद्रेणाजोनियातितः १२ यः
सूरासकलान्वीरोनिगृह्यबुभुजेबली दुर्बलान्मनुजावापितेवापित्र्यंनतत्यजुः १३ युवामपिव

लोन्मतोपित्र्यंगृहीतसज्ज्ञनाः ततोपायंवदाम्यद्यदेवतानांजयायच १४ तपःकुरुत्वंदैत्येंद्रसानु
जःसह्यकंदरे शिवध्यानपरोभूत्वाशिवाराधनतत्परः १५ क्षिप्रसिद्धिकरात्येषावाराहीलोकपाव
नी अस्यास्तीरेवसन्नित्यंशिवसंसक्तमानसः १६ शिवप्रसादान्नेदेवाःस्वर्गभोगांश्चलेभिरे पंच
ब्रह्ममयःसाक्षात्परमात्मासदाशिवः १७ विसोश्चापितथासंतिचक्राणिप्रलयावधि चक्रत्वंताव
देतेषांनास्त्यतःशिवएवहि १८ शिवभक्त्यात्मकोविष्णुर्जगत्पालयतेस्वकः शिवाद्ब्रह्मसृजतेविश्वं
शिवेनैवचपाल्यते १९ शिवेनम्रियतेचांतेसर्वंशिवमयंजगत् एवंध्यायस्वदैत्येंद्रसदाशिवम
नामयं २० इत्युक्त्वाप्रेषयामासतेपातेतोमहत्तरौ निराहारौजितक्रोधौसदाशिवपरायणौ २१
कालेनतन्मयोभूत्वाकाष्ठभूतौतदासुरौ तयोर्घोरेणतपसाप्रादुरासशिवःस्वयं २२ हरंप्रत्य
क्षमंकदृष्ट्वादैत्यपुत्रौप्रणेमतुः तौदृष्ट्वाशंकरःप्रीत्यावरंदावबोचत २३ हेदैत्यपुत्रौतपसाप्रा

क्रियाणिरूपाणि चास्मैप्रवरांश्चदेहि ३३ इत्येवमुक्तातुगतेपितामहेत्रिलोचनश्चास्यमबंज
गाद विनायकोवीतरोगोगजास्योभवानुमायाश्चभवस्वपुत्रः एतेचसर्वेतवसंतुभृत्याः विना
यकाः कूटदृशः प्रचंडाः ३५ उच्छिष्टदानादिविवृद्धदेहाः कार्येषुसिद्धिंप्रतिपादयंतः सर्वास्वदे
वेषुतथामखेषुकार्येषुधान्येषुमहानुभावः अग्रेषुपूज्योलभसेत्वमन्यथाविनायिष्यस्यथ
कार्यसिद्धिं ३७ इत्येवमुक्तापरमेश्वरेणसुरैः समंकांचनकुंभसंस्थितैः जलैस्तदासर्वविसि
क्तगात्रैरराजराजोग्रविनायकाय ३८ दृष्ट्वाभिषीयमानेतुदेवास्तंगणनायकं तुष्टुवुः प्रणताः
सर्वेत्रिमूलास्तस्यसंनिधौ ३९ देवाऊचुः नमस्तेगजवक्त्रायनमस्तेगणनायक विनायक
नमस्तेस्तुनमस्तेचंडविक्रम ४० नमस्तेविघ्नकरणनमस्तेसर्वमिरवल नमस्तेरुद्रवक्रोध
प्रलंबजवरावृत ४१ सर्वदेवनमस्कारादविघ्नकुरुसर्वदा एवंस्तुतस्तदादेवैस्तदात्मागणनायकः

कारः समयोभवतोरयसंगतः ३४ करालवचनेश्रुत्वाखरःक्रोधाग्निनाज्वलन् सानुजःसहसोत्थायदै
त्यसंघसमन्वितः ३५ सर्वायुधधरोभूत्वास्वर्गंतुत्रययोखरः तमागतंमहादैत्यःसदाशिववरोद्धतं ३६
मंत्रयित्वातदान्योन्यंदुर्जयंयुधिदानवं यत्कानाकंदुदुवुस्तेकांदिशीकादिवौकसः ३७ प्रविश्यचं
द्रसदनेभुक्त्वाभोगाननेकशः भूतलंसमनुप्राप्यताञ्जयन्सर्वभूपतीन् ३८ तथापाताललोकंचवशा
मानीयदैत्यराट् यज्ञभागान्स्वयंभुक्त्वादेवान्विद्राव्यभूसुराः ३९ महाबलोमहाकायःशिवपूजा
परायणः यत्रयत्रगतोदैत्योलिंगंसंस्थाप्यभक्तितः ४० पूजयामासविप्रेंद्रखरोदानवपुंगवः स
राष्ट्रजान्जनान्सर्वानाहूयाज्ञापयत्सरान् ४१ सर्वेकुर्वंतुलिंगार्चांसदाशिवपरायणाः मदाज्ञाका
रिणः सर्वेत्वन्यथाऽन्यंहंजनाः ४२ इत्थमाज्ञाप्यदैत्येंद्रान्प्रेषयित्वादिनेदिने कारयामासदेवेषु
पुरग्रामवनादिषु ४३ तदाज्ञयाजनाःसर्वेशिवपूजापरायणाः शिवसंसक्तमनसः सर्वसंपत्स

मन्त्रिताः ४४ चकारकारयामासशिवार्चांवैरवरस्वयं तदादेवाःसहेंद्रेणऋषिभिःसहसंगताः
४५ मंत्रयांचक्रिरेसर्वेतद्विघोपायकर्मणि कथंवध्यःखरोदुष्टःसानुजःशिवपूजकः ४६ चिंता
कुलेषुसर्वेषुऋषिसंघेषुवैतदा अगस्त्यःप्राहदेवान्हियुक्तिपूर्वमिदंवचः ४७ अगस्त्यउवाच
सर्वेशृण्वंतुमद्वाक्यंदेवाश्चऋषयश्चहि अवध्योतोमहावीर्योखररक्षोबलोत्कटो ४८ शिवपू
जापरोनित्यंहरदत्तवरोद्धतो शिवपूजापरंहंतुंशिवेनापिनशक्यते ४९ विष्णुनाब्रह्मणावापि किं
सुताद्यैर्दिवौकसः प्रेषयित्वातथाविष्णुनारदेनसमन्वितं ५० चार्वाकबुद्धवात्र्योतोद्धोद्धुंशि
वद्विषो तत्रायंकर्ममायास्तिवाक्यंवैशृणुतादरात् ५१ शिवनिर्माल्यकालेतुवध्नातेवरमीदृशं
पंचब्रह्ममयोदेवोयदैकत्वमुपागतो ५२ तदाचेदावयोर्मृत्युर्भवितेतिविमोहितो त्रैलोक्यानां
वैभवानांब्रह्मणामेकहेतुकं ५३ तपश्चकरणीयंचऋषिभिःसंशितव्रतैः देवावेब्रह्मविष्णुभ्यां

कैलासंसहगच्छत स्कंद उवाच अगस्त्येरितमाकर्ण्यसर्वेसंपूज्यतद्वचः साधुसाधितिचोदीर्यतपसे
प्रेषयन्मुनीन् ५५ गोकर्णेपुष्करंचापिनैमिषंकुरुजांगलं गंगागोदावरीचाथहस्तवेणीकुमुद्वती
५६ कावेरीचाथसीतावाकुब्जाथकुरजापिवा तुंगभद्राथवाजंघाधारावावरदापिवा ५७ वारा
हीशांभवीचेति प्रावदन्मुनिपुंगवाः तंनिवार्यतदागस्त्यः प्रोवाचमुनिसंसदि ५८ सर्वेशृणुतम
द्वाक्यंक्षिप्रसिद्धिकरैं सितावराहीनद्योर्यदंतरंक्षिप्रसिद्धिदं ५९ तदत्रैवाश्रमंकृत्वातपस्यामोमु
नीश्वराः इतितेसंविदंकृत्वा ययुस्तपसिनिश्चिताः ६० त्रिकिरिक्तरेकूलेक्रोडागस्त्येश्वरः स्मृतः
तद्दक्षिणेचमांडव्यस्तपश्चक्रुर्महर्षयः ६१ लोमशोजमदग्निश्चसीतानयुत्तरेतटे शिवविष्णुर
ताःसर्वेध्यायंतोब्रह्मपंचकं ६२ निश्चलास्तेविराहाराजितक्रोधाजितेंद्रियाः शिवविष्णोरकर्तोच
प्रार्थयंतोमहर्षयः ६३ त्रिकालमर्चनंचक्रुर्ध्यायंतोब्रह्मपंचकं तत्पुरुषवासुदेवौतेज्यः क्रोडमुनिःस

डुरासंयुवामहं मत्तोयुवांवरंब्रूतमद्ययन्मनसोप्सितं २४ इतिशंकरवाक्यंतो प्रांजलीचमहाब
लो माययामोहितौदैत्यौचब्रूतेवरमुत्तमं २५ पंचब्रह्मतनूदेवौयदैकत्वमुपागतौ ताभ्यांवैमर
णंसंख्येनान्यदेवैःकदाचन २६ इतिदत्तोमहादेवस्ताभ्यामुक्तांतथास्तिति अंतर्धानंगतःशंभु
स्तत्रैवाचलमूर्धनि २७ इतिलब्धवरौदैत्यौस्वगृहंप्रापतुर्मुदा न्यवेदयेतांदैत्यायकरालायस्वमं
त्रिणे २८ करालस्तद्वचः श्रुत्वाहर्षनिर्भरमानसः महाप्रलयपर्यंतमेतयोर्मरणंनहि २९ ब्रह्मेक
लंयदाकालेतावदेतौजिजीवतुः इतिसुर्वासुरेभ्योयमवधीद्दैत्यनायकः ३० तच्छ्रुत्वादानवाः सर्वे
नानाकंदरवासिनः वज्रघातभयाल्लीनोदद्दशुर्दैत्यपुंगवौ ३१ वरान्वितौमहादैत्यौसत्यपोदमनौ
रमे पुरंनिर्मायदैत्यौद्वौतावूषतुररिंदमौ ३२ करालस्त्वकदादैत्याविदमाहमहासुरः करालउवा
च भोदैत्यपुत्रौशृणुतंभवंतौवीर्यशालिनौ ३३ युवयोःपितरंदत्वाशंकोजंभारिराजसा तत्पीतौ

रमव्ययं ७४ इत्थंभावयतांतेषांपुरःशैलादिरायथौ अमराः किमिहायाताः किमर्थंक्रियतेत
पः ७५ ब्रूतागमनकार्यंचसर्वेदेवाःसविस्मुकाः इतिनंदिवचःश्रुत्वा ब्रह्माप्राहसषण्मुखः
७६ शैलादेस्थिमेदेवाःखररदातिबाधिताः शंकरंशरणंयाताआनयस्वतदंतिकं ७७ इतिब्र
ह्मवचःश्रुत्वासांबांतिकमुपाययौ नमस्कृत्वामहादेवंदेवकार्यन्यवेदयत् ७८ भ्रूविक्षेपेणता
नंदीदेवानंतर्न्यवेशत् तेदृष्ट्वाजगतामीशंसांबमंबासुतान्वितं ७९ तेदृष्ट्वादृष्टिसाफल्यंलेभि
रेदेवतास्तदा कृतांजलिपुटाःसर्वेप्रणेमुर्दंडवद्भुवः ८० ब्रह्मासर्वान्निवार्यांथपुरःस्थित्वास्वयंतदा
तुष्टावपरयाभक्त्याकृतांजलिपुटोविधिः ८१ इत्यादिपु० सप्ततितमोध्यायः ब्रह्मोवाच त्रै
लोक्यकर्ताभुवनस्यगोप्ताकर्तागिरिकल्योसिसदास्तुतेजाः गुरुर्गुरूणांवरदः सुराणांमहार्णवां
भोनिलयज्ञरूपः १ त्रिदेवदेवामरराजवंद्ययक्षाग्निवक्त्रत्रिदेवतुष्ट महामृत्युवाद्यनिका

रावाणीसुरासुराणांप्रभवकारिणीत्वं २ कैलासनाथःसुरगुह्यगोप्तागुहांडजःपंकजगर्भहे
तुः दशार्धवक्त्रश्चतुर्भुजश्चराचरेशश्चभवान्नमस्ते ३ अश्वःपशुःपंचशिखापवित्रंस
त्रंसमंतंपरमंचधाम वैद्यश्चवेद्यंसकलंचधामस्वाहात्वमेवाद्यतदास्वधाच ४ सृष्टिंवि
शालांसृजसित्वमेतत्तन्नाशकालेस्वरतस्त्वमेव मायादिभूतंविधोदेसियच्चत्वमग्निरिंद्रः
परमस्त्वमेव ५ यजूंष्यथर्वाणिचसामकानिवाचश्चवाचायगतंचसर्वं आद्यंतहीनःप्रथमःप्र
धानःसमस्तलोकैकपतिर्मतिश्च ६ त्वयिप्रसन्नेभगवन्नुमापतौब्रह्माहरिर्देवगणाःप्रसन्नाः
त्वंसर्वचेष्टाभुवनस्यसर्वासुद्धस्वभावस्त्वमिदंबहुत्वात् ७ भृग्वंगिरोत्रिप्रभृतिप्रजापती
न्सृजस्यथोवाप्रतिमप्रताप त्वच्चिंतयानोसमुपैतितीव्रमायात्यनाथेतिमहानुभाव ८ त्वदं
गजाताश्वमहामहीरुहाःसाश्वत्थबिल्वाःखदिराम्रनीपाः नारायणेनापिमयाचनित्यंसे

योसिपंचाक्षरविद्ययातं ९ कैलासनाथामरयज्ञमूर्तेसंसारगर्तेविज्ञातोनराणां त्वमादरीपामल
द्योतकेनजगन्मयोन्नारयसित्वमेव १० सदाशिवाद्यंतविहीनसत्वशरण्यमूर्तेशरणार्थिनांसदा
दाताहरिर्देवसुरासुराश्चत्वन्माययामोहितमूर्तयस्तेमे ११ त्वय्येवहीनंत्वसुताप्रमेयस्त्वय्याहि
तंब्रह्मशिवोऽमेतत् नमःशिवायशर्वायशरणायमहात्मने शंकरायामरेशायसर्वेशायनमोन
मः इतिस्तुतःसदासांबोब्रह्मणापरमेष्ठिना १३ उवाचेदंतमीशानोह्लादयंस्तस्यमानसं भो
देवाःकिमिहायातंविधुपुरोगमाः १४ म्लानाःसुखिन्नमनसःप्रम्लानानतकंधराः केनापिक्लेशि
तायूयमितिनोब्रूतचामराः १५ इतिसांबवचःश्रुत्वाकृतांजलिपुटास्तरान्यवेदयन्स्वरूपंतंनं
भवेपरमात्मने १६ देवाऊचुः स्वामिञ्जगद्गुरोदेवविधिंकमवधारय पुराजंभसुतोवीरोभव

द्धरबलोद्धतो १७ खररद्दोसदोन्मत्तोसत्यशौचनिवासिनः सत्यान्निवासितास्ताभ्यो मेरुकंद

दा अघोरसंकर्षणौसस्मारागस्त्ययोगिराट् सद्योजातेनमांडव्यःसार्धंप्रद्युम्नमस्मरत् ६५ वा
मदेवानिरुद्धोद्धोजमरश्मिरचिंतयत् रोमशोपिनदीज्ञानंनारायणसमन्वितं ६६ इत्येतेमुनयोदा
राः पंचब्रह्मात्मकंशिवं काष्ठभूताश्चतेसर्वेमौनव्रतपरायणाः ६७ तेषामुग्रेणतपसात्रैलोक्यं
क्षोभमापतत् तदासहेंद्रेणसुराःखररदातिबाधिताः ६८ सत्यलोकंसमासाद्यब्रह्मणेतन्न्यवे
दयन् ब्रह्मातदवधार्यार्थदेवकार्यचिकीर्षया ६९ वैकुंठंप्राप्यहरिणासाकंकैलासमाययौ बा
ह्योद्यानकृतावासाविष्णुब्रह्मादिदेवताः ७० तत्रलिंगानिसंस्थाप्यपूजयामासुरेकदा शैवींश्री
क्षांचसंप्राप्यभस्मलिप्तकलेवराः ७१ रुद्राक्षाभरणाःसर्वेशिवध्यानपरायणाः तपश्चक्रुर्नि
राहाराध्यायंतःपरमेश्वरं ७२ सच्चिदानंदसंदोहंपरात्परतरंहरं अनिर्वेद्यमरूपंतत्सत्यज्ञा
नात्परात्परं ७३ विष्णुब्रह्मावुभावेवनासाग्न्यस्तलोचनाः ससृजुःपरमंज्ञानंसर्वधाता

तामीश्वरःपतिः विलुंनिकटमाहूयग्राहचेत्थंसदाशिवः ३० विलोत्वंसंगतोभूत्वानारदेनसम
न्वितः गत्वाखरपुरंवेगाद्धोरुच्चार्वाकवाचकः ३१ प्रबोध्यविविधैर्वाकैर्मद्वचंचतदाकुरु ब्रा
ह्मीचेयंपुरोगत्वागोरीत्वत्युपदेहिता ३२ मोहयित्वाचदैत्येंद्रोयथाविष्णुवचःप्रियं पोरजान
पदाःसर्वेभवेयुस्तद्वशास्तदा ३३ जातिसंक्रमणंकृत्वागमनंसर्वयोषितिं कर्मणांचफलंसर्व
मिहत्रैवपरत्रनो ३४ शरीरंपरमालेतियुक्तिश्चार्वाककोशलैः संबोध्यबहुशास्त्रोचकृत्वाडुर्मो
र्गवर्तिनो ३५ भस्मरुद्राक्षरहितोशिवपूजापराङ्मुखो स्त्रीलोककोसदाकृत्वाममोपायविमो
हितो ३६ एवंकृत्वाकूटयित्वापश्चाद्याहिममांतिकं मूर्तिभिःपंचभिश्चैवयेत्वावज्रप्रपंचकैः
३७ परस्परंनिर्मलत्वाद्भेदैकत्वमुपागतो हंतुंनिष्क्रामहेक्रूरोरवररदोनसंशयः ३८ इत्युक्त्वा
तद्वधेसंवसत्रैवपरमेश्वरः आज्ञप्तानंदिनंदेवाःस्वंस्वंस्थानमुपाययुः३९ विलुंत्रिनयनंस्मृ

नारदः शिष्यतांगतः वदंतोऽहासिद्धांतोजग्मतुस्वनिकेतनं ४० अतिसौंदर्यवपुषामोहयंतौ
नियुक्तितः बुद्धचार्वाकसर्वज्ञधर्मराजस्तथागतः ४१ समंतभद्रोभगवान्लोकजिन्मारजिज्जिनः
कपालीकरुणोयंतःसर्वत्रसमदर्शनः ४२ इत्येवंवाचयंतौतौपुस्तकंजनसन्निधौ ब्राह्मीतु
पुरतोगत्वासर्वज्ञानासनगतना ४३ सर्वांगसुंदरीबालानवयौवनशालिनी पुस्तकंवाचयंतीच
हंसीवगमनोद्भता ४५ गायंतीचवदंतीचभ्रमरीवातिसुस्वरा सस्मिता चलितापांगीचलत्कुं
डलमंडिता ४५ भोगिभोगभुजानम्रायीनोन्नतपयोधरा तांदृष्ट्वामुमुहुःसर्वेपौराजानपदास्त
दा ४६ तद्वाक्यश्रवणादेवशिवार्चाप्यसुखाऽभवत् तध्यानवज्ञागाःसर्वेतत्कथाश्रवणोत्सुकाः
४७ सर्वेशृण्वंतुमद्वाक्यंपौरजानपदास्त्विह येनकेनपदार्थेनदेहंसंतोषयेन्नरः याचैकाअ
पिरूपाढ्यायत्रवैमनसोरुचिः गंतव्यासाहिपुरुषैर्दैवसंतोषकारिभिः ४९ स्त्रियोपिसु

दरान्दृष्ट्वामोहयित्वाविशेषतः क्रीड्यंतोबलात्त्यापिस्वदेहपरितुष्टये ५० भुक्तादेवऋषिस्वानि
स्वानुभूतानचान्यथा परत्रमुक्तिरित्यज्ञाःकेनदृष्टंश्रुतंपुरा ५१ सर्ववर्णप्रियागम्याः सौंदर्ययत्र
वर्तते स्त्रीभिश्चातियुवागम्योरूपाधिक्यंयतोस्तिहि ५२ मांसंभुक्त्वासुरांपीत्वाजग्ध्वाचाभक्ष्य
कान्यपि स्वदेहंमदयेद्धीमान्त्यन्यथाचात्मवंचकः ५३ आत्मशारीरबुद्धिश्चताभ्यामन्यन्न
विद्यते स्त्रीत्वंपुंस्त्वंद्वयोर्जातिरितराभ्रांतिकल्पना ५४ तस्माद्दृष्टंपरस्यापिचोरयित्वाबुधोषि
त स्वर्गमोक्षाविहान्यत्रेतिकुवादिनः ५५ वेदशास्त्रेत्यप्रसिद्धेपरत्रफलवादिनी अस्म
छास्त्रंसदाश्राव्यमात्मसंतोषकारिभिः ५६ इत्येवंबोधिताःसर्वेपौरादेत्यावुभावपि श्रद्दधा
नाश्चतद्वाक्यंतथाचक्रुरहोद्विजाः ५७ शिवपूजांनैवचक्रुः सर्वस्त्रीगमनोत्सुकाः
शिवध्यानपरानैववेदशास्त्रपराङ्मुखाः ५८ मद्यमांसरताःसर्वेतेनोन्मत्तजनाः सदा

रवासिनः १८ तत्राप्यागत्यबहुशोबाधतेस्मान्सुरासुरान् अमर्योपिकृतास्ताभ्योस्वांग
नापरिचारिकाः १९ अग्निस्तत्याकरशालायांहित्याद्वक्ष्यकरोऽभवत्वायुस्तद्गृहसंमार्जकार
कोभवद्व्ययः २० अस्मांश्चकष्टाहारेणनियुंजातेमहासुरो चंद्रोपिमज्जनगृहे जलधारापर
वर्तकः २१ तत्कामिनीनांचरणश्चेलनिर्णेजकोभवत् इंद्रोमार्गयतेताभ्यांनदृष्टस्तनहारि
णा २२ इंद्राण्यपिचतद्गीत्यासत्यकंदरवासिनी घातेरानीयचास्मान्सपाशैरुद्बध्यतांतवैः
२३ ताडयित्वेवबहुलंनित्यंचस्वगृहाजिरे इत्थंकिंबहुनोक्तेनपाशैरास्यदुरात्मनः २४ श्रूय
तेमंदिरेद्वारिदेवताकरनंसदा यज्ञभागान्स्वयंभुंक्तेअस्मान्निवार्यसोसुरः २५ निशाचरभ
यात्सर्वेअस्थिमात्रावशेषिताः विचिंतय वधोपायंयतोभवतिनोजयः २६ इत्यनिवेद्यतंदेवा
रुरुदुःसुस्वरंबहु देवानाश्वास्यशैलादःशंभुनाप्रेरितःसदा २७ तच्छ्रुत्वावचनंदेवोजग

मूर्तयः मिलित्वाचैकरूपेणब्रह्मणश्चपृथक्पृथक् ६९ शुक्तिमत्यास्तटेपुण्येसंभूयैकत्रसंस्थि
ताः लिंगंदृष्ट्वातदादेव्यःप्रणम्यस्तुत्यभक्तितः ७० तस्तोकृतांजलीरुस्तोलिंगात्समुत्थिता
रूपसौंदर्यशोभाढ्यायुवचित्तप्रमाथिनी ७१ शुक्तिमत्यास्तरंयाता मूर्तयोयत्रसंस्थिहि सातो
वसुंदरीभूयमिलित्वातत्रसंस्थिता ७२ इत्यादि०स्कांदेषट्सप्ततितमोध्यायः सूतउवाच ब्रा
ह्मांसमागतायांतुऋषयःसत्यवादिनः समाजग्मुस्तदाद्रष्टुमद्भुतांदेवतोत्तमां १ अगस्त्योत्रि
र्भरद्वाजः कण्वश्चगाधमेधिलो मांडव्योजमदग्निश्चरोमशः क्रतुरंगिराः २ स्वष्टांगोजंबुकोमैत्रो
जाबालिर्वरुणश्चाः वसिष्ठवामदेवाद्यैर्मंत्रयित्वापरस्परं ३ ब्रह्मभिःपंचभिःसार्धमिदमूचु
र्महर्षयः ब्रह्मन्सत्यांचलंगंचवसंतींतत्रसुंदरीं ४ तांदृष्ट्वाचकमेतातसहैतैर्वध्यतांखलु इ
त्युक्त्वाप्रेषयामासुर्ब्रह्मांतेपरमर्षयः ५ उमाशतरुद्रतादेवीसर्वावयवसुंदरी सत्यंगत्वासह

स्त्रायंभीमकंररर्दुरं ६ गणेशकूटमासाद्यसत्यस्याद्भुतविक्रमः आजवासंरोचयामासश्रद्धालु
र्मधुसूदनः ७ कदलीवनशोभाढ्यंनानाद्रुमलताकुलं कूजत्कोकिलसंघातभ्रमद्भ्रमरसंकुलं
८ शारीमयूरकुररीनादापूरितकंदरं बद्धध्वजपताकोलं घंटाशब्दनिनादितं ९ पशुश्रोणितपं
कांकदिग्धधूपसुधूपितं तांसिद्धाश्चारणायक्षागंधर्वाप्सरसांगणाः १० स्तुवंतिस्तुतिभिर्दैवींस
ह्याचलनिवासिनीं कदाचित्कबुरोनामदूतोगात्वररहयोः ११ दंष्ट्राकरालवदनःश्यामलांगोर्ध्व
रोमजः तामपश्यच्छारुरूपांपूर्णचंद्रनिभाननां १२ नागकन्यान्वयावेण्यावेणीकृतशिरोरुहां
सुखचंद्रेणराजंतींस्वचंद्राभिवशर्वरीं १३ सर्वांगसुविभक्तांगींवेदिमध्यामनिंदितां रथकूबर
कल्पेनमेखलामंडितेनच १४ श्रोणिचक्रेणभासंतींसरजामिवपुष्करीं कबुरोविस्मितस्तस्थौ
कालियंवेतिचिंतयन् १५ नेषाभास्करतुल्याभानैषाचंद्रसमप्रभा नैषाकांतिःकुतःकीर्तिरीद

श्रीवाभविष्यति १६ याचसापन्नवरनात्रिषुलोकेषुविश्रुता५ नारायणेथनिरता
श्रीरप्येषातिसुंदरी १७ पार्वतीरूपशोभाढ्यात्रिवांकेलीलयासदा नैषासाचारुसुदतीराजतेसत्व
स्तके १८ अहोअस्याश्चारुवेषअहोलावण्यमुत्तमं किंवेषामन्मथाज्ञप्तारतिर्मूर्तिमतीस्थिता
१९ मन्येऽहंरूपरूपेयंदेवैरपिसवासवैः निर्धूतस्तेजसातस्याःकर्बुरोसुरनायकः २० तद्रूपंचिंतय
न्प्रागाद्वनेवररदयोः सोंबरेणांबरवरःपयोदइवरूपवान् २१ दैत्येंद्रोनर्बरोवीक्ष्यसंभ्रमेणच
तस्थिवान् संविदागृह्यतदाश्चर्यंदेव्यारूपनिमित्तजं २२ दैत्येंद्राभ्यांचविज्ञानादिवयः समुत्थितः वि
कारमास्यजंकुर्वंस्तयोरग्रेसदानवः २३ सह्योयंदानवश्रेष्ठघोरगह्वरकंदरः आश्चर्याणामनेका
नामाकरःप्रतिभातिमे २४ नगस्यास्यचरक्षार्थंमयात्रविनियोजितः इत्युक्तोविषमेचैनं मेरुमि
डुकरोययौ २५ अस्तिपर्युषितोदूतस्त्वयासत्येनगोत्तमे आश्चर्यंकिंचिदेवात्रदृष्टएवंमहासुर २६

स्त्रियोपिसर्ववर्णानांनरणांगमनोत्सुकाः ५९ इत्थंदुर्मार्गिणोकृत्वाविष्णुस्ताभ्यांसमाययौ पंचब्र
ह्ममयीशक्तिःप्रेषयामासविष्णुकं ६० विष्णोःशक्तिमतीयाहि पंचब्रह्मसमन्विताः तपश्चरंतिरूप्य
ःपंचैवब्रह्मवादिनः ६१ प्रत्येकंलिंगरूपेणमिलित्वावैष्णवीसदा आविर्भावयुताश्चैवतिष्ठध्वं व
रदाभुवि ६२ ब्राह्मीसह्यगिरेःपादेकुब्जातीरेमनोरमे तपश्चरंतिवैरुद्रस्तदग्रेलिंगरूपिणी
६३ प्रादुर्भूतायदाचैवरूपसौंदर्यशालिनी शुक्तिमत्यास्तटेरम्येवसत्वंब्रह्मभिःसह ६४ तां
दृष्ट्वाकोपसंतप्तोदैत्योतदावध्योमहासुरः एवंदैत्यकुलंहत्वास्वेषुलिंगेषुचास्थितां ६५ शंकरेणे
त्थमाज्ञप्तौब्राह्मीविष्णुश्चजग्मतुः विष्णुर्ब्रह्मभिरन्वीयलिंगरूप्यभवत्तदा ६७ प्रादुर्भूतानिलिं
गानिमिलितानिपरस्परं ज्योतिर्मयानितेदृष्ट्वातुष्टुवुर्मुनयोमलाः ६८ निपेतुःपुष्पवर्षाणिलिंगा
नामूर्ध्वनिर्द्विजाः तुष्टुवुर्द्विजास्तोत्रैर्वेदोक्तैर्भक्तिभावतः ६९ लिंगादुत्थायसहसाशोववेलत्व

चलांगतावितासतुः श्रोणिचक्रमस्तस्यारसनादाममंडितं नीलवासोदरंभातितारावृतमिवांबरं ३९
दंतिनासानिभावूरूजंघेसूक्ष्मेविरोमशे गूढगुल्फेशिराजालेकूर्मपृष्ठसुसंस्थितौ ४०पादौतस्याम
हीहस्तोधिष्ठितौसुस्थितावितिकालहिसुमनानयागतोजातस्यमेश्वर ४०नमयातादृशीकुत्र
दृष्टपूर्वानचश्रुता यस्मिन्यस्मिंछरीरेतुतस्यादृष्टिर्निपात्यते ४१तस्मिंस्तस्मिंश्चचालास्यादृष्टि
राशिःसुखोज्झिता तस्येदंसेंदुनक्षत्रंसदानवमहोरगं ४२त्रैलोक्यमपिनाथेतिमोत्यंदानवस
त्तम यस्यस्याद्दशगासाक्षात्तस्यलोकत्रयंवृथा ४३प्रभुर्विभुर्भवेच्चायंतस्यप त्नीभवेद्धिसा
इतिदूतवचःश्रुत्वारतरोमिन्नहृदाब्रवीत ४४कृत्वादेवकृणःसाक्षीमघवान्शुभचारिणी अ
स्मिन्गिरिवरेदूतत्वयाहिविदितंनहि ४५बर्बरत्वंपुनर्गत्वातांकन्यांशुभचारिणीं सम्यग्विचा
रयक्षिप्रंपुनरायाहिशीघ्रतः ४६तस्यास्त्वमितिपृच्छस्वकिंतेहाटसिपर्वते तस्याजातिंकुलंगो २४०

त्रंमातरंपितरंतथा ४७ शेषंवयंविधास्यामनिर्भीताःस्मसमागताः एवमुक्तस्तदैत्येनबबर्षोज्ज
नसप्रभः ४८ तथेत्युक्त्वागतःशृंगंग्राह्यीयत्रस्थिताशुभा अपश्यद्बबरस्तांचपुरस्तादतिसुंदरीं
४९ सातमर्थिनमायांतंकृत्वाकांततरंवपुः कृत्वातत्रैवमुदितातस्थौगिरिवरेशुभे ५० तांदेवींदान
वोदृष्ट्वासहसाभिमुखस्ततः पापैर्बहुभिरापूर्णोवाराहीमतिदुर्मतिः ५१ सतस्यानिकरंप्राप्यजगा
दवचनंतदा कन्येवरोसुरश्रेष्ठइंद्रचंद्रसमद्युतिः ५२ सात्वंपतीवरारोहवणुसोदमिवांबिका
तेत्वमर्हसिभर्तारंरमानारायणंयथा ५३ शेषेक्षीरंयथासिक्तंयुवयोस्तत्रसुंदरि तेनेंद्रोद्रविणे
नाशुयमश्वसजलेश्वरः ५४ निर्जितास्त्रिदशाश्चान्येत्रैलोक्यंतद्वशेस्थितं सनान्यस्याःपतिर्युक्त
स्त्वामृत्सृत्यविलासिनीं ५५ त्वंवापिहिनयुक्तास्याश्चांतिनान्यमुपासितुं वाराब्धिमिववान्नौतुः क्र
तुःप्रदक्षिणंयथा ५६ स्वरमाश्रयतन्नीरंमेरुमर्कप्रभायथा यथाचंद्रमसःकांतिर्मन्मथस्यय

थारतिः ५७ शंकरस्ययथागौरीदेवसेनागुहस्यसा तथात्वंभवदैत्यस्यपत्नीप्राणातिवल्लभा ५८
इतिदूतवचःश्रुत्वादेवीवाक्यमभाषत बर्बरश्रृणुमद्वाक्यंवीर्यशुल्कंपुराकृतं ५९ योजयतिसं
ग्रामे मदीयान्मांचदुर्लभान् समेभर्तीभवेद्दैत्यमयाबाल्येविदंकृतं ६० तस्मात्तमानयक्षिप्रंजि
त्वामांदुर्बलाभिमान् गृह्णातुमत्करंपश्चात्वरोवैदैत्यनायकः ६१ इतितस्यवचःश्रुत्वा बर्बरः
क्रोधविह्वलः पुनरागादैत्यवर्यंवंकुरुनंतमादितः ६२ अवधारयदैत्येंद्रमद्वचःश्रृणुसांप्रतं
सासुतोरलविप्रस्यनिर्विण्णास्यतपस्विनः ६३ वसंतंसह्यगिरिंप्राप्यमृगयंतीपतिंकिल बाल्ये
क्रीउनकेकालेतयाशुल्कंकृतंपुरा ६४ योमदीयांश्चसंग्रामेजेतामांचसमेपतिः इतिदूतवचःश्रु
त्वाखरःक्रोधाग्निनाज्वलन् ६५ सेनान्यंसंस्मरन्वेगादाहूयेदमुवाचह आज्ञाप्यतांदैत्यवरान्सेना
न्यौयेत्रिविश्रुताः ६६ तद्वाक्यश्रवणात्सर्वेसमायतामहाबलाः मयश्चविश्वकर्माचमुरश्चमुरजासुतः ६७

मा

२४१

ईदृशीचनगछायानभूताप्रागितस्तव तेनतेलक्षयाम्यद्यदानवेश्वरबर्बर २७ दृश्यतेतेसुरश्रेष्ठ
र्षेआननसूचितः वक्तुमर्हसितत्वेनयदृष्टंपर्वतोत्तमे २८ स्वरस्यवचनंश्रुत्वाबर्बरोतीवदुःखितः
उवाचप्रांजलिर्वाक्यंखरंदानवनायकं २९ अहमप्येतदेवत्वांवक्तुकामोऽसुरेश्वर यदाश्चर्यंमयादृ
ष्टंसत्यकंदरगह्वरे ३० तदहंशृंगमारूढोदृष्टुकामोदिशोदश सिद्धचारणरक्षोभिरभिजुष्टद्रुमा
कुलं ३१ मयापर्यटतातत्रशृंगाग्रेबंधुरप्रभे अपूर्वदर्शनादृष्टाकन्यासर्वांगसुंदरी ३२ तप्तहेम
रुचातस्याज्वलितामिरिवाबभौ यथेंदुमंडलंभित्वानिर्गतैरंशुभिर्वृतं ३३ कुंडलालंकृतंकांतंचंद्रकां
तमिवांबुजं निश्चितेनापिहिमवांस्तस्यास्तजोकृतंवपुः ३४ नरंतदृष्ट्वाहेवज्रंस्वप्नलब्धमिवागतं
पं त्रिभिर्नेत्रैर्मुदंतस्याश्चंद्रवानेतरंबभौ ३५ संयुतासज्जलायासन्नोर्वंभुकार्मुका तस्याभुज
वरारेजुर्मन्मथास्त्रोपवेकधा ३६ समानवर्तुलौपीनौमंडलावुरसोऽशुभौ स्तनोतस्याहसंत्यास्तुप्र

णधनूंषिभ्रतीकरयुग्मैः प्रेर्यमाणाचपत्न्यर्थंसामयाविप्रकन्यका ७८ स्वकीयैर्यमलैःसा
र्धंपंचभिःसामयायुधं इच्छंतीकिलदैत्येंद्रास्त्विष्टाब्राह्मणकन्यका ७९ एतत्वरवचःश्रुत्वा
दानवाअपिनिश्चितं ऊचुर्बहुविधावाचःखरस्यप्रियकांक्षिणः ८० मुरस्मुरजारावःपाशयो
धोमहासुरः उवाचक्रुद्धोदैत्यानांसर्वेषामेवशृण्वतां ८१ किमुद्यमेनहे वीरकन्याहेतोःकृतेन
च अहमेनांविजेष्यामिविश्वामित्रःक्षुधामिव ८२ गरुडस्त्रयथानागान्सिंहोवनमृगानिव अ
हमानीयदास्यामिहत्वाविप्रकुलानिच ८३ किमुद्यमेनभवतःकिंवासेनापरोद्यमैः मद्विधेतव
दैत्येंद्रकिंकरेसमुपस्थिते ८४ हंतगर्वस्यरुद्राणीमिंद्राणींवाशतक्रतोः खस्त्रियार्थंमिहाने
ष्येसाक्षान्नारायणीमपि ८५ विसर्जयत्वमांवीरवीरभद्रंयथाहरः मंत्रिष्वेवंब्रुवाणेषुमयो
मंत्रविधानवित् ८६ उवाचकालविन्मायीनानाकार्यविचारवित् मंत्रिणोबहवोलोकेराजन्सन्त्य

चोरकाः ९० किंचप्रोक्तंवशीकृत्यवेतन प्राप्तिहेतवे राजनीतिःसुगादाचसर्वैर्ज्ञातुमगाधतः
९८ तस्यचेद्वचनोवाक्यंमधुरेतरमप्युत नक्रोद्वेजंचभवतामभैवहितमीक्षसि एषात्रिनेत्राचंद्र
स्यसर्वलोकावधारिणी कन्यासाविषरूपेवतस्याः प्रीतिसमाकुधा ९९ कृत्यामार्यांविजानीहि
वदार्थमिहनिर्मलं पक्षीवोल्कांसुमहतींपतंगोग्निशिखामिव ९१ विसर्जयैनांदेयेंद्रकुपलीकु
लजोयथा स्त्रीसहस्राण्यनेकानि तवसंत्यसुरोत्तम ९२ किंतेऽग्निमालयाकार्यंसशिराजीर
दीपय बधनेमियथाकूटःपतंगोग्निशिखामिव ९३ वागुरामिवगोरेयःपांसुपक्षीवचापला
यात्रिशेवल्कलीमाला किंतयाहेमयात्यपि ९४ याचधेनुर्विषंदुग्धेकिमर्थंतांदुहेद्बुधः
भंगायोपागतांनारींस्वीकर्तुंखरनार्हसि ९५ निकृष्टस्यापिभृत्यस्यस्वामिनोहितवादिनः गृहीत
वंवचःपथ्यंरुग्णस्यौषधमिवौषधं ९६ वीरप्रोक्तमिदंलोकैरप्यतिमहात्मभिः अपृष्टस्तस्यतद्भू

यादृश्यनेछेत्यराभवं ९७ इतिब्रुवाणंतंवीक्ष्यमयाःक्रोधाग्निनाज्वलन् उवाचधनदान्सर्वान्नरोब्रा
ह्मविमोहितः ९८ दृष्टोनिवार्यतामस्मात्केनाहूतोवयास्त्विह जरगानांचभीरूणांसदाभीवर्ततेह्
दि ९९ विप्रस्यकन्याबालेयंलाभायमरणंकिल नत्तस्यस्यामिवाभ्मोदिविवाप्राणिनामया १००
ननिषेधोबलान्मृत्योःकोवामृत्युंविजेष्यति देवदानवयक्षाणांगधर्वोरगरक्षसां १ कुलान्युत्पाद
यामासनमेमृत्युःसुदुर्जयःहिरण्यकशिपुर्दैत्योचोभोमधुकैटभौ २ मृत्युनानिर्जिताःसर्वेको
वामृत्युंविजेष्यति शृणुध्वंयदावस्यान्मृत्युकालोभिरक्षितुं ३ ततोनिवारणंकार्ययुष्माभिर्मेम
दानवाः यदावयूंयंसर्वेपिमृत्योर्नालंनिवारणे ४ तदाकिमर्थंयास्यंतमितिविस्मायतेमया नखाव
काशोदिविवाभुविवादृश्यतेमया ५ तथाहंज्ञातधामृत्योर्गछेयमवशोवशं उत्थितंवाव्रायानंवापुरु
षंविक्रमान्वितं ६ प्रसह्यहरतेमृत्युर्वीगुरेवयथामृगं यदिवाविहिताकन्यामद्धार्थंसुरेतराः ७

२४?

अश्वग्रीवो हयग्रीवः कुञ्जः कर्बुरः खरः असिलोमा विरूपाक्षो मेघनीलस्त्वगोमुखः ६८ मर्दुरमनाघोणविद्युन्मालिमहाबलाः अरिष्टोधेनुकः केशीयज्ञांतकसुरांतको ६९ एतेचान्येचबहवोदैत्यवर्याःसमाययुः सर्वान्समागतान्दृष्ट्वादानवाधिपः ७० खरः प्राहतदावीरान्देवान्देवपतिर्यथा भोदेवदर्पहननदक्षादाक्षायणीसुताः ७१ निबोधध्वमिदंकार्यंयन्मेनयविशारदाः विदितंवोयथासेंद्राजितादेवामहाहवे ७२ नमस्कृत्योविशिष्टावासर्वलोकेषुदृश्यते एकछत्रमिदंसर्वंत्रैलोक्यंभुज्यतेमया ७३ भवतांबाहुवीर्येणनयेनविनयेनच देवानांयानिरत्नानियान्येवाप्सरसस्ततः ७४ तानिसर्वाणिदृश्यंतेभवतांसदनेष्विह त्रिदिवेलब्धराज्यंमांविख्यातबलयोरुषं ७५ योद्धुंकश्चिन्नशक्नोतित्रिदिवेशःकुतोपरः यतःसत्यगिरेःशृंगेवर्ततेकिलसुंदरी ७६ ब्राह्मणस्यसुताकाचिद्गर्वोद्रिक्तातिबालिका त्रिनेत्रासदृशाभुजाशशांकार्द्धविभूषणा ७७ शूलमालाबा

येयथा ६ निर्मोताधारयन्भूमिंपतंतिधरणीधराः शिवाश्चिवंवाववाशेचदानवानांचवावशो ९ रूपेचा
पोनवर्धंतेगोषुक्षीरंप्रणश्यति प्रतिस्रोतोवहान्द्योबभूवुर्गमनोद्भुताः १० केवलारुधिरादिव्याभा
सयंतोऽसुरदिशः ध्वजाःपताकाश्छत्राणिवैजयंत्योजयागताः ११ अंगारवर्षंमुंचंतोबभूवुर्दीन
वेबले दृश्यतेपरमाकृत्याग्रहयुद्धंचदारुणं १२ एतांश्चान्यांश्चसुबहूत्पातान्रोमहर्षणान्प
श्यन्नपिखरोमोहान्नविषादंजगामह १३ ततस्तदानवबलंभिन्नांजननिभंबभौ वैनायकीय
श्चिखरंसत्यस्यससुपागमत १४ समागतमभिप्रेत्यतद्बलंसागरोपमं देविदेवशरीरेभ्योनिर्ग
ताभृतकोटयः १५ उरूरभुजावक्त्रात्पार्श्वपृष्ठकटीतदात् दिव्यादेव्याविनिर्गुणाश्चापिमहाब
लाः १६ शूलमुद्गरपाशासिपरश्वधवरायुधाः सिंहव्याघ्रविडालाश्वनिशशोलूकनिभानना
नाः १७ नानामाल्यांबरधरानानासत्वबलोद्भुताः एकवक्त्रास्त्रिवक्त्राश्चदशवक्त्राःशता

नानाः १८ गणास्तेविकृतारिव्यादेव्यावापिसहस्रशः अंजलिंचक्रिरेसर्वेदेवीदैवतसंनिधौ १९ उचुर्देव्योगणाश्चापिआज्ञापयंकरवामकिं उत्पाटयामकांछैलान्समुद्रांछोषयामकान् २० इतिहिवासवंदेवंसदेवंनिर्जयामहे आज्ञापयध्वंयूयंवैमाविलंबितुमर्हथ २१
वरदानोद्धतादैत्याअस्माभिर्योद्धुमागताः तेहंतव्यागणाः सर्वेदेवीभिश्चमहासुराः २२
तदाज्ञांशिरसाधृत्वासर्वेयुद्धायनिर्गताः शूराउत्पात्यमानाश्चसिंहवन्मेरुमुष्टितं २३
तस्मिन्नवोदसंग्रामेदेवादेवीश्चदानवाः प्रेक्षकादेवगंधर्वैःसमेताःसहचारणाः २४
ततोदेवेषुगगनेदिदृक्षुषुसमंततः उभयोर्बलयोरासीन्नानाबलरवोल्बणः २५ डिंडिमाः सिंहनादाश्चपटुजानयतामुखाः श्रूयंतेस्मयुद्धेबलयोरुभयोस्तदा २६ कलहं

प्रथमंचक्रुर्दानवागणसैनिकैः निरुद्धीतायुधास्तूर्णमसुरासुरसत्तमाः २७ देवीम
धावन्संग्रामेसिंहीमिवमहागजाः देव्याश्चताःसुसंक्रुद्धाः शूलकार्मुकमार्गणैः
२८ अभ्यधावंतदैतेयारुरुव्याघ्राइवाहवे विकृष्टानांतुचापानांशरौघैर्द्यौरारुणं
२९ दृश्यतेस्मिवशत्रूणांवेगानांविपुलेजले दुद्रुवुर्दैत्यसैन्यानिसिंघेषुचोरणाइव ३०
गणानांश्रूयतेत्यर्थंधनुर्ज्यातलनिःस्वनः सुतोषितानांसिंहीनांनदंतीनांवनेष्विव
३१ गणानांगर्जतांचैवदैत्यानांप्रतिगर्जतां संबभूवद्रुतोघोषःसिंहानांनदतामिव ३२
कार्मुकाणांविकृष्टानांशराणांचविकुर्व्यतां तलानांनिघ्नपातानामसीनांचनिपात्यतां
३३ ज्वलितोत्कृष्टशस्त्राणांघंटाकिंकिणिनिःस्वनः बभूवतुमुलोघोषोदिवंभूमिंचनादयन् ३४

योद्धव्यंनान्यथाकर्तुंशक्यंलोकेगुरोर्वचः युद्धेयदितुत्यागःसाभार्योयुधिनिर्जिता ६ उभयंभोग
रीयःस्यात्तस्मान्निर्यातदानवाः इत्यादिम०स्कांदेससप्ततितमोध्यायः १ सूतः इतिदैत्यव
राज्ञस्तादानवायुद्धलालसाः वाहानारुरुहुःशीघ्रंसद्योन्नेयुधपाणयः १ तस्यसांग्राहिकीभेरी
गुर्वीणांबुद्धिसन्निभा रोरवीतियथासिंहीहतापत्यारुषान्विता २ क्षुभिताःसागराःसप्तभूश्च
चालसपर्वता रोरवत्यासन्निभेर्यानिर्ह्रादत्रिदिवालयाः ३ खरस्यगृहमाजग्मुर्दानवास्तस्त्रिया
र्थिनः निर्यातेतितदेत्यकाःखररट्प्रणोदिताः ४ रथैरश्वैर्हस्तिभिश्चसन्नद्धानिर्ययुर्भटाः अर्ध
शूलैस्त्रिशूलैश्चचक्रैर्वज्रैःसकंउ रैः ५ मुशलैर्लांगलैः पाशैर्निर्मलैःखड्गपट्टिशैः भुशुंडीभि
र्गदाभिश्चशक्तितोमरकार्मुकैः ६ अहर्यादानवाभांतिरथवारणधूर्गताः उत्पाताविविधाश्चासन्नि
र्याणेखररट्टयोः ७ निष्प्रभोभूत्तदादित्यश्चंदनस्पर्शीकोमलः उद्वहन्यादपान्चायुर्वातिकत्यक्ष

चेदेत्य बाणास्तांस्तान्यतंतोजनयंतिमोहं ताः कंककाकाहिसुपर्णहंसतरक्षुसिंहाकृतिवारणा
भाः ४५ गजेंद्रशार्दूलसमानवक्त्रादेव्यो गणाश्चासुरवाणविद्धाः हस्तिन्यइवहस्तिभ्यांवृषाभ्यामिव
गृष्टयः ४६ सिंहिन्यइवसिंहाभ्यांग्रहाभ्यामिवतारकाः किंशोर्यइवबाजिभ्यांहेतुभ्यांश्रुतयोय
था ४७ उरायइवमंत्राभ्यांशोकाभ्यामिवमूर्तयः तथाताःखररक्षोभ्यांविवशा मोहिताभवन्
४८ घंटासहस्रशब्दालंपताकाध्वजसंकुलं गणानांचैवदेवीनांबलंचित्रार्पितंयथा ४९ देवी
देवबलंदृष्ट्वादानवैःसमभिद्रुतं अभिदुद्रावसंक्रुद्धासिंहीवगजसंघकान् ५० सातेरवंरुचरद्भं
मित्वावज्रमितेशौरेः अट्टहासंचकारासौप्रलयाग्निनिःस्वनं ५१ गाढप्रहाराभिहतःखरोमोह
मवापसः स्त्रियंवैम स्त्रियाचैतिनयुध्यतिनविद्यति ५२ दृष्ट्वारक्षस्तदाक्रुद्धःकृतांतकइ
वापरः तस्यांससर्जेषुवरंप्रज्वलंतंशिखिप्रभं ५३ बाल्लीभुजद्वयेमध्येगाढविद्धान्यवर्तत दृष्ट्वा

मातृगणान्वितो रुद्रोऽपि शिवशक्तिगणान्वितो शूलचक्रधरो रुद्रो निजभ्रातुररिंदमो ५५ ततः संधाय तीक्ष्णान्
बाणान्हेमपुंखानजिह्मगान् विसर्जयित्वातीव रुद्रो निजग्मतुररिंदमौ ५६ शरकंठच्छेदैर्गात्रैः शातयो
श्चर्शरैरपि नापक्रांतुनवेयोद्धुनचेजेतुंनबाधितुं ५७ रुद्रस्तु शिवविष्णुभ्यांशक्तेश्शरदृष्टिभिः
तत्पुरुषवासुदेवोग्रोरैर्विव्यधतत्खरं ५८ संकर्षणान्वितोघोरोमुरंविव्याधसायकैः सताभ्यामपि वि
द्धांगो युद्धंत्यक्त्वासमभ्ययात् ५९ अनिरुद्धान्वितोवामदेवः शंबरमाद्रयत् ईशाननारायणदेववर्यौ
स्त्रिशूलचक्रासिपिनाकशार्ङ्गकैः ६० शरैःखरंविद्धमतीवमोहितं कृत्वाबलेनेशतुराहवेतो शिववि
ष्णुकराभ्यांचगृहीत्वारुद्रमाहवे ६१ भूमौनिपात्यप्रोत्थायमर्दमेपादताडनैः तोदेवोतद्बलंसर्वमि
न्द्रतुर्यमसादनं ६२ हतंदृष्ट्वाखरंक्रुद्धोभ्रातरंप्राणसंमितं दुःखेनपरितप्तांगोनिपपातमहीतले
६३ मुहूर्तंदुःखितोदैत्यः पश्चादुत्थायदंशितः कृत्यंदेवकृतंमत्वाउत्पपातदिवंततः तमागतम

निरीक्ष्य इद्धवुर्देवताभ्यात् विद्राव्यदेवसंघांश्चपुनःसख्यमगात्खरः ६५ शिवविस्मृसमालोक्य
क्रुद्धोवचनमब्रवीत् देवकुलोद्भवोभूतगणेशोशृणुतंवचः ६६ अहमेकोत्रतिष्ठामिभवंतोबहवः
खलु मिलित्वाबहवस्तेकयोद्धुमुचितंनहि ६७ इतितद्वचनंश्रुत्वाखरःक्रोधाग्निनाज्वलन्
मुमोचशरवर्षाणिदेवमूर्ध्निनिरंतरं ६८ छित्वातच्छरजालानिशूलेनाहत्यतंरुषा पातयामासतु
र्दैवोचक्रेणातिबलीयसा ६९ शूलचक्राभिघातेनमूर्छितोन्यपतद्भुवि संज्ञामवाप्यदैत्येंद्रः शूल
मुत्पाद्यवेगवान् ७० गंतुंदेवोतराक्रोधादत्यंतिकरंतयोः शूलंतच्छतधाभित्वाहस्ताभ्यांचनिर्ग
त्यतौ ७१ मुष्टिभ्यामपिपादाभ्यांचूर्णयामासतुर्द्विजाः ईशाननारायणदेवताभ्यामित्यहंतोजंभ
सुतोनरेंद्राः ७२ आसन्सुमिक्षाःसकलाश्चलोकादेवास्तथाभ्येत्यमुदंचलेभिरे ववृषुःपुष्पवर्षा
णिनृतुश्चाप्सरोगणाः ७३ ववुःसुखवहावातादिशःशांताबभूविरे विद्याधराःस्तुवन्देवो

तेनशब्देनविस्त्रस्तादेवीपन्नगकिंनराः डुद्रुवुःसर्वतोभीतागजाः सिंहादिताइव ३५ विद्रुते
षुचदेवेषुगणा देव्याःसहस्रशः दानवाजघ्निरेदेवान्नानायुधवरैरसुरा ३६ अशनीभिःशत
घ्नीभिर्नीराचैःपट्टिशैरपि पट्टिशैरायसैःखड्गैःप्रासैरायसकरटकैः ३७ कंठैःकडंगरैःपाशैः
कबंधैस्तोमरैरपि शुंडीभिःपिनाकैश्चकर्तरीभिश्चसर्वशः ३८ चक्रैर्वज्त्रैःशरैःशूलैर्मु
शलैर्लांगलैरपि शिलाभिर्वनतागैश्चकोष्ठैश्चधरुणारुहैः ३९ समरेनिहतादैत्याहतशेषाश्च
डुद्रुवुः सुरोस्त्रंमवाप्नोतिमत्रायेःस्मयमापच ४० तोधनुर्भ्यांसुभौवीरौरेजतोज्वलितावि
व रेजतुर्विसृजन्बाणान्धारापातानिवांबुदौ ४१ धनुर्ज्यातलशब्दश्चततोवाद्यीस्तूभैरवैः द्वा
भ्यामथोतैस्मिसभिश्चतुर्भिःसोपंचभिःसप्तभिरष्टभिश्च ४२ गणातिविद्धाःखररहवाशैर्नियु
द्धमानस्तुरपीतहर्षाः उरोदरेष्वाननपंकजेषुश्रोणीकुचेष्वप्युरुजंघयोश्च ४३ पादेषुपृष्टेषु

दा कुर्वतोश्वुद्धकर्मणिक्षिप्रमेवप्रसिध्यति इयंनदीमहापुण्यायुवयोरभिषेचनात् ९५ सर्वपा
पस्यहंत्रीचतन्नामजपतांनृणां ब्राह्मीकुल्यानदीतीरेसेवाःसर्वार्थदानृणां ९६ इतिसंप्रार्थितौ
देवौ ऋषिभिर्ब्रह्मवादिभिः ऊचतुःपरयाप्रीत्याप्रसादसुमुखोद्विजाः ९७ इत्यादिमहापुराणे
स्कांदे० रेवरहृदधोनामाष्टसप्ततितमोध्यायः सूतउवाच ऋषिवाक्यंसमाकर्ण्यदेव
विश्रुतदोचतुः आवामत्रैववसतिंकुर्वाणोमुनिपुंगवाः १ देवताभिःपूजिताश्चसार्धमत्रव
सावधे वैवश्वतांतरेकालेत्रेतायांक्षत्रियर्षभः २ ययातिवंशसंभूतोनसुर्नाममहायशाः
दृष्टोदृवांशुक्तिमतीमादायार्त्वगमिष्यति ३ तदाप्रभृतियाराहीशुक्तिमत्यभिधावती
पूर्ववाराहसंभूतासत्यसर्वोनिःसृता ४ पश्चाच्छुक्तिमतीजाताऋणांकैवल्यदायिनी
अस्यास्तीरमयंतोपिफलाश्रमपदानिच ५ तपश्चरंतमित्रेंद्रं क्षिप्रसिद्धिर्भविष्यति ६

इत्युक्तांतर्दधुर्देवालिंगेषुक्षेषुभ्रसुराः ६ ऋषयोपित्तपश्चक्रुर्नदीतीरेकृतश्रमाः देवाबुबुजिरेभा
गान्मंत्रजिक्षेषुसंस्कृतान् ७ अमर्त्यानिर्जराश्चासन्सर्वत्रत्र्यकुतोभयाः ऋषयऊचुः सूतसर्वक
थाभिज्ञसंशयच्छेदकारक ८ वाराहीसुकृमत्याभ्यांसत्यजायाः कथंवद तत्रतीर्थान्यनेकानिभ
वंतीतिपुराश्रुतं ९ तत्तीरेनदीपुण्यावासदीलोकविश्रुता तत्रपंचनदंप्रोक्तंसिंधुसागरसंगमे १०
एतत्सर्वंचविस्तार्यवदनोरोमहर्षण सूतउवाच शृणुध्वमृषयःसर्वेसदाशिवकथोत्सुकाः ११ पुरा
सनत्कुमारायस्कंदेनोक्तंपुरातनं ब्रवीमिमुनिशार्दूलास्तत्कथांशृणुतादरात् १२ पुराकृत्यपदा
यादोहिरण्याक्षोमहासुरः क्षोणीकृत्वातिवेलांतःसागरंमकरालयं १३ हरिर्वाराहरूपेणहत्वांत
सत्यमभ्यगात् तदातद्गजनितश्रमधोरदृंदवः १४ पद्मोविनिःसृताःसत्यमस्तकेभ्रुवोराक्ष
ताः तदाख्याताचवाराहीवाराह्याकृतिकारणात् १५ पश्चिमाब्धिंगतासाहिनदीनामुत्तमानदी

सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यं सर्वतीर्थेषुयत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिकार्तिकेतत्रमज्जनात् त्रिवेणीमकरेषु
ण्यातुलायांचकन्येरजा वाराह्यूर्जेतुंगभद्रामाधवेपुण्यराशिमाः कार्तिकेमासिविप्रेंद्राः शिवविष्णो
श्चसंन्निधौ वाराह्यांस्नानकृन्मर्त्यः कैलासेवसतेसदा क्षेत्राणामुत्तमंक्षेत्रमगस्त्याश्रमउत्तम
: १९ तत्रसाक्षाच्छिवहरीनद्यौतल्लिंगरूपिणौ दृश्येतेमुनिशार्दूलाः साक्षात्कैवल्यदायिनौ २० त
त्रमाघत्रयेस्नानात्सर्वभीष्टप्रदायकं शिवविष्णुमुनेःप्रीत्याआविर्भूतोनदीजले २१ नद्यंतस्त्रप
तोतस्यालिंगरूपोद्विजोत्तमाः पूर्वसत्याचलोत्पन्नावाराहीनिःसृतापुनः २२ शिवविष्ण्वात्मकाप
श्चानदीनामुत्तमानदी वाराहनिःसृतानद्योयत्रवसंतिहितस्मात्पुण्यतमानद्योवाराह्यः परिकी
र्तिताः आमूलसंगमाद्विप्राऋषीणामाश्रमाणिच २४ आज्ञापितद्विजाःसर्वतीर्थसेवापरायणा
: वसंतितटयोरस्याःसकुटुंबाद्विजातयः २५ व्रतोपवासनियमजपहोमार्चनादिकाः क्षिप्रसिद्धि

जगुर्गंधर्वयोषितः ७४ ऋषयः सहसासेदुर्वसिष्ठाद्यास्तदाद्विजाः स्तुत्वाऽऋत्यदितेः स्तोत्रैःप
णेमुर्दंडवद्भुवि ७५ भोदेवा ऋषयः सर्वेशृणुध्वंवरमुत्तमं ऋत्वादिदेवयोर्वाक्यंव त्रिरेऋषयसरा
७६ यथापूर्वंभवंतोवैयस्मिन्यस्मिन्समुत्रताः अंतर्धानायतद्विंगेनित्यंभस्मानिलेपिनः ७७ एतद्
पेणतिष्ठध्वंलोकानुग्रहकाम्यया सूर्यसव्यायमारंभेप्रादुरासपरत्रहि ७८ अतस्तद्दिवसेदेवौलो
कस्तवकरेशुभे तस्मिंकालेतुयोमर्त्यभक्त्यापूजयतेयुवां ७९ धर्मार्थकाममोक्षार्थंचतुर्वर्गीभवं
तुवै यंयंकामयतेकामंतंतमाप्नोतितद्दिने ८० जयकामस्यनृपतेरर्चयाभविताजयः पुरश्चकर
णंकर्मकार्यमन्यत्रयेनृपाः ८१ तेषांशत्रुश्चयोभूयात्संग्रामेविजयोभवेत् विद्याकामोलभेद्विद्यां
धनकामोलभेद्धनं ८२ बंधनान्मोचनान्मर्त्यैर्युवयोर्मंडनार्चनात् तत्तद्भक्तमनुजध्यादशांशंहो
मंमाचरेत् ८३ सर्वान्कामानवाप्नोतियुवयोःसंप्रसादतः सिद्धक्षेत्रमिदंपुण्यंजयंतीतपतांस

जनीयोसावुभयात्मकश्चंकरः ३७ अन्येतिहासंवक्ष्यामिशृणुध्वंवेपुरातनं तच्छ्रोभयदेवेशोभक्तिःस्या
दनपायिनी ३८ पुरागांधारनगरेराजासीत्सुनयाभिधः अजातशत्रुर्धर्मात्मासर्वप्राण्युपकारकः
चक्रवर्तीसभूपालःसेवेश्वर्यसमन्वितः शिवपूजापरोनित्यमग्निसेवापरायणः ४० स्वदारनिरतोदांतः
प्रजाधर्मेणपालयन् न्यायार्जितानिवित्तानिज्ञातकोट्यधिकानिच ४१ वसंतितत्कोशगृहेप्रासरत्ना
न्यनेकशः एवंविभवयुक्तस्यसुनयस्यमहात्मनः ४२ नाभूच्चपुत्रसंपत्तिःसदाचिंताधरोभवत् करा
चिन्नारदःश्रीमान्दृष्ट्वाश्चर्यंपथिद्विजाः ४३ स्मारंस्मारंविस्मयानःशिवपूजामहोदयं आययौनृपते
स्तस्यसुनयस्यचमंदिरे ४४ दूरादायांतमालोक्यनारदंसुनयस्तदा अर्घ्यपाणिःसमुत्थायकृतांज
लिपुटःस्थितः ४५ यदाभूतलमापन्नोनारदस्तपतांवरः प्रणिपत्यतदाराजापौरमंत्रिजनैःसह ४६
पूजयित्वार्घ्यपाद्याद्यैरासनेचोपवेश्यच व्यजनैर्वीजयामासरत्नदंडैःसुगंधिभिः ४७ स्वागतंतेमु

निश्रेष्ठशंकरप्रियवल्लभ पादपांसुविमिर्धूतजनपापौघसंतते ४८ अहोविप्रावरालोकेसर्ववर्णी
दपिप्रभो एषांपादरजोवापिध्रिय तेसर्वमूर्धेभिः ४९ तस्माद्ब्रह्मवरंवरेण्यमेलोकेश्वर्यकादपि नार
दस्तुतदोषुस्थरोमांचिततनुर्नृप ५० शिवशंकरसर्वेशोलक्ष्मीरुच्चैवसंसदि तच्छ्रुत्वानारदंस्योवचनं
प्रणिपत्यच ५१ उवाचतोषयंस्तस्यमानसंवचनामृतैः भगवन्नारदमुनेकिमर्थंश्चसितंत्वया ५२
भवान्सर्वज्ञमःशांतःसदासंतुष्टमानसः त्वांदृष्ट्वाएवतद्वासिकिंतद्ब्रूहिमहामुने ५३ ब्रूयुर्मुख्य
स्यशिष्यस्यगुरवोगुह्यमप्युत इतितद्वचनंश्रुत्वा नारदः प्राहभूपतिं ५४ आश्चर्यंशृणुराजेंद्रशि
वपूजामहोदयं मदागमनवेलायामद्यैवमुनिपुंगव ५५ क्रीडाश्रमोपविष्टंतुयमदूताभयंकराः पा
शदंडोद्यतकरास्तर्जयंतोमुहुर्मुहुः ५६ बध्वाकंठेचबालेजरठंबहुपापिनं कंधरास्तंबडिंडीम
नष्टंतंमहावधिं ५७ विमानवरमारूढास्शूलटंकासिपाणयः रुध्वामार्गेयमभटान्तच्छुःशूलासि

पद्दिशोः ५८ क्षतैराहतसर्वांगास्त्यक्तांडुडुवुर्भयात् दूरेस्थित्वाब्रुवन्त्याम्याः शिवदूतान्प्रतिप्रभो ५९
शैवाः शृणुतनोवाक्यंभवंतोधर्मचारिणः अयंचांडालजातीयः सदाप्राणिवधोद्यतः ६० सर्वाशुचि
शरीरोयंकथमेनंव्रजिष्यथ शौचाचारविहीनोयंपलालापूरितोदरः ६१ निर्घृणोदुष्टचित्तश्च
कथमेनंव्रजिष्यथ परस्वहरणोद्युक्तःपरगेहप्रदाहकः ६२ मार्गरोधकरोयंवैकथमेनंव्रजिष्यथ
हत्वायंपितरौभार्यांवचसामोहितःसदा ६३ प्रेषयामासवैधून्सकथमेनंव्रजिष्यथ नस्मृतंशिव
नामापिनकृतंशिवपूजनं ६४ नार्चिताःशिवभक्ताश्चकथमेनंव्रजिष्यथ अश्वत्थःस्थापितोनापि
वटश्चिंचानिकर्हिचित् ६५ स्वकुलाचारभेत्ताचकथमेनंव्रजिष्यथ भवांतरेसुनाचैवसुकृतंदुष्
कृतंनवा ६६ × गावोसुनाहताविप्राब्राह्मण्यःसर्ववर्णजाः सुरापस्तेयकर्तारंकथमेनंव्रजिष्यथ×
दग्धारेहगृहानेकेकथमेनंव्रजिष्यथ याम्यवाक्यंसमाकर्ण्यशैवाःप्रोचुःकृपान्विताः ६७ युष्म

करात्येतेपंचक्रोशात्मकस्थले २६ सोऽयमाश्रमंपुण्यंपुरस्तान्मुक्तिदायकं जमदग्नेरोमहास्य
स्थानंसर्वार्थसिद्धिदं २७ क्रोधाश्रमंमहापुण्यंपश्चिमेतुमुनीश्वराः उत्तरस्यामगस्त्यस्याश्रमसि
द्धिकरोटजं २८ सिद्धेर्द्वारमिदंक्षेत्रंब्रह्मणानिर्मितंपुरा दुर्लभंमानुषंप्राप्ययोयुग्यात्मकंनरं
२९ नपूजतेनरोमूर्खःस्वात्महापरिकीर्तितः सत्यंवच्मिहितंवच्मिसारंवच्मिपुनः पुनः ३० अ
सारसंसरतोमर्त्यःपूजयेदुर्यात्मकं दुर्लभेमानुषेजातः पूजयेदुभयेश्वरं ३१ तस्योभयफलंवि
प्राःकरस्थंनात्रसंशयः सर्वथापूजनीयोसावुभयात्मकशंकरः ३२ अस्तुःकार्तिकेमासिपौ
ष्यांस्नानतत्परः संपूज्यशिवविष्णूचकृतकृत्योभवेन्नरः ३३ उभयेश्वरपूजांचज्ञानतोज्ञान
तोपिवा दृष्ट्वैश्वर्यमवाप्याथदेहांतेशिवतांव्रजेत् ३४ सोमवारेप्रदोषेचपूजनीयोभयेश्वरः का
म्यस्योभाद्द्यादापिसर्वसंपत्प्रदोभवेत् ३५ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसोमवारप्रदोषयोः द्रष्टव्यःपूज

गतंयथा ७६ इत्युक्त्वायानमारोप्यतंसदाशिवकिंकराःभूषयित्वाभूषणैर्दिव्यैःशिवप
र्षांतिकं ७७ दृष्ट्वाश्चर्यमिदंभूपतवांतिकमुपागतः तच्छ्रुत्वानृपतिर्भक्त्यावंदेचरणौमुनेः
७८ पुनःपुनर्विस्मयानोमुनिमाहनृपस्तदा मुनेत्वद्दर्शनादेवसफलंजन्मवैमम ७९ तवाद्या
गमनादेवमद्गृहंपावितंमुने अनुगृह्णीष्वविप्रेंद्रमामनाथमपुत्रिणं ८० कर्मणाकेनवाभूयात्सं
ततिःपुत्रपौत्रिकी सुनयस्यवचःश्रुत्वानारदःप्रत्यभाषत ८१ राजेंद्रशृणुमद्वाक्यमुभया
त्मकशंकरं एजयस्वसदाभक्त्यालब्ध्वापुत्राननुत्तमान् ८४ देहांतेशिवसायुज्यमुभयेश्व
रपूजनात् भविष्यतिनसंदेहःश्रद्धत्स्ववचोमम ८५ नारदस्यवचःश्रुत्वानृपोवैप्रत्यभा
षत उभयेश्वरसुक्षेत्रंकुत्रास्तेद्विजपुंगव ८६ तदुक्तानुग्रहंकृत्वामामुद्धरनमोस्तुते इत्यु
क्तःसुनयेनायंनारदस्तमभाषत ८७ त्रिगर्तदेशःसह्याद्रेःपश्चिमेकाञ्चकेशुभे वाराही कु

२५२

त्रयो मध्येवर्तेनृपुंगव ८८ इत्युक्त्वामुनिवर्योसौययौवाकाशमार्गतः नासुरींदग्धुका
मोवैधारातीर्थमगात्मुनिः ८९ गतेचनारदमुनौनृपः सबलवाहनः महिष्यासुनयः साकम
गाद्वैसत्यवर्त्मना ९० क्रमात्क्रोडाश्रमंप्राप्यदृष्ट्वाचोभयशंकरं श्रुत्वातद्वैभवंभूपोमुमोद
सहभार्यया ९१ अपूर्वमिदमाश्चर्यं लिंगंतदुभयात्मकं नकदाचिन्मयादृष्टं लिंगंशांकरमुत्त
मं ९२ इतिसंतोष्यबहुधासदादृष्ट्वातिपावनं संतोषसागरेमग्नोऽभवद्दृत्तंमनेप्सितं ९३
इतिनिश्चित्यनृपतिर्वीरात्योस्नानहेतवे भक्त्याभयात्मकंशंभुंपूजयामासभूपतिः ९४ ए
वंसंवत्सरांतेतुक्रोडर्षिःप्राहभूपतिं राजन्स्वभवनंगच्छभविष्यंतितवात्मजाः ९५ अनेकगु
णसंपन्नामहाबलपराक्रमाः पश्चात्तांस्तत्रथेस्थाप्यशिवलोकंगमिष्यसि ९६ इत्युक्त्वाप्रेष
यामाससभार्यंमुनिपुंगवः राजास्वनगरंप्राप्यपुत्रांल्लब्ध्वागुणात्मकान् ९७ अभिषिच्य

स्वकेराज्येदेहांतेशिवमापसः सूतउवाच इत्येवंकथितंविप्राःशिवविष्णोश्चरित्रकं ९८ श्रुतिम
त्युभयंवक्ष्येसमासाच्छृणुतादरात् इत्यादिम०एकोनाशीतितमोध्यायः सूतउवाच चेदीनाम
धिपःकश्चिद्वसुर्नाममहायशाः ययातिवंशजःश्रेष्ठःसोमवंशधुरंधरः १ धर्मेणपृथिवींरक्षन्प्र
जाःपुत्रानिवौरसान् ज्ञात्वासतृयज्ञार्ईलःशार्ईलसमविक्रमः २ कदाचित्सत्यलोकेतुसभायां
ब्रह्मणोद्विजाः समाजग्मुर्देववंदागंधर्वाप्सरसांगणाः ३ विद्याधराःकिंनराश्चनारदाद्याःसुर
र्षयः वसिष्ठोत्रिर्भरद्वाजःकण्वःकश्यपगौतमौ मरीचिःऋतुदक्षाद्यास्थावराजंगमास्तथा रूप
वंतःसमाजग्मुर्नद्यंब्धिगिरयोमलाः ५ ऋक्षोद्भवाश्रुतिमतीकन्यासौंदर्यशालिनी कोलाहलो
गिरिश्चापिरूपौदार्यगुणान्वितः ६ समायंयोब्रह्मसभांऋतयःसेतिहासकाः छंदांसिचषडं
गानिपुराणानिसमाययुः ७ तत्रगत्वापणेमुस्तेभारतीकांतसुत्तमं ऋषयःकथयांचक्रुर्नत्वा

हचरस्थ्यमेवतथापिश्रुतादरात् अयंचांडालजरठःकार्तिकेसोमवासरे प्रदोषेशिवविस्मो
श्यक्रोडाश्रममुपागतः उवासरात्रायमकोद्बहिर्द्वारप्रदेशके ७० क्षुधार्तेचलनक्रोडोपपातो
व्यंनिशागमे नानावर्णजनाःसर्वेतदाजग्मुर्दयात्मकं ७१ शिवंपूजयितुंभक्त्याबिल्वपत्राणिभू
रिशः समादायेश्वरंपूज्यमहाविभवविस्तरं ७२ प्रदक्षिणनमस्कारान्कृत्वाभक्तिपरायणाः नि
र्मील्यपत्रमादाययययुःस्वभवनानिते ७३ तदायंचबहिर्द्वारेक्षुत्क्षामोगतस्मृतिः विवस्त्रः
पांसुयुक्तांगस्तदाचोत्थितुमक्षमः ७४ कंठघर्घरनाशोत्थदीर्घश्वासाकुलेंद्रियः मूर्छितःप
तितोभूमावास्तेचमरणोन्मुखः ७५ दृष्ट्वाचांडालजरठंकृपार्द्रमनसोजनाः स्थित्वामुहूर्ततत्रैव
जग्ध्वानिर्मील्यपत्रकं ७६ ययुःस्वभवनंसर्वेतस्योपरिवसंस्तदा समारात्रेवचांडालःशिव
निर्मील्यधारकः ७७ तदंगस्पर्शमात्रेणमुक्तोवैपापकंचुकात् तस्माच्छिवपरार्थोयंगणायातो

देशान्ग्रामान्पुरान्खेटान्चसुर्मायाबलान्वितः १७ तदाशुक्तिमतीवेगाद्गत्वाराज्ञेव्यजिज्ञपत् रा
जन्कोलाहलंशुक्तिःपुनर्मोचयतीष्यति १९ तस्मादहंत्वयासार्धमायास्येनृपपुंगव इतितस्याव
चःश्रुत्वाओमित्यंगीचकारसः २० कमंडलौनिधायेतांजगामजगतीपतिः सगत्वाविविधान्देश
ान्गिरीन्क्षेत्राणिभूरिशः २१ दृष्ट्वातुष्टमनाराजन्पुष्टांगश्चबभूवसः गंगांचयमुनांतीर्थांनिमं
दांगोतमींशुभां २२ खट्वांगीविरजांपुण्यांगौरींगोकर्णजांजले महाबलेश्वरंदृष्ट्वासंपूज्यविधिव
न्नृपः २३ तदागोदावरींद्रष्टुं ब्रह्महत्यापभयापहां तंदृष्ट्वाविविधंपूज्यदत्वादानानिभूरिशः २४ त
तोगादूरदातीरेजनवासीपुरेश्वरं मधुकेशंचसंपूज्यततोगात्कुदिमाचलं २५ नानाद्रुमलता
जुष्टंनानाकंदरगह्वरं नानामुनिगणाकीर्णंदुर्गावासंमहागिरिं २६ दिव्यौषधगणोपेतमपश्य
द्वसुभूमिपः विहितामिषवांश्चक्रेतीर्थेऋषिगणान्वितः २७ संपूज्यसोमनेरीचस्वर्गद्वारमगापसः

वसुर्महाबलंदृष्ट्वागौरीक्रीडनगद्दरं २८ योगिनीगणसंजुष्टंवीरेशाग्रमुखान्वितं नानाविचित्रशोभाढ्यंसुकाराममिराजितं २९ रत्नस्तंभसहस्राढ्यंपुष्परागविवर्धितं वैदूर्यभित्तिसोपानमिंद्रनील
सुशोभितं ३० शुद्धस्फटिकशोभाढ्यंदेवारासमुकंदरं दृष्ट्वानत्वापुरोगास्तेगौरीशृंगंसमारुहन्
३१ तत्रगत्वादद्र्शाथदेवंवेभूरिशोभनं नारिकेलबकोद्दामद्रुगारामोपशोभितं ३२ सर्वर्तुकुसु
मोपेतंवनराजिविराजितं दृष्ट्वातत्रैलवंराजाव्यरुक्षादद्र्शोत्सुकः ३३ दुर्गांभगवतीं दृष्ट्वा संपूज्यवि
धिवन्नृपः ततश्चक्रनदींप्राप्यस्नात्वाचविधिवन्नृपः ३४ रवेश्वरंचसंपूज्यब्राह्मीकुंजातरंजितं
संपूज्यविधिवद्भक्त्यातत्तोगाद्वसुभूमिपः ३५ अगस्त्याश्रममासाद्यलिंगंदृष्ट्वाभयात्मकं नदीम
ध्यस्थितंभूपोविस्मयंपरमंगतः ३६ अहोनदीयंपुण्यादेवयोःस्नानलालिका सदावृतमुख
त्येषानदृष्टातुपुरामया ३७ दृष्ट्वातुलिंगयोर्मध्येललितापुरमुत्तमं स्वर्गभूमिरियंसाक्षाद्भूमि

स्पर्शनमात्रिकी ॥३९॥इत्युक्त्वा वसुभूपालस्तस्मैलिंगांतरेतदा ॥अद्यमेसफलंजन्मतुष्टोवेपितरो
द्यमे ॥४०॥मद्देहःप्रापितस्त्वद्यजीवितंचसुजीवितं ॥अहोक्षेत्रवरंह्येतत्साक्षाद्वाराणसीखलु ॥४१॥अ
यंविश्वेश्वरःसाक्षाद्विंदुमाधवसंयुतः ॥इतिब्रुवाणोनृपतिःसपुत्रबलवाहनः ॥४१॥निवासमकरोत्त
त्रश्रद्धाभक्तिसमन्वितः ॥एवंकतिपयाहःसुगतेषुवसुधाधिपः ॥४२॥ततःप्रायात्सुहृष्टात्माद्र
ष्टुंनद्यब्धिसंगमं ॥तत्रपंचनदीक्षेत्रेलिंगंज्योतिर्मयंवसुः ॥४३॥देवर्षिभिःसदापूज्यंसुरभीकृत
दिक्तटं ॥दृष्ट्वातंपूजयामासवसुर्विस्मितमानसः ॥४४॥नद्यब्धिसंगमंदृष्ट्वा स्नात्वाचविधिवन्नृपः
॥दत्वादानान्यनेकानिदृष्ट्वासांयात्रिकान्बहून् ॥४५॥तुतोषपरमप्रीत्यावसुःपंचनदीस्थले ॥तस्मि
न्कालेगौतमेभिक्षासाविरूपाक्षाछेदिताविप्रसंघाः ॥४६॥अथेयंतःकोटिलिंगंसमीयुर्गुप्तलिंगं
तिपिदृष्ट्वाद्यविस्मयं ॥तत्रतत्रमिलिताःसर्वेमार्गयंतोमहेश्वरं ॥अस्माकंशरणंह्यद्यदेवमेवनचाप

श्चाप्सरोगणाः जगुर्गंधर्वपतयस्तुष्टुवुर्देवसंचयाः"कोलाहलो गिरिस्तत्र दृष्ट्वा शुक्तिमतीं शुभां
चकमे मन्मथाविष्टो नांगीचक्रे गिरिं च सः ९ ब्रह्मणः समनुज्ञाताः सर्वे स्वस्थानमाययुः तामेव
संस्मरन्नित्यमभूत्कोलाहलो गिरिः १० एकदा न्यपतच्छैलस्तस्याउपरि कातरः बलाद्गृहीत्वातां
रुध्वाचिक्रीडमदनातुरः ११ एवंदिनेषुगच्छत्सुरुद्धवेगो नदीरयः देशान्संप्लावयामास यामस्थर्वृ
क्षधरान् १२ प्लाव्यमानाजनाः सर्वेससंवेतन्यवेदयन् तच्छ्रुत्वानृपतिर्वेगादागत्यदृष्ट्वो गिरिं नदीं
तद्भागंदृष्ट्वा किंचिक्रोधसमन्वितः पदाजघ्नेच सैपगिरिंकोलाहलाभिधं उच्छ्रितोवसु
नाशैलस्तद्राजोमंदिराद्बहिः न्यपतन्मुनिशार्दूलमुक्तरोगाभवन्नदी १५ स्वमेवशैलनामानं
चकारवसुभूपतिः नदींचसिंधवेकन्यांगिरिकानामनामतः १६ रूपसौंदर्यशोभाढ्यामपवे
दात्मयंतदा वसुर्गिरिकयासार्धंमुमुदे देववद्भुवि १७ गतेबहुतिथेकाले कदाचिन्नेतिषड्नुः

रसमस्यहि जराजरत्तराकीर्णगंगाक्षीरमभूद्द्विजाः दीपिताग्निवेमर्त्ये०कोटितीर्थंतिपुण्यदे
५९ कोटीश्वरेनभोमासिसंपूज्यश्रद्धयान्वितः कुलकोटिसमायुक्तो लोककोटिंव्रजेद्धिसः ६० य
स्मात्स्वागतवेलायांकोटिलिंगात्मकः शिवः आविर्भूतोमयादृष्टस्तस्मादत्रनसाम्यहं ६१ इतिनि
श्चित्यमनसापौरजानपदाः पुनः पुरंचकारायामासवाराण्यास्तटउत्तमे ६२ वसुनाकारयित्वातु
वासवीत्यभिधावती चतुरंगबलोपतःपौरजानपदैर्वृतः ६३ निवासमकरोत्तत्रवासव्यांवसुभू
पतिः कमंडलुकृतावासः शुक्तिमत्यपिभूसुराः ६४ कदाचिन्नृपतिर्वस्तुमर्थयामासवैस्थलं
वसुर्विप्रैः सहामात्यैर्वाराण्यामकरोत्स्थलं ६५ तदाप्रभृतिविप्रेंद्राः शुक्तिमत्यभिधावती ख्याता
सर्वेजनेतत्रपश्चिमाध्वंगताहिसा ६६ पुण्याशुक्तिमतीकुब्जारेवटकीचक्रिणीनदी
× यस्माल्कोटीश्वरोत्तत्राकोटितीर्थंमभूद्द्विजाः अद्यापिदृश्यतेतत्रसिंहश्रावणेमासिभूसुराः ५९×७

सौवर्णेयाचविप्रेंद्रपंचनद्यः प्रकीर्तिताः एताःपुण्यतमालोके प्रत्येकंपापनाशनीः मिलिताःसं
गमेतत्रपापहानिःकिमद्भुतं ६८ पंचपातकयुक्तोवायुक्तःसर्वैश्चपातकैः स्नानमात्रेणमुच्येत
संगमेमनुजोत्तमः ६९ व्यतीपातेचसंक्रांतौ ग्रहणेचंद्रसूर्ययोः कृत्वातत्संगमेस्नानमग्निष्टोम
फलंलभेत् ७० पुरातुगालवोविप्रांशुक्तिमत्यास्तटेशुभे कृत्वाश्रमपदंपुण्यंतत्रचक्रेमहत्तपः
७१ संस्थाप्यदक्षिणावर्तंशंखंवस्त्रस्यचसन्निधौ समाधिस्थेमुनौतस्मिन्जलजंदैवयोगतः ७२
वर्तित्वाजलमध्येतुलिंगरूपमभूद्द्विजाः तदारभ्यचतल्लिंगंदक्षिणावर्तिसंज्ञकं ७३ तत्राभि
षवमात्रेणनरोमुच्येतकिल्बिषात् कदाचित्कार्तिके मासि सोमवारप्रदोषके ७४ शुक्तिमत्या
स्तटेस्थाप्यलिंगंवैवालुकामयं पूजयामासविधिवद्दागमज्ञैस्तदावसुः ७५ धत्तूरैर्बिल्वपत्रै
श्चपुन्नागैर्नागकेसरैः सहस्रकमलैश्चापिमाधवीजातिकेसरैः ७६ द्रोणैकलारकाश्मीरैः

सुगंधिकुसुमैः शुभैः अलंकृत्यमहोरंवंभक्त्यावनतकंधरः नैवेद्यंविधिवत्कृत्वाभक्ष्यभोज्यादिभिर्नृपः नृत्यगीतैस्तवैश्चापिरंपतीपूजनैरपि ७८ पूजयित्वाशिवंसांबंदंडवत्प्रणनामसः नत्वोजगुमहाराजोयलेचक्रेद्विजोत्तमाः ७९ साहसंमाकुरुष्वेतिगावःसंश्रूयतेसदा सर्ववैवि स्मिताःप्रोचूराजानंसाधुसाधितं ८० ब्लागरेणैवसाराविःसर्वेषामगमद्विजाः महत्वाच्चेवत ल्लिंगंमहादेवेतिकीर्तितं ८१ शुक्तिमौलांकृतस्नानंमहादेवोर्चितःसदा इहसंपत्समीपेतादेहां ते शिवलोकयुः ८२ इत्यादिम० अशीतितमोध्यायः सूतउवाच कोटीश्वराद्दक्षिणतः सेतुं कुंभेश्वराभिधं महापापहरंपुण्यंस्मरणान्मुक्तिदायकं १ कुंभंमित्वोत्थितोरुद्रस्तस्मा त्कुं भेश्वरंविदुः ऋषयऊचुः किमेतच्चित्रमाख्यानंभवतासमुदीरितं किमर्थंभगवान्रुद्रः कुं भंभित्वोत्थितःकदा २ हस्तेस्तद्विराद्ब्रूहिश्रोतुकौतूहलंहिनः ३ सूतउवाच शृणुध्वमृष

रः ४७ इतिसंभ्रान्तचित्तेषुविप्रेष्वाहाशरीरिणी पुरोदेनंदिनेकल्पेसागरेणावृतामही ४८ वा
लुकावृतमेत्रैवनर्तेलिंगकोटिकं यागारंभंभवंतोद्यकुर्वंत्वत्रैवभूसुराः ४९ लांगलोल्लिखनेका
लेत्वाविभर्वतिन्नांकरः इत्युक्त्वाविरतामासोवाणीदेवप्रणोदिता ५० तस्येवाप्येनमश्चक्रुर्विप्राः
संतोषनिर्भराः यागंमाहेश्वरंकर्तुंसर्वेनिश्चितचेतसः ५१ यागोपकरणान्याशुसंपाद्यऋषि
भिःसह सुवर्णलांगलंकृत्वालिलिखुर्भूतलंशुभं ५२ देवकारात्समुत्पिन्नमस्तकान्निसृतानिच
पयांसिसस्रुःपरितोदृष्ट्वाविस्मयमापिरे ५३ तैःपयोभिस्तदाविप्राउत्तरेभद्रजत्सरः तच्छुत्वान्
पतिर्वेगादाययौद्रष्टुमुत्सुकः ५४ दृष्ट्वाकापिपयंलिंगंवसुर्विस्मितमानसः कारयामासलि
खुरमागमोक्तविधानतः ५५ महोत्सवंचकारास्यकोटिलिंगस्यवैवसुः इंद्रध्वजंददौतस्मै
शक्रदत्तपुरास्वयं ५६ नित्यंसंपूजयामासमहाविभवविस्तरं तटाकंकारयामासतस्मिन्क्षी

यणीपुत्राःसर्वेदेवाःसवासवाः वसवश्चैवरुद्राश्चआदित्याःपञ्चवस्तथा १४ ब्रह्मणासाप्ति
दक्षायगौरीदत्तामहात्मना महीतलेपुरायाहिरुद्रेणार्धेमहात्मना १५ तदादाक्षायणीनाम्ना
गौरीदक्षगृहेवसत् ततोदक्षःअहङ्कारोहित्रंवंशमृद्धिमत् १६ दृष्ट्वाकर्तुंमहायज्ञंब्रह्मणः
प्रीतयेतदा चिंतयामासमनसासिद्धिक्षेत्रंपरंशुभं १७ चिंतयानस्यदक्षस्यकोटिक्षेत्रंमनोगतं
इदंक्षेत्रंपरंपुण्यंप्रलयेपिननश्वरं १८ इतिकृत्वामतिंदक्षःसर्वसंभारसंयुतः क्षेत्रंदृष्ट्वामु
दायुक्तःपश्चिमाब्धितटेशुभे १९ मरीच्याद्यास्तदाजग्मुःसर्वेदेवाःसवासवाः ब्रह्मासरस्वतीचै
वविष्णुर्लक्ष्म्यासमन्वितः २० नानाऋषिगणोपेतःसमायाकोटिजांगलं सर्वेमुमुदिरेतत्रदृष्ट्वाकोटीश्च
रंशुभं २१ इदंक्षेत्रंमहापुण्ययज्ञार्हंचनसंशयः इतिकृत्वामतिंसर्वेकोटीयाद्दक्षिणेशुभे २२ आरभंत
महायज्ञंब्रह्माद्यादेवतागणाः तत्रब्रह्मासुराःसर्वेमरीच्याद्यएवच क्रमादाहूयकंकर्मतत्तत्कर्मणिनिश्चिताः

ब्रह्मास्वयंभरीचिस्तत्रबभूवुर्योमहाध्वरे अत्रिस्तत्रब्राह्मणाछंसीआग्नीध्रस्त्वंगिराभवत् होतापु
लस्त्योभगवानुद्गातापुलहोभवत् २५ प्रस्तोताभूत्क्रतुश्चैवप्रतिहर्तापचेतकः सुब्रह्मण्यावसि
ष्टस्तत्रसनकाद्याःसभासदः २६ तत्रयाज्यःस्वयंब्रह्मासर्वेषांप्रपितामहः पूज्यादक्षस्यदौहित्रा
दुद्गादित्यांगिरादयः २७ तत्रभागार्थिनोदेवाःसमंतात्परिवव्रिरे तस्मिन्काले महारुद्रश्चीत्वीच
परंतपः २८ तदावर्षसहस्राणिकुंभंनिर्भिद्यनिर्ययौ सहस्रादित्यसंकाशःसर्वदेवगुरुःशिवः
२९ सर्वदेवमयःसत्यःसर्वप्रत्यक्षदर्शकः उत्थायचयदारुद्रस्तदापृथ्वीसकाननां ३० दृष्ट्वासम्यग
तीरम्यांमनुष्यपतिसंकुलां पत्नयन्दिशोदशक्रुद्धोहुंकृत्यजगदीश्वरः ३१ सुराश्रावकाराःशब्दाः
शालायांकुंडसन्निधौ आश्रावयादीनिचोच्चैरिंद्रागछेतिवैस्वरान् ३२ श्रुत्वाचुकोपसदृशोवाक्यंचे
दमुवाचह पूर्वप्रजाःसृजस्वेतिब्रह्मणोक्तोहमेवच ३३ इदानींकेनतत्कर्मकृतंसृष्ट्यादिसर्जनं के

नवाक्रियतेयागोमांविहायसुराधमाः ३४ दहेसर्वानिमांल्लोकान्यज्ञंचध्वंसयाम्यहं एवमुक्ता
श्चंडकोधान्ननादपरमेश्वरः ३५ विभेदांडकटाहंचभीतादेवाःप्रदुद्रुवुः पपातजलधारावैकुं
भस्योपरिभ्रसुराः ३६ तस्यरुद्रस्यदेहात्तुनिर्गताभूतकोटयः निघ्नंतोभूतसंघाश्चभक्षयं
तोहरिंतदा ३७ मेखलाश्चिभिदुर्भृताश्चिच्छिदुर्ऋत्विजान्करान् जक्षुश्चसर्वसंभारान्पशुमा
ज्यानिपप्रुरिवाः ३८ बबंधुर्यज्ञपुरुषमुत्पतन्पात्रसंचयान् चिक्षिपुःसर्वतोदिक्षुयज्ञशालां
तदागणाः ३९ भगनेत्रंततारुद्रोविभिनत्तिजनांस्तदा दंतांश्चपूष्णोवैमथ्नान्मधून्छिलया
हरः ४० नासिकांचसरस्वत्याश्चिच्छेदामरयोषितां स्तनघोणाश्रुतीश्चापिदृष्ट्वाडुडुविरेभया
त् ४१ चिच्छेददक्षस्यशिरोलक्ष्यासाकंव्यतीयतहरिःपुरंदरश्चापिऋषयोमोहिताभवन् ४२ इत्थंम
हाद्भुतंदृष्ट्वाब्रह्मादेवानुवाचवै शोकार्तैर्ऋषिभिःसाकंस्तुतिंकुरुतवेशभो इत्युक्ताब्रह्मणादेवाःस्तोत्रंचक्रुर्महात्मनः॥ २५९

यः सर्वकथां वक्ष्यामि वोद्यतो श्रुतमात्रेणैवेषुसञ्छिद्यंतेसर्वसंशयाः ४ पुरारैवतकेकल्पेइच्छ
सीत्परमेश्वितुः तावत्तापिस्फुरुत्पन्नस्तत्कंठाद्विधिराबभौ ५ तदा प्रजापतिर्देवः सिसृक्षुर्विविधाः
प्रजाः चिंतयामासधर्मात्मायदाननाभ्यगछत ६ तदापरशिवः साक्षादसृजद्रुद्रमव्ययं रुद्र
मालोक्यवेधब्रह्मासुमोदानंदनिर्भरः ७ पत्नीरेहिविधेमत्यंसृष्टिकार्यप्रवर्तिकी तस्यब्राह्मीसुता
कन्या भार्यायाभक्तिसंयुता ८ गौरीनाम्नास्वयंदत्तांभारतींतांदधौविधिः रुद्रायामिततेजसे
स्वयंब्रह्मा प्रजापतिः ९ रुद्रप्रजाः सृजस्वेतिमहाबलपराक्रम तस्यत्रेशः कौंडजलेन्यमज्जत्तमो
हाबलं १० तपःकुर्वंछिवंध्यायन्सृष्टिवैचित्र्यहेतवे तस्मिन्कौंडजलेरुद्रस्तापयन्परमंतपः
११ जलेनिमज्जदेवेशस्तांब्राह्मींकन्यकांपुनः अंतः शरीरंगोकृत्वागौरींपरमशोभनां १२ ब्रह्मा
सिसृक्षुर्भगवानसृजत्सप्तमानसान् तेभ्योपिचतदारब्धः प्रजाः सम्यग्विवर्धिता १३ तत्रदाक्षा

दक्षस्तांकन्यांरुद्रसंन्निधौ॥५३॥ददौरुद्रायमहतेगौरींपरमशोभनां॥संप्रार्थ्यचपुनर्ब्रह्मायाग
स्यकारणायच॥५४॥रुद्रेणसहिताःसर्वेप्रारब्धंचसमापयन्॥यज्ञांतेप्रार्थयन्रुद्रंसर्वेब्रह्मा
दयःसुराः॥५५॥यत्रोषितस्त्विहस्वामिन्लिंगरूपसदाशिव॥लोकानामिष्टदोनित्यमस्माकंच
सदाभव॥५६॥इत्युक्तःशंकरोदेवैर्ऋषिभिर्ब्रह्मवादिभिः॥प्रोवाचभक्तवात्सल्यात्तेषांचित्तप्रहर्ष
कं॥५७॥कुलैकविंशमुद्धृत्यमोदतेरजताचले॥तिलदानेशांतिकरंमहापातकनाशनं॥५८॥तिल
रजापिमेदेवाअयंतंप्रीतिदायिनी॥इदंकुंडोद्भवंभस्मयश्चोद्धरतिमानवः॥५९॥दिनेदिनेकृतेपाप
लयंयातिनसंशयः॥इत्युक्त्वांतर्दधेरुद्रस्तस्मिन्कुंडजलेद्विजाः॥६०॥तदाप्रभृतितत्तीर्थंतन्नाम्नै
वप्रथांगतं॥तत्रस्नानंचयेमर्त्यामाघेमकरगेरवौ॥६१॥सर्वपापविनिर्मुक्ताःशिवलोकंप्रयांति
ते॥क्षेत्राणामुत्तममिदंतीर्थानांचद्विजोत्तमाः॥६२॥संसेव्यंसर्वदामर्त्यैःशिवलोकमभीप्सुभिः॥

पितृनुद्दिश्यतत्तीरेश्राद्धंकुर्वंतियेनराः॥६३॥पितरोनिरयस्थापिस्वर्गंयांतिचतत्क्षणात्॥कुंभेश्व
रेमहाक्षेत्रेकृतंकिंचिदपिद्विजाः॥६४॥तदनंतायतेनित्यंवर्धतेप्रतिवासरं॥इत्यादिपुराणेएका
शीतितमोध्यायः॥सूतउवाच॥तत्पुरस्तान्महापुण्यासर्वाघौघविनाशिनी॥सत्योद्भवानदीपुण्या
प्रत्यक्सागरगामिनी॥१॥धुनीनांप्रवरायावैआससादासमुद्रकं॥सर्वेषामाश्रमेविप्राःसर्वसंप
त्प्रदायिनी॥२॥मार्कंडेयाश्रमंतत्रपंचब्रह्ममयंशुभं॥सीताप्रवहतेपंचाशद्योजनात्मकं॥उभयो यत्र५
ःपार्श्वयोस्तस्यानास्त्येवावग्रहोभुवि॥कालेकालेसुपर्जन्यावर्षंतिब्रह्मशासनात्॥सदाफला
निसस्यानिराजानोधर्मतत्पराः॥एवंमहागुणाःसंतिसीतायांद्विजपुंगवाः॥१॥ऋषयऊचुःस्व
तेतच्चित्रमाख्यानमस्माभिर्नश्रुतंपुरा॥एतेगुणाश्चसीतायाःकथमासन्द्विजोत्तम॥६॥मार्कंडे
यःकिमकरोत्तत्तीरेवैमहामुनिः॥एनंचाद्यकथंब्रूहिश्रोतुंकौतूहलंहिनः॥७॥सूतउवाच॥इमं

सनत्कुमारायस्कंदः प्रोवाचसत्कथां॥तामिदानीं प्रवक्ष्यामियुष्माकं मुनिपुंगवाः॥१॥नंदिनीनदि
नीसीतानदीत्रयमभूत्पुरा॥अन्योन्यंकलहंकृत्वासीतायात्स्वश्रिमांदिशं॥२॥ताभ्यांनिरुध्यमाना
पिकोपादुद्रावदेधुनी॥तदातेनोपतुःकुंडेमहारण्यान्चरेतिच॥३॥सीताचमनसालोच्यताभ्याम
व्यधिकालहं॥भवेयमितिमन्वानासत्याचलमगात्तदा॥४॥ततापबहुवर्षाणिनिराहाराविधिंप्रति
ध्यायंतीमनसाब्रह्मपरंहूसुनिश्चला॥५॥अयनेषुचगच्छत्सुकदाचिद्भुवनेश्वरः॥भारत्यासि
यसार्धमगात्सत्याचलंविधिः॥६॥एकाग्यमनसासीतांध्यायंतींस्वपदांबुजे॥उवाचपरमप्रीतो
धुनींदृष्ट्वादयापरः॥७॥उत्तिष्ठोत्तिष्ठवत्सेमांवरदातुंसमागतं॥उन्मील्यनयनेपश्यद्वारतीकांतमुत्त
मं॥८॥इतितस्यवचःश्रुत्वासीताचोन्मील्यलोचने॥ददर्शसर्वदात्तारंवरेण्यंवरदप्रियं॥९॥प्रणम्य
दंडवद्भूमौस्तुत्वास्तोत्रवरैःशुभैः॥कृतांजलिपुटाभूत्वावरंवव्रेमहानदी॥१०॥स्वामिन्पितामहब्रह्म

प्रणम्यदंडवद्भूमौभक्तिनम्रात्ममूर्तयः ४४ तुभ्यंनमोस्त्वार्तिहरायशंभोत्रिशूलपाणेविकृतास्य
रूप नमोस्तुदेवेश्वररुद्रभावप्रसीदरुद्राच्युतसर्वहेतो ४५ भगाक्षिसंस्फोटनदक्षकर्मगृ
हाणभागंमखवत्प्रधानं प्रसीददेवेश्वरनीलकंठ प्रपाहिनःसर्वगुणोपपन्न ४६ पन्नपामित्तेसर्व
गताःसुरेन्द्रारुद्राद्योदेववरानमाम्ते सांगाःसविद्याश्चतवेदयुक्ता जगद्धितंत्वंयिदेवदेव ४७
इतिस्तुतस्तदादेवैर्देवदेवोमहेश्वरः तुतोषसर्वदेवानांवाक्यमेतदुवाचह ४८ भगस्यनेत्रंभव
तुपूषणोदंताःपुनर्भवाः दक्षःस्वरूपोभवत्वेषोमेघन्नीर्षमुतास्यह ४९ मदृग्नेनवोजात्तःपशु
भानोमितौजसां अहंवःसर्वदेवानांपतिराद्यःसनातनः ५० भवंतोदरभावेनपशवोमेव्यवस्थि
ताः अतःपशुपतिर्नाममलोकेभविष्यति ५१ सुराश्चपूर्ववत्सर्वेस्वस्थाभवतविज्वराः ए
वमुक्त्वारुद्रेणब्रह्मात्रोवाचवैसुतं ५२ गौरींप्रयच्छरुद्रायपूर्वमेवोपपादितं एवमुक्तस्तदा

२७ इत्युक्त्वादंडवद्भूमौप्रणेमुर्विबुधास्तदा ॥तानुवाचहरःप्रीत्यादेवानुत्तिष्ठताधुना २८ सीतो
त्तरन्तटंगत्वावरयित्वावरेणतं युष्मत्स्तोभंविनेष्यामिविज्वराभवतामराः २९ श्रुत्वातेऽथाभवींवा
णीममरामुदितास्तदा शिवस्यानुज्ञयासर्वेगताःस्वंस्वंपदंसुराः ३० वरदातुंचमुनयोमार्कंडेया
यधीमते गतुमैच्छच्छिवःसांबस्तदारुद्रगणागमन् ३१ वीरभद्रविरूपाक्षभृंगीसोमेशचंडिकाः
सिंहेशास्तारकेशश्चदंडकोगुंडिकेश्वरः ३२ चंडीशःकर्णकारश्चसुतांकेशोजलेश्वरः व्याघ्रे
शोभृतिकेशश्चपिंगलाक्षःकपर्दिराट् ३३ सोमनंदीप्रभृतयःशिवस्यपुरतोययुः साहचर्येणि
काश्चरुद्रकन्याःसहस्रशः ३४ अर्भकाद्वारकाकोंचाचंडिकाकाचकुब्जिका कालीकराली
भीमेशीभीमचंडीगुहारणिः ३५ मुजकेशीगुंजपादीगोदारक्यागुत्मकेश्वरी महाकालीमहाल
क्ष्मीमहत्यर्वासरस्वती ३६ माहेश्वरीवृषाश्चान्याश्चरिकाद्याःसमाययुः तैरन्वितोमहादेवःसांबः २६२

कारुण्यवारिधिः ३७ शाकरेःपृष्ठमारुह्ययथाकाशमार्गतः मार्कंडेयःशिवंदृष्ट्वाप्रणिपत्यपु
नःपुनः ३८ तुष्टावपरयाभक्त्याशंकरंकरुणाकरं नमामिपरमात्मानंशंकरंचपरात्परं ३९ वि
द्याविद्याप्रणेतारंमंगलानांचमंगलं सृष्टेत्वंसृष्टरूपोसिस्थितिकालेहरिर्भवान् ४० संहारेरुद्र
रूपोसिनमस्तुभ्यंत्रिधात्मने द्विजानांभवनेत्यंतंपंचरूपोसिसर्वदा ४१ सर्वेशासर्वरूपाद्यसर्व
तत्वात्मनेनमः नमःपरापरज्ञाययोगगम्यायवेधसे ४२ नित्यायनित्यशुद्धायशिवायसततंनम
ः भस्मप्रियायदेवायनागयज्ञोपवीतिने ४३ नागालंकृतदेहायपुरुषायनमोनमः ज्ञानायज्ञानग
म्यायज्ञात्तपापहरायच ४४ योगिनेयोगरूपायसर्वतीर्थमिणेनमः इतिस्तुत्वामहादेवंप्रणनाम
पुनःपुनः ४५ तद्वाक्यवशगःशंभुरुवाचमुनिसत्तमं वरंवृणीष्वयोगींद्रवरदोहंसमागतः ४६ सदा
शिवमुखःश्रुत्वामार्कंडेयोमहामुनिः वव्रेवरंमहादेवात्कृतांजलिपुटस्तदा ४७ पंचब्रह्मस्वरूपे

पातदीयेषुचपंचसु लिंगेषुभवतास्वामिन्चक्तव्यंसर्वदाशिव ४८ एतेगणारुद्रकन्यावसत्वंचममा
श्रमे दिव्यौषधिरसोपेतःकूपश्चास्तुतवाग्रतः ४९ लवूजिनोदुनाःसर्वेभवंतिसर्वार्थभोगिनः
इतितस्यवचःश्रुत्वामार्कंडेयस्यशंकरः ५० पश्यतांसर्वलोकानांलिंगेचंतर्धिमागमत् प्रमथारु
द्रकन्याश्चमुदिताःशंकराज्ञया ५१ तत्रैववसतींचक्रुःसीतोत्तरतटेद्विजाः सीतानद्यांकृतस्नानःपि
तॄंस्तर्प्यतज्जलैः ५२ पिंडंदद्याच्चतत्तीरेमुच्यतेपितृबंधनात् पंचलिंगेश्वरंपूज्यपंचब्रह्मात्मकं
शिवं ५३ पंचपापविनिर्मुक्तःपंचत्वेशिवतांव्रजेत् माघमासेदिनमपिसीतायांयोनरःक्वचित्
५४ स्नात्वापितॄंश्चसंतुष्यपंचलिंगात्मकंशिवं संपूज्यलभतेसिद्धिमिहामुत्रद्विजोत्तमाः ५५ रु
द्रभेचय्यतीपातेत्वयनेविषुवेतथा चतुर्दश्यामिंदुवारेतत्रस्नानंविशिष्यते ५६ माघेवामाघवेवा
पिकार्तिकेवाद्विजोत्तमाः प्रातःस्नानपरामर्योःसीतायांचनिरंतरं ५७ मार्कंडेयेश्वरंपूज्यलभ

सर्वलोकेश्वरेश्वर अनुज्ञाभ्यामहंज्ञात्वावनजात्वंभवेतिवै यत्रयत्रगताचाहंपार्श्वयोरुभयोर्मम
१४ पञ्चाशद्योजनेदेशेऽवग्रहोमास्तुसर्वदा वर्षेतुमेघाःकालेनसर्वाणिचफलानिच १५ अहंपु
ण्यतमालोकेमन्नीरेऋषयःसदा दिव्यौषधिरसोपेतमापोस्तुममवैतरे २० इतिब्रुवंतींतांब्रह्मा
ओमित्यंगीचकारसः अनुज्ञाप्ययथोवेधाःसत्यलोकंतदाद्विजाः २१ सीताप्रहृष्टमनसासह्या
त्सागरमाययौ तन्नीरेऋषयःसर्वेज्ञात्वातद्वैभवंद्विजाः २२ कृत्वाश्रमाणिसर्वत्रचक्रुस्तेमुनिपुंग
वाः सीतोत्तरतटेविप्रोमार्कंडेयोमहामुनिः २३ कृत्वाश्रमपदंपुण्यंचचारतपउत्तमं तस्यप्रतप
सात्रैवक्षुब्धमासीज्जगत्त्रयं २४ तदादेवाःसहेंद्रेणब्रह्मणाविष्णुनासह गत्वादक्षिणकैलासंज्ञं
करायन्यवेदयन् २५ स्वामि न्सीतातटेऽभोमार्कंडेयोमहत्तपः चरित्वासोभयामासलोकत्रि
तयंकमुनिः २६ तस्योग्रतपसासर्वेवयंक्षुब्धामहेश्वर त्वत्पादयुगलंप्राप्तास्त्वरक्षत्वरक्षदयानिधे

प्रमुखादेनाविविशुः शंकराज्ञया जगुर्गंधर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ९ ततो जयजयेत्युच्चैर्ऋषयो ब्रह्मवादिनः स्वांप्रियांचंडिकांदृष्ट्वा कालीत्यचेतदाहरः १० भर्तुश्चित्तंशिवोज्ञात्वावतीर्यतदंकतः तदावक्तुमुदासाचकबरीच्युतमल्लिका ११ निर्मुक्तवसनात्तापिनविवेदरुषाकुला उत्थायशंकरोवेगाद्रुरोधास्यमुखंतदा १२ तथापिनायात्साकालीगृहीतापिशिवेनह वेगेननिर्जगामास्यविधृयकर पल्लवं १३ निरुद्यमःशिवःकोपाद्विवेशांतःपुरेतदा आज्ञामदाच्चसर्वेषामिमांचिंतामवापह १५ अहो क्रूराःस्त्रियोलोकेस्वभावादेवनित्यशः तत्रापिकुपिताश्चेतुक्रूराः क्रूरतराः खलु १६ अहोकठिनचेतालोकेनामान्यादरैश्चिता सात्यंतसहिताचेत्तुचित्तएवस्त्रियोवसेत् १७ अहोसामान्यतः क्रोधंयंकर्तरीमाश्रितंखलु तद्वशेनयुतंलोकेत्वचेववसतिस्त्रियः १८ अहोसामान्यतःक्रोधःकाद्रवेयाश्रितःखलु सदाकरयुतोलोकेदेहंवसेत्स्त्रियः १९ अहोनिर्दयतालोकेबिडालानाश्रयेत्तदा सात्यंत

सहिताचेत्तुस्त्रियोंतः करणेसति २० नवोढाबालिकाचेतिहामयालालिताभृशं जातिस्वभावमेवा
द्यप्रकरीकृत्यनिर्गता २१ सर्वेषांसंमुखेचाहंनिर्लज्जाः प्रणामतां तथापिमांविहायासौनिर्दयानि
र्गतास्खलु २२ सर्वलोकेषुयातिष्ठेन्निर्दयासर्वजंतुषु सर्वमूर्तिमयीसाहियोषिद्देवनसंशयः २३
वरंनयदिकलत्रंस्यात्स्वर्गादपिगृहंवरं प्रतिकूलंकलत्रंस्याद्दृढं नरककारणं २४ चिंतयानोबहुवि
धंशिवोपिविरहातुरः सर्वान्निवेश्यकैलासेमंदरंप्राविशद्गुरः २५ प्रविश्यमंदरंशंभुरेकाकीविच
चारसः तामेवसंस्मरन्नित्यंविरहाग्निप्रयोडितः २६ कदाचिच्छारदेकालेमंदरेचारुकंदरे प्रविष्टश्च
करेतस्मिन्नुदियायविधुर्गिरौ २७ आश्वासयन्नोषधीश्चदिवाकरकरोषिताः भासयंश्चदिशाः स
र्वाभिंदन्विरहमानसं २८ मारयन्युवतीःसर्वास्तादयन्नरागिणां मंत्रः शीतयन्चनराजीश्चपातयंश्च
क्रवाकजान् २९ तदाविरहिणःशंभोरुपरिष्टान्मरीचयः न्यपतन्कुपितस्तेनविरहोद्दीपितोहरः ३०

अतीव तप्तदेहोभूद्दग्धपल्कोधमूर्छितः यस्मादेकाकिनंमांत्वंविरहाग्निप्रपीडितं ३१ पुनरुत्क
पयस्यद्यकलाजालेनगर्वितः क्षयीभवविधेत्वंचपरसंतापकारक ३२ ज्ञात्वाविधुंतदाशंभुः कंद
रांतःप्रविश्यवान् तदाक्षीणोभवच्चंद्रोविप्रभोपिविशांपतिः ३३ एवंक्षीणकलश्चंद्रोदुःखेनमह
तायुतः सत्यलोकंजगामाशुब्रह्माणंद्रष्टुमुत्सुकः ३४ उपविष्टंसभामध्येब्रह्माणमितौजसं
नत्वास्तुत्वातथाचंद्रोलोकेशायन्यवेदयत् ३५ दृष्ट्वाक्षीणकलंचंद्रंनिःश्वसंतंपुनःपुनः प्रो
वाचसांत्वयन्वेधास्तज्ज्ञानेशमयन्निव ३६ सर्वेश्वरस्यशापोयंसर्वैरप्यनिवारकः तमेवमजचंद्र
त्वंशंकरंलोकशंकरं ३७ तपःसिद्धिकरंक्षेत्रंश्रृणुचंद्रवदामितेभूतलेभारतेखंडेसह्यात्पश्चिम
तःशुभे ३८ पश्चिमाब्धेःपूर्वतरेप्यनंतेश्वरसन्निधौ सुवर्णादक्षिणेकूलेतपःकुरुनिशाकर १६५
३९ तपःसिद्धिर्भवेत्तस्मिंद्विजराजनसंशयः इतिब्रह्मवचःश्रुत्वाचंद्रोगाढुरणीतलं भारतंख

तेवोक्तफलंतत्रतीर्थान्यनेकानिजितात्माध्युषितानिच सेव्यानिनित्यंविप्रेंद्रादृहामुत्रफलेप्सु
भिः ५९ इत्यादिम० व्यशीतितमोध्यायः सूतउवाच तत्पुरस्तान्नदीपुण्यासुवर्णानामसत्पुजा
पश्चिमाध्वंगतासाहिवहित्वागालवेश्वरं १ चंद्रपुष्करिणीतत्रचंद्रशापविमोचनी यस्यकस्यापि
शापार्त्तिःकामेनानुग्रहाद्विजाः २ तत्राभिषवमात्रेणमुच्यतेपापकंचुकात् ऋषयऊचुः भगव
न्सूतसर्वज्ञकेनशप्तोविधुःपुरा ३ कामेनानुग्रहस्तस्यकथमासीद्द्विजेशितुः सुवर्णाचकुतोजा
तावोदावेगालवेश्वरं ४ एनंपुण्यकथांसूतविस्तराद्वक्तुमर्हसि सूतउवाच साधुपृष्टंमहाप्राज्ञ
यथागदिगुहःपुरा ५ कथांसनत्कुमारायतथावक्ष्येद्विजोत्तमाः पुराकैलासशिखरेसिद्धचारण
सेविते ६ नानामुनिगणाकीर्णेशिवभक्तजनाश्रिते सर्वर्तुकलतागुल्मतरुखंडवनाजिरे ७
उपविष्टंरत्नपीठेकात्यायन्यासहेश्वरः ब्रह्मासाकंसरस्वत्याश्रियासहरमेश्वरः ८ नारदेंद्र

छिन्धेवर्ततेमुनिपुंगवः चंद्रोपिगालवंदृष्ट्वाप्रणनामस्मयान्मुहुः शापेननिष्प्रभंचंद्रंरुदंतेच
मुहुर्मुहुः आश्वास्यगालवश्चंद्रोवाचेदंमयन्निव ५२ अहोमहेशशापोयंकेनापिननिवारकः
वृथाशप्तोविधुःसोम्यशंकरेणकलात्मकः ५३ धैर्यंकुरुविधेत्वंहिकर्मणांगहनागतिः स्वल्पा
पराधेविधिवरभूदंशोमहान्खलु ५४ सर्वेषांशिक्षकःशंभुस्तस्यशिक्षाकेनचित् महतामुज्ज
लंकोपंप्रार्थनाभिः प्रशामयेत् ५५ स्त्रीनिमित्तमिमंशापंस्त्रियेवप्रशमिष्यति कालोबहुतरोना
स्तिशीघ्रमेवभविष्यति ५६ कालीसह्याद्रिशिखरेगौररूपाभिलाषिणी तपश्चरतिधातारंध्या
यंतीनिश्चलासती ५७ वेधायास्यतिचेद्विप्रंसौंदर्यंवपुरास्यति जारंयास्यतिशंभुश्चतस्यक्रो
धःसकौतुकी ५८ क्रीडयिष्यतितन्मध्येतदादेवीवदिष्यति क्रीडासाक्ष्यंकुरुचंद्रेदथाशप्तो
महेश्वर ५९ तन्मेवरंचदत्वात्वंदीर्घक्रीडांसमाचर इतितद्वचनाच्चापितपसापितवेश्वर ६०

प्रादुर्भूयवरंदत्वात्वयासाकंमहेश्वरः अस्मिन्देवालयेरंतुमउद्यिष्यतिवेधुनीं तावदत्राश्रमंकृ
त्वाद्यासाकंदिनेदिने ततोगुरुंशिवंध्यायन्नंतेश्वरसन्निधौ गौरवस्यवचःश्रुत्वाओमित्यं
गीकारसः स्नात्वादिनेदिनेनद्यामनंतेश्वरसन्निधौ तत्रपुष्करिणींकृत्वास्वनाम्नाचकलानिधि
ः नित्याभिषेचनंचक्रेतज्जलेनमहेश्वरः ६४ महापूजांचनिर्वर्त्यतपश्चक्रेमहामनाः इत्थंबहुवि
धेकालेकदाचिद्वारतीपतिः ६५ कात्यायनवरदानायसमायात्सत्यकंदरं सादृष्ट्वावेधसंकालीप्र
णम्यस्वपितामहं ६६ कृतांजलिपुटाभूत्वावरंवव्रेतिहर्षिता स्वामिन्महेश्वरः शंभुर्मादृष्ट्वाकृष्ण
वर्णिकां ६७ कालीत्यवाचदेवेशतेनाहंलज्जिताभवं ममगौरवपुर्दिव्यंसर्वसौंदर्यसंयुतं ६८ ब्रह्मो
देत्यवचःश्रुत्वातथाचक्रेमहामनाः शरीरकोशान्निर्मुक्ताकौशिकीसाभवत्तदा ६९ देवीगौरी
भवत्सत्यंभासयंतीभवत्विति ७० इत्थंदेव्यावरंदत्वायोब्रह्मापितामहः ७१ ज्ञात्वाशिवस्तदा

गच्छदेवीविरहकातरः दृष्ट्वा गौरीं भासयंतीं स्वांकमारोप्यचेतरा ७१ लालयित्वातुबहुशाश्चिक्रीडा
मोदनिर्भरः क्रीडयित्वासकुंभुदीर्घक्रीडांमनोदधे ७२ गौरीत्तदिंगितंज्ञात्वाहरमूचेतदांबिका
स्वामिंस्त्वयावृथाज्ञप्तःज्ञांशकोनर्मवर्धनः ७३ तस्मैवरंप्रदत्वाचदीर्घक्रीडांसमाचर इत्यूक्तःशि
वयाज्ञांभुजेगामाकाशवर्त्मना ७४ दृष्ट्वाचंद्रंतपस्यंतंकृपयेदमभाषत वरंवरयभोचंद्रतपसातवतोषि
तः ७५ वरदोहंसमायातोमाविलंबितुमर्हसि दृष्ट्वाशिवेरितंवाक्यंनिमील्यनयनेविधुः साष्टांगप्र
णामोर्व्यांकृतांजलिरभाषत स्वामिन्सर्वजगन्नाथक्षीणांगस्तवकोपतः ७७ वर्धिष्णुतांचमेदेहि
कृपासिंधोसदाशिव लिंगरूपीसदातिष्ठपुष्करिण्यांममप्रभो ७८ इतिसंप्रार्थितःशंभुश्चंद्रेणक्षी
णदेहिना प्रोवाचगौर्यासंमत्र्यवचनयुक्तिपूर्वकं ७९ ममज्ञापोन्यथाकर्तुंमयापिचनशक्यते
तथापित्ववात्सल्यात्सक्षस्त्रीणंकरोम्यहं ८० पुनर्वर्द्धिष्णुतांतेस्फुसर्वाह्लादकरोभव पुष्करिण्या

ज्ञमासाद्यकर्मणांबीजपूरकं दृष्ट्वाचमोदमानोसोदक्षिणाशामगात्तदा ४१ केदारंचकुरुक्षेत्र
मविमुक्तंप्रयागकं नर्मदांगौतमींगंगांश्रीशैलेचशिवप्रियं ४२ कृष्णवेणींवानवासींवरदांचकु
मुद्वतीं व्यतीत्यविविधान्देशान्सह्याद्रवततारसः ४३ पुण्यांचकनदींकुर्वंतथाशुक्तिमतीमपि
सीतामतीत्यचापश्यत्सुवर्णमृषिसेवितां ४४ तत्राश्रमाणिरम्याणितीर्थानिविविधानिच दृष्ट्वा
सोमेशान्विश्वरंनानाधातुविचित्रितं ४५ वैडूर्यभित्तिसोपानंस्वर्णप्राकारशोभितं मुक्ताविताना
लाढ्यमिंद्रनीलतुलायितं ४६ वैडूर्यतोरणोपेतंप्रवालकृतमंडपं इंद्रनीलखलंस्वछंवज्रध्वजसु
शोभितं ४७ शुद्धस्फटिकहर्म्याढ्यंदीप्यद्विखररंजितं नवरत्नमयंडुंगतन्मध्येदृष्टवान्विधुः ४८
तपसागालवस्येहनिर्मितंविश्वकर्मणा सदातेनार्चितंभक्त्यासुरद्रुकुसुमैःशुभैः ४९ बिल्व
पत्रैःकर्णिकारैर्गालवोर्चयतेसदा तस्याश्रमंचतत्रैवनदीकूलेतिपावने ५० सिद्धैःप्रतिष्ठैस्त

हावापि भ्रूणहा गोघ्नश्चैव च ॥९१॥ कृत्वा गरं चतुर्दश्यां स्नायात्तत्र नदीजले ॥ श्रूयते पापदह
नः श्रोतृणां कर्णयोर्द्वयोः ॥९२॥ तथापि श्रद्दधानानां सुखी भुवि नरः खलु ॥ परोपकारायकृतेऽधि
कतस्तीर्थसंग्रहः ॥९३॥ अकृत्वा तीर्थसेवां च मनुजानिरयार्थिनः ॥ तस्मात्तीर्थवरेलोके जीवन्मु
क्तोनसंशयः ॥९४॥ सुलभंतीर्थसेवां च कृत्वावै मानवो भुवि ॥ यागादिदुर्लभां साक्षात्क्रियतां मा
मुनेऽ व्यतेद्विजाः ॥९५॥ किमत्रबहुनोक्तेनतीर्थसेवायुगे ॥ मर्त्यानां भवबद्धानां सुलभेनगतिप्रदा
॥९६॥ इत्यादिम० व्यशीतितमोध्यायः ॥ ऋषयऊचुः ॥ श्रुतेदानींवदस्वामिन्नीशिवसत्क
थां ॥ शिवः सर्वेविस्तरोक्त अनंतेश्वरसन्निधौ ॥१॥ तपस्तप्त्वा विमुक्तोभूदित्युक्तंयत्त्वयापुरा ॥ क
दानंतोभुवंप्राप्तं कृतापूजातदीश्वरे ॥२॥ अनंतास्याकथमभूल्लिंगस्यास्यमहामुने ॥ एतत्सर्वंच
विस्तार्यवदनःसूतनंदन ॥३॥ सुधातोवाधतेनैवतृषापिचतदाखसः ॥ त्वद्वचःस्वादुपीयूषपा

यिनश्च दिनेदिने ४ अहोसत्संगतिर्लोके चित्तशुद्धिकरापरा सत्कथामृतवर्षेणदेहमालाव
यिष्यसि ५ नेत्रयोर्जलधारा च कायेरोमांचतामपि करोतिकार्यविकृतिंतस्मान्नास्तितत:
परं ६ इतिसंप्रश्नसंहृष्टोविप्राणांरोमहर्षणि: प्रोवाचसत्कथाभिस्तान्हर्षयन्मुनिसत्तमान्
७ सूतउवाच अहोविप्रा:कथासक्ता:श्रोतारोबहवोभुवि युष्मत्तुल्यानवभूताभाग्यावाभा
विनोनरा: ८ स्मारंस्मारंकथांपूर्वंश्रावंश्रावंदिवश्च्युत पुराकश्यपपत्न्यासीत्कद्रूर्दाक्षायणी
शुभा ९ तस्यास्तेजस्विनोनागा:काद्रवेयाविषोल्बणा: सर्वेकश्यपदायादाअनंतगुणिकादय
: १० विनतानंदनंदृष्ट्वागरुत्मंतंमहाबलं कथंजेष्यामिविनतांबलवत्सुतसंयुतां ११ कद्रू
र्विनतयासार्धंकदाचिच्छलभाषिणी सूर्यस्यवाजिधि:श्वेतउताहोश्वेतवर्णक: १२ पणबंधं नील २
शृणुष्वाद्यतद्वच: सत्यंकुयदि तवदासी भविष्यामित्वन्यथेवममास्तुवा १३ इत्युक्त्वावि

नता प्राह श्वेतएवास्यवालधिः॥कृष्णएवेतिकद्रूश्चतयोर्वादोमहानभूत्॥१४॥आवाभ्यांश्वस्त
नेगत्वापश्योवालधिरस्यतु॥इत्युक्त्वायतुर्गेहंविनताकद्रुवनदा॥१५॥कद्रूरात्रौसमाहूयज
नंतादीप्तपुत्रकान्॥कालयित्वाचबहुधाकालेचोचेसुविस्मिता॥१६॥पुत्राःशृणुतमद्वाक्यंवि
नतागर्विताखलु॥जेष्यामितांछलेनापियुष्मद्बलसहायिनी॥१७॥सूर्यस्यवालधिंप्राप्यश्वःकृ
ष्णंहिकरिष्यथा॥इत्युक्तानागराज्ञस्तेनांगीचक्रुश्चतद्वचः॥१८॥तदाराज्ञापकुपितातार्क्ष्यभक्ष्या
भवंतिति॥प्राप्तशापभयोद्विग्नानागराजारसातलं॥१९॥विविशुर्गरुडाद्भीताबिलानिगिरिगह्वरा
न्॥गरुडस्तुतदाराभ्यनागान्सर्वानभक्षयत्॥२०॥एकदाविधितस्तार्क्ष्यःप्रविश्यचरसातलं॥काद्र
वेयांश्चतत्रस्थानभक्षयदरिंदमः॥२१॥तदानंतोभयाविष्टःकपिलंशरणंययौ॥त्यक्त्वाहिमहा
योगिंस्तार्क्ष्याद्बलवतोचमां॥२२॥इत्युक्तःकपिलःप्रीत्यानागेशमिदमब्रवीत्॥अनंतश्शृणुमद्वा

मनंगस्याष्टांगरूपीवसाम्यहं ८१ इत्युक्तमात्रेसांबेवैलिंगंप्रादुरभूत्तदा चंद्रमौलिःसमाम्नातःपू
यामासवैविधुः ८२ विधुनासहसांबस्तुगालवाश्रममभ्यगात् गालवोपिशिवंदृष्ट्वासाष्टांगंप्र
णिपत्यच ८३ स्तुत्वास्तोत्रैर्बहुविधैःपूजयामासभक्तितः तदातुष्टोमहादेवोगालवंप्रत्यवोचत
८४ अस्मिन्सोमेश्वरेलिंगेरम्यदेवालयेशुभे गौर्यासाकंनिष्पापितपःकुरुमहामुने ८५ इ
त्युक्त्वासांबईशानोलिंगेतर्धीयलीलया नदीमध्येप्रादुरभूत्सदेवागारईश्वरः ८६ तदाप्रभृतित
त्क्षेत्रंमहापापविमोचनं महापातकसंहारिमहासंपत्प्रदायकं ८७ कृत्वागारंचतुर्द्वारंतंयोद्रा
क्षीत्सदाशिवं तदाप्रभृतितत्तीर्थंतद्दिनेतिफलप्रदं ८८ ऋषयोपिमहात्मानस्तपःसिद्धिमुपाग
ताः भृगुर्महेश्वरंयोगंकृत्वासिद्धिमवाप्तवान् ८९ स्नातव्यमस्यतीर्थेतुइहामुत्रफलेप्सुभिः ज्ञान
तोज्ञानतोवापियः कश्चित्सर्ववर्णजः ९० स्नात्वातत्तुसुवर्णीयोलभतेवांछितंफलं मातरंपित

तलपर्यंतमगमत्कपिलाश्रतः॥मुनींद्रस्तंतदादृष्ट्वालिंगंपातालमागतं॥३३॥नामचक्रेतदाभ
क्त्याकपिलेश्वरसंज्ञया॥नित्यंसंपूजयामासशिवसंसक्तमानसः॥३४॥लिंगंदृष्ट्वामुमोदासो
स्वाश्रमाभ्यासमागतः॥अहोपरोपकरणंसद्योवैफलदंनृणां॥३५॥कर्मणामनसावाचापरोप
करणंचेरत्॥समद्यःफलमित्यत्रअहमेवनिदर्शनं॥३६॥इत्युक्त्वाकपिलोयोगीपूजांचक्रेत्ति
भक्तितः॥गालवंगुरुमासाद्यतडुकविधिनाचैयन्॥३७॥लिंगंदृष्ट्वागालवोपिप्रमोदाज्जजितें
द्रियः॥पूजयामासवैभक्त्याविप्रेस्तत्रसमन्वितः॥३८॥गालवोपितदानामचक्रेनंतेश्वरेतिच
॥तदग्रेनागराण्नित्यंशिवसंसक्तमानसः॥३९॥ध्यायंश्चिवपदांभोजंतपउग्रंचकारसः॥वर्षा
स्वाकाशएवासीद्ग्रीष्मेपंचाग्निमध्यगः॥४०॥हेमंतेजलवासीचतपश्चक्रेचकारसः॥तस्यचो
ग्रेणतपसासांबस्तंवासमन्वितः॥४१॥वृषमारुह्यगणैपैः सहितःसंभ्रमाद्ययौ॥आयांतं

शंकरंदृष्ट्वा सर्ववाद्यरवैः सह ५२ गर्जनैः सिंहनादैश्चहेलनैः स्फोटनैरपि नर्तनैरट्टहासै
श्चहाहाहीत्यवादनैः ४३ जयशब्दैर्जयशब्दैरघोरावैरनेकशः ब्रह्मांडमंडलंसर्वेभिंद
न्निवगणेश्वराः ४४ सहायतामहेशानंसमंतात्परिवार्यते अनंतः प्रणनामोर्व्यांदंडवन्नाग
राट्ततः ४५ शिवस्यांजलिमासाद्यशिवस्यगिरिजासह अनंतउवाच शंभोशशांकशि
खरशूलपाणेभक्तार्तिहाभवभयापहनीलकंठ विश्वेश्वरत्रिपुरहारकशंकरेशा नित्यं
शरण्यशरणागतपदारविंदं स्तानेत्रिलोचनगणेश्वरगुह्यकेड्यब्रह्मादिदेवकरुणाकरका
मशत्रो कोटींदुवर्णकमनीयवपुर्महेशा नित्यंनतोस्मिशिवपादयुगंवरेण्यं ४७ गंगाधरा
धकरिपोभवरोगवैद्यभूतेशभूतपतिनागशितरक्षयाग ब्रह्मेंद्रवंद्यकृहदंडकटाहभेत्त
स्त्वांसत्ययोगमनिशंप्रणमामिशंभो ४८ सत्यात्मकंसत्यनिविष्टमूर्तिंसत्योत्थितंसत्य

वरे निवासं सत्यव्रतंसत्त्वगुणोपदिष्टमीप्सेकथंनित्यमहंनतोस्मि॥४९॥सोमेश्वरंसर्वगुणावृतं
संसोमार्धसोममयमरार्चितपादयुग्मं॥सतांवरिष्टंसकलागमेज्यंसंहाररुद्रंप्रणतोस्मिनित्यं॥५०॥
गंगेश्वरंसर्वगुहाधिवासंगुहेडितंगुह्यगुणंगुणातिगं॥गुणात्मकंगुरुदर्शितार्थंनिःश्रेयस
प्रदमहंशरणंप्रपद्ये॥५१॥हरशंभोमहादेवगौरीप्रियजगद्गुरो॥पाहिमांकृपयाशंभोगंगाधरनमो
स्तुते॥५२॥इतिस्तुत्वामहेशानमनंतःकरुणानिधिं॥कृतांजलिपुटोभूत्वावरंवव्रेहिराद्भुतं॥५३॥
मातास्मान्नशपत्क्रोधात्तदाशोकमवाप्नुयुः॥भवंतोवैनतेयस्यभक्ष्याभवतनित्यशः॥५४॥इतिश्र
वणंतोमातागरुडस्यभयादहं॥शरणंत्वांप्रपन्नोस्मिजीवदानेनपालय॥५५॥इत्यनंतवचःश्रुत्वासांबः
कारुण्यवारिधिः॥आश्वासयन्नागराजमिदमाहगणेश्वरः॥५६॥अनंतशृणुमद्वाक्यंयोभूत्वापो
तिदारुणंतंत्रोपायंप्रवक्ष्यामितत्कुरुष्वाविलंबितं॥५७॥विष्णोःशंखाभवंश्चइंतरेचमदाश्रयात्

कथंमात्रस्यापोतिदुःसहः २३ केनापिचनशक्योहिअनुभूयेवतद्भवेत्। तथापिवक्ष्येनागें
द्रभूतलेस्रायमोचनी २४ सुवर्णीरत्नानदीचास्तिसह्याचलविनिःसृता पश्चिमाब्धिंगता
साहिन्तत्तीरेगालवाश्रमे २५ स्नात्वातत्रनदीतीरेशिवसंसक्तमानसः संस्थाप्यरजतेपीठे
लिंगंवैस्वर्णनिर्मितं २६ पूजयित्वानिराहारस्तत्यःकुरुमहामते शिवप्रसादाद्विनातव
विघ्निवारणा २७ इत्युक्तस्तंमुनिंनत्वानागोगाचैवकाश्यपी कपिलोकेनसत्येन सुवर्णी
पृष्ठवाहने २८ ददर्शगालवंतत्रतपस्यंतंमहामुनिं तदुक्तवर्त्मनानंतः स्नात्वातत्रदिनेदिने
२९ कृत्वाब्रह्मशिलांरौप्यामुपरिष्टाच्चचंडिकां तस्योपरिमहापीठेरजतेनविनिर्मिते ३० सं
स्थाप्यगालवोकेन विधिनानागराद्रतः तस्योपरिमहालिंगेस्वर्णेरेवकृतंतदा ३१ गाल
वोकेसुमुहूर्तेचस्थापयामासभक्तितः तदास्थापनमात्रेणगालवस्यप्रभावतः ३२ पाताल

कंविद्धिहरिशंकरयोर्वपुः तुंगातुंगेतिवाब्रूयाद्भद्रेतिवापुनः ७ विविच्यतुंगभद्रायांन
चापिनरकंव्रजेत् देवपादसमुद्भूताश्रीशैलेतुंगगामिनी ८ तुंगभद्रेतिविख्यातासर्वपाप
विनाशिनी तुंगभद्राजलंविद्धुःपाषाणश्चमहेश्वरः ९ ऋषयः सिकताःप्रोक्ताद्दर्वादेवगणाः
स्मृताः कुशाब्रह्मासमाख्यातोमृत्तिकाभास्करः स्वयं १० गुल्मानियक्षाःक्षांसि सिद्धावृक्षाः
स्मृताध्रुवं लुताद्देवांगनाज्ञेयावल्मश्चाप्सरसः स्मृताः ११ सर्वदेवमयीतुंगास्नात्वर्णंपापमो
चनी दृष्ट्वाजन्मत्रयंपापंस्पृष्ट्वाजन्मशतत्रयं १२ पीत्वाजन्मशताघानिहंतितुंगाकलौयुगे गंगायां
मरणंश्रेष्ठंवासश्चकुरुजांगले १३ पानंचतुंगभद्रायांसमाहुश्चमनीषिणः त्रिरात्रेणास्त्रीतोयंपंचरा
त्रेतुयामनं १४ सप्तरात्रेतुकावेर्यांसद्यस्तंगाकलौयुगे तुंगभद्रापयः स्नानंनाकेपीयूषभोजनं
१५ वाराणस्यामृत्तिकाश्चनाल्पस्यतपसःफलं प्रयागेमज्जनंमाघेत्रीसेकावेरिकाजले १६

आषाढ्यांतुंगभद्रायांस्नात्वादुःखमनीषिणः महापातकयुक्तायेयेयुक्ताःकृपपातकैः १७ तुंगास्ना
नेनशुध्यंतिब्रह्मघ्नेकर्कटगेसति पादजाजान्हवीप्रोक्ताहरेर्ब्रह्मासरिद्वरा १८ सर्वागजाहिवाराहीपा
पहेतिकिमद्भुतं दर्शनात्स्पर्शनात्स्नानात्कीर्तनात्स्मरणान्नृणां १९ स्नानजंदिजशार्दूलफलंवक्तुनशा
क्यते तुंगभद्रामुपस्पृश्यवातोयत्रप्रवर्तते २० तद्देशवासिनांमुक्तिःकिमुतत्तीरवासिनां पशुपक्षि
मृगायस्याजलपानाद्दिवंययुः २१ किंपुनर्मज्जनाद्धस्तन्तुंगोतुंगफलप्रदा सर्वत्रसुलभातुंगापं
चस्नानेषुदुर्लभा २२ ऋष्यशृंगमुनेःस्नानंमांडव्यस्यमुनेस्तथा हरदत्ताश्रमंपुण्यंसंगमंतुंगभ
द्रयोः २३ भार्गवाख्यस्यरामस्यस्याश्रमंपुण्यवर्धनं एतानिपंचस्नानानिपंचवक्त्रप्रियाणिहि
२४ पंचपातकसंयुक्तायेस्नानात्मुक्तिमाप्नुयुः तुंगामज्जनमाहात्म्यंश्रुत्वामज्जंतियेनराः २५
तेषांज्ञानकृतंपापंतत्क्षणादेवनश्यति पुराणश्रवणंपुंसामघनाशनमुच्यते २६ पठनात्किमु

वक्तव्यं सत्यसत्यमयोदितं ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥२७॥ शृण्वतांवदतांचैव कलिकल्म
षनाशनं ॥ स्वायंभुवेंतरे पूर्वं पुरुकुत्सइतिस्मृतः ॥२८॥ ब्रह्मण्योवेदविद्वूरः शांतोदांतोदयानिधिः ॥
यज्वादानपतिर्जिष्णुः प्रजापालनतत्परः ॥२९॥ तस्यभार्यासतेचासीदेकः पुत्रः प्रतापवान् ॥त्रसद्द
स्युरितिख्यातोत्यंतिकोतिपितुर्गुणैः ॥३०॥ तस्यचासीत्पुरंविप्रमणिमंत्रादिभिस्मितं ॥तुंगायाउत्तरे
कूलेक्रोशमात्रेद्विजोत्तमाः ॥३१॥ तस्मिन्पुरेजनाः सर्वेपुरंदरसमाश्रयाः ॥ब्राह्मणाः क्षत्रियावैश्या
शूद्राश्चाश्रमिणस्तथा ॥३२॥ पुरुकुत्सस्यनृपतेराज्ञयासर्वदात्तदा ॥नृपप्रियाः प्रजाः सर्वाः प्रजा
प्रीतिकरोन्नृपः ॥३३॥ वर्तमानेनृपेतस्मिन्वत्सराणांसहस्रके ॥अनंतसादितेकालेबुद्धिर्जातानृप
स्यतु ॥३४॥ राज्यंपुत्रेविनिक्षिप्यतपउग्रंचरामिवै ॥तपोवनंगमिष्यामिसिद्धिदंकुत्रवर्तते ॥३५॥ ब
दरींवाप्रयागंवानैमिषंपुष्करंतुवा ॥कुरुक्षेत्रंतथाकाशींगमिष्यामीतिचिंतयन् ॥३६॥ स्थितेनृपे

जीवंतु नागराजास्तेनहंतुगरुडः सदा ॥ भवतास्थापितंलिंगमनंतेश्वरसंज्ञया ॥ भक्तानामिष्टदं
यास्यलयेपिननश्यतु ॥ ५ ॥ त्वयाकृतमिदंस्तोत्रंयःपठेन्ममसन्निधौ ॥ नशत्रुबाधातस्यास्तिसंतुस
र्वसमृद्धयः ॥ ५१ ॥ इत्युक्त्वांतर्दधेशंभुस्तस्मिन्लिंगेसदाशिवः ॥ अनंतोमुदितःप्रायाद्वैकुंठभवनंहरेः
६० ॥ इत्यादिपुराणेस्कांदेचतुरशीतितमः ॥ ऋषयऊचुः ॥ भगवन्सूतसर्वज्ञपुराणार्थविन्नारद तुंग
माहात्म्यमखिलंवदत्वंसंगमावधि ॥ १ ॥ यत्रयत्रगतातुंगातत्क्षेत्रंवदसुव्रत येयेमुनींद्रास्तुंगायास्ती
रेचोग्रतपस्विनः ॥ २ ॥ तेषांप्रभावंतत्क्षेत्रमाहात्म्यंवदसुव्रत सूतउवाच साधुपृष्टंत्वयायोगिन्यो
कोपकृतिकारिणा ॥ ३ ॥ कोवक्तुमुविविप्रेंद्रतस्यामाहात्म्यमुत्तमं तथापिवक्ष्येसंक्षेपाच्छृणुचैकम
नाद्विज ॥ ४ ॥ तुंगभद्रामहापुण्यानदीनांप्रवराशुभा तस्यादर्शनमात्रेण नरायांतिसुरालयं ५ किं
पुनःस्नानपानाभ्यांतस्माद्वक्तुंनशक्यते तुंगानारायणःसाक्षाद्रुद्रोदेवोमहेश्वरः ६ तुंगभद्रात्म

सुरालयं स्नानात्पानान्नरायांतिब्रह्मलोकंनसंशयः॥४६॥तस्यास्तीरेतवपुरंदृश्यतेलोकवल्लभ
×मणिमंतंमणिमयंगोपुरादालशोभितं॥५०॥अस्यांवासिनोमर्त्याःकृतार्थामनुजेश्वर।तुंग
भद्रांबुसंस्पर्शोवातोयत्रप्रवर्तते॥५१॥तद्देशवासिनंमुक्तिःकिमुतत्तीरवासिनं।सुलभाहि
××सुरालयाच्चब्रह्मलोकमागतोराजसत्तम॥४७॥अतित्वापृथिवींसर्वेतुंगास्नानार्थमागतः×
×तुंगभद्रानदीपुण्यापापिनांपापनाशिनी॥४८॥यस्यादर्शनमात्रेणनरायांतिसुरालयं।स्ना×
×नात्पानान्नरायांतिब्रह्मलोकंनसंशयः॥४९॥तस्यास्तीरेतवपुरंदृश्यतेराजवल्लभ॥××२
नदृश्यंतेपाल्यंतेहिलयानघ॥५२॥पुरुकुत्सउवाच।ब्रह्मपुत्रममाचक्ष्वतुंगामाहात्म्यमुत्त
मं।कुत्रजातातुंगभद्राक्वगतादिजसत्तम॥५३॥विसृज्यसर्वतीर्थानिक्षेत्राणिविविधानिच
।स्नानार्थमागतोस्मीतिवदसिलमुनीश्वर॥५४॥यत्प्रभावाचयद्भूतायद्रूपाचसरिद्वरा।स्नोतुंको

तद्दलंमध्यतुंगामाहात्म्यमुत्तमं ५४ श्रीनारदउवाच आसीत्पुराकृतयुगेदितिकश्यपसंभवः हि
रण्याक्षइतिख्यातोहिरण्यस्यानुजोबली ५५ काश्यपींकश्यपाज्ञातांदत्वापातालमागतः सुपर्वा
णस्तदासेंद्राःसब्रह्मसहितानृप ५६ आजग्मुःशरणंविष्णुंक्षीरसागरमध्यगं तुष्टुवुःसकलैःसूक्तै
र्वेदांतैःशास्त्रसंग्रहैः ५७ तेषामाविरभूद्विष्णुःशंखचक्रगदाधरः उवाचप्रहसन्देवोमेघगंभीरया
गिरा ५८ किमर्थमागतास्थयूयंवदध्वमविशंकया मम संदर्शनादेवभवतांसिद्धिरग्रतः ५९ श्रीनारदउ
वाचतस्यतद्वचनंश्रुत्वासदेवाःसमरुद्गणाः प्रणम्यदंडवद्भूमौविष्णुमूचुरिदंवचः ६० रक्षसापहृता
पृथ्वीस्वधास्वाहाविवर्जिताः दिविस्थातुनशक्तास्मोवयंदेवबलान्विताः ६१ तेषांतद्वचनंश्रुत्वादेवदे
वोजगत्पतिः उवाचश्लक्ष्णयावाचाहर्षयन्सुरमानसं ६२ गच्छध्वंविकलाःसर्वेयथास्थानंदिवौकसः
हत्वासुरारिंपृथिवींस्थापयामियथाक्षयं ६३ वाराहंरूपमास्थायवेदयज्ञमयंसुराः इत्युक्त्वांतर्दधे

विष्णुर्देवाः स्वस्थानमागताः॥६४॥आख्यायेदं जगतामधीशाः क्रोडस्यवक्त्रज्वलधेर्जलेच विस
ज्यभूमिं दनुजान्निहत्य गोत्रांगृहीत्वा पुनराजगाम॥६५॥निक्षिप्यभूमिं जलधौयथावद्भोपेतो
वेदगिरिंजगाम॥तस्यास्यतः स्वेदजलंप्रसूतंदंष्ट्रास्थतंपुण्यजलंबभूव॥६६॥इत्यादिमहा०स्को
देपंचाशीतितमोध्यायः॥नारदउवाच॥वराहवामदंष्ट्रातुतुंगा तुंगफलप्रदा॥समुद्भूता द्विजश्रेष्ठ
भद्रादक्षिणदंष्टृतः॥१॥तुंगभद्रासुराःप्रोचुरेकैवेतिनृपोत्तम॥भिन्नंलयोर्हिनास्त्येव भिन्नधीरापनत्य
था॥२॥एकैवतुंगभद्रेतिकुलद्वयसमन्विता॥तस्मात्त्वंराजशार्दूलतुंगभद्रांसमाश्रय॥३॥तुंगांत्यक्त्वान
दीमन्यांगच्छमाराजवल्लभ॥करंसुमणिंत्यक्त्वाकाचंमार्गितवानसि॥४॥अरिंनागंगुरुत्यागंपं
चेंद्रियसमन्वितः॥अश्वमेधफलंतस्यगच्छतस्तत्पदेपदे॥५॥कुलालिंतारयेद्राजन्नरंपूर्वा
न्नरावरान्॥मुच्यतेसर्वपापेभ्यःसगच्छेत्परमंपदं॥६॥तुंगभद्रानदीतीरेयस्तुप्राणान्परित्यजेत्॥

तदादेवादश्यपद्यतनारदः वीणामादायहस्तेनहरिकीर्तनतत्परः ३७ ऊर्ध्ववीतंतदामौंजीकौ
पीनंचकमंडलुंदंडंचधारयन्नागात्फालेगोपीमदंकितः ३८ शुद्धस्फटिकसंकाशंस्फुरंतंम
हतींसुहृः अजिन्तस्यचनामानिगायंतमकुतोभयं ३९ रुदंतंचहसंतंचनुदंतंमीलितेक्षणं आ
यांतंनारदंदृष्ट्वापुरुकुत्सोन्पोत्तमः ४० प्रत्युत्थायाभिवादेनआसनेसन्यवेशयत् अर्घ्यपाद्ये
श्चसंपूज्यकृतांजलिरभाषत ४१ पुरुकुत्सउवाच स्वागतंतेमुनिश्रेष्ठपावितंमममंदिरं कुलं
चपावितंब्रह्मन्यशुपत्निसुतामम ४२ सादृनांदर्शनात्सूंसामघनाशोभविष्यति किमर्थमाग
तोब्रूहिज्ञाधिमांतत्प्रयोजनं ४३ श्रीस्कंदउवाच पुरुकुत्सनृपेणैवमुक्तोनृपतिसत्तमः प्र
हसन्भावगंभीरमिदमूचेद्विजोत्तम ४४ श्रीनारदउवाच ममप्रयोजनंकिंचिन्नास्तिराजन्य
सत्तम तवतेकीर्तनाद्विश्लोस्तथानास्त्यस्यपूजनात् ४५ विष्णुलोकाद्ब्रह्मलोकादागतोहं

सरिद्वरे त्वयिस्नानंकरोम्यद्यमहापातकनाशिनि॥१७॥नारदउवाच॥इतिसंप्रार्थयेद्देवींहरिदेहस
मुद्भवां प्रणम्यदंडवद्भूमौसवासाजलमाविशेत्॥१९॥प्रक्षाल्यवस्त्रांपितरेप्रसार्यपुनश्चगत्वाविर
धिनावगाह्य देवानृषींस्तर्पयित्वापितॄश्चवस्त्रोदकैः स्वकुलीनानपुत्रान्॥२०॥शुचिवस्त्रधरःपश्चा
न्नित्यकर्मसमाप्यच॥मुंडनंचोपवासंचसर्वेतैर्थमकारयत्॥२१॥तीर्थश्राद्धंतथापिंडंपित्रृन्प्रतिति
लोदकं॥एवंयः कुरुतेमर्त्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते॥२२॥त्वमेवंकुरुक्षिप्रंतुंगास्नानंनरोत्तम॥श्री
स्कंदउवाच॥तस्यतद्वचनंश्रुत्वापुरुकुत्सः प्रतापवान्॥२३॥नारदंपरिपप्रच्छविस्मयोत्फुल्ललो
चनः॥पुनर्ब्रूहिमुनिश्रेष्ठगतासायत्रयत्रहि॥२४॥तत्रतांश्रोतुमिच्छामितवेदंवचनंहितं॥नारद
उवाच॥अवाच्यमपिवक्ष्यामिपुरुकुत्समहीपते॥२५॥नास्तिकायनवक्तव्यंनवक्तव्यंगुरुद्रुहे॥शुश्रूष
वेपितुर्मातुर्वक्तव्यंधर्मिणेसदा॥२६॥गुरुभक्तायदांतायप्रणतायवदेद्गुरुः॥वराहदेहसंभूतायवि

त्रयत्रगतान्पप २७ तत्रक्षेत्रेतथातीर्थंऋणुनाच्यस्यमोहितं विरपादगिरेर्मूलेवाराहतीर्थमुत्त
मं २८ वैनायकंमहातीर्थंदुर्गातीर्थंततःपरं गुरुतीर्थंमहाकुंडंभार्गवेणकृतंपुरा २९ तस्यु
स्नान्महातीर्थमाग्नेयंप्रवदंतिहि ऋणमोचनकंनामतीर्थानामुत्तमोत्तमं ३० तस्मिंस्तीर्थेनरः
स्नात्वाविमुक्तःस्यादृणत्रयात् विमलास्नानरीपुण्यातुंगातोयंसमाश्रिता ३१ तत्रमाहेश्व
रंलिंगंगूढरूपेणवर्तते तदर्चनान्नरोयातिशंकरस्यचसंनिधिं ३२ तुंगास्नानात्तथापानाद्
श्वमेधफलंलभेत् महापातकिनश्चैवउपपातकिनश्चये ३३ तत्रस्नात्वाविमुक्तास्युस्तुंगावि
मलयोर्युगे तार्क्ष्यवीक्षणमात्रेणफणिनोनिर्विषायथा ३४ निष्प्रभाणितदेनांसितुंगभद्रा
वलोकनात्व्यसनैरभिभूतस्यअभूमितस्यपापतः ३५ तुंगेवकेवलंतस्यगतिरुक्तानरोत्तम
श्रुताभिलषितादृष्टास्पृष्टापीतावगाहिता ३६ तुंगावंशद्वयंपुंसांनाशयेन्नात्रसंशयः नदीने

नेधनैर्वापि धर्मैरन्यैर्नृपोत्तम ॥३७॥ प्राप्यतेतत्फलंतत्रैस्तुंगामाप्ययदाप्यते तुंगायांतुनरः स्ना
त्वाब्रह्मचारीदृढव्रतः ॥३८॥ विधूतपापोभवतिब्रह्मचर्यफलंलभेत् ततोभ्रष्टाचविधवातुंगास्ना
नं करोतिच ॥३९॥ पतिलोकमवाप्नोतिपत्न्यासहचमोदते गृहीचविधवावापिसंयमीविधुरोपि
वा ॥४०॥ तुंगांस्नात्वाविमुक्ताःस्युःपतिलोकंव्रजंतिहि तद्वाराहंसमारभ्ययावद्वैभांडकाश्रमं ॥४१
तयोर्मध्येनृपश्रेष्ठतीर्थानांदुहितंस्मृतं शिवलिंगंतारकंचधारकंवाश्रमंविदुः ॥४२॥ गुप्तरूपात्र
मुनयोगुप्तलिंगानितत्रहि गुप्तरूपाःसुराःसर्वेस्नातुमायांतिनित्यशः ॥४३॥ नारदेनैवमुक्तस्तु
रुकुत्सःप्रतापवान् विसृज्यभृत्यानत्वाचमंत्रिभिः सहमंत्रवित् ॥४४॥ मंत्रयित्वासमाहूयपोरजा
नपदान्नृपः उवाचश्लक्ष्णयावाचाराजाराजीवलोचनः ॥४५॥ राजोवाच तपःकर्तुंगमिष्यामितुं
गाविमलसंगमे आराध्यलिंगंगुप्तेशं व्रजामिशिवसंनिधिं ॥४६॥ अभिषिंचाम्यहंतत्पुत्रंत्रसद्दस्यु

व्यतीताःपुरुषाःसप्तभविष्याश्चचतुर्दश ७ नरस्तारयतेसर्वान्नात्रकार्याविचारणा शृणुराजन्महा
भागतुंगामाहात्म्यमुत्तमं ८ सर्वसंपत्प्रदंनृणांश्रवणात्कीर्तनादपि योजनानांसहस्रेषुकीर्तना
त्पापनाशिनी ९ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचतुंगायांचनरोत्तम कीर्तनाद्भक्तपुण्यंदृष्ट्वाभद्राणिपश्यति
१० अवगाह्यचपीत्वाचपुनात्यासप्तमंकुलं मासमेकंतुस्नायीतरवौकर्कटगेगते मुच्यतेसर्व
पापेभ्यःस्वर्गलोकंचगच्छति तुंगायात्राक्रमंतत्रराजेंद्रशृणुमत्कृतं १२ योनरोगंतुमुद्युक्तस्तप्त
वैशिवसेशुचिः स्नात्वाभ्यर्च्यसुरान्सम्यक्ब्राह्मणान्भोजयेन्नृप १३ स्नात्वातुविघ्नराजानंब्र
ह्माणंविष्णुमेवच शंकरंक्षेत्रपालंचनत्वागच्छेद्गृहाद्गृहं १४ शंखैःशंखैश्चतांगलाफलपुष्पैःसम
र्च्यच प्रार्थयेत्तुंगभद्रांचनरोविष्णुतनूद्भवां १५ ब्रह्मामृतानंदरसेनपूर्णांजलेनपूर्णामितिमेनि
रेक्षाः तांत्वावगाहामिनमामितुंगेदेवानृषींस्तर्पयेमत्पितॄंश्च १६ महावराहसंभूतेतुंगभद्रे

श्रितां द्विजाः ॥ तुंगभद्रानदीस्नानपुण्यजंफलमश्नुते ॥ ५७ ॥ इत्यादिस्क० षडशीतितमोध्यायः
×भद्रा× ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ पार्वतीनंदनस्कंदवेदारण्यकथांशुभां ॥ तुंगाविमलयोर्मध्ये
संगमेस्नानजंफलं ॥ १ ॥ श्रुतंसर्वमयासम्यगपरंतीर्थमुत्तमं ॥ यानिकानिचतीर्थानितुंग
भद्रानदीतटे ॥ २ ॥ हृदयंतेदेवसेनानिवत्तुमर्हसितानिमे ॥ तुंगभद्राश्रितांपुण्यांकथांतव
मुखोदितां ॥ ३ ॥ श्रुत्वापविस्मितोयातोमुनिभिः सहितोत्यहं ॥ सूतउवाच ॥ इतितस्यवचः
श्रुत्वाकार्तिकेयोजगद्गुरुः ॥ ४ ॥ अभिनंद्याब्रवीद्विप्रंस्मितपूर्वंशुभाक्षरं ॥ स्कंदउवाच ॥ ततः
प्रदृश्यतेब्रह्मन्ऋष्यशृंगमुनेर्वरं ॥ ५ ॥ नानामृगगणाकीर्णंफलपुष्पसमन्वितं ॥ उत्तरा भि
मुखीतुंगापूर्वसागरगाभवत् ॥ ६ ॥ पुनरुत्तरगाजात्वाश्रमंतत्रतत्रहि ॥ वैभांडकमुनेःपुत्रो
मृगीगर्भसमुद्भवः ॥ ७ ॥ ऊर्ध्वरेतामहातेजास्वाध्यायाध्ययनेरतः ॥ गुर्वग्निसेवकोनित्यंएवंविधंऋष्यशृंग

वंचयित्वांगनाद्विजाः वनंगतेतस्मितरिरोमपादपंनयन् ८ रोमपादोपिधर्मात्मासांतांपुत्रींप्र
दत्तवान् कौशलेंद्रसमाहूतः कृत्वातस्यप्रयोजनं १० आदायभार्यांसोप्यागादूनंस्वर्क्षेतेणा
स्थितं तुंगापानात्कृताथोसौतत्पादरजसाहितः ११ तस्मात्तदाश्रमंपुण्यंतुंगातीरेप्रदृश्यते
उषित्वाचैकरात्रंचनरोमुच्येतकिल्बिषात् १२ किंपुनस्नानदानेनदेवादीनांचतर्पणात् मा
ततःपितृतश्चैवभार्यायाश्चद्विजोत्तम १३ सप्तसप्तकुलैःसार्धंस्नानात्स्वर्गंप्रयातिहि सन
त्कुमारउवाच मृगीगर्भात्कथंजातोऋष्यशृंगोविभांडकः तपोनिष्ठंमुनिंनार्यःकिमर्थंचानय
न्नृप तत्सर्वंश्रोतुमिछामिवददेवेज्ञातत्वतः १५ सूतउवाच मरीचिर्ब्रह्मणःपुत्रस्तत्पुत्रः
कश्यपस्यपुत्रःपरमधार्मिकः १६ पितरंपृष्टवान्ब्रह्मन्विभांडकमुनिर्मनं तपःस्नानंच
देहेतत्तपोवृद्धिर्भवेध्रुवं १७ अन्यैर्बोधमयथामह्यंधाप्राणिनांनहि फलपुष्पयुतंरम्यं

कश्यपः स्मृतः विभांडकः २

तपोवृद्धिकरं महत्सदानंदकरं अलन्हरिप्रीतिकरं वरं कश्यप उवाच गच्छतुंगात
टं पुत्र तुंगास्नानं परं स्मृतं ॥ उत्तराभिमुखी तुंगा वाहिनी यत्र दृश्यते ॥ पूर्वगामी भवेत्तस्मात्
पुनरुत्तरगामिनी ॥ सादृश्यते यत्र तुंगा तत्र गच्छ विभांडक ॥ तपोवृद्धिर्भवेत्तत्र त्रिवर्गवृद्धिर्भ
विष्यति ॥ अन्येर्नाधातवन हि लब्धा नाप्यदेहिनां ॥ कृत्वा तत्राश्रमं पुत्र तपश्चर सुदुष्क
रं ॥ २ ॥ अचिरात्प्राप्स्यसे मोक्षं दृष्टे तुंगे न संशयः ॥ उत्तराभिमुखी यत्र अयने दक्षिणे
वरा ॥ ३ ॥ मध्याह्ने चवरं स्नानं तुंगासा सर्वतोमुखी ॥ विभांडक विचार्येवं तुंगा स्नानं समाच
र ॥ ४ ॥ विचार्य कर्म कर्तृणां फलानि च भवंति हि ॥ सूकर उवाच इति तस्य वचः श्रुत्वा कश्य
पस्य विभांडकः ॥ ५ ॥ प्रणम्य त्रिः परिक्रम्य प्राप्यानुज्ञां गुरोस्तदा यत्र तुंगा समुद्भूतातदा
रभ्य विभांडकः ॥ ६ ॥ तीर्थे तीर्थे त्र्याश्रमे च स्नात्वा तत्र द्विजोत्तमः ॥ तुंगभद्रातटे विप्रो वि

नृपासने ॥ तद्राज्ञापालकायूयंगच्छध्वमविशंकया ॥४७॥ एवमुक्ताः प्रजाः सर्वादुःखिताग्दृद्स्वरा
॥ नरक्ष्यामोवयंस्वामंस्तुपुरेराज्येत्वयाविना ॥४८॥ यत्रयत्रव्रजसिचेत्तत्रतत्रवयंनृप ॥ राज्ञा विरहि
तेराज्येकिंकर्तव्यंनृपेणतु ॥४९॥ त्वसदृश्युत्तवसुतः पुत्रदारयुतावयं ॥ गमिष्यामोवयंतत्रगमिष्य
सिनसंशयः ॥५०॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वानिश्चितार्थेनिराकुले ॥ आनंदपूर्णहृदयः साधितुंचमनो
दधे ॥५१॥ सर्वेर्जानपदैर्धीरैर्वशैश्चचतुरंगकैः ॥ सहितः सदयायुक्तः कृत्वादानानिभूरिशः ॥५२
भोजयित्वाब्रह्मकुलंप्रतस्थेस्वपुरान्नृपः ॥ शनैः शनैराजगामतुंगाविमलसंगमं ॥५३॥ स्नात्वा
भ्यर्च्यमहादेवंगुप्तरूपेणचलिंगं ॥ रातरुद्रीयमंत्रेणपंचाक्षरिसुविद्यया ॥५४॥ अभिषिच्यशिवंज
ल्वामासमेकेनिरंतरं ॥ ब्रह्मलोकंगताः सर्वेराजालिंगेलयंययौ ॥५५॥ तस्मात्तुंगामहापुण्या
नदीनांप्रवराशुभा ॥ तांस्नात्वातुंगलयोगींद्रकिमन्यत्कथयामिते ॥५६॥ यःशृणोतिकथामेनांतुंग

३६॥तृणगुल्मलतावृक्षाःसिद्धदेवाउदीरिताः॥दृष्वास्पृष्वातथापीत्वादिताचावगाहिता॥३७॥मु
क्तिदापापिनांदेवीत्रातहत्वेनमोनमः॥स्कंदउवाच॥इतिस्तुत्वातदाविप्रास्तुंगांतुंगफलप्रदां॥
३८॥स्नात्वापित्रृंश्चदेवांश्चतथाऋषिगणान्सदा॥जजापपरमंजप्यंभक्तिभावेनभावितः॥३९॥कृत्वा
जिनपरीधानःकृतधर्मासनस्तथा॥जपन्यंचाक्षरींशैवीमासेत्रिज्ञातवत्सरं॥४०॥लिंगंप्रादुरभूत्तत्र
मर्मज्ञानकरंपरं॥मलहानिकरंलिंगंमलहानिकरंविदुः॥४१॥मलहानिकरंदृष्वास्पर्शनात्पूजना
द्द्विजा॥अश्वमेधफलंलब्ध्वास्वर्गलोकेचिरंवसेत्॥४२॥ब्रह्मलोकंसमासोतितत्तःशिवपदंव्रजेत्
॥तपश्चरणयुक्तस्यनित्यकर्मरतस्यच॥४३॥सहस्रत्रितयंयातंवत्सराणांद्विजोत्तमाः॥तस्यमूर्ध्व
स्तदाधर्मऊर्ध्वोभूतिरोहणं॥४४॥देवोपदेवाःसंत्रस्ताब्रह्माणंशरणंययुः॥विभोंऽइतिख्यातोमु
निःपरमधार्मिकः॥४५॥तपसोदारुणादिष्टंतस्यचेष्टंनविघ्नहे॥देवास्तस्माभयात्तस्यैदैवंवेभेनि

रेविभो ॥ त्रिलोकपालस्त्वंदेवअस्माकंपरमागतिः ॥ सूतउवाच ॥ इतिदेववचःश्रुत्वादेवेंद्रः क्रोधमू
र्छितः ॥ नयनानंददोराजातोश्चित्रसेनमलोकयत् ॥ इंगितंतस्यविज्ञायअप्सरांगणंनयत् ॥ ४८
अप्सराणांगणेयातेस्वपार्श्वेपुरंदरः ॥ उवाचश्लक्ष्णयावाचाउर्वशींदेववर्णिनीं ॥ ४९ ॥ इतएहि
वरारोहेस्वर्गभूषणभूषणे ॥ मत्कालपालनार्थायदत्तांत्वंविष्णुनापुरा ॥ ५० ॥ ममप्राणास्तवप्राणास्त
वप्राणाममैवहि ॥ सांत्वंत्वंभयमांभद्रेमहत्कार्यमुपस्थितं ॥ ५१ ॥ स्वामिकार्यंकरिष्यामिशापंदा
स्यतिसोमुनिः ॥ नकुर्यायदितत्कार्यंदंडंदास्यतिदेवराट् ॥ ५२ ॥ इतिचिंतापराभूत्वात्यूर्वशीकृतनि
श्चया ॥ ओमित्युक्त्वाचदेवेंद्रंतदाज्ञांगृह्यसादरं ॥ ५३ ॥ जगामवायुमार्गेणयत्रकाश्यपनंदनः क
लपुष्पयुतैर्वृक्षैर्भृंगैः पक्षिगणैर्युतं ॥ ५४ ॥ प्रविश्यतद्वनंरम्यमुर्वशीद्रुतगामिनी ॥ समाधिस्थं
मुनिंदृष्ट्वात्यतिदूरेसमाविशत् ॥ ५५ ॥ सायान्समयेप्राप्तेध्यानंत्यक्त्वासमाधितः ॥ स्नानार्थमा

गतस्तंगोदृष्ट्वानुर्वशींमुदा॥५५॥स्कंदत्तस्येदोशुक्रंतु तुंगातीरेद्विजोत्तमाः॥तत्प्रायुताम्रगौ
कांचित्सशुक्रमपिबज्जले॥५६॥तस्यवीर्यमसत्यंचमृगीगर्भेव्यवर्द्धत॥संप्राप्तेनवमेमासिप्रसु
षावमृगीसुतं॥५७॥उर्वशीदेवसदनंकृतकार्याजगामह॥मृगीप्रसूतिकालेविभांडकऋ
षिःस्वयं॥५८॥आजगामनदींतुंगांस्नानार्थंमोनमुद्वहन्॥मृगीप्रसूतनयंदृष्ट्वाविस्मयमाप
सः॥५९॥कुमानृक्षमृगीचेयंक्षणंदध्यौविभांडकः॥ज्ञात्वास्वकीयदीर्घेणज्ञानेनपुत्रंमुनीश्वरः
६०॥आदायतंत्रिःसुस्नाप्यमाश्रमेसन्यवेशयत्॥शृंगद्वयंशिरोमूर्ध्निस्थितंदृष्ट्वाकुतूहलात्
६१॥नकारतस्यनामासौऋष्यशृंगइतिद्विजः॥ऋषित्वाकृंगवत्वाच्चऋष्यशृंगइतिस्मृतः॥
६२॥तस्याश्रमेफलसोरेनास्वाद्यचतरांऋषिः॥स्वकीयंपितरंत्यक्त्वानरमन्यंनपश्यति॥मुक्ताफ
लरससोपिरसमन्यंनसेवते॥मुक्त्वास्वकीयंविपिनंवनमन्यत्रगच्छति॥तुंगास्नात्तथापानाद्दत्वेस्वाश्रमेस्वयं॥

चरत्रवलोकयत्॥२०॥दृष्टवानद्भुतंस्थानंगुरुणासमुदीरितं॥त्रिरंकितोगुणास्तुंगामन्त्रि
त्रयसमन्वितं॥२१॥सवनत्रयसंयुक्तांवर्णत्रयसमन्वितं॥ऋगादिवेदैर्ह्यधिष्ठांवसुरुद्रादि
सेवितं॥२२॥लोकत्रयसमायुक्तांपुरुषार्थत्रयोयुतं॥तुंगांतुंगासफलदांदृष्ट्वानंदमवापसः
३०॥प्रणम्यदंडवद्भूमौननर्तचयथाक्रमं॥फलैःपुष्पैःसमभ्यर्च्यतुंगांब्रह्मरसान्वितं॥३१॥प्रार्थ
यामासतांतुंगांकृतांजलिपुरोजगौ॥विभांडकउवाच॥महादेहाच्चसंभूतेश्रीगिरेंपादमंडि
नि॥३२॥दर्शनान्मुक्तिदेदेविमहापातकनाशिनि॥वाग्देवीत्वंमहालक्ष्मीगिरिजासिद्धाचीय
था॥३३॥प्रभासूर्यस्यदेवस्यमरीचिःशशिनश्चहि॥पर्जन्यस्ययथाविप्रविष्णोर्मायात्वमे
वहि॥३४॥त्वज्जलंविप्रुषेवस्यात्पाषाणश्चमहेश्वरः॥सिकतास्तवदेवेशिऋषयःपरिकी
र्तिताः॥३५॥तत्तीरेयेवसंभूतादर्भाब्रह्मानसंज्ञयः॥यैर्मत्तवतटेदृष्टाभास्करंस्वयमेवहि

ऋतेवेदेत्यक्तकर्माभवन्नृपः ॥७॥ वेदोक्ताः सुमहायज्ञायज्ञैस्तृप्ताः सुरास्तथा ॥ विसर्जंतिमहावृष्टिं व
ष्यात्योषधयस्तथा ॥८॥ अन्नंभवतिचान्नेनजीवाजीवंतिजंतवः ॥ अतिहीनेषुयज्ञेषु यज्ञकर्म नविद्य
ते ९ यज्ञाभावाद्वृष्टभावओषधीनामसंभवः ॥ अन्नाभावान्नराः सर्वेनाशंयांतिद्विजोत्तम १० रोमपा
दोमहीपालोवेदविप्रावमाननात् ॥ मर्त्यैस्तिरस्कृतोमान्यैः पुत्रदारादिभिः किल ११ नवृष्टिरभवत्त
स्यदशवर्षाद्विराष्ट्रके ॥ वृष्टिहीनाःप्रजाःसर्वादेशांतरमुपाययुः १२ अंगराजोहिदुःखार्तोनिजं
राज्यमलोकयत् ॥ गतसख्यंगतवनंगतवृक्षंगतोदकं १३ गतधान्यंगतक्षीरंगतखावरजंगमं केनो
पायेनमेराज्यंसुस्थिरंचभविष्यति १४ इतिचिंताविलेभूपेमंत्रीमंत्रविदुत्तमः ॥ उवाचश्लक्ष्णयावा
चाहर्षयन्नृपमानसं १५ कालज्ञइतिविख्यातः कालधर्मविदांवरः ॥ प्रजानांकार्यकरणेराजकार्येस
मंनदा १६ दुर्जनानुचरैर्युक्तंदुःखितंप्रत्यबोधयत् ॥ कालज्ञउवाच ॥ शृणुभूपप्रवक्ष्यामिराजधर्मं

सनातनं ॥१७॥ यमास्थायपुराभूपाराज्यंबुभुजिरेचिरं ब्राह्मणाःक्षत्रियोवैश्याःशूद्राश्चेतिचतु
र्विधाः ॥१८॥ वर्णाइतिसमाख्याताआश्रमंहिचतुर्विधं ब्रह्मचारीगृहीचेतिवानप्रस्थश्चभिक्षुकः
१९॥ वर्णाश्रमाचारहीनोदंडमर्हतिराजतः॥ वर्णाश्रमाचारयुक्तःपालनीयोनृपेणहि यजनंयाजनंचै
वपठित्वापाठयेच्छ्रुतीः॥२०॥ दानग्रहोभवेन्नित्यंगृहीतव्यंधनंशुभं षट्कर्मनिरतोविप्रो ब्रह्मलोकं
प्रयातिहि ॥२१॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायचिंतयेत्कमलापतिं॥ अथवागिरिजाकांतंदुर्गागणपतिंतथा
॥इंद्रादिलोकपालांश्चसूर्यचंद्रौग्रहानव॥हरभक्तान्हरेर्भक्तान्पुण्यतीर्थनदीगिरीन् कर्तव्यंचिं
तनंकालेमौनीगच्छेद्गृहाद्बहिः॥ शिरःप्रावृत्यनैकत्यामासिनोविसृजेन्मलं तत्रैरास्तीर्यतृणंधी
मान्प्रावृतमस्तकः॥२५॥ ब्रह्मसूत्रंकर्णमूलेकंठेवाविक्षिपेन्नृप गृहीत्वाश्चोत्थायमादाय
नैनदीं॥२६॥ गत्वाप्रक्षालयेद्गुह्यंलिंगंचनृपसत्तम एकालिंगेकरेतिस्रउभयोर्मृद्वयंस्मृतं॥२७॥

पंचापानेतथैकस्मिन्नुभयोःसप्तमृत्तिकाः॥स्नानतर्पणजप्यादीन्कृत्वागत्वागृहंद्विज॥ओपास
नंततःकृत्वाव्यर्थंपर्यटेत्सदः॥पुनःस्नात्वापितॄन्देवानृषीन्संतर्प्ययत्नतः॥२९॥सुरार्चनंपंचयज्ञा
न्वैश्वदेवंचकारयेत्॥अतिथ्यासहभोक्तव्यमथवाब्राह्मणेनच॥३०॥शुक्लाच्यायथान्यायंपश्चाद्भो
क्तावलोकनं॥सर्वभूतदयायुक्तोमितवाङ्नसूयकः॥३१॥त्यक्तमांसस्त्यक्तलोकस्त्यक्तरागादिवैद्वि
जः॥वर्तमानोहरेर्लोकंव्रजत्येवनसंशयः॥३२॥क्षत्रियोपिहपश्रेष्ठपठित्वावेदमुत्तमं॥यजेद्बुद्ध
वैःसम्यग्दानशीलोभवेन्नृप॥३३॥दुष्टानांनिग्रहःकार्यःशिष्टानांपरिपालनं॥प्रजानांपालनेभू
मिपालनंधर्मपालनं॥३४॥गोदेवविप्रदेवेषुभक्तिमान्सर्वदाभवेत्॥पितृमातृपितृष्वसृमातुलाद्य
यभागिषु॥३५॥स्वामिबुध्याप्रवर्तेतराजधर्मोयमीरितः॥स्त्रियस्यगुरुर्विप्रोभार्यायाःपतिरेवच
३६॥अग्निंसुवर्णस्यगुरुरादित्यश्चगवांगुरुः॥प्रजानांहिगुरुर्भूपोवर्णानांब्राह्मणोगुरुः॥३७॥ब्राह्म

गुरुणोक्तान्यवन्वेदान्
सर्वशास्त्राणिभक्तिमान् ६६ जपन्यः सततंदक्षिं मुमुंचेतस्यचाश्रमे सदापुष्पफलैर्युक्तावृक्षाआ
संस्तदाश्रमे ६७ पितप्रियोत्सुकमुनिश्चचारतपउत्तमं स्थापयित्वास्वयंलिंगंहित्वातत्पुरतोऋ
षिः ६८ पंचाक्षरीमहामंत्रंजपंतेसार्वकालिकं वेभांडकमुनौरम्येवर्तमानेवनेद्विजे ६९ पितरंच
तथापुत्रंवंचयित्वांगनाहरन् ७० इत्यादिम० सप्ताशीतितमोध्यायः सनत्कुमारउवाच अंग
नाभिः कथंस्कंदहतवान्मृगीसुतः हतेसुतेतदाविप्रः किमकार्षीद्वदप्रभो १ स्कंदउवाच शृणु
विप्रेंद्रवक्ष्यामिकथांकर्णरसायनीं श्रवणात्कीर्तनान्मर्त्योनारायणपुरंव्रजेत् २ पुरासीदंगदेशा
नांराजापरमधार्मिकः रोमपादइतिख्यातोविप्राणामविचिंतयन् ३ याचकान्दानशीलश्चदृष्ट्वा
कुप्यतिनित्यशः अनावृष्टिरभूत्तस्यराष्ट्रेभूसुरसत्तम ४ द्वादशाब्दंहिपर्जन्योनववर्षास्यदेश
तः अश्रद्धयाचकुरुतेराजादानंतयोव्रतं ५ दुर्जनैर्बोधितोराजात्वंगनाभिर्द्विजोत्तम संत्रायंकु

त्रयकृतांजलिरवस्थितः॥समागताच्चिप्रवर्णान्दृष्ट्वाराजातिहर्षितः॥४७॥प्रत्युत्थायाभिवाद्याथ
आसनेषुन्यवेदयत्॥अर्घ्यपाद्यैःसमभ्यर्च्यवस्त्रभूषणसंयुतैः॥४८॥कृतांजलिपुटोभूत्वा
वाक्यमेतदुवाचह॥विप्रावमानाद्राष्ट्रे वृष्टिंदेवोनमुंचति॥४९॥नीरसापृथिवीजातानष्टोषधि
वनस्पतिः॥गतधान्यागतघनापृथ्वीजातामहीसुराः॥५०॥ममापराधःक्षंतव्यःक्षमासाराहि
साधवः॥यथावृष्टिर्भवेच्छीघ्रंपूर्णाभूमिर्यथाभवेत्॥५१॥अनाथंकृपणंदीनंवेदविद्यावमानि
नं॥समुद्धरध्वंकृपयाभवत्पादाभिवंदकं॥५२॥इत्युक्त्वादंडवद्भूमौप्रणामपुनः पुनः॥हृष्टाद्विजा
स्तदासर्वेनृपस्यपरिवेदनं॥५३॥कृपाविष्टानृपंप्रोचुरित्यतथ्यंविचक्षणाः॥मोशोचनृपशार्दूलतवस्व
स्तिर्भविष्यति॥५४॥नाकालेभवितावृष्टिःकालेवृष्टिर्भवेध्रुवं॥वर्षाकालोगतोभूयः पुनःकालोभविष्यति
तावत्त्वंगृहेतिष्ठनोचेद्यत्नंतथाकुरु॥विभांडकसुतःश्रीमानृष्यशृंगइतिस्मृतः॥वनेवसतिचैकाकी

आगतो विषयंतव ॥ वासवोवर्षयत्येवनात्रकार्याविचारणा ॥ ५७ ॥ विभांडकेवनंयाते स्थितेवातिस्व
केवने ॥ मायाविधेर्गृहाद्बालोत्यानेयः कुलपूरुषैः ॥ ५८ ॥ संप्राप्तेविषयेतस्मिंस्तत्रतत्रगवांगणाः
॥ स्नातव्यंचत्वयाभूयोभक्तोमुनिबालकः ॥ ५९ ॥ गादृष्ट्वाप्रणमेद्भक्त्यादृष्ट्वादृष्ट्वापृथक्पृथक् ॥ प्र
दक्षिणंचकुरुतेस्तोत्रपाठंकरोतिसः ॥ ६० ॥ स्वकीयेविषयेयावंतिष्टतेमुनिसत्तमा ॥ तावद्वर्षतिपर्ज
न्यः करिहस्तप्रमाणकैः ॥ ६१ ॥ मुनेरानयनेयत्नंकुरुश्रीघ्रंनृपोत्तमा ॥ इत्युक्तानृपमामंत्र्ययुयुः स्व
स्वनिकेतनं ॥ संजउवाच ॥ नृपोपिमंत्रिणामंत्र्यकार्यमेतदचिंतयत् ॥ केसमर्थास्तमानेतुमत्यशृं
गंमुनेःसुतं ॥ ६३ ॥ नरान्वंचयितुंशक्तानार्यएवनसंशयः ॥ पुरानारायणोदेवोबालनारीस्वरूपवा
न् ॥ ६४ ॥ वंचयित्वासुरान्हत्वापीयूषंचसुरानदात् ॥ प्रमदाभिःप्रसादेनत्वानीतव्योमुनेःसुतः
॥ ६५ ॥ इतिनिश्चित्यमनसामंत्रिणासहशौनक ॥ स्वपुरेयावतीर्वेश्यावसंतिकमलाननाः ॥ ६६ ॥ आनापयां

मासराजाआगतास्तासुदाज्ञया॥सुकूलवस्त्रधराःकाश्चित्क्षौमवस्त्रधराःपराः॥चित्रवस्त्रधराश्चा
न्याःकौसुंभाकधराःपराः॥मंजिष्ठांबरसंयुक्ताःसंध्यारागांबरायथुः॥६८॥तासांश्रेष्ठकलाभिज्ञा
जरगपल्लवांबरा॥ताभिःपरिवृताभूयःकृत्वासापिकृतांजलिः॥६९॥स्त्रीमास्तेसभास्थानेतामा
हनरवल्लभः॥इतंऐहिविशालाक्षीयासनेचोपवेशयत्त॥७०॥उपस्थितंमहत्कार्यंप्रजानांसंकरं
परं॥वृष्टिरद्यापिमद्राज्येनजातानभविष्यति॥७१॥यथावृष्टिर्भवेद्राज्येतथायूयंभविष्यति॥
विभांडकऋषेःपुत्रोऋष्यशृंगइतिस्मृतः॥७२॥वर्ततेसुमहारण्येमृगैःसहवरानने॥विभांडकंवि
नानारींनरंचान्यंनविंदति॥७३॥तस्यचानयनेयत्नंकुरुध्वंघवरानने॥आगतेसमुनौराष्ट्रेसद्यो
वृष्टिर्भविष्यति॥७४॥वदंतिब्राह्मणाःसर्वेमुनिवृद्धाःकुलांगनाः॥इतिश्रुत्वतिराजेंद्रवेश्यावेश्यांगना
स्तदा॥७५॥तथेतितस्यवाक्यानिधृत्वाशिरसिचांगनाः॥विसृष्टानरवर्येणगतासास्वगृहंप्रति॥७६॥

णानावमंतव्याः कदाचिन्नृपसत्तम॥अपूज्यायत्रपूज्यंतेपूज्यायत्रावमानिताः॥३९॥त्रीणितत्रभ
विष्यंतिदुर्भिक्षंमरणंभयं॥ब्राह्मणानांवचःसत्यंवेदसाम्यंवदंतिहि॥४०॥विप्रवाक्यंवेदएवंवे
दाएवद्विजोक्तयः॥आहूयविप्रमुख्यांस्त्वंप्रसाद्यधनभोजनैः॥४०॥समभ्यर्च्यनमस्कृत्यदृष्टाग
मनकोक्षणं॥संपृच्छश्लक्ष्णयावाचानमस्कृत्यपुनःपुनः॥स्कंदउवाच॥इतितस्यवचःश्रुत्वामं
त्रिणोक्तंवचस्तदा॥अभिनंद्याभिनंद्यथवचनेचेदमब्रवीत्॥४२॥राजोवाच॥अद्यप्रभृतिकालज्ञ
ब्रह्मभक्तोभवाम्यहं॥देववेदेषुविश्वासंकरिष्यामिनसंशयः॥४३॥त्वयोक्तेनाप्यतीवर्त्तेकविनोक्तं
यथापुराः॥वेदशास्त्रयुतान्विप्रान्मद्राष्ट्रस्थान्पुरेस्थितान्॥४४॥संपूज्यविप्रान्पृच्छामिदृष्टि
वारणकारणं॥त्वंतानानयक्षिप्रंसर्वयज्ञोममप्रियः॥४५॥स्कंदउवाच॥श्रुत्वावाक्यंनृपेणो
क्तंकालज्ञोनिर्गतोगृहात्॥वेदशास्त्रयुतान्विप्रान्ग्रामराष्ट्रपुरेस्थितान्॥४६॥नृपपार्श्वेसंनिवे

सुपावसन् ८५ इत्यादिम०अष्टाशीतितमोध्यायः सनत्कुमारउवाच भगवन्सर्वभूते
शभक्तानामार्तिभंजन त्वन्मुखांभोजनिष्यंदतोयीत्वापीयूषसुतमं १ हृत्सिर्नजायतेस्कंद
तत्रयांतत्कथंवद श्रीस्कंदउवाच प्रभातेविमलेजातेह्यंगनामुनिवेषतः २ तपश्चरणयु
क्तस्यऋष्यशृंगमुनेर्वनं संपादितानिवस्तूनिआदायप्रययुर्मुदा ३ तीर्त्वानदींभद्रयोगांतु
गांतुंगफलप्रदां ददृशुस्तांस्त्रियस्तत्र विभोंडकमुनेःसुतं ४ ध्यायंतंहृदयेविष्णुंसर्वव्यापि
नमीश्वरं सर्वेंद्रियाणिसंयम्यत्यक्त्वाद्यंनिमीत्यच ५ स्तिरासनगतंविप्रंप्रणेमुस्तास्तदा
स्त्रियः किंकिणीनूपुरवंश्रुत्वाध्यानपरोमुनिः ६ उन्मील्यनेत्रेसहसापृष्ट्वामुनिवहिता
न्प्रत्यक्षथानामिवादाभ्यांअर्घ्यपाद्यादिभिर्मुनिः ७ पूजयामासविधिवदागतान्मुनिपुंगवान्
मुनिनाचार्पितांपूजांगृहीत्वाऋत्विमर्षयः तत्कुलदामुनेःपूजामानीतैश्चार्हणैर्द्विज ८ लेपनंकाचिदंगना ॥९॥

१ कस्तूरीचंदनैर्युक्तं १

लेपयामासगात्राणिकृष्यशृंगस्यचादरात्॥काचिद्दधीफलान्यस्मैरसवंतिकृतानिच॥१०॥
घृतपक्वानिसस्यानिशर्करामिश्रितंजलं॥पाययामासुरन्याश्चदृढमालिंग्यबाहुभिः॥११॥ह
स्ताभ्यांपीडयामासंयत्कसूक्ष्मंबरापरा॥आदायहस्तंहस्तेनस्तनयोर्मंडलेर्पयत्॥१२॥वीटि
कांचर्वयित्वान्यावक्त्रेवक्त्रेनियोज्यच॥लेपान्प्रसार्यतद्गात्रेवर्जयित्वासुतेःसुतः॥१३॥अभव
दृष्यशृंगःफलान्निरसवंतिच॥शर्करामिश्रितंतोयंपीत्वापीत्वासुमोदच॥१४॥हर्षितंतंमुनिं
ज्ञात्वाप्रयाजग्मुःस्वमाश्रमं॥वनान्निवर्तेयोगीसमित्पुष्पफलान्वितः॥१५॥स्वमाश्रमंप्र
तिज्ञानेस्तीर्त्वातुंगांमहानदीं॥आगतंपितरंदृष्ट्वाभारमादायबालकः॥१६॥प्रत्यागच्छत्यह
रहस्तदाध्यानपरोऽभवत्॥निधायभारंसमुनिःपृष्टवान्सुत्रमीदृशं॥१७॥किमेवंवर्तसेपुत्र
ध्यायसेमनसाचकिं॥पुष्पाणिकेःप्रकीर्णानिभस्थाणांशाकलानिच॥१८॥तवगात्रेसुगुप्तकिं

तवव क्रेचकिं स्थितं॥इत्येवमुक्तेपितरंऋष्यशृंगोमहामुनिः॥१७॥आगतामुनिशार्दूलाब्रह्मभ
तिमतेजसः॥अहंजयंमहात्मनस्तेमांसम्यक्प्रजयत॥१८॥ध्यायामितान्मुनीन्त्वामिन्नकिं
चिद्ब्रूहिकारणं॥विभांडकःसुतेनोक्तस्तूष्णीमास्तेस्वमाश्रमे॥१९॥मुनिवेषधरानार्यऋष्यशृं
गमुनेर्वने॥परेद्युःपुनरागत्यहृजोपूर्ववदाचरन्॥२०॥ऊचुःकृतांजलिपुटागम्यतामाश्रमं
स्वकं॥इत्युक्तःसमुनिस्तासांवचनादन्वगाद्वनं॥२१॥दर्शयित्वास्वकंभावंऋष्यशृंगंगतास्त्रि
यः॥अन्यंमरीयंसुमहद्वनेचैत्ररथोपमं॥२२॥दर्शयिष्यामितेविप्रगच्छशीघ्रंसुलोचनं॥इत्यु
क्त्वासुनिमादायरोमपादंपुरंययुः॥२३॥रोमपादोपिधर्मात्मातत्रतत्रगवांगणं॥निवेशयामा
सभटैःस्वराष्ट्रेराजवल्लभः॥२४॥ऋष्यशृंगोपिधर्मात्मागांदृष्ट्वाप्रणिपत्यच॥कृत्वाप्रदक्षिणं
सम्यक्पप्रच्छेस्तोत्रमुत्तमं॥२५॥एवंहिक्रियमाणस्यप्रागान्मासत्रयंमुनेः॥ववर्षवृष्टिंपर्जन्यस्त

नानाविधानिभक्ष्याणिफलजालानिचाकरोत्।पाचयित्वाचबहुविधान्घृतयुक्तान्पृथक्पृथक्
७७।कस्तूर्याकुंकुमेनोतंचंदनंपरिगृह्यसा।सौमंबराणिसूक्ष्माणिपुष्पाणिविविधानिच
७८।चित्रान्नानित्रिकालज्ञाप्रयातारात्रिसंगता।आदायसर्वंसहसागतातस्यसुतेवने ७९
धात्रीकदंबपवनरक्तर्जुनपादपैः।लताभिर्गुल्मजातीभिरंकितंपक्षिनादितं ८०।तन्म
ध्येपुण्यतोयाढ्यांतुंगांतुंगफलप्रदां।दृष्ट्वावेश्यास्तदाकालेनिवासंपर्यकल्पयत् ८१।तस्या
स्तीरेतदाचक्रुस्ताःस्नशालाःपृथक्पृथक्।स्नात्वातुंगाजलेपुण्येपरिधायांबराणिताः
८२।भक्त्यापीत्वाकथास्तास्तास्तांरात्रिंसमुपागमन्।स्त्रियस्ताश्चिंतयामासुरानीतव्यः
कथंमुनिः ८३।सदास्तिस्वाश्रमेविप्रस्तत्पार्श्ववर्तितेसुतः।विसृज्यस्वसुतंविप्रःकदाया
तिवनांतरं ८४।सकालेभवितास्माकं नान्यथासमयोभवेत्।इतिध्यानपरानार्यस्तांरात्रिंस

फलंलभेत्॥यस्तिदंकल्यमुत्थायपठतेवाश्रणोतिवा॥मुच्यतेसर्वपापेभ्यःशिवलोकंसगच्छ
ति॥३॥नित्यंजपतियोध्यायंस्तंगांरंगमुनेर्वनं॥अकोपनश्चविप्रेंद्रसत्यवादीदृढव्रतः॥४॥
आत्मोपमश्चभूतेषुमत्तोरेफलभाग्भवेत्॥ऋषिश्चऋवतःप्रोक्तंदेवैश्चापियथाक्रमं॥४५॥
नहिशक्त्यारिद्रेणयज्ञःप्राप्योमहीतले॥बहूपकरणायज्ञानानासंभारविस्तराः॥४६॥प्रा
प्यतेविविधैर्द्रव्यैःसमृद्धैर्वानरैःक्वचित्॥योदरिद्रैरपिविधिःशक्यःप्राप्तुंद्विजर्षभाः॥४७॥
ऋषीणांपरमंगुह्यमिदंचमुनिसत्तमाः॥तीर्थानिगमनंपुण्यंयागैरपिविशिष्यते॥४८॥
दशातीर्थसहस्राणितिस्रःकोट्यस्तथापराः॥ब्रह्मेकर्कटकेयातेतुंगायांतिनसंशयः॥४९॥
सूतउवाच॥इत्थंरीतमाकर्ण्यमहासेनेनधीमता॥प्रहर्षमतुलंलेभेयोगिवर्येद्विजोत्तमाः
यइदंपुण्यमाख्यानंपठेतैश्रृणोतिवा॥सर्वपापविर्मुक्तोविष्णुसायुज्यमाप्नुयात्॥५०॥इत्यध्यायः ८०

सनत्कुमार० ऋष्यशृंगात्पुरस्तात्तुतुंगातीरेसुरोत्तम यानितीर्थानिदृश्यंतेक्षेत्राणिचवदस्वमे १
स्कंदउवाच तत्पुरस्तान्महापुण्यंदेवतीर्थमितिश्रुतं योमोतीर्थंराजतीर्थंत्राकटस्याश्रमंतथा २
त्राकटस्याश्रमाभ्यासेषट्तीर्थानिविभोद्विजाः षष्टिसंख्यास्तस्यशिष्योवेदवेदांगपारगाः ३ चरि
त्वायुरणोक्तानित्रास्त्राणिविविधानिच गुरुसेवासदानिरतस्याश्रमसमीपतः ४ तेषांपृथक्पृथ
क्त्रालाः त्राकटस्यानुमोदने तुंगभद्रानदीतीरेसेवार्थंचगुरोर्वसन् ५ अत्रैवोदाहरंतीममितिहा
संपुरातनं विदेहनगरेकश्चिद्ब्राह्मणोवेदविश्रुतः ६ देवत्रामेतिविख्यातोदेवर्षिसमपौरुषः न्या
यत्रास्त्रैःत्राक्षत्रास्त्रैर्व्यासत्रास्त्रैश्चनिश्चितः ७ एकदाजनकाभ्यासेागतवांछिष्यसंवृतः जनको
पिमहातेजाः हृतवांस्तस्यपूजनं ८ प्रत्युत्थानाभिवादाभ्यांभक्त्यामृदुलयागिरा विद्वांसःकवय
श्चान्येजनकाभ्यात्रामाययुः ९ ससर्वान्त्राजवर्येापिसत्रायंपृष्टवान्किल राजोवाच केचिक

र्मणिवर्ततेकेचिद्भक्त्याद्विजवर्षभाः ज्ञानेकेचित्प्रवर्ततेमुक्तभंतद्वदस्वनः स्कंद उवाच इत्युदीरितमाक
र्ण्यभूसुराभूमिपंप्रति ऊचुः परस्परमुखंवीक्ष्यमाणाश्चभूसुराः ब्राह्म० त्वयानिवेदितंकिंचित्स
र्वशास्त्रेषुभूमिप १२ अस्माभिर्विदितंयावत्तद्दृष्टयामोह्यनयेनतु वेदोक्तंकर्मजालंचवेदज्ञाः
कर्मकुर्वते १३ वेदाः समुद्भवाःक्रोद्विस्मोर्न्नृपवरोत्तम वेदोक्तमाचरन्मर्त्योनरकंनैवपश्यति १४
कर्मणासाध्यतेस्वर्गोराजपुत्रादयोनृप तस्मात्कर्मप्रकुर्वंतिवेदज्ञामनुजेश्वर १५ श्रद्धावान्क
र्मकारीचभक्तिमान्परिपक्ष्यते कर्मकालंविजानातिकालेकर्मकरोतियः १६ सएवज्ञानवांल्लो
केविद्वांसःप्रवदंतिहि सत्कर्माचरणेनिष्ठंज्ञानवान्भक्तिमान्विदुः १७ स्कंद० इतिद्विजव
रैश्चोक्तावाणींदेवद्युतिस्तदा उवाचवाक्यंवाक्यज्ञस्तर्कयुक्त्याविशेषयन् १८ देवद्युति० कर्म
णाकर्मनिर्हरिस्तस्मादेवंनृपोत्तम ज्ञानवान्भक्तिमान्साक्षात्कर्महानिकरोभवेत् १९ देवद्युते

स्यराष्ट्रेनृपस्यहि॥२८॥दस्युनिवारितःक्षोभस्तस्यराष्ट्रे नृपस्यच॥रोमपादोपिधर्मात्मा
कुन्नःशांतांमुदामुनेः॥२९॥विवाह्यशांतांनृपवर्यदत्तांस्वस्यानुकूलांगुणरूपयुक्तां॥सुवा
सनांस्वर्णविभूषणाढ्यांनृपात्मजामाप्यमुमोदवैमुनिः॥३०॥मुनिपुत्रोराजपुत्रःक्रीडन्नास्ते
नृपालये॥गतेमासत्रयेराजारोमपादोमहाद्युतिः॥३१॥जामातरंसुतांशांतांकालयन्समुमो
दह॥एतस्मिन्नंतरेकालेदशास्यदननामतः॥३२॥संप्रार्थयित्वाराजानंरोमपादोधरापतिः॥पु
त्रार्थीवरमादायऋष्यशृंगंमृगीसुतं॥३३॥पुत्रान्लेभेनृपश्रेष्ठोरामलक्ष्मणपूर्वकान्॥सत्कृतस्त
नविप्रेणसभार्यःस्वपुरालयं॥३४॥आगतःपरमप्रीतस्तस्यदर्जाप्रगृह्यच॥ययौस्वमाश्रमंपु
ण्यंपित्रेयत्स्वमुपाश्रिते॥३५॥भार्यासमन्वितोगत्वापितरंप्रणिपत्यच॥तेनसंमानितःश्रीमा
नृष्यशृंगोवसत्सुखं॥३६॥ऋष्यशृंगइतिख्यातमाश्रमंपुण्यवर्द्धनं॥यस्यप्रवेशमात्रेणवाजपेय

वे २९ उत्थापयन्नरेंद्रः ससशिष्योगृहमभ्यगात् भार्यपुत्रान्गृहस्थाप्यशिष्यैः सहवनंययौ
३० ईषादंडरज्जुबंधंप्रगृह्यशाकटंमुनेः शिष्याः समाययुःसर्वेदावाद्दावेद्विजोत्तम ३१ मास
त्रयेगताःसर्वेतुंगापुण्यजलान्विता मार्गेदृष्टाजनाः सर्वेशाकटोपरिसंस्थिते ३२ केशोटनितदा
नामचक्रुःसर्वेद्विजोत्तमाः तुंगातीरेविनिक्षिप्यशाकटंशाकटाभिधं ३३ मुनिमुनेस्तस्यशि
ष्याश्चक्रुराश्रममुत्तमं स्वयंस्वयंपृथक्चक्रुराश्रमानिमुनीश्वराः ३४ शाकटोपिमुनिश्रेष्ठस्तु
गातीरमसज्जत तुंगास्नानाच्चपानाच्चगतपापोभवद्दृषिः ३५ सशिष्यंशाकटस्तत्रपंचाशद्दि
केशतं वत्सरंवासयित्वात्रब्रह्मशापाद्दिमुक्तवान् ३६ तत्संपादच्चरिच्चअभवच्छकटोमुनिः
तस्माच्छोनकविप्रेंद्रशाकटाश्रममुत्तमं ३७ अंधाश्चबधिराश्चैवमूकाःपंगवएवच शाकटस्या
श्रमाभ्याशेतुंगमद्राजलाप्लुताः २८ सर्वपापविमुक्ताश्चसुलोकंव्रजंतिहि षष्ठिसंख्यानितो

र्थानिनच्छिष्येःसेवितानिच ३९ पुण्यतीर्थानिदृश्यंतेतुंगातीरेद्विजोत्तम तत्पुरस्तान्महातीर्थं
कर्दमाख्यंप्रजापतेः ४० येकेचित्तत्रमज्जंतिसृष्टिकारीभवंतिते सृष्टिकर्तीभवेत्युक्तः कर्दमो
ब्रह्मणापुरा ४१ तथेत्युक्त्वागतस्तुंगांसस्नुत्वाश्रममुत्तमं तपश्चचारधर्मात्मावर्षाणांचसह
स्रकं ४२ सृष्टिकर्तीभवत्सोपिहरेःकारुण्यतोद्विज तस्मात्कर्दमतीर्थंतत्पुण्यात्पुण्यतरंभवत्
४३ भरद्वाजमुनेःपुण्यमाश्रमंद्विजसत्तम प्रकाशतेपुरस्ताच्चतस्याश्रमसमीपतः ४४ भरद्वा
जाश्रमाभ्याशेतुंगापुण्यजलान्विता तत्रस्नात्वानरोमुच्येज्ज्वरेणजनितोद्विज ४५ पुरादेवगु
रोर्भार्यातारानामपतिव्रता बृहस्पतेर्व्यगायेनतारागर्भंदधारह ४६ भ्राताबृहस्पतेर्ब्रह्मन्नुत
थ्यइतिविश्रुतः सोपितांचैत्यरूपेणव्यवायंकृतवान्किल ४७ अमोघंतस्यवीर्यंतत्स्तत्रात्सृष्टु
मनोदधत् उतथ्यःकोपितःप्राहतांतारांभयावहः ४८ पापभरद्वाजमित्युक्तागतवान्मुनिः

तस्माद्भरद्वाजइतिनामवाचोमवद्विज ४९ अहंजातोस्मिजोरेणइतिमत्वामुनीश्वरः तद्दोषशमना
यासौतुंगातीरमुपागमत् ५० पर्णशालांतत्रकृत्वातपस्तेपेसुदारुणं तुंगास्नानाच्चपानाच्चगतपा
पोभवन्मुनिः ५१ येकेचिज्जारजाताश्चयेकेचिज्जारिणोद्विज भरद्वाजाश्रमंगत्वातुंगाकूलनिवा
सिनं ५२ वसंस्तुंगाजलेमज्जंस्त्र्यहात्कुष्ठिमवाप्नुयात् महापातकयुक्तोवायुक्तोवाप्युपपातकैः
५३ गत्वातुंगाजलेस्नानान्मुच्यतेनात्रसंशयः यइदंशृणुयाद्वापिश्रावयेद्वासमाहितः तुंगभ
द्राजलेस्नानाज्जानितंफलमश्नुते ५५ इत्यादि० नवतितमोध्यायः स्कंद० शृणुयोगिन्प्रवक्ष्यामि
तुंगावैभवमुत्तमं यश्रुत्वामनुजोलोकेपरांसिद्धिमवाप्नुयात् १ आदित्यावसवोरुद्राः साध्याविश्वे
मरुद्गणाः स्नातुमायांतिविप्रेंद्रतुंगभद्रानदींप्रति २ अस्यांचचतुर्दश्याममायांपूर्णिमातिथौ
घृताचीमेनकारंभास्नातुमायांतिनित्यशः ३ यदाकर्कटकेप्राप्तेसूर्येचाद्विजपुंगव तुंग भद्रापयः

श्रुत्विप्राणांवादजल्पोमहानभूत् पश्यन्शृण्वन्निदेहानामीश्वरः कनकासने तिष्ठन्सभागत
स्तूष्णींभ्राजमानोरविर्यथा निर्जितान्ब्राह्मणान्दृष्ट्वा जितंदेवद्युतिंनृपः उद्यम्यदक्षिणंबाहुंज
नकोजातसंभ्रमः विसृष्टवाक्यः स्वस्थेनस्थीयतोभूत्सुरोत्तमाः २२ सन्निध्याविप्रमुख्यास्तेवस्त्र
प्रांतंप्रगृह्यच इतस्ततःप्रगृह्यंतस्ताडयंतःपुनःपुनः २३ कांचिद्वस्त्रंसमुंचंतिकांचिद्बाहुंदयंत
था सोपिरात्र्यांशिष्यवतस्ताडयित्वातदाद्विजान् २४ निर्गतोराजभवनाच्छपुस्तंद्विजपुंगवाः
पंगुर्भवसुदुर्बुद्धेपरान्ब्राह्मणताडनात् २५ पदमेकंनगच्छत्वमत्रैवपतितोभव इतिरात्र्यांद्विज
श्रेष्ठाः स्वेस्वेस्थानंययुर्द्रुतं २६ तथैवपतितोभूम्यांविप्रत्रायाद्विजोत्तमाः सन्निध्याश्चिंतयामा
सकथंमेगमनंभवेत् २७ सर्वान्विनिर्गतांश्रुत्वाजनकोनिर्गतोगृहात् दृष्टवान्पतितंविप्रंदेव
कांतिंसुदुःखितं २८ कल्पयामासशाकंजनकोभाविवित्तमः देवद्युतिस्तदात्वंमारुह्यशाकंभु

लोकेपरार्थानघ्नंतिचानघे ममपुत्रोराज्यकरीतवपुत्रस्तपश्चरी १७ पिंडंत्वदीयंममदेहिपुत्रिमदी
यपिंडंचगृहाणशीघ्रं भर्तानिरागाद्यदिदावमध्यान्नदापयिष्यत्तितिमेमनीषा १८ इतिब्रुवाणांज
रतींस्वकांसाविलोक्यचिंचिलुपितास्रुलोचना पिंडंस्वकीयंबहुमंत्रमंत्रितंददौस्मरद्भूर्तृपदद्वयंसती
१९ तदीयंपिंडमादायप्राश्निष्यत्सान्नपप्रिया गाधिपत्नीप्राश्नयित्वाब्रह्मद्युतिसमन्वितं २० बभू
गर्भंब्राह्मेणतेजसाबृंहितंतदा क्षत्रतेजःसमायुक्तंदधोगर्भंमुनेःसती २१ समित्पुष्पाणिसंगृह्य
भार्गवश्चवनोवनात् निवृत्तश्चाश्रमाभ्याशेस्थितांपत्नींददर्शह २२ अतीवरौद्रद्युतिनागर्भेणचस
मन्विता दृष्ट्वाभार्यांबिभाषेतांकिंचिद्विस्मितमानसः २३ ऋषिरु० क्षत्रोत्सवेनत्वगर्भःकिमर्थंस्फुरति
प्रिये अकार्यंकिंकृतंब्रूहिदुराचारांगनाध्रुवं २४ स्कंद० इत्यूचिवांसंभर्तारंवाचाधोमुखीद्विज
ज्ञानदृष्टिमुनिर्ज्ञात्वाक्रोधविस्फुरिताधरः २५ उवाचवचनंप्रायः पिंडव्यत्ययनात्स्वयं क्षत्रधर्मं
मरतंक्रूरंक्षत्रियाणांचहिंसकं २६ जनयिष्यसिकोलत्वंपुत्रंपलिनसंश्रयः इत्युदीरितमाकर्ण्य २९२

भार्याभर्तुः पदेपतत् २७ क्षम्यतां२स्वामिन्माभून्मेईदृशः सुतः पतिपादौदृढंगृह्यरुदंतीक
रुणंबहु २८ ईदृशींस्वप्रियामाहपौत्रस्तेभविताप्रिये इत्याश्वास्यमुनिर्भार्यांतपः कर्तुमनोदधे
२९ भार्गवच्यवनाज्जातोजमदग्निर्महातपाः जमदग्नेःसुतःश्रीमान्रामोनामबभूवह ३० हरे
रंशांशसंभूत इतिप्राहमुनीश्वरः परशुंधारयन्नास्तेसदाकैलमुनेःसुतः ३१ तस्मात्सर
भुरोमतिविहृद्भिःपरिकीर्त्यते पुराविष्णुःपरोविष्णुश्चक्रंप्रत्याहलीलया ३२ सुदर्शनमहाबुद्धेस्तु
रंतिममबाहवः आहवेममसाम्येचब्रह्मांडांतरचारिणः ३३ मद्भृत्यामसुरःस्थातुंनसमर्थाःसु
दर्शन ममायुधानिसमरेसोढुंनेछंतिमत्सुरः ३४ स्कंद० हरिणाभाषितंश्रुत्वातत्पार्श्वस्थःकृतां
जलिः प्रणम्यदेवदेवेशंचक्रंचैनमभाषत ३५ सत्यंत्वयोक्तंवैकुंठब्रह्मांडांतरगोचराः आजौत
वपुरःस्थातुंनशक्ताइतिममतिः ३६ अहंतवसमंयोत्स्येमर्त्यभूत्वाजगत्पते मर्त्यजन्मा

भवत्क्षिप्रंनात्रकार्यविचारणा ३७ इत्युक्तोमोनमास्थायचक्रंचक्रीसमीपतः रेणुकातनयोजातो
रामःसाक्षेत्स्वयंहरिः ३८ हैहयाख्यस्यनृपतेश्चक्रंपुत्रत्वमाययौ सहस्रधारचक्रस्यसहस्रभुजमंडि
तः ३९ कार्तवीर्यार्जुनोनामराजाभूद्राजवल्लभः तयोर्युद्धमभूद्घोगिन्नामस्यार्जुनस्यच ४० तस्य
बाहूंस्तरामः कुठारेणाच्छिनद्रुषा तत्कृतेरामदेवोपिक्षत्रियानहनद्भुवि ४१ निःक्षत्रियांतथैवोर्वीं कृ
त्वायज्ञंमनोरधे आहूयब्राह्मणश्रेष्ठान्त्रामोभृगुकुलोद्भवः ४२ उवाचश्लक्ष्णयावाचापाद्यार्घ्यैः
प्रतिपूज्यच यज्ञमिच्छामिभोविप्रावीरहत्यापनुत्तये ४३ इतिब्रुवंतंभृगुराममीड्यंसर्वेद्विजाग्र्याभि
ल्लितास्तमब्रुवः यागक्रियांकर्तुमनर्हकोभवान्जघानबालांश्चिशुवृद्धवीरान् ४४ इतिब्रुवन्विप्र
कुलैः समेतउत्थाययातः स्वगृहंसमागतः रामोपिनिर्गतान्वीक्ष्यक्रोधादरुणलोचनः ४५ मद्रा
क्ष्येवसेद्विप्रः पात्रैर्बध्वातमानय इत्याज्ञाप्यस्वपरंराज्येशासन्सुखवसन् ४६ यज्ञाद्विजा

पानेसुधापानेविदुर्बुधाः ४ सुधापानात्पुनर्जन्मतुंगापानाद्धरेःपदं ब्रह्महत्यानुतंपापंवीरहत्या
युतंतथा ५ तुंगभद्रांबुपानाच्चनाम्नामेतिनसंशयः अत्राथैश्रूयतेराजन्नितिहासंपुरातनं ६
श्रृण्वतांपापहानिःस्यादितिप्राहुर्मुनीश्वराः भार्गवश्च्यवनोनाममुनिः परमधार्मिकः ७ तस्यप
त्नीमहाभागागाधिराजसुताभवत् तस्यांवंशाकरंपुत्रंनाविंदत्सदृशंमुनिः ८ पुत्रहीनानरालो
केपुण्यलोकेनयांतिहि तस्मात्सुत्रार्थमेवाहंयतिष्येभार्ययासह ९ इतिनिश्चित्यमनसाभूसुरोभू
सुरोत्तमः इत्थंचकारमंत्रज्ञेः पुत्रीयांपुत्रकारणात् १० श्रपयित्वाचरंस्थाल्यांहुत्वाग्नौमंत्रवि
त्तमः तच्छेषंकुतपाणिस्थंदृष्ट्वामंत्रैश्चमंत्रवित् ११ च्यवनंगाधिपत्नीतुगत्वावाक्यमुवाचह
ममापिदेहिजामातः पिंडंपुत्रप्रदंशुचिं १२ राजन्यानांगतिर्विप्राविप्राणांक्षत्रियागतिः इतितस्या
वचःश्रुत्वातथास्त्वितितथाकरोत् १३ स्वपत्न्यैपिंडमेकंतुपत्नीमातुस्तथापरं ब्रह्मद्युतियुतपत्न्यै
क्षत्रतेजोमयंपरं १४ चकारपिंडमंत्रज्ञोमंत्रितंमंत्रजालकैः ताभ्यांददौमुनिःपिंडंपृथगेवमुनीश्वराः
सामित्पुष्पफलानितुमुनिरागाद्वनांतरं पिंडप्राश्यानकालेतुमातापुत्रीमभाषत १६ सर्वस्वार्थपरा

राममंदिरं ५६ ब्रह्मात्मजस्तदादृष्ट्वाभृगुरामस्यवैभवं अत्रवस्तुनराक्ष्यामितस्यराष्ट्रंप्रवर्तते
५७ रामपार्श्वंगमिष्यामियाजयामितमंजसा इतिनिश्चित्यमनसाकाश्यपोब्राह्मणोत्तमः
५८ पुनर्निवृत्तस्तत्पार्श्वेदृष्टवाभृगुनंदनं आगतंकाश्यपंरामअर्घ्यपाद्यैरपूजयत् ५९ गृही
त्वोतेनदत्तानिअर्घ्यादीनिमुनीश्वरः उवाचश्लक्ष्णयावाचारामंभृगुकुलोद्वहं ६० काश्यप०
संभारान्संभरक्षिप्रंयज्ञार्थंयाजयाम्यहं मुनेस्तद्वचनंश्रुत्वायागशालांचकारवे ६१ संभाराःसंभृ
तास्तेनयथाबुद्धियथारुचि यज्ञशालांद्विजाजग्मुःकाश्यपेनानुमोदिताः ६२ समाप्तेचक्रतोत
स्यद्विजाःपरमहर्षिणः दक्षिणार्थंददौरामोराज्यंसर्वंद्विजोत्तम ६३ विप्रागृहीत्वातद्राज्यराममूचुः
क्रुधान्विताः नात्रस्थेयंक्षणंरामगच्छान्यविषयंप्रति ६४ वयंनिरासिताःपूर्वंत्वयारामविचारय
स्वंद० इत्युदीरितमाकर्ण्यविप्रैःसर्वैर्भृगूद्वहः ६५ निर्जगामपुरात्साकंतूष्णींयाम्यादिशंतदा

नदीगिरीन्वनंरामोद्यतिवाह्यत्वरान्वितः ६६ ततः सह्यगिरिंप्राप्यदृष्ट्वान्वेदपादजां तुंगभद्रां
नदींपुण्यांस्नातानांपुण्यवर्धिनीं ६७ संचरंस्तुंगभद्रायाः कूलेपरमुदान्वितः दृष्ट्वा२ तीर्थवरंतु
गाकूलेममज्जह ६८ क्रमादवापतीर्थानामधिकंतीर्थमुत्तमं तीर्थराजमितिख्यातंसुरभूसुरसे
वितं ६९ सदाकालेसुराःसिद्धागूढरूपावसंतिहि तत्तीर्थदर्शनाद्रामोजाताह्लादोननर्तच ७०
हस्तेनादायपरशुंस्कंधस्थंहर्षविह्वलः जघानतुंगातोयस्थंपाषाणंग्रहसन्निव ७१ तछिद्रान्निर्ग
तातुंगातज्जलंपावनंस्मृतं प्रविश्यत्वरयारामोपिजलेनसहनिर्गतः ७२ वीरहत्याप्रमुक्तोसौमि
त्रान्मुक्तोरविर्यथा तुंगातीरेमहल्लिंगंरामःस्थापितवान्पुनः ७३ तल्लिंगंपूजयामासगंधपुष्पा
दिभिः क्रमात् रामेश्वरमितिख्यातंतल्लिंगंद्विजसत्तम ७४ रामेणादर्शनान्मर्त्यस्तुंगास्नाना
द्विमुच्यते परशुस्तरध्रेयः प्रविश्योन्निर्गमद्भुतं ७५ वीरहत्यायुतैर्युक्तोब्रह्महत्यायुतैर्भवेत्

तुंगास्नानाच्चपानाच्चरामलिंगस्यदर्शनात् ७६ तीर्थवासान्नरोयातिअश्वमेधफलं मास
मिकंतीर्थवरंपित्वाकोणुकासुतः सह्याचलंजगामाथस्वर्णवेणयाचितुष्टितः ७८ वारिधिर्दक्षिण
स्थानेरामायाद्भुतकर्मणे अद्यापिस्थीयतेरामः सह्योपेतपश्चरन् ७९ इदंरहस्यंपरमंशृणो
तिश्रद्दयानरः पठतेलिखतेविप्रस्तुंगास्नानफलंभवेत् ८० इत्यादि० एकनवतितमोध्यायः
स्कंद० अथातःसंप्रवक्ष्यामितुंगामाहात्म्यमुत्तमं सनत्कुमारयोगींद्रसंहिमुनिभिःशृणु १
मुनिरासीन्महाभागोमांडव्यइतिविश्रुतः तुंगातीरेतस्यवनंनामाद्रुमसमावृतं २ गुल्मवल्ली
लताजालैरावृतंमृगपक्षिभिः सर्वैश्चप्राणिसंघैश्चसेव्यतेमुनिभिःसदा ३ तपोवृद्धिकरंस्थानं
मांडव्यस्यमहात्मनः केचिद्यमुनुजास्तत्रस्नानावासपरायणाः ४ दिवसेदिवसेप्रत्यहनलभतेक्रतु
जंफलं प्रतिष्ठानपुरेतमेचंद्रस्तोतइतिश्रुतः ५ राजाकमलपत्राक्षः कमलापतिपूजकः मनु

रामराज्यंगिरिगह्वरचारिणः अभवद्द्विजशार्दूलतरद्रुतमिवाभवत् ४७ काश्यपाख्योद्विज
वरोमुनीनामग्रणीः सुधीः सतीत्वषट्सहस्राणांजलंजलजलोचनः ४८ गतवान्पुष्कर
द्वीपंसलंसंरामविकलः पीयूषवारिधेस्तीरेअस्तिपाषाणमुत्तमं ४९ पंचयोजनविस्तीर्णषट्
सहस्रसमन्वितं क्षीरसागरतीरस्थंदृष्ट्वाहृदयमापसः ५० तच्छिलोकाश्यपोब्रह्मन्नारुरोहयदृच्छया
शिलायेदृष्टवान्वृक्षान्फलपुष्पैःसुशोभितान् ५१ सादृच्छायासमायुक्तान्वृक्षमूलमुपा
गतः क्षीराब्धेःपयआदायपीत्वाविश्रोगतश्रमः ५२ त्यक्त्वाभार्गवरामस्यक्षेत्रंवत्स्याम्यहंसुखी
इतिनिश्चित्यमनसातप्यत्रैकमहामतिः ५३ तद्वृक्षाग्रेडजःकश्चिकुलुंचीवर्ततोकल भार्यांनी
डेविनिक्षिप्यअन्यंदेशंद्विजोगतः ५४ दंडतोह्यपरः पक्षीराजबुध्यासमागतः आजुहावापरः
पक्षीनीडस्थांक्रीडनेच्छया ५५ तदाजगामपरभुर्मिहिरज्वालयादहन् द्विजंवटोपरिगतमायांतो

णा नोवरोभर्तामंगलानांचमंगलं १७ रम्याणांरमणीरम्यः प्रियाणांप्रियकृत्तमः श्रेष्ठश्रेष्ठतमःस्वा
मीपतिरेवेतिनिश्चिंतं १८ दुर्भगोवासुभगोवामूर्खःपंडितएववा पतिरेवसदापूज्यः पूज्यानामि
तिहिश्रुतिः १९ इतिनिश्चित्यमनसासोमापतिपरायणा पातिव्रत्यव्रतेस्थित्वापतिसेवापराभव
त् २० कदाचित्सोमपोविद्वान्राजद्वारमुपागमत् राजद्वारेस्थितांकांचिद्वणिक्कोयौवनोज्ज्वलां
२१ सीमंतांकामिसिंदूररसनोल्लसकुंतलां भुक्तेनरभुजंगाभवेणीभूषितमल्लिका २२ ललाट
कृतकस्तूरीगंडेमकरिकांतथा हेमकुंडलसंयुक्तांरत्नकांचीविराजितां २३ नासिकायेरम्यमुक्ता
युक्तांभूषणभूषितां केयूरैर्वलयैश्चैवहेमरत्नांगुलीयकैः २४ हारयेवेयकैर्युक्तांचक्रवाकोपमस्त
नीं सिंहमध्यांभुजंगाभांरोमांचत्रविभूषितां २५ बृहन्नितंबविलसत्स्वर्णकिंकिणिकायुतां
कदलीस्तंभसदृशोरुद्वयसमन्वितां २६ मदनेषुधिसंकाशांजंघाजलजलोचनां मधुमासकु

ग्रोद्भूतपल्लवाभपटद्वयी २६ क्षौमकंचुकवस्त्रेणयुतांवेश्यांसदृष्टवान् सोमपोमनसावेश्या
मवापमधुपोयथा २७ उवाचगद्गदंवाक्यंमांमजस्वेवरानने मंदिरंममगच्छेधनमादायभोद्वि
ज २८ इत्युक्तोगृहमागत्यधनमादायसोमपः तस्यागृहंजगामासुतयासार्धंचिरंस्थितः २९
गतेबहुतिथकालेधननाशेगतेसति यदाभिभूतः पंगुत्वमगमत्सोमपोद्विजः ३० अयोग्यस्त
द्गृहंगंतुंभार्यामाहससोमपः अयंभार्येमहाभोगेक्षम्यतांमद्भृतंत्वघं ३१ संचित्यधनधान्यंतु
नष्टंस्यात्कामचारिणा त्वदीयंभूषणंदत्तानयमांतद्गृहंप्रति ३२ नयसेयदिमांजीवेनोचेन्मम
मृतिर्भवेत् इत्युक्तास्वर्णवलयंपतिहस्तेददौसती ३३ स्कंधेगृह्यतिरात्रौगाढांधतमसावृते
निर्गतास्वगृहाद्बालावेश्यागारंपतिप्रिया ३४ नदृश्यतेचदिक्ष्वागाज्जलदैरावृतेसति स्कंधेवेश्य
पतिंयांतेचलितःशूलगोमुनिः ३५ असह्यवेदनोप्राप्यमांडव्यःशूलगोपु त कुरुषेवदनामह्यंदह

स्यदहनोयथा ३६ तवभर्तुर्मृतिः साध्वियावत्सूर्योदेतिच वचनंवज्रसंकाशंश्रुत्वामुनिमुखो
द्गतं ३७ पतेः प्रायानियुज्यंतउदयेभास्करहि सर्वेषांप्राणदः साक्षान्नोदयंयातुभास्करः ३८
इतिदत्वावृथाशापंसोमापतिपरायणा वहन्स्कंधेप्रियंप्रागाद्देवयालयमतंद्रिता ३९ निधायत
रसान्नीघ्रंपुनरागात्स्वमालयं नोदेतिभास्करेलोकेगतप्राणाइवस्थित ४० प्राणनायचभूता
नामुदेतिदिननायकः अभोक्तेतस्यसूर्यस्यस्वधास्वाहाविवर्जित ४१ निःस्वाध्यायवषट्कारो
वोदवेदसंयुताः मंत्रयित्वाब्रह्मसभोजग्मुर्यत्रकर्षितः ४२ उचुस्तेव्यसनंसर्वब्रह्मणेमिततेज
से ब्रह्मातदुपधार्याथसहदेवः प्रजापतिः ४३ यत्रसावर्ततेसोमारात्रिस्थाप्रययौयतः तांनत्वा
सहदेवश्चब्रह्मालोकपितामहः ४४ उवाचश्लक्ष्णयावाचाभत्युन्मीलितलोचनः ब्रह्मोवाच
अपांसुलानामग्रेत्वंकीर्तनीयासुलोचने ४५ सतीवाक्याद्वास्करोपिनोदयंयातिसांप्रतं कु

जोदेवसदृशानायेदिवांगनासमाः ६ कामधेनुसमागावस्तस्मिन्पुरवरोत्तमे सर्वसमृद्धविभवा
स्तस्मिन्नाज्ञिप्रशासति ७ कदाचित्तस्करःकश्चिन्नहृतवान्वैश्यमंदिरात् धनरत्नानियोगींद्रत
द्दुतमिवाभवत् ८ तत्सदान्वेषणेदक्षाः प्रचेलुःपुरबाह्यतः बाह्योद्यानेमुनिंदृष्ट्वाचौरायमि
तिखलाः ९ मांडव्यंमनसाविद्धंध्यायमानंनिरागसं पादाग्रेसबबंधुस्तंपदातांड्यपुरंनय
न् १० शूलेतंप्रार्पयामासुर्दारुणानिमितिखलाः प्राग्जन्मनिकृतंपापंभुक्तंचक्षयमेष्यति ११
नाभुक्षीयतेकर्मकृतंगादिध्वनिर्यथा तस्मिन्पुरवरेविप्रः सोमपोनामनामतः १२ तस्यपत्नी
महाभागायातिपतिव्रतस्थिता पतिंचरंतीसासोमासोमकुलोद्भवा १३ पतिरेवगुरुः स्त्रीणांप
तिरेवहरिर्हरः पतिरेवब्रह्मनामपतिरेवपुरंदरः १४ इष्टदःकामदःस्त्रीणांपुत्रदःपतिरेवहि
मितंददातिचपितामितंभ्रातामितंसुतः १५ अमितस्यप्रदाताहिपतिरेवनसंशयः कन्या

५५॥ मांडव्योपिरमाभूत्वातुंगभद्रानदींगतः॥ दृष्टापुण्यजलांपुण्यांवीचिविक्षेपसंकुलां॥५६॥क
दंबकुसुमोद्भूतधूलिधूसरवीचिकां॥ वृक्षवृंदैः कृतच्छायांपीयूषमधुरोदकां॥५७॥ तटाश्रितैः सुरगी
ढैः सेवमानांमहर्षिभिः॥ दृष्ट्वाहर्षसमायुक्तोमांडव्यः प्रणनामतां॥५८॥ आदायोंजलिनाविप्राः सु
रपुष्पाणिसादरं॥ समर्घ्यनतनंसर्वंप्रणनामपुनः पुनः॥५९॥अस्तोषीत्तुंगभद्रांतांमांडव्योमुनिस
त्तमः॥ मांडव्य॥ नमस्तेतुंगभद्रायेनमस्तेहरिदेहजे॥६०॥ नमस्तेवेदगिरिजेश्रीशैलपदमेजनि॥
विष्णुमायेविष्णुरूपेविश्वकसेनप्रियेनघे॥६१॥विश्वंभरेविशालाक्षिविलसत्कुंडलेयुते॥विलोकयवि
नोदनकुरुमांविगतेनसं॥६२॥त्वत्प्रसादविजिताभूताविमलांगामवंतिते॥दर्शनात्स्पर्शनात्सानाद्दुष्कृ
त्यंकिमुविद्यते॥६३॥दृष्ट्वाजन्मसहस्रंतेपापंस्पृष्ट्वाजन्मशतत्रयं॥पीत्वाजन्मसहस्राणांपापंनाशयमंगले
६४॥पुत्रान्दारान्धनंधान्यंपशुवस्त्राणियेनराः॥कामंमज्जनशीलायेयांतित्वत्परमंजसा॥६५॥
मुक्तायांतिहरेःस्थानंयावच्चंद्रदिवाकरौ॥तस्मात्त्वांप्रार्थयेदेवींमज्जनेनुज्ञांमज्जनेकुरु॥६६॥स्कंद०॥इ

तिसंप्रार्थयन्देवींममज्जांबरसंयुतः॥ प्रक्षाल्यचोत्तरासंगंतटेसम्यक्प्रसार्यच॥६७॥पुनःस्नात्वा
जपन्सूक्तांस्लिष्टनाकेंगकेजले॥देवानृषीन्पितॄंश्चैवतर्पयित्वाजलांतरे॥६८॥त्यक्त्वाकुनांबरः
क्षिप्रंशुचिवस्त्रधरःशुचिः॥ समाप्यकालेकर्तव्यकर्माणिश्रद्धयान्वितः॥६९॥वृक्षमूलेसमासी
नोजजापत्रिपदींमुनिः॥आश्रमंचचकारात्रतुंगातीरमनोरमे॥७०॥अवसत्तत्र धर्मात्माद्यूर्ध्वरे
लाःशतंसमाः॥सकान्याद्वहुलब्ध्वावापरब्रह्मपुरंययौ॥७१॥इतिहासमितिपुण्यंशृणोतिद्वेश्रेय
नरः॥श्रावयेद्वहुलपुत्रान्वाजपेयफलंलभेत्॥७२॥इत्यादि०द्विनवतितमोध्यायः॥स्कंदउवाच
इतःपरंप्रवक्ष्यामिकथांतुंगाश्रिलोद्भवां॥सनत्कुमारयोगींद्रमहर्षिर्मुनिभिःशृणु॥१॥हरदत्ताश्रमं
पुण्यंतुंगातीरेवणिक्पतिः॥दृश्यतेदर्शनांहिंदर्शनान्मुक्तिदंनृणां॥२॥तुंगभद्रानदीतीरमध्ये
लिंगंमहेश्वरं॥कोटिन्नोदृश्यतेसाक्षाद्यापिविधिनंदन॥३॥हरदत्तइतिख्यातोमथुरायांमहीपति
सुदतीतस्यभार्यासीद्दंतपंक्त्याविशोभिता॥४॥चत्वारस्तस्यपुत्राश्चउपाध्यायेश्वराभिधाः॥रूप

विक्रयेजेरथैर्वणिक्कोऽन्यस्तूर्यत ॥५॥ दानेश्वपूरयत्येकंधनेरेकंचगोधनैः ॥ अन्यक्षेत्रधनैरन्यंपूर
यामासवैवणिक् ॥६॥ वाध्यलिप्सधनैर्धान्यैःकुरुतेविप्रतर्पणं ॥ हरदत्तोह्यर्थलाभात्पारावारतटंययौ ॥७
सायात्रिकैः सहस्तेहंकृत्वाक्रीत्वाधनंबहु ॥ वस्त्रजातंरत्नजातंपुनरागात्स्वकांपुरीं ॥८॥ विक्रयित्वाचत
त्सर्वंलब्धंद्रव्यंप्रगृह्यच ॥ गतस्तान्जलधेःपारदृष्ट्वाजलचरान्वणिक् ॥९॥ तैरन्वितोन्वगान्नावमास्थ्यस
धनंवणिक् ॥ अर्णवांतर्गतंद्वीपंभिन्ननावोमृतोययौ ॥१०॥ एकाकीक्षुत्परीतात्मापरिक्षामसर्वतः ॥ इ
तस्ततश्चरन्योगिन्हरदत्तोतिविह्वलः ॥११॥ वटवृक्षंबहुच्छायंबहुस्कंधैःसमन्वितं ॥ बहुपर्णैर्बहुफलैर्वि
ज्ञालैर्बहुभिर्वृतं ॥१२॥ दिनेशकरसंयुक्तस्तीक्ष्णयापरिपीडितः ॥ वृक्षच्छायांसमाश्रित्यन्यवसत्समुहू
र्तकं ॥१३॥ तस्मिन्नवसरेकश्चिद्रागतोब्रह्मराक्षसः ॥ हस्तमुद्यम्यतंहंतुंविवृतास्योभयानकः ॥१४॥ क
रिदंतनिभैर्दंतैराजितोभरतक्षितिः ॥ ज्वलज्ज्वलनसंकाशकेशजालैर्भयंकरः ॥१५॥ आपतंतंसमालो
क्यमनसाचिंतयद्वणिक् ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिमृत्युकालउपागतः ॥१६॥ एवंविधांमतिंधाताभालेवि

पांकुरं महाभागे दिननाथोदयायहि॥४६॥भास्करेप्युदितेविप्राअग्निहोत्रंचकुर्वते॥तद्धविःप्रा
न्नानाद्वोवृष्टिंसुचेतिघनेनाः॥४७॥वृष्ट्याह्योषधिसंपत्तिस्तस्मादन्नंभवेध्रुवं॥अन्नाद्भूतानि
जायंतेजातान्यन्नेनवर्धंते॥४८॥तस्मात्सूर्यःप्रधानोहिलोकानांपतिदेवते॥स्कंद०॥इत्युदी
तकेमौर्व्यसोमासोमकुलोद्भवा॥४९॥उदयंदिननाथस्यमद्भर्तुर्जीवितंकुरु॥म॥र्तुर्जीवनाद्भा
स्वानुदेष्यतुभास्करः॥५०॥तस्यावाक्यावसानेतुब्रह्मब्राह्मणजीवनं॥दत्वादेवैः सहप्राया
न्मोऽभ्योयत्रतिष्ठति॥५१॥तंमुनिंप्रार्थयित्वाधःशूलप्रोतादवातरत्॥अवरुह्यमुनिंब्रह्मा
सांत्वयामाससामभिः॥५२॥दर्शनात्स्पर्शनाज्ज्ञानंचंडालानांमुनीश्वर॥हिंसायायद्देवसांपरायं
विप्रापमार्जय॥५३॥तदघं क्षालयस्विप्रेतुंगभद्राजलेपुनः॥तुंगभद्रानदीतीरेह्याश्रमंपुण्यवर्धनं
॥५४॥कृत्वाकुरुतपःक्षिप्रंममलोकंगमिष्यसि॥स्कंद०॥इत्युक्त्वाचसुरैः साकंब्रह्मलोकंस्वयंययौ॥

दिशंनीलग्रीवंनमाम्यहं॥एकोपिबहुधाभातिनथायुक्तोमयाशिवः॥ ओंकारादिश्चतुर्वर्णवर्णनिगुण
भाजनं॥२७॥ओंपकार्यभजंतिस्मउपास्यममेरपि॥ब्रह्मन्नेवंस्तुतःसम्यगाविरासीत्सदाशिवः॥२८॥
हरदत्तायतःश्रीमान्वृषास्तोमयासह॥गंगाधरजटायुक्तंभस्मोद्धूलितविग्रहं॥२९॥प्रमथैःपरिव
श्छन्नंदृष्ट्वादुद्रावराक्षसः॥धावंतंराक्षसंदृष्ट्वाभृंगीशीघ्रंशिवाज्ञया॥३०॥स्तोत्रेणतायस्तोपिमुक्त
कायोमेरोर्भवत्॥शुक्लमाल्यांबरधरःशुक्लगंधानुलेपनः॥३१॥नंदीशंनंदिमारुढंप्रणनामानिहर्षि
तः॥ननर्तकरतालेनत्राहित्राहिरुपाकरं॥३२॥तवप्रसादादुर्गीशास्पर्शनाद्वचनादपि॥कुत्सिता
द्राक्षसाज्जन्मादिमुक्तोहंसदाशिव॥३३॥सुरालयंगमिष्यामिमद्यनुज्ञांदेहिमेप्रभो॥संवर्तरुगपाद्देवं
त्राब्रह्मराक्षसंतागतः॥३४॥त्वद्दर्शनाल्लुतार्थेहंविद्धिमांयक्षराडिति॥इत्युक्तंतंपरिक्रम्यमेरुंशि
द्विंगतः॥३५॥हरदत्तोपिगतभीः प्रणम्यगिरिजापतिं॥कृतांजलिपुटोभूत्वाप्रोवाचेदंशिवंतथा॥३६

कृतार्थोहं२दत्तोनात्तवसुव्रत देहिमेतवसांनिध्यंभक्ताभीष्टप्रदायक॥३७॥इतिब्रुवाणंप्रोवाच
नंदीशोगिरिजान्वितः॥जन्मत्रयंतदास्यामिमदर्चंकुरुसत्तम॥३८॥इत्युक्तागिरिजावक्त्रंभृंगी
वक्त्रंविलोकयन्॥अभ्यासंहरदत्तस्यगत्वाप्रोवाचयोगिराट्॥३९॥हरदत्तमहेशास्यवचनंशृणुका
मदं॥नत्वास्थेयंक्षणंमर्त्यैःसत्यत्रब्रह्मराक्षसाः॥४०॥उन्मीलयक्षणंनेत्रंप्राप यामिनैर्युतं॥इत्यु
क्त्वाप्रक्षिपद्भृंगीगृहीत्वालीलयानरं॥४१॥नंदिभृंगिसमायुक्तःकैलासंप्रययौशिवः॥हरदत्तोपि
धर्मात्मातुंगातीरेपतज्जनैः॥४२॥निशावसानेतप्येतनरोबुध्वायथातथा॥दृष्ट्वापुण्यजलांतुंगां
स्नात्वापुण्यजलाप्लुतः॥४३॥तर्पयित्वापितॄन्देवान्ऋषीनदेवादिगीश्वरान्॥जलमध्यस्थितोवरय
स्तुष्टावगिरिजापतिं॥४४॥हरदत्त०॥नमस्तेगिरिजाकांतनमस्तेनंदिवाहन॥नमस्तेप्रमथाधीश
नमस्तेहरिपिचर्मभृत॥४५॥नमस्तेपंचवदननमस्तेदशबाहवे॥नमस्तेपंचवदनपंचबाणप्रभंजन
४६॥यस्मादुद्भूयतेविश्वंसत्येनप्रतिपाल्यते॥तमसादह्यतेयस्मात्तंप्रपद्येस्वयंभुवं॥४७॥ऋगादिवे

स

दास्तवक्त्रनोदितः पुराणषट्शास्त्रपथात्वयोदिताः। योगाः समस्ताः सुरनाथकल्पिता इंद्रादिदेवाश्च
षयस्त्रयीकृताः॥४८॥ इत्यास्तदादानवमर्त्यलोकाभूरादिलोकास्तदधीशसंयुताः। सर्वैः स्वरूपैः प्रति
भासिसर्वतः प्रबुध्यसेनाहमितिस्वयंप्रभो॥४९॥ त्वदीयकोत्यानिजगत्प्रभाकरोदिवानिशोजदीगंश
रक्षमां। त्वत्प्रादसंवाकरणात्सुरादयः सुरेंद्रलोकंसुरभिंप्रपूज्य॥५०॥ सुधानमस्यस्सुकुमारमंगसुगंध
वस्त्राभरणानिधृत्वा॥ समाः सहस्रंप्रपितामहस्यह्यास्तेसहस्त्रीभिरतीवपूज्यः॥५१॥यदिहरोसितदाह
रदुष्कृतंयदिशिवोसिददस्वशिवंमम॥सुखकरोयदिसर्वशरीरिणांरिमायितथासभवाकुरुयत्नतः॥५२॥
यदिभवोसितदाभवसज्जनोभवभवानिपतेभवमासदा॥भजकभारहरोसिभवान्नमोभजकभार
हरंकुरुमेक्वचित्॥५३॥ जटाकलापहरिपादसंभवातुषारमूर्तेश्चकलासुकोमल॥ललाटदेशाग्निशिखा
प्रकाशतेदिनेशरात्रीशतनुस्तवांबिका॥५४॥ कर्णेकपोलभुजगेंद्रकुंडलेहारयुतेतक्षकवासुकीगले
द्विपेंद्रनागेंद्रकृतत्वगंबरःकपालमालाकलितःकतिस्थले॥५५॥ मृगेंद्रवैरीकृतवस्त्रभूषणेमृगाक्षि

खितवानध्रुवं तन्मार्ष्टुकस्यशक्तिःस्याद्धावेरक्रियामनिं १७ पुरामृकंडतनयःश्रुत्वाशंकर
मादरात् मृत्युवक्त्रादनिष्क्रांतइतिपृष्टोमयापुरा १८ तस्मात्सराशिवंस्तुत्वाशरणंयामिशंकरं
इतिव्यवसितोबुध्याहरदत्तोवणिक्पतिः १९ क्षुतांजलिपुटोभूत्वाकिंचिदुन्मीलितेक्षणः हरद
त्तउवाच अलक्ष्यंसर्वभूतानामपवर्गफलप्रदं २० अंगनार्धतनुंसौम्यंसाकारंप्र णमाम्यहं ई
षद्धासंसमायुक्तंमीषत्कोपसमन्वितं २१ ईशंगिरीशंदेवानामीश्वरंप्रणमाम्यहं उरगायरत्नु
कंचशंकरंसर्वदेहिनां २२ उमाकांतंशशिधरंशंकरंप्रणमाम्यहं उषाख्यमहास्थानेउज्ज्वा
लंसंस्थितं २३ उरोनिधायसत्वानिउपदेशंनतोस्म्यहं रूपहीनंरुचोवंद्यंरूपायुक्तंदुरात्मनां
२४ रुद्रनाम्नाऋषिगणैःस्तुत्यंनोमिमहेश्वरं लुप्तांगवेरंनिर्वैरंलुप्तयागंसतीगुरुं २५ लुप्त
शीर्षशिरोमालाभूषितंप्रणमाम्यहं एकोपिबहुधानथायुक्तोमयाशिवः २६ एतिद्यवाक्यानि

मोध्यायः ॥१३॥स्कंद०॥शृणुयोगींद्रवक्ष्यामितुंगमाहात्म्यमुत्तमं॥यच्छ्रुत्वामनुजालोकेब्रह्मलोकंव्रजंति
हि॥१॥ततस्तीर्थन्यनेकानिनीयोरुभयोरपि॥ब्रह्मतीर्थंविष्णुतीर्थंरुद्रतीर्थंविनायकं॥२॥वसिष्ठतीर्थं
ततस्त्यागेशितीर्थमतःपरं॥लक्ष्मीतीर्थंवाणगंगंमोहेंद्रंचततःपरं॥३॥मोहेंद्रतीर्थंयःस्नायाज्ज्ञारपा
पाद्विमुच्यते॥अहल्यायोगजंपापंतत्रस्नात्वापुरंदरः॥४॥गतेनाभूच्चतत्तीर्थंमोहेंद्रमभिधीयते॥स
नत्कुमार०॥त्रिलोकेशः कथंदेवमहेंद्रः कृतवानघ॥५॥आयुःकीर्तिंश्रियंहन्यात्परदाराभिमर्शनं॥
जुगुप्सितंहिकृतवानकान्यपोदितिसंभवः॥६॥तत्सर्वंविस्तरेणत्वंब्रूहिशंकरनंदन॥स्कंद०॥साधु२
महाप्राज्ञमतिस्तेविमलोज्ज्वला॥७॥तत्कथाश्रवणबुद्धिर्मेवितेवतवानघ॥आसीद्दधिवरोयोगिन्नात
मोनामनामतः॥८॥वेदशास्त्रविनोदेनकालंनयतिधर्मवित्॥ज्योतिश्शास्त्रेन्यायशास्त्रेः कामशास्त्रेश्च
निष्ठितः॥९॥बृहद्धनमितिख्यातेवनेशिष्यैः सहास्थितः॥तस्मिन्नवसरेब्रह्मासृष्टिकर्तास्वयंभुवा॥ति
लप्रमाणसौंदर्यमादायप्राणिनांगुणं॥मिलित्वाकारयामासअप्सरांहितिलोत्तमां॥१०॥तिलोत्त

मासमहल्यैस्तुअहल्योत्कृतवान्विभुः॥अतीवसुकुमारांगींबिंबोष्ठींकुंददंतिकां॥१२॥इंदुवक्त्रांविशालाक्षींहेमकुंभोपमस्तनीं॥सुसूक्ष्महेमवसनांकुंडलैश्चविराजितां॥१३॥सुवेणिकांभुजंगाभांचमरोपमकुंतलां॥पंचकाभसुनासाग्रमुक्तामणिविभूषितां॥१४॥भ्राजमानांभुजलतेअंगदैःकटकैर्धृतां॥अंगुलीयकमुद्राभिर्मुद्रितांकनकोज्वलां॥१५॥हारैर्वेयकैर्युक्तांकांचीकिंकिणनादितां॥सुवेणिकांभुजंगाभांभ्रमरोपमकुंतलां॥१६॥हस्तिहस्तोपमानोरूंपल्लवाभपदद्वयां॥एवंविधांस्थितांदृष्ट्वामुमोहचतुराननः॥१७॥कस्मैदेयामयासृष्टावस्यायोग्योनविद्यते॥इतिचिंतासमायुक्तश्चित्तेब्रह्मामुहूर्तकं॥१८॥तदापुरंदरोमेनेममदास्यतिपद्मजः॥तथैवसर्वदेवास्तुममदास्यतिदास्यति॥१९॥विद्याकालायुतंकृत्वादातव्यायस्यकस्यचित्॥अहल्यातिलदानाच्चकारकमलोद्भवः॥२०॥तस्याहस्तंस्वहस्तेनगृहीत्वाचतुराननः॥अगमद्गौतमाभ्याशंतस्मैतामर्पयत्तदा॥२१॥इयंमुनेमयासृष्टात्वत्समीपमुपागता॥विद्यायुक्तांकुरुक्षिप्रंविद्यानामालयंभवान्॥२२॥इत्युक्तोगौ

नमोधात्राओमित्येगीचकारसः॥ समर्थतांददौब्रह्माब्रह्मलोकमितोगतः॥ २३॥ गौतमोध्यापया
मासअहल्यांकमलाननां॥ पंचवर्षेगतेब्रह्मागौतमाश्रममभ्यगात्॥ २४॥ मुनिनोक्तांतदाविद्यां
पठनेमननेयुतां॥ वाचयंतंलालयंतंमाध्यापंतंमनस्विनं॥ २५॥ हृष्टाप्रोवाचहृष्टात्मागौतमंगत
कल्मषं॥ प्रीतोस्मितवविप्रर्षेविद्यादानेनसुव्रत॥ २६॥ इंद्रियाणितवब्रह्मन्स्खलितानिनकिंचन
वरंवृणीष्वभगवन्वरदोहमिहागतः॥ २७॥ स्कंद उवाच इत्युदीरितमाकर्ण्यगौतमस्तपतांवरः॥ उवा
चश्लक्ष्णयावाचाकृतांजलिपुटोनमत्॥ २८॥ गौतम॥ यदिप्रीतोसिभगवन्नहल्यांदेहिमेप्रभो
तथेत्युक्तादाधाताजगामभवनंस्वकं॥ २९॥ तदाप्रभृतिदेवेंद्रोमन्मथेषुप्रपीडितः॥ कदाव्यवायं
यास्यामिकदायातिमुनिर्वनं॥ ३०॥ स्वदेशाद्व्यदेशंवाकदायातीतिचिंतयन्॥ चिंतयन्नत्यगात्
कालंदेवेंद्रोमारपीडितः॥ ३१॥ वज्रंस्तिष्ठन्स्वपन्नाशान्मुन्मिषन्निमिषन्नपि॥ तामेवचिंतयन्नि

मालारचितांघ्रिकांतिरुत्फुल्लस्थनिष्ठागुरवेंद्रनूपुरेप्रवालपादोममदर्शयप्रभो ५६ स्तुत्यास्तुतोदेववरोदयान्वितःप्रकाशयामासजगत्क्षयेदिशि उवाचवाक्यंहरदत्तनामाप्रीतोयदिस्यात्परमेश्वरस्त्वं
५७ स्तोत्रेनकैर्ममसंनिधिंकुरुजलेस्थलेवाममचाश्रमेत्र सर्वत्रसर्वेष्वसर्वरूपइतिब्रुवाणंहरदत्तम
ये ५८ उवाचदेवोगिरिजासहायस्तंगाजलेलिंगमयस्तदातटे वत्स्यामिपाषाणमयेसदाहमितिब्रु
वन्गुप्तिमवापदेवः ५९ महापातकयुक्तायेह्युपपातकिनश्चये तुंगाजलेसमुत्स्नात्वामल्लिंगानांचद
र्शनात् ६० निष्पापाश्चभविष्यंतिसुरलोकंव्रजंतिहि हरदत्तमहाप्रज्ञउच्यतांममवेचिरं ६१ जन्मत्र
यावसानेतुमत्सदंगमिष्यसि इत्युक्तागिरिजाकांतोनदीमास्थचोमया ६२ कैलासंगतवान्प्रहृष्ट
हरदत्ताश्रमाद्द्विजः हरदत्तोपिधर्मात्मातुंगभद्रातटेवसन् ६३ तुंगाजलस्थितानीशानर्चयन्कालम
त्यगात् कोटीशानप्रसादेनत्रिभिर्जन्मात्ययेहरं ६४ यथावदिनः सतेयोगिन्मयातच्चत्वयोदितं त
स्मात्सर्वप्रयत्नेनहरदत्ताश्रमेवसेत् कृतकृत्योभवेन्मर्त्योनात्रकार्याविचारणा इत्यादि०त्रिंशदधिकशत

दृष्ट्वानिद्रयासुद्रिनांतदा ॥चिंताविस्मयसंयुक्तोनिरुत्श्वासजलेस्थितः॥४१॥भार्यांतांजारसंयुक्तां
नृपद्वेतमोऋषिः॥त्रिलोभवमहाभोगपातिव्रत्यात्च्युतायतः॥४२॥मारयुपीडितोचोरोमार
मंदिरलिप्सया॥तस्मात्सरोगतोस्पृष्टोजारबुध्यापुरंदरः॥४३॥तस्मान्मदनगेहानिसर्वांगदृश्य
तांतव॥सफलश्चभवाद्यत्वंकुलपांसनगम्यतां॥४४॥इत्युक्तागौतमोहल्यासुवाचक्रोधरुषि
तः॥शिलारूपाभवचिरंरामदृष्टनिरीक्षिणी॥४५॥तत्सादरजसास्पृष्टाद्यागनाभवितानघा॥इत्वा
दृतिवरंदत्वागौतमोवनमभ्यगात्॥४६॥महेंद्रोदृष्टवान्कायंस्वकंवैभगचिन्हितः॥प्रच्छन्नकायं
वस्त्रेणकृत्वागंतुंसमुद्यतः॥४७॥वनाद्बुनोत्तरंगच्छंस्तुंगातीरमुपागमत्॥तत्तीरवृक्षवल्ली
भिर्युक्तमिंद्रोददर्शसः॥४८॥तस्मिन्निंद्रोवल्लिगृहेनिवासमकरोच्चिरं॥स्नानंकरोल्हरहस्तुंग
भद्रानदीजले॥४९॥जारदोषनिवृत्यर्थंजपन्नास्तेपुरंदरः॥दुर्गंधचर्चितंदेहंदृष्ट्वाऽविचिनयत्॥५०॥

धिग्जन्मपापनिरतंदुश्चरंचरितंमया॥किंकरोमिक्वगच्छामिशरणंयामिशंकर॥५१॥अथवाकमलाकां
तंस्तुत्वायास्यामिनिर्वृतिं॥इतिनिश्चित्यमनसातुंगभद्राजलाप्लुतः॥५२॥सम्यगाचम्यधौतांघ्रिस्तु
ष्टावगिरिजापतिं॥इंद्रउवाच॥वागतीतंमनोतीतमागमांतरुतालयं॥५३॥निवृत्तिंचप्रवृत्तिंचवर्जितंप्र
णमाम्यहं॥स्तुत्यस्त्वमेवस्तोत्रंचस्तोतालंपरमेश्वरः॥५४॥कर्तकारयितृकार्यकारणंगुणसंगमः॥
विद्याविद्येतवतनूवेद्यवेदैकरूपधृक्॥५५॥तंप्रपद्येस्वयंजातंजातानामाकरंहरं॥आद्यंतशून्यंवेदांत
वेद्यंवंदेमहेश्वरं॥५६॥वागतीतंमनोतीतंवाकपतेः शरणंकपालमालास्वट्वांगधारिणंप्रणमाम्य
हं॥५७॥अकारादिक्षकारांतवर्णैर्युक्ततनूरुहं॥लोकरक्षाकरंयोग्यलोचनंबहुभिर्युतं॥५८॥लावण्य
सागरंवंदेघृतांशुकलाधरं॥स्कंद॥इतिस्तुतोमहादेवोभवान्यालिंगरूपधृक्॥५९॥आविरासीद्गि
रामयः स्तोतुरिष्टार्थदोहरः॥अंगप्रादुरभूत्तस्यनंदिभृंगिसमन्वितः॥६०॥उमयासहधर्मिष्ठोवा

चंदिचिवेश्वरं॥ईश्वर०॥प्रीतोहमुमयासार्धस्तोत्रेणानेनतेहरे॥६१॥दास्यामितेवरंब्रूहिवन्मनोनतर्
तेभवान्॥श्रीस्कंद०॥इतितस्यवचःश्रुत्वामघवान्पुरमाद्रिपुः॥६२॥कृतांजलिपुटोभूत्वागद्गदंवा
क्यमब्रवीत्॥इंद्र०॥सर्वज्ञानासिदेवेशप्राणिनांहृत्तेशिव॥६३॥तथापिवक्ष्येदेवेशउज्जामोबाध
तेविभो॥दुर्गंधचर्चितंदेहंभगचिन्हनचिन्हितं॥६४॥सुकरंकुरुसर्वेशउमाकांतनमोस्तुते॥इंद्रो
पेतंवचःश्रुत्वामहादेवोदयान्वितः॥६५॥वचनंकामधुक्तुल्यमुवाचप्रहसंश्शिवः॥तुंगभद्राजले
स्नानंत्रिवारंकुरुभक्तिनः॥६६॥नासेतानेबलाद्रे तेमनसाचिंतितंतव॥भविष्यतिनसंदेहोनात्र
कार्याविचारणा॥६७॥तवांगेदृश्यमानानिभगचिन्हानिसर्वतः॥नयनानिभविष्यंतिशतानिदृश्य
संख्यया॥६८॥तस्मात्तुंगाजलेस्नानंकुरुनित्यमतंद्रितः॥इत्युक्तोतर्धेलिंगउमयासहशंकरः
६९॥मेहेंद्राध्युषितंस्थानंमोहेंद्रमभिधीयते॥तत्स्थानेस्नानदानानियेकुर्वंतिनरोत्तमाः॥७०॥

द्रोमनसावच्चसाद्विज॥३२॥अतिपापप्रसक्तानांदेहहानिर्भवेध्रुवं॥निस्तेजसंदेवपतिंदेवानांगु
रुब्रवीत॥३३॥बृहस्पतिः॥किंध्यायसिसुरश्रेष्ठकुतोजातोतनुस्तव॥हरोत्तरंतवमुखंजात
मद्यममोच्यतां॥३४॥इंद्रउवाच॥दैत्यैर्भार्गवीविद्यांबाधंतेस्मान्समाश्रिताः॥तस्माच्चिंतासमा
विष्टोनान्यन्मेविद्यतेगुरो॥३५॥इतिब्रुवाणंदेवेंद्रंसांत्वयित्वागुरुर्गृहं॥गत्वास्वकार्यनिरतः शु्क्रो
सर्वज्ञवेदयत्॥३६॥एवंबहुतिथेकालेगतेब्रह्मन्पुरंदरः॥अहल्यासंगमेयत्नंकरिष्यामीतिचिंत
यन्॥३७॥अबुद्ध्यादित्यरात्रौगाढंधतमसावृते॥गौतमस्याश्रमाभ्यासंगतःकुक्कुटरूपधृक्॥३८॥
कुक्कुटेमंदिराभ्याशेमहेंद्रेतुमहानिशि॥तच्छ्रुत्वाश्रवणाद्योगिनृषिरुत्थायसंभ्रमात्॥३९॥क्रमं
डलुंतदादायस्नानार्थंमगमन्नदीं॥एतस्मिन्नंतरेप्राप्तेमहेंद्रोमंदिरंऋषेः॥४०॥ऋषिरूपधरः
सोथरात्र्यामास्थायतांसतीं॥रमयामासदेवेंद्रःपद्मकुड्मलसुस्तनीं॥४१॥गौतमोपिनदीं

जयकंसधनुर्भंगजयकंसनिरोहर ॥ जयविप्रेंद्रदहनजयमुष्टिकभंजना ॥ ८ ॥ जयचाणूरमर्णजयकंस
निबर्हण ॥ जयरुक्मरुपासिंधो जयदेवकिनंदन ॥ ९ ॥ श्रीरुद्र० इतिस्तुतोमहेंद्रेणभगवान्भक्तवत्स
लः ॥ प्रादुरासोत्तदालिंगसमीपेब्रह्मनंदन ॥ १० ॥ श्रीशंखचक्रधरःश्रीमान्श्रीनिवासोजगत्पतिः ॥ उवा
चश्रुश्रुण्यावाचासुनासीरंसुचान्वितं ॥ ११ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ तुष्टोस्मिस्तोत्रवर्यणदेवराजवरंवृ
णु दास्यामिनात्रसंदेहोयद्यदिच्छसिहृद्गतं ॥ १२ ॥ इंद्र० ॥ किंचिन्नाचिन्हितंदेहमदीयंसुकरंकुरु ॥ त्वांवि
नान्यारणेनास्तिममकेशवकेशव ॥ १३ ॥ श्रीभगवा० ॥ मारमंदिरसंचिन्हेनयनानिनवानघ ॥ तुंगा
स्नानान्मासमात्रेभविष्यंतिपुरंदर ॥ १४ ॥ मन्मूर्तिदर्शनात्स्नातःसायान्हेलिंगदर्शनात् ॥ तत
लंभविताम्नानात्तुंगायांतुंगविक्रम ॥ १५ ॥ यस्त्वयाध्युषितंक्षेत्रंमहद्भूमितिविश्रुतं ॥ ख्यातियास्य
तिदेवेंद्रत्रिषुलोकेषुविश्रुतं ॥ १६ ॥ इत्युक्त्वाकमलाकांतस्तत्रैवांतरधीयत ॥ महेंद्रास्तुतोब्रह्मस्तुंगानी

रविराजते॥९१॥क्षेत्राणामुत्तमंक्षेत्रंतीर्थानांचतथोत्तमं॥नलतीर्थंदक्षतीर्थंतथाकनखलंतथा
द्विजा॥९२॥तत्सुरस्तान्महातीर्थंसंगमंतुंगभद्रयोः॥तुंगभद्राप्रसूतासातुसम्यक्प्रोक्तास्तवानघ
९३॥विभेदात्सप्तधापश्चाद्गतासागरमेवच॥तत्रतीर्थान्यनेकानिऋषिभिःसेवितानिच॥९४॥
तेषुतीर्थेषुयःकुर्यात्स्नानदानादिकाःक्रियाः॥सर्वपापविनिर्मुक्तःशिवलोकंसगच्छति॥९५॥
एतत्पुण्यतमाख्यानंहरिपापप्रणाशनं॥कथितंतवयोगींद्रसर्वपापविशारद॥९६॥इत्यादि
चतुर्णवतितमोध्यायः॥सूत॥तत्सुरस्तासुपुण्यनदीसह्यमस्तकनिःसृता॥पश्चिमाब्धिंगता
पुण्यरात्रीनामाकराहिसा॥१॥गुरुतल्पकहत्रीचनानामुनिजनाश्रया॥पापनाशीतिविख्या
तास्त्रिग्रमिद्धिकराहिसा॥२॥दुर्दमासुरहत्रीचतुंगातत्रचसंस्थिता॥नानाद्रुमलताकीर्णतटा
भ्यासुपशोभिता॥३॥तत्रस्नानवतांपुंसामूर्ध्वलोकाभवध्रुवं॥ऋषय॥सूतदुर्दमसंहार

कथंब्रूहिचतत्वतः॥दुर्दमः कस्यपुत्रोभूत्कथंदेव्याहतः कदा॥एतत्सर्वंममाचक्ष्वविस्तरादोमह
र्षणो॥सूत०॥शृणुध्वमृषयः सर्वेविशाखोक्तंपुराननः॥सनत्कुमारमुनयेयथोक्तंजनमेजय॥
नामसप्तममनोः कालेआदित्यतायुगपुरा॥बलोनाममहादैत्यः सर्वप्राणिभयंकरः॥७॥लोक
त्रयेवशेकृत्वाजेतुकामस्त्रिविष्टपं॥स्वर्गस्यचपुरोद्यानंरुरोधबहुसैनिकः॥८॥देवासुरम
भूद्युद्धंतुमुलंलोमहर्षणं॥भीरूणांभीतिदंभानंसुराणांहर्षवर्धनं॥९॥तराभ्यादैत्यसंघा
दैत्यदानवसैनिकाः॥दुद्रुवुः सर्वतोदिक्षुसंमुखस्थातुमक्षमाः॥१०॥भज्यमानंबलंदृष्ट्वाशक्रः
क्रोधाग्निनाज्वलन्॥ऐरावतंसमारुह्यचापयज्रधरोभ्यगात्॥११॥दृष्ट्वेंद्रंचसमायांतंबलोगाढ
लक्षयोधकैः॥युयोधसमरश्लाघीदिव्यास्त्ररतिदारुणैः॥१२॥इंद्रोपियुयुधेतेनतत्सैन्यंकालकल्प
भिः॥दिव्यास्त्रविफलीभूतभूलनाभ्याहनद्बलः॥१३॥मुमूर्छतेनाभिहतःकाश्मरुधिरमुद्वमन्

३०७

कुरूपाज्जारदोषाच्चमुच्यतेब्रह्मनंदन॥ महेंद्रः कुत्सितंदेहंस्वयंदृष्ट्वाजुगुप्सितं॥ हरिंजगामशरणं
स्तोत्रेणाराधयत्तदा॥ धौतपादोंघ्रिराचम्यकरकुड्मलमस्तकः॥ ७२॥ हृदयेचिंतयद्देवमधोन्मी
लितलोचनः॥ इंद्र०॥ जयदेवजलाकांसिन्जलदस्यवपुर्धर॥ जयभूधरस्थानजयपृष्ठस्थमंदर॥ जय
यज्ञवराहायेजदैत्यनिषूदन॥ ७४॥ जयदैत्यमृगेंद्रंगहिरण्यकनिषूदन॥ जयकाश्यपसंभूतजय
वामनरूपधृक॥ ७५॥ जयभार्गवसंभूतजयक्षत्रियमारण॥ जयेक्ष्वाकुकुलोद्भूतजयरावणमर्दन॥ ७६
जययादवराजेंद्रजयलांगलधारक॥ जयलीलाधरधरजयरामाजयाव्यय॥ ७७॥ जयदेवकिगर्भेंद्र
यनंदतनद्भव॥ जयगोपांगनांगस्थजयगोपालपालक॥ ७८॥ जयपूतन्यसुहरबालकासुरभंजन॥ ज
योरगगृहक्षोभजयसर्पविनाशन॥ जयसर्पासनारूढजयारिष्टविनाशन॥ जयधेनुकसंहारजयके
शिनिषूदन॥ ७९॥ जयनारदसंस्तुत्यजयाक्रूरादिपालक॥ जयकुब्जामहकरजयमालाकरार्चित॥ ८०॥

स्यसि॥श्रुत्वापुलोमवचनमोमित्येवंगीचकारसः॥२४॥तपश्चचारदैत्येंद्रः पूर्णेवर्षशतेतदा॥धातारं
मनसाध्यायन्मूर्ध्नापादस्त्वधःशिराः॥२५॥तस्योग्रतपसाहृष्टोब्रह्मागात्सत्यलोकतः॥तपस्यंतंमहादै
त्यंकाष्ठवन्निश्चलंतदा॥२६॥प्रोवाचवचनंप्रीत्यावृणीष्वतिवरंविधिः॥कमाधिकंचित्तेबाह्येंद्रिय
वशोनयन्॥२७॥प्रोन्मील्यनयनेदैत्यः प्रणनामपुनः पुनः॥वदन्मध्यंजलिकृत्वावरंवव्रेतिहृष्ट
धीः॥२८॥ब्रह्मलोकंससर्वंवरदोयदिमेप्रभो॥वरमेतद्वरोदेहिअनाथायदयानिधो॥२९॥देवैः सर्व
रवध्यत्वंब्रह्मविष्णुमहेश्वरैः॥दैत्येदानववर्गैश्चगंधर्वैरुरगैरपि॥३०॥यक्षैः किंपुरुषैः साध्यविद्या
धरनैरपि॥अन्यैर्देववरैश्चापिमुनीश्वरसुदारुणैः॥३१॥गरुडैः पक्षिसंघातैः काकैः कंकबकैर्व
लैः॥मयूरैः कोकिलैर्गृध्रैः श्येनकुक्कुटखंजनैः॥३२॥भारद्वाजैः कोशिकैश्चहंसैः सारसजालकैः॥
सिंहैर्व्याघ्रैर्मृगैः कीटैर्वराहैर्महिषैरपि॥३३॥भस्मेश्वपुष्पकैः खड्गैः पुष्पसारैः कडंगरैः॥पुष्पमोत्तर

सिंदेवअवध्यस्त्वत्कृपाबलात्॥३४॥दुर्मस्यवचःश्रुत्वाओमित्युक्त्वायथोचितः॥इतिलब्धवरोदै
त्यःपुलोम्नेतन्निवेद्यच॥३५॥सह्याद्रौवसतिंचक्रेसर्वदानवसंयुतः॥इत्थंलब्धवरंदैत्यंश्रुत्वादेवाः
सवासवाः॥३६॥भयसंविग्नमनसःस्मरंतोहरिंसुराः॥कदादुर्दमःक्रुद्धःपितृहंतारमाहवे॥३७॥
हत्वानाकंवशंनीत्वासुस्थिरःसंभवाम्यहं॥इतिनिश्चित्यमनसादैत्योदानवसंयुतः॥३८॥त्रिविष्प
जयाद्युक्तोयुक्तःस्वबलवाहनः॥आयांतमसुरंदृष्ट्वासर्वेदेवाःसवासवाः॥३९॥अजेयमसुरंज्ञात्वा
मेरुंप्राविशन्भयात्॥दुर्दमःस्वर्गमासाद्यविधृतादेवसैनिकान्॥४०॥कृत्वादुद्राव्यचमुहुश्चक्रं
वरबलोद्धतः॥स्वर्गमेववशंकृत्वा दुर्दमोबलगर्वितः॥४१॥त्रैलोक्यंबुभुजेवीरोदैत्यदानवसं
युतः॥एकदादुर्दमःक्रोधात्सितृहंतारमाहवे॥४२॥मार्गयित्वादुर्दमोसावन्वगाद्यमवाम्यहं॥इत्युक्त्वा
तमुखाच्छ्रुत्वामंदरस्थान्ससैनिकः॥४३॥इंद्रंहंतुमहावेगादाययौमंदराचलं॥तंमंदरगिरिंत्यक्त्वा

मेरुकंदरमाविशत्॥४४॥तत्रापिसंस्मरंतस्तदुर्मभयकारकं॥एकदानारदोभ्यागादेवान्द्रष्टुंमहा
मुनिः॥४५॥आश्रावयंश्चसुमतिंतदागादद्रिकंदरं॥तेदृष्ट्वानारदंदेवाःप्रणेमुस्तस्यपादयोः॥४६॥
आसनेकल्पयामासुःशिलारत्नमयांशुभां॥ऊचुःप्राजलयःसर्वेमुनयस्त्वपराभवं॥४७॥तच्छ्रुत्वा
नारदमुनिर्निश्वसंश्चतदाब्रवीत्॥देवाःशृणुतमद्वाक्यमवध्योदानवोबली॥४८॥धातारंस्वतपः
प्रीतंययाचेवध्यतांखलः॥देवसंघैःपक्षिसंघैःसिंहव्याघ्रसरीसृपैः॥४९॥पुमांत्रसकृवान्नित्थं
प्रार्थयध्वंततोंबिकां॥साहिसह्यबिलेचास्तिद्रोणकूटमनोरमं॥५०॥सादेवीत्वामरीभूत्वादुर्मं
चहनिष्यति॥इत्युक्त्वाप्रययौवीणावादयन्महतींमुहुः॥५१॥गतेतुनारदमुनौदेवाःसह्याचलंय
युः॥दृष्ट्वादेवींसह्यबिलेरत्नसिंहासनस्थितां॥५२॥स्तूयमानांमुनिवरैर्भक्तिनम्रात्ममूर्तिभिः॥
प्रणेमुर्दंडवद्भूमौकृतांजलिपुटाःसुराः॥५३॥दृष्ट्वादेवीसुरान्सर्वान्प्रीत्युत्फुल्लविलोचना॥कि

हाहाकृतोदेवसंघादानवाहर्षनिर्भराः॥१५॥इंद्रंचनिहतंदृष्ट्वाविवेशांतःपुरंबलः॥जहारा
प्सरसःसर्वाअमरीश्चापिसासुरः॥१५॥मुहूर्तंमूर्छितस्त्वेंद्रः पुनरुत्थायदर्शितः॥मार्गयामा
सदेवेंद्रमंतःपुरचरंतदा॥१६॥पाकशासनमायांतंबलःशात्वाजघानतं॥तस्यशक्तेर्दानवस्य
वज्रेणाभ्यहनद्बली॥१७॥गाढप्रहारनिहतःपपातचममास्त्वा॥मृतंतस्मिन्बलेदैत्यदानवादुद्रुवु
र्भयात्॥१८॥हत्वाबलंतदाशक्रः पुनःस्वस्थोभवद्बली॥पितरंचमृतंदृष्ट्वादुर्मोक्षंशाकातरः
१९॥स्वपुरंचपरित्यज्यमह्यंकंदरमाययौ॥पुलोमाकंदतीबालंप्रगृह्यापालयत्तदा॥२०॥कदाचिदु
र्दमंप्राहपुलोमागतनोभवे॥दुर्दमभ्रूणुमद्वाक्यंसर्वदेवाःसवासवाः॥२१॥तपसाराध्यदेवेशं
मोघंशक्रिमापिय॥तस्मात्वमपिदेवेंद्रतपःकुरुमहामते॥२२॥इयंनदीपापनाशीक्षिप्रसिद्धि
करीशुभा॥ध्यानात्वत्तपसाप्रीतोवरेणछंदयिष्यति॥२३॥वरप्रसादाद्बलवान्स्वकंराज्यमवाप्

चचालव सुधासर्वासशैलवनकानना॥तदातल्लध्वनिमाकर्ण्यदानवाभयकंपिताः॥आः किमेत
दितिप्रोचुर्दुर्मोविस्मयंगतः॥आजगाममहावीर्यैः सन्नद्धायुधपाणिभिः॥दैत्यसैन्यरूपेतासो
श्रूयेतत्तल्लध्वनिः कला॥६५॥तंदृष्ट्वासुमुहुः सर्वेत्रसानपर्वतोपमान्॥सिंहनादंतदाचक्रुर्दैत्यादुर्
मनोदिताः॥६६॥ववर्षुः शरजालानिचक्रमेपुतदासुराः॥चिक्षिपुर्दृषदस्तेषुउत्खायद्रुमसंचयान्
६७॥पक्षाभ्यांपर्वतानुच्चानदारयंतोगिरीनपि॥पक्षवातेरितारेत्यान्यपतन्सागराम्भसि॥६८॥के
चिद्विदीर्णहृदयाःकेचिन्निर्भिन्नमस्तकाः॥तुंडखंडितहस्तोरुजानुजंघाःपेरसुराः॥६९॥न्यपतन्च
सवस्तत्रशस्त्रास्त्रोद्यतपाणयः॥हतशिष्टादैत्यसेनाभग्नादुद्रावकेगतः॥७०॥एवंभग्नबलंदृष्ट्वा
मरीमंदरोपमा॥पक्षाभ्यांसारथिंतस्यतुरंगांश्चरथंयुगं॥७१॥चूर्णयामासवेगेनलीलयाग्राम
रांबिका॥दृश्यमग्नोदैत्योहताभ्योहनसारथिः॥७२॥शूलेनाभ्यहनत्क्रुद्धोजगर्जबहुरोसुरः॥

त्रिशिखंतस्यसोदेवीतुंडेनाताडयत्क्षणात्॥७४॥भग्नशूलेनिपतितेशक्त्याचाप्यहनद्रुषा॥७५॥
क्षाभ्यांचिक्षेपदेवीपुनःपद्भ्रांजघानतं॥७५॥पादप्रहारभिहतोमूर्छितश्चापतद्भुवि॥पक्षपाते
बलंतस्यग्राहिणोद्यममंदिरं॥७७॥मुहूर्तमूर्छितोदैत्यःपुनरुत्थायवेगवान्॥खड्गचर्मधराह्लवा
तिष्ठतिष्ठतिचाब्रवीत्॥७८॥विसंज्ञंपुनरायांतंदैत्यंदृष्ट्वाबिकातदा॥तुंडेनाभ्यहनत्क्रुद्धापक्षा
भ्यांनखैरपि॥७९॥इत्थंविदीर्णसर्वांगःपपातचममारचाहत्याहतमहादैत्येस्वास्त्वकाशगो
चराः॥८०॥मुमुचुःसुमनोवृष्टिंहर्षनिर्भरमानसाःसद्यकृत्समासेदुस्तदादेवाःसवासवाः॥८१॥
ऋषयस्तुतदाजग्मुर्नानाद्विजवरास्तदा॥देवीदृष्ट्वाचतेसर्वेप्रणेमुर्दंडवद्भुवि॥८२॥स्तुतिमारभि
रेसर्वेदेवाब्रह्मर्षिभिःसहादेवाऊचुः॥नमोदेव्यैमहादेव्यैशूलप्रभृतयेनमः॥८३॥सर्वस्यसाक्षिरू
पिण्यैनिर्वाणायैसततंनमः॥घोरायैघोररूपायैसृष्टिस्थित्यंतहेतवे॥८४॥दैत्यदानवसंहर्त्र्यैम

कोबायैनमोनमः।प्रसीददेवदेवेशिप्रसीदभुवनेश्वरि॥८८॥दुर्दमांतकरेदेविप्रसीदसततंनमः॥सर्व
भूतात्मिकेदेविसर्वबुद्धिस्वरूपिणि॥८५॥सर्वेंद्रियगुणाभोगगुह्यायैसततंनमः॥दिव्यायैदिव्यरूपायै
विद्याविद्यास्वरूपिणि॥८६॥सद्योजातहृदावासेनमः प्रद्योननप्रभे॥दुखसागरसंहर्त्र्यैदुर्दमासुहृन्नमः
८७॥दुर्गदुरितहंसेर्त्र्यैदुस्तरामतितारिणी॥भयेभ्यः पाहिनोदेविसर्वदाजगदंबिके॥८८॥सह्याचल
सुताबासेगौर्यैदेव्यैनमोनमः॥इतिस्तुतामहादेवीदेवब्रह्मर्षिभिस्तदा॥८९॥उवाचपरयाप्रीत्याग
गद्गदितकरीमुदा॥दुर्दमोद्यहतोविज्वराभवताधुना॥९०॥स्वंस्वंपदमनुव्रज्यप्रवर्तध्वंयथापुरा॥इतिदे
विवचः श्रुत्वासर्वेप्रांजलयस्तदा॥९१॥पापनाश्यास्तटेविप्रा वसामीतिपुरोदितं॥तथैवक्रियतामत्र
जगतामेकपारिणि॥९२॥इतिसंप्रार्थितादेवैर्ऋषिभिः सह्यवासिभिः॥निवासमकरोत्तत्रपापनाश
नटेशुभे॥९३॥तदादेवाः सर्वऋषयः सह्यवासिनः॥अर्चयांचक्रिरेतत्रमहाक्रमवविस्तरैः॥९४॥

मागमनकृत्यंवोदेवाब्रूतकिमागताः॥५४॥इतिदेवीवचःश्रुत्वाधिषणःप्रत्युवाचतां॥अंबत्व
दृतेनादेवसांबादेवाः सवासवाः॥५५॥तथापिदेवताकार्यंवक्ष्येहंचतवाग्रतः॥अस्तिसह्य
गिरौदेव्योदुर्गाख्योबलात्मजः॥५६॥धातारंतपसातुष्टंवरंवव्रेतिदुर्लभं॥देवैश्चमनुजैर्वापि
पक्षिभिश्चसरीसृपैः॥५७॥सर्वैःपुंमात्रकैरन्यैरवध्योभून्महासुरः॥हत्वातमसुरंघोरमस्मान्
पालयपार्वति॥५८॥इत्युक्तासांबिकात्राहधिषणेनतदाद्विजाः॥अंहंत्रामररूपेणसह्याचल
निवासिनं॥५९॥बलपुत्रमहंहत्वापापनाशनटभुजे॥वसामिसततंदेवाः सर्वाभीष्टप्रदायिनी
६०॥यथांबिकादधद्रूपंत्रामरंभयदायकं॥दशयोजनविस्तीर्णमुन्नतंत्रिंशयोजनं॥तदागण
वराश्चापित्रामराः संबभूविरे॥तैरन्वितांबिकोगादुत्पातविषयंयथा॥६१॥दुर्गमस्यपुरोद्याने
तज्जगुर्गुणिनायकाः॥चेलुर्दृहासमकरोदंबिकातिभयंकरं॥तदाध्वनिभिनारीगिरिकूटपतद्

शिवध्यानपरायण॥ नेत्रवत्याः पुण्यनद्यामहिमानंवदस्वनः॥१॥तत्तीरेकानितीर्थानिकानि
लिंगानिवैवद॥पुराहिरण्यकशिपोः सभास्तंभान्नकेसरी॥२॥आविर्भूतइतिप्रोक्तंत्वयावेस्तृतं
दना॥तत्कथंवर्ततेस्तंभः पुरानष्टद्विजोत्तम॥३॥एतत्संश्रोतुमिच्छामस्त्वद्दिनापापदूषिताः॥सूत॰
शृणुध्वमृषयः सर्वेतपसाद॰धकिल्बिषाः॥४॥अहोधन्यतमालोकेभवंतः सत्यसंगराः॥यदीश्व
रकथायांवोजातामतिरहैतुकी॥५॥तएवधन्याः पुरुषायेषांबुद्धिः कथोत्सुका॥मुमुक्षवस्तए
वस्युः सर्वसंपत्समन्विताः॥६॥कथासारंचवक्ष्यामिस्कंदेनोक्तंयथापुरा॥नेत्रावतीमहापुण्या
वराहनयनोद्भवा॥७॥तरंगिणीनांसर्वासांमियंश्रेष्ठत्वमागता॥तत्तीरयोर्द्वयोर्विप्राऋषीणा
माश्रमाणिच॥८॥वसंतिपुण्यहेतूनिसर्वसंपत्प्रदानिच॥तत्तीरेचाश्रमोदेवाऋषयःसंघशः
स्मृताः॥९॥पाषाणानिमहादेवऋषिपत्न्योलताः स्मृताः॥तत्तीरेपिंडदानंचधारायाःसंगमस्मृतं॥१०॥

सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यंसर्वदानेषुयत्फलं।सर्वयज्ञेषुयत्पुण्यंतत्सर्वंसंगमेभवेत्॥१॥दर्शनात्स्पर्शनात्
चैवस्नानात्पानाच्चवैनृणां।महापापानिनश्यंतिधारायांसंगमाद्द्विज॥२॥सैकतानिचगण्यंते
ण्यंतेदिविनारकाः।धारासंगमदृष्टोत्थपुण्यंकेनापिनागणि॥३॥अगस्त्यतीर्थंतत्रास्तिदर्शनान्मु
क्तिदायकं।पुराहिरण्यकक्षिपुस्तत्तीरेकारयत्पुरी॥४॥असह्यासागराद्विप्रनयेनासुरसत्तमः।अ
पहृत्यसुधंसिंधुस्थापयामासतत्तटे॥५॥उपविश्यस्वयंनित्यंशिक्षयामासदेवसुरान्।कदाचिन्न
हरिस्तस्यस्तंभवज्रमयेशुभे॥६॥आविर्भूयासुरंहत्वाप्रह्लादायवरंददौ।हते हिरण्यकक्षिपौ
ऋषयःसत्यवासिनः॥७॥नृहरिंपूजयामासुःस्तुत्वाचविविधैःस्तवैः।ऋषिभिःपूजितोविष्णु
र्वाचकृपयाचतान्॥८॥वरंवृणुतविप्रेंद्रावरदानस्यदाहरे।पूजयिष्यंतिसततंतेषांसिद्धप्रदोभव॥९
इत्येवंत्रयतीपुण्यासर्वौघौघविदारिणी।भवतुत्वत्कृपोल्लास्तुत्वत्तृणामुत्तरायणे॥१०॥सूतउवाच

इतिनेषांवचःश्रुत्वानृहरिःकरुणाकरः।ओमित्युक्त्वासभासंस्थेतत्रैवांतरधीयत।२१।तदाप्रभृ
तिक्षेत्रेप्रथितंभुवनत्रये।पुराचर्चयित्वाविप्रेंद्रःक्षिप्तंलिंगसहस्रकं।२२।नद्यंतयर्तनोविप्रामहा
पातकनाशनं।मकरस्थेरवौमाघेसंक्रांत्यांचद्विजोत्तमाः।२३।तिलपिष्टैःसहस्रात्वादानेद
त्वातिलात्मकं।सहस्रलिंगसंपूज्यतिलैरेवसितासितैः।२४।मर्त्यैःक्षिप्तालिंगमध्यांयांतस्ति
लसंचयाः।तावद्वर्षशतंतेयवसंतिशिवसंनिधौ।२५।तस्मात्सर्वप्रयत्नेनउत्तरायणसंक्रमा
त्यंतत्रमनुनेःशिवलोकमभीप्सुभिः।२६।नेत्रावत्योकृतस्नानादृष्ट्वानृहरिमीश्वरं।माघमक
रगोभानोलभतेवांछितंफलं।२७।ऋषयऊचुःसर्वदातैस्तिलैःपूज्यःशंकरःसूतनोवद।किनदत्तपु
रादानंविफलंलब्धवान्मुनौ।२८।एतत्सर्वंचविस्तरेणगाथांतिलनिमित्तकं।सूतऊचुःशृणुध्वमृषय
सर्वंतिलमाहात्म्यमुत्तमं।२९।श्रुत्वतांसर्वपापानिलयंयांतिचक्षणात्।तिलाश्चविविधाःप्रोक्ता

संपूजिनादोनेदेवीप्रसन्नाभूद्द्विजोत्तमाः॥वरंवृणीध्वंमत्तोवेदवाश्चऋषयोमलाः॥९५॥इतिदेविवच
श्रुत्वाऋषयः सह्यवासिनः॥प्रोचुः प्रांजलयः सर्वेलोकोपकृतिकारिणः॥९६॥ऋषयऊचुः॥नदी
सह्योद्भवासर्वपापनाश्यभिधावती॥त्रिलोक्यादादिदानींसासर्वभीष्टप्रदायिनी॥९७॥येनत्रकर्क
टेमासिमनुजाः स्नानतत्पराः॥पुत्रपौत्रोपसंयुक्तानष्टपातकसंचयाः॥९८॥लभंतुतवलोकंतेल
सदोसोन्महेश्वरि॥त्वत्संनिधौचयेमर्त्याः पुरश्चरणकारिणः॥९९॥तेषांसिध्यतुतत्कार्यंजपध्यान
परात्मनां॥येचात्रकर्कटेमासिसमायांतास्त्वदाज्ञया॥१००॥पापनाश्योक्तस्नानास्तवपूजांवि
धायच॥गंगास्नानफलंतेवैलभंतेमनुजाभुवि॥१॥इत्युक्त्वाचतेमुस्तेऋषयःसह्यवासिनः॥श्री
नादेवीतथेत्युक्त्वातत्रैवांतरधीयत॥२॥तदाप्रभृतितत्तीर्थंदेवीसेव्यंमहद्द्विजाः॥चतुर्वर्गफलप्राप्ति
स्तत्रस्नानान्नसंशयः॥पापनाश्योक्तस्नानाः संपूज्यात्रमरोकिकां॥लभंतेवांछितांसिद्धिंनात्रकार्या
विचारणा॥८॥इत्यादि० पंचनवतितमोध्यायः॥९५॥ऋषयऊचुः॥भगवन्स्तेसर्वज्ञ

स्तस्तिदाः सेतुवेसुराः॥ पूजार्हाश्चापिनोभोक्तृविप्रोपेणसिताःतिलाः॥४७॥ इत्युक्ताः पितरोदेवाः
कश्यपेनमहात्मना॥ स्वंस्वंस्थानंययुः सर्वेप्रहृष्टेनांतरात्मना॥४८॥ तिलास्तदाप्रभृत्येवशिवपू
जार्हतांययुः॥ दानानामुत्तमंदानंतिलानांचमहोदये॥४९॥ महाशांतिकरंपुंसांमहाज्वरनिवारणं॥
महापातकसंहारिमहादुरितनाशनं॥५०॥ संक्रमेचव्यतीपातेअयनेचोत्तरेशुभे॥ स्वेंद्रस्यो
परागेचजन्मभेमंदवासरे॥५१॥ पद्मोकपिलसंज्ञायांसोमवारेमहोदये॥ दर्शेचार्धोदयेपुण्यतिल
दानंद्विजोत्तमः॥५२॥ अपमृत्युहरंचैवसर्वारिष्टनिवारणं॥ पुण्यक्षेत्रेपुण्यतीर्थेतिलदःशिवतांव्रज
त्॥५३॥ शिवमुद्दिश्ययःकश्चित्तिलपूजांकरोतियः॥ शिवलोकमवाप्यासौगणेगणपतिर्भवेत्॥५४॥
सहस्रनामपूजांचशिवस्यपुरमात्मनः॥ यःकरोतिनरोभक्त्याशिवबन्मोदतेदिवि॥५५॥ आढके
नापिप्रस्थेनद्रोणेनद्विजसत्तमाः॥ तिलानामर्चयेद्यस्तुशुभ्रायकेलासमुत्तमं॥५६॥ सुखाभोगाननंक

श्चशिवतुल्योभवेद्विप्रः॥४८॥ब्रह्मविद्याद्रोणमित्तेकस्तिलैः सेपूज्यशंकरं॥५०॥शिवलोकमवाप्यासौ
शिवेनसहमोदते॥तिलायुतंतुहेदग्नौत्र्यंबकविधानतः॥५१॥महाशांतिर्भवेत्तस्यदीर्घमायुश्च
विंदति॥अंतेशिवपुरंप्राप्यशिवेनसहमोदते॥५२॥अत्रेतिहासंवक्ष्यामिशृण्वतांपापनाशनं॥सर्व
रोगहरंशांतंपुराविद्भिरुदीरितं॥५३॥हूतानामीश्वरमयोः संवादंपुण्यवर्धनं॥पुरावेकरलेदेशे
र्मगुप्तोद्विजोत्तमः॥५४॥आसीत्सदाचारकरःसाक्षाद्धर्मइवापरः॥भार्यासीत्तस्यविप्रस्यरूपसौ
दर्यगुणान्विता॥५५॥कदाचित्तामतुल्यानांकश्चिद्भृत्यनायकः॥पुराबलाद्गृहीत्वातांरेमेरहसिपार्थिवः
५६॥नोवाचसात्रपाभारादभ्रंगंचकामिनी॥जातःपुत्रःसदाक्रूरः शुश्रुमोवेद्विजोत्तमाः॥५७॥ना
मचक्रेपितातस्यकर्दमेतिद्विजोत्तमः॥प्राणिहिंसाकरोनित्यंदुर्जनैः कृतसंततिः॥५८॥चौर्यमार्गर
तःक्रूरःशूद्रसंगतिलालसः॥शूद्रसंभाषणकरस्तेषांग्रामनिवासकः॥५९॥पितृभ्यांचपरित्यक्तः

पापिष्ठानितिकर्दमः॥ततद्रस्त्रीसंगानिरतस्वभक्ष्यभक्षणोत्सुकः॥६०॥सवयोभिःभूदवेष्ठैरेकदा
क र्दमायुवा॥चौर्यणगत्वाबलिभिर्ग्रामांतरमहन्सदा॥६१॥बहुवित्तोन्यायकारीकुतश्चित्कर्दमायुवा
क्रमान्नेत्रावतींप्राप्यद्रव्यसहसंगतः॥६२॥उत्तरायणसंक्रांतौतिलपिष्टंमहाजनाः॥स्नानदानमहा
नद्यांस्नानंकर्तुमनोदधुः॥६३॥स्वयंश्रीरंसोरक्षायगृहीत्वातिलपिष्टकैः॥कायस्यलेपनंकृत्वास्नो
नद्यांसकर्दमः॥६४॥दत्वाद्रव्यंगृहीत्वासोनिममज्जह्रदेतथा॥ममारकर्दमस्तत्रचाययुर्यमकिंकराः॥६५
पाशदंडोद्यतकरास्तर्जयंतोभयंकराः॥वध्नंतंकर्दमंयाम्यांगंतुंचक्रुरिमेमटाः॥६६॥तदाशिवगणाःसो
म्यायानमारुह्यदंशिताः॥त्रिशूलखड्गंगधरास्तधुर्मार्गमुद्वहन्॥६७॥भित्वापाशांश्चसुदृढान्सेनाऽय
यमकिंकरान्॥यानमारोपयामासुःकर्दमंयमकिंकराः॥६८॥दृष्ट्वायमभटाभीतांश्छित्वादूविरतदा॥ऊ
र्ध्वांजलिपुटाः सर्वेजगदुःशिवपार्षदान्॥६९॥नमःशिवगणेभ्योस्तुवचनंचावधार्यतां॥हरोक्ताचरणंध

स्तिलाः कृष्णाश्चपावनाः॥३०॥पितॄणांतत्तिदाः कृष्णाः श्वेतादेवप्रियंकराः॥पुराकाश्यपदाया
दाः ब्राह्मादेवतागणाः॥३१॥प्रयागेचतपश्चक्रुर्ब्रह्माणंकमलासनं॥ध्यायंतः सततंदेवंसर्वदा
तमच्युतं॥३२॥तेषामाविरभूद्ब्रह्मातपसातुष्टमानसः॥दृष्ट्वासमागतंदेवाधातारंकमलासनं
३३॥ऊचुः प्रांजलयः सर्वेप्रणम्यचपुनः पुनः॥ब्रह्मन्वयंपुरासृष्टाः काश्यपेनमहात्मना॥३४॥अ
स्माकमाप्यायनंदातव्यंवस्तुनिर्मलं॥इतिसंप्रार्थितोब्रह्मादेवैश्चपितृभिः सह॥३५॥उवाचकृ
ष्णयावाचासांत्वयन्कमलासनः॥भवंतः काश्यपंगत्वाय्याचयंतुसपरयत्न॥३६॥इत्युक्तांतर्धी
ब्रह्मादेवाः काश्यपमन्वयुः॥तस्मैनिवेदयामासुर्ब्रह्मलोकंवचनंसुराः॥३७॥ध्यात्वामुहूर्तंसमुनिः
ससर्जविविधंस्तिलान्॥सितान्देवगणेभ्योदात्पितॄणामसितांस्तिलान्॥३८॥एवंविसृज्यसमु
निः पुनस्तेचचतान्स्मृति॥जलमिश्रास्तिलाः संतुपितॄणांमुक्तिदायकाः॥३९॥अग्नौहुताविप्रदत्ता

तत्रापिपुण्यनद्यांचपुण्यक्षेत्रेसुतीर्थके॥स्नानंकृतवतःपुण्यंकेनवक्तुंनशक्यते॥८७॥मातृघ्नो
पितृघ्नोपिगोघ्नोपियमकिंकराः॥उत्तरायणसंक्रांतिवेलायांतिंपिष्टतः॥८८॥स्नानाद्विमु
च्यतेसद्यःकंचुकादुरगोयथा॥अयमत्रकृतस्नानःशिवभक्तगणाग्रणीः॥८९॥कैलासवास
योग्योयंगच्छध्वंयमसंनिधौ॥इतितेषांवचःश्रुत्वायाम्याजग्मुर्यमांतिके॥९०॥आदायपार्षदास्त्व
नंययुःकैलासमुत्तमं॥तत्स्नानेत्रावतीपुण्यातिलस्नानाद्विमुक्तिदा॥९१॥स्वर्गसोपानजननी
महापापविदारिणी॥स्नातव्यंसर्वदामर्त्यैरनायासमभीप्सुभिः॥९२॥इत्यादि०श्रीस्कांदसह्याद्रौ
षण्णवतितमोध्यायः॥९६॥सूत०॥अथान्यदपिवक्ष्यामिक्षेत्रंनद्यांध्रिसंगमं॥योगसिद्धिकरंय
तद्गोरक्षेश्वरसंज्ञितं॥१॥पुराययौमहात्मानस्तपसासिद्धिमिच्छवः॥अष्टावक्रानुजाःपुण्यायोग
मार्गप्रवर्तकाः॥२॥गोरक्षोमुंजकेशाश्चयुद्धरोमाप्रदर्शनः॥योगश्वगुडाकेशोमोक्षेशश्चत्रिविक्र

मः॥३॥एतेह्यष्टौमहात्मानःशिवपूजापरायणाः॥शिवध्यानरताःसर्वेशिवलिंगाःसदाहृदि॥४॥
लिंगेनसृज्यतेविश्वंलिंगेनैवचपाल्यते॥संहारकर्मलिंगेनसर्वलिंगात्मकंजगत्॥५॥इत्येवंध्याय
मानास्तेतस्मान्निधूतकल्मषाः॥योगाभ्यसनशीलाश्चसदायोगेश्वराभवत्॥६॥योगिनोयत्रवर्त
तेतेषांनित्यमुपासिताः॥जितेंद्रियाजितात्मानोजितक्रोधाजितक्रमाः॥७॥विजिताखिललोका
स्तेयोगमार्गेषुनिश्चिताः॥तेषांचपूर्वजःसिद्धोगौरक्षोयोगवित्तमः॥८॥गाणपत्यमभीप्सुःसन्न
ष्टावक्रमभाषत॥सिद्धानामग्रणीर्ज्येष्ठअष्टावक्रमहामते॥९॥गाणपत्यमभीप्सामिवर्त्म
नाकेनलभ्यते॥तदुपायंवदस्वाद्ययोगीश्वरनमोस्तुते॥१०॥कनिष्ठस्यवचःश्रुत्वाबभाषेयोग
वित्तमः॥गौरक्षश्रृणुमद्वाक्यंसत्यंसत्यंवदाम्यहम्॥११॥तपःसिद्धिकरंक्षेत्रंमुंजाटव्यांसुनि
र्मले॥पुरस्तादृषियोगींद्रनत्रावत्यध्यसंगमात्॥१२॥हत्वाश्रमपदंदिव्यंतपःकुर्वन्शिवंप्रति

अंशशिवप्रसादेनलिंगरूपीभविष्यसि॥१३॥इत्युक्त्वाप्रेषयामासगोरक्षंसानुजंमुनिः॥सि
द्धैश्चसानुजोगत्वादृष्ट्वानेत्रावतींशुभां॥१४॥विहितामिषवस्तत्रसहितावरजोमुनिः॥सहस्र
लिंगंसंपूज्यनृहरिंचापिभक्तितः॥१५॥दृष्ट्वानटवींपुण्यांमुंजाख्यामृषिसेवितां॥नानाद्रुम
लताकीर्णांनामामुनिगणान्वितां॥१६॥नानासिद्धवरैर्जुष्टांसंप्राप्यमुमुदेमुनिः॥तत्राश्रमप
दंदृष्ट्वाशिवपुष्करिणीमनु॥१७॥तपस्तेपेविपुलंशिवसंसक्तमानसः॥तस्यानुजामहात्मा
नोगोरक्षांतरंस्थिताः॥१८॥पुष्करिण्यांस्वनाम्नोतंचक्रुस्तीर्थंनिवेतदा॥स्नेपुस्त्वपुश्चतीर्थे
षुजलमादायनित्यशः॥१९॥लिंगाभिषेचनंचक्रुः शिवपूजापरायणाः॥एवंदिनेषुगच्छत्सु
गोरक्षः सिद्धमापच्च॥२०॥शिवप्रसादान्नेत्रेवलिंगरूपोभवन्मुनिः॥तंदृष्ट्वाऋषयःसर्वेगोर
क्षंलिंगरूपिणं॥२१॥आश्चर्यंपरमंजग्मुरहोसिद्धवरोह्ययं॥लोकेसिद्धेषुसर्वेषुगोरक्षसदृशोनहि

र्मस्त्वधर्मस्तद्विपर्ययः॥ ७०॥ भवंतोधर्मनेतारस्त्वधर्मविनिवर्तकाः॥ तस्मादयंदुराचारः क्रूरकर्मरतः
सदा॥ ७१॥ जारजोयंमहापापीसर्वप्राणिविहिंसकः॥ रुद्रयामनिवासीचसदानद्वाषणेरतः॥ ७२॥
शूद्रस्त्रीसंगनिरतश्चौर्यमार्गविचारदः॥ सदानेनकृतंपापंगणितुंनैवशक्यते॥ ७३॥ पापानामाकरो
दुष्टायुष्माभिर्नीयतेकथं॥ इतितेषांवचः श्रुत्वापार्षदाः पुनरब्रुवन्॥ ७४॥ याम्याः शृणुतभद्रंवस्त
थ्यमेवभवद्वचः॥ तथाप्ययंदेववशादुत्तरायणसंक्रमे॥ ७५॥ नित्यवत्यांपुण्यनद्यांस्नानोयंतिलपि
टकः॥ तत्क्षणान्मुक्तपापोसौपुण्यराशिरभूदयं॥ ७६॥ शृणुध्वंपुनरन्यच्चवचनंधर्महेतुकं॥ सहस्र
लिंगनिकटेतथाप्राणानयंजहौ॥ ७७॥ एतस्यमरणंयाम्यायोगिनामपिदुर्लभं॥ तिलस्नानंतिलदानं
निर्मलांश्चतिलाहुतिः॥ ७८॥ संततंमेतत्सायुज्यहेतुकंनात्रसंशयः॥ महापातकयुक्तोवायुक्तोवाप्यु
पपातकः॥ ७९॥ माघमकरगेभानौसंक्रमेचोत्तरायणे॥ यस्मिन्कस्मिन्जलेमर्त्यःस्नानाच्छिवपुरंव्रजे

अद्यप्रभृतियेमर्त्याः शिवभक्तिमभीप्सवः॥३२॥शिवपुष्करिणीस्नानाद्वेदुक्तिर्दृढानृणां॥येषां
वैनिष्कृतिर्नास्तिपापानांस्मृतिचोदनात्॥३३॥शिवपुष्करिणीस्नानात्तानि नश्यंत्यसंशयः॥इत्युक्त्वा
मुनयस्तत्रगोरक्षंसंप्रपूज्यच॥३५॥ ×पुष्करिण्यांकृतस्नानःशिवसक्तमानसः॥३६॥गोरक्ष
नाथंसंपूज्यसिद्धिंप्राप्स्यत्यसंशयः॥× स्वस्वंस्थानंययुः सर्वेकीर्तयंतोमहामुनिं॥ऋषयोभगवन्सूत
नोब्रूहिलिंगपूजाफलंमहत्॥३७॥केनार्चितंपुरालिंगंकिंफलंप्राप्सवोश्चुकः॥दानेनयत्फलंप्रोक्तं
त्सर्वंविस्तरादृदा॥३९॥सूत०॥शृणुध्वमृषयः सर्वेगुह्यंशिवसत्कथां॥वक्ष्यामिभवतामद्यलिंग
चर्चादिनिमित्तकां॥३९॥लिंगार्चनंलिंगदानंसममाहुर्मनीषिणः॥रुद्राक्षदानंरुद्राक्षधारणंतत्पू
जनं॥३९॥इंद्रनीलमयंलिंगंजातरूपेणपिंडिकां॥कृत्वाद्याद्द्विजाग्र्यायअश्वमेधफलंलभेत्
४०॥लिंगंवज्रमयंकृत्वाब्राह्मणायनिवेदयेत्॥अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंकोटिगुणोत्तमं॥

विप्रायदत्वाविदुषेवाजपेयफलंलभेत्॥ लिंगंगोमेदकंकृत्वारजतेनचपिंडिकां॥४५॥ विप्रायद
त्वाविदुषेगोमेधफलमश्नुते॥ पुष्परागमयंलिंगंरौप्येणैवास्यपिंडिकां॥४६॥ शिवभक्तिमतेदद्या
च्छिवसायुज्यमाप्नुयात्॥ मौक्तिकनकृतंलिंगंरजतेनचपिंडिकां॥४७॥ दत्वाचवेदविदुषेशिवदेह
लयंव्रजेत ×१॥ लिंगंवैदूर्यकंकृत्वारजतेनचपिंडिकां॥ दद्याद्विप्रायविदुषेगोसहस्रफलंलभेत्॥
४८॥ वस्त्रालंकारसहितंब्रह्मणायप्रदापयेत्॥ ससागरांधरांदत्वायत्फलंलभतेनरः॥४९॥तत्फ
लंकोटिगुणितंलिंगदानस्यवर्णवत्॥ लिंगंमरकतंकृत्वाकांचनेनचपिंडिकां॥४९॥ × १ लिंगंप्रवा
लंकृत्वातुलालरूपेणपिंडिकां॥४९॥ सिद्धायदद्याच्छिवायकुलकोटिंसमुद्धरेत्॥ माणिक्यनकृ
तंलिंगंलालरूपेणपिंडिकां॥४९॥ संपूज्यदद्याद्विप्रायब्रह्मांडफलमश्नुते॥ लिंगंनीलामयंकृ
त्वानीलयवतुपिंडिकां॥५०॥ समर्चयेद्यद्याद्विप्रायगोसहस्रफलंलभेत्॥ लिंगंपिंडमयंनित्यं

पिंडनेवचपिंडिकां॥ दद्याद्विप्रायविदुषेनरकादुद्धरेत्सितृन्॥ लिंगंसुवर्णकंरूप्यामहारजतपिंडिकां
५२॥ भक्त्याद्द्याच्चविप्रायायावत्सूर्यनिशाकरौ॥ तावद्वर्षशतंसाग्रंकैलासेवसते॥५३॥ नित्यंराजत ध्रुवं १
लिंगस्यदानाच्छिवपुरंलभेत्॥ ताम्रलिंगप्रदानेननशिवलोकेमहीयते॥५४ कांस्यलिंगप्रदानाच्च
पूर्वेतिफलमश्नुते॥ लिंगंलोहमयंविप्रेदद्यात्संपूज्यमानसे॥५५॥ रसलिंगंबाणलिंगंनर्मदंलिंग
मुत्तमं॥ संपूज्यदद्याद्विप्रायशिवांतलयमेष्यति॥५६॥ अत्रेतिहासंवक्ष्यामिमहापुण्यफलप्रदं॥
पुरासुरनदीतीरनगेशांतिकाल्हये॥५७॥ तस्याधिपश्चक्रवर्तिदंडसेनइतिश्रुतः॥ नीतिज्ञोधर्म
नोदूरः सर्ववेदांगपारगः॥५८॥ धर्मेणपालयंस्सर्वाः प्रजाः पुत्रानिवौरसान्॥ सर्वैश्वर्यगुणोपेतः स
र्वयज्ञकरः सदा॥५९॥ पुत्रपौत्रादिभिर्युक्तोधनधान्यसमृद्धिमान्॥ चतुरंगबलोसेतः संग्रामेघनिवर्त
कः॥६०॥ शिवपूजारतोनित्यंशिवनामप्रजल्पकः॥ शिवभक्तजनैः सार्धंसदासंभाषणे सुखः॥ ६ २१९

शिवबल्लिंगरूपेणभूछिद्रेणमुनिःस्वयं॥क्षेत्राणामुत्तमंक्षेत्रंक्षिप्रसिद्धिकरंविदं॥२४॥इति
वादिषुसर्वेषुलिंगमूर्ध्वंनदाद्विजाः॥दिविदेवकरान्मुक्तापुष्पवृष्टिःपपातह॥२५॥देवादुंदुभ
योनेदुर्ननृतुश्चाप्सरोगणाः॥जगुर्गंधर्वपतयस्तुष्टुवुश्चारणास्तदा॥२६॥इत्यादिसंभ्रमंश्रु
त्वानानादेशजनास्तदा॥आबालवृद्धास्त्वाजग्मुर्लिंगंदृष्टंनलोलुपाः॥२७॥आपातालतलं
लिंगंदृष्ट्वामुमुदिरेजनाः॥त्रिगर्ताधिपतिःश्रुत्वाकुलाख्योनृपसत्तमः॥२८॥कारयामासशिखरं
महाविभवविस्तरं॥दृष्ट्वापुण्यंशिवानाम्नासदासंनद्धमोदयं॥२९॥तत्रस्थानिचतीर्थानिजिना
त्याध्युषितानिच॥सर्वमुमुदिरेतत्रमहोधन्यावयंह्यहो॥३०॥इत्युक्तेजनाःसर्वेऋषिभिःस
हसंगताः॥सिद्धतीर्थेषुसर्वेषुमहामहिमकांक्षिणः॥३१॥ददुर्वरंतमुनयःपुष्करिण्येमहाद्वि
जाः॥शिवपुष्करिणीह्येषासर्वलोकेषुविश्रुता॥३२॥सर्वपातकसंहारकारिणीभवतात्सुभा॥

वस्यकारुण्यवशान्नवहिते॥७१॥ क्वचपूर्वभवेराजंकश्चिद्ब्राह्मणबालकः॥बालक्रीडाकरस्तत्रकाकपक्ष
धरस्तदा॥७२॥वयस्यैर्बालकैः सार्धंसरस्यांस्नानमज्जनः॥कृत्वाशिवालयेसूक्ष्मंपाषाणंलिंगमुत्तमं॥७३
संस्थाप्यबालकैः सार्धंसंस्नाप्यसरसीजलैः॥हस्तलब्धानिपुष्पाणिपत्राणिचविशोषतः॥७४॥आह्
त्यपूजयत्येतपक्वैर्नैवेद्यमाचरन्॥नत्वास्तुत्वाचतल्लिंगंविप्रबालोयदत्तवान्॥७५॥मंत्रोनमः शिवा
येतिपूजादानेघभञ्जनः॥तस्मिन्नुजन्मनिराजेंद्रमहदैश्वर्यमाप्यच॥७६॥देहांतेभगवल्लोकेसुखाभो
गान्यथेच्छतः॥कल्पांतेकर्मशेषेणजातोभूमंडलेश्वरः॥७७॥अत्रापिश्वर्यसंपन्नःशिवपूजापराय
णः॥भुंक्ष्वभोगानिहाद्यापिलिंगदानप्रभावतः॥७८॥पूर्वेद्युर्मंदरराजन्मदसीश्वरसंनिधौ॥मुनिवर्य
स्तदाजग्मुःसनकाद्यानपोत्तम॥७९॥तत्रहर्म्याणिचित्राणिकारितानिशिवाज्ञया॥शिवपूजार
तानांचतत्कथाराधनादिजं॥८०॥शिवायतनकर्तॄणांलिंगस्थापनकारिणां॥लिंगोद्धरणकर्तॄणां

तंदाकोरमकारिणं॥८१॥निर्मातृणांमार्गमध्येमंडपायतनानिच॥मिष्टान्नदानशीलानांराजन्यन्या
यवर्तिनां॥८२॥सदाचारपराणांचपरोपकृतिनांसदा॥महादानकराणांचतीर्थसेवारतात्मनां॥८३॥
अग्निहोत्रपराणांचसदासंतोषशीलिनां॥सदाशिवकथानित्यंश्रोतृणांसत्यवादिनां॥८४॥तिष्ठांयो
ग्यानितद्दृष्ट्वामुनयोहर्षनिर्भराः॥प्रणम्यदंडवद्भूमौलग्नांजलिपुटास्तदा॥८५॥तेपप्रछुःसांबमीशानंप्र
श्रयावनतानृपा॥पार्वतीकांतदेवेशइंद्रसेनाभिधोनृपः॥८६॥लिंगपूजारतानित्यंलिंगदानैकतत्परः॥
तस्ययोग्यंगृहंकिंवाकुत्रास्तिब्रूहिनोकरे॥८७॥इतितेषांवचःश्रुत्वासांकरःप्राहतानृषीन्॥विप्राःशृणु
तमद्वाक्यंसारात्सारतरंपरं॥८८॥ममलिंगस्यदानस्यममदेहनचान्यतः॥पिष्टंवापार्थिवंवापिसैकतं
रेणुमेववा॥८९॥विप्राःशृणुतमद्वाक्यंलिंगदानेनिरोदयं॥अबुधावाथबुधावालिंगदानाद्विमुच्यते
९०॥बालोवास्थविरोवापितरुणोवापिमानवः॥लिंगदाननमस्तस्यममदेहेलयेव्रजेत्॥९१॥लिंगर

पिणमीशानंदृष्ट्वापोपैः प्रमुच्यते॥लिंगस्यदर्शनंपुण्यंदर्शनात्स्पर्शनंतथा॥१२॥स्पर्शनार्चनंपु
ण्यमर्चनाद्धानमुत्तमं॥पंचब्रह्ममयंलिंगंज्ञात्वासंपूजयेन्नरः॥१३॥सद्योजातादिसृष्टिः स्यात्तत्पुरु
षादिचसंहृतिः॥ईशानादिस्थितिर्ज्ञेयातस्मात्सेवंप्रपूजयेत्॥१४॥सृष्टिः स्यात्स्थापनकालेअर्घबंधे
स्थितास्थितिः॥जीर्णप्रवाहनकालेसंहारःसमुदीरितः॥१५॥परचक्रोच्चाटनादौसंहारक्रमतोर्चयेत्
राज्यसंतानभोगादिफलकृन्नामुनीश्वराः॥१६॥सख्यादिपूजाकर्तव्यास्थितिः स्यात्सालनेशुभा॥स्व
सीमोतिस्वयंभूतपुरश्चरणकंचरेत्॥१७॥मयोक्तरीत्याविप्रेंद्राअन्यथाह्यभिचारिका॥सख्यादि
रूपंज्ञात्वैवलिंगपूजांसमारभेत्॥१८॥तस्मादेतस्यनपतेर्ममदेहनचान्यतः॥इत्युक्त्वांतर्दधेनंभुक्त
त्रैवगिरिकंदरे॥१९॥ऋषयोपिनमस्कृत्यस्वस्वस्थानंययुर्नृप॥त्वमपिश्रद्धयाभूपलिंगार्चनपरोभव
१००॥इत्युक्त्वांतर्दधेतत्रदुर्वासाःसहशिष्यकः॥इंद्रसेनोपिनृपतिः शिवपूजापरोभवत्॥१०१॥

एकदासमसभामध्येमंत्रिभिः परिवारितः॥उपाविशन्महाराजारत्नसिंहासनेशुभे॥६२॥अस्तु
वन्स्तोत्रपाठंश्चसूतमागधवंदिनः॥यदृच्छयामहायोगीदुर्वासाःशंकरोव्रजः॥६३॥आययौसु
महातेजाः शिष्यैः पंचशतैर्वृतः॥तमागतमभिप्रेत्यचंद्रसेनोनृपोत्तमः॥६४॥आयुच्छयासनंत
च उपवेश्यतनः शुभे॥अर्घ्यपाद्यादिभिः पूज्यकृतांजलिरभाषत॥६५॥दुर्वासयोगिनोश्रेष्ठत्रिका
लज्ञमहामते॥तवदर्शनमात्रेणपावितेमहत्कुले॥६६॥ममपूर्वभवंब्रूहिचक्रवर्तिकुतोह्यहं॥वर्त
येहंसदायोगिन्नेतद्श्रवणकौतुकी॥६७॥त्रिगर्जन्मसमदानेनमामुद्धरनमोस्तुते॥इतितस्यव
चः श्रुत्वादुर्वासाहस्मयन्नृपं॥६८॥अधुनामंदरगिरेरागतोस्मिनवांतिकं॥तत्राश्चर्यंश्रुतंदृष्टं
वदिष्यामिसमासतः॥६९॥तवैश्चर्यमिदंसर्वंशिवपूजाविधेःफलं॥शिवपूजालिंगदानंमहदैश्चर्यका
रणं॥७०॥उर्वीतलजन्मनवराजवर्यकृतंत्वयालिंगवरप्रदाने॥तद्धाल्यकक्रीडनकेचयत्कृतंशि

ओंनमेघनिघोषनिर्भरो॥१॥वरदोरुतभोघंकरदोरुतदोसिकोवासुक्यादिभुजंगेंद्रनित्यध्या
नासनादिकं॥१०॥इदंक्षेत्रवरंपुण्यंसर्वलोकेषुविश्रुतं॥सर्वदाध्यायमानंसंसारभयनाशनं॥११॥
सद्योदंप्रतिघातसर्वदुखनिवारकं॥सर्वमोक्षप्रदंनृणांसदाविजयवर्धनं॥१२॥तार्क्ष्यभीरुकना
गेंद्रवासुक्यभयदंसदा॥पुरासितमहानागभीरुकादितिमोक्षणं॥१३॥सर्वनागापहंपुण्यंसंग्रामवि
जयप्रदं॥ऋषय०॥भगवन्सूतनोब्रूहिकथंनागादितिःपुरा॥१४॥असितोपिचनागांतात्मकुतो
भूलेनहेतुना॥नागश्चकीदृग्नामास्यःकथंमुक्तोभवत्ततः॥१५॥एतत्संनायमेत्तानस्त्वद्धिनाना
परासुवि॥सूत०॥शृणुध्वमृषयःसर्वेगुह्यंपावनंकथं॥१६॥पुरासंवर्तकेकल्पेसर्गादौकश्य
पोमुनिः॥अदित्यांजनयामासेसर्वदेवान्सवासवान्॥१७॥तदावृधिरदेवाःकश्यपस्यचस
म्मतिं॥अदितिःपोषयामासकालेकालेमुदान्विता॥१८॥सर्वेकिंनरोरगयक्षोबालकेलिकुतो

द्यमाः॥ दिनेदिनेसुतान्दृष्ट्वामोदमानाचतान्मुनिः॥१७॥एवंदिनेषुगच्छत्सुकदाचिदसितोमु
निः॥आययौकश्यपंद्रष्टुंसुराश्चैवकिशोरकान्॥१८॥तदादितिर्लालयंतीपुत्रांछ्रुत्वापरासती॥
नविवेदऋषिंसाध्वीहारदेशमुपागतं॥१९॥एकंक्षालयतीबालमन्यंभूषयतीपरा॥पाययंतीत
थाकंचभोजयंतीसमाकुला॥२०॥रामयंतीरदंतंचधावयंतंगृहीत्वा तां॥स्तनदात्रीतथाकस्मैप
रस्यफलदात्र्यपि॥२१॥आच्छादयंतीवसनैःक्षीतालुंबालकंतदा॥पाययंतीतृषार्तंचवारयंती
द्रुतंगतं॥२२॥उत्थापयंतीसवलितमलसंस्थापयंत्यपि॥आरोहयंतीकेशोरमन्यंचकलभंचसा
२३॥निवेशयंतीस्वांकेकमाश्लिष्यं तीतदांकं॥गमयंतीकरंगृह्यमीलयंतीदृशौतदा॥२४॥भ
र्त्सयंतीमृषावादंवचयंतीतथाक्षरं॥गाययंतीतथाबालंधावयंतीपुरःस्थयं॥२५॥यद्विंदत्यादं
डयंतीक्षेपयंतीचलावकैः॥उच्चमारोहयंतीचवीजयंतीभ्रमादितः॥२६॥इत्यादिचेष्टावत्यांगं

मुनिर्दृष्ट्वा चुकोपह॥अहोस्त्रियोमदांधाहिपुराविद्भिरुदाहृतं॥२९॥तथ्यमेवचतद्वाक्यमतः क्षिप्रंकरोम्यहं॥ द्वारस्थंमांचदृष्ट्वापिजडोन्मत्तस्वरूपिणी॥३०॥नसत्कृतवतीहास्यागर्वनिर्वपियाम्यहं॥जयेदितिमत्वबुद्धेसदोन्मत्तस्वरूपिणी॥३१॥मामवज्ञायसेयस्मादेतयीभव चाधुना॥ मद्यमोसरलानित्यंसदोन्मत्तवतीभव॥३२॥इतिशप्त्वादितिंक्रोधाद्ययौतत्रासितोमुनिः ज्ञात्वादितिरभिव्रज्यरुद्धामार्गंमुनेःसती॥३३॥पपातपादयोस्तस्यक्षमस्वमुनिपुंगव॥अज्ञानाहंद्विजश्रेष्ठबालकेलिसमाकुला॥३४॥स्त्रियःस्वभावतोमुग्धास्तत्रापिनिशुमध्यगाः॥मूढान्मूढतरास्तत्रतदातद्वशगेंद्रियाः॥३५॥एकोपराधःक्षंतव्यःसाधुभिर्जितकाशिभिः॥भवांस्तपस्वीज्ञानंच सर्वज्ञःसमदर्शनः॥३६॥दयांकुरुमहायोगिन्दयासाराहिसाधवः॥इतिसंप्रार्थितःसाध्व्यासितोमुनिसत्तमः॥३७॥ध्यानंतोभूत्वातदाव्यग्रोवाचसुरमातरं॥अदितेमद्वचःकापिनासत्यंचभवेत्क्वचित्॥३८॥

लिंगदानपरोनित्यंविप्रेभ्यःसन्नपोत्तमः॥१॥भुक्त्वाभोगाननेकांश्चपुत्रंसंस्थाप्यभूतले॥२॥हरेर्नाम्नि व
सायुज्यंलेभेसनृपतिर्द्विजाः॥३॥इत्यादि॰ससप्तनवतितमोध्यायः॥सूत॥उत्पुरस्तान्महाक्षेत्रंकोटि
मारमितिविश्रुतं महापातकसंहारिधाराधारापरिष्कृतं॥१॥सर्वाभीष्टप्रदंनृणांदृष्टप्रत्ययकारकं
क्षेत्राणमुत्तमंक्षेत्रमेकेलासंविदुर्बुधाः॥२॥ऋषिभिःसेवितंनित्यंदेवसंघैरुपासितं॥सर्वर्तुकुसुमोपेतं
वृक्षखंडोपशोभितं॥३॥सदाकुसुमगंधाढ्यैपुष्पनित्रसकारितं॥परागास्वादनोन्मत्तभृंग मद्भुरसं
कुलं॥४॥कोकिलारावविशदकिंनरीभिरुपासितं॥गायद्गंधर्वविलसद्धारातटकुटैर्युतं॥५॥नानाक्षेत्र
मुनिव्यूहसेवितद्विगुहांतरं॥तपःस्वाध्यायनिरतद्विजवृंदनिषेवितं॥६॥सदाग्निहोत्रधूमाढ्यासुरभी
कृतदिक्तटं॥वौषडाश्रावयेत्यादिशब्दजीवितकंदरं॥७॥नानामृगगणाकीर्णवनराजिविराजितं॥
प्रद्योतनकरादित्यकमलावलिशोभितं॥८॥विप्रगृहारसंमर्दिसरित्तटकुटैर्युतं॥वर्षधाराभरा

भवद्धरिः ॥४७॥ निर्गत्यकुंडिकामध्यात्सागरंचप्रविश्यच॥ हत्वातेदानवंविष्णुरुद्धारनदाश्रुते
४८॥विरहोद्दीपितासातुम्रियमाणापतिंतदा॥दत्तंनतीर्थसुबहूनाप्यकौमारजागले॥४९॥धारा
नद्योरुतस्नानाद्दृष्ट्वासावासुकिंतदा॥मुक्तशापादिवंयातामुक्तपाशाद्धिनोत्तमाः॥५०॥शापमो
क्षकरंह्येतद्ब्रह्महत्यादिनोधनं॥सर्वसंपत्प्रदंह्येवंकौमारमृषिभिः स्मृतं॥५१॥इत्यादिमहापुरा
णेनवतितमोध्यायः॥ ऋषय॰॥भगवन्सूतसर्वज्ञवासुकिः केनहेतुना॥पातालवसतिंत्यक्त्वास्क
न्देसेनासमन्वितः॥१॥अस्मिन्क्षेत्रवरेपुण्येसह्यपादस्थितः सदा॥केलासशिखराद्वासंत्यक्त्वा
स्कंदोमहीतले॥२॥निवासमकरोत्कस्मादेतन्नोब्रूहिसूतज॥सूत॰॥शृण्वंतुमुनयः सर्वेक
थामतिपुरातनीं॥३॥कौमारसलमेकल्पमात्रानागाभुजंगमाः॥गरुडेनहताः केचित्केचित्पा
तालमन्वयुः॥४॥महाबिलंगताः केचिन्नेरवल्मीकमध्यगाः॥इतिनानाकृतंसर्वंनागराजकु

लेमहत्॥५॥बिलेप्रविश्यगरुडस्तत्रापिहतवान्बहून्॥मित्वावल्मीकमध्यस्थानभक्षय
दरिंदमः॥६॥पातालेकंदरेनाकेबिलेचगरुडस्तदा॥अंतःप्रविश्यकुपितोहतवान्नागसंचया
न्॥७॥हतेनागकुलेदृष्ट्वावेनतेयेनभूसुराः॥कदाचिद्वासुकिर्दृष्ट्वाबिलमग्नेमहोदये॥८॥क्ष
मंडलरलोघ्रदीप्तानोषदिकटा॥विषज्वालाग्निनिर्दग्धदशयोजनभूरुहा॥९॥गरुत्मानभय
क्रुद्धःपक्षाभ्यांचजघाननं॥तुंडेनखंडयामासनखैर्विदारच॥१०॥गाढप्रहारैरभिहतोवा
सुकिर्मूर्छितोभवत्॥वमन्मुञ्चन्सरुधिरंवक्त्राभ्यश्चनिरंतं॥११॥एवंनिश्चेष्टकायंचपन्नगं
ह्यविषंतथा॥गरुडंतंवेनतेयंचकश्यपोदृष्टवांस्तदा॥१२॥रुदंतंचपतंतंचवासुकिंप्रेक्ष्यतंमुनि
उवाचवेनतेयंसकृपाविष्टमनामुनिः॥१३॥वत्समुंचमहासर्पंवासुकिंरुधिराप्लुतं॥सार्द्र
संत्वमकार्षीश्चशिवभक्तंचवासुकिं॥१४॥इतितद्वचनंश्रुत्वातत्याजभयंकपिः॥वं

देचरणोनस्यकश्यपस्यमहात्मनः ॥१५॥क्षुद्धाबाधेतमांचनदुपायंवदस्वमे॥इत्युक्तवंतंगरु
डंकश्यपः प्राहसांत्वयन्॥१६॥गत्वारमणकद्वीपेसागरोत्तरवर्तिनं॥तत्रत्येभक्षयस्वत्वंम्ले
धानांचकुलेमहत्॥१७॥तत्रैकोवर्ततेविप्रः किरातीसंगमोत्सुकः॥साहसंतत्रमाकार्षीर्विप्रहि
त्याभवेन्नदा॥१८॥इत्युक्तवंतंपितरंपुनराहखगेश्वरः॥ज्ञास्येहंचकथंतात्तन्मेब्रूहितः स्थितंहि
जे॥१९॥तदुपायंवदस्याद्यभूयोभूयोनमः॥ कश्यप०॥गच्छत्वंवैनतेयाद्यजहितोच्छबराधमान्
केवलंब्रह्महत्यापविप्रोसौत्वन्मुखंगतः॥उद्गिरस्वतदातंचध्यानेनमहतायुतं॥२१॥इत्यनुज्ञा
प्यगरुडंप्रेषयामासकश्यपः॥दृष्ट्वात्वजंनिष्प्रभंतंतुजघ्रातातिखेदितं॥२२॥वासुकिंरूपया
प्राहसांत्वयंस्तस्यमानसं॥कश्यप०॥वासुकेशृणुमद्वाक्यंतपसाराध्यशंकरं॥२३॥निराहारो
जितक्रोधोनासाग्रन्यस्तलोचनः॥त्रिकालमर्चयंश्छंभुंभक्त्यापरमयायुतः॥२४॥एवंबहुति

अनुभूयेवमल्पोपनिवारयितुमक्षमः॥तथापितववात्सल्यादवधिंशृणुभामिनि॥३९॥तमः पत्नी
भवार्यस्यपिशुनाख्यातिनामतः॥त्वत्कुटिकाजलेविष्णुर्नलमीनवपुःकदा॥४०॥अवातरिष्यतित
दोवरोद्धारणहेतवे॥अन्वेषयिष्यसित्वंचभर्तरंविरहातुरा॥४१॥दृष्ट्वादृष्ट्वातरंगेलाकौमारंत्रापयि
ष्यसि॥धारानद्योःकृतस्नानामध्यान्हेचश्रमातुरा॥४२॥तदाद्रक्ष्यसिनागेंद्रंवासुकिंस्कंदसंयुतं॥
मुक्त्वात्रापंचमुदितंत्रापयिष्यसिकश्यपं॥४३॥इतिचोक्त्वायोविप्राह्यसितोऽपिसत्तमः॥त्रापो
दितादितिः साचकश्यपायन्यवेदयत्॥४४॥कश्यपोपिचतच्छ्रुत्वाअदितेःत्रापकारणं॥सर्वंकालं
स्तेमत्वालक्ष्मीमासतपोनिधिः॥४५॥अदितिर्विप्रत्रापेनतमोभार्यविभूवसा॥पिशुनाख्यो
भ्रूभामभ्यमासरतांभवत्॥४६॥सदोन्मत्ताचकुलटासर्वप्राणिविहिंसका॥भर्तुर्गेहेवसंतीच
दिनेनिन्येमिचारतः॥४७॥वेदानादायतमसिसागरंप्रतिगच्छति॥देवकार्यंचिकीर्षुश्चनलमीनो

वज्रकरः

लेविनुमर्हसि॥इतिनंभुवचःश्रुत्वावरंवव्रेनदाहिरः॥स्वामिन्सर्वजगन्नाथवेननेयादितोह्यहं॥निराकु
रुष्वतद्बाधांजगत्पूज्योभवाम्यहम्॥३५॥सदात्वच्चरणांभोजभक्तिरस्तुसुनिश्चला॥श्रुत्वाहिराजवचनं
नोकरःप्राहतुष्टधीः॥३६॥वासुकेशृणुमद्वाक्यंभाविकल्पममात्मजः॥मायिकानसुरानहत्वाकौमारचा
गमिष्यति॥३७॥नोकरस्त्वात्मजानस्मद्वसनंप्रदास्यति॥तदापूज्योसिभागींद्रदेवमानुषराजसैः॥३८॥
सर्वाभीष्टप्रदोभूत्वावत्सिमहीतले॥येत्वांभजंतिलोकेचतेषांसिद्धिप्रदाभव॥३९॥क्षिप्रंसिद्धिकरंक्षेत्रं
धारातीरमनोरमं॥अद्यप्रभृतिनागेंद्रतत्रतेमास्तुतद्दयं॥४०॥कुमारंगिरिमासाद्यसकुटुंबःसुखीभव॥
ममपादांबुजेतस्तुभक्तिरव्यभिचारिणी॥४१॥इत्युक्त्वांतर्दधेशंभुस्तत्रैवगिरिगह्वरे॥वासुकिस्तुतदाप्रीतः
सकुटुंबोययौगिरिं॥४२॥ध्यायन्सदास्कंदसेवांशिववाक्यप्रचोदितः॥धारातटेसदाध्यास्तेशिवपूजापरायण
णः॥४३॥इत्यादि॰नवनवतितमोध्यायः॥९९॥ऋषय॰॥सूतसर्वज्ञभगवन्सुब्रह्मण्यकथांशुभां॥

४स्कंदस्तदास्थापयित्वास्वोत्संगेनवंभुजंगमं॥पूजाहेतंतत्रकृत्वाकल्याणायप्रदास्यति॥४

ब्रूहिनः श्रद्धानानांकलिकल्मषनाशिनीं॥१॥मायेयादेत्यपुत्राःकेकथंजाताःकथंहताः।सुब्रह्मण्यः
कथंजातःसर्वदैत्यनिषूदनः॥२॥कुत्रचित्तस्यकल्याणंवासुकिर्वर्तवान्कथं॥जगत्पूज्यःकथमभूद्
तद्विस्तरेणवद॥३॥सूत०॥शृणुध्वमृषयःसर्वेसुब्रह्मण्यकथांशुभां॥नातिविस्तरतोवक्ष्यमवंतः
शृणुतादरात्॥४॥गदितुंविस्तरेणेमांनालंवर्षशतैरपि॥पुरात्वकश्यपोदित्यांषष्टिकोटिमितान्बहून्
५॥असुरान्जनयामासमहाबलपराक्रमान्॥तेषामधिपतिश्चाभूदसुरेंद्रइतिश्रुतः॥६॥तस्य भा
गमभीप्सुनामसुराणांसुरैःसह॥युद्धंबभूवसुमहद्न्योन्यजयकांक्षिणः॥७॥तदाप राजितादै
त्याविघ्नुनासहिताःसुराः॥पातालंविविशुःसर्वेअसुरेंद्रसमन्विताः॥८॥सतुमंगलकेनित्यंजनय
मासपुत्रिकां॥अतिसुंदरसर्वांगयुवचित्तप्रमाथिनीं॥९॥मायांकोनिमतींदिव्यांसाक्षान्मायेवचा
परां॥तांचसंप्रेषयामासकश्यपस्यांतिकंपितुः॥१०॥सागत्वाकश्यपंवव्रेपुत्रंदेहीतिसादरं॥तांतदा

रमयामासकश्यपः स्मरदीपितः॥१॥तस्योवेजज्ञिरपुत्रामहाबलपराक्रमाः॥शूरपद्म :सिंह
क्रोगजास्य स्तारकस्तथा॥२॥एतमायासुताःक्रूराश्चत्वारोलोकविश्रुताः॥तानादायसुतान्
सुक्रूरसुरेंद्रगृह्ययेयो॥३॥दित्येंद्रोपिचतानदृष्ट्वासुरान्नाममतावलान्॥एकदातान्समाहूयअसु
रेंद्रोब्रवीद्वचः॥४॥सुक्रंचगुरमासाद्यभुश्रूषानिरतास्तदा॥अभ्यस्यमंत्रराजेचनपश्चरतभोसु
राः॥५॥इतितस्यवचःश्रुत्वाशूरपद्मादयासुराः॥सुक्रस्यनिकटंगत्वानमश्चक्रुर्महाबलाः॥६
कविरुत्थायतान्बालानाशीर्भिरभिनंद्यच॥उपासन्मंत्रराजेचपंचाक्षरमनुत्तमं॥७॥अस्त्रमं
त्रान्बहूनादाच्छिष्याणांहितकृत्कविः॥उवाचपरमप्रीत्यादृष्ट्वातान्दैत्यबालकान्॥८॥वत्साःशृ
णुतमद्वाक्यंयुष्मदिष्टप्रदायकं॥भूमेरुत्तरदिग्भागेवटद्वीपेतिपावने॥९॥पूजयित्वामहादेवंवी
रयागपुरःसराः॥तपश्चरतसद्भक्त्याप्रसादात्सुरमेत्रितुः॥१०॥युष्मदिष्टंभविष्यतिमरसामन्य

थैकालेकदाचित्सावर्तीपतिः॥ आविर्बभूवसगणस्तपसातस्यतोषितः॥२५॥ वासुकिस्तुतदादृ
ष्ट्वानंकरंलोकनेकरे॥ प्रणम्यदंडवद्भूमौतुष्टावगिरिजापतिं॥२६॥ प्रणमामिजगन्नाथंविश्वरू
पिणमव्ययं॥ सच्चिदानंदसंदोहंचिदात्मानंजितक्रुधं॥२७॥ योगिध्येयमनाधारमाधारंजग
तामपि॥ कालंकलयतांस्तुत्यंस्तुतिरूपस्थितिप्रियं॥२८॥ मृत्युंजयंमहात्मानमवाङ्मनसगोचं
रंधातारंसर्वलोकानांहंतारंभंगुरावतः॥२९॥ सर्वेश्वरंत्रिपुरसूदनमादिदेवंजन्मांतिगंभवभ
यापहरंवरेण्यं॥ गंगाधरंहिमसुताप्रियमंतशून्यंनित्यंनमामिसकलागसमंतकायं॥३०॥नी
लकंठंविरूपाक्षंनित्यसुंदरमव्ययं॥ सर्वदेवमयंशांतंकामारिंप्रणतोस्म्यहं॥३१॥ इतिस्तुत्वामं
हादेवंभक्तार्तिघ्नंसदाशिवं॥ ध्यायमानस्तदातस्थौभक्त्यापरमयायुतः॥३२॥ तद्भक्तिवशगः शं
भुर्वासुकिंप्राहपाणिना॥ वरंवरणीयमंतेवासुकेमनसेप्सितं॥३३॥ त्वद्भक्त्यातोषितश्चाहंमावि

मोहिताः॥मत्वापुत्रंहरंतेन्यंव त्रिरेवमुत्सुकाः॥३१॥त्वत्सुतेनविनाशंभोभवतोब्रह्मणस्त
था॥अवध्यत्वंपुनर्देहिकरुणाकरशंकर॥३२॥इत्थंवचस्तदादेव्यैस्तथादत्वायथोहरः॥मायया
मुदिताः सर्वेस्वस्थानमगमन्द्विजाः॥३३॥मयेनकारयामासुः सागरेपुरमुत्तमं॥वीरमाहेंद्र
केनामजलदुर्गमहाद्भुतं॥३४॥तत्रस्थित्वास्वयंसर्वेदत्वानिवास्यचागताः॥भूरपभातरीरेषु
स्वकीयान्देत्यदानवान्॥३५॥स्थापयित्वाचबुभुजेभोगान्दिव्याननेकशः॥इत्थंगतेषुकाले
षुकदाचिद्देवतागणाः॥३६॥मंत्रयित्वातदान्योन्यंप्रेषयित्वाचमन्मथं॥कृत्वाहरतपोविघ्नंगिरि
जायोगशंकरं॥३७॥तयोः क्रीडांकारयित्वाविघ्नंकृत्वातदापिच॥अग्निंवायुंप्रेषयित्वावीर्यंहर
वणेक्षिपन्॥३८॥तत्रोदभून्महासेनः शरजन्मषडाननः॥तंदृष्ट्वाविबुधाः सर्वेहरसूनुंमहाबलं
३९॥स्तुत्वाचविविधैः स्तोत्रैर्देवकार्यंव्यजिज्ञपन्॥कदाचिद्धिरजाबिंबाजज्ञिरेनवसूनवः॥४०॥

वीरबाहुमुखावीरामहाबलपराक्रमाः॥तैरन्वितोमहासेनओमित्युक्त्वासुरान्प्रति॥४४॥ययौच
प्रमथैःसार्धंस्वामिकार्तिकमुत्तमं॥विश्वकर्मणिमाहूयतत्रवैनिर्ममेपुरं॥४५॥निवासमकरोद्दिव
स्तस्मिन्पुरवरेशुभे॥क्रौंचंविदार्यनिर्गत्यचहत्वावैतारकासुरं॥४६॥चालयित्वापुरंतस्यवीरमाहेंद्र
कंगुहः॥हत्वागजासुरंघोरंसिंहवक्त्रंमहाबलं॥४७॥सचिवांस्तस्यसेनान्योहत्वातद्बलमुल्बणं॥
विदार्यश्रुरपद्मानेमयूरंकुक्कुटंतदा॥४८॥मयूरंवाहनंकृत्वाकुक्कुटंचध्वजोपरि॥मज्जयित्वाचपुष्प
दोभायंत्रोकरात्मजः॥४९॥गणेशोःसहितःस्कंदःकुमारगिरिमाययौ॥तत्राजग्मुर्देवगणाऋषयः
सह्यवासिनः॥५०॥दृष्ट्वास्कंदंमहात्मानंकुमारंपार्वतीसुतः॥तुष्टुवुर्विविधैःस्तोत्रैःप्रणम्यचपुनः
पुनः॥५१॥ववर्षुःपुष्पवर्षाणिननृतुश्चाप्सरोगणाः॥जगुर्गंधर्वपतयोनेदुर्दुंदुभयोदिवि॥५२॥

गोरक्षाद्याः पूर्वसिद्धाः श्रविष्ठाद्या महर्षयः॥ अनंताद्यानागगणा आजग्मुर्द्रष्टुमुत्सुकाः॥४०
वासुकिस्तु तदा नागः सकुटुंबः सहानघ। दृष्ट्वा गुह्यारण्यं सर्ववेदपादयोरपि॥५१॥ प्रसन्नेनांक
रिंमत्वा तदंद्रः स्वसुतां शुभां॥ अर्पयित्वा चतानस्मै न्यवेदयत वासवः॥५२॥ देवसेनामिमां कन्यां
सुस्त्रीप्रियभाषिणीं॥ अंगीकुरुष्वलिमारक्षसर्वदा जगदीश्वर॥५३॥ इंद्रस्य वचनं श्रुत्वा स्कंदः प्र
हृदयानिधिः॥ दिवंद्रश्चणु महाकंश्रुतिसारं तवेष्टदं॥५४॥ ऋषिभिर्देवसंघैश्च मसुरस्वामिकार्ति
के॥ कल्याणं कारयत्वेनामंगीचक्रे महोत्सवं॥५५॥ स्कंदवाक्यमिति श्रुत्वा सर्वमुदितथा॥ इंद्रो
पितोषमगमन्मज्जन्म सफलंत्विति॥५६॥ तस्मिन्कोलवासुकिश्च मुनींद्रैः सह वासिभिश्च प्रण
म्यप्रांजलिकृत्वा ददृशुर्ऋषिभिः सह॥५७॥ इति प्रणम्य गुहमनंतस्य ज्ञासिन्यवेदयन्॥ ऋषयः॥

गोचराः।इत्युक्तोप्रेषयामाससुरदीश्चतदोत्तमाः।२१।तदुद्दिष्टाधनाजग्मुर्वटद्वीपंमहासुराः।वि
रयागंतदाचक्रुःशिवध्यानपरायणाः।२२।कुंडमध्येवज्रमयंस्तंभंसंस्थाप्यतेसुराः।अधश्चोर्ध्व
पादाश्चस्तंभायनिश्चलास्तदा।२३।अग्निज्वालादग्धदेहास्तथादीप्याकुतोभयाः।तपश्चक्रुःशि
वंभक्त्याध्यायंतःपरमेश्वरं।२४।तेषामुग्रेणतपसाजज्वलुःसर्वदिग्दहाः।चुक्षुभुःसागराःसर्वेचचा
लुवसुधातदा।२५।इत्थंतपस्यतांतेषांकदाचिच्छंकरःस्वयं।पक्ष्यैरीवहुधातेषांमनःस्थेर्यंविचि
त्यच।२६।आविर्बभूवपुरतस्तेषांशंभुरनामयं।उवाचपरमप्रीतस्तेषामुग्रेणकर्मणा।२७
वरंवृणीध्वंभोबालावरदोहंसमागतः।प्रोन्मील्यनयनेपद्मपंकेरुहकरणाकरं।२८।प्रणम्यदं
डवद्भूमौस्तुत्वास्तोत्रैरनेकशः।कृतांजलिपुटाःसर्वेविप्रेश्वरमब्रुवन्।२९।अवध्यत्वंसुरःसेंद्रै
नवोरगराक्षसैः।सहस्त्रांधिपत्यंचदेहिनःपरमेश्वर।३०।परस्परंमंत्रयित्वाशिवमायावि

ममप्रियंक्षेत्रंकौमारमितिविश्रुतं॥महापातकसंहारिसर्वाभीष्टप्रदंभवेत्॥६७॥मंत्रसिद्धिस्त
पःसिद्धिरस्मिन्भवतुसत्वरं॥इदंत्रसन्नदिवसंस्कंदषष्ठिरितिश्रुतं॥६८॥महोत्सवकरंभूया
त्सर्वाभीष्टप्रदंभुवि॥इत्युक्त्वाप्रययौस्कंदस्त्रृषिदेवगणैःसह॥६९॥स्वपुरंप्रतिविप्रेंद्रकल्याणायरु
द्योद्यमः॥तस्यांपश्चांवासुकिश्चधारातीरमनोरमे॥७०॥उवासतत्रवल्मीकेस्कंदोऽपिसंयु
तः॥सर्वैतंपूजयामासुर्मनवस्त्रृषिभिःसह॥७१॥स्वाभीष्टैर्लब्धिरतत्रअचिरादेवसर्वदा॥कुमा
रसंनिधानद्योधारायांस्नातियोनरः॥७२॥अश्वाविंशतिभेदांस्तेनरकान्नापभुंजते॥तस्मान्मु
मुक्षुर्मनुजागच्छेत्कौमारंतंगिरिं॥७३॥सर्वान्कामानवाप्नोतिनात्रकार्यविचारणा॥इ
त्यादि० श्रीस्कांदसह्याद्रिखंडेसुब्रह्मण्यक्षेत्रवर्णनंनामत्रानतमोध्यायः॥२००॥७

ऋषयऊचुः॥भगवन्सूतसर्वज्ञअष्टाविंशतिनारकान्॥तेषांस्वरूपंतद्योग्यंपापंवापिमहामुने
१॥कानिपापानिहत्वोर्ध्वमनुजामृदबुद्धयः॥नरकान्कान्व्रयास्यंतितद्ब्रुत्वाविप्रमादिनः॥२॥सू
तउवाच॥भवंतोधैर्यमालंब्यशृणुध्वंनारकींकथां॥अनन्यमानसाःसर्वेयतोत्यंतमयंनराः॥
३॥प्रधाननरकाणांचनामानिशृणुताधुना॥तामिस्रमंधतामिस्रंमहारौरवरौरवौ॥४॥कुंभी
पाकंकालसूत्रमसिपत्रवनंतथा॥कृमिभक्षोंधकूपश्चसंदंशःशाल्मलीतथा॥५॥प्राणरोधो
विशासनंस्वर्भिवैतरणीनदी॥सारमेयादनंलालाभक्षोवीचिर्भयंकरः॥६॥रक्षोगणांशासंवज्रं
कंटकंक्षारकर्दमं॥दरशूकानलशूलरोधनंपरिवर्तनं॥७॥सूचीमुखंतिरोधानंसूचीशोणित
भक्षणं॥विप्राग्निपरिवीताचेत्यष्टाविंशतिकास्मृताः॥८॥कोमारंजोगलेस्नातस्तान्नयास्य
तिनारकान्॥परस्वहारिणोमर्त्यान्बध्वास्त्रीकालपाशकैः॥९॥पात्यंतेचैवतामिस्रेयमदूतैर्भी

यंकरैः॥कुमारसंन्निधौस्नातास्नानयास्यंतिदुर्गतिं॥१०॥यानारीस्वपतिंत्यक्त्वासंधतामिस्र
केपतेत्॥कुमारउवाच॥भ्रूतद्रोहकरोमर्त्योरौरवेयात्यतेभटैः कुमारसं०॥१२॥यश्चकुसिं
भरोविप्रोभार्यापुत्रादिकंविना॥समहारौरवंयातिस्नातिचेत्तत्रनोपतेत्॥१३॥बंधकृत्यस्पृप
स्त्रीणांकुंभीपाकेपतत्यसौ॥तत्रशेलेपीड्यमानःस्नातिचेत्तत्रनोपतेत्॥१४॥पितरोबांधवाना
ष्टाकालसूत्रेतिविस्तृते॥उपर्यधोग्निसूर्याभ्यांतप्तेतास्त्रमयेखले॥१५॥क्षुधार्तःसंपतेत्तत्र
कुमारेस्नातिनोपतेत्॥योवेदमार्गमुल्लंघ्यकुपथेवर्ततेनरः॥१६॥सोसिपत्रवनंयातिस्नातिचे
त्तत्रनोपतेत्॥राजावाराजभृत्योवाअदंड्यंदंडकारकः॥१७॥इक्षुयंत्रेसयात्यत्रस्नातिचेत्तत्र
नोपतेत्॥प्राणिपीडाकरोमर्त्यस्तत्रतैरेवपीडितः॥१८॥अंधकूपेपतेद्भूमौस्नातिचेत्तत्रनोपतेत्
हरतेयस्तुबालंस्त्रेहेनयातिच॥१९॥अंहोमयाग्निकुंडेचसदंशोपाद्यतेनरः॥कुमारतीर्थेचस्ना

स्वामिन्स्कंदमहासेनप्रणतार्तिप्रभंजन ॥५९॥पुरागरत्नतामस्रोवासुकिः खिन्नमानसः॥न
पसातोषयामाससर्वज्ञंपरमेश्वरं॥६०॥नंकरोमकवात्सल्याद्दत्तवान्यरमंवरं॥यदास्कंदः कु
मारोद्रिंशूरंहत्वागमिष्यति॥६१॥तदातवेप्सितंभूयादित्युक्तोनर्दधेहरः॥तदाप्रभृतिनागेंद्र
स्त्वदागमनकांक्षकः॥६२॥निवासमकरोदत्रशिवसंसक्तमानसः॥कृत्वातस्मैलोकपूज्यमेन
मुद्धरेतिकरा॥६३॥इत्युक्तापातयामासुर्वासुकिंतस्यपादयोः॥ऋषिवाक्यंतदाश्रुत्वागुहउत्थ्र
वीद्दिरं॥६३॥सर्वेशृण्वंतुमहाभागऋषयोदेवमानवाः॥मदंशेनाहिराट्साकंधारातीरमनोरमे॥६४
वासुकीतुममोद्दिष्टःपूजार्हः संभवत्सदा॥देवाश्चमनुजाःसिद्धाऋषयश्चतपोधनाः॥६५॥
धारानद्यांकृतस्नानामांसंपूज्यसवासुकिं॥क्षिप्रंसिद्धिंलभंत्वत्रसर्वेनमस्यासनाता॥६६॥इदं

निपात्यते॥स्नातिचेत्तत्रकौमारेतांनायास्यतिदुर्गतिं॥दस्युमार्गरतोयस्तुगरदोग्रामदाहकः
३१॥वज्रदंष्ट्रोपतेन्मर्त्यःकौमारेस्नातियःकदा॥परस्त्रीमुखमाघ्रातापतेत्सूचीमुखेनरः॥३२
ततस्तस्यचपूर्णनासःकौमारेस्नातियंसदा॥यानारीपतिनाभुंक्तेप्राग्भुंक्तेहातिचोरवत्॥३३
क्षारकर्दमगंत्रीसास्नाति०॥पत्युर्वित्तंवंचयित्वाचोरहार्यकुटुंबिनी॥३४॥परिवर्तव्रजेत्सा
हिस्नाति०॥मंत्रौषधिबलाद्व्यालंगृहीत्वापीडयेच्चयः॥३५॥पतेत्सर्पोग्रहेघोरेस्नाति०॥
अविचारेणयोराजाश्लोरोपणकृन्मुदा॥३६॥सश्लक्ष्णोदनंयातिस्नाति०॥तिलयेषकरोवि
प्रःपतेच्चतिलयंत्रके॥३७॥नित्यंतन्मर्दितांगःसस्नाति०॥यानारीविधवाभूत्वाकेशसंस्का
रकारिणी॥३८॥निराधारेपितासाहिवह्निज्वालार्कदीपितो॥कुमारसंनिधौस्नातानोपतेन्नर
सादिजा॥३९॥राजासक्काचयानारीपतिद्वेषकरीसदा॥विषाग्निमध्यायाचस्यात्तस्नाति०॥४०॥

वेदमार्गेषुधर्मेषुहेतुवादंकरोतियः।अधःशिरास्यनरकेपतेन्मर्त्यस्वधार्मिकः।४१।धूमज्वा
लाःपिबन्तीवःस्नातिचेत्तत्रनोपेतत्।पुराणधर्मशास्त्राणिसोमोहबुद्धिमान्।४२।अनर्घ्यं
प्रवक्तायोजिह्वाछेदनकेपतेत्।जिह्वायांतप्तसर्च्योघैःस्नातिचेत्तत्रनोपेतत्।४३।विघ्नंतनर
कास्तस्यभयंकराःतांश्चनोपेतिमनुजोधारातीर्थनिमज्जनात्।४४।स्वाधीनएवदे
होस्तिक्षेत्रंचापिनकस्यचित्।तथापिनरकेघोरेपतंतीत्येतदद्भुतं।४५।अहोजनानांधिषणा मू
ढान्मूढतराखलु।सद्यःप्रत्ययदंमुक्त्वाद्यन्यंहिरमतेचसा।४६।क्षेत्राणामुत्तमंक्षेत्रंतीर्थानामु
त्तमंत्विदं।स्वर्गापवर्गजनकंसंतोषस्यप्रदंनृणां।४७।सिद्धिदंसिद्धिकामानांधनदंधनकामि
नां।पुत्रदंपुत्रकामानांमोक्षदंमोक्षमिच्छतां।४८।पुरासुधर्मनृपतिःश्रुतोभूद्देवलेनच।कर्षी
वलयायात्रमुक्तश्रापोऽभवत्क्षणात्।४९।ऋषयऊचुः।भगवन्सूतनोब्रूहिसुधर्मीख्यान

सुत्तमं॥सुधर्मनृपतिः केन शप्तोभूद्देवलेनच॥तच्छापः कीदृशोमुक्तः कदाकस्मीवतानृपः॥इ
तिहासमिमंपुण्यंविस्तराद्वक्तुमर्हसि॥२॥सूतउवाच॥महाराष्ट्राधिपः कश्चित्सुधर्मइतिवि
श्रुतः॥वेदवेदांगतत्वज्ञोधनुर्वेदेचनिष्ठितः॥३॥सर्वशास्त्रेषुनिष्णातोधर्मेणापालयन्महीं॥व
चेष्टीयुक्तमार्गेणविचारनृपसदा॥५४॥अतिथेयोमिषुश्रेषुःसाक्षाद्धर्मइवापरः॥शिवप
जापरोनित्यंपुराणश्रवणेरतः॥५५॥एवंगुणवतस्तस्यकदाचित्पित्र्यकेदिने॥प्राप्तेवैब्राह्मण
श्रेष्ठज्ञातवान्नृपतिस्तदा॥५६॥मृगहर्तुकामःसंभारान्मृगयांकर्तुमुद्यतः॥तदावागुरिकैःस
वैश्चतुरंगबलेःसह॥५७॥लोष्टदंडोद्यतकरैर्वागुराभारहारिभिः॥गृहपालगणैश्चापिनिर्य
योनृपतिस्त्वरात्॥५८॥सत्यांटवींप्रविश्यासावहार्षीन्मृगयूथकान्॥रुधिरंघातयन्मिथ्ये
नान्हिपातयमारयन्॥५९॥इत्थंचेतुमुलःशब्दोवनमध्येबभूवह॥राजातुबहुधाविध्यवद्ध

तोनोपतेत्तत्रदुर्गेतौ॥२०॥पंक्तिभेदकरोयश्चयज्ञकृद्भोजनंवरं॥भक्ष्यमाणःकृमिर्ज्ञातेःस्वयं
भक्षन्कृमीन्॥२१॥कृमिभक्षेपतेन्मर्त्यःस्नातिचेत्तत्रनोपतेत्॥अगम्यांयोभिगच्छेत्तत्वगम्यं
स्त्रीचगच्छति॥२२॥भयस्मयस्त्रीपुरुषोतत्रालिंग्यवितिष्ठतः॥सूर्म्याख्यनरकेघोरेस्नातिचे०
२३॥बाधाकृत्सर्वजंतूनांज्ञात्मलीवनकेपतेत्॥कंटकाचितसर्वांगःस्नातिचे०॥२४॥स्वगबा
धांतथाकुर्वन्प्राणरोधंव्रजेन्नरः॥रारवातेभिद्यमानस्नातिचे०॥२५॥श्रद्धाभक्तिविहीनोयो
हंतियज्ञपशून्द्विजः॥पात्यमानोवैतरणेसेहस्नाति०॥२६॥भेरकुड्मलेतूनांवैतरण्यांनिपात्यते
तमोगमयिनद्योयःस्नाति०॥२७॥वृषलीसंगकृन्मर्त्यःशौचमार्गविवर्जितः॥त्यक्तवेदस्यत
ल्लोलालाभक्षोनिपात्यते॥२८॥स्त्रविष्ठाश्लेष्मविष्ठापूयास्रक्पूरितोदरे॥अतिबीभत्सके
घोरेस्नातिचे०॥२९॥आत्मपत्न्यांसगोत्रायांरेतःपातयतेतुयः॥परस्त्रेरेतःपायोसन्नरीचौच

लेएकदातदनुज्ञ या॥वानवासींगतोभूपतत्रैवन्यवसच्चिरं॥६१॥वरदायांकृतस्नानःसंपूज्यम
धुकेश्वरं॥एवमुक्त्वतपरोनिनायदिवसानहं॥७१॥दिवसंसकलमनसस्तत्रैववसतोममा॥अती
तावहवोजाताःक्षणकालाइवामयाः॥७१॥इदानींद्रष्टुकामस्त्वामागतोस्मितवांतिकं॥इत्युक्त
वंतंत्रावंरसूदनुध्यानृपस्तदा॥७२॥स्वगृहंप्रापयित्वैनंपाकाध्यक्षेनियुक्तवान्॥सायान्हेनृपति
:सूदमाहूयेदमुवाचह॥७३॥सूदशृणुचमद्वाक्यंयोभूतेमपितुर्दिने॥ऋषिमाध्यापयाम्यद्य
देवलंमुनिसत्तमं॥७४॥कुरुपाकंस्वादुतरंयच्चतद्विनयोग्यकं॥भवान्जानातिसर्वंनोचेकिंचि
दहंत्विह॥७५॥इत्युक्त्वाप्रययौभूपोदेवलाश्रममुत्तमं॥सुकृतंतंचसुश्रांतंप्रणिपत्यन्यवेदय
त्॥७६॥योभूतेमदृहंगत्वाभुक्त्वामत्कृपयासुनो॥पितृनुद्दरमांचापिभूयोभूयोनमोनमः॥ ३३४
७७॥इतिभूपवचःश्रुत्वादेवलोंगीचकारसः॥सुधर्मोपिगृहंगत्वासुषाप्रविशितेंद्रियः॥७८॥

शबरोपिचतद्भार्त्रोसुसंहृत्वाचकंचन॥महानसेसमानीयस्थापयामासवैरहः॥७९॥केनाप्य
विदितंह्येतत्कृतवांछबराधमः॥प्रातरेवकृतस्नानःशुद्धवस्त्रधरःस्वयं॥८०॥रुद्राक्षमाला
भरणोभस्मोद्धूलितविग्रहः॥निर्यास्यस्तदपाकंचस्वयमेवाकरोत्तदा॥८१॥तेराजभीत्यानि
ष्क्रांतास्तदासौशबराधमः॥नृमांसेनचसंमिश्रंपाकंसर्वंचकारसः॥८२॥कालेसमागतंदृष्ट्वा
देवलंभूपतिस्तदा॥पादौप्रक्षाल्यविधिवद्र्चयित्वाचभक्तितः॥८३॥उपवेश्यासनेलंचपितृ
नावाह्यभक्तितः॥कृत्वापाकंतदाहृतःकृतांजलिपुटोभवत्॥८४॥नृमांसंचमुनिर्दृष्ट्वाचुक्रोधह
पतिंप्रति॥अहोमूढनृपेदानींनृमांसंममदत्तवान्॥८५॥पिशाचइत्यावर्तस्वैश्वर्यमदगर्वि
तः॥अतोवेतालकोभूतामनुष्यांस्त्वंचभक्षय॥८६॥इत्युक्त्वादेवलेगंतुमुद्युक्तेनस्वभामि
नी॥पतित्वापादयोस्तस्यबभाषेवचनंसती॥८७॥मुनेकृपालुर्भर्तानजानातीदमद्भुतं सम्य

कृज्ञानी हि कृत्यंच ज्ञाबेरेण कृतंत्विदं॥८॥तस्यानचनमाकर्ण्यमुनिर्दध्यौचिरंतदा॥ज्ञाबेरेण
कृतंमत्वापश्चात्तापमुपागतः॥८॥तस्मात्तः करुणःप्राहकृपार्द्रहृदयोमुनिः॥अहोक्रोधोमनु
ष्याणांतपः संहारहेतुकः॥९॥क्रोधेननश्यतिस्वर्गोमोक्षश्चापितथास्वयं॥पापानामाकरःक्रो
धः सर्वसंपत्प्रणाशकः॥१०॥क्रोधंजितवतः पुंसस्त्रैलोक्यंतेनविर्जितं॥तस्मादिहपरत्रापि
क्रोधः सर्वार्थनाशकः॥११॥धिङ्मांक्रोधपराधीनंधिक्तमोमेकृपान्वितं॥व्यर्थंनष्टंमवानस्मि
न्मेतुधर्मचारिणं॥१२॥एतत्पापविशुध्यर्थंतीर्थयात्रांकरोम्यहं॥इत्युक्त्वेतंविप्रेंद्रं सुधर्मोदु
खमोहितः॥१४॥पतित्वापादयोस्तस्यरक्षमांमुनिसत्तम॥नजानेकपटंविप्रज्ञाबेरेणकृतंत्वि
दं॥१५॥इत्थंतत्पवचःश्रुत्वादेवलोमुनिसत्तमः॥सर्वेषांमुनिशार्दूलं स्वशापावधिमातनोत्॥
१६॥भुक्त्वेतालवपुश्चरित्वाबहुवत्सरं॥पुण्यंकोवेरिमूलेचकदाचित्त्यापयिष्यसि॥१७॥

न्मक्रोडान्कुरुन्मृगान्॥अवधन्सैनिकाश्चापितदाबहुविधान्मृगान्॥एवंकलकलारावंकृत्वा
कश्चित्सुलिंदकःमृगरूपधरःकुंजेत्यलीयतभयातुरः॥६॥समभाङ्गसमानोसौतंशरेणम
धात्तदागाढप्रहाराभिहतस्तत्रैवन्यपतन्मृगः॥६८॥तंचपितरंदृष्ट्वातत्सुतोदुद्रुवेभयात्त॥
किंचिद्दूरमुपव्रज्यदुःखितोनिपपातच॥सैन्येषासाधनावरस्तस्यतीकारमिच्छुकः॥६९॥चि
तयामासबहुधाकथंजेष्येनृपंलिति॥आत्मन्येवात्मनाचोक्त्वबहुधानिश्चकायसः॥६५॥अय
महाबलोभूपःसमरेहंतुमक्षमः॥उपायेनैवजेतव्योत्यन्थाभेमतिर्भवेत॥६५॥इतिनिश्चित्य
मनसासद्रूपंविधायच॥स्वीकरोरूपंप्राप्यस्वस्त्रीरूपाब्रवीदिदं॥६६॥राजंस्त्वत्पितृगेहे
हंपाककर्मणिकोविदः॥सूदानामग्रणीश्चाहंनियुक्तोचित्तपानके॥६७॥कर्तुंचमत्समोना
स्तिभूतलेकोपिकोविदः॥त्वत्पितामांचसंप्रीत्यालालयामासकोविदं॥६८॥एवंबहुविधैका

तमायांतमभिप्रेक्ष्यवेतालःक्षुधितोभृशं॥७॥डुड्डावज्रघुंवेगेनकक्षीवंतभशातुरः॥कक्षी
वानपिनंदृष्ट्वामहाकायंमहोदरं॥८॥तमेवपश्यंस्तस्थौसशिवध्यानपरोमुनिः॥यावत्समीपमा
गतावत्तस्याभवत्स्मृतिः॥९॥पतित्वापादयोस्तस्यत्राहित्राहीत्यवोचत॥रुदंतंचचुंबंतंचद
ष्ट्वावेतालमद्भुतं॥१०॥उवाचकृपयाविप्रःकोभवानितिसादरं॥तवोदंतंवदस्वाद्यमाभूतेभय
मद्भुतं॥११॥इतितस्यवचःश्रुत्वाप्रणम्यचपुनःपुनः॥उवाचसकलंतस्मैवेतालःस्वापकार
णं॥१२॥वेतालउवाच॥मुनींद्रशृणुमद्वाक्यंपुरासंतप्तसत्तपः॥प्राप्तोहंदेवलेनापिकुताश्चित्का
रणान्मुने॥१३॥इदंशरीरंसंप्राप्यवेतालंचभयानकं॥वर्षाण्यतीतानेकानिक्षुत्तृषार्तस्यसर्व
दा॥१५॥रजस्वलास्त्रियोरक्तंममाहारायकल्पितं॥बालस्त्रियोगृहीत्वाहंपीत्वानेतद्रजस्त
दा॥१६॥हत्वाताश्चपुनश्चाहंताःसोमासमभक्षयं॥स्त्रीमांसंनरमांसंचबहुधाभक्षितंमया॥

१७ यन्नारिताः स्त्रियः पुंसो गणितुंनेवशक्यते ऽलंशिलायतेमत्यै लायोवैकंटकायते १८
यामोवनायतेविप्रसदाचित्तेभयायते। त्वांदृष्ट्वाद्यमहायोगिन्हर्षिताभूत्तवुर्मम १९ उदुरो
दुरविप्रेंद्रदयासारहिसाधवः इत्यलंकासपपातोर्व्यालुवन्करपदावनिं १० तंदृष्ट्वामुनिशार्दू
लः कक्षीवानिदमब्रवीत् वेतालोत्तिष्ठभद्रंतेधैर्यंकुरुमहामते २० शीवेत्रातारिभक्तार्ति
रतिस्तुतिसर्वदा किमर्थंदुःखसेभद्रमागच्छत्वंमयासह २१ धारातीर्थंमहापुण्यंकुमार
स्यचसन्निधौ तत्रस्नात्वाचत्वन्नाम्नामुक्तापंकरोम्यहं २२ तस्तेत्रमहापुण्यंपुरास्कंदेननि
र्मितं महापातकविध्वंसिब्रह्मशापहरंपरं २३ इत्यलंकातमथानीयकक्षीवानपिनिर्ययौ
कौमारक्षेत्रमासाद्यवेतालस्तांप्रयतत्तदे २४ स्वयंसस्मोचतन्नाम्नामुक्तशापोभवत्क्ष
णात् सर्वांगसुंदरोभूत्वासुधर्मोभूत्रपोत्तमः २५ पश्चात्तस्मोस्वयंतीर्थंकुमारस्यचसं

निधौ संपूज्य वासुकिं भक्त्या दानेन चाच्युतः ॥२६॥ महोत्सवं कारयित्वा कक्षीवंतं प्रणम्य च ॥ महाराज्ञ्या योराजा मुदितः प्रियया सह ॥२७॥ भुक्त्वा भोगानने कांश्च पुत्रं संस्थाप्य तत्पदे स्वयं च भार्यया सार्धं कौमारं पुनरागमत् ॥२८॥ धारातीर्थे कृतावासः शिवध्यानपरायणः ॥ कालेकाले कृतस्नानो धारायां महिषीयुतः ॥२९॥ संपूज्य वासुकिं भक्त्या महाविभवविस्तरं ॥ क्षेत्रवासं नरपश्चक्रे स्वदेहपतनावधि ॥३०॥ महादानादितत्तीरे चकार शिवतुष्टये ॥ विप्राग्रहारं कृतवान् अग्निहोत्रपुरःसरं ॥३१॥ इष्त्वा यज्ञैरनेकांश्च इष्टापूर्तादिकानपि ॥ धर्मैश्चकारनृपतिः शिवसंसक्तमानसः ॥३२॥ क्षेत्रवासं च कृत्वेत्थं पंचत्वमगमन्नृपः ॥ दिव्यं विमानमारुह्य दिव्यभोगसमन्वितः ॥३३॥ कुमारलोकमासाद्य तत्र भोगाननेकशः ॥ भुक्त्वा च भार्यया सार्धं केलासमगमत्ततः ॥३४॥ तत्रातिभोगान् भुक्त्वांते शिवसायुज्यमापसः ॥ स्व तउ०

रोत्स्यस्यगत्यश्रिष्यं चकक्षीवंतंमहामुनिं॥स्मरिष्यसितदात्वंचशापंममनृपोत्तम॥९९॥
सत्वांतदैवदयया कुमारंप्रापयिष्यति॥धारातीर्थेमुनिःस्नात्वामुक्तशापंकरिष्यति॥९८॥इत्यु
क्त्वाप्रययौविप्रदेवलोमुनिसत्तमः॥बभूवराजावेतालोमहाकायोमहोदरः॥१००॥दंष्ट्राकरा
लवदनःपिंगश्मश्रुभयंकरः॥सत्यटवींचदुद्रावक्षुत्तड्भ्यामतिपीडितः॥१०१॥अन्नाभावाज्ज
लाभावाद्भृशंक्लिष्टंतदातनुं॥मृगांरजस्तदाहारंबभूवद्विजपुंगवाः॥१०२॥गृहीत्वापुष्पितांना
रींपपोरक्तंतृषातुरः॥चखादनरमांसंचक्षयायप्रपीडितः॥१०३॥वेटेवेट्यटन्नित्यंवेतालेवि
क्रमेरितः॥एवंबहुतिथेकालेकदाचित्क्षुधितोभृशं॥१०४॥वनाद्वनांतरंगत्वाकावेरीमूलमाप
सः॥अगस्त्याश्रममभ्यारोहरेस्थित्वासुरोधह॥१०५॥कक्षीवानपितत्रागाकौमारंगलमुक्त
कः॥रुद्राक्षमालाभरणोभस्मोद्धूलितविग्रहः॥१०६॥शिवनामजपंध्यायन्नाययौमुनिसत्तमः॥

गे कुतः खिन्नासिमेवदा॥किमर्थंरोदिषिप्सुभेब्रूत्यागमनकारणं॥८॥इतिपृष्टातदापृथ्वीब्रह्मणाव्यक्तजन्मना॥निवेदयामासतदास्वचक्षांतमजेनसा॥९॥स्वामिंपृणुचमद्वाक्यंदैत्येयाबह्वोमयिंदुष्टराजन्यरूपेणजातास्तिकोटिकोटिशः॥१०॥तैर्नृपैर्भारतंवर्षंपूरितंजगदीश्वर॥सर्वेचाक्षोहिणीसैन्यबलोद्रिक्तामदोद्धताः॥११॥बाधंतेबहुशस्तेनब्राह्मणानृषिसत्तमान्॥तेषांमहाबलाक्रांतःशेषोनम्रफणोऽभवत्॥१२॥कूर्मपृष्ठंचनिर्भीतंदिग्गजाःश्वासनिर्भराः॥अद्रिसागरभोरभ्रोभारेविश्वासघातिनः॥१३॥स्वामिद्रोहकृतांचापितेनात्यन्तारणेगता॥तेषांहननेस्वामिन्नुपायश्चिंत्यतांत्वया॥१४॥धरित्रीवचनंश्रुत्वाओमित्युक्त्वाचकारतां॥प्रेषयित्वाविधिःसाकंकैलासमगमत्सुरैः॥१५॥तत्रसांबंत्रिवंदृष्ट्वाप्रणम्यप्रांजलिर्विधिः॥स्तुत्वाविविधैःस्तोत्रैर्निवेदयतशंभवे॥१६॥दृष्ट्वाशिवःकृपादृष्ट्याविलुंदृष्ट्वान्यशाश्वतं॥गच्छभूमिंहरेत्वीघ्रंकल्कीभूत्वामहाबला

न्॥१७॥असुरान्रूपरूपांश्चमाधरूपांस्तथापरान्॥मदंशेनापिसहितोजहिनंमाविलंबय॥१८॥इत्या
ज्ञाप्यहरिंसांबोद्येत्रैवांतरधीयत॥नमस्कृत्वायशोब्रह्महरिरागाद्गृहंतदा॥१९॥देवक्यांवसुदेवाच्च
तदात्ववतताररः॥बाल्येहत्वादैत्यंद्रांष्ठिवत्वात्युपबृंहितः॥२०॥मुष्टिकासुरचाणूरकंसादीन्हत
वान्हरिः॥हत्वाहत्वाचतान्कृत्स्नस्तत्कुमारीरपाहरत्॥२१॥ऋक्षरूपंमहादैत्यंहत्वाजांबवतीं
मपि॥जहारकृत्स्नस्तरसाद्भिवकारुण्यतोहरिः॥२२॥तस्यामुत्पादयामाससांबंनामकुमारकं॥सो
त्यंतरूपवद्बालोयुवतीनांमनोहरः॥२३॥सर्वावयवशोभाढ्योद्वितीयइवमन्मथः॥क्रमात्सं
प्राप्तकालोसौकौमारवयसिस्थितः॥२४॥दिनेदिनेचभुशुभेसांबोजांबवतीसुतः॥कदा
चिद्द्विजवाचांसोप्रभासेऋषिसंकुले॥२५॥तंदृष्ट्वाऋषिकन्यास्तास्तस्यलावण्यलोभिताः
अतुलस्मरसंयुक्ताःकंदर्पोद्दीप्तमानसाः॥२६॥दृष्ट्वामुनिवरास्तस्यरूपसौंदर्यमुत्तमं॥शोषुः

प्रभावनिलयाः सांबंकृत्वात्मजंतथा॥२७॥अस्मत्कन्यायतःसांबतवसौंदर्यमोहिताः॥तस्मा
त्कुष्ठीभवाद्यत्वंयस्मान्मोहप्रदंहितत्॥२८॥इत्युक्तस्तदाकाशिप्रणम्यऋषिपार्श्वयोः॥प्रार्थया
मासबहुधाकुष्ठमोक्षणहेतवे॥२९॥तदासंप्रार्थितास्तेनसांबेनमुनिसत्तमाः॥कृपस्य
भीत्याकृपयाचऋुःशापावधिंतदा॥३०॥पांडवेयोयदासांबहयमेधंकरिष्यति॥कृष्णेनस
हसंमत्र्यधर्मराजोयुधिष्ठिरः॥३१॥यागाश्वपालनार्थायबहुभिःसैनिकैःसह॥प्रेषयिष्य
तिसत्वांचसहदेवेनसंयुतः॥३२॥नानाजनपदान्गत्वाचतुरंगसमन्वितः॥अतीत्यपां
ड्यदेशंचात्रिवर्गंप्रापयिष्यति॥३४॥धारातीर्थेकृतस्नानःपूजयित्वाचवासुकिं
॥तत्प्रसादेनलिंगांगोमुखःशापोभविष्यसि॥३५॥इत्युक्त्वातेतपश्चक्रुःप्र
भासेमुनिसत्तमाः॥कुष्ठव्याधियुतःसांबोद्वारकामाययौपुनः॥३६॥एवंबहुतिथेकाले ३३९

इदंक्षेत्रवरंपुण्यंमुक्तिमुक्तिप्रदायकं॥सर्वरोगहरंह्येतत्सांबकुष्ठविनाशनं॥भवरोगहरं
विप्राःकोमारगिरिमुत्तमं॥१३६॥इत्यादिमहैकोत्तरशततमोध्यायः॥ऋषयऊचुः॥भगव
न्सूतसांबःसकुष्ठीभूतेनहेतुना॥कथंप्राप्तःकस्यपुत्रःकोमारगिरिमुत्तमं॥१॥किंकृत्वा
सुतकुष्ठोसौक्षेत्रेस्कंदप्रियेद्यभूत्॥एतद्विस्तरतोब्रूहिकथांसांबस्यवैमुने॥२॥सूतउवाच
शृणुध्वंमुनयःसर्वेभवंतोभगवत्पराः॥वक्ष्यामिमहदाख्यानंश्रुत्वाप्रीताभवंतुमे॥३॥श्वेत
वाराहेकल्पेद्वापरास्ययुगावधौ॥वैवस्वतमनोःकालेदुष्टक्षत्रियनिर्भरे॥४॥भूमिर्भर
वतीजातक्षत्रियैर्दुष्टचारिभिः॥असोढाभारमखिलंब्रह्माणंशरणंययौ॥५॥गोरूपिणी
चाश्रुमुखीरुदंतीकरुणंयथा॥ब्रह्माणमुपसंगम्यतस्थौनम्रमुखीचसा॥६॥दृष्ट्वास्तयेमु
वंस्तुत्वावदद्वृद्धयागिरा॥पितामहस्तदाप्राहधरणींखिन्नमानसां॥७॥भोमेदिनिमराभा

सवेहयं॥४६॥वालुरंगिकसेन्याश्चअन्वयुर्हयदन्तरः॥अतीयायतदावाजीदेशान्बहुविधां
स्तदा॥४७॥त्रिगर्तंप्रापदेवात्समध्याह्नेतृषितस्तदा॥धारांदृष्ट्वास्वादुजलांपपौस्वेछावशा
त्ययः॥४८॥सहदेवःश्रमोपेतःसस्मोतीर्थजलेशुभे॥सांबोपितृषितःश्रोतोधारातीर्थेमनो
रमे॥४९॥क्षालयित्वास्वकीयांगमुदूतेनमथाकरोत्॥तत्रतत्रगतंकुष्ठंकुक्षोदृपटलंयथा
५०॥सदृष्ट्वाश्चर्यवान्सांबस्तत्रत्यान्विचचारच॥तेप्रोचुर्महिमानंचस्वामिस्तीर्थवैभवं॥
५१॥श्रुत्वासांबस्तदास्मृत्वास्वन्नाथविनिवर्तनं॥सम्यक्स्नात्वानदीतोयेभक्त्यासंपूज्य
वासुकिं॥प्रदक्षिणंचकारासोतदाश्राव्यन्नरीणीं॥सांबोछिष्टंसमादायसर्वांगेलेपनंकुरु
५३॥तेनकुष्ठंव्रजेत्सर्वंनिःशेषंवचनंसदायः॥इतिश्रुत्वातदावाणीमादायोछिष्टमुत्तमं
५४॥सर्वांगेलेपनंकृत्वाननर्तमुदितोभृशं॥तदानिःशेषमगमत्तस्यकुष्ठंमुनीश्वराः॥५५॥स

र्वांगसुंदरोभूच्चयथापूर्वंसयादवः॥तंदृष्ट्वाविस्मितःसांबःश्रीसक्षेत्रवैभवं॥५५॥सर्वत्रसर्व
क्षेत्रेषुउच्छिष्टमपवित्रकं॥अहोक्षेत्रप्रभावोयमुच्छिष्टमतिशुद्धकं॥५७॥उच्छिष्टलेपिनोलोके
द्यनिंद्याःसर्वेविश्रुताः॥तेनात्रशुद्धतांयांतितद्दिनाद्यपवित्रकाः॥५८॥अहोक्षेत्रस्यमहा
त्म्यमश्राकावकुमंजसा॥महाद्याद्योषधीभूतमिदमुच्छिष्टमुत्तमं॥५९॥अहोधन्यतमालो
केधारातीर्थनिषेवकाः॥तत्रापिधन्यामनुजाःकुमारेश्वरपूजकाः॥६०॥देवानामुत्तमोदे
शास्त्रिगतौभुवनत्रये॥धारातीर्थंप्रयाताहिकौमारक्षेत्रसंयुतः॥६१॥तत्रत्यामनुजाःसर्वेजी
वन्मुक्तानसंशयः॥यस्माद्द्रक्ष्यंतिसततंकौमारक्षेत्रमुत्तमं॥६२॥विघ्ननाथःकुमारोहिधारांग
तेवकेवलं॥धाराजलोद्भवोयोहिवेदघोषसमन्वितः॥६३॥धारातीर्थंतुयोब्रूयात्संततं
कीर्तितुंनरः॥तेननित्यकृतंपापंक्षणार्धेनविनश्यति॥६४॥इतिभक्तिपराधानौजगौसांबः

स्तद्विजाः॥महाप्रज्ञोचकृत्वासौतरोत्सवमकारयत्॥६५॥दत्वादानानिबहुशः संतर्प्य
द्विजसत्तमान्॥सहदेवयुतः सांबः प्रयातोनगरंप्रति॥६६॥सूतउवाच॥इतीदंकथितंवि
प्रक्षेत्रस्यास्यचवैभवं॥महापापहरंपुण्यंश्रवणात्कुष्ठनाशनं॥६७॥सर्वसिद्धिप्रदंनृणांसर्व
संपद्विधायकं॥श्रुत्वेदंपुण्यमाख्यानंकौमारक्षेत्रवासिनां॥भुक्त्वाभोगानिहात्रासौल
भतेपरमांगतिं॥६९॥इत्यादिम० द्व्यधिकशततमोध्यायः॥१०२॥सूतउवाच॥धारातीं
र्थकथांचित्रां श्रुत्वाप्रीतमनामुनिः॥सनत्कुमारःपप्रच्छस्कंदंधर्मविदांवरं॥१॥सनत्कुमा
रउवाच॥सत्यपादस्थितान्देवान्नानाजातिसमन्वितान्॥नानाचारसमायुक्तान्नानाधर्म
समन्वितान्॥२॥स्कंदाहंभवताप्रोक्तान श्रुत्वंसुबहूनथ॥सत्याद्रेश्चविचित्राणांतीर्थानां
सरितामपि॥३॥माहात्म्यंभवताप्रोक्तंविस्तरेणश्रुतंमया॥तृप्तिर्नजायतेस्वामिन्पिबतस्वदुचोमृतं॥४॥

पांडवाःकौरवान्रणे॥सपुत्रबांधवान्हत्वाप्राप्तराज्यमकंटकं॥३७॥कदाचिद्धर्मराजोपिसभायां
कृष्णसंन्निधौ॥उवाचोद्विग्नहृदयःस्मृत्वास्मत्वाहतान्स्वकान्॥३८॥भगवन्कृष्णगोविंदबंधु
मित्रानुरूपपि॥हतामेकागतिःकृष्णमिद्यतेहृदयंमम॥३९॥जनिद्रामिनभुंजामिनपिबामि
तृषातुरः॥सदास्मरिष्येतानेवहत्वाबंधनुरूनहं॥४०॥एतत्पापविशुध्यर्थंसुपायंवदमेप्रभो॥
इतितस्यवचःश्रुत्वायादवेंद्रोब्रवीद्वचः॥४१॥शृणुधर्मंब्रवीम्यासारभृतंसुनिश्चितं॥राज्ञां
युद्धजयोनीतिरनीतिस्तद्विपर्ययः॥४२॥जित्वाराजारिपून्संख्येहत्वाहयमुखंपरं॥प्राप्नोतिसुग
तिंभूपविद्धिधिः परिनिश्चितं॥४३॥इदानींत्वंचराजेंद्रयागंकृत्वाहयाख्यं॥यास्यसेत्वंचराजें
द्रगतिंयोगिसुदुर्लभां॥४४॥इतिकृष्णवचःश्रुत्वात्वंगीकृत्यचतद्वचः॥तदासंभृतसंभारःसपि
मानीययत्नतः॥४५॥अर्चयित्वाचविधिवत्सहदेवंससांबकं॥नियुज्यचार्वरक्षायांगमयामा

मतिपावनं ॥ अधिरुह्यरथश्रेष्ठमुमयासहशंकरः ॥१४॥ कैलासकाननेरम्ये चचारपरमेश्व
रः ॥ शालवृक्षघनछायेपुष्पगंधमनोहरे ॥१५॥ सिद्धविद्याधरैर्यक्षैः सेवितेसर्वमंगले ॥ नाना पक्षि
गणैर्जुष्टे नानामृगनिषेविते ॥१६॥ सिंहैर्व्याघ्रैर्वराहैश्च मुक्तवैरैः सदामृगैः ॥ बर्हिभिश्चक्रवाकैश्च
क्रौंचैर्हंसैः सुकैर्युते ॥१७॥ तत्रवैडूर्यसंभिन्नधातुमत्कज्वलेशुभे ॥ ददर्शतत्रगछंतंमृगंहंसमु
ज्वलं सेवितंसारसैर्हंसैरनेकैरद्भुतैर्युतं ॥ भगवंस्तत्रगछंतोहंसाश्चेद्दृसमादिवि ॥१८॥ अदृष्ट्व
वीस्तेजिष्ठाधौतपक्षास्तरस्विनः ॥ उवासत्रहसंस्तस्मिछंकरःप्रेक्ष्यपार्वतीं ॥१९॥ एतेविहंगमा
नूनंपुण्यतीर्थानिशोभने ॥ स्नात्वायथागतंयांतितीर्थेविगतकल्मषाः ॥२०॥ मेरोरुत्तरपार्श्वेतु स
र्वतीर्थानिपार्वति ॥ दिविस्थानिदिवंयांतिनभस्थानिनभोतरा ॥२१॥ पातालतलसंस्थानि प्रत्यक्ष
स्थात्मशुद्धये ॥ एवंवदतिदेवेशेपार्वतीपरमेश्वरो ॥२२॥ हंसे शुक्लेखिलाहंसाः कैलासविप्रियंगत

तेरे तीर्थानि सरितः सर्वा दिव्यरूपधराः सदा॥२३॥ स्वां स्वां मूर्तिमुपास्थाय प्रश्रयावनताः शनैः
॥आसाद्य नंदिनं नीताः प्रणेतुः पुरतः प्रभो॥२४॥ नमो नमः सर्वगताय तुभ्यं रुद्राय नित्याय म
हेश्वराय॥ शिवाय गौरीपतये हराय शशांकचूडाय वृषध्वजाय॥२५॥ सर्वाय सर्वार्तिहराय भू
यस्त्रिशूलहस्ताय जटाधराय॥ अतींद्रियागमसंस्तुताय भवाधुनास्मभ्यमिहप्रसन्नः॥२६॥
इतिस्तुतोमहादेवः प्रसन्नवदनांबुजः॥ आलोक्यनंदिमाएछदात्मतुल्येतिगौरवात्॥२७॥ यूयं
कुतः समायाताः सर्वे संभूयसत्वरं॥ इतिपृछतिनः स्वामी किमेतत्कृत्यमस्तिवः॥२८॥ ऊचुस्ते
तंपुनर्नत्वासर्वेजातंहिदर्शनात्॥ कावेरीसरितंगत्वानिवृत्ताः केवलंवयं॥२९॥ तुलागतेदिवाना
थेकावेरीपुण्यपावनी॥ निमज्यत्रयहंमासंनिवृत्ताःस्मोगतैनसः॥३०॥ दर्शनादप्युमाभर्तुः शं
भोः कैलासवासिनः॥ कृतकृत्यावयंजाताःत्यासस्नानफलाःपथि॥३१॥ येनिमज्जंतिकावेर्यां

तुलामासेदिनेदिने।तिष्ठामीश्वरसंनिध्यमस्त्वद्यप्रभृतिप्रभो॥२३॥सुप्रीतायदिनःस्वामिन्सुप्रीतायदिपार्वती।तुलार्ककोवर्यस्नातुरावयोरस्तुदर्शनं॥२४॥मास्त्र्यंचैवसायुज्यंतुलाकावेरिवारिणि॥मज्जतांमासमस्त्वेकंप्रार्थयामोवयंविभो॥२५॥एवंसंप्रार्थितस्तीर्थैसुप्रीतावरदाभवत्।ययोवतुतदावास्यतुलाकावेरिमज्जनात्॥२६॥सर्वतीर्थफलंचास्तुनद्यांयेतत्रसंगताः॥एवमुक्तामहन्नानतीर्थानिसरितस्तथा॥२७॥प्रणम्यप्रययुःस्थानेमेरोरुत्तरमात्मनः।तेषुगच्छत्सुतीर्थेषुविहृत्यज्ञानकेवने॥२८॥निवृत्तःपरमेज्ञानोन्यवसद्रजताचले कौतूहलसमाविष्टापार्वतीपरमेश्वरं॥२९॥प्रसन्नेपरिपप्रच्छभक्तवत्सलमीश्वरं॥३०॥इत्यादि॰ त्र्यधिकशततमोध्यायः॥१०३॥ईश्वर॰।तुलाकावेरिमाहात्म्यंवक्ष्यामिशृणुत्वंनघ॥सर्वपापहरंपुण्यंज्ञानविज्ञानसिद्धिदं॥१॥तुलामासेकुरुस्नानंगौरीमायूरसंज्ञिके॥ऋषिसिद्धगणैर्जुष्टेपुण्यक्षेत्रेसमाहितः॥२॥तत्रस्नानविधिंवक्ष्येकावेरीपुण्यवारिणि

भवत्सुखंबुजोल्लासपुण्याख्यानकथाख्यया धारायाः श्रवणादेवपरोस्मिकृपयातव ५ स
ह्यभ्रधरसंभूताकावेरी निर्मलातुया तस्यांतुलागतेभानौमुक्तिदायांनिमज्जनात् ६ त
दातांसर्वतीर्थानिसमायांतीतिपावने एवमुक्तंपुरादेवसंक्षेपेणश्रुतंमया ७ इदानींवि
स्तरंश्रोतुंतुलाकावेरिवैभवं वर्ततेमहतीवांछातामदेवदस्वतः ८ तस्याः कावेरकन्या
यास्तुलार्केश्रेष्ठताकथं तदातांसर्वतीर्थानिकथमायांतितद्वद ९ इत्थंपृष्टोमुनींद्रेणगुह
स्तंप्रत्यभाषत स्कंदउवाच सम्यक्पृष्टंयोगिवर्यगुह्यंपापप्रणाशनं १० तुलाकावेरिमाहा
त्म्यंश्रवणात्सर्वकामदं ईश्वरेणपुराप्रोक्तंगिरिपुत्र्येकृपालुना ११ तत्तेहंसंप्रवक्ष्यामिशृ
णुनान्यमनाद्विज यत्रक्वचनकावेर्यांतुलार्केस्नातिमानवः १२ सर्वपापविनिर्मुक्तोब्रह्मलो
केमहीयते आयुर्वृद्धिकरंपुंसांसर्वसौभाग्यदायकं १३ नानाख्यानसमोपेतंमाहात्म्य

वेर्यांयत्रकुत्रचित्॥१३॥तिस्रःकोट्योर्धकोटीचतीर्थानिभुवनत्रये।कावेरकन्यामायांतितुलायांरवि
संक्रमे॥१४॥षष्टिकोटितीर्थानि द्विसप्तभुवनेषुच।अनवद्यसमायांतितुलाभा
नौकावेरजे॥१५॥अस्तंगतेर्ककोवेर्यंस्नानंप्रातःकृतस्तुवा॥षट्षष्टिकोटितीर्थानांलभतेस्नानजं
फलं॥१६॥सप्तजन्मकृतंपापंवर्तमानंचदारुणं॥तुलाकावेरजास्नानंपुण्यक्षेत्रेविनश्यति॥१७॥प्रा
यश्चित्तेरसाध्यानांपातकानांक्षयायवै॥पुण्यक्षेत्रेतुलामासेकावेरीस्नानमीरितं॥१८॥अछोदा
मानसंचैवतीर्थंचबदरी वनं॥नर्मदायमुनेचैवसरिद्वरासरस्वती॥१९॥गंडकीजान्हवीचैवसर्व
पापापहारिणी॥चंदरीचंद्रभागाचतापिस्त्वटकुचकौशिकी॥२०॥गोदावरीपयोष्णीचशरयूःकृ
ष्णवेणिका॥तुंगभद्राचभीमाचकुरुक्षेत्रंचनैमिषं॥२१॥देवग्रहोहेमकूटंमहाकालंचगामिलं
अंबुदोनीलकंठश्चओंकारोदेवकीतथा॥२२॥त्र यागस्तीर्थराजश्चयानिचान्यानिभूतले॥ता

निसर्वाणिस्नातृणामनवद्येनिमज्जतां॥२४॥कावेरीयंतुलामासेमज्जतांसर्वकामदा॥सर्वलोक
प्रदात्रीचमोक्षलक्ष्मीप्रदायिनी॥२५॥गच्छंतिपितरःसर्वेगर्जंतिदिविदेवताः॥तुलाकावेरिस्ना
तायेयांतुसर्वेदिवंनराः॥२६॥पुनर्भवविनाशायतुलामासेकवेरजा॥मज्जतांयातिगर्जंतीसर्वती
र्थैरुपाश्रिता॥२७॥विगत्यसर्वतीर्थानिकवेरदुहितानदी॥ब्रह्मलोकप्रदानृणांतुलामासेनिमज्ज
तां॥२८॥पापंनश्यतिसुश्रोणितुलाकावेरिमज्जनात्॥कामधेनुर्यदाकामंकामंचिंतामभीप्सितं
२९॥मनोरथान्ददात्युलाकावेरीमज्जनं॥कृतेतुपुष्करंज्ञानंत्रेतायांयजनंतथा॥३०॥द्वापरे
र्चाकलौदानंतुलास्नानंयुगेयुगे॥सर्ववर्णेषुजातानांसर्वाश्रमनिवासिनां॥३१॥तुलाकावेरिजं
स्नानंसर्वकामाप्तिवर्षणं॥अस्मयेभारतेयामेतुलायामाविचारतः॥३२॥अतुलास्नायिनांनृ
णांकावेर्यंजन्मनिष्फलं॥अचंद्रमिवनक्षत्रमसूर्यंगगनंयथा॥३३॥अतुलास्नानजंजन्म

कावेर्यांजन्मनिष्फलं॥तेजोरवेर्यथातुल्यंनथौतेतौलिभास्करे॥३३॥कावेरीस्नानसदृशंनास्तिलो
कत्रयेपिच॥प्रीतयेपरमेशस्यसर्वपापक्षयायच॥३४॥स्वर्गचाहीयकावेर्यांतुलार्कस्नानमाचरेत्
॥दिवस्थितेनदेहेनप्रीतयातादिभीरुणा॥३५॥अर्कवेणुतुलामासेकावेरीस्नानतोपिवा॥अस्थि
स्तंभस्नायुजंचर्मांसशोणितजलेर्युतं॥३६॥चर्मनद्धंदुर्गंधिपूर्णंमूत्रपुरीषयोः॥जराशोकगदा
व्याप्तंरोगैरेदिरमारुतं॥३७॥असृग्जलमनित्यंचसर्वदोषसमाश्रयं॥आरोपितापिपापार्ति
पापदोषपर्यंषिकीच॥३८॥लोलुपंपिशुनंक्रूरंकृतघ्नंक्षणिकंतथा॥दंष्टारंपापसंतुष्टंरोषत्र
यविदूषितं॥३९॥अशुचिंनीयिसततंतापत्रयविमोहितं॥सर्वतोधर्मवसतिंतृष्णादानसमाकुलं
४०॥कामक्रोधमहामोहैर्लोभनरकद्वारसंस्थितं॥ईदृग्भूतंशरीरंतुकथंवक्ष्यत्यशेषतः॥४१ ३४५
यावन्नशीर्यतेदेहोयावन्नाममतेक्षणं॥तावत्स्नायाच्चकावेर्यांतुलार्केमतिमान्नरः॥४२॥प्रा

नवपुण्यवन्नालासोरविस्तेतोलिभंभुभं॥३॥विषुवंतंसमारभ्यनियतास्थंडिलेन्याया॥मासमेकंनि
राहारात्रिकालंस्नानमाचरे॥४॥त्रिकालमर्चयन्नित्यंत्यक्तभोगाजितेंद्रिय॥ततोनिर्दग्धपापत्वादि
ष्टसिद्धिमवाप्स्यसि॥५॥तुलामासोव्रतश्रेष्ठसर्वकामफलप्रदः॥तुलोगर्जतियज्ञेभ्यस्तुलोदानाच्चग
र्जति॥६॥तीव्राच्चतपसश्चास्तुलागर्जतिपुण्यदा॥ब्रह्मावर्तेकुरुक्षेत्रेपुष्करेचपृथूदके॥अविमुक्तप्र
योगेचगंगायमुनसंगमे॥यत्फलंतत्फलंप्रोक्तंतुलाकोवेरिमज्जनात्॥यत्रकचनकोवेर्यंस्नातव्यं
तोलिभास्करे॥आयुरारोग्यमतेषांरूपंयौवनसंपदः॥९॥एषोमनोरथस्तस्तुस्नातव्यंतोलिभास्क
रे॥भयंनैषांहिनरकाद्गरिद्र्यात्सर्वसंकटात्॥१०॥स्नातव्यंतत्तुकोवेर्यंतुलाप्राप्तेदिवाकरे॥पापदारि
द्र्यदौर्भाग्यपंकप्रक्षालनायवै॥११॥तुलास्नानाच्चकोवेर्यंनास्त्युपायोतरः शुभे॥कर्मनिर्दाणिस
र्वाणिभवंतिसफलानिवै॥१२॥तुलास्नानंतुकोवेर्यंसंपूर्णफलदंनृणां॥इष्टयानिष्टयावापिका

व्यादर्पापंतन्मतिपूर्वकं।कावेर्योतद्दहेत्पापंतुलामासेविशोषतः॥५२॥मज्जंतेपापिनःपापा
निष्पापायांतिवेदिनः॥कृतेयोनात्रसंदेहःकावेर्यांसप्तभास्करे॥५३॥तुलामासेतुकावेर्यां
स्नानंचाघक्षयायच॥अनर्हेनास्तिलोकेस्मिंस्नातायांतिदिवंनराः॥५४॥नास्तामंत्रस्तपो
नास्तिप्रायश्चित्तेनविद्यते॥तुलाकावेरजस्नानात्सत्यंसत्यंवदाम्यहं॥५५॥कावेरीमज्जने
यातुब्रह्मविद्यासुयामतिः॥जन्मकोटिकृतावादादनवद्योभविष्यति॥५६॥संसारम
लनाशायपापिनांपावनायच॥अनवद्येतुलामासेकावेर्येकाप्यलंसदा॥५७॥तुलार्केप्राप्य
कावेरींयेनमज्जंतिमानवाः॥भुंजंतेतेकथंभोगान्दिविदिक्यालसंन्निभाः॥५८॥शृणुवक्ष्येपुरावृत्तंका
वेरीस्नानेनभूवं॥अनवद्येमनोज्ञांगिसावधानेनचेतसा॥५९॥अध्यायः१०४॥ईश्वरउवाच॥नाथे
नभर्त्रासहचारिनद्यांप्रायेणतेनैवसहानवद्या॥उत्तारनीतानिमेमेरपेतागौरीमयूरस्तुलमाससा२॥१७॥६॥

नार्यासविप्रोनियमेरनेकैर्यैश्चहोमैश्चसदाबभूवेः ॥ तत्रानवद्यासहितोध्युवासजितें
द्रियःसर्वदयाईचित्तः ॥२॥ साचानवद्यावरवर्णिनीतिप्रियेणभर्त्रासमव्रतासीत् तोदं
पतीतत्रविराजमानावास्तांप्रसिद्धौतपसःप्रभावात् ॥३॥ प्रतिसंवत्सरेप्राप्तेतुलामासिदि
वाकरे ॥ कावेर्यास्नातिसाध्वीसापरयाश्रद्धयासह ॥४॥ हविषान्नामहीराया ब्रह्मचर्यव्रते
स्थिता ॥ जपार्चनपरानित्यंध्यानयोगपरायणा ॥५॥ तत्रस्थामंबिकांगौरींद्रावलिंगंचमाम
पि ॥ दृष्ट्वास्तौतिनमस्कृत्यसायंप्रातःपुरोचैति ॥६॥ तुलागतेर्केमुनयोमहांतःकावेरकन्या
सलिलेसुपुण्ये ॥ षट्षष्टिकोट्युत्तमतीर्थजुष्टेस्नातुंसमीयुर्विधुवेमनुष्याः ॥७॥ नारनारा
यणावूचतुः ॥ भवभयमखिलंवेमज्जतांहंतिनूनंविविधमखिलतापंसानदीसत्यपादात्
प्रवहतिसुकावेरस्यात्मजापुण्यतोयासरिदखिरतटलारात्रिमासेतदेव ॥८॥ याज्ञवल्क्य

उवाच॥ज्ञानविज्ञानहीनोपिसुकुलोदुष्कुलोपिवा॥ज्ञातःकावेरितीरस्थःसंसारार्णवलंघने॥९॥द
त्तात्रेयउवाच॥कावेरीवारिसंतंसततगतिरुदग्दक्षिणोवाथ तीव्रःप्राच्योवायातिदूरंदिशीमस
तायेनराजोवित्ताःस्युः॥सलावादृक्षुगुल्मानचपुनरिहतेश्वेदेहधर्मेभजंतेमायूरेवार्जुनेकेकि
सुतुलमृगयोमंक्षतांतत्यथाःस्युः॥१०॥आपस्तंबउवा०॥गृह्णंतिवारीणिकावेरजायाः स्नायंति
येस्यांतुतुलागतेकै॥तान्त्रापयामःसहस्रीतिनूनंस्वर्णोपहर्तृन्गुरुतल्पगाच्चा॥११॥बृहस्पति
रु०॥स्मृताहरतिसापापंप्रत्यूषेनित्यंनृणां॥किंपुनःकीर्तितादृष्टास्पृष्टास्नाताकावेरजा॥१२॥
उर्वीसाउवाच॥मरुद्भृथाजलस्पर्शीशीतमारुतउद्धतः॥पातयत्येवपर्णानिशोकरक्षस्यवेचि
रम्॥१३॥मार्कंडेयउ०॥कावेरीमूलसंभूतःप्रत्यक्स्रोवनमारुतः॥अलंसर्वाघनाशायकिंवाकथं
तदपामघं॥१४॥यवक्रीतउ०॥आपोगजैतिकावेर्यांस्नातावोधूतकल्मषाः॥नपश्यामःक्वचिद्ब्रु

सरोगोयथादिष्टः शांतपंचेंद्रियोपिवा योधर्मसाधनेशक्तस्तावद्धर्मंसमाचरेत् ४३ भानो
सप्तमरात्रिस्तुकावेर्यांस्नातियःपुमान् वसतिंसप्तमेलोके स्थितोनिर्वाणमृच्छति ४४ स
सार्धकोटितीर्थेभ्यसंग्राह्येयंमरुद्गणा मज्जतांसर्वजंतूनांतुलार्केसर्वकामदा ४५ तुलार्के
मासिकावेर्यांरंभापः समंततः स्नेयिनंत स्थिनंवापिनिमज्जंतंपुनीमहे ४६ तुलार्केयोनका
वेर्यांस्नातिसुक्षेत्रसंगमे समुच्यतेकथंपापेस्वर्गलोकंकथंव्रजेत् ४७ महापातकिनोम
र्त्याःकृतघ्नास्त्रीभ्रूणघातकाः मुक्तपापादिवंयांतितुलाकावेरिमज्जनात् ४८ यानिसंतीह
पापानिमहांतिलघूनिच तानिनश्यंतिकावेर्यांतुलामासेनिमज्जनात् ४९ कंपतेसर्वपा
पानितुलाग्नेदिवाकरे कावेरींतामनुस्मृत्यसर्वपापक्षयोभवेत् ५० पापिष्ठोपिकृपिका
वेर्यांतुलार्केकृतमज्जनाः दीप्यंतेवन्हिवत्मुक्तामेघेभ्यइवचंद्रमाः ५१ अनार्द्रमपिवा

रिद्धरिष्टा॥समज्जुरिष्टार्थफलान्यवाप्नुयेरनाप्तानि चिरंतपोभिः॥२१॥कवेरकन्यां मुनयश्च
देवादेवर्षयोमेपितरश्चसर्वे॥कदाप्रपश्येयुरेमतिप्रतीतास्त्रिविष्टपेसंसदिपप्रयोनेः॥२२॥य
स्यायुषोयातितटेक्षणार्धंकवेरजायाःसलिलार्द्रवायोः॥ततस्ससंसारगतिर्भविष्यत्कैवल्यमं
तःकरणेनिविष्टा॥२३॥सर्वात्मनापुण्यनदींतुलार्केपुण्यस्थलेजातुमरुद्वृधायाः॥पश्येत्स्पृशे
द्वासलिलेवगाहेन्मर्त्येनवद्येसभवेद्धिमुक्तः॥२४॥इत्यादिम०पांचाधिकःशततमोध्या
यः॥ईश्वरउवाच॥आवयोरनवद्यातुध्यायंतीमूर्तिमुत्तमां॥सर्वभूतेषुमामेवपश्यंतीस
मचक्षुषा॥१॥मन्मयंचजगध्यात्वासमत्वेनैववर्तते॥प्रियंनाथमिमंसाध्वीचिंतयत्येव
मामिति॥२॥अफलाकांक्षितंकर्मकुरुतेसंगवर्जितं॥गुणेरवानवद्यायाभक्त्या
परमयामयि॥३॥जायतेममसंतोषोनाथभक्तेषुकिंत्वया॥॥

इयमतिचतुराज्ञा ज्ञानविज्ञानयुक्ता जपनियमसुशीलाविश्रुताचारमार्गा॥ प्रियहितनिरता
सासर्वसवेश्मानाद्यनयदितिचकालेचारुसर्वानवद्या॥५॥ शिवार्चनंसातुकरोतिनित्यंस्ववे
श्मसंस्थापितदिव्यलिंगे॥ दिव्यितायामपिदिव्यमूर्त्यामुनेनवद्याचलभक्तियुक्ता॥६॥ आरभ्यसु
क्लप्रतिपद्युमायामासेतुलार्केव्रतबंधपूर्वं॥ रात्रिंतवाभ्यर्चतितद्विधानैः सातत्रमांपांडरपुंडरी
के॥७॥ विशोषनैवेद्यमहार्हवस्त्रप्रसूनगंधाभरणैश्चधूपैः॥ दीपोपहारव्यजनोपचारस्तवप्रणा
मैरसिसृज्जितामे॥ प्रथमायांसदावन्हिंद्वितीयेतुप्रजापतिं॥ तृतीयेकमलाकांतंचतुर्थ्यांतुविना
यकं॥ पंचम्यांतुमहासर्पंषष्ठ्यामचैतिषण्मुखं॥ सप्तम्यांमंडलेभानुमष्टम्यांतुमहेश्वरं॥९॥
नवम्यांचैवदुर्गांहिदशम्यांयममर्चति॥ एकादश्यां विश्वदेवंद्वादश्यांतुजनार्दनं॥११॥ त्रयो
दश्यांस्मरंदेवंचतुर्दश्यांपुनः शिवं॥ पूर्णिमायांचपूर्णेंदुंसदासर्वेश्वरंत्वहं॥१२॥ प्रति

मासंचसर्वत्रविशोषान्मासमर्चति॥उमे तस्यानवद्यायाआयुः क्षणउवोपिवा॥१३॥गावोच
द्वातपस्विन्यानाथवत्यागृहेष्वपि॥किंपुनर्बहुनोक्तेनस्वभार्त्रानाथशर्मणा॥१४॥पुराणानी
तिहासानिवृत्तानिविविधान्यपि॥उदितानिश्रुतान्यावांतथा चीर्णानितान्मुमो॥१५॥जिता
लोकानवद्यांगिकावेरीस्नानपूतया॥देवपूजानियुतयायुक्तयावह्निपूजने॥१६॥अर्चंयत्यामहे
शानंदिव्यलिंगंहृदंतरे॥आराधयंत्यासांदेविकेशवेभक्तियुक्तया॥१७॥युक्तयानियमैःसर्वै
र्यमैरन्वितयातया॥हिंसारहितयान्येषांसत्यवादनशीलया॥१८॥आस्तेपुण्याखिलानांच
ब्रह्मचर्यव्रतस्थया॥ऋतुकालेतुकामिन्यातपस्यार्जितवित्तया॥१९॥शुद्धयाकरणैःसर्वैर्यथा
शास्त्रेनतुष्टया॥अधीत्यागमनानांचपंचाशदक्षरविद्यया॥२०॥युक्तयालक्षणैःसर्वैर्वाचा
चपरयानया॥नतयाप्रियभाषिण्यामितभाषणयुक्तया॥२१॥भर्तुःप्रीतेरतायाश्चस्वभर्तु

त्यंक्षणादघमितिस्फुटं॥१५॥ज्ञाताने॰॥तपसिमहसिजानस्वर्भुवर्भूर्षुसत्येषुथतलवितलेषु
स्वस्रुलोकेत्तमेषु॥भवतियदिहवांछावरुक्तप्तेष्टधारांसतुभवतुकावेरस्यात्मजायांनदींवा॥
१६॥ज्ञमदग्निरुवाच॥गतेलोतुमासिमरुद्दृधायांमयूरमध्यार्जुनचक्रतीर्थे॥सुरेशावारीशनि
धीश्वराणांलोकानवाप्येतिपरंचधाम॥१७॥धौम्य॰॥ककारःकलुषंहतिवेकारोवांछितप्रदः
रीकारोमोक्षदोदृणांकावेरीत्यभिदीरिता॥१८॥शौनकउवाच॥पापानिहंतिविनिहंतिचदुष्कृता
नियाम्यानियाचतिफलानिसदानराणां॥स्नानेनतत्सहस्रर्षेनकीर्तनैश्चसत्यस्यभूधरवरस्य
कावेरकन्या॥१९॥म्यास॰॥धाराभूज्जनकःशिवोहिवरदोगस्योखिलेष्टप्रदोयस्याभर्तुरभूत्क
वेचसरितांभर्तापिबिंदुःक्षणात्॥यागंगेत्युदितावि धेश्चसदृशीश्रेष्ठाचतीर्थैस्तुताकावे
रीचभवाद्यभीष्टफलदाकिंवेतिचित्रंभवेत्॥२०॥इत्थंमुनींद्राकथयन्नयेनकावेरजांसर्वेस

गता॥अंतकालेहमेत्या 'ऐसनाथोयेनगेंद्रजे॥३१॥उल्कातारकमंत्रेचदर्शितोममविग्र
हे॥सकलंनिष्कलंवापितयोर्नाथानवद्ययो॥३२॥तेनतोवपुषीत्यक्त्वादिव्यदेहसमास्थितो॥
शिवलोकमनुप्राप्तोसर्वलोकसमन्वितो॥३३॥आवयोरिवसंप्राप्यरूपोदार्यगुणानुमे॥गणे
श्वराग्रणीर्भूत्वानाथशर्मानवद्यया॥३४॥वर्ततेपुरतःपश्यतेजस्वीप्रमथैःसह॥भ्राजतेभा
नुसंकाशोममाराधनतत्परः॥३५॥सानवद्यातवेयंहिसखीजातागुणोत्तरा॥कावेरीस्नान
पुण्येनसिद्धिंप्राप्तपदाविभो॥३६॥प्राप्तयोरनयोरत्रगाणपत्यपदंप्रिये॥चतुर्युगसह
स्राणिव्यतीयुःसप्तसप्ततिः॥३७॥उषित्वात्रचिरंकालंभूयोमुक्तिमवाप्नुतः येनिमज्ज
तिकावेर्यांतुलार्केवाविशोषतः॥३८॥तेयांतिसमयंस्नानंमुक्तसंस्तुतिबंधनाः॥शिवक्षेत्रे
चकावेर्यांगौरीमायूरसंज्ञिके॥४०॥येषामंतःशरीरेसाविमुक्तास्तेनगेंद्रजे॥

गौरीमायूरयुक्तायामश्राप्यंयोगिनामपि॥४७॥गौरीमायूरमासाद्ययेत्यजंतिकलेवरं तेपि
ममस्थानंमुक्तसंसृतिबंधनाः॥४८॥गौरीमायूरयुक्तायांकावेर्यांस्नातियोनरः॥सर्वकामान
वाप्नोतिमोक्षलक्ष्मींचविंदति॥४९॥सदापुण्याचकावेरीतुलार्केतुविमुक्तिदा॥शिवक्षेत्रेसमा
युक्ताकिंनदद्यान्मरुद्धा॥४३॥अनघेश्वरेलिंगनाथाश्रमगतंक्वचित्॥योनमर्चयेद्वा
पिसोपिमुक्तिमवाप्नुयात्॥४४॥तस्मात्स्नात्वाचकावेर्यांप्रणमेदर्चयेत्सुधीः॥दिव्यलिंगेन
वघेशोमोक्षकामोनरःशिवं॥४५॥उद्भूतामनसोपिधातुरमलापुण्याकवेरात्मजाभार्याकुंभस
मुद्भवामरमुनेः प्राप्तप्रभावाततः॥मत्तः प्राप्तवरा विमुक्तिफलदादिव्यस्थलीसंगताकावेरीन
दिसंज्ञायोत्रगिरिजेसर्वार्थदामज्जनात्॥४६॥कथितइतिकवेरस्यात्मजायाः प्रभावोयमुरि
तमनवद्यानाथयोः सच्चरित्रं॥अघनिरयविनिघ्नंस्वर्गमोक्षप्रदंतत्सकृदपिपठतांवाम्

प्वतांवासमाजे॥ ॥श्रीस्कंद उवाच॥ श्रुत्वातत्सर्वतो देवीर्महात्म्यपरमेश्वरात्॥ मुनोत्तरांस
खींतस्यानाथारण्यगणंपपतिं॥४९॥ अनुमान्यदृशाकिंचित्कावेरींप्रापतांहृदा॥ संफुल्लवदना
गौरीसंजाताजलपुत्रका॥५०॥ इतिमुनिवरगौरीज्ञानयोःपुण्यमेतंसकलदुरितविघ्नंचारु
संवादमुक्तं॥ इमंपिकुरुकावेरस्यालजास्नानमेवसकलफलसमृध्येमुक्तयेवातुलार्के॥५१
माहात्म्यपरमंपवित्रममलंसर्वौघसंहारकंकावेर्याःपरमेश्वरेणकथितंगौरेंद्रपुत्र्येद्विज
॥भक्त्यायःपठतिप्रसन्नहृदयोविद्वत्समाजेपुनःशंभोर्मुक्तिमुपेतियश्चशृणुयादानोलि
खेदिष्टदं॥५२॥ तुलाकावेरिमाहात्म्यंश्रृणुयाच्चपवेतयः॥ सर्वानूकामानवाप्नोतिमोक्षल
क्ष्मींचविंदति॥५३॥ पुत्रकामोलभेत्पुत्रंधनकामोलभेद्धनं॥ राज्यकामोलभेद्राज्यंक्षत्रिय ३५१
श्चद्विजोत्तमः॥५४॥ तुलाकावेरिमाहात्म्येयेशृण्वंतिनराभुवि॥ तेषामनुग्रहंकर्तुसंयोत्यम

त्रदिसंस्थया॥ विरक्तया विशेषेण गृहकर्मसुदक्षया॥२२॥ नित्यंसद्गुणशीलिन्या गुणसंग वि
मुक्तया॥ व्रतस्थयोपवासित्या ध्यायंत्या परमव्ययं॥२३॥ आतिथ्यपरया नित्यंशक्तितो दानशी
लया॥ ब्रह्मविद्याविहारिण्या श्रुतास्थानसमूहया॥२४॥ अव्यग्रचित्तयासाध्वीसज्जनाला
पशीलया॥ अवक्रयासदारागक्रोधाद्यैरविमुक्तया॥२५॥ अफलासक्तिमत्या च त्यक्तसंकल्प
कृत्यया॥ समयासर्वभूतेषु मुनिपत्न्यानवद्यया॥२६॥ वशीकृताचमोक्षश्रीः किमुताऽन्याविभू
तयः॥ अस्यास्तपःप्रभावेन सिद्धयोऽष्टौवशीकृताः॥२७॥ दिदृक्षवः समायांतिमुनिपत्न्य
श्चसंदशः॥ यतयश्चविरक्ताश्च अवधूताअनेकशः॥२८॥ सायंगृहामहांतश्च प्रविशंतिविप
श्चितः॥ राजानो राजपत्न्यश्च श्रुत्वात्तचरितंशुभं॥२९॥ पश्यंतेतावनवद्यांतांयोगिनीयोग
भूषणीं॥ एवंनीत्वाचिरंकालंभर्त्रेयंनाथशर्मणा॥३०॥ पंचत्वमनुसंप्राप्य शिवसायुज्यमा

शीलिनं॥धनधान्यैर्यथाशक्तिवस्त्रैरन्नैरलंकृतं॥६५॥इतिसंपूज्यसंतर्प्य पौराणिकंवरंद्विजं॥य
स्त्वेवंविधिनासम्यगर्चयित्वोपचारतः॥६६॥पौराणिकंद्विजश्रेष्ठं स्वगृहेवर्तयेत्सुमान्॥तस्यधर्मा
र्थकामाहिसंभवंतिसदागृहे॥६७॥ब्रह्मविष्णुश्चरुद्रश्चवरदाःसंभवंत्यलं॥६८॥इत्यादिम०
षडधिकःशततमोध्यायः॥सूतउवाच॥तत्सुरस्तान्महापुण्यासह्यमस्तकनिःसृता॥महापा
तकसंहर्त्रीप्रत्यक्षागरगामिनी॥१॥पयःस्विनीतिविख्यातास्नातानामघहारिणी॥कृतास्त्र
मपरंपुण्यंतत्तीरेमुनिसत्तमाः॥२॥तपश्चक्रुर्महात्मानःसिद्धिंप्राप्तुश्चवाञ्छितां॥कदाचिदृष
यःसर्वेप्रातर्हुतहुताशनाः॥३॥कथांतेकथयामासुर्नानाख्यानसमन्वितां॥तेषांमध्येमहाप्राज्ञो
वेदशास्त्रार्थतत्ववित्॥४॥जगादवचनंधीमांछित्वास्तपतांवरः॥वयंतपस्विनःसर्वेकिंचिज्ज्ञाना
वलक्षिताः॥५॥ईश्वरंधनंकृत्वासम्यग्ज्ञानंलभेमहि॥सदाशिवप्रीतिकरंयागंमाहेश्वरंशुभं॥६॥ २५२

कृत्वा शिवप्रसादेन कृतकृत्याभवेमहि॥तस्मिन्काले महाराज स्त्रिगतीधिपतिः स्वयं॥७॥इत्थंमुनी
न्समायातो धर्मगुप्ताक्वयः शुभः॥तमागतमभिप्रेत्य प्रणतंचकृतांजलिं॥८॥तोषयित्वाशुभैर्वाक्यै
रासनेतन्न्यवेदयत्॥उपविष्टःसभामध्ये ऋषीणांभावितात्मनां॥९॥तानब्रवीन्महाराजः प्रसन्ने
नांतरात्मना॥सभाजितोऋषिवरैः स्वस्यागमनकारणं॥१०॥विप्राः शृणुतमद्वाक्यं भवंतोयोगवि
त्तमाः॥योगेनचेष्टविधिवज्ज्ञेशंकरमव्ययं॥११॥प्रीणयित्वाचभवतांकृपयासिद्धतार्थकः॥
इतिसंप्रार्थितास्तेनऋषयःसंशितव्रताः॥१२॥ऊचुःपरस्परंसर्व्यहर्षनिर्भरमानसाः॥वयंधन्यत
मास्यद्यपूर्वेतत्कार्यकेचुकाः॥१३॥अयंचापिनृपश्रेष्ठोयागकार्यार्थमागतः॥सहितानृपवर्येणया
गंकृत्वामहेश्वरं॥१४॥प्रीणयामोनसंदेहइतिनिश्चित्यतेद्विजा॥धर्मगुप्तंवरेण्यंतमूचुस्तेनृपपुंग
वाः॥१५॥धर्मगुप्तमहाबुद्धे शिवभक्तगणाग्रणीः॥यागंकृत्वामहेशानंप्रीणयामस्त्वयासह॥१६

यागशालांकुरस्थात्रकोद्यामान्नातिविस्तरां॥संभारान्संभरक्षिप्रंपयस्विन्यास्तटेशुभे॥१७॥एवमुक्त
ऋषिवरेधर्मगुप्तेनमुदान्वितः॥तदाशिल्पिवरोराजाकारयामासमंडपं॥१८॥नानाविचित्रयत्नाढ्यं
यज्ञार्हस्तंभकल्पितं॥दृष्ट्वामुमुदिरेविप्रामंडपंबहुविस्तरं॥१९॥संभारांश्चतदानीतान्यागोपकरणा
निच॥विनायकमसंपूज्ययागारंभंचचक्रिरे॥२०॥गणेश्वरस्तदाक्रुद्धोमेघानाहूयसत्वरं॥आज्ञाप
यामासतदायज्ञविघ्नचिकीर्षया॥२१॥भोमेघाजलधाराभिः कार्मीरातीरसंस्थितां॥यज्ञशालां
प्लावयध्वंमहोरात्रंप्रवर्षिणः॥२२॥इत्याज्ञप्तागणेशेनमेघसंघानिरंतरं॥ववर्षुर्जलधाराश्चयाव
द्दिनचतुष्टयं॥२३॥आप्लावितास्तजलौघैश्चजनास्त्वासारपीडिताः॥अद्रीनारूरुहुःकेचित्केचिद्वृ
क्षावलंबिनः॥२४॥केचिन्मज्जुर्नद्यांचमम्रुःकेचिज्जलार्दिताः॥धर्मगुप्तेनसहितान्ऋषयस्त
ज्जलार्दिताः॥२५॥वासुकिंशरणंजग्मुर्विस्मिताभयकातराः॥प्रणम्यदंडवत्पादपद्मंतुर्विनयान्वि

रनायकाः ॥५५॥ब्रह्मा विष्णुश्चरुद्रश्चवाणी लक्ष्मीर्नगात्मजा ॥इंद्रोयमः प्रचेताश्चकुबेरेत्या
नएवच ॥५६॥अग्निश्चनिर्ऋतिर्वायुर्देवीभिश्चसमन्विताः ॥सुराश्चाप्सरसांसंघावसवोरुद्रो
जोत्तमाः ॥५७॥देवाः सर्वेसमागम्यइष्टार्थैश्चवरदुर्ध्रुवं ॥सर्वपापक्षयकरंसर्वोपद्रवनाशनं ॥
तुलाकावेरिमाहात्म्यंश्रुत्वाश्रद्धासमन्वितः ॥विधिंत्वसुरश्रेष्ठ स्वर्गलोकंचविंदति ॥५९॥स
र्वेषामाश्रमाणांचवर्णानांचतथैवच ॥तुलाकावेरि×ना×माहात्म्यंश्रोतव्यंश्रद्धयासह ॥६०॥प्रा
यश्चितंपरंचैवसर्वमंगलदायकं ॥सर्वसौभाग्यकरंपुंसामायुर्वर्धनमुत्तमं ॥६१॥दारिद्र्यमोचन
करंसर्वैश्वर्यप्रदायकं ॥तुलाकावेरिमाहात्म्यंभुक्तिमुक्तिप्रदायकं ॥६२॥एवंस्नात्वाचकावेर्यांश्र
त्वामाहात्म्यमेवच ॥वित्तशाठ्यमकृत्वैववकारमनुपूजयेत् ॥६३॥तीलांबेरेः पट्टवस्त्रैस्त्री
षेणसुशोभिना ॥रत्नकुंडलकेयूरहारग्रैवेयभूषणैः ॥६४॥अंगुलीयकरत्नाद्यैरलंकृत्यसु

भितोलिखित्वा विघ्नेशं पूजयित्वा च भक्तितः॥ नालिकेरेक्षुकदली पुगपक्वैः सदाडिमैः॥३७
नैवेद्यंच सदाकृत्वा नृत्यगीतैरनेकशः॥ तोषयित्वा गणाध्यक्षं नृपेणसह भक्तितः॥३८॥ कुरु
ध्वंसफलदुःखान्निर्विघ्नोभवतांभवेत्॥ इत्युक्त्वा वासुकिंनत्वा पुनस्ते प्रापयत्तदा॥३९॥ ततुष्टुरी
त्या विघ्नेशंमूर्तिभिन्नोमुनीश्वराः॥ काश्यांचचक्रिरेभक्त्यानृपेणसहसंगताः॥४०॥ भक्त्यासं
पूजयामासुर्नानाद्रव्यैरनेकशः॥ पत्रैःपुष्पैःफलैःपक्वै र्नालिकेरैःसदाडिमैः॥४१॥ नैवेद्यंक
त्वर्पयित्वास्मै प्रणेमुर्मुनिपुंगवाः॥ स्तोत्रंच विविधंकृत्वा भक्त्या वनतकंधराः॥४२॥ नमो ब्रह्मण्य
देवायविघ्नांतकनिवारिणे॥ भक्तार्तिघ्नेभगवते भवरोगादिहारिणे॥४३॥ विघ्नायविघ्नरूपाय
विघ्नेशायनमोनमः॥ ज्ञानायज्ञानगम्यायज्ञानिनांवरदायिने॥४४॥ गणाध्यक्षायगुणिनेप ३५४
रेशायनमोनमः॥ सर्वायसर्वरूपायसर्वपुत्रायतेनमः॥४५॥ उमालयसमुद्भूतवरेण्यवरद

ॐ॥गुणाकरायप्रमेयात्मनेब्रह्मणस्पतयेनमः॥४७॥स्तुत्यायस्तुतिरूपायस्तुतिज्ञायमहा
त्मने॥व्योमकेशायवंद्यायनमस्तेव्योममूर्तये॥४८॥दृश्यायपरमानंदरूपिणेसच्चिदात्मने॥ज
गद्बंधस्वरूपायविघ्नेशायनमोनमः॥४९॥अपराधंक्षमस्वाद्यवयमज्ञानिनोभृशं॥त्वत्प्रसा
दात्समस्तंतुनिर्विघ्नेनसमाप्यतां॥५०॥इत्थंसंप्रार्थितस्तत्रऋषिभिस्तत्वदर्शिभिः॥आवि
र्भूवतेजस्वीचित्रमूर्तिर्मुनीश्वराः॥५१॥दृष्ट्वागणपतेरूपमृषयोभूपतिस्तदा॥विस्मयंपरमं
गत्वाप्रणेमुर्दंडवद्भुवि॥५२॥ववर्षुःपुष्पवर्षाणिदिविदेवगणास्तदा॥जगुर्गंधर्वपतयोननृतु
श्चाप्सरोगणाः॥५३॥दिवर्षयोनारदाद्याःसमाजग्मुर्दिदृक्षवः॥दृष्ट्वागणेश्वरंसर्वेसाक्षाद्वि
घ्नहरंपरं॥५४॥तुष्टुवुर्ऋषिसंघाश्चतुष्टुवुस्त्वतिभक्तितः॥प्रत्येकंपूजयामासुर्भक्तिनम्रात्म
मूर्तयः॥५५॥इत्थंसंपूजितोदेवोविघ्नेशास्तुष्टमानसः॥वरंप्रादाच्चसर्वेषांजनानांमुदितात्म

नं॥५५॥अस्मिन्काश्मीरकांतीरेउषित्वासर्वदापुरं॥भजकेष्टवरोभूयांपूजयध्वमतंद्रि
ताः॥५६॥युष्मद्यागोत्रभवितात्यविघ्नेनमुनीश्वराः॥इत्युक्तांतर्दधेसूर्योतस्यांचमुनिपुंगवा
ः॥५७॥सर्वेसंतुष्टमनसोनारदादिभिरन्विताः॥सन्निधौगणनाथस्ययागंचक्रुर्मुनीश्वराः॥५८
यज्ञार्थेवरथंचक्रुःकाश्मेर्यांमुनिपुंगवाः॥तदाप्रभृतितत्क्षेत्रंसर्वविघ्नहरंपरं॥५९॥मुदितः
कारयामासविप्रवरंचमनोरमं॥आगमज्ञैश्चविप्रेंद्रैःसहितःक्षत्रियर्षभः॥६१॥पूजयामा
×महापापप्रशमनंनारदादिभिरर्चितं॥त्रिगर्तेशाधिपतिर्दृष्ट्वाविघ्नहरंपरं॥६०॥×॥४ वालिः×
सर्वैर्भक्तगणाध्यक्षंसुरार्चितं॥तदाप्रभृतिवेदज्ञोभोराकाश्रतनुसंभवं॥६२॥पूजयांचक्रिरेसर्व
पयस्विन्यास्तटेस्थितं॥विघ्नेश्वरस्तुसंतुष्टस्तस्यपूजामहोत्सवैः॥६३॥इदोभूपतयेप्रीत्यावं
रांस्तस्यमनोगतान्॥इत्यादिमः सप्ताधिकःशततमोध्यायः॥सूतउवाच॥तत्पुरस्तान्महापु

ताः ॥२६॥ किमेतदद्भुतं देवनागेंद्राद्यमहाघनाः ॥ नेत्युरस्मद्यागकर्मतथाजानपदानिमान् ॥२७॥
कथ्यतांभवतासम्यग्यागविघ्नस्यकारणं ॥ इतिपृष्टोमुनींद्रोघैर्वसुकिःप्राहनागराट् ॥२८॥अहो
द्यकिमुवक्तव्यंभवद्ज्ञानवैभवं ॥ अनाराध्यजगन्नाथमीशापुत्रंगणाधिपं ॥२९॥ यागारंभः कृतस्त्व
द्यभावद्भिरितिगर्वितैः ॥ तस्मात्सत्यहितायागोभवतांमुनिसत्तमाः ॥३१॥सर्वविघ्नहरोदेवोलोकवि
घ्नापनुत्तयेत्यं ॥ संप्रार्थितोदेववरैऋषिभिर्ब्रह्मवादिभिः ॥३२॥आकान्तामूल्यंगिणपंजनयामासवे
पुरा ॥ तदातस्मैवरंप्रादात्कुमारायचधूर्जटिः ॥३३॥कार्यारंभेषुसर्वेषुदेवासुरनरोरगैः ॥ पूजनीयोसि
विघ्नेशतेषांविघ्नमपाकुरु ॥३४॥ त्वामपूज्यत्रिजगतिअस्मदाद्यएववा ॥ कार्यारंभंवितन्वीतन
त्कार्यविघ्नंतभवेत् ॥३५॥अद्यप्रभृतिभोदेवत्वांसंपूज्यगणाधिपं ॥ आरंभेयत्रकुर्वंतितेषांविघ्न
मपाकुरु ॥३५॥इतिदत्तावरस्तस्मैसाक्षात्सांबनवपुरा ॥ भवंतापिपुनस्तत्रनदीतीरमनोरमे ॥३७॥

पसाद्यमनोरथा॥१०॥तथाजाबालिकेकल्पेऽनंतेश्वरएवैतन॥दक्षोयागंचकारासोतत्रदग्धासती
सुभा॥११॥सुपर्णाख्यनदीतीरेगालवेश्वरसंन्निधौ॥कल्याणमभवद्विप्रास्तदाहिमवतःसुता॥१२
तथारेवतकेकल्पेदग्धाक्रोष्टीशसन्निधौ॥पितामखप्रीतिकामोमखारंभंचकारस॥१३॥रुद्रात्स्र
च्युतयागःसब्रह्मवाक्यात्सुतांददौ॥तदादाक्षायणीदेवीनदग्धामुनिसत्तमाः॥१४॥किंचित्कालमु
षित्वासासंस्मरंतीपितुर्वधं॥कदाचिद्दक्षपुत्रीसाचुकोपत्रिशिवंप्रति॥१५॥यज्ञोविध्वंसितोनेनपि
तुर्ममहात्मनः॥चिछेदासोतदाशिरश्चदेवर्षिद्विजसन्निधौ॥१६॥अयुतंवत्सरंमयात्रतनंत्यक्त्वाव्रजाम्य
हं॥धातारंतपसातोष्यसमर्थ्यचकलेवरं॥१७॥तस्मेमदीयमन्यच्चलब्ध्वागात्रंचरोभनं॥तदादाक्षाय
णीनाम्नाव्यहमेतस्यसंन्निधौ॥१८॥इत्थंप्रतिज्ञयस्तस्यात्मेवपतिमावृणे॥इत्यालोच्यैवमनसातदा
दाक्षायणीशुभा॥१९॥सत्याचलमगात्कक्षाक्षिप्रसिद्धिकरंसदा॥दाक्षायणीचगछंतींसत्यमार्गेण

त्रोभिनीं॥२०॥कावेरीचददर्शास्याःपादयोः प्रणनामच॥कृतांजलिपुटाभूत्वापप्रछविनयान्वता॥२१॥
अंबकयासिभद्रेत्वंदाक्षायणिमहेश्वरि॥एकाकिनीचसंक्रुद्धाकिमर्थंवदसांप्रतं॥२२॥इत्यकासात
दादेवीकावेर्यामुनिपुंगवाः॥उवाचमुदितातत्रहर्षयंतीचतांनदीं॥२३॥कावेर्यहंतपस्तप्त्वाविष्णुंच
विधिमव्ययं॥अयंताभ्योलब्धवरातयोर्देहमिमंशुभे॥२४॥समर्प्यचंशुभंलब्ध्वातोषयित्वाचशं
करं तमेवपतिमासाद्यतेनसाकंवसाम्यहं॥२५॥ममसिद्धिकरंक्षेत्रंवदकावेरिसत्तमे॥दाक्षा यण्या
महादेव्यातथेत्यकाकावेरजा॥२६॥उवाचप्रीतमनसाध्यात्वाक्षेत्रमनुत्तमं॥दिविसत्यगिरेःपश्चा
त्तेरलेक्षिप्रसिद्धिदं॥२७॥तपोवनंचसिद्धानांस्वर्वेषांमहात्मनां॥पुरातत्रमहात्मानःक्षिप्रसिद्धिमु
पागताः॥२८॥भगवत्यात्वयाप्यद्यतप्तव्यंचमहत्तपः॥क्षिप्रसिद्धिर्भवेन्मातर्नात्रकार्याविचारणा
२९॥कावेरजावचःश्रुत्वासिद्धाश्रममुपायये॥दृष्ट्वातपोवनंदिव्यंनानासिद्धनिषेवितं॥३०॥ततो

वपरमप्रीतासिद्धादृष्ट्वातथाविधां॥संतोषंपरमंजग्मुरहोधन्यतरावयं॥२१॥देवीतदुदितं
देशेकृत्वाश्रमपदंशुभं॥तपश्चचारधातारंविलुंप्रतिजगद्गुरुं॥२२॥नित्यार्चनपरामू
लानिराहाराजितक्रुधा॥शांतासुशांतमनसाध्यायंतीतत्पदांबुजं॥२३॥गतेबहुति
थेकालेकदाचिद्विष्णुवेधसौ॥प्रत्यक्षंययतुर्विप्रावरदानप्रदायकौ॥२४॥देवीदृष्ट्वा
चतौदेवौप्रणिपत्यमुदान्विता॥ताभ्यांनिवेदयामासस्वप्रवृत्तिमशेषतः॥२५॥ब्र
ह्मविष्णूतदामंत्र्यदेवींजगदतुस्तदा॥शृणुदेविपरंगुह्यमावयोर्वचनंशुभं॥२६॥हिम
वानचलश्रेष्ठस्त्वांसुतार्थीतपःसदा॥ध्यायमानःशुभांत्वांचकरोतिगिरिराडयं॥२७ ३५७
त्वंयाहितस्यपुत्रीत्वंतत्रापिचतपःकुरु॥ध्यायंतीपरमेशानंपरात्परतरंहरं॥२८॥आवांत
त्रगमिष्यावःकरावःप्रियंतव॥इदंदाक्षायणीरूपमत्रतिष्ठतुवोभवे॥२९॥अस्मिन्दाक्षायणीनाम्नि

ण्यंदुर्गाक्षेत्रमनुत्तमं॥दाक्षायणीमहादेवीतपस्तप्त्वापुरादिजाः॥हिमालयसुताभूत्वापुनर्भे
भेसदाशिवं॥सूताश्चर्यमिदंप्रोक्तमदृष्टाश्रुतपूर्वकं॥त्वयास्माकंमहाभागश्रण्वतांविस्मय
× ऋषयऊचुः × प्रदं॥१॥दाक्षायणीमहाभागसतीनाम्नापुरादिजा॥अधरेदग्धकायासाहिमव
दुहितापुरा॥लेभेपतिंशिवंसांबमित्यस्माभिःश्रुतंपुरा॥४॥दग्धदेहाकथंसूततपित्वातपठ
त्तमं सतीहैमवतीजाताकथंसूतमहामुने॥५॥एतद्विस्तार्यनोब्रूहिसंशयोत्रमहान्हिनः॥सू
तउवाच॥श्रूयतांसावधानेननानाकल्पकथांशुभां॥कल्पभेदाकथाभेदोजायतेमुनिसत्तमाः॥
पुरारथंतरेकल्पेदक्षोनामप्रजापतिः॥७॥कंदरेसप्तमकरोदृग्धातत्रसतीदिजाः॥पुत्रीहिम
वतोभूत्वातदाशिवमवापसा॥८॥तथाबाईद्रथेकल्पेदक्षोदक्षिणकेरले॥प्राचींद्रसंनिधोया
गंकृतवान्द्विजपुंगवाः॥९॥तत्रदाक्षायणीदग्धाहिमवद्दुहिताभवत्॥तमेवपतिमासाद्यत

रं॥४९॥योगसिद्धिकरं ह्येतद्योगिनां प्रीतिदायकं॥सर्वसौभाग्यकंनामसदाविजयवर्धनं॥५०
स्वर्गदंस्वर्गकामानां मोक्षदंमोक्षमिच्छतां॥तत्रैवऋषयःसर्वेदेवींसंपूज्यभक्तितः॥५१॥तयःकृ
कृत्वा महात्मानअलभन्सिद्धिमुत्तमां॥पुरानंतव्रतंकृत्वासुमंतुर्नामवैद्विजः॥५२॥उद्वाह्यचं
डींपश्चात्तुभार्यादोषेणभ्रष्टसुरः॥हरिद्वंपरमंप्राप्तस्त्विहागत्यद्विजोत्तमाः॥५३॥कृत्वाभगवती
ष्टजांपुनरैश्वर्यमापसः॥ऋषयऊचुः॥कोसोसुमंतुर्विप्रेंद्रकथमुद्वाह्यचेंडिकां॥५४॥कथंप्रा
पचदौर्भाग्यंतस्मान्मुक्तःकथंचसः॥एतद्विस्तरतोब्रूहिकथांनःसूतनंदन॥५५॥सूतउवाच
पुरासुनंदिनीतीरेसुमंतुर्नामवैद्विजः॥वसिष्ठगोत्रेचोत्पन्नोवेदवेदांग पारगः॥५६॥उपयेमेशु
भांकन्यांसुकेशीनामनामतः॥गार्हस्थ्यमकरोत्तत्रशुचिग्रामेमनोरमे॥५७॥पंचपूजारतोनि
त्यंपंचयज्ञपरायणः॥आतिथेयोग्निशुश्रूषुरनंतव्रतकृद्विजः॥५८॥तेनसौभाग्यमतुलंले

भेब्राह्मणपुंगवः॥एवं बहुतिथेकाले गतेतस्यमहात्मनः॥६१॥नचाभूत्पुत्रसंपत्तिः सुमंतोर्मुनिसत्तम॥ततश्चिंताकुलोभूत्वापुनरुद्वाहमैच्छत॥६०॥विचार्यकर्कशांनामउपयेमेविधानतः॥साभर्तुर्वचनंज्ञात्वोपयुंक्तेदुरासदा॥६१॥एवंदिनेषुगछत्सुकदाचित्कर्कशात्क्रुधा॥भर्तुर्हस्तगतंदोरमाक्षिप्यामोदराहह॥६२॥तदाशिवशिवेत्युक्त्वासुमंतुर्भयकंपितः॥सर्वंदैवकृतंमत्वात्स्त्रीमासद्विजोत्तमः॥६३॥तदाकालवशात्तस्यैश्वर्येविननाशच॥गृहंदग्धंतथाविप्राश्चोरैरपहृतंधनं॥६४॥व्याघ्रैश्चभक्षितागावोदारिद्र्यंपरमंगतः॥तस्यदोषंविदित्वासोनजगादसद्यहो॥६५॥कदाचित्कर्कशादीनादारिद्र्येणातिपीडिता॥भर्तुश्चसंनिधौस्थित्वाततोदोरस्खलंस्खला॥६६॥ममभाग्यानुकूलोयंदेवादृर्तात्वयोजितः॥किंकरोमिक्वगछामिकेवाराणमन्वियं॥६७॥अयंस्तब्धोजडोमत्तआलसीहिनमानवः॥दारिद्र्यस्याकरोयंहि

रिष्यतिकदालयं॥६९॥इत्यंप्रलप्यबहुधाकर्कशाक्रोधविकला॥रुरोदविस्वरंदीनाशिलायां
ताड्यमस्तकं॥६०॥तदादेववशाद्विप्रःकण्वनामामहामुनिः॥तीर्थयात्रासमुत्साहःसर्वप्रा
णिहितेरतः॥७०॥मध्यान्हसमयेश्रांतःक्षुत्तृड्भ्यांपरिपीडितः॥सुमंतोःसदनेदाप्यतंदृष्ट्वासुदि
तोमुनिः॥७१॥प्रक्षाल्यपादौतस्याश्रुतज्जलंशिरसादधत्॥व्यजनेवीजयामासभक्त्यावनत
कंधरः॥७२॥उवाचश्लक्ष्णयावाचासुमंतुर्मुनिसत्तमः॥कच्चिन्नेकुशलंविद्विद्विजवर्यसमाधुना
७३॥किमर्थंरोदिषीयंवेभार्यातवमहामुने॥इत्युक्तवंतंकण्वंसप्रोवाच×ब्रह्मन्कुतआगामहा
मुने॥इत्युक्तंतंद्विजंदृष्ट्वाकण्वःप्रोवाचहृष्टधीः॥सर्वत्रकुशलं×द्विजसत्तमः॥७५॥दुःखकि
न्नमनाभूत्वातस्मैसर्वन्यवेदयत्॥भगवन्कण्वसर्वज्ञमद्भार्याकर्कशाखला॥७६॥क
दाचिद्दाक्षिण्यामद्यस्लाङ्गनाकोपना॥अधाक्षीदग्निकीलायांततोदाह्यमापसा॥७७॥

तवक्रोधोयतोभवेत्॥ततोभगवतीनाम्नालोकेख्यातिंगमिष्यसि॥४६॥इदंक्षेत्रवरंपुण्ययोजनाय
मविस्तृतं॥क्षिप्रसिद्धिकरंभद्र्यादावामत्रवसावहे॥४७॥केरलीमज्जनाद्गंत्वमिष्टादेविभवस्व
च॥साभूदवग्रहस्तत्रकेरलेदेविशोभने॥४८॥भगवत्याःसंनिधानान्मंत्रसिद्धिर्भवेदिह॥क्षेत्राणि
यानिदेवस्यत्वदीयानिशुभानने॥४९॥तेभ्योपिवरमेतत्स्यान्नात्रकार्यविचारणा॥अत्रयेमनुजादे
वितवक्षेत्रमनोरमे॥५०॥मृताःस्वर्गपुरंगत्वाभुक्त्वाभोगाननेकशः॥उमालोकंसमासाद्यत
त्रैवपरिमुच्यंते॥५१॥तपःक्षेत्रप्रभावेनकेरलीयजनाःसदा॥सुदिताःसंतुसर्वत्र सिद्ध
मंत्राश्चतेद्विजाः॥५२॥इतितस्येवरंदत्वासत्यस्यऋषिसंनिधौ॥जगामतुर्विबुधश्रेष्ठोविधि
विष्णूतदांबरे॥५३॥इतिदेवाःसगंधर्वाःसंतोषाविष्टमानसाः॥देवींसंपूजयामासुर्मनुजाश्चा
पिभक्तितः॥५४॥तदाप्रभृतितत्क्षेत्रंदेवर्षेमुनिसेवितं॥भगवत्याख्ययारूढंमंत्रसिद्धिकरंप

च॥तत्पुरस्तान्महाक्षेत्रे सत्याचलकसंस्थितं॥सत्यपादस्थितंस्येतन्महापातकनाशनं॥१॥दर्शनात्
स्पर्शनात्स्नानात्सृजनात्पिंडदानतः॥ऋणान्मुक्तानराः सर्वेपितृणांनात्रसंशयः॥२॥तत्रतीर्थान्यने
कानिऋषीणामाश्रमाणिच॥त्रिकुंगाधिपतिर्विष्णुर्देवदेवेशसंज्ञया॥३॥आस्तेसदाचविप्रेंद्राःक्षेत्रे
स्मिन्मंगलायने॥महादेवाभिधानेनलिंगरूपीसदाशिवः॥४॥आस्तेतत्रमहापुण्येभक्तानुग्रहका
म्यया॥अष्टषष्टिमहाक्षेत्रेष्विदंपरमपावनं॥५॥यासुरस्यपतितंचक्रमिन्नंकलेवरं॥अस्मिन्क्षे
त्रेपितॄणांचैतत्सिद्धिप्रदं॥ऋषयऊचुः॥क्षेत्राणामष्टषष्टीनांलिंगानांचद्विजोत्तम॥तत्रस्थितानांसर्वेषां
वदनःसूतनंदन॥७॥सूतउवाच॥श्रृण्वंतुऋषयःसर्वेक्षेत्रनामानिभक्तितः॥श्रुत्वायानिनरायां
तितेषांदर्शनजंफलं॥८॥महाबलारंभगोकर्णेश्रीशैलेमल्लिकार्जुनं॥रांबरेरामतीर्थेयंकेदा
रेशंकरंविदुः॥९॥गोर्जकीसोमनाथंचकुंभकोणेकपर्दिनं॥मध्यदेशेमहादेवंनर्मदायामुमापतिं॥१०

चंदेवानां॰

३६०

कालिंद्यांकामदहनेगंगाद्वारेमहेश्वरं॥कुलवेण्यांकालनाशेगंगायामीश्वरंविदुः॥१७॥त्रियं
बकंचगोतम्यांफाल्गुनेपरमेश्वरं॥कौशिक्यांकालदहनेपंपायांपापमोदनं॥१८॥लुलायांचविरूपा
क्षंदेवदारुवनेजटाधरं॥सुवर्णमुखरीतीरेकालहस्तीश्वरंविदुः॥१९॥एकांतनायकंकांच्यांभैरवंवृ
षभालये॥श्वेतवनेजोपसुपतिंश्रीशैलेपुंडरीकके॥२०॥कुजाम्रेमणिलिंगंचकुरूपेकुंजरांतके॥
रामेश्वरंरामसेतौताम्रपर्ण्यांपिनाकिनं॥२१॥सुचींद्रेशूर्पकर्णेत्रिकोणेवेगवत्यांसुरेश्वरं॥रुद्रं रुद्रपु
रेविंध्यात्कांतारेतारकेश्वरं॥२२॥दक्षांतकंलुवायव्यांनीलकंठंतुलाबरे॥कुमारधारेकौमारंकावे
र्यांभूतनायकं॥२३॥कोटेकोटेश्वरंज्ञेयंसुवर्णायामनेतकं॥मधूकेश्रीवानवास्यांकपिलायांहर
रंविदुः॥२४॥रुद्रंचनर्मदातीरेपंचनद्यांगुहेश्वरं॥सोमंसुम्नावतीतीरेगंगाकूलेजगद्गुरुं॥२५॥
व्योमवत्यांमहालिंगंकुशद्वत्यांमहेश्वरं॥शरावत्यांगणाध्यक्षंकुलावत्यांमृडंविदुः॥२६॥हिमव

त्यांसुरेशंचकुब्जायांगजनाशनंमहाकालंचमायायामयोध्यायांत्रिविक्रमं॥२५॥अपाद्येनीलकंठंचवेद्यांगंगाधरंविदुः॥वटमूलेवटेशंचवेदारण्येतुसौंदरं॥२६॥मत्स्यदेशेचंडनाशंगोरक्षंकुरजांचले॥खररोटेभवानीशंतौलवेबृहतीश्वरं॥२७॥ज्ञानेश्वरंमंदकेचनिषधेहरिकेश्वरं॥कुरुक्षेत्रेमुंजकेशंकल्याणेशंहिमाचले॥२८॥फाल्गुन्यांपार्वतीकांतंवेणायांजंबुकेश्वरं॥श्रावल्यांबृहद्भिंगंभैरवंसत्यमस्तके॥२९॥पश्चिमाब्धितटेविप्राजलधिंगमितीरितं॥एतानिक्षेत्रवर्याणित्रिविधस्यपरमेष्ठितुः॥३०॥सदासान्निध्यकारीणिमहापातकहराणिच॥अष्टषष्टीतिनामानिसांबस्यपठतिद्विजः॥३१॥प्रजावसानेयोभक्तासर्वंफलंलभेत्॥क्षेत्राणामपिसर्वेषामुत्तमंसत्यजांगलं॥३२॥तत्रतीर्थान्यनेकानिऋषीणामाश्रमाणिच॥महापातकयुक्तोवायुक्तोवासर्वपातकैः॥३३॥तस्यदर्शनमात्रेणसुक्ष्मतेपापंकंचुकात्॥

वसनाज्ञानहीनत्वान्निरातंकाश्रशातुरा॥तद्दोषमोहमेब्रूहि भूयोभूयोनमोनमः॥७॥तदासु
मंतुनाप्रोक्तःकण्वोवेब्रह्मवान्द्विजः॥सुमंतोविप्रशार्दूलदोषनिर्हरणंशृणु॥७॥सत्यपश्चा
त्यदेशस्थेकेरलेऋषिसंकुलेसिद्धाश्रमेमहापुण्यदुर्गाक्षेत्रमनोरमं॥८॥दुर्गाभगवतीना
म्नातत्रास्तेमुनिपुंगवा॥तत्रगत्वासमाराध्यदेवींभगवतींशुभां॥९॥तत्संनिधौव्रतंकृत्वाल
ब्ध्वावरमनुत्तमं॥प्राप्यैश्वर्यंपुनस्त्वंचभार्यायासहभ्सुर॥१०॥भुक्त्वाभोगाननेकांश्चदेहांतेमो
क्षमाप्स्यसि॥इत्युक्त्वाप्रययौकण्वःसुमंतुःकर्कशान्वितः॥११॥गत्वासिद्धाश्रमंपुण्यंयथाक
ण्वमुनीरितं॥चकारतत्रभक्त्यासमनंतव्रतमुत्तमं॥१२॥भगवत्यावरंलब्ध्वासर्वैश्वर्यसमन्वि
तः॥भुक्त्वाभोगानिहात्रासौदेहांतेमुनिमापहो॥१३॥इदंभगवतीक्षेत्रंव्रतलोपनिवारकं॥सर्वै
श्वर्यप्रदंविप्राःस्वर्गमोक्षप्रदंनृणां॥१४॥इत्यादिम० अष्टोत्तरशततमोध्यायः॥सूतउवा

ग्रोहरिहयस्तदा॥३९॥यमदूताःसमागत्ययमाज्ञाकारिणश्चते॥निर्भुःसंयमनीमेनं तत्सी
मेवयमानुगाः॥४०॥धर्मराजश्चतंदृष्टाचित्रगुप्तमभाषत॥चित्रविप्राधमस्यास्यपापंपु
ण्यंवदस्वभो॥४१॥इत्युक्तश्चित्रगुप्तस्तुधर्मराजमभाषत॥अयंविप्रोदुराचारःशूद्रस्त्री
संगकारकः॥४२॥तदन्नेनैवपुष्टोगोवेदंतत्संनिधौवदन्॥आदेहपातंकालंचनिनायद्वि
जपांसनः॥४३॥तथापिशृणुमद्वाक्यंवैवस्वतमहामते॥ताम्रपर्ण्यांकृतस्नानःपश्चात्पाप
मकारषीत्॥४४॥प्रेतोभूत्वासतद्यागिरौसंप्राप्यचद्विजाधमः॥तिष्ठेदुरिहयःक्लिष्टोविव
स्त्रःक्षुधितोभृशं॥४५॥शिवयोगिप्रसादेनसत्यामलकजांगलं॥तेनैवस्नापितोभूत्वात
त्तीर्थस्यचवैभवात्॥४६॥पापान्मुक्तोगतिंयातुपूर्वंपुण्यविपाकतः॥तच्छ्रुत्वाप्रेषयामासप्रे
तयोनिंद्विजंतदा॥४७॥सचसत्यांटवींप्राप्यप्रेतभूतोविवस्त्रकः॥क्षुत्तृषापरिपीडोसौरौद्रः

प्राणिभयंकरः॥४९॥सहस्राक्षेगतेत्वेवंकदाचिद्दैवयोगतः॥वामदेवः शिवंध्यायन्नाययौसत्यवर्त्मना॥४९॥तंदृष्ट्वाक्षुधितःप्रेतोलंबजीर्णकलेवरः॥विवृतास्योदरोघोरआययौभीषणाकृतिः॥५०॥तंदृष्ट्वावामदेवोपितस्तोशिवपरायणः॥तद्भीनाक्षुत्कृपापःपूर्वस्मरणभीरुकः॥५१॥तितलापादयोस्तस्यकृतांजलिरभाषत॥त्राहिविप्रमहाबुद्धेप्रेतराजंडुरात्मयं॥५२॥विप्रमांप्रापयित्वाद्यस्त्याचलकमुत्तमं॥मामुद्धरोद्धरस्वामिन्दयालोदीनवत्सल॥५३॥इत्युक्तोवामदेवस्तुज्ञात्वावृत्तमशेषतः॥तिलसाकंययौधीमांस्तीर्थराजदिदृक्षया॥५४॥तत्रतीर्थतटेतंचनिवेश्यप्रेतमुत्वणं॥कृपामोचनकेतीर्थेसस्नौतन्नामपूर्वकं॥५५॥प्रेतदेहाद्विमुक्तोसोदिव्यदेहधरस्तदा॥स्वयंसस्नौमहातीर्थेद्योतयंश्चदिशोदश॥५६॥दिव्यंविमानमास्थायकैलासमगमद्द्विजः॥तत्रतीर्थान्यनेकानिनृणांमहरणिच॥५७॥सह्याद्रिर्हिमवांश्चैव

श्रीशैलोमलयाचलः॥मैनाकश्चित्रकूटश्चश्रीधरंपावनंतथा॥५॥श्रीसुदर्शनंबाणती
र्थंनारसिंहंसुपुण्यकं॥वाराहंपांचजन्यंचकुटंवेपापनाशनं॥५१॥कोट्यपंदीपती
र्थंचकांचतीर्थंतथैवच॥विमुक्तीर्थंहस्तितीर्थंतथाचैवद्विजोत्तम॥६०॥पाशमोहंसा
टितीर्थंतीर्थंनद्यपिसंगमं॥एवमष्टादशोक्तानि तीर्थानिमुनिपुंगवाः॥६१॥
एकैकस्यापिमाहात्म्यशेषेणापिनगण्यते॥सह्याद्रिखंडःशुभदःसर्ववेदार्थसंहितः॥६२
अत्रतीर्थान्यनेकानिश्रवणान्मुक्तिदानिच॥शृण्वंतिनराभक्त्यासखंडसह्याद्रिसंहितां॥६३॥इह
भुक्त्वाचभोगांस्तेअंतेकैवल्यमाप्नुयुः॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनश्रोतव्यंभक्तिसंयुतैः॥६४॥पुराणश्रव
णंलोकेवर्ततेयस्यवैगृहे॥सत्यत्रदेवताःसेंद्रानारदाद्यामहर्षयः॥६५॥तेषांपादरजोमिश्रंपूतंभवति
तद्गृहं॥भवरोगनिबद्धानांसाधनंसर्वसंपदां॥६६॥शृण्वतांस्मरतांनित्यंगायतांकीर्तयतांसतां॥तेषांपादरजःस्पर्श

अत्रेतिहासंवक्ष्यामिपुराविद्भिरुदाहृतं॥२७॥शृण्वतांसर्वपापघ्नंसेतुंमुक्तिप्रदायकं॥पुराकृ
मुद्वतीतीरेस्थाणुडरपुरेशुभे॥२८॥विप्रोहरिहरोनामवेदवेदांगपारगः॥कदाचिद्द्विजनेत्र
स्थित्वाचिंतयामाससद्विजः॥२९॥सर्वंगृहाश्रमंकृत्वातीर्थसेवांकरोम्यहं॥तीर्थयात्रामठे
द्वारोपश्चाद्वृत्त्यैगृहेनकिं॥३०॥इतिचिंतयतस्तस्यमतिस्तीर्थेत्वभूद्द्विजा॥वयस्यैर्बहुभिर्यु
क्तोयुवागेहाद्विनिर्ययौ॥३१॥तामपर्ण्यांकृतस्नानःकन्यातीर्थेनिषेव्यच॥स्थाणुडरपुरंप्रा
प्यतत्सहायःपुनर्गतः॥३२॥तापयंकेवलंदेहंस्त्रीशूद्रसंकुलंतदा॥दृष्ट्वायुवानंविप्रंचताः
स्त्रियोजगृहुर्बलात्॥३३॥विप्रोपितद्वशान्नीतस्तासांसंगमलालसः॥बुभुजेविषयांस्ताभि
र्वशीकृतमनास्तदा॥३४॥गतेबहुतिथेकाले पुत्रपौत्रसमन्वितः॥वार्द्धक्यंप्राप्यविप्रोसौनि
:स्पृहोभोगवर्जितः॥३५॥तत्रापिचिंतामासाद्यतथाजीर्णकलेवरः॥त्यक्त्वातांसांसदनेवि

पापिनः॥सोलीषमस्तकायेचकथांशृण्वंतिपावनीं॥तेनिर्बलाःप्रजायंतेपापपिनो
मनुजाधमाः॥तांबूलंभक्षयंतोयेकथांशृण्वंतिपावनीं॥७७॥श्वविष्ठाःखादयंत्येनं
नरकेयमकिंकराः॥आसनार्थंप्रयछंतिपुराणज्ञस्ययेनराः॥७८॥कंबलाजिनवासां
सिमंचकंफलंकंतुवा॥स्वर्गलोकं समासेदुर्दिव्यसिंहासनेस्थिताः॥७९॥स्थिला
ब्रह्मादिलोकेषुपदंयांतिनिरामयं॥श्रुत्वापुराणंविमलंतद्वत्कारंप्रपूजयेत्॥८०॥पुराण
ज्ञस्यरूपेणवेदव्यासश्चरेद्भुवि॥तस्मात्तत्पूजनाव्यासपूजावद्ययेनसंशयः॥८१॥पुरा
णांतेचयोमर्त्येव्यासपूजांसमाचरेत्॥तंपूजयंतिविबुधाःसर्वभोगेश्चसंयुतं॥८२॥

इतिसूतेरितंश्रुत्वाऋषयःसौनकादयः॥संपूज्यविधिवत्तंचप्रणम्यचपुनःपुनः॥
६३॥श्रद्धाभक्तिसमोपेताःस्तोत्रवर्यैरपूजयन्॥ग्रैवेयेरंगुलीयैश्चकटकाद्यैरनेकशः॥
॥६४॥मुक्ताकेयूरहारैश्चकिंकिणीभिःप्रपूजयेत्॥अन्नदानसमंदानंनास्तिलोकेषु
विश्रुतं॥६५॥क्षिप्रसिद्धिकरंह्येतत्तस्माद्धेयंविदुर्बुधाः॥अन्नस्यैवकुलेजाताअ
सहस्रंद्विजोत्तमाः॥६६॥नरकंतेनपश्यंतितस्मादन्नप्रदोवरः॥विप्ररूपेणभोक्तासौ
विप्ररूपेणपूजितः॥६७॥ददातिविप्ररूपेणसर्वकामान्हरिःस्वयं॥वर्तयंतुचनि
र्देद्रब्राह्मणाभोजयंतुच॥६८॥भोजितेब्राह्मणेमृष्टहरेस्तृप्तिर्भवेद्ध्रुवं॥यावदिष्ट

मंभोज्यंतत्तद्विप्रायदापयेत्॥८७॥सयातिब्रह्मभवनंसर्वमोहविवर्जितं॥अना
यासेनमोक्षंचछत्रदानंचकारयेत्॥९०॥तस्मादन्नप्रदानेनपुराणंचैवपूजयेत्॥
यंयंकामयतेसोपितंतंदत्वाप्रपूजयेत्॥९१॥तस्मिंस्तुष्टेद्विजश्रेष्ठास्तुष्टाःस्युसर्व
देवताः॥वेदतुल्यंयतोक्तंसत्यादिखंडमुत्तमं॥९२॥तच्छ्रुत्वामनुजाःसर्वेवेदपा
रायणंभवेत्॥कथांश्रुत्वाचमनुजःसंदेहंकारयेत्तुयः॥९३॥तत्सर्वंनिष्फलंभूत्वा
कुंभीपाकेपतत्यधः॥नारीवापुरुषोवापिभक्त्यापरमयासदा॥९४॥श्रुत्वावैसर्व
पापेभ्योमुच्यतेजन्मबंधनात्॥गोभूहिरण्यदानाद्यैःपुत्रमित्रादिसिद्धिनैः॥९५॥

र्थानिमुनयोजगुः॥६७॥पद्मजाकःकथांश्रोतुंसदापौराणिकोनरः॥पुण्यमासेषुवा
पुण्यदिनेपुण्यतिथिष्वपि॥६८॥कलौयुगेविशेषेणपुराणश्रवणाद्हते॥नास्तिधर्मःपरः
पुंसांनास्तिमुक्तिप्रदःपरः॥६९॥पुराश्रवणंशंभोर्नामसंकीर्तनंपरं॥उभयंचमनुष्याणां
पुण्यद्रुममहाफले॥७०॥कलौहीनायुषोमर्त्याद्रुर्बलाःश्रमपीडिताः॥इतिसंचिंत्यमनसा
भगवान्बादरायणः॥७१॥हितायतेषांविदधेपुराणाख्यसुधारसं॥पिबन्नेवामृतंय
त्नादेकःस्यादजरामरः॥७२॥शंभोःकथामृतास्वादात्कुलेस्यादजरामरः॥भवकोटिसह
स्रेषुभ्रान्त्वाभ्रान्त्वावसीदतां॥७३॥योवदत्यपुनर्वृत्तिकोन्यस्तस्मात्परोगुरुः॥व्यासासनंस
मारुह्योयदापौराणिकोद्विजः॥७४॥व्यासमासिप्रसंगस्तुनमस्कुर्यान्नकस्यचित्॥
पुराणंयेचसंपूज्यतांवृत्तिंयेरुपायनैः॥७५॥शृण्वंतिचकथांभक्त्यादरिद्राःस्युर्न

स०पू०

३६७

॥इतिश्रीमत्सत्याद्रिखंडः समाप्तः॥ छ॥

३६७

इहलोकेसुखंप्राप्यसंसाराब्धेःप्रमुच्यते॥एतत्सकृत्सदेद्वीमांकृणुयाद्भक्तिपू
र्वकं॥९६॥विमुक्तःसर्वपापेभ्योयातिब्रह्मसनातनं॥सत्यंसत्यंपुनःसत्यमुद्धृ
त्यभुजमुच्यते॥९७॥ ॥इत्यादिमहापुराणेस्कांदेसनत्कुमारसंहितायांस
ह्याद्रिखंडेपूर्वभागेनवोत्तरशततमोध्यायः॥श्रीमत्सप्तींद्वब्धींदुसंख्येशकेऽ
स्मिन्पेष्टेसहोमासिसितेपक्षेनंदातिथौ विधुवासरेसमाप्तिमगमद्ग्रंथः॥
श्रीमत्सीतारमणार्पणमस्तु॥श्रीमत्सद्गुरवेनमोजयतु॥श्रीरस्तुश्रीरस्तु॥

श्रीगणेशायनमः नैमिशेनिमिषक्षेत्रेऋषयःसत्रमासत॥शतसंवत्सरंदी
र्घंनानापश्चिष्टिसंकुलं॥१॥तत्रासनृषयःसर्वेदिव्याभौमाश्चनित्यशः॥यत्रनारायणःसाक्षा
द्यज्ञेदेवैर्महर्षिभिः॥२॥दिव्येश्चसवनस्तोत्रैःशस्त्रैरस्त्रैश्चसंयुताः॥मंत्रानुमंत्रिताःसर्वादेव
तानिवसंतिहि॥३॥त्रयाणामपिलोकानामुत्सवःसमभूत्तदा॥इंद्राद्योदेवगणादेवाचार्यपु
रोगमाः॥शौनकंमुनिशार्दूलंपुरस्कृत्यययुस्तदा॥४॥तानागतान्समालक्ष्यऋषयःप्रश्रया
न्विताः॥उत्तस्थुःप्रमप्रीत्याशौनकंचेदमब्रुवन्॥५॥अहोधन्यतमोलोकेसएवपुरुषोम
हान्॥यस्यागमनमात्रेणसर्वेप्रमुदिताजनाः॥६॥वयमत्रसमासीनाःसत्रयागचिकीर्षया
कर्मावसानेचास्माकंकालोनैवातिवर्तते॥७॥कथाभिःसुविचित्राभिरितिहासैःपुरातनैः

त्वंनःसुखयितुंकालमर्हसिपुरुषोत्तम ८ इत्युक्तोमुनिशार्दूलःशौनकःकरुणानिधिः
द्वैपायनंपुरस्कृत्यवरमासनमास्थितः ९ कथयामासविविधाःकथाःसर्वमनोरमाः
वर्णानुदेशाश्रितानुकालयुगपर्वतसंश्रितान् १० वर्णसंकरजानीचकर्माण्युच्चावचान्यपि
एवंकथयतस्तत्रकालोबहुतिथोगतः ११ कदाचिदागतस्तत्रऋषिसंघसमावृतः
जामदग्न्योमुनिवरस्तपसाप्रज्वलन्निव १२ तंदृष्ट्वामुनयःसर्वेज्वलंतमिवपावकं प्रत्युत्थायप्रणेमुस्तेअर्घ्यहस्ताःसमुत्सुकाः १३ अस्तुवन्जामदग्न्यंतेकृतासनपरिग्रहं त्वं
रामजामदग्न्योसिब्रह्मक्षत्रमुपाश्रितः १४ क्षत्रियापसदाराज्ञांशिरश्चिच्छेदसत्वरं
कार्तवीर्यस्यराजर्षेर्बाहुंछेदंचकारह १५ भूमिंनिःक्षत्रियांसर्वांपित्रर्थेचचकारह

त्रिः सप्तविप्रसद्भूमिं कृत्वा शांतिमुपाश्रितः ॥१६॥ लवणाब्धिस्तुतत्रासात्सह्याद्भ्रष्टो भवन्
किल ॥ तत्रेतस्थापिता विप्रास्त्रैविद्याधर्मतत्पराः ॥१७॥ तवनामांकितेक्षेत्रमिषुपातस
मन्वितं ॥ तत्रलिंगान्येनकानिक्षेत्राणि विविधानि च ॥१८॥ दास्यंत्याद्यान्ऋषयः सर्वेकृता
स्त्रक्षेत्रवासिनः ॥ त्वयासंस्थापिता विप्रास्त्वन्नाम्नानिवसंतिहि ॥१९॥ अल्पदानसं
तुष्टाश्चित्तपूर्णइतिश्रुताः ॥ त्वयादत्तवरादीर्णाश्चित्तपूर्णाभवंतिति ॥२०॥ त्रैविद्याः सत्य
संकल्पाः श्रौतस्मार्तक्रियापराः ॥ आर्यवृत्ताइतिख्याताआर्यास्तेपरिकीर्तिताः ॥२१॥ यम
लादागताविप्रायमलाःपरिकीर्तिताः वेदविद्याविहीनास्तेपाद्येयाः परिकीर्तिताः ॥ २२
अन्येपिदेवराष्ट्रीयादेवराष्ट्रादुपागताः ॥ तेप्यल्पतपसोमंदावेदाध्ययनवर्जिताः ॥ २३ ॥ अ

देहेनमुनिसंघसमावृतः ॥ ३२ ॥ तेषांसंरक्षणार्थायवससीत्यनुश्रुम ॥ एवमादिनितरा
मचरितान्यद्भुतानिवै ॥ ३३ ॥ श्रुत्वानुस्मृत्यसंकीर्त्यनिष्ठामसुचिरंमुने ॥ त्वयाविनिर्मि
तेक्षेत्रेतीर्थान्यायतनानिच ॥ ३४ ॥ मुनीनामाश्रमाश्चैवक्षेत्राणिविविधानिच ॥ त्रिव
लिंगानियानीहविष्णुक्षेत्राणिसर्वशः ॥ ३५ ॥ गाणपत्यानिसौराणि शाक्तानिविविधा
नि च ॥ सद्यःप्रत्ययकारिणिगुह्यानिविविधानिच ॥ ३६ ॥ तेषांफलंविधिंचैवमाहात्म्यंव
क्तुमर्हसि ॥ सागरस्यचमाहात्म्यंतत्रवासेचकिंफलं ॥ ३७ स्नानदानविधिंचैवतर्पणा
दिविधिंतथा ॥ ब्रूहिराममहाबाहोरेणुकेयनमोस्तुते ॥ ३८ ॥ इतितेषांवचःश्रुत्वाजाम
दग्न्योमहामुनिः ॥ शौनकंप्रेरयामासतीर्थमाहात्म्यकीर्तने ॥ ३९ ॥ इत्यादि० १

शौनकऊवाच॥ शौनकोहंप्रवक्ष्यामिक्षेत्रमाहात्म्यमुत्तमं॥रामस्यरे णुकेयस्यइषुपा
तांकितस्यच १ रामेणरेणुकेयेनभूमिः सर्वत्ररक्षिणा दत्ताविप्रायविधिवत्कश्यपा
यमहात्मने २ कश्यपेनैवमुक्तस्तुदत्तभूस्पर्शनेकथं पादपांसुप्रसंगेनैदत्तप्रहरणंभ
वेत् ३ ततोविनिर्गतोरामः सागरांतिकमागमत् सागरप्रार्थनायोसमेदिनींदेहिसाग
र ४ महोदधेमहासारसर्वसत्वालयप्रभो नदीनांसरसांचैवपुष्कराणांचसर्वशः
५ निश्चितांचसर्वेषांत्वमेवैकायनंमहत् मैनाकप्रमुखाः सर्वेगिरयस्त्वांसमाश्रिताः ६
अन्येदेवाश्चदैत्याश्चकालखंजादयस्तथा त्वामेवशरणंप्राप्ताविष्णोश्चशरणंमहत् ७
मयाप्रमादादज्ञत्वात्सर्वभूर्विप्रसात्कृता तत्रनाहंगमिष्यामिअतस्त्वांयाचयामिभो ८
वासार्थंमेदिनींदेहि मगमात्रस्यमेप्रभो इत्येवमादिवचनैः करुणैःसंप्रबोधितः ९

सागरः प्रकटीभूत्वा प्रणम्य मुनिसत्तमं ॥ मेदिनीं नप्रदास्यामि विभो राज्ञो नलङ्घये ॥ १० ॥ स्या
पिताः सागराः सर्वे विष्णुना प्रभविष्णुना ॥ रेखामात्रमपि क्षुण्णुं कुलं घिं तुवानचक्षमः ॥ ११ ॥
अदेयं यश्च गृह्णाति यश्चादेयं प्रयच्छति ॥ नावुभौ महतो याति चैः पापिना वितिनः श्रुतं ॥ १२ ॥
तस्मात्वं मुनिशार्दूल गच्छ वातिष्ठ वासुखं ॥ इत्युक्त्वा जलधिः सद्यस्तत्रैवांतरधीयत ॥ १३ ॥
क्रुद्धस्ततोसौपुरुषप्रवीरो युगांतकालाग्निसमन्वितेषुः चिक्षेपरत्नाकरशोषणाय तत्रै
षुपातेप्रबभूवतीर्थं ॥ १४ ॥ स्मृत्वापाशुपतंतत्रैरौद्रं कालाग्निसन्निभं विन्यस्य शरयोः
शल्ये धनुः पस्पर्शसत्वरं ॥ १५ ॥ त्र्यंबकेपादमेकंच हरिशास्यचमूर्धनि ॥ द्वितीयंपादमास्था
यविचकर्षमहद्धनुः ॥ १६ ॥ ततोधनुः कर्षणनादभिन्नोमेरुस्तथान्येगिरयश्चमेदिनी
चचालसर्वास्फुटितैश्चतैः समंमहोदधिः संक्षयमापतत्क्षणात् ॥ १७ ॥ तंनिनादमुप

पांक्तेयास्त्वयाज्यास्तेगिरिकांतारवासिनः॥ अन्येपिकौंकणाविप्रामरुदेशादुपागताः॥२४
मांसाशिनोनिर्दयास्तेगिरिकूटनिवासिनः॥ कूटस्थळाइतिख्याताः सर्वेतेब्राह्मणाधमाः॥
२५॥ अन्येपिपदिकाविप्राः पदमात्रेपिपापिनः॥ स्वाध्यायाध्ययनेनार्हाः श्रौतकर्मविवर्जि
ताः॥२६॥ ब्राह्मणाइतितेख्याताअभोज्यान्नाश्चसर्वशः॥ अन्येपिकरहाटास्तेकर्हपृष्ठास्थि
संभवाः॥ २७॥ द्विजाग्र्याब्राह्मणामुख्याः श्रौतस्मार्तक्रियापराः॥ अनूचानाः श्रोत्रियास्ते
पूज्यावैसर्वकर्मसु॥२८॥ परंतेविंध्यदक्षीयैर्गर्दैर्ब्राह्मणाधमैः॥ स्वज्ञानाद्योनिसंबंधात्
किंचिन्निंद्यत्वमागताः॥२९॥ अतस्त्वनार्यास्तेज्ञेयाविषदाब्रह्मघातिनः॥ सुवर्णस्तेय
निरताग्र्यामेषुनगरेषुच॥३०॥ शुभकार्येषुसर्वेषुवर्ज्यास्तेपिप्रयत्नतः॥ अन्येवर्णाः संकरा
श्चसुरवासार्थमागताः॥३१॥ क्षेत्रेनिवसंतिस्मनिर्बाधाह्यकुतोभयाः॥ क्षमयैनैव

धान्येततोमरवः तस्मात्त्वौषधयःसर्वास्तस्यायत्ताहिसर्वदा २७ समस्तजीवलोकोयंदेवेवं
कस्तथापरः वृष्टिमेघाभिकांक्षंतिसावृष्टिः सागरादृते २८ त्वमादिपुरुषः साक्षान्माया
मानुषविग्रहः ब्रह्मणाप्रार्थितः पूर्वमवतीर्णोसिभूतले २९ कार्तवीर्यवधार्थायहैहया
नांतथैवच भूमेर्भारावतारायसाधूनांपालनायच ३० विपरीतमिदंग्राह्यं त्रैलोक्य
क्षयकारणं क्रोधंसंहरदेवेशत्रैलोक्यंपरिपालय ३१ जंबूद्वीपाश्चयोद्वीपाः सागराल
वणादयः त्वयैवस्थापिताः सर्वेकस्मात्त्वंसंहरिष्यसि ३२ कृतापराधःपापोयंसागरः
पयसांनिधिः स्वेनैवकर्मणादग्धुंत्वमेनंक्षंतुमर्हसि ३३ प्रांजलिः प्रणतोह्येषप्रेक्ष्य
संप्रतीक्षते अनुकंपयदेवेशह्यस्त्रंसंहरसंहर ३४ सागर० कृष्णेनभाषितंपूर्वंब्रा
ह्मणानामकीर्तनुः मान्याः सर्वत्रपूज्याश्चनावमान्याः कदाचन ३५ मयामूढतमेनाद्य

५

ब्राह्मं तेजस्तिरस्कृतं गच्छवातिष्ठवेत्युक्तंयाज्ञोतेविफलीकृता ३६ अपराधसहस्रा
णिकृतवानस्मिमंदधीः तेषांदंडोमयाप्राप्तः क्षंतव्यमधुनापिभो ३७ पावकोमांदह
त्येषरोद्रास्त्रेणप्रवर्तितः नैवसोढुंसमर्थोस्मित्यक्ष्येप्राणानहंविभो ३८ विलपंतम
नीवोच्चैः सागरंपतितंभुवि रेणुकेयस्तुतंदृष्ट्वारुपयाकुलमानसः ३९ अस्त्रंस
हृतवानाशुमाभैस्त्वमितिचाब्रवीत् मयासंचालितंसह्याद्द्रोणेश्चतुर्दशैरिह ४० षड्
योजनायतंदीर्घंचतुराशीतिमायतं इषुपातोकितंचासुभविष्यतिनसंशयः ४१ इ
दंक्षेत्रंत्वयासिंधोरस्वामित्वमपिक्वचित् प्रलयेपिनचोल्लुंघ्यंवातव्याघूर्णनेपिच ४२
मयासंप्रेषिताबाणाःशिवरूपास्तवांतिके प्रतिष्ठिताभविष्यंतिनान्यंजस्वनिरंतरं
४३ मर्यादावलयंत्वेतद्रूणेहोपयसांनिधे स्वतीरस्थापयाशुत्वंनैनल्लुंघितुमर्हसि

येरागपाब्रह्मणापूर्वदत्तास्तेपयसांनिधे ॥ तेसर्वेनभविष्यंतिचतुराशीतियोजने ॥४६॥मुख्से
त्रवासिभिः संर्वैरन्यैर्देशांतरागतैः ॥ संसेव्यः सर्वदासिंधोस्नानपानावगाहनैः ॥४७॥येत्र
वासंप्रकुर्वंतिवर्णाः संकरजातयः ॥ मुक्ताएवभविष्यंतिमत्प्रसादान्नसंशयः ॥४८॥गच्छसा
गरभद्रंतेमयानुज्ञापितः सुखं ॥ महोदधेमहाभागविरहंमाकरिष्यसि ॥४९॥नदाज्ञांशिर
सावंद्यप्रणिपत्यपुनः पुनः ॥ पुनः प्रदक्षिणीकृत्यसागरः प्रययौसुखं ॥५०॥ इत्यादि०द्वि
तीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ सिंधुराजमनुज्ञाप्यरामः शस्त्रभृतांवरः ॥ ततःपरं
किमकरोत्कथयस्वमहामुने ॥ १ ॥ शौनक० ॥ पुनः पश्चादधश्चोर्ध्वंदिग्धंपाशुपतास्त्रिना ॥
तत्क्षेत्रमवलोक्याथसर्वप्राणिविवर्जितं ॥ २ ॥ प्रोक्षयामासमंत्रेणस्वकमंडलुवारिणा ॥ बी
जेनामृतरूपेणजीवयन्निवसत्वरं ॥ ३ ॥ तत्रागच्छन्मुनिस्त्याद्याऋषयः सह्यशैलतः ॥ बोधाय

शून्यसदेवासुरमानुषं ब्रह्मन्वचकिंतसर्वमकस्माल्किंप्रवर्तते ॥१८॥ ततस्तुनिःसृतोबा
णोपतितोलवणार्णवे ज्वालामालसमारूढोकल्पांतदहनोपमो ॥१९॥ ताभ्यांसमुत्थितो
वन्हिः प्रददाहमहोदधिं तृणवन्नज्जलं सर्वमकस्माद्भस्मसात्कृतं ॥२०॥ ततोहाहाकृतंस
र्वंसदेवासुरमानुषं ब्रह्माद्योदेवताः सर्वाःपरंविस्मयमागताः ॥२१॥ तथैवसंदधेबाणं
कालाग्निसदृशप्रभं सोपिषड्योजनंतोयंप्रददाहमहोदधेः ॥२२॥ एवंक्रमेणसह्याद्रेः शि
खरंशिखरंप्रति स्थित्वास्थित्वासमुमुचेबाणान्सृष्ट्वाचतुर्दश ॥२३॥ ततोदेवाःसमाग
त्यरामंशस्त्रभृतांवरं प्रभुःणेशिरसाभूमौस्पृष्ट्वास्पृष्ट्वापुनःपुनः ॥२४॥ नमस्तेमुनिशा
र्दूलरेणुकेयमहाव्रत त्वयायंविधृतोलोकःसदेवासुरमानुषः ॥२५॥ तस्मात्वंविप्रशार्दूल
बाणंसंहरसंहर सागरेनिहतेतूर्णंलोकः सर्वोविनश्यति ॥२६॥ सागराज्जायतेवृष्टिस्ततो

यंगोप्यंक्षेत्रमिदंशुभं आत्रिषश्चप्रदातव्याः क्षेत्रस्यास्यमहोदयाः ॥२४॥ इत्यादि०नृ
तीयोध्यायः ॥ ३ ॥ देवाऊचुः सर्वदेववयंसर्वेतिष्ठामस्त्वदनुज्ञया आश्रमान्विविधान्
कृत्वालिंगक्षेत्राणिसर्वत्रः १ ऋषय० अगस्त्यप्रमुखाःसर्वेसिद्धगंधर्वकिंनरैः अप्स
रोभिः सहैवात्रत्वत्प्रीत्यानिवसामहे २ क्षेत्रेत्वदीयंसर्वत्रसर्वलोकसुखावहं सर्वसस्य
युतंधान्यगोमहिष्यादिसंकुलं ३ प्रकामवर्षीपर्जन्यः सर्वरोगविवर्जितं दुर्भिक्षादि
भयंनात्रनहिदुर्भिक्षपीडिताः ४ अत्रस्थित्यविनः सर्वायांतिदेशांतरंक्वचित् देशांत
रादत्रयांतिआपदंनिस्तरंतिते ५ सर्वदाफलिनोवृक्षाः पनसाम्रकपित्थकाः पूगाश्चना
गवल्ल्यश्चमरीचानांचवल्लयः ६ नारिकेल्यः कदल्यश्चफलभारनताः सदा नावाष्टिनी
तिवाल्याचनास्युल्काबाधनेक्वचित् ७ इषुपातांकितंरामक्षेत्रं ख्यातिंगमिष्यति

इत्याश्विनःसंप्रयुज्यस्थितास्तत्रैवदेवताः ८ ब्रह्मोवाच रामराममहाबाहोरेणुका
नंदवर्धन समुद्रस्नानमाहात्म्यक्षेत्रमाहात्म्यमुत्तमं ९ सागरस्यचमाहात्म्यंक्षेत्रवासे
चयत्फलं क्षेत्रेस्मिन्म्रियमाणानांगतिंवदसुविस्तरात् १० रामउवाच ब्रह्मंस्त्वदुद्भ
वालोकाः सागरस्त्वत्स्तुतिश्चितः सर्वंत्वंवेत्सिभगवन्किंमांप्रष्टुमिहेच्छसि ११ तथापित्व
त्तसोदनकिंचिद्वक्ष्यामितच्छृणु पृथिव्यांसंतितीर्थानिगोदाकृष्णाचजाह्नवी १२ नारयः
शोणभद्रश्चेरावायाश्चसरांसिच अन्येषांचैवतीर्थानांसागरःशरणंपरं १३ सागरस्यध्व
निंश्रुत्वादृष्ट्वाचपयसांनिधिं मासद्वयकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः १४ चांद्रैःषण्
मासमध्यस्तैर्यत्फलंलभतेनरः तत्तत्स्नानाद्वाप्नोतितत्फलंपयसांनिधौ १५ संगमेद्वि
गुणंतस्मात्त्रिगुणंशिवसंनिधौ संगमेशिवसांनिध्येतीर्थेसागरगेपिच १६ चतुर्णांसि

गमोयत्रतत्रस्नानंसुदुर्लभं ॥ चोदैः संवत्सराभ्यस्तैर्यत्फलंप्राप्यतेनृभिः ॥ २७ ॥ तत्फलंस
मवाप्नोतितत्रस्नानान्नसंशयः ॥ देशकालावनुस्मृत्यपूजितेपयसांनिधौ ॥ २८ ॥ स्मृत्वारामं
चसीतांचहनुमंतंतथांगदं ॥ विभीषणंचसुग्रीवंवालिंवानरपुंगवं ॥ २९ ॥ तीक्ष्णदंष्ट्रंमहाका
यंभैरवंतीर्थरक्षकं ॥ नमस्कृत्यनमस्कृत्यलक्ष्मणानुज्ञांचभैरवात् ॥ ३० ॥ पिप्पलादसमुद्भूतां
कृत्वोसागरसंस्थितां ॥ आहारंवालुकापिंडंतस्मैदत्वापुनःपुनः ॥ ३१ ॥ प्रविश्यतीर्थराजा
नंसंतर्प्यपितृदेवताः ॥ रामंसीतांलक्ष्मणंचहनुमंतंतथांगदं ॥ ३२ ॥ वालिंचित्रांगदंचैववि
भीषणमथापरं ॥ एतान्संतर्प्यविधिवद्यमतर्पणमाचरेत् ॥ ३३ ॥ इत्यादि० चतुर्थोध्यायः
४ ॥ ॥रामउ० ॥ अश्वत्थसागरोसेव्योनस्पृष्ट्योकदाचन ॥ अश्वत्थंमंदवारेचसागरंपर्वणि
स्पृशेत् ॥ १ ॥ विनामंत्रंविनापर्वक्षुरकर्मविनानरैः ॥ कुशाग्रेणापिदेवेशनस्पृष्टव्योमहोदधिः

८

नोवसिष्ठश्चव्योघ्रोव्याडिन्द्रोवेलणः॥४॥कहोलोव्याघ्रपाच्चैवतृणबिंदुश्चकश्यपः॥ हिरण्य
केशीऔचेयाः सत्याषाढश्चशौनिरिः॥५॥अत्रिश्चपुलहश्चैवबाल्मकिश्चाश्वलायनः॥
आगमन्नृषयश्चान्येन्नातन्नोथसहस्रशः॥६॥कैलासादागमल्लंभुर्मागणशतैर्वृतः॥कार्ति
केयोगणेशश्चवीरभद्रस्तथैवच॥७॥वैकुंठदागतोविष्णुः सनकाद्यैः स्वपार्षदैः॥ब्रह्मावे
दैस्तदंगैश्चनारदाद्यैस्तदागमत्॥८॥इंद्राद्यालोकपालाश्चयक्षगंधर्वकिन्नराः॥अप्सरोभि
श्चसिद्धैश्चसर्वदेवगणैः सह॥९॥तानागतान्समालोक्यप्रफुल्लनयनोब्रवीत्॥ मयाविनि
र्मितंक्षेत्रंसमुद्रांतर्गतंमहत्॥१०॥भवदागमनाज्ज्ञातंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमं॥लोकत्रयादप्य
धिकंसर्वतीर्थमनोरमं॥११॥युष्मांस्तुत्रार्थयाम्येकंसर्वान्दिवर्षिसत्तमान्॥ शंभोत्वमुमयासा
र्धंगणैः स्कंदादिभिःसह॥१२॥विष्णोत्वंरमयासार्धंसनकाद्यैःस्वपार्षदैः सहसर्वैश्चस्थात

विश्वेश्वरंलिंगंप्रतिष्ठाप्योमयासह ॥ स्थितस्तत्रैवसगणोरामस्यमुदमावहन् ॥ १२ ॥ रामोबाणा
द्भुतंलिंगंततोबाणेश्वरंमहत् ॥ सप्तर्षिस्थापितंलिंगंसप्तकोटीश्वरंमहत् ॥ १३ ॥ ततः परम
हातेजाः कनकेतोमहानृषिः ॥ कर्हपृष्टासमायुक्तोकर्हीटोहिमहानृषिः ॥ करहाटेश्वरंलिं
गंस्थाप्यतत्रैवसंस्थितः ॥ १५ ॥ वेलनेत्रोऋषिवरोमेरोः शिखरमाश्रितः ॥ तदेवतपसोत्ख
यसिंधुतीरेन्यवेशयत् ॥ १६ ॥ वेलनेत्रोमहालिंगंस्थाप्यतत्रैवसंस्थितः ॥ तत्रैवतरणीगंगा
स्वयंसागरगामिनी ॥ १७ ॥ तदुत्तरेबदरिकोनरनारायणाश्रमः ॥ मंदवेदध्वनिर्नित्यंनिशी
थेश्रूयतेधुना ॥ १८ ॥ कार्तिकेयोगुहःसाक्षाद्धरदोषासमन्वितः ॥ आश्रमंकृतवान्सिंधो
स्तीरेनाम्नागुहागरं ॥ १९ ॥ गुहागरंगुहक्षेत्रंसर्वसिद्धिनिषेवितं ॥ पंचऋषेर्महादेवः पं
चोपनिषदात्मकः ॥ २० ॥ पंचब्रह्ममयः साक्षात्पंचनारायणात्मकः ॥ ऋषेर्वाडेस्तपः सि

ङ्किं कर्तुमाविरभूत्स्वयं ॥ २१ ॥ तत्रवाडेश्वरंलिंगंस्वयंज्योतिः प्रकाशते ॥ यंदृष्ट्वासिद्धगंधर्वाः
प्रदीप्तेयांतिनित्यशः ॥ २२ ॥ तत्रसत्यानृतेन्यस्तेदृश्येतेप्राणिनांस्फुटं ॥ इत्येतद्रामक्षेत्रस्य
चरितंपरमाद्भुतं ॥ यःपठेच्छ्रावयेद्वापिसगच्छेत्परमं पदं ॥ २४ ॥ इति० पंचमोध्यायः ५
शौनक० ॥ कदाचिदागतस्तत्ररामोदाशरथात्मजः ॥ रामक्षेत्रस्यमहिमांश्रुत्वातत्रह्युपाग
तः ॥ १ ॥ पुरंगुहात्मकंप्राप्यस्तत्रस्कंददर्शह ॥ रामउवाच ॥ कार्तिकेयमहाबाहोतारका
सुरमर्दन ॥ २ ॥ देवसेनाधिपविभो दिष्ट्यादृष्टोसिसुव्रत ॥ पंचवक्त्रान्महादेवादधिकस्त्वं
षडानन ॥ ३ ॥ त्वांदृष्ट्वाकृतकृत्योस्मिप्राप्तोस्मिनिर्वृतिंपरां ॥ स्कंद० ॥ रामराममहाभाग
जानकीलक्ष्मणानुग ॥ ४ ॥ स्वराज्यंसंपरित्यज्यकिमर्थमटसिप्रभो ॥ नहिक्षत्रियबंधूनां
प्रव्रज्याविहिताक्वचित् ॥ ५ ॥ ॥ राम० ॥ पितुराज्ञावनांप्राप्तस्तेनाज्ञप्तोस्मिसुव्रत ॥ चतुर्द

न्नासमारामवनवासंकुरुष्वह ३ शिरसाधार्यतामाज्ञांचिरान्मिमहीन्मिमं स्कंद० यो
हंताहतवान्यांश्चतत्सर्वंविदितंमया ४ देवकार्यमिदंसर्वंत्वयाकार्यमरिंदम कर्तारामपृथि
व्यांचहनिष्यसिमहान्रिपून् ५ दशकंचवधार्थायसाधूनांपालनायच अवतीर्णोसिभ
गवंस्तत्कुरुष्वाविलंबयन् ६ लक्ष्मणःशेषनागोयंदक्षावध्यतिराक्षसान् मायेयंवैष्ण
वीसाक्षात्सीतारक्षोवधार्थिनी ७ त्वंरामरघुनाथोसिमायामानुषविग्रहः सच्चिदा
नंदरूपस्त्वंश्रुतीनामप्यगोचरः ८ दिष्ट्यायातोसिभगवन्न्यायोमय्यनुकंपया तिष्ठास्मि
न्नाश्रमेरम्येसिद्धगंधर्वसेविते ९ स्कंदप्रार्थनयारामस्तस्थिवानाश्रमेतदा रामेश्वरंमहा
लिंगंस्थापयामासराघवः १० सिंधुलिंगांतरालेयत्सा तत्रमणिकर्णिका तारकंतन्म
हाक्षेत्रंसर्वप्राणिविमुक्तिदं ११ रामतीर्थमितिख्यातंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमं तत्रास्थितो

वृषभस्तत्रदातव्यः प्रवृत्तेक्षुरकर्मणि ॥ प्रथमंस्नातियःसिंधौतस्यायमुदितोविधिः ३ ततः
परंपूर्वविधिरद्रिः स्नानेप्रकीर्तितः ॥ रामक्षेत्रमिदंब्रह्मन्कोंकणाध्यः प्रतिष्ठितं ४ समु
द्रगर्भइत्येतद्भूखंडादतिरिच्यते ॥ सह्यस्यपूर्वभागेयद्योजनत्रयविस्तृतं ५ दैर्घ्येणतेनतुल्यं
नक्षेत्रंकोंकणसंज्ञितं ॥ रौंखोद्भवनिवसतांद्वारकावासिनांतथा ६ प्रयागेवसतांनि
त्यमविमुक्तनिवासिनां ॥ यत्फलंसमवाप्नोतिक्षेत्रेस्मिन्निवसन्नरः ७ येम्रियंतेचा
द्रिगर्भेक्षेत्रेरामविनिर्मिते ॥ सत्यलोकमुषित्वातेमुच्यंतेब्रह्मणासह ८ पुलिनेयेम्रि
यंतेचदह्यंतेपुलिनेचये ॥ साक्षान्मोक्षोभवेत्तेषांसत्यंसत्यंवदाम्यहं ९ जामदग्न्यवद
त्येवमाकान्नादवेभेध्वनिः ॥ माकुरुष्वात्रसंदेहंश्रुतिरेषासनातनी १० इतिश्रुत्वातयो
र्वाक्यंविश्वस्ताः सर्वदेवताः ॥ निवसंतिसुरगणाविस्तब्धाश्वाकुतोभयाः ११ शिवो

हापापः सोमवंशः क्षत्रियपोसनः॥ बभूवपृथिवीपालः शवः परमदारुणः॥ ४॥ सुश्रमंमृगयाव्याजा
दृषीणामाश्रमंगतः॥ सतत्राश्रममद्राक्षीत्सर्वजंतुमनोरमं॥ ५॥ सर्वर्तुकुसुमोपेतंगुंजन्मधुक
राचृतं॥ पनसैर्नारिकेलैश्चकदलीभिश्चराजितं॥ ६॥ सुगंधहोमधूमैश्चवेदध्वनिविनादितं॥
वेदवादैः समाघोषैः क्रियमाणैरहर्निशं॥ ७॥ शिष्यैर्विनयसंपन्नैर्मूर्तैर्वेदरिवावृतं॥ वेदनिष्ठै
स्तपोनिष्ठैर्ब्रह्मनिष्ठैरकल्मषैः॥ ८॥ आन्वितंमुनिशार्दूलैः सत्यलोकमिवावृतं॥ दृष्ट्वाश्रमप
दंतस्यपरंविस्मयमागताः॥ ९॥ तमागतंसुनिश्रेष्ठाः पूजयंतिस्मसादरं॥ तथापिनासोविम
नाः सोमदत्तस्यमन्यवापह॥ १०॥ बहिः प्रसन्नोहिमना स्तान्साधुनवदत्स्वयं॥ प्रपद्यपूजयामास
प्रश्नंवाकृतवानिमं॥ ११॥ प्रश्नंमनोगतंमेद्यतथ्यंवदतसुव्रताः॥ ययातेकथयामासुस्तंतंनैवेति
चावदत्॥ १२॥ वाचःकूटेनतान्सर्वान्कोपयामासदुर्मतिः॥ ततस्तेकुपिताः सर्वेन्नृपंस्तेक्षत्रपां

सने ॥ १३ ॥ दुष्टकुष्ठिभवपापगलत्कुष्ठीविशोषतः ॥ ब्रह्मशापहतः पापः खलः परमदारुणः
१४ ॥ गलत्कुष्ठभवत्सोथसद्यस्तत्क्षापयन्नितः ॥ तान्मुनीञ्छेदयामासविलापैः करुणैरहो ॥ १५ ॥
मयापापेनमूढेनकृतंकर्मसुदारुणं ॥ कोमूढश्चालयेद्ब्रह्मर्षीणामूर्ध्वरेतसां ॥ १६ ॥ कोविषं
भक्षयेत्प्राज्ञः पन्नगान्संप्रबोधयेत् ॥ सैषाहिदारुणाबुद्धिः पूर्वपापसमुद्भवा ॥ १७ ॥ प्रविश्य
मोपापइतियूयंसंक्षोभितामया ॥ ब्रह्मिष्ठाऋषयःसर्वेक्रोधलोभविवर्जिताः ॥ १८ ॥ मामाश्व
मापदंप्राप्तंब्रह्मघ्नंनिरपत्रपं ॥ कृतघ्नंनारणंप्राप्तमनुकंपितुमर्हथ ॥ १९ ॥ तेषामुद्दालकोना
मऋषिःकारुणिकस्तथा ॥ विलपंतमुवाचाथमाभैस्त्वंक्षत्रियाधम ॥ २० ॥ ब्रह्मशापकृतश्चा
येव्याधिः परमदारुणः ॥ नचान्यथायितुंशक्यः कृतैःपुण्यशतैरपि ॥ २१ ॥ तथाप्युपायंवक्ष्या
मियदुक्तंपद्मयोनिना ॥ इत्यादि ॰ ३० सप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ उद्दालक॰पुराकश्चिन्महा

कुष्ठीमुंडिकोनामनामतः॥ब्रह्माणंतोषयामासब्रह्मज्ञायेनसर्वदा॥१॥प्रातः स्नात्वानित्यक
र्मसमाप्यप्रयतोन्वहं॥ब्रह्मोपस्थमुपस्थायजपतिस्मनिरंतरं॥२॥तुष्टस्तत्तपसाब्रह्मासर्व
लोकपितामहः॥आकाशेगिरमुच्चैस्तुश्रावयामाससत्वरं॥३॥वरंवरयमेब्रह्मन्प्रसन्नोहं
वरप्रदः॥ मुंडिलउ०॥यदिप्रसन्नोभगवान्व्याधेरस्माद्विमोचय॥४॥ब्रह्मोवाच॥गच्छशीघ्रं
महाक्षेत्रंरेणुकेयंशरीरकं॥तत्रापिकार्तिकेयस्यक्षेत्रंगुह्यतरंमहत्॥५॥यत्रोबाव
रदासाक्षाद्भक्तानांवरदायिनी॥तत्रसंलालितोनित्यंगुहःक्षेत्रंनमुंचति॥६॥तक्षेत्रं
पश्चिमाब्धेस्तुतीरंगव्यूतिमायतं॥तदद्यविश्रुतंक्षेत्रंसर्वदांभोधिसेवितं॥७॥उत्तरेज
बुकादेवीदक्षिणेवालुकेश्वरः॥पश्चिमेरामतीर्थंतुहयतीर्थंतुपूर्वतः॥८॥तस्यै
वाग्नेयदिग्भागेचूर्णीतीर्थमनुत्तमं॥नित्यमाश्रवणोपेतमशोकवनराजितम्॥९॥

यसंसर्गाद्ध्रुवमेवभवत्यहो ॥ १२ ॥ यत्रक्वापिमृतानांचयत्रदेहोविलीयते ॥ परस्तोवानराणां
वातेसर्वेमुक्तिभागिनः ॥ १३ ॥ तेभ्योदेहांतरंगत्वानारकंप्रदिशाम्यहं ॥ ततस्तेगतिमायांति
वदत्येवस्वयंशिवः ॥ १४ ॥ सीताकृतेमहालिंगंलक्ष्मणोवालुकाचये ॥ वालुकेशमितिख्यातं
स्थापयामाससिद्धिदं ॥ १५ ॥ तदुत्तरेमहातीर्थंवरुणालयमद्भुतं ॥ तत्रस्नात्वाशिवंदृष्ट्वाशि
वंयातिनसंशयः ॥ १६ ॥ तस्यैवपूर्वदिग्भागेघृणातीर्थमकल्मषं ॥ घृणीप्रसादाद्यत्रैवसो
वकुष्ठाद्विमुच्यते ॥ १७ ॥ इतिश्रीस्कं० षष्ठोध्यायः ६ ॥ ऋषय ऊचुः कोसौसोवः कथंकुष्ठी
घृणीचामोचयत्कथं ॥ शुश्रूषवोवयंसर्वेवदनौनकविस्तरात् ॥ १ ॥ त्वन्मुखांभोजगलितं
पीयूषंपिबतांमनः ॥ नचैवतृप्तिमायातिहर्षयत्यधिकंपुनः ॥ २ ॥ नौनक० प्रश्नोमहोद
यश्चायमृषीणामूर्ध्वरेतसां ॥ इतिहासंप्रवक्तुंमोमुदासंप्रेरयत्यहो ॥ ३ ॥ पुराकस्मिन्म

स्त्रग्रापहतः शांबः शुद्धस्तत्राभवत्पुरा ॥ तस्येवोत्तरदिग्भागे क्षयरोगहरंमहत् ॥ १८ ॥ यत्र
चंद्रस्तपस्तप्त्वाक्षयरोगादमुच्यत ॥ इत्येतद्रामचरितंसर्वव्याधिविनाशनं ॥ १९ ॥ यः श्रुत्वा
यः पठेद्वापिसगच्छेत्परमंपदं ॥ इत्यादि० उ० अष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ ऋषय० सर्वज्ञोसिमहा
भागवेच्छेसर्वसंहितां ॥ चंद्रतीर्थस्यमहिमांवदत्रोनकविस्तरात् ॥ १ ॥ शौनक० दक्षाक
न्यास्तेजज्ञेसप्तविंशाधिकंपुरा ॥ तासांमध्येचंद्रमसेसप्तविंशतिकन्यकाः ॥ २ ॥ ददौदक्षः
समाहूयप्रजासंगतियंत्रिनः ॥ तासांमध्येप्रियत्तमांरोहिणीमन्वपद्यत ॥ ३ ॥ इतराश्चाभ्य
सूयंतेरोहिण्याभ्रशदुःखिताः ॥ रोषुस्तारोहिणींसर्वास्ततः सारुकटोभवत् ॥ ४ ॥ चंद्रस्तस्मा
पदक्षोपितंतः क्षीणोथसोन्वहं ॥ विरूपारोहिणीजातकलाहीनश्चचंद्रमाः ॥ ५ ॥ निशाक
रविहीनासारजनीनान्वरोभत ॥ निशाकरकरस्पृष्टंजगदाप्यायतेखिलं ॥ ६ ॥ तद्विहीनम

भूत्सर्वभूम्यालयसमप्रभं ॥ ततस्तुदेवताः सर्वाःशिवविष्णुपुरोगमाः ॥ ७ ॥ दक्षंतेभत्सयेया
मासुर्धिगस्तुमूर्खजीवितं ॥ चंद्रः सर्वस्वमस्माकंलोकत्रयविभूषणं ॥ ८ ॥ विरक्षापिचजी
वंतिप्रजाश्चेंद्रकरैःसदा ॥ दक्षः पापः पापमतिर्वीरभद्रेणशापितः ॥ ९ ॥ ततः स्वछंदतो
स्वीयांनैवमुंचतिपापधीः ॥ दक्षस्तुतेनानिर्विण्णः परंकमलमागतः ॥ १० ॥ विषमानोजगा
दोच्चैः क्षम्यतांदुष्कृतंमम ॥ मयापापेनचंद्रोथशालः कथमबुद्धिना ॥ ११ ॥ यदत्रसाधुभवि
तातत्कुरुध्वमतंद्रिताः ॥ दक्षस्यवचनंश्रुत्वा ततश्चंद्रोब्रवीदिदं ॥ १२ ॥ देवदेवमहादेवदक्ष
यज्ञविधायक ॥ उमापतेपशुपतेचंद्रशेखरतेनमः ॥ १३ ॥ शरणंत्वांप्रपन्नोस्मिदक्षशापंनि
वारय ॥ श्रीमहादेव० ॥ चातुर्वर्ण्यंपुरासृष्टंब्रह्मणापद्मयोनिना ॥ १४ ॥ मुखाद्ब्रह्मकुलंजा
तंतद्वचोनान्यथाक्वचित् ॥ अथाप्युपायंवक्ष्यामिव्याधितस्यागदोयथा ॥ १५ ॥ स्त्रीषुसा

म्येनवर्तेस्वकल्पस्यसमभागतः॥ क्षयस्तेन्यतरेपक्षेवृद्धिश्चान्यतरेभवेत्॥ १६॥ आपूर्णतो
तेभवित्तासवितुःकर्योगतः॥ तद्वियोगात्कलाहानिःपूर्णस्त्वेसर्वदाव्ययः॥ १७ चंद्र०
दक्षशापात्कलाहीनस्तेजोमेविफलीकृतं॥ सकलोहंकथंभूयांतेजश्चातीवनिर्मलं॥ १८
तदुपायंवदविभोकरुणाकरशेखर॥ श्रीमहादेव०॥ इत्युपांताकिंतक्षेत्रेरामनाम्नाविभूषि
तं॥ १९॥ तत्रापियद्गुहक्षेत्रंव्याडीशाधिष्ठितंमम॥ तस्याग्नेयदिशोभागेचंद्रतीर्थमनामयं
२०॥ तद्गच्छतपसःसिध्येतेनःशुद्धोभविष्यसि॥ इत्यादि० नवमोध्यायः॥ शौनक०
चंद्रस्तद्वचनंश्रुत्वाचंद्रतीर्थंजगामह॥ तत्राश्रमपदंकृत्वाशिवंपंचाक्षरंजपन्॥ १
समाःसहस्रंकृतवांस्तपःपरमदारुणं॥ तदधस्तात्तपश्चक्रेरोहिणीचंद्रवल्लभा॥ २
ततःकालेबहुतिथेपार्वतीवल्लभःशिवः॥ चंद्राश्रमपदंप्राप्तःक्रीडन्वल्लभयाक्वचित्॥ ३

स्त्रिसंध्यपावनसंवीतंरसालवनराजितं ॥ तत्रगच्छमहाभागघृणीमंत्रमनुस्मरन् ॥ १० ॥ प्रदक्षि
णानमस्कारान्कृत्वास्नानपरायणः ॥ त्रिरात्रान्मुच्यतेकुष्ठान्नान्यथाममभाषितं ॥ ११ ॥ त
च्छ्रुत्वामुडिलस्तस्माद्घृणीतीर्थमुपागतः ॥ कार्तिकेयंगुहंनत्वामातरंवरदांबिकां ॥ १२ ॥ सौ
रमष्टाक्षरंमंत्रंवरदांबोपदेशितं ॥ घृणिमंत्रमनुस्मृत्यतत्रस्नानपरायणः ॥ १३ ॥ कुष्ठव्याधि
विनिर्मुक्तस्त्रिरात्रात्समजायत ॥ ततस्त्वमपिराजेंद्रशीघ्रंगच्छगुहाश्रमं ॥ १४ ॥ वरदांबाकी
र्तिकेयमुपास्यध्यानतत्परः ॥ अधिगम्यततोमंत्रंवरदांबोपदेशितं ॥ १५ ॥ कोटिमंत्रजपा
दस्मात्स्नानात्त्रिषवणेरितात् ॥ मुच्यसेब्रह्महत्यापात्वमासेत्रिभिरहैर्दितः ॥ १६ ॥ इत्युदा
लवचः श्रुत्वाशोणस्तानृषिपुंगवान् ॥ प्रदक्षिणीकृत्ययोघृणीतीर्थमनुस्मरन् ॥ १७ ॥ ब्र

देवराजोसियज्ञभागभुजांवर ॥४॥ मयाप्रसादादत्तेयंमालाब्रह्मविनिर्मिता ॥ वीणादंडसमा
श्लिष्टादातुंयोग्यानकर्हिचित् ॥५॥ इत्युक्त्वादायतांमालांवीणादंडेन्ययोजयत् ॥ ममप्रसा
दात्वंराज्यमधितिष्ठसिसर्वदा ॥६॥ इदानींमामवज्ञायवर्तसेभूतिगर्वितः ॥ मघवन्मदमत्तो
सिविभूतिस्त्वांवियोक्ष्यति ॥७॥ इत्युक्तानारदस्तस्माद्विजन्माइवनिर्ययौ ॥ इंद्रस्यैरावतग
जस्तत्रैवांतरधीयत ॥८॥ उच्चैःश्रवाश्चाश्वरत्नंरत्नान्यन्यानिसर्वशः ॥ अदृष्टान्यभव
न्विप्रानारदस्यापमानतः ॥९॥ ततःपरमनिर्विण्णोमघवानिदमब्रवीत् ॥ विभूतिमदम
त्तस्यजातःसर्वधनक्षयः ॥१०॥ ज्ञानांजनमिदंप्राप्तंदारिद्र्यंसर्वभेषजं ॥ बृहस्पतिःसुरा
चार्यःक्वयातोननुलक्षितः ॥११॥ धन्वंतरिर्भिषग्रत्नंनायातोनाश्विनावपि ॥ रंभानाट्य
समारंभोमेनकाचतिलोत्तमा ॥१२॥ मातंगश्रुतिनादेनद्युपातोपिनलक्ष्यते ॥ घृतकुंडे

तदक्षय्यंघृतपल्वलसंनिभं ॥ १३ ॥ दृष्ट्वादृदिविदाहोमेमरणायैवकल्पते ॥ इंद्राणित्वमिहा
गच्छस्थिराभवममासने ॥ १४ ॥ विवत्सोमघवान्प्राहपुनः पुनरिदंवचः ॥ भवनांतर्गतः शू
न्यः शचींतामन्वशोचयत् ॥ १५ ॥ मघवाविलपत्यद्यश्रुयतांप्राणवल्लभे ॥ ममभाग्यंविले
पंतेविशोचंतमनाथवत् ॥ १६ ॥ नायात्यद्यापिमेसुभ्रूर्मय्यनुक्रोशवत्यपि ॥ इतिब्रुवंतंविल
पंतमुच्चैर्विविग्नचिंतंविवत्सोशुचार्पितं ॥ वृथाभ्रमंतंभवनांतरालेविकत्थमानंमुहुरात्मचे
ष्टितं ॥ १७ ॥ तदिंद्रचेष्टितंसर्वंनारदोब्रह्मणेवदत् ॥ ततस्तूर्णमुपव्रज्यशंभवेविस्मवेब्रवीत्
ततस्तूर्णमुपस्थायपुनरिंद्रमुपागतः ॥ १९ ॥ इतिश्रीस्कं० एकादशोध्यायः ॥ ११ ॥
शौनक० ॥ नारदस्यवचः श्रुत्वाउपेंद्रः खगपृष्ठतः ॥ जगामनंदनवनंतत्रेंद्रंसददर्शह ॥ १ ॥
अधोकृशंराजभूवेंद्रोदृष्ट्वोपेंद्रंचदूरतः ॥ रोदनासन्नकंठोपिरोदोच्चैस्तुबालवत् ॥ २ ॥

उपेंद्र स्तमुवाथेचोरोदिषित्वंकथंप्रभो॥ कस्माद्दंतेकलिलंतद्वदस्वाविलंबयन॥३॥इंद्रउ॰
नारदस्योपदेशान्मेसर्वंपिश्रीःस्थंगता॥वस्त्वेपरिहितंयन्मेतदकस्मान्नदृश्यते॥४॥इतो
धिकंकिंकर्तव्यंसर्वज्ञोसिजगत्पते॥गौतमस्यसतीभार्याअहल्यापतिदेवता॥५॥तदापरा
धात्सर्वंगेसंजातोस्मिभगव्रणी॥वृत्रहत्यावृतःपूर्वंभ्रममाणइतस्ततः॥६॥पुरोहितगिर
श्छेदादगाधेदुखसागरे॥मग्नस्त्वोनावमारुह्यमुक्तस्तस्मान्महाभयात्॥७॥इत्येवमा
दिदुःखानिस्वकृतान्यकृतानिच॥निस्तीर्णोनिमहाबाहोत्वत्प्रसादान्महाबलात्॥८॥
इदंकष्टतरंदुःखंनारदस्यप्रकोपजं॥इदंत्रैविष्टपंराज्यंसर्वंनिहतकंटकं॥९॥नारदस्यप्र
सादेनभुज्यतेसर्वदामया॥नारदोबुद्धिदोनित्यंपितामाताचनारदः॥१०॥सखाभ्राता
चबंधुश्चशास्ताशासयितामम॥दैत्यानांविषमेयुद्धेऋषीणांचैवसंकटे॥११॥नारदो

तत्रचंद्रमसंदृष्ट्वाक्षीणंप्रक्षीणकिल्बिषं ॥ पस्पर्शकरुणाविष्टः करेणामृतवर्षिणा ४
ततस्तुकिरणोज्वालः प्रतपन्निवचंद्रमाः ॥ रोहिणींपार्वतीस्पृष्ट्वादिव्यरूपधराभवत् ५
ततश्चांद्रमसंतीर्थंत्रिषुलोकेषुविश्रुतं ॥ तत्पुरस्तोदेवतीर्थंयत्रदेवः पुरस्थितः ६ पार्व
तीवल्लभःसाक्षात्सर्वदेवमयः स्थितः ॥ देवसंज्ञेनदद्यापिलिंगाकारंप्रदृश्यते ७ तत्पुर
स्तादृषीनांकुंडंपरमदुर्लभं ॥ यस्यसंस्पर्शनादेवदारिद्र्येनामुयान्नरः ॥ ८ ॥ इतिश्री
सह्याद्रिखंडेत्रयोध्यायः १० ॥ ऋषय० ॥ विभूतिकुंडमाहात्म्यंवदसौनकसुव्रत धन्या
वयंनतृप्यामः पिबंतस्तत्कथामृतं ॥ १ ॥ सौनक० ॥ देवदेवः पुरारातिर्विभूतिमदगर्वितः
नारदंदृष्टवान्मार्गेननमामयथापुरा ॥ २ ॥ तेनदत्तांपुष्पमालांगुंजद्भ्रमरनादितां ऐरा
वतगजस्कंधेस्थापयामासमंदधीः ॥ ३ ॥ इंद्रस्याविनयंदृष्ट्वादेवर्षिःप्रत्युवाचतं त्वमिंद्र

श्रुत्वा तूर्णंगत्वागुहाश्रमं॥ गुहान्मंत्रमुपागम्यकुंडंगत्वाविभूतिदं॥ २१॥ तोषयामासदेवेशं
नाम्नाबटुकभैरवं॥ महापद्मश्वपद्मश्वशंखोमकरकच्छपो॥ मुकुंदकुंदनीलाश्वनिधयस्ते
प्रजज्ञिरे॥ हाहाहूहूश्वगंधर्वैरिभाद्याश्चाष्टनायकाः॥ २३॥ मृदंगश्रुतिघोषेणसुप्रज्ञाश्चो
पतस्थिरे॥ ऐरावतोगजेंद्रश्चचतुर्दंतविराजितः॥ २४॥ घंटाघर्घरिकानादैः प्रज्ञातःपुरतः
स्थितः॥ पतिव्रताशिरोरत्नंशचीदासत्वतेर्हृता॥ २५॥ आस्थित्वाशिबिकांसाध्वीपुरस्ताल
क्ष्यदृश्यत॥ बृहस्पतिःशिष्यसहस्रसंयुतउदीरयन्ब्रह्ममुहुः सनातनं॥ तेजोवतांदेवगणे
नसार्धंभुवंदिवंस्वंचविभूषयन्स्थितः॥ २६॥ ततः सर्वेदेवगणाः परिवार्यपितस्थिरे॥ बटु
कोभैरवः साक्षाच्छंकरोलोकशंकरः॥ २७॥ वृषपृष्ठमुपाश्रित्यपुरस्तालक्ष्यदृश्यत॥ दृष्ट्वा
तंदेवराजोवैजयशब्दंचकारह॥ २८॥ जयजयमहादेवजयाचिंत्यजयाभय॥ जयसर्वस्यसं

भर्त्रे विहर्त्रे सुरविद्विषां ॥ २९ ॥ आपत्सयोनिधौ मग्नं प्रपन्नं वत्सलं बुजे ॥ प्रसादकुरुमे देवश्रीर्यथा
मानमुचति ॥ ३० ॥ श्रीभैरव० ॥ माभैस्त्वं देवराजोच्चैः श्रियापूर्णो भविष्यसि ॥ ऋषयः सर्वदे
वाश्च निधयश्चाप्सरोगणाः ॥ ३१ ॥ बृहस्पतिपुरोगास्तन्नाचीदासन्नानावृता ॥ हयउच्चैः श्रवाश्चा
यंगजेंद्रो निजवाहनः ॥ ३२ ॥ एतच्च प्राप्यते सर्वं सर्वस्वं मत्प्रसादतः ॥ भवेदक्षयमेवाशु लंघ
निजमंदिरं ॥ ३३ ॥ इत्येवमुक्तस्तुष्टेन नृपेणापुरंदरो नारदतुंबरादयैः ॥ प्रस्तूयमानः शुशुभे सु
रावृतः पुरोगमानंकुसुमैर्दिवश्च्युतैः ॥ ३४ ॥ ऐरावतंदेवगजेंद्रमुच्चकैः श्रियासमामंत्रितमार
रोहसः ॥ ननः सर्वदेवगणाः प्रणेमुः स्तुत्सुरार्चितं ॥ तुष्टुवुर्देवगंधर्वा ननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ३५ ॥
जयशब्दं चकारोच्चैः पुरोधास्तदनंतरं ॥ न्यानुषक्तयासार्धंययौनाकंपुरंदरः ॥ ३७ ॥ शौनक०
इदमाख्यानकं दिव्यं पुरंदरजयावहं ॥ यः पठेच्छृणुयाद्वापि स संपद्भिर्नियुज्यते ॥ ३८ ॥ इति० द्वाद

स०उ०
१८

त्रोध्यायः ॥ १२ ॥ शौनकउ० ॥ गुहस्यचोत्तरेदेशेअस्तिदाक्ष्यपुरंमहत् ॥ तत्रतीर्थान्यनेक
निरामेणस्थापितानिच ॥ जगदुद्धारिणीवाद्धिसंयोगस्तीर्थराडभूत् ॥ २ ॥ ऋषयउ० ॥ कथं
सतीर्थराजोहिजगदुद्धारिणीकथं ॥ तज्जन्मश्रोतुमिछामस्त्वत्तोब्रह्मविदांवर ॥ ३ ॥ शौनक०
तीर्थराजस्यमाहात्म्यंकिंचिद्वक्ष्यामिभूसुराः ॥ जामदग्न्यस्यतुह्यर्थमागतास्तेऋषेदेवताः ॥ ४ ॥
स्वांशेनैवहिसर्वाणि तीर्थानिविविधानिच ॥ जगदुद्धारिणीयोगेरेणुकेयोन्यवेशयत् ॥ ५ ॥
ततस्तन्मुक्तिदंक्षेत्रंतीर्थराडितिसंज्ञकं ॥ तत्रैतेऋषयः सर्वेदेवगंधर्वमानवाः ॥ ६ ॥ आश्र
मान्कल्पयित्वातेसुखंप्रापुः समाहिताः ॥ तस्यैवदक्षिणेभागेहनूमानेजनीसुतः ॥ ७ ॥ उद्दा
लकोनामऋषिर्धौम्योधनंजयस्तथा ॥ मधुच्छंदाजयश्चैतेगत्तदंडाः समावसन् ॥ ८ ॥ आं
जनिरवसद्यत्रतत्रतीर्थमनुत्तमं ॥ अंजनीवलयंनामतत्क्षेत्रंपुण्यदंस्मृतं ॥ ९ ॥ उद्दालकं

१८

केनमंत्रेणजितवानस्मितान्निपून्॥ तमहंनैवपश्यामिनारदंपितरंमम॥१२॥नारदंविना
देवदीनोस्मिकृपणोस्म्यहं॥ नान्यंनाथंप्रपश्यामिशरणंत्वांव्रजाम्यहं॥१३॥पुरंदरवचःश्रु
त्वानारदःप्रकटीभवत्॥ प्रणेमुर्देवताःसर्वादृष्ट्वाब्रह्मर्षिमागतं॥१४॥देवराजःप्रमुदितोद
ंडवत्पतितोभुवि॥ देवर्षेत्वांप्रपन्नोस्मिदीनोस्मिकृपणोस्म्यहं॥१५॥अनुकंपयमेनाथत्व
न्नाथेशरणागतं॥ ॥नारदोमाभैस्त्वंदेवदेवेनाभूतिहीनोसिसांप्रतं॥१६॥उपायंतेप्रव
क्ष्यामिगच्छशीघ्रंगुहाश्रमं॥ प्रपद्यस्वगुहंशीघ्रंवरदांबोचमातरं॥१७॥आपदुद्धरणंमंत्रं
प्रपद्यस्वमहामते॥१८॥ताभ्यांकृतप्रसादःसन्गच्छकुंडंविभूतिदं॥पुनःसंयोक्ष्यसे
स्वाभिर्विभूतीभिर्नसंशयः॥१९॥ तत्राश्रमपदंकृत्वासमाराधयशंकरं॥२९॥आपदु
द्धरणंदेवंभैरवंबटुकाभिधं॥ तत्रतुष्टोदेवदेवोविभूतिंतेप्रदास्यति॥२०॥नारदस्यवचः

इतिज्ञात्वामुनिश्रेष्ठोजग्राहनियमंत्विमं। भुक्तिमुक्तिप्रदेरम्येक्षेत्रेनित्यंवसाम्यहं १९ एवं
सक्षेत्रसंन्यासंगृहीत्वातत्रसंस्थितः। गंगावगाहनेच्छाचऋषेर्दाल्भ्यस्यचाजनि २० तस्य
त्वपूर्वनियमादिच्छाचविफलाह्यभूत्। तदर्थंपुलिनेरम्येतपस्तेपेसुदुश्चरं २१ शौनक० ए
तस्मिन्नंतरेविप्राभार्गवोजगदीश्वरः। जगदुद्धारिणीयोगेसर्वतीर्थमयेकिल २२ स्नातुम
भ्याययौतत्ररेणुकानंदवर्धनः। तंदृष्ट्वामुनयःसर्वेप्रणेमुश्चपुनःपुनः २३ बभाषेतानृषी
न्रामःश्लक्ष्णंमधुरयागिरा। यूयंजनाऋषिगणाःकस्माद्दूरतस्त्वरिताः २४ शिष्याऊचुः
अस्माकंगुरुरेषोत्रगंगावगाहनेच्छया। तपतेपुलिनेचात्रतस्मात्खिन्नावयंविभो २५ इति
श्रुत्वाजामदग्न्योदाल्भ्यंप्राबोधयत्तदा। श्रीपर्शुरामउ०। मयानिधिपृथक्तेसुक्षेत्रंविनिर्मि
तंपुरा २६ प्रीत्यावगाहनेकारीगंगासमुद्रगामिनी। आसीदस्मुमयानीतामहानद्यश्चतु

दंत्री २७ सागरोच्छ्वासजंस्रोतोयावद्व्रजतिसुव्रत तत्रतीर्थन्यनेकानिनवखंडगतानिच २८
अस्थापिमामकेक्षेत्रेसह्यखंडेस्तुखंडिते दक्षिणंबालखंडंचतथाचकरहाटकं २९ ततो
दग्वरहाटंचआर्यावर्ततुमध्यकं उत्तरंनागरंखंडंदमनंचततःपरं ३० सौम्यमुत्तरमेवंच
सप्तखंडान्यनुक्रमात् ईशान्येवरहाटस्यशास्त्रीसौर्यश्चिसंगमे ३१ प्रयागस्थानितो
थानित्रिवेणीत्रभृतीनितु संस्थाप्यचमयाहूतास्त्विदशास्तत्रवासिनः ३२ स्वांशैरवस्थि
तान्नूनंतत्रयागंबभूवह शास्त्युत्तरंतोयावत्सावित्रीसिंधुसंगमः ३३ आर्यावर्तोना
मदेशस्तत्रमेचित्तपूरणं आसीत्तस्मादयंदेशश्चित्तपूर्णाभिधोभवत् ३४ तत्राहंसुरव
मापन्नोमहेंद्रेनिवसाम्यहं तस्येवोपत्यकायांतुत्रिवनद्याश्चसंगमः ३५ वासिष्ठासंग
मोयावत्संचक्रोत्रीतिकीर्त्यते अपरेधौतपापाच्चपूर्वस्माच्चार्जुनीस्थिता ३६ तत्रतीर्थं

न्येनकानि अविमुक्तास्थितानिहि अंत्रोरेवसमानीयस्थापितानिपृथकपृथक ३८
कान्तीक्षेत्रमिदंपुण्यंचतुर्वर्गफलप्रदं आर्यावर्तस्यवायव्यांनेऋत्येनागरस्यच ३९ तस्मि
न्क्षेत्रमयापूर्वंतीर्थानिस्थापितानितु विष्णुपदानिसर्वाणिसावित्रीसिंधुसंगमे ४०
गायत्रीचास्थितातत्रमुकुतीर्थमनुत्तमं मुक्तिदंपरमंक्षेत्रंपितृसंतोषकंपरं ४१ तत्रैव
चहुते दत्तंचाक्षय्यफलमश्नुते कदाचिच्चतपस्तप्तुंदुरदृष्टेनप्रेरितोस्म्यहं ४२ पितृ
संतर्पणार्थायगतोस्मिसागरांतिकं क्षेत्रंतद्विजनेदृष्ट्वाचैवंहृदिविभावितं ४३ तपस्त
प्तासृजद्ब्रह्माब्राह्मणान्वेदगुप्तये तत्सर्थंपितृदेवानांधर्मसंरक्षणायच ४४ सर्वस्य
प्रभवोविप्रास्तेदधानाः कृतिंमम अतस्तत्कार्यसिध्यर्थंतपस्तप्तंसुदुश्चरं ४५ त
तोमेतप्यमानस्यरुद्रःकामानपूर्यत इत्यादि० श्रीस्कांदेस० चतुर्दशोध्यायः १४

तपस्यंतंदृष्ट्वावैभगवान्हरः॥आविरभूत्स्वयंतत्रनाम्नाचोद्दालकेश्वरः॥१०॥प्रोवाचभ
गवान्रुद्रस्तमृषिंसंस्थितव्रतं॥किमर्थंतप्यसेचात्रतद्ब्रूहिमुनिपुंगव॥११॥विनाकर्मविना
धर्मंविनापूजांविनाध्वरं॥त्वदर्शनमात्रेणकृतकृत्योभवेज्जनः॥१२॥तदर्थमिहतप्यामि
स्त्रिवदर्शनलोलुपः॥त्वदर्शनादृतेनार्थमन्यमीहेमहेश्वर॥१३॥अधुनाकृतकृत्योहिमोय
तोनुग्रहीतवान्॥उद्दालकेश्वर॥त्वन्नाम्नात्रभवंविद्धित्वद्भक्तिभावभावितः॥१४॥यद्यदि
च्छसिविप्रर्षेतन्मेवाच्यंसुव्रत॥उद्दालकस्त्विदंवाचेजप्तंस्थेयमुमापते॥१५॥तथोक्तोभग
वाञ्छंभुःसगणस्तत्रसंस्थितः॥तस्यदर्शनमात्रेणचोपपापात्प्रमुच्यते॥१६॥नैमिषेयक॥ती
र्थराडुत्तरंक्षेत्रंधर्मार्थकाममोक्षदं॥दात्तभेद्यृषिवरस्तत्रतीर्थविगाहनेच्छया॥१७॥अ
न्येभ्यऋषिभिःसार्धंक्षेत्रेस्मिन्संस्थितःस्वयं॥सर्वतीर्थमयंक्षेत्रंपुरुषार्थप्रसाधनं॥१८

क्षाद्दुरुशिष्योपरस्परं पद्मोमासहितोतोहिस्वगणैःपरिवेष्टितो १० स्थितानतावयंसर्वे
निशामःसुचिरंसुखं तप्यतांचारणंतंवैयूयंतंचादिपूरुषं ११ सएषभवतांसद्यस्तत्र
श्रेयःप्रदास्यति इतिदेवोवचःश्रुत्वाऋषिसंघसमावृतः १२ तथाषष्टिकुलैर्युक्तः सच
तुर्दशगोत्रकैः ऋषिभिःसत्रनिष्ठश्चकश्यपःसत्रदीक्षितः १३ तपस्यंतंजामदग्न्यं
ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं तप्तकांचनसंकाशंसर्वाभरणभूषितं १४ तंभक्तवत्सलंदेवं
दत्तावतारधारिणं कृतांजलिपुटोभूत्वाऋषिःस्तोतुंप्रचक्रमे १५ ततस्तुष्टोह्यहंदे
वमब्रुवंनतिपूर्वकं भवदागमनात्तुष्टश्चेष्टमेसफलाह्यभूत् १६ धन्यंचमामकंक्षेत्रं
तेनतुष्टियाताश्चपूर्वजाः तपःसिद्धिश्चसंजाताचित्तस्यपावनंतथा १७ अथऋषि
गणाः सर्वेयूयंवैचित्तपावनाः भवतामीप्सितंयद्यद्गृणुध्वंप्रार्थयामिवः १८

ततस्तेब्राह्मणाएवमब्रुवंस्तपसांनिधे ॥ यज्ञस्यफलदातात्वंसाक्षाद्यज्ञस्वरूपवान् १९
यस्माद्यज्ञश्चसंजातावर्णगावस्तथायतः ॥ वेदायतःसमुद्भूतायतश्छंदांस्यजायत २०
सआदिपुरुषः साक्षात्त्वमेवजगदीश्वरः ॥ त्वद्भूतिनाद्वयंजाताः सत्रस्यफलभागिनः २१
ज्ञानंचनिर्मलंप्राप्यस्वर्गोदृष्टस्त्वयिप्रभो ॥ स्वर्गप्राप्तेस्त्वंप्राप्तिःसुखदामृतदायिका २२
अतोवृणीमस्त्वत्तावद्वरंयासस्त्ववांतिके ॥ त्वंवभजनेनित्यंतथात्वांघ्रिपूजने २३ अ
नुकंपाचतेस्माभुअधुनेवास्तुनःसदा ॥ तथेत्युक्ताततस्तूर्णमृषिभिस्तैःसमावृतः २४
आगतोहंमहेंद्रेचजगदुद्धारिणीतटे ॥ तत्रतेऋषयः पूर्वंस्थापितागृहमेधिनः २५ क
श्यपोत्रिर्भरद्वाजोजामदग्न्यानितुदनाः ॥ वत्साश्चविश्वमृद्गाश्चवासिष्ठाःकपयस्तथा
२६ गौडिल्याः कौत्सिकाश्चैवबाभ्रव्यागार्ग्यसंज्ञकाः ॥ कौडिन्याश्चैवतेविप्रास्तस्तेत्रे

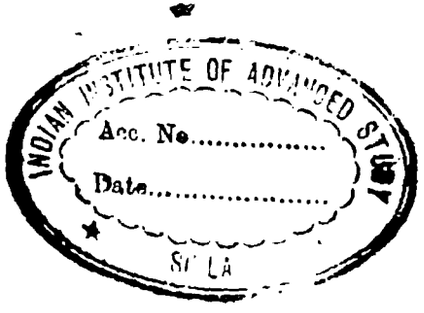
निवसंतिहि २७ सुखिनोहर्षयुक्ताश्चवेदाध्ययनतत्पराः षट्कर्मनिरतानूनंमहाय
ज्ञक्रियापराः २८ तेषुखेदःकथंतेत्रमनीषाविफलाकथं तद्वदस्वमहाभागनाम्नि
द्धिकरवाणिहि २९ दाल्भ्यउवाच सर्वतीर्थाधिकंतीर्थमन्नाम्निजगदीश्वर त्वमेव
विष्णुः साक्षाद्विगंगाविष्णुपदीत्विये ३० त्वयिमेसंमतिर्जातागंगास्नानात्मिकापु
नः तदर्थंनुनपस्तप्तंसर्वज्ञस्त्वंविभोह्यसि ३१ श्रीभार्गवराम० जटाजूटधृताप्
र्वंत्रिस्रोताचोग्रकर्मणा रुद्रेणकृपयास्वल्पो त्सृष्टाभगीरथस्यच ३२ तेरुद्रंप्रार्थयि
त्वातामानयिष्येतवांतिकं इत्युक्त्वाभगवानरामस्तत्रैवांतरधीयत ३३ इतिश्रीस्कं
दपुराणेसह्याद्रेउत्तरार्द्धेइक्षुपातरामक्षेत्रवर्णनंनामपंचदशोध्यायः समाप्तश्चा

रामउ० गंगायमुनयोर्मध्येऋषयःसत्रमासत ॥ अप्राप्यस्वर्गलोकास्तेदेवैस्तुष्टुवुर्मुने १
विप्ररूपेणरुद्रोवाआगत्यप्राहतान्मुनीन् ॥ यूयंसर्वेस्वर्गकामाजामदग्न्यस्यतप्यतः २ एत
त्क्षेत्रंचेषुपातमधिगम्यमहत्तरं ॥ संतुष्टोभवतांकामं विधास्यतिनसंशयः ॥ ३ ॥ इत्येवंविप्र
वाक्यमुक्त्वासर्वेसदासितसराः ॥ आगत्यमामकंस्थानंसत्रमारेभिरेपुनः ॥ ४ यजनीयामरा
सर्वेतत्रतेदद्दशुर्भृगवे ॥ आश्चर्यपरमंप्राप्यविस्मिताश्चक्षणंपुनः ॥ ५ ॥ इंद्राद्यादेवताः सर्वाः
पूजयामासुरर्हणैः ॥ कृतांजलिपुटाः सर्वेनमस्कृत्वायथाविधि ६ ॥ ऋषयस्तान्सुरान्प्राहुर्वे
यंस्वर्गस्यकांक्षिणः ॥ भवंतोयांतिनः सर्वेकथयागंतुमर्हथ ॥ ७ ॥ देवाऊचुः ॥ रेणुकेयेन
हरिणात्रिलोकीस्थितिकारिणा ॥ बलेनतपसारुद्रात्रिष्येणामिततेजसा ॥ ८ ॥ निर्मितंचेषु
पातारंक्षेत्रंश्रेष्ठंसुरैरपि ॥ नाकाधिकतरंनित्यंसुसर्वैर्निषेवितं ॥ ९ ॥ तत्रहरिहरौसा

॥ येसह्याद्रिखंडः ॥ श्रीभार्गवरामब्रह्मार्पणमस्तु ॥ श्रीमन्मंगलमूर्तयेनमः ॥
॥ श्रीः ॥ ग्रंथसंख्या पूर्वार्द्ध उ० ८०५० ॥ इहाध्यायाः १२४ ॥ श्रीरस्तु ॥

स०उ०
२३

ह०पत्रांक ३६९ उ०प्र० २३ दि० ३९१

३९